

MAGYARORSZÁG PIARISTA MÚLTJÁBÓL

4

A KOLOZSVÁRI KALAZANTINUM TÖRTÉNETE 1894–1916

MAGYARORSZÁG PIARISTA MÚLTJÁBÓL

4.

1. Koltai András, *Bevezetés a piarista rend magyarországi történetének forrásaiba és irodalmába*, Budapest, 2007.
2. Böszörményi Géza SchP, *A magyar piaristák 1950-ben: Szétszórás és újrakezdés*, Budapest, 2007.
3. Haraszi Mihály, *Tatabánya és a piaristák*, Budapest, 2009.
4. *A kolozsvári Kalazantinum története 1894–1916*, s. a. rend. Sas Péter, 2009.

A KOLOZSVÁRI
KALAZANTINUM
TÖRTÉNETE
1894–1916

írták
RUSSEL KÁROLY,
FEKETE ENDRE és HÁM ANTAL
piaristák

sajtó alá rendezte, szerkesztette, a kísérőtanulmányt és a jegyzeteket írta
SAS PÉTER

PIARISTA REND MAGYAR TARTOMÁNYA
BUDAPEST, 2009

Műszaki szerkesztés
Koltai András

A címlapon:

A Kalazantinum IV. éves növendékei és tanárai az intézet kertjében, 1916-ban. Állnak: Kniczler Gyula és Hofman Kristóf növendékek, ülnek: Hám Antal igazgató és Sebes Ferenc prefektus (Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok, XVI, 13; ld. kötetünkben: 321. oldal, 44. kép). –

A Kalazantinum Farkas utcai homlokzata 1916 körül (Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Rendházak és iskolák képei; ld. kötetünkben: 234. oldalon 33. kép). – Russel Károly írása „A Kolozsvári Kalazantinum története” I. kötetének 105. oldalán (vö. 146. oldal).

A hátlapon:

Russel Károly a kolozsvári piarista tanárok 1900. évi csoportképén (Piarista Múzeum, Csoportképek; vö. kötetünkben: 175. oldal, 31. kép.) – A Kalazantinum folyóirat egyik bekötött évfolyamának (1911/12.) címlapja.

© Sas Péter

Kiadta a Piarista Rend Magyar Tartománya
Felelős kiadó: Urbán József SchP tartományfőnök
Készült a Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltárában
Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A nyomás és kötés az EFO nyomda munkája
Felelős vezető: Fonyódi Ottó
Százhalombatta, 2009
Készült Garamond betűvel, 400 példányban

HU ISSN 1789-1566
ISBN 978-963-88543-1-5

TARTALOM

TARTALOM.....	5
BEVEZETÉS:	
A PIARISTÁK KOLOZSVÁRI JELENLÉTE ÉS A KALAZANTINUM / <i>Sas Péter</i>	7
<i>A jezsuita örökség</i>	7
<i>A piaristák útja Kolozsvárra</i>	11
<i>A két Kalazantinum alapítása</i>	13
<i>A Karacsay-házak</i>	14
<i>Élet a Kalazantinumban</i>	17
<i>A második kolozsvári Kalazantinum</i>	20
<i>A Kalazantinum krónikája</i>	21
I. KÖNYV: A KALAZANTINUM ALAPÍTÁSÁNAK TÖRTÉNETE / <i>Fekete Endre</i>	27
I. Előzmények.....	27
II. A Kalazantinum helyisége.....	29
III. A Karacsay-féle házak átalakítása.....	41
IV. A Kalazantinum szervezete.....	46
I. melléklet: A Kalazantinum vázlatos tervezete.....	50
II. melléklet: Tájékoztató a gyakorlati tanárképzés szervezése ügyében.....	61
III. melléklet: A kegyesrendi gyakorlati tanárképző tervezete.....	73
IV. melléklet: A Kalazantinum szabályzata.....	79
V. melléklet: [A kolozsvári Kalazantinum alaprajzai].....	85
II. KÖNYV: 1894–1905 / <i>Russel Károly</i>	89
1894.....	89
1895.....	94
1896.....	111
1897.....	128
1898.....	152
1899.....	166
1900.....	176
1901.....	183
1902.....	189
1903.....	196
1904.....	203
1905.....	226
III. KÖNYV: 1906–1916 / <i>Russel Károly és Hám Antal</i>	237
1906.....	237
1907.....	247

1908.....	252
1909.....	260
1910.....	266
1911.....	275
1912.....	282
1913.....	290
1914.....	298
1915.....	306
1916.....	313
VENDÉGKÖNYVI BEJEGYZÉSEK.....	321
FÜGGELÉK:	
EMLÉKLAPOK A KEGYES ISKOLÁK 300-DOS ÉVFORDULÓJÁRA, 1897.....	327
A kolozsvári Kalazantinum személyzete	327
Az Akademia Kalazantiana díszülése A Kegyes Iskolák 300-dos évfordulója emlékére 1897. évi március hó 25-én.	327
<i>Az intézeti igazgatónak megnyitóbeszéde a Kegyes Iskolák alapításáról.....</i>	327
<i>Szőke Lőrinc ünnepi ódája.....</i>	328
<i>Jakobinyi Alajos előadása: A vallástan a középiskolában</i>	328
<i>Sóvárgás.....</i>	335
Emléksorok	335
A kolozsvári Kalazantinum szervezete	335
A KOLOZSVÁRI KALAZANTINUM ELŐJÁRÓI ÉS TANÁRAI	341
RÖVIDÍTÉSEK	344
IDEGEN KIFEJEZÉSEK MAGYARÁZATA.....	345
KÉPEK JEGYZÉKE.....	347
NÉVMUTATÓ.....	350

BEVEZETÉS: A PIARISTÁK KOLOZSVÁRI JELENLÉTE ÉS A KALAZANTINUM

SAS PÉTER

Több mint két évtizeden át piarista kispapok népesítették be a kolozsvári Farkas utca 4. számú házát, közvetlenül a szintén piaristák vezette főgimnázium mellett. 1894 és 1916 között ott működött ugyanis a rend hittudományi és tanárképző intézete, a Kalazantinum (nevét a rend alapítójáról, Kalazanci Szent Józsefről kapta), amely főnállásának 22 éve alatt szerves része volt Kolozsvár kulturális életének.

A jezsuita örökség

A török hódoltság és az önálló fejedelemség megszűnése után Erdély a Habsburgok keze alá jutott. Az 1690. október 16-án aláírt Diploma Leopoldium foglalkozott a vallások helyzetével is. A három nemzet és a négy bevett vallás jogintézménye nem változott. Az elégedetlen katolikusok hat pontban fogalmazták meg követeléseiket, melyek között a püspökállítás, a jezsuiták bejövetele és a templomépítés hangsúlyozottan szerepelt. A vitás kérdéseket az 1693. április 9-én kiadott pótdiploma rendezte. A jezsuiták fejleszthették, bővíthették kolozsvári rendházukat és iskolájukat. 1692. március 15-én megkapták a kolozsvár-óvári templomot és az egykori domonkos zárdában működő unitárius kollégiumot. Hivatalosan azért esett rájuk a választás, mert helyben tevékenykedtek, és a római katolikus hívőknek régóta ők voltak a papjaik.

Az éppen csak megindult óvári katolikus életet erőteljesen sújtotta az 1697. május 6-án bekövetkezett nagy tűzvész. Az előző, 1689-es tüzeset elkerülte a régi városrészt, de a következő olyan nagy volt, hogy szinte az egész Kolozsvárt elpusztította. A tragikus eseményről így számolt be nagyajtai Cserei Mihály *Históriája*: „Kolosvárat tűz támadván, a városnak nagyobb része négy templomokkal, két collegiumokkal, tornyokkal s azokban levő harangokkal, mind a városiaknak, mind a külső embereknek megbecsülhetetlen jóvoknak megemésztésével, elége”.¹ A nagy pusztulásról olvashatunk a híres erdélyi nyomdászmeister, Misztótfalusi Kis Miklós *Siralmas Panasç* című költeményében: „Azonban a tűznek / Mint mérges fenének / Híd utca következék, / Azt is megemésztvén, / Az Óvárra innen / Csakhamar harapózék...”²

¹ CSEREI Mihály, *Erdély históriája [1661–1711]*, s. a. rend. BÁNKÚTI Imre, Bp., 1983, 280-281.

² *Szentpáli N. Ferenc, Felvinczi György, Pápai Páriz Ferenc és Tótfalusi Kis Miklós versei*, s. a. r. VARGA Imre (Régi magyar költők tára, XVII/13), Bp., 1988, 531.

1. A kolozsvári piarista (korábban jezsuita) templom és a Ferenc József Tudományegyetem épülete (1910 körül).

A jezsuiták a tűz pusztításait helyrehozva, 1698. november 17-én az óvári kolostorépületben elkezdheték a tanítást, újraindítva ezzel az 1603 óta, 95 éve szünetelő akadémiájukat, amelyben a megalapítása óta tanító 744 páter keze alatt több mint 20 ezer tanítvány végzett. A nagy eseményt Szakál (Barth) Ferenc asztalosmester *Naplója* így örökítette meg: „Az pápista atyafiak novemberben indítottak olyan hírt, hogy nekik akadémiájok leszen, és ugyan egy nyomtatott kártyácskát ragasztának az óvári, imár három esztendőök előtt az unitáriusoktól elvött schola ajtajára...és nagy ceremóniával fel is állíták az óvári templomban...”³

A jezsuitáknak juttatott kolozsvár-óvári templom és zárda hamarosan szűknek bizonyult a tanulók, a népes tanári kar és a lelkeskedő papság számára. A katolicizmus általános fellendülésének időszakában új és megfelelő helyet kellett keresniük további tevékenységük zavartalan kibontakoztatásához. 1700 körül már Kolozsvár déli részén, a Torda (később Petőfi, ma Avram Iancu), a Farkas (ma Kogălniceanu) és a Fogoly (ma Potaissa) utca találkozásánál szerzett ingatlanokon akarták felépíteni mindazokat az épületeket, melyeket egyházi feladatuk ellátásához és oktatási intézményhálózatuk működtetéséhez szükségesnek gondoltak. Nagy ambícióra utaló és hosszú távlatot feltételező tervük megvalósítása egyúttal az első barokk városképi együttes létrehozását is jelentette.

³ *Történeti emlékek a magyar nép községi és magán életéből a XVIII-dik század végeig*, II, s. a. rend. SZABÓ Károly–SZILÁGYI Sándor Pest, 1860.

2. A kolozsvári Egyetem utca a Főtér felől (1902). A számozott épületek: 1. Tudományegyetem; 2. piarista rendház; 3. piarista templom.

Először rendházuk építéséhez fogtak, melyhez az egykori kolozsmonostori apátság köveit is felhasználták. 1703-ban már előrehaladott állapotban voltak az építkezéssel, de a nemesi konviktust is magában foglaló épület csak 1735-re lett kész. Eközben elkészült az iskolaépületnek szánt Ókollégium, és hozzáláttak új templomukhoz is.

A jezsuita *litterae annuae*-k, a rend provinciálisainak jelentései alapján készült évkönyvek egyikében, az ausztriai tartományfőnök leveleiben olvashatunk a tervezett építkezésről: „Claudiopolitana Jesu Societas bonorum omnium fonti Deo pro suo in hac atria stabilimine, et acceptis per 162. annos gratis, grati animi contestationem redditura templum sub SSS. Trinitatis patrocinio excitare decrevit augustum.” („A kolozsvári Jézus Társaság elhatározta, hogy az Istennek, minden jó forrásának a maga, ebben a hazában való megszilárdulására és a 162 éven át vett kegyelmekért hálás lelkének bizonyosságát akarván tenni, fenséges templomot emel.”)⁴ Az új istenházát a rendház közelében álló és imahelyül szolgáló polgárházban, az Apor Péter *Methamorphosis Transylvaniae* című emlékiratában megörökített „misemondó ház”-

⁴ BIRÓ Vencel, *A kolozsvári piarista rendház és templom alapítása*, Kolozsvár, 1932 (Az Erdélyi Róm. Katolikus Akadémia felolvasásai, I/6), 26.

nak nevezett épületben képzeltek el.⁵

A templom építése egy másik forrásból, a jezsuita *historia domus*-ból is nyomon követhető. 1718. február 22-én fogtak hozzá az alapok kiásásához, és március 13-án – az országgyűlés miatt a tervezett időpont, Szent Gergely pápa ünnepe után egy nappal – megtörtént az alapköletétel. A feliratos alapkövet maga csíkkarcfalvi báró Mártonffy György erdélyi püspök helyezte el, Gyalogi János tudós jezsuita, a „magyar Ciceró” alkalmi költeményében az épülő templom örökkévalóságáért esdekelt. A felszentelési ünnepséget 1725. május 13-án tartották meg, csíkszentmártoni báró Antalfy János erdélyi püspök részvételével. Az istenháza, Erdély első barokk temploma és Kolozsvár első barokk épülete felszentelési címe (*titulus ecclesiae*) a *Szenháromság dicsőítése* lett.⁶ A korábban a jezsuiták által használt óvári templomot 1725. június 13-án Szabó Mihály kolozsvári kanonok-plébános adta át a ferences rend megbízottjának, P. Antalfi Istvánnak, a kolostor első főnökének.

Kolozsvár városának három tanácsosa – a katolikus Páter Pál, a református Patáki István, az unitárius Gyergyai Pál, – valamint a főjegyzői hivatal viselő Füzéri György aranyműves 1734-ben hosszú, barokk körmondatra emlékeztető címmel latin nyelvű városismertetést írt (*Descriptio civitatis Claudiopolis*). A jezsuita templomról így írtak: „Van a Torda városról elnevezett Torda utcában egy másik templom is. Ez nem nagyon régen épült a Szentháromság tiszteletére, a Jézus Társaságához tartozó tisztelendő atyák gondoskodása és munkássága folytán. Kívül-belül faragványokkal és szobrokkal, azonkívül három hegyes toronnyal van ékesítve, az épület nagy költséggel, művészi kivitelben, 1723-ban fejeződött be.”⁷

A templom tervezője feledésbe merült, mivel az említett jezsuita évkönyvek sem jegyezték fel nevét. Általánosan elfogadottá az a nézet vált, hogy egy jezsuita, a rendi előírásokat pontosan betartó – nagy valószínűséggel bécsi – títustervet alkalmaztak Kolozsvárott is, a helyi viszonyok figyelembevételével. A legújabb kutatások végül valóban kiderítették, hogy a templom tervező-építésze a jezsuita Andrea Pozzo tanítványa és követője, Christoph Tausch jezsuita fráter volt. A tervező sokáig homályban maradt személyét az alapkö feliratának fennmaradt másolata tette lehetővé, amely egyértelműen tartalmazta nevét: „Architecto totius fabricae Fr. Christophoro Tausch, societatis nostrae adiutore et pictore aetatis suae celeberrimo.”⁸ Bíró József már az 1930-as évek közepén rámutatott arra a befolyásra, melyet Andrea Pozzo gyakorolt bécsi templomával a „magyar nyelvterület” egyházi művészetére. A bécsi és a kolozsvári jezsuita templom szószeke és főoltára közötti stílusbeli analógia okán joggal feltételezte, hogy az Erdély fővárosában építke-

⁵ APOR Péter, *Metamorphosis Transylvaniae*, s. a. rend. Tóth Gyula, Bp., 1972, 84,

⁶ BIRÓ, *Piarista templom, i. m.*, 19–20-

⁷ *Kolozsvár leírása 1734-ből*, ford., s. a. rend. MÁRKOS Albert, Kolozsvár, 1944 (Erdélyi ritkaságok, 18), 31.

⁸ VERESS Ferenc, *A kolozsvári jezsuita templom építése*, in *A magyar jezsuiták küldetése a kezdetektől napjainkig*, szerk. SZILÁGYI Csaba, Piliscsaba, 2006 (Művelődéstörténeti műhely, Rendtörténeti konferenciák 2), 414–423: 418.

zõ páterek Bécsből „kapták inspirációikat s talán terveiket is.”⁹

A rendházzal és a templommal szemben 1728-ra készült el a Báthori István fejedelem által 1583-ban papnövendékek és szegény diákok számára alapított konviktus, a Seminarium Bathorianum épülete is. 1693-tól ez is az óvári kolostorban működött. 1702-ben az intézmény pártfogójává Szent Józsefet tették, akkortól kapta a Seminarium Sancti Josephi Bathorianum (Szent Józsefről nevezett Báthory-szeminarium) nevet. Mivel gróf Apor István (1638–1704) még életében és végrendeletileg is jelentős adományokat tett a szeminariumnak, a nemes hagyományozó emléke is bekerült intézmény nevébe, amelyet 1733-ban már Báthory-Apor szeminariumnak neveztek.¹⁰

A felépült barokk épületek által határolt teret hangulatosan egészítette ki az Anton Schuchbauer faragta Mária-oszlop, melyet az 1738–1744 között dühöngő pestis megszűnésének hálaemlékéül emeltetett göncruszkai gróf Kornis Antal fő-kormányászéki tanácsos és felesége, királyhalmi Petki Anna bőkezűsége. (1961 óta a szentpéteri templom mögött látható.)¹¹

A piaristák útja Kolozsvárra

A jezsuita templom, a város barokk ékessége, felszentelése után nem egészen fél évszázad múlva másik gazdát, fenntartót kapott. XIV. Kelemen pápa 1773. július 21-én a *Dominus ac Redemptor* kezdetű brévéjével eltörölte a jezsuita rendet. A Szent-Atya oklevele alapján adta ki az év szeptember 20-án Mária Terézia királynő a jezsuita rend feloszlatajáról szóló rendeletét. Miután az uralkodónő egyetem felállítását tervezte Kolozsvárra, ezért 1776. október 15-én beiktatta a jezsuiták helyébe a piaristákat, a Kegyes Tanítórend – akkori szóhasználat szerint a – „Kegyes, Ájtatos, vagy Jámbor oskolák szerzetének” – tagjait, akiket két év múlva, 1778. augusztus 28-án állandósított a templom örökségében is.¹²

⁹ BIRÓ József, *A kolozsvári Szent Mihály templom barokk[?] emlékei*, Cluj-Kolozsvár, 1934, 117.

¹⁰ BIRÓ Vencel, *A Báthori-Apor szeminarium története*, Kolozsvár, 1935.

¹¹ A jezsuiták kolozsvári épületeiről a fentiekben túl: DEBRECZENI László, *Az 1953. évi kolozsvári műemlékösszeírás építéstörténeti eredményei*, in *Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára*, szerk. BODOR András et al., Kolozsvár, 1957, 219–248. KELEMEN Lajos, *Kolozsvár építészeti és művészeti emlékei a XIX. század közepéig*, in *Művészettörténeti tanulmányok*, s. a. rend. B. NAGY Margit, II, Bukarest, 1984, 142–145. SAS Péter, *A kolozsvári piarista templom*, Kolozsvár, 1999. UÓ, *A római katolikus egyház hatása a város építészetére*, in *Kolozsvár 1000 éve. A 2000. okt. 13–14.-én rendezett konferencia előadásai*, szerk. DÁNÉ Tibor Kálmán et alii, Kolozsvár, 2001. 239–247. SAS Péter, *A kolozsvári jezsuita, majd piarista templom kincstára*, Kolozsvár, 2007. SAS Péter, *A kolozsvári piarista (egykori jezsuita) templom sírfeliratai*, in Lymbus 2007, 149–177. VINCZE Zoltán, *A kolozsvári Farkas utca*, Kolozsvár, 2003.

¹² A piarista rend kolozsvári működéséről ld.: BIRÓ Vencel, *Kolozsvár és a piaristák*, in *Kolozsvári Szemle* 2(1943), 27–37. UÓ, *A kegyesrend Besztervén, Medgyesen és a kolozsvári főiskola bölcsészeti karán*, Kolozsvár, 1948. UÓ, *Erdélyi piarista nagyok: Kiadatlan életrajzok*, s. a. rend., szerk., előszó SAS Péter, Kolozsvár, 2007.

3. A piarista rendház (jobbra), a főgimnázium (tőle balra) és a Karacsay-házak (ettől balra) a kolozsvári Farkas utcában (1890 körül).

A piaristák még alapítójuk, Kalazanci Szent József (1557–1648) életében megtelepedtek Magyarországon, 1642-ben az akkor Lengyelországhoz tartozó szepességi, Poprád völgyi Podolinban. További terjeszkedésükben főleg a rendet támogató arisztokrata és főpapi jótevők voltak a segítségükre. Privigyében az özvegy Pálffy Pálné grófnő alapította kollégiumukban taníthattak, a breznóbányai plébániát I. Lipót király adományozta a részükre, Szentgyörgyön Szelepcsényi György érsekprímás létesített nekik rendházat. A magyar nyelvű tanuló ifjúsággal főként a Mattyasovszky László püspök alapította nyitrai kollégiumban kerültek közelebbi kapcsolatba. A magyar rendtagok gyarapodása jótékony hatással volt további letelepedési és oktatási lehetőségeikre, így rendre honosnak mondhatták magukat Veszprémben, Vácott, Kecskeméten, Pesten, Besztercén, Debrecenben, Szegeden és Korponán. Az említett helyeken a lengyel és a német provincia alá tartoztak, ügyeiket magyar viceprovinciálisok intézték.

Oktatói és vallásos életre nevelő munkásságuk elismeréséül az 1715. évi magyar országgyűlés honosságot adott a piarista rendet. 1721-ben a magyar provinciának sikerült elérnie az önállóságot. Első tartományfőnöke az addigi viceprovinciális, a székely Zajkányi Lénárd lett. Folytatódott a nagy fellendülés, a nagy piarista iskolaépítések időszaka: Nagykároly (gróf Károlyi Sándor közreműködésével), Tokaj, Sátoraljaújhely, majd Rózsahegy, továbbá Máramarossziget, Kisszeben, Magyaróvár,

Medgyes. Meg kell emlékeznünk még a váci Theresianum nemesi konviktsról, a szenci műszaki kollégiumról, a tallói árvaházról. Nagy pártfogóik, gróf Batthyány Lajos nádor nagykanizsai, fia, Batthyány József érsek kalocsai, valamint gróf Esterházy Miklós tatai alapítása révén 1765-ben újabb oktatási feladatokat nyertek, majd a 19. században még Léván és Nagybecskerekén is létrejöttek piarista iskolák.¹³

Hogy Kolozsvár esetében mennyire volt megalapozott a királynő döntése, arról történelmileg mondható távlatból, egy jó évszázad múltán olvashatunk a város monográfusa, az unitárius Jakab Elek értékelésében: „Száztiz éve annak, hogy e rend Kolozsvárratt szent hivatásának él, híven és hazafisan szolgálva a keresztény katolikus és hazai közügyet anélkül, hogy hatáskörén kívül lépve, vagy a keresztény szeretetről megfélekedve, a város polgárai között a békét megzavarta volna. E rend az oltárnál Isten szolgája, a tanári széken és iskolában az ifjúság nevelője, a polgári életben hazafi. Megtelepedése megtelepítette Kolozsvár falai közt a vallásos békét. Azóta ott magát ismét magyarnak és testvérnek érzi magát katolikus és nem katolikus.”¹⁴

A két Kalazantinum alapítása

A 19. század végére a piarista rend utánpótlás-nevelési rendszere, amely általában az egyéves noviciátusból, a gimnáziumnak rendi felügyelet alatti befejezéséből (ezt nevezték stúdiumnak), valamint két év teológiai és két éves egyetemi képzésből állt, mind állami, mind egyházi szempontból elavult, és elégtelennek, kevésnek is bizonyult. Az 1883. évi XXX. törvénycikk előírta a kötelező tanári képesítő „vizsgálatokat”, amelynek sikeres letételéhez már nem volt elegendő a kétéves egyetemi felkészülés. Az egyház is szigorított a teológiai képzés feltételrendszerén: a vatikáni S. Congregatio Episcoporum et Regularium 1892-ben kiadott rendeletében hároméves teológiai oktatást írt elő minden szerzetesnek, aki áldozópappá akarta szenteltetni magát. A helyzetet bonyolította, hogy a magyarországi négy- és hatosztályos piarista gimnáziumok jelentős része akkoriban alakult át főgimnáziummá, ezért az 1883 és 1893 közötti időszakban a 26 új osztállyal bővült középiskolák megkívánták a tanári helyek számarányos bővülését.

Az oktatórendek – így a piaristák is – tanárképzését a megnövekedett igényeknek megfelelően úgy kellett megoldani, hogy egy részről a pap- és a tanárképzésre szánt négy év ne növekedjen, más részről a képzés színvonala se változzon. A helyzetet és a feladatot úgy tudták megoldani, hogy a teológiai és az egyetemi képzést összekapcsolták, összehangolták az egyetemek mellett e célra felállított rendi tanintézetekben. Ezért a magyar piarista rendtartomány kormánytanácsa az 1893. július 15-

¹³ A rend magyarországi és erdélyi történetéről ld.: BALANYI György et al., *A magyar piarista rendtartomány története*, Bp., 1943. *Piaristák Magyarországon 1642–1992: Rendtörténeti tanulmányok*, szerk. HOLL Béla, Bp., 1992. SIMON István, *A piaristák Magyarországon és Erdélyben (1642–1992)*, in *Református Szemle* 86(1993), 130–135. BORIÁN Tibor–KOLTAI András–LEGEZA László, *Piaristák*, Bp., 2007 (*Szerzetesrendek a Kárpát-medencében*).

¹⁴ JAKAB Elek, *Kolozsvár története*. Buda-Budapest, 1870–1888, III, 345.

én tartott konzisztóriumon Lévay Imre rendfőnök javaslatára az addig Nyitrán működő rendi teológiai intézet helyett Budapestre és Kolozsvárra tervezett új intézete-
ket, a tanügyi törvény és a vatikáni rendelet elvárásainak megfelelően. Ezekben a
rendtag-tanárjelöltek úgy készülhettek szerzetes-papi és nevelő-tanári hivatásuk jö-
vőbeni ellátására, hogy a négyéves teológiai képzés alatt a székesfővárosban a Páz-
mány Péter nevét viselő, Erdély első városában – *Transylvaniae civitas primaria* – pedig
a Ferenc Józsefről elnevezett tudományegyetem bölcsészettudományi karán végez-
ték tanulmányaikat.¹⁵

A kolozsvári Kalazantinum (Farkas utca 4.) 1894 őszén, a budapesti (IV. kerü-
let, Váci u. 27–33.) pontosan egy esztendő múlva nyitotta meg kapuit.

Mit is jelenthetett a 19–20. század fordulóján a piarista iskola, a piarista oktatás,
miben különbözött az állami, vagy más egyházi oktatási-nevelési intézményektől?
Erre feleletet adhat egy 20. század eleji, hosszú, barokkos körmondat, amely *A ke-
gyesrendi gyakorlati tanárképzés alapvonalai* című füzetben jelent meg. A Magyar Gábor
rendfőnök által jóváhagyott, 1905-ös kiadványban olvashatjuk: „nem a pusztá tudás
adja az embernek valódi értékét, hanem inkább az, hogy a tudás szárnyain mennyi-
ben képes magasabb világnézetre, a nemzeti és társadalmi életfeladatok tisztább tu-
datára, s ezek körében az egyéni erkölcsi hivatás és kötelességek komoly felfogására
emelkedni, hogy tudásának gyarapodása mennyiben hat emelőleg lelkületére és akara-
tati elhatározására, mennyiben indítja őt nemesebb törekvésekre s teszi képesebbé
és készségesebbé azok megvalósítására. Nem a pusztá tudás tehát az, amire rendi
tanárjelöltjeink képzésénél törekszünk; mert mint leendő tanárok is, majd úgy felel-
hetnek meg piarista hivatásunk szellemében feladatuknak, ha tanítványaikat nem-
csak érzelmileg fejlesztik és ismeretekkel gazdagítják, hanem ezekkel együtt lelki vi-
láguk nemesítésére s erkölcsi jellemök kifejlesztésére is törekszenek.”¹⁶

A Karacsay-házak

A kolozsvári Kalazantinum helyszínének kijelölésekor több lehetőséget is meg-
vizsgáltak. Felmerült a helyi társház egyik szárnyának, a Mária Terézia korabeli kon-
viktusnak, akkor az Erdélyi Római Katolikus Státus birtokában lévő épületnek a ki-
bérlése. A rendkormány megbízásából Fekete Endre tanügyi biztos megvizsgálta az
ingatlant és megállapította, hogy a megvalósítandó célra teljességgel alkalmatlan,
nem lehet elkülöníteni a társháztól és annak vezetésétől. Megfelelőnek mutatkozott
a Farkas utcai római katolikus főgimnázium tőszomszédságában és a tudomány-
egyetem tömbjével szemben álló két Karacsay-ház, amelyet tulajdonosa jövedelme
gyarapítására bérházként hasznosított.

A nagy kiterjedésű ingatlan a 18. században még négy részre oszlott, amelyen az
1798. évi népszámlálás bejegyzései szerint Bárdi István, Mérra László, Thótt Antal

¹⁵ Vö. BALANYI György, *i. m.*, 221–223. BIRÓ Vencel, *Farkas utca 4.*, in Kolozsvári Szemle 3(1944), 37–46: 40–41.

¹⁶ *A kegyesrendi gyakorlati tanárképzés alapvonalai*, Bp., 1905.

és Bojér István házai szerénykedtek. Az összeírás évében hatalmas tűzvész tombolt Kolozsváron. A Szén (később Jókai, ma Napoca) utcában fellobbant vörös kakas keleti irányban elharapózott, egészen a Bethlen-bástyáig lángba borított minden épületet. A Farkas utca (ma Kogălniceanu) házainak jórészt is elpusztította. Az említett romos telken báró Bánffy László építtetett új házakat, immár módos palotákat. Az egységesen csehboltozatos szobákkal kialakított házak tervezője egyelőre ismeretlen, a baloldalon állónak a mellette húzódó egykori vármegyeházzal azonos stílusjegyeket viselő homlokzati kialakítása miatt egyazon tervezőre vagy építőmesterre gondolhatunk. Az épület egyik szobájában őrizték a Református Főkonvizstórium levéltárát, amíg annak anyagát végelegesnek gondolt helyére, a protestáns egyházfelekezet néhány háznőre lévő kollégiumába nem költöztették. A két ház az 1820-as években, vásárlás útján jutott a vályaszákai gróf Karacsay család tulajdonába.

A nem mindennapi előnevű és hangzású nevet viselő, cserkesz eredetű katonacsalád Boszniában tűnt fel, ahonnan Horvátországon keresztül érkezett Bihar megyébe. Címerük is a vitézi életre utal: egy vörös mezes kozák alakja emelkedik ki a fedősisak koronájából, derekán ezüst övvel, jobbában kivont karddal, balkezében keresztrel. Karacsay András Mária Terézia korában tűnt ki bátorságával a törökök és a franciák elleni háborúkban. Vitézségéért a katonai kitüntetésekén kívül bárói, majd 1795-ben grófi rangot kapott. Sándor nevű fia göncruszkai gróf Kornis Rozáliával 1811-ben kötött házasságot, így jutott el a család Kolozsvárra. Leszerelése után a Kolozs megyei Aranykúton gazdálkodott, télen kolozsvári, Farkas utcai házában pihent. Házasságukból négy gyermek született, Sándor, Elodie, József és Alexandrina, akit nagyon fiatalon, 23 éves korában elvesztettek. A család ősi kolozsvári sírboltjába, a minoriták templomának kriptájába – szomorú jelentése szerint – „nagyannya’ porai mellé” temették. Kornis Rozália 1847. március 17-én halt meg, Aranykúton temették el.

Ifj. gróf Karacsay Sándor – ugyancsak Sándor nevű – fia a családi hagyományoknak megfelelően katona lett, huszártisztként szerepet vállalt az 1848–49-es szabadságharcban, amelynek leverése után neki is menekülnie kellett. Számkivetéséből Kolozsvárra tért vissza, ahol feleségével, hadadi báró Wesselényi Johannával az oldalán foglalta el a Farkas utcai családi palotát. Halála után címerét az ősi szokás szerint lefelé fordították, fiúgyermek híján kihalt a főúri család. Két leányának egyike, Klementina, lovag Rodakowsky József lovassági tábornok felesége lett, akit – ingatlanain kívül – már semmi nem kötött Kolozsvárhoz, érdekeltségei másfelé helyeződtek.¹⁷

A piarista rendkormány 1893. augusztus 14-én vételi szándékkal kereste meg a Karacsay-házak tulajdonosát, a Meránban élő Karacsay Klementina grófnőt. Az általa kijelölt megbízott, Eck Pál kolozsvári ügyvéd, házgondnok részvételével tartott

¹⁷ A Karacsay család és kolozsvári házainak történetéről ld.: BIRÓ Vencel, *Farkas utca 4., i. m.*, 39–40. KÖVÁRY László, *A millennium századában Erdélyben kihalt főúri családok s visszaemlékezés végső sarjai szereplésére*, in Erdélyi Múzeum 1901, 65–78, 125–134, 319–330, 549–562.

szemlén kiderült, hogy összességében három házról van szó, a Farkas (akkor Belfarkas, ma Kogălniceanu) utca 4. és 6. sz. alatti ingatlanon kívül a Petőfi (akkor Kültorda, ma Avram Iancu) utca 19. sz. alatti bérház is a grófnő tulajdona. A házak jövedelméről, terheiről szóló jelentéssel és a Steinhardt Antal budapesti műépítész által felvett alaprajzokkal döntési helyzetbe hozott rendi vezetés megtette vételi szándékát. Kisebb alkudozás, a Brixen melletti nyaralóból a tábornok férj megbízásából Haller Rezső kolozsvári ügyvéd bekapcsolódása után létrejött a megállapodás, melynek értelmében a három, összesen kilenc lakrészből álló ingatlan 1894. január 1-i hatállyal, 65000 forintért a piarista rend tulajdonába ment át.

A római katolikus főgimnázium és a régi vármegyeház között elhelyezkedő épületek átalakítási, korszerűsítési tervének és az ehhez szükséges munkálatok költségvetésének elkészítésére a már említett Steinhardt Antal budapesti műépítész kapott megbízást. A Torda utcai ingatlan megmaradt bérháznak, a Farkas utcai Karacsyházakat alakították át rendi teológiai intézetté, Kalazantinummá. A mindhárom házat érintő versenytárgyalás nyertese Reményik Károly, a helybeli jó nevű cég építész-vezetője, Reményik Sándor, a neves költő édesapja volt. Az 1894 májusában elkezdődött munkálatok pontosan 19378 forintba és 76 krajcárba kerültek. A piarista rendnek mindösszesen 90000 forintot kellett fordítania a három ingatlan megvásárlásával és átalakításával, valamint a vízvezeték hálózat kiépítésével együttesen keletkezett kiadásaira. A Kalazantinum felszereléséhez szükséges bútorokat és egyéb tárgyakat kolozsvári iparosoknál és kereskedőknél rendelték meg, csupán a vaságtyakat és vasmosdókat szereztek be Budapestről. A 12000 kötetre gyarapodott könyvtár alapját a felhagyott nyitrai stúdium könyvtára képezte, mely a rendre hagyakozott adományokkal és az időközönként elhunyt rendtagok könyveivel, folyóirataival bővült. A rend iránti tisztelet érdekében piarisztikum gyűjteményt (piaristák műveiből, arcképeiből, az által szerkesztett, gyűjtött, vagy szerzett tan- és segédeszközökből) is összeállítottak.

Az építészeti átalakítások hatására a korábban önálló két ház egységesült, egyenletes tetőzete és az emeleti ablakok alatt egyvonalban futó párkányzata nem utalt előző állapotára. Homlokzatuk, ablakdíszek azonban megőrizték a különbözősége utaló, eltérő elemeket. Mindezeket jól szemléltethetjük Pachinger Alajos kolozsvári piarista-paptár, egyetemi magántanár korabeli felvételei segítségével. A földszinti negyedik ablak helyén egykoron kapubejárat volt. A jobboldali rész ablakdíszei egyszerűbbek, a másik oldalé művészebbek, igényesebbek. A baloldali rész földszinti ablakait tölgyfalevelekből applikált füzér, az emeletieket függönyszerűen kétfelé ágazó bojtos zsinórcsomózás ékesíti. A zsinórozások végét két-két, a magasba igyekvő galamb tartja a csőrében. A repülő madarak mellett a könnyed, rokokó hatást a boltozatos kapu tölgyfalevél-füzéres díszítései is hangsúlyozzák.

Szembetűnő változás, hogy a római katolikus főgimnázium felé eső kapubejáratot megszüntették. A baloldali épület folyosóját kiszélesítették és beüvegezték. Az eredetileg két szobából és konyhából álló első kiszögellésből kápolna lett, amit kis barokk tornyocskával fejelek meg. Oldalfala megerősítéséül támaszfalakat építettek be. A két szobából, előszobából, konyhából és kamrából álló második kiszögellés

közfalainak eltávolításával lehetet megvalósítani a tanárok és hallgatók közös helyiségét, az ebédlőtermet. Az említett kiszögellés földszinti, kocsiszínból, fűskamrából és lomtárból álló traktusából sikerült az alapvetően fontos konyhát kialakítani. Megoldották a könyvtár, a teológia tanterem, az előjárók, a tanárok, a teológushallgatók és a személyzet lakoszobáinak elhelyezését is. A korábban elhanyagolt benyomást keltő épület megújult, nemcsak jobb állapotba jutott, a kor követelményinek megfelelően modernizálódott, amikor 1896-ban bevezették a vízvezetékét és a villanyt, a csatornázás során megszüntethették az udvari árnyékszékeket.¹⁸

Élet a Kalazantinumban

A rendi nevelés minél előbbi megindítása érdekében a tervezett papnevelő és tanárképző intézet szervezetét és rendszerét összefoglaló, *A Kalazantinum vázlatos terveze* című szakmai elképzelést a rendkormány már 1894 januárjában elfogadta. A tervezet részletesen tartalmazta a Kalazantinum célját, két fő alkotórészét, a hittudományi és tanárképző intézetet, azok feladatát, működési körét és munkarendjét, valamint a rendi intézmény teljes belső szervezetét. Az 1894. július hó végén megtartott Konzisztórium kijelölte az első, 1894/5. tanév Kalazantinumi előjáróságát: igazgatónak Szölgvény János házfőnök helyett, aligazgatónak s lelki atyának Russel Károly második házfőnök helyett és prefektusnak Titz Antal „hittudort”.

Lönhart Ferenc megyéspüspök jóváhagyása után, 1894. augusztus 27-én, Kalazanci Szt. József ünnepén, az akadémiai templomban tartott szentmise után, az intézet előjárósága elfoglalta lakását az újonnan felállított intézményben. Szeptember 5-én és 6-án az első 24 növendék is elfoglalta szálláshelyét. Mindezeket követően, szeptember 8-án a piarista rend főnöke a helybeli rendház, valamint a Kalazantinum tagjai jelenlétében az intézetet s a kápolnát ünnepélyesen felszentelte és használatra átadta. Az új kolozsvári oktatási és művelődési egyházi intézmény megnyíltat nagy örömmel üdvözölte Lönhart Ferenc erdélyi püspök és báró Eötvös József válás- és közoktatásügyi miniszter.

1895. szeptember 22-én, a bánffyhungyadi hadgyakorlatok megsejmlélése után az uralkodó, Ferenc József kolozsvári látogatása során a Kalazantinumot is kitüntette érdeklődésével. Ottlétét névbeírásával örökítette meg az intézet emlékkönyvében. Az intézet átfogó megismertetésére az 1895. október 23-án megrendezett szüreti estély adott alkalmat, amelyen Kolozsvár legjelentősebb személyiségei, a város vezetői, egyházi méltóságok és világi előkelőségek, egyetemi tanárok, más befolyásos emberek, notabilitások vettek részt. 1907. március 5-én Apponyi Albert gróf, vallás és közoktatásügyi miniszter is meglátogatta a Farkas utca oktatási intézményeit, a tudományegyetem és a református kollégium mellett a Kalazantinumot is.

1913. május 3-án az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter, Jankovich Béla a hittudományi és tanárképző intézet kértjében fogadta gyergyószárhegyi gróf Lázár

¹⁸ A Karacsay-házak megvásárlásáról és átalakításáról a kötetünkben közölt krónika I. kötete számol be részletesen. Ld. még: BIRÓ Vencel, *Farkas utca 4., i. m.*, 41-42.

István országgyűlési képviselőt, az Erdélyi Római Katolikus Státus világi alelnökét. A Kalazantinum Budapestre való átköltöztetésének már akkor felmerült terve miatt a státus szerette volna megszerezni az ingatlant, amely fontos szerepet játszott gimnáziumépítési tervükben. A tanárok és a hallgatók felejthetetlen emlékként őrizték Majláth Gusztáv Károllyal, Prohászka Ottokárral való találkozásait is.¹⁹

Az intézet hírnevét és megbecsülését öregítették az önképzőkör, az Academia Calasanciana díszülései. Mindezek közül legkiemelkedőbb volt az 1897. március 25-én, a piarista rend háromszáz éves jubileuma alkalmából megrendezett ünnepség. Itt hangzott el a rend működésével kapcsolatos nagyon fontos megállapítás: „A kegyes tanítórendnek hazánkban 24 helyen van rendháza iskolákkal közel 400 kegyesrendi áldozás tanárral, akik évenként mintegy 9000 ifjú nevelésének és tanításának nehéz feladatával foglalkoznak a legnemesebb ambícióval és a leghazafiasabb szellemben.”

Ugyanilyen lélekemelő hatást váltott ki a kolozsvári piarista templom kétszáz éves kegyképének 1899. október 23. és 26. között megrendezett ünnepsége. Az országos jelentőségűvé vált megemlékezés szentmiséin a történeti Magyarország olyan jelentős főpapjai tartották az egyházi szertartásokat, mint Wolafka Nándor c. püspök debreceni prépost-plébános, Steiner Fülöp székesfehérvári, Meszlényi Gyula szatmári és Bubits Zsigmond kassai megyéspüspök, valamint Schlauch Lőrinc nagyváradi bíboros-püspök. Erre az alkalomra jelent meg Varjas Endre kolozsvári piarista pap-tanár *A kolozsvári Könnyező Szűz kegyelmképének története* című kiadványa is.²⁰

Nemcsak az önképzőkör tagjai mutatták meg képességeiket, az intézeti növények jelesei szintén mindent megtettek rendjük és intézményük hírneve emeléséért. 1895 decemberétől 1915 júniusáig hitéleti, tudományos és szépirodalmi folyóiratot adtak ki *Kalazantinum* címen. A havonta megjelenő lap terjedelme változó volt, 8 és 26 oldal között mozgott. Az első lapszámokat még kéziratos, házilag sokszorosított formában terjesztették, majd 1898 márciusától nyomtatott formában. Eleinte Gombos Ferenc, majd 1904-től Lepage Lajos nyomdája vállalta a folyóirat sokszorosító munkálatainak elvégzését. A szerkesztést előbb a hallgatókra bízta, később, 1905-től a prefektusok vették át ezt a feladatot.²¹

¹⁹ Az itt felsorolt ünnepi eseményekről ld. még a kötetünkben közölt krónikát a megfelelő dátumoknál. Ld. még: BIRÓ Vencel, *Farkas utca 4., i. m.*, 42-44.

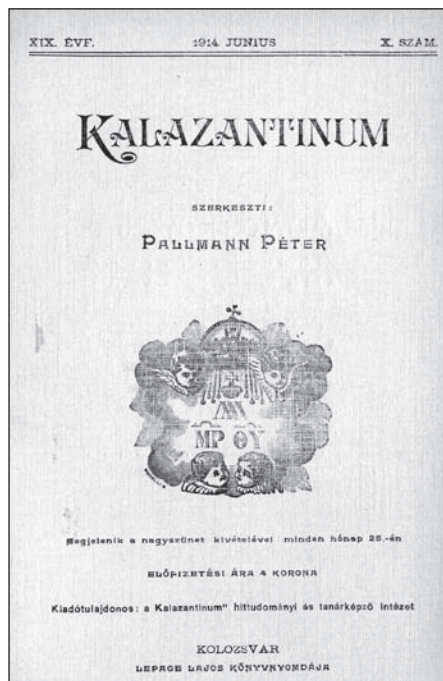
²⁰ Az Academia Calasanciana működésére a kötetünkben közölt krónikán túl ld. még jegyzőkönyveit Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltára (=PMKL), Kolozsvári Kalazantinum levéltára, Academia Calasanciana iratai, 1-3. kötetek.

²¹ A folyóirat szerkesztőinek névsora: Raskó István (1895/1896), Jakobinyi Alajos és Stodolni Gyula (1897. jan.–jún.), Stodolni Gyula és Varjas (Wolmuth) Endre (1897. szept.), Varjas (Wolmuth) Endre (1897/1898–1899/1900), Lukinich Imre (1899/1900), Haunstädter József és Hársing István (1900. szept.–1901. jan.), Haunstädter József (1901. febr.–jún.), Hgyor József (1901/1902), Vajnóczky István (1902/1903), Babos Dezső (1903/1904), Schiff József (1904. szept.–dec.), Hám Antal (1905. jan.–1908. jún.), Komáromy Dezső (1908. szept.–1912. okt.), Hám Antal (1912. nov.–1913. máj.), Pallmann Péter (1913. szept.–1915. jún.). Vö. *Magyar Katolikus Lexikon*, főszerk. Diós István, VI, Bp., 2001, 38 (névelírásokkal, amelyeket itt korrigáltunk).

4. A Kalazantinum folyóirat egyik nyomtatott, nagyalakú számának fejléce. (1898).

5-6. A Kalazantinum folyóirat későbbi, kisméretű számainak címlapjai (1910 és 1914).

A sok tanulás és az egyházi hivatásukra való készülődés közben nemcsak a növendékeknek, még tanáraiknak is kellemes kikapcsolódást, rendjükhöz méltó kulturált szórakozást nyújtott a kertben felállított tekepálya. A természetes környezetben oldottabb beszélgetésekre kerülhetett sor, mint a falakkal körülhatárolt tantermekben.²²

Az első világháború kitörése, a központi hatalmak első győzelmei időszakának eufóriája az intézeti növendékekre is nagy hatással volt. Jelentős részük kérvényt nyújtott be, amelyben ideiglenes elbocsátásukat kérték a rendből, hogy a haza védelmére tényleges hadiszolgálatot teljesíthessenek.

A budapesti és a kolozsvári Kalazantinum párhuzamos működése azonban a rend vezetői szerint nem segítette az egységes szerzetesi szellem kialakulását. Ezért 1916-ban, miután Budapesten elkészült a piarista rendház új épülete, elhatározták a kolozsvári hittudományi és tanárképző intézmény egyesítését a székesfővárossal. 1916. június 11-én a *Te Deum*-mal befejeződött a kolozsvári Kalazantinum utolsó teológiai vizsgálata. Az ottani városi tanács még abban az esztendőben kibérelte az intézet épületét, majd két év múlva meg is vásárolta, és attól kezdve különböző hivatalok működtek benne.²³

A második kolozsvári Kalazantinum

A nagy történelmi változás, Erdély Romániához csatolása után, a piarista rendnek 1922-ben ismételten meg kellett nyitnia kolozsvári teológiai intézetét. A Kalazantinum régi helyén nem működhetett, a teológusoknak a rendházban, az egykori nemesi konviktus épületszárnyában szorítottak helyet. Tanári szakképzettségüket a helybeli, immár Ferdinánd román királyról elnevezett egyetemen szerezhették meg. A rend hittudományi és tanárképző intézete 1940-ig, a második bécsi döntésig működhetett. Ezt követően az romániai piaristák (a temesváriak kivételével) egyesültek a magyarországi provinciával, így 1940 őszén a kolozsvári Kalazantinum minden növendéke ismét Budapestre költözött.²⁴

A második világháború után, az 1945. évi újabb nagy történelmi változást követően a Kalazantinum már nem szerveződhetett újjá, és a rendnek is csupán néhány évnyi működésre nyílt lehetősége. Az 1948/1949. év az egyházak szempontjából is a „nagy fordulat” éve volt Romániában. A nyitányt 1948. július 17-e jelentette, amikor Románia egyoldalúan felmondta a Vatikánnal kötött államközi egyezményt, a Konkordátumot. Ezt követően a történelmi vallásfelekezeteket kiforgatták javaikból, majd pedig mind szűkebb keretek közé szorították, ellehetlenítették működésüket.

Az egyházakat és ezen belül a szerzetesrendeket sújtó rendeletek és törvények nem kerülték el a piarista rendet sem. Az augusztus 3-án kibocsátott 175. számú

²² BIRÓ Vencel, *Farkas utca 4., i. m.*, 43.

²³ BALANYI György, *i. m.*, 225. BIRÓ Vencel, *Farkas utca 4., i. m.*, 45.

²⁴ BIRÓ Vencel, in BALANYI György, *i. m.*, 333. BIRÓ Imre, uo, 324.

rendelet, a „kultusz-törvény” állami tulajdonba juttatott minden egyházi ingó és ingatlan vagyont, mely iskolák és más intézmények fenntartásával volt kapcsolatban. Iskoláit – a felekezeti és magániskolákkal együtt – 1948. augusztus 3-án államosították, majd a következő esztendőben magát a rendet is megszüntették. 1949-ben, a 810. számú rendelettel feloszlattak minden olyan szerzetesrendet, mely tanítással, egészségügyi és társadalmi szolgálattal foglalkozott.

A Kalazantinum krónikája

A kolozsvári Kalazantinum 1916. évi megszűnése után gazdag könyvtárát és levéltárát Budapestre szállították.²⁵ Előbbi az ottani Kalazantinum könyvtárába került, utóbbit pedig külön egységként a rendtartomány központi levéltárában helyezték el. (Az anyag végleges rendezésére azonban csak 2009-ban, jelen kötet előkészítése során került sor.) E levéltári

anyagban található a Kolozsvári Kalazantinum három kötetnyi krónikája, *historia domus*-a. Első kötetét Fekete Endre rendtartományi asszisztens, a rend tanügyi biztos írt, 1896-ban, és abban a Kalazantinum alapításának történetét örökítette meg.²⁶ Maga a krónika a második és a harmadik könyvben található. A II. könyvet Szölgvény János igazgató (1894–1895) kezdte meg, de csak az első oldalig (1894. szeptember 12-ig) jutott, onnan utódja, Russel Károly (1895–1915) folytatta. Ő kezdte meg a III. könyvet is, amelyet 1915. május 5. után, az ő utódja, Hám Antal (aki tanárként és prefektusként 1895-től működött a Kalazantinumban) fejezett be. Ezekben szinte napi részletességgel jegyezték le a fontosnak ítélt eseményeket 1894 és 1916 között.²⁷

Russel egyébként is szorgalmas naplóiíró volt. A krónika mellett „igazgatói naplót” is vezetett, amely hat darab kisalakú füzetben maradt fenn 1895 és 1906 között.²⁸ Míg a krónika bizonyos távlatból (a vizitációs bejegyzések szerint néhány hónap késéssel) készült, addig az igazgatói naplóba naponta kerültek följegyzések. Amikor Russel szabadságra ment, vagy valamilyen más okból elhagyta Kolozsvárt, visszatértéig az igazgatói naplót helyettese vezette tovább. Ezenfelül Russelnek ma-

7. Fekete Endre (1844–1923), mint fiatal piarista tanár (Pest, 1870 körül).

²⁵ BIRÓ Vencel, *Farkas utca 4., i. m.*, 46.

²⁶ Kéziratát 1897. okt. 5-én adta át Kolozsváron Russel Károlynak, aki úgy döntött, hogy az „a *historia domus* önálló, első könyvét fogja képezni.” Vö. 1897. okt 5-i bejegyzését.

²⁷ PMKL, Kolozsvári Kalazantinum levéltára, Rendkormányzati kötetek, 1-3. kötet.

²⁸ Uo., Rendkormányzati kötetek, 5/a-f. kötet.

gánnaplója is volt, ez azonban kolozsvári időszakából csak az 1901/1902. évből maradt meg.²⁹

A Kalazantini krónika, illetve címe szerint „A kolozsvári Kalazantinum története” három kötete nemcsak a piarista rend kolozsvári jelenlétéről tartalmaz becses feljegyzéseket, hanem nélkülözhetetlen történeti kútforrás a város helytörténete szempontjából is. Ezért határoztuk el, hogy teljes terjedelmében közzétesszük, függetlenül néhány további forrással kiegészítve.

A közlésnél a korabeli szövegeket a közérthetőség, az olvashatóság miatt, valamint az újkori forrásokra elfogadott forrásközlési alapelveknek megfelelően, a mai helyesírási szabályokhoz igazítottuk. A jobb megértést és az eredményes használatot segíti elő a kötethez csatolt idegen kifejezések magyarázata és a névmutató.

²⁹ PMKL, Russel Károly naplói [V 148/72a-c].

8. A Karacsay-féle házak a Belső Farkas utcában: balra a 6., jobbra a 4. számú ház.

9. A Karacsay-féle házak a Belső Farkas utcában: balra 6., középén a 4. számú ház, jobbra a gimnázium (Pachinger Alajos felvételei, 1894).

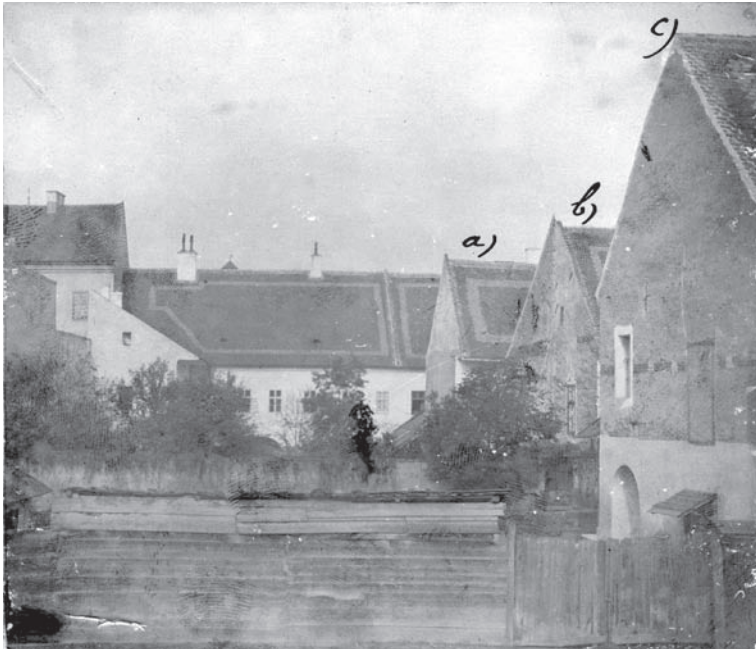
10. „A 6. számú ház a Belső Farkas utcában, emeletes, 33 lakrészszel, 259 n.ölnyi területtel, az udvarban végig kiépítve, 2 kiszögelléssel”. – 11. „A 4. számú ház a Belső Farkas utcában, emeletes, 14 lakrészszel, 150 n.ölnyi területtel” (Pachinger A. felv., 1894).

12. „A 4. számú háznak az udvarra néző része”.

13. „A 4. és 6. számú háznak az udvarra néző része a kerttel: a) a 6. számú háznak első kiszögellő része az udvarra; b) a 6. számú háznak második kiszögellő része az udvarra; c) A Külső Torda utcai háznak részlete” (Pachinger Alajos felvételei, 1894).

14. „A Karacsay-féle ház Kolozsvárott a Külső Torda utcában. A 19. számú ház, emeletes, 6 lakrészsel, 260 négyszögölnyi területtel” (Pachinger Alajos felvétele, 1894).

I. KÖNYV: A KALAZANTINUM ALAPÍTÁSÁNAK TÖRTÉNETE

összeállította
FEKETE ENDRE
kormánysegéd, tanulmányi ügyvezető

I. ELŐZMÉNYEK

Szerzetes-papi és nevelő-tanári kettős hivatásunknak megfelelően rendi fiataljaink képzése mindenkor e két feladatra volt irányozva. A hazai tanügy fokozatos fejlődése nyomán a felsőbb képzés is a koronkint felmerült kívánalmak szerint módosított. Így az utóbbi évtizedek alatt rendi fiataljaink a gimnáziumi tanulmányok elvégzése után, előbb kétévi tanfolyamban a teológiát, azután pedig szintén kétévi tanfolyam alatt az egyetemeken szaktanulmányaikat végezték, vagyis a szerzetes-papi hivatásra való előkészülés után vétetett fogamatba rendszeresen a saját képező tanárképzés.

Azonban a kötelező tanári képesítő vizsgálatnak – különösen az 1883: XXX. t. c. életbelépése óta – mindinkább fokozott követelményeivel szemben a kétévi egyetemi tanfolyam nagy részben elégtelennek bizonyult. Másrészről a *S. Congregatio Episcoporum et Regularium* 1892-ben kiadott rendeletében az áldozópappá való fölszenteltetés föltétlenül minden szerzetesre nézve legalább háromévi teológiai tanulmányt és előkészületet írt elő.

Így tehát az újabb viszonyok mindkét irányban újabb követelményeket támasztottak, s úgy a papképzés, mint a tanárképzés továbbfejlesztését sürgették. Tekintettel azonban arra, hogy éppen azon időben hazai tanügyünk rohamos fejlődés következtében a négy- és hatosztályú gimnáziumaink nagyobb részben nagyobb részben főgimnáziumokká egészítették ki úgy, hogy csak 1883-tól számítva, 10 év alatt 26 osztállyal gyarapodtak gimnáziumaink, ami három új főgimnáziumnak felel meg, ily körülmények között, midőn az intézeteknek ily rendkívül gyors fejlődése a tanárok számának megfelelő arányban való emelését elengedhetetlenül megkívánja: még csak gondolni sem lehetett arra, hogy – a szerzetesi próbaéven felül – a papnevelésre és tanárképzésre fordított négy év esetleg meghosszabbíttassék.

E nehéz helyzetben a rendkormány csakis az előképzési idő célszerűbb beosztására s intenzívebb kihasználására fordíthatta figyelmét, s e tekintetben az a mód látszott leginkább célravezetőnek, ha a teológiai és egyetemi tanfolyamok egybekapcsolása által az egyetemi székhelyeken, Budapesten és Kolozsvárott, oly rendi felsőbb tanintézet létesíttetik, melyben rendi fiataljaink a szerzetes-papi és nevelő-

15. Lévay Imre piarista tartományfőnök (1890–1895)

tanári hivatásukra egy időben és kellő intézeti felügyelet, gondozás és vezetés mellett készíttetnek elő, vagyis ugyanazon négy év alatt nyerik mindkét hivatásukhoz a szükséges magasabb elméleti és gyakorlati képzést, amihez azonfelül tervszerű alapvetésül és előkészületül szolgál a noviciátusi és a stúdiumi évek alatt nyert intézeti rendszeres nevelés is.

Rendkormányi határozat a Kalazantinum létesítése ügyében

A rendi kormánytanács tehát az 1893. évi július 15-én tartott teljes Konzisztóriumban – Lévay Imre rendfőnök¹ indítványára – beható megvitatás után határozottan kimondotta: hogy az eddigi kétévi teológiai és kétévi egyetemi tanfolyam megszüntetésével, e két tanfolyamot egybekapcsolva négy évre terjeszti ki oly módon, hogy a teológiai és egyetemi tanfolyamok egyesítésével rendi fiataljaink négy évig legyenek teológusok, s ugyanazon négy év alatt egyszersmind tanárjelöltek is, s ennek megvalósíthatása végett a teológiai intézetet Nyitráról részben Budapestre, részben Kolozsvárra helyezi át, mint egyetemi székhelyekre.

De mivel sem budapesti, sem kolozsvári társházunkban nincs annyi hely, hogy azok egy-egy ily négy évfolyamra terjedő rendi papnevelő és tanárképző felsőbb intézetet befogadhatnának, első és fő feladatul tűnt fel, a helyiség kérdésének mielőbbi megoldása.

¹ Lévay Imre (Makó, 1842. nov. 10.–Bp., 1895. máj. 20.) rendfőnök. 1865-ben Vácott, 1867-ben Budapestben tanít. 1874-ben házfőnök és a főgimn. igazgatója Veszprémben, 1887-től a rendkormány tanácsosa és gimn. igazgató Budapestben. 1891-ben rendfőnökké választották. 1888-ban megalapította a Budapesti Katolikus Kört. A *Veszprém* című lap szerkesztője, a *Veszprémi Közöny* alapító-szerkesztője.– Főbb műve: *Kalobiotica, vagy a szép életten vázolata. Tíz felolvasásában. I. Általános rész*, Pest, 1872; *Feladata-e a középiskolának a nevelés?* A Veszprémi Gimnázium 1882/83. évi értesítője. 1–10; *Van-e szükség a latin és görög nyelvre?* A Veszprémi Főgimnázium 1885/86. évi értesítője. 3–15; *A hittanár hivatása középiskoláinkban*. A Budapesti Piarista Főgimnázium 1887/88. évi értesítője.

II. A KALAZANTINUM HELYSÉGE

Midőn a rendfőnök az 1893. év tavaszán a kolozsvári társháznál atyai látogatást tartott, ott arról értesült, hogy az ottani társháznak egyik szárnyát képező kétemeletes Mária Terézia-féle konviktus-épületet² esetleg átengedné az erdélyi róm. kat. státus bizonyos évi díj mellett.

Az intézet helyének kiszemelése

Kérdést tett tehát hivatalos úton a rendkormány az erdélyi püspöknél e konviktusi épület átengedése és egyúttal mindjárt a föltételek ügyében is. Ugyanezen alkalommal a rendi kormánytanács megbízta Fekete Endre tanulmányi ügyvezető kormánysegédet³ egyrészt e rendi papnevelő és tanárképző intézet tervezetének kidolgozásával, másrészt pedig azzal, hogy Kolozsvárra menve, ott vizsgálja meg azon konviktusi épületet, vajon a tervezett rendi felsőbb tan- és nevelő intézet céljaira elégséges-e, alkalmas-e, és mily karban van az épület?

A megbízott kormánysegéd 1893. évi augusztus első és következő napjain az épületet ott megvizsgálván, azt az ottani rendtagok véleményével is egybehangzóan, a rend céljaira teljesen alkalmatlannak találta, és a rendkormány előtt tett jelentésében kiemelte, hogy azon épület sem egészségi, sem nevelési, sem fegyelmi tekintetben a tervezett papnevelő és tanárképző intézet céljaira nem használható; mert ha a rendkormány ott egy négy évfolyamra terjedő papnevelő és tanárképző intézetet akar létesíteni, úgy mondhatatlanul szükséges, hogy az szorosán körülírt intézeti jelleggel is bírjon, vagyis hogy a nagyszámú rendi növendékek ott külön vezetés, külön felügyelet alatt, külön szervezettel, önálló és a társháztól független testületben egyesíttessenek. Mindez pedig azon konviktusi épületben egyáltalában nem volna megvalósítható.

A Karacsay-féle házcsoport

A kolozsvári rendtagok tanácsára a nevezett kormánysegéd megtekintette ott a társház és gimnázium tőszomszédságában levő Karacsay-féle házcsoportot, melyről az a hír szárnyalt, hogy esetleg megszerezhető; megtekintett ezen kívül a

² A nemesek konviktusa 1734 és 1735 között épült. Kapuívének középső részén, a Báthory- és Apor-címer között latin felirat: CON NOB (Convictus Nobilium), nemesek konviktusa, vagyis diákokotthona. Jelenleg a Babeş-Bolyai Tudományegyetem használatában.

³ Fekete Endre (Esztergom, 1844. nov. 20.) rendi kormánysegéd. Tanári állomáshelyei: Kisszeben (1865–66), Szentgyörgy (1867–68), Budapest (1868–73 és 1876–1879), Nagykanizsa (1874–76). 1879-ben a tartományi rendfőnök titoknoka, majd kormánysegéd, a rend tanügyi biztos, a rendi fiatalok tanulmányi ügyvezetője. Főbb munkái: *A társadalmi élet befolyása a nevelésügyre és iskolára*. Budapesti kegyes-tanítórendi r. kath. főgymnasium Értesítője 1872; *Tapasztalati lélektan*, Bp., 1872; *Tiszta gondolkodástan*, Bp., 1873. Újabb irodalom: RÓNAY László, *A tanárképzés apostola: Fekete Endre: Katolikus reneszánsz*, in Remény 1994:11, 3..

Házsongár[d]ban⁴ és ennek alján még két más helyiséget is.

Mínthogy a Karacsay-féle házak azon körülménynél fogva, hogy az egyetemmel szemben vannak, továbbá társházunkkal és a gimnáziummal mintegy egybeolvasztathatók, s azonfelül teljesen elkülönített udvar és kis kert is van e házak által bekerítve, a rend céljaira kiválóan alkalmasoknak látszanak; ennélfogva az ottani rendtársak véleménye alapján is a Karacsay-féle házak megvételét tartaná első sorban kívánatosnak.

Tekintettel tehát arra, hogy a konviktusi épület azon tervezett felsőbb intézet céljaira nemcsak hogy elégtelen és alkalmatlan, de sőt, az időközben beérkezett hivatalos válaszban, igen magas évi bérösszeg és elfogadhatatlan föltételek voltak kitűzve; a rendi kormánytanács 1893. évi augusztus 14-én kérdést intézett levélben a Karacsay-házak tulajdonosához, Karacsay Clemence grófnő,⁵ férjezett lovag Rodakowsky Józsefné öngyméltóságához Meránban, hogy azon Belfarkas utcai⁶ házakot hajlandó volna-e a kegyesrendnek eladni a vételárnak azonnal való lefizetése mellett, és ha igen, úgy mily áron?

Alig pár nap múlva, augusztus 18-iki kelettel a válasz megérkezett a Brixen melletti Vahruból, a grófnő nyaralóhelyéről. E levélben a tulajdonos grófnő helyett férje, lovag Rodakowsky József, nyug. lovassági tábornok⁷ írja, hogy felesége most nem gondolt ugyan az eladásra, de ha a rend elfogadható árat ajánlana azon házakért, úgy mégis hajlandó azokat eladni. Elmondja ezután, hogy a 70-es években az árvaszéknél fölvetett kölcsön alkalmából a nevezett házak 75000 frtra becsültettek. Felesége tehát 75000 frtban állapítja meg a házak árát, annyival is inkább, mert a jó karban levő házakon kívül a telken tágas udvarok és elég nagy kert is van.

Tudomást nyervén e szerint arról, hogy a házak eladók, valamint azok áráról is, augusztus 22-én újabb levéllel kereste meg a rendkormány a tábornokot, s ebben azon kérelemmel, hogy mivel mi a házakat eddig tulajdonképpen csak kívülről láttuk, s így nem ismerjük, engedje meg hogy most már az épületet minden részletében megtekinthessük, meggyőződést szerzendők az épületek szilárdságáról, belső berendezéséről, valamint arról is, vajon kellő átalakítás mellett céljainknak megfelelőleg berendezhető-e, mert csak így becsülhetjük meg értéküket. Kérte továbbá a rendkormány a tábornokot, hogy utasítsa a házak jelenlegi gondnokát, hogy Kolozsvárra küldendő megbízottunknak az épületet és telket bemutassa, és neki a szükséges felvilágosításokat minden irányban megadja; mert csak így leszünk azon helyzetben, hogy határozott ajánlatot tehetünk. A kért engedély azonnal megjött, s abban Eck Pál kolozsvári ügyvéd, azon házak gondnoka részére egy nyílt levél, illetőleg a kívánt utasítás.

⁴ Házsongárd: Kolozsvár déli részén lévő, egykoron szőlőkkel és gyümölcsösökkel betelepített hegyoldala. 1585-ben ott nyitották meg a Házsongárdi köztemetőt.

⁵ Válje-szakai gróf Karacsay Klementina Borbála Leonie Adrienne (Kolozsvár, 1847. okt. 13.–München, 1916. márc. 6.)

⁶ Ma str. Kogălniceanu (Farkas utca).

⁷ Férje Rodakowsky József (1829–Merán, 1912. jún. 9.) cs. és kir. lovassági tábornok, v. b. t. t., a 95. gyalogezred tulajdonosa, az I. osztályú Lipót-rend kitüntetettje.

Ezek alapján az augusztus 26-án tartott Konzisztórium határozatából a házak értékének megbecsülésével, belső berendezésük megtekintésével és az épületek alaprajzának fölvételével Steinhardt Antal budapesti műépítész, mint szakértő bízott meg, s egyúttal a kolozsvári házfőnök is felkérte, hogy Dr. Vajda Gyula házi másodfőnök és főgimnáziumi igazgatóval⁸ egyetértőleg, a rendkormány megbízottját tanáccsal és közreműködéssel támogassa; továbbá, hogy szerezzen azon házakról hivatalos telekkönyvi kivonatot, valamint a házgondnoktól kimutatást a házak évi jövedelméről, azoknak mindennemű kiadásairól és terhéről, a lakók számáról és a felmondási időről.

A rendkormány szakértő megbízottja szeptember 5-én ment Kolozsvárra. A Belfarkas utcai 4. és 6., továbbá a Kültorda utcai⁹ 19. számú házakról felvett alaprajzait és a három ház állapotáról és értékéről szóló jelentését szept. 12-én a következőkben terjeszté a rendkormány elé.

A szakértő építész jelentése a Karacsay-házakról

A Belfarkas utcai két egyemeletes ház egyáltalában jó karban van, az egész ház alá van pincézve, a földszinti helyiségek boltmennyezettel bírnak, az I. emeleti mennyezet pedig gerenda mennyezet; az összes lépcsők (3 drb) kőből valók, az ajtók, ablakok, padozat stb. jó karban vannak, az árnyékszékek pócegdör rendszerűek; azonban meg kell említenünk, hogy a földszinti falak, mint minden régi háznál, részben nedvesek. E két ház utcai homlokzata 97,65 méter, a telek mélysége pedig 66 méter, az egész terület 2485 m², ebből a beépített terület 1240 m² és az udvar, kert 1245 m².

A Kültorda utcai 19. számú ház rozzant állapotban van, nevezetesen a fölszint igen elhagyott, a földszinti mennyezet egyszerű gerendamennyezet. Az I. emeletre egy nyitott lépcső vezet. Ezen ház azonban továbbra is fenntartható, a telek kiépítése alkalmával azonban egészben lebontandó. A ház utcai homlokzata 12,4 méter, az egész telek azonban 35 méter utcai hosszal bír, a telek cc. 735 m², ebből csakis 12,4 m² van beépítve.

A már átadott adóvallomás, illetőleg kimutatás szerint a Belfarkas utcai két ház tiszta jövedelme 2174 frt, ennek – 4 % kamatot alapul véve – 54350 frt tőke felel meg. A Kültorda utcai ház, mint ilyen, nem volna tekintetbe veendő, hanem csakis a telek. Ezen telek értéke – per m² 20 frtot alapul véve – 14700 frt. A fenti számítás szerint a három ház összértéke 69500 frt, vagyis kereken 70000 frt.

Miután a Belfarkas utcai jó karban levő két ház a rend céljainak tökéletesen meg fogna felelni, s a Kültorda utcai telek kiépítése által igen jól értékesíthető, úgy mi a

⁸ Vajda Gyula (Kaposvár, 1843. máj. 14.–Kolozsvár, 1909. márc. 26.) piarista történész, egy. tanár. 1874-től Budapesten tanított. 1883-tól egy. mt., 1896-tól a művelődéstörténeti tanszék vezetője. Főbb művei: *Városaink befolyása a közműveltségre, 1000–1301*, Bp., 1878; *A váradi regestrum, 1209–1235*, Bp. 1880; *Erdély viszonya a portáboz és a római császárhoz mint magyar királyhoz a nemzeti fejedelemség korszakában*, Kolozsvár, 1891.

⁹ Ma str. Turda (Torda utca).

70000 frt vételárt megfelelőnek tartjuk.
Budapest, 1893. szeptember 12.

Steinhardt [Antal]¹⁰ és Láng [Adolf]¹¹

A házgondnok kimutatása

Eck Pál házgondnoknak kimutatása a házak lakóiról, helyiségeiről, jövedelméről és kiadásairól.

a) A Belfarkas utcai 4. sz. házban:

1) *Ákóntz István* kir. járásbírósi albíró; földszint, 2 utcai, 2 udvari szoba, 1 konyha, pince, padlás – évi 360 frt, ¼ évre 90 frt.

2) *Dr. Bruckner Antal* ügyvéd; földszint, 2 utcai, 1 udvari szoba, 1 konyha, pince – évi 300 frt, ¼ évre 75 frt.

3) *Pálik Oszkár* cs. kir. tüzérszázados; emeleten, 1 utcai szoba, 1 alkóvos, 2 udvari szoba, 1 konyha, pince, padlás – évi 400 frt, ¼ évre 100 frt.

4) *Rözner János* magyar kir. államvasúti felügyelő; emeleten, 3 utcai, 1 udvari szoba, 1 előszoba, konyha, pince, padlás – évi 650 frt, ¼ évre 162,50 frt.

A 4. sz. ház évi bérlete összesen *1710 frt.*

b) A Belfarkas utca 6. sz. házban:

1) *Hartmann Adolf* mérnök; földszinten, 2 utcai szoba, 1 alkóvos, 1 konyha, pince, padlás – évi 260 frt, ¼ évre 65 frt.

2) *Boér Ignác* levélhordó; földszinten, 1 udvari szoba – évi 100 frt, ¼ évre 25 frt.

3) *Ugron Sándor* földbirtokos; emeleten, 3 utcai, 1 előszoba, alkóvos, 5 udvari szoba, 1 konyha, 1 kamra, pince, padlásrész, évi 850 frt, ¼ évre 212 frt 50 kr.

4) *Rajka Albert* kir. törvényszéki jegyző; emeleten, 2 szoba, 1 előszoba, évi 180 frt, ¼ évre 45 frt.

5) *Czerny Antal* könyvkötő; emeleten, 3 szoba, 2 fülke, 1 konyha, pince – évi 260 frt, ¼ évre 65 frt.

A 6. sz. ház évi bérlete összesen: *1650 frt.*

c) A Kültorda utcai 9. sz. házban:

1) *Schwartz József* cipész; földszinten, 1 utcai szoba, konyha, kamra, évi 100 frt, ¼ évre 25 frt.

2) *Lengyel Lípót* városi adóhivatalnok; emeleten, 2 utcai szoba, konyha, kamra,

¹⁰ Steinhardt Antal (Pest, 1856–Bp., 1928. júl. 27.) építész. Láng Adolffal együtt tervezte a budapesti Magyar Színházat (később Nemzeti Színház), a pécsi Nemzeti Színházat, a szegedi Köz-művelődési Palotát (ma Móra Ferenc Múzeum), és más középületeket.

¹¹ Láng Adolf (Prága, 1848. jún. 15.–Bécs, 1913. máj. 2.) építész. 1870-től Pesten működött, a Sugárút Építő Vállalat vezetője, a régi Zeneakadémia, a régi Műcsarnok építője. Bukarestben a Technikai Főiskola tanára, majd Budapesten társult Steinhardt Antallal. Főbb művei: a pécsi városháza, a kassai színház.

évi 240 frt, ¼ évre 60 frt.

A 19. sz. ház évi bérlete összesen: 340 frt.

Mind a három ház évi bérlete összesen: 3700 frt, ¼ évi 925 frt.

Kiadások:

Házbéradó, ált. jövedelmi pótdó, községi adó, útdó – évenként mintegy 880 frt. Kéménysepregetési díjak, szemét- s emésztőgödörök kihordatása, kútjavítás és fenntartás, tűzbiztosítási díj, kisebb javítások, gondnoki díj – mintegy évi 420 frt.

Évi összes kiadás cc. – 1300 frt, ezt az évi összes bevételből levonva, marad évi tiszta jövedelem 2400 frt.

Lényegesebb és költségesebb javítások néhány évig nem szükségesek, mert 1891. és 1892-ben a házak legnagyobb része kijavított, legfőleg a födélzetek fognak igazítást igényelni, s itt-ott némi kisebb javítások lesznek teendőik.

Az összes lakók bérlete megszüntethető félévi előzetes felmondás után, csupán Ugron Sándor bérlete terjed ki szerződésileg 1895. évi ápril. 1-ig, de házeladás esetében valószínűleg az is felbontható leend.

Kolozsvárott, 1893. szeptember 6.

Eck Pál házgondnok.

A házgondnok közvetítése az adás-vevésnél

Steinhardt Antal budapesti műépítész, a rendkormány szakértő megbízottja, a fönnebb szó szerint közlött írásbeli jelentésén kívül szóbelileg még azt az ajánlatot tette, hogy – mint azt a kolozsvári házfőnök is szükségesnek tartja – Eck Pál házgondnok is bevonassék ezen adásvevési ügybe; mert ő, mint a házak tulajdonosának megbízottja, sok tekintetben megkönnyítheti az ügy lebonyolítását. A rendkormány – bár a tábornokhoz írt első levelében határozottan kijelentette, hogy a házak megvételét közvetítő ügynök nélkül kívánja elintézni – mégis, tekintettel egyrésről az idő rövidségére, másrésről pedig azon körülményre, hogy a külföldön lakó tulajdonossal az egyesség könnyebben létesülhet, ha legalább itteni megbízott emberével közvetlenül is tárgyalhatjuk ezen ügyet – újból megbízta a tanulmányi ügyvezető kormánysegédet, hogy Kolozsvárra menve, tegye magát érintkezésbe a nevezett házgondnokkal, ki, mint ilyen, ügysem tekinthető ügynöknek, s egyúttal vele a házakra vonatkozó néhány kérdést is tisztázzon; különösen, hogy a házak valóban tehermentesek-e, mert a kapott biztosítással szemben a telekkönyvi kivonat az ellenkezőről tanúskodik, továbbá hogy a földszinti lakások nedvessége milyen fokú, s vajon megszüntethető-e stb.

Fekete Endre kormánysegéd szeptember 18–20-án Kolozsvárott tárgyalta a fölmerült kérdéseket Eck Pál házgondnokkal és a társház főnökével.

Hogy a házak csakugyan teljesen tehermentesek, azt a házgondnok is állítja, mert, mint mondja, volt ugyan teher a házakon, de az pár év előtt tisztáztatott, s így valószínű, hogy a telekkönyben a törlés ügyében elmulasztották akkor a kellő intézkedéseket megtenni. Ezt a tábornok jogügyi tanácsosa már sürgősen rendezni fogja.

Eck Pál a maga részéről késznek nyilatkozott az adás-vevés közvetítésére, habár mint említette, neki a házak gondozásáért évi 120 frtja van a mostani tulajdonostól. De más tekintetben is szükségesnek tartja ezt úgy az eladó, mint a vevők érdekében, amennyiben ő, mint a mostani tulajdonosnak bizalmi férfit, legjobban informálhatja az állandóan távol lakó tábornokot a házak értékéről s egyéb körülményeiről, s viszont a kegyesrendre is kívánatos az ügyek mielőbbi lebonyolítása, mert az adás-vevéssel és átírással kapcsolatos teendők úgyszólván még több időt kívánnak. Éppen ezen körülményekre való tekintettel azt az ajánlatot tette, hogy személyesen is kész a tábornokkal ez ügyben értekezni, s e célból Meránba utazni.

A kormánysegéd az ajánlat elfogadását a rendkormány hozzájárulásától tette függővé.

A rendi kormánytanácsnak szeptember 22-én tartott ülésén a szintén jelen volt Eck Pál gondnok a kormánytanács előtt is megadta a kellő felvilágosítást a házakra vonatkozólag, valamint az azokkal kapcsolatban fölmerült kérdésekre is. S előterjesztvén véleményét s az ügy lebonyolításának megkönnyítése céljából tett ajánlatát, a rendi kormánytanács hozzájárult ahhoz, hogy Eck Pál házgondnok Meránba menjen, mint aki teljesen ismeri mindkét félnek érdekeit, kívánalmait és föltételeit, magával vívén a rendi kormánytanácsnak írásba foglalt ajánlatát is a házakért.

A rendkormány ajánlata a házakért

E levélben – hivatkozva a házak többrendbeli hiányaira – a rendkormány kijelenti, hogy a 75000 frtnyi árt, igen magasnak tartja, de hajlandó 65000 frtot megajánlani azonnal való lefizetése mellett azon tehermentesen átveendő házakért.

Eck Pál még szeptember 22-én éjjel elutazott Meránba, a rendkormány által kitalványozott 200 frt útiköltséggel.

Innen pár nap múlva visszaérkezvén, elmondotta, hogy a tábornokot nem találta otthon, beszélt azonban a grófnővel, ki, bár előtte minden körülményt részletesen feltárt, nem igen látszott hajlandónak a rend ajánlatának elfogadására.

A rendkormány ajánlatára a tábornok szept. 30-án válaszolt mindenre kiterjedő részletességgel, és kijelenté, hogy komoly megfontolás után és minden körülménynek tekintetbe vételével, sajnálattal arról kell értesítenie a kegyesrendet, hogy felesége a kolozsvári házakra tett 65000 frtnyi ajánlatot nem fogadhatja el. Végül mégis megemlíti, hogy csak az esetre szánná el magát házainak eladására, ha a 75000-ból leengedve 5000 frtot, megkapná értök a 70000 frtnyi árt.

A tábornok válaszána lényegét közöltük Eck Pállal annak kijelentése mellett, hogy a rendkormány 65000 frton túl nem mehet. Eck Pál erre október 5-én kelt terjedelmes levelében azt tanácsolja a rendkormánynak, hogy „ha 67500 frtot ajánlanának meg, úgy valószínű, hogy a tábornok beleegyezik; míg ellenben, ha a rendkormány megmaradna előbbi ajánlata mellett, úgy az ügy könnyen teljes fennakadást szenvedhet”.

A rendi kormánytanács, Eck Pálnak ezen újabb tanácsát figyelmen kívül hagyva, október 9-én értesítette a tábornokot, hogy a már megajánlott 65000 frton túl

semmit sem ígérhet. E levélben egyúttal kifejtettük, hogy mivel mi ott tanárképző intézetet tervezünk, tehát reánk nézve azon házaknál nem a jövedelmezőségi, hanem a célszerűségi tekintetek az irányadók, és éppen ezért, – tekintve azt, hogy a földszinti helyiségek nedvesek, sötétek, s alig szellőztethetők, sőt az emeleten is csak egyoldalúlag történhetvén a szellőztetés, nagyobb átalakítások és újítások szükségességek egészségi szempontból is, azonfelül az épület hátsó része is csak jelentősebb átalakítás után hozható használható állapotba, s mindez, legkevesebbet számítva, legalább 20000 frtot fog igényelni, nem is véve fel itt még a vízvezeték és gáz bevezetését, az adásvevési százalékot, átíratási s egyéb kiadásokat, – a rendkormány, mindezen körülményt figyelembe véve, egész nyíltsággal kijelenti, hogy a 65000 frtot is csak a házak helyzeti előnyére való tekintettel ajánlotta meg. S ha ezen áron meg nem kaphatná, kénytelen volna másutt esetleg új házat építtetni, mely 85000 frtnál szintén nem kerülne többbe, és a helyzeti előnyért kárpótlást nyújtana az, hogy teljesen a célnak megfelelő alakban volna építhető.

Az eladó elfogadja a rendkormány ajánlatát

E levél vétele után a tábornok azonnal, október 11-én sürgönyileg tudatta a rendfőnökséggel, hogy azon házakat a megajánlott 65000 frtért, a kegyesrendnek átadja.

A rendi kormánytanács azon föltevésben, hogy a tábornok erről levél útján is fogja a rendfőnökséget értesíteni, pár napig várakozott, s minthogy levél nem érkezett, október 14-én tartott ülésében határozatilag kimondotta, hogy azon házakat 65000 frtért megvásároltnak tekinti.

Erről ugyanazon napon tudósítottatott a tábornok is sürgönyileg, s egyúttal Eck Pált is fölkerítettük, hogy a lakóknak a bérleti szerződést haladéktalanul mondja fel azon határozott kijelentéssel, hogy csak 1894. évi április 1-ig maradhatnak ott. Továbbá, ha a tábornok őt bízza meg a szerződés elkészítésével, úgy annak egy példányát előleges áttekintés végett küldje a rendfőnökséghez, végül hogy az egész adásvevési ügy lebonyolítása körül fölmerülő minden körülményt közöljön a társház főnökével, s vele mindenben együttesen intézkedjék, mert a rend részéről az ő közreműködését is ki fogjuk kérni.

Mivel azonban a tábornok – mint Eck Pál jelentette – nem őt, hanem Dr. Haller Rezső kolozsvári ügyvédet¹² bízta meg a szerződés megkötésével, a rendkormány azonnal megírta a tábornoknak, hogy ezen intézkedésében is megnyugszik, valamint hozzájárul ahhoz is, hogy a szerződés megkötése és a vételár lefizetése elhalasztassék 1893. évi december hó végéig, tekintettel főleg arra, hogy a házak jövedelmei az év végéig már úgysem választhatók el azok kiadásaitól.

¹² Hilíbi Haller Rezső (†Nagyszeben, 1835. szept. 8.) ügyvéd. 1865-től az ügyvédi kamara elnöke. Az Erdélyi Róm. Kat. Status igazgatótanácsának és Kolozsvár város képviselőtestülete törvényhatósági bizottságának tagja, az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület jogtanácsosa.

A szerződés pontjai: Morlin Imre budapesti ügyvéd,¹³ a rend jogtanácsosa közreműködésével több oldalú megvitatás után megállapíttatván, a véglebonyolításra nézve a következő módozatban történt a kölcsönös egyezés.

A vételár lefizetése

A rendfőnök a szerződés két eredeti példányát Budapesten két tanú előtt aláírta december 28-án, és ugyanazon napon a 65000 frt vételárt a rend sajtójából a pesti magyar kereskedelmi banknál a grófnő részére és javára lefizette, és az osztrák cs. és kir. szabadalmazott földhitelintézethez Bécsbe (Teinfalt Strasse nro. 6.) átutalványoztatta.

Ugyanazon napon a banktól nyert nyugtát és utalványt, az összes eljárási díjak és költségek fejében 100 frt készpénzt és a rendfőnök által aláírt szerződés egyik példányát (a másik példány a rendnél maradt) postán Kolozsvárra küldötte a kegyesrendi házfőnökhöz, ki ezeket – a szerződés kiegészítő részét képező eredeti Meghatalmazásnak Haller Rezső ügyvédtől ez alkalommal történt átvétele mellett – a nevezett meghatalmazottnak kézbesítette.

Intézkedések az átíratás és bekebelezetés ügyében

Egyúttal intézkedett a rendkormány, hogy a szerződés másolatai a kincstári illeték kiszabása, az adóátírás, valamint a tulajdonjog bekebelezése végett az 1893. év utolsó napjaiban bemutatathatók legyenek.

A rendkormány – tekintettel arra, hogy a házak legnagyobb része tanügyi célra fog szolgálni – előre gondoskodott arról, hogy ez már a szerződés szövegébe is fölvevessék; mert a törvény értelmében az ily célra szánt épület nemcsak hogy adómentességet élvez, hanem a vagyonátruházási illetéknek is csak felét fizeti.

A megvett házaknak gondozásával a rendkormány ottani társházunk főnökét, Dániel Joakimot¹⁴ bízta meg mindaddig, míg azon házaknál az átalakítási munkálatok megtörténnek; felhatalmazta ezzel együtt, hogy 1894. évi január 1-től április 1-ig a lakóktól a házbért szedje be, az adót azon 1/4 évre, valamint a többi kiadásokat is abból fedezze, a maradékot pedig a takarékpénztárba helyezze.

A rendkormány megküldötte a házfőnöknek az 1235. és 4248. számú telekkönyvi másolatokat a 8772/93. és 9679/93. számú törlési Végzésekkel együtt, azon utasítással, hogy azokat, valamint a szerződésnek egy másolatát terjessze be a városi

¹³ Szentimrei Morlin Imre ügyvéd, fővárosi bizottsági tag, budapesti árvaszéki ülnök, a pesti hazai első takarékpénztár egyesület igazgatósági tagja. Testvére, Morlin Zsigmond a váci püspökség szentjakabi ispánja volt.

¹⁴ Dániel Joakim (Csíkszépvíz, 1843. szept. 4.–Csíkszépvíz, 1866. szept. 8.) házfőnök. 1872 és 1888 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár. 1889-től 1894-ig kolozsvári házfőnök. Főbb művei: *Adatok a Nil forrásai fölföldözésének történetéhez*, Kolozsvári kegyesrendi gymnasium Értesítője 1882; *A tulajdonképeni Csík hegy- s vízrajzi rövid vázlat, tekintettel a Tatros és Olt völgyére*, Kolozsvári kegyesrendi gymnasium Értesítője 1884.

telekkönyvi hivatalhoz, és a rendfőnöki Meghatalmazás alapján kérelmezze, hogy e házak a magyar kegyes tanítórend nevére átírassanak, és a rendnek tulajdonjoga azokra, mindennemű tehertől mentesen, bekebeleztessek.

Végül a rendtartomány utasítása szerint a szerződés másolatát a városi adóhivatalhoz is beterjesztette a házfőnök azon kérelemmel, hogy mivel a Belfarkas utcai 4. és 6. számú házak 1894. évi április 1-től megszűnnek jövedelmező bérházak lenni, tehát laküresedés címén ápril. 1-től kezdve az adók alól fölmentessenek.

Az adásvevési ügy lebonyolítása után 1894. január 7-én a rendfőnök köszönetét tolmácsolta a tábornoknak és nejeének azon jóakaratói készségért, mellyel a megoldást minden irányban megkönnyítették.

A régi telekkönyvi kivonat

Kivonat – a Karacsay-féle házak telekkönyvi kimutatásából:
Gróf Karacsay Sándorné, született Wesselényi Johanna¹⁵

1235. telekjegyzőkönyv — A. — Kolozsvár B. 2.

1. — 106/1 hrsz. Emeletes kőház 6. sz. a. Belső-Farkas utcában, udvarral, 33 lakrésszel — terület: 259 □öl.

2. — 106/2 hrsz. Emeletes kőház 4. sz. a. Belső-Farkas utcában, udvarral, 14 lakrésszel — terület: 150 □öl.

[3.] — 107. [hrsz] kert ugyanott — terület: 207 □öl.

4248. telekjegyzőkönyv — B. 1.

1. — 1829. hrsz. Emeletes kőház 19. sz. a. Külső-Torda utcában, udvarral, 6 lakrésszel — terület: 260 □öl.

A szerződés (eredetije a rend levéltárában)

(50 krajcáros bélyeg)

Örökvásári szerződés

Mely egyrésztől gróf Karacsay Clemence, férjezett lovag Rodakowsky Józsefné ő nagym., nyug. cs. és kir. honvédségi tábornok neje, meráni lakos, mint eladó képviselőjében kolozsvári lakos Haller Rezső ügyvéd, másrésztől a magyarországi kegyes tanítórend, mint vásárló képviselőjében tartományi rendfőnök nagys. és ft. Lévy Imre úr között a mai napon következőkben jött létre:

1. Haller Rezső ügyvéd a Meránban 1893. december 1-én kelt 4535. sz. a. közjegyzőileg hitelesített és ezen szerződéshez fűzött eredeti felhatalmazvány alapján gróf Karacsay Clemence, férjezett lovag Rodakowsky Józsefné ő nagym. nevében örökáron és visszavonhatatlanul eladja a magyarországi kegyes tanítórendnek a ko-

¹⁵ Válje-szakai gróf Karacsay Sándorné, hadadi báró Wesselényi Johanna (1810.–Kendilóna, 1882. júl. 6.), Karacsay Klementin édesanyja.

lozsvári 1235. sz. telekjegyzőkönyvben A + 1. rsz. 106/1 hr. 2. rsz. 106/2, 107. hrsz. alatt jelzett, Kolozsvárt a Belfarkas utcában 4. és 6. számmal jelölt emeletes kőházakat, ezek tartozékát tevő udvar és kert területtel; továbbá a kolozsvári 1248. sz. telekjegyzőkönyvben A + 1. rsz. 1829. hr. szám alatt felvett emeletes kőházat és udvart, tulajdonost ezen ingatlanokban megillető minden jogokkal, a magyarországi kegyes tanítórend számára pedig tartományi rendfőnök nagys. Lévy Imre úr, mint a rend törvényes képviselője, megvásárolja a fent körülírt ingatlanokat minden azokhoz tartozó jogokkal együtt, mégpedig tisztán tanügyi célokra, vagyis a jelenleg bérlők által lakott házak kellő átalakítása után 1894. április 1-én ott meg nyitandó kegyesrendi hittudományi tanárképző intézet céljaira.

2. A vételár kölcsönös egyetértéssel 65000 frt, azaz hatvanötezer forintban állapítatik meg, és ezen összeget vásárló eladó részére készpénzben teljesen kifizetvén, utóbbi ennek hiánytalan és teljes összegben átvételét eladó grófné nevében elismeri és nyugtatványozza.

3. Eladó nevében Haller Rezső ügyvéd beleegyezését adja, hogy az első pontban részletezett ingatlanok az illető telekjegyzőkönyvekből lejegyeztessenek és azok tulajdonjoga eladó további híve és kihallgatása mellőzésével vásárló nevére és javára bekebeleztessek, és egy vásárló nevére nyitandó új telekkönyvi betéttel a tulajdonjog vásárló nevére átíratassék.

4. Eladó felelősséget vállal arra nézve, hogy ezen szerződéssel eladott ingatlanok teljesen tehermentesek, miért bármi címen való követelés, illeték vagy adóhátralékra nézve vásárlónak eladó szavatolni köteles.

5. A jelen szerződésben adásvétel tárgyát tevő ingatlanok a jelenlegi állapotukban eladó által 1894. január 1-én fognak vásárlónak birtokába átadni, amely naptól kezdve minden jogok és kötelezettségek, melyek az ingatlanokkal kapcsolatosak, vásárlót illetendik, miért is az 1894. évi január 1st napjáig az ingatlanokból folyó bérjövendelmek eladó korlátlan rendelkezésére maradnak meg, de köteles eladó ezen időpontig, vagyis az 1893^{ik} év végéig járó mindennemű adótartozást, úgy a házak jövedelmét terhelő más kiadásokat viselni.

6. Minthogy az eladott házak az Assicurazioni Generali biztosító társaságnál¹⁶ 3145. számú bárca mellett 1894^{ik} évi július hó 9-ig tűzkár ellen biztosítva vannak, vásárló fél a biztosítást átveszi, s kötelezi magát az azzal elvállalt fizetési kötelezettséget pontosan teljesíteni, avagy a biztosító társasággal egyetértve a kötvény hatályon kívül helyezése végett megállapodást létesíteni, minden esetben pedig arról gondoskodni, hogy eladó grófné a biztosítási díjak végett valamely követeléssel megtámadható ne legyen.

7. Az eladott házakban levő bérlakások bérlőit és azokkal fennálló összes bérleti szerződéseket vásárló 1894. január 1-től kezdve átveszi, eladó semmi felelősséggel sem köteles vásárlóval vagy az egyes bérlőkkel szemben a bérviszonyokból kifolyólag azon esetre, ha vásárló a bérviszonyokat fenntartani nem kívánná, vagy azokat

¹⁶ A trieszti székhelyű olasz cég magyarországi vezérügynöksége Budapesten az intézet saját házában, a Dorottya utca 10. sz. alatt képviseltette magát.

bármikor megszüntetni óhajtja. Vásárló félnek jogában és kötelességében álland a bérlőknek kellő időben felmondani és szavatosságot vállal magára az iránt, hogy eladó grófné a bérlők részéről valamely követeléssel megtámadtani nem fog.

8. Az eladott házak egyikében, a Belfarkas utcai 6. számú ház földszintjén egy vasajtóval elzárt, az udvarra néző részen egy ablakkal bíró, eladó tulajdonosné által raktáruul használt kamrák ellenszolgáltatás nélkül vásárló eladónak 1894. július 1-ig birtokában meghagyni köteles, azonban a kamrában elhelyezett tárgyakért vásárló felelősséget nem vállal.

9. Szerződő felek lemondanak azon jogról, hogy ezen szerződést a fél értéken felüli károsodás jogcímén felbonthassák.

10. Ezen jogügylettel kapcsolatos szerződés kiállítási, okmánybélyeg, a tulajdonjog bekebelezési költségeit, valamint a tulajdonjog átruházása után, amennyiben ezen a fennálló törvények értelmében teljesen illetékmentes jogügylet mégis valamely kincstári illetékkel megrovatnék, a netalán kirovandó kincstári illetéket vásárló hordozza.

Mely jogügyletről ezen szerződés két összhangzó példányban kiállított, szerződő felek és két felkért tanú névalírásával ellátott.

Kelt Kolozsvártt, 1893. évi december hó 26-án.

Haller Rezső s. k. mint eladó, Rodakowsky Józsefné, gróf Karacsay Clemence meghatalmazottja.

Dr. Isac Aurél¹⁷ s. k. mint tanú.

Orbán Sándor s. k. mint tanú.

Kelt Budapesten, 1893. évi december hó 28-án.

Lévay Imre s. k. a kegyes tanítórend tartományi főnöke (a rend pecsétje)

Előttünk:

Morlin Imre s. k.

Molnár János s. k.

mint tanúk.

Új telekkönyvi hivatali bejegyzés (Az eredeti szerződésre rávezetve) – Bekebelezés

Sz. 11760-1893. telekjegyzőkönyv

Jelen okmány alapján, tekintettel az idefűzött Meghatalmazásra, a tulajdonjog a kolozsvári 4248. sz. telekjkvben A. + 1. sz. alá átjegyzett ingatlanokra B. 4. alatt a magyarországi kegyes tanítórend javára bekebeleztetett.

A kolozsvári kir. törvényszék telekkönyvi hivatala, 1894. január hó 5-én.

(a kir. törvényszék pecsétje)

Csákány József s. k.
kir. telekkönyv vezető

¹⁷ Isac, Aurel (Foksány, 1848–Kolozsvár, 1932) román ügyvéd, a Memorandum-per vádlottjainak védője. 1920-ban szenátor a román parlamentben, a kolozsvári ügyvédi kamara dékánja. Isac, Emil (1886–1954) költő, publicista édesapja.

Haller Rezső meghatalmazása az eladó részéről (A szerződéshez van fűzve, mint annak kiegészítő része)

(50 kr. bélyeg)

Meghatalmazvány

Melynek erejénél fogva alulírott gróf Karacsay Clemence, férjezett lovag Rodakowsky Józsefné, nyugalmazott cs. és kir. lovassági tábornok neje, meráni lakos, kir. tan. Hilibi Haller Rezső kolozsvári lakos, ügyvéd urat ezennel meghatalmazom, hogy a tulajdonomat képező, Kolozsvártt levő következő ingatlanaimat, ú. m. a kolozsvári 1235. telekjegyzőkönyvben A. + 1. rsz. 106/1, 2. sz. 106/2, és 107. hrsz. alatt felvett, a Belső-Farkas utcában levő 4. és 6. házásszámmal jelölt emeletes kőházakat, ezek udvari és kert területét; továbbá a kolozsvári 4248. telekjegyzőkönyvben A. + 1. rsz. 1829. hrsz. alatt felvett emeletes kőházat és ennek udvari területét a magyarországi kegyes tanítórendnek örök áron és 65000 frt., írva hatvanöt-ezer forint készpénzben fizetendő vételár ellenében eladhassa, nevemben és helyettem az adásvételi szerződést kötelezőleg aláírhatta, az egész vételárat, mely a vásárló által egy budapesti elsőrendű pénzügyintézet közvetítésével eladó grófné javára az osztrák cs. és kir. szabadalmazott földhitelintézetnél (Bécs, Teinfalt Strasse No. 6.) letendő és átutalandó, és melyről a bankutalvány fennevezett meghatalmazottnak nekem leendő elküldés végett eredetiben kézbesítendő; az örökvásári szerződésnek nevemben történendő aláírása által kifizetettnek elismerhesse és jogérvényesen nyugtatványozhassa, a kiállítandó szerződés feltételeit megállíthassa, vevő részére nevemben érvényes tulajdonjog bekebelezésére engedélyt adhasson, egyszóval mindezt eszközölhesse, mit ezen jogügylet létrehozatala céljából szükségesnek és hasznosnak fog látni.

Kijelentem azt, hogy minden nevemben nevezett ügyvéd úr részéről a szerződésben felsorolt megállapítást reám nézve kötelező erejű és teljes érvénnyel bíró visszavonhat[atlan] nyilatkozatnak fogok tekinteni.

Kelt Meránban, 1893. évi december hó 1-én.

Karacsay Clemence s. k.
Rodakowsky Józsefné

A meráni közjegyző hitelesítő irata (Az eredeti meghatalmazványra rávezetve)

(50 krajcáros bélyeg)

G. Z. 4535

Ich bestätige hiermit, dass die mir persönlich bekannte Hochgeborene Frau Gräfin Clemence Karacsay verehelichte Josef von Rodakowski, Excellenz, in Schloss Winkel in Obermais bei Meran wohnhaft ihre Unterschrift auf vorstehendem Schriftstück vor mir als eigenhändig beigesetzt anerkannt hat. Meran in Tirol am ersten December Eintausend acht hundert neunzig und drei.

(a közjegyző pecsétje)

Dr. Josef Berreitter m. p.
k. k. notar

III. A KARACSAY-FÉLE HÁZAK ÁTALAKÍTÁSA

A Karacsay-féle három ház 1894. évi január 1-én e szerint a kegyesrend tulajdonába kerülvén, a rendkormány megbízta Steinhardt Antal budapesti műépítést a házak alaprajzának s az azokban levő helyiségek méreteinek fölvételével, valamint – a kelendő utasítások, s a tervezett intézetnél szükséges helyiségek körülírása mellett – az átalakítási tervet és költségvetés megkésztésével is. Steinhardt a tervet és költségvetést még februárban el is készítette; minthogy azonban annak végrehajtása igen költséges lett volna, utasította őt a rendkormány, hogy – csakis a lehető legszükségesebbekre szorítkozva – újabb, s egyszerűbb tervet készítsen.

Ez újabb tervet, mely szerint a Belfarkas utcai két ház átalakítási költsége 14000 frtra, a Kültorda utcai házé pedig 1494 frtra vétetett fel, – bár még mindig költségesnek tartotta, tekintettel azonban a mellőzhetetlen szükségletekre, mégis elfogadta a rendkormány költségvetési alapul, s így a tervet, mint a költségvetés – az egységárak nélkül – 1894. évi március hó elején a kolozsvári házfőnökhöz küldettek, hogy ennek alapján szólítson fel néhány jobb nevű kolozsvári építést az ajánlat megtételére.

Március hó végéig három, áprilisban egy, összesen négy ajánlat érkezett be a rendfőnökséghez.

1. Ditrói [Mór]¹⁸ és társa: a Belfarkas utcai házak átalakítási munkálatainak tervszerű végrehajtásáért 17466 frtot, a Kültorda utcai ház munkálataiért 1603 frtot vett fel a költségvetésbe.

2. Czakó Lajos:¹⁹ az előbbiért 18966 frton, az utóbbiért 1592 frton volt hajlandó vállalkozni.

3. Reményik Károly²⁰ ajánlata volt az előbbiért 18015 frt, az utóbbiért 1720 frt.

4. Rác Mihály ajánlata volt az előbbiért 20426 frt, az utóbbiért 1974 frt.

A rendi kormánytanács a beérkezett ajánlatokkal Fekete Endre kormánysegédet Kolozsvárra, hogy ott a hely színén vegye tárgyalás alá az ügyet. A nevezett kormánysegéd április 12-én Kolozsvárra menvén, a minden oldalról leginkább ajánlott építésszel, Reményik Károlyval lépett egyezkedésre Dániel Joakim házfőnök és Dr. Vajda Gyula főgimnáziumi igazgató közreműködése mellett. Az egyezkedés során a következőkben történt megállapodás:

¹⁸ Ditrói [Himmelstein] Mór kereskedő, építési vállalkozó. Ditrói Mór (1851–1945) színésznek, a budapesti Vígszínház első igazgatójának az édesapja.

¹⁹ Czakó Lajos építész, törvényszékiileg bejegyzett egyéni cégét 1886-ban alapította.

²⁰ Reményik Károly (†Dobsina, 1857. aug. 11.) építész, építőmester, törvényszékiileg bejegyzett egyéni cégét 1887-ben alapította. Az Ipartestület elnöke, a város törvényhatósági bizottságának tagja. Reményik Sándor (1890–1941) költő, szerkesztő édesapja.

1. A bontásnál nyerendő régi anyagot átvette a vállalkozó Reményik 700 forintban.
2. Az udvari részen a költségvetésben felvett díszvakolás helyett egyszerűbb vakolás véttetett fel, s ezzel megtakarított 680 forint.
3. A bádogos munkánál levonásba véttetett 84 forint.
4. A mázoló munkánál 400 forint.
5. Minthogy a városban vízvezeték nem volt, tehát itt sem volt létesíthető, s így a költségvetésben e címen fölvetett 1220 forint levonásba véttetett.
6. A különfélék címszónál 224 forint.

E szerint levonásba véttetett összesen: 3308 forint.

Vagyis: Reményik ajánlata: 18015 forint 52 kraj.

A levonásba vett összeg: 3308 forint.

Maradt: 14707 forint 52 kraj.

A 707 forint 52 kraj százalékos fejében leszámítva, – Reményik Károly a Belfarkas utcai két ház átalakítási munkálataira vállalkozott kerek 14000 forintért.

A Kültorda utcai ház munkálataira pedig – levonásba véve itt is a vízvezeték s egyéb apróbb tételek költségeit – 1100 forintért. A szerződés szerint a vállalkozó köteles a munkát úgy intézni, hogy a ház 1894. évi augusztus 1-én átadható legyen, s ezen felül egy évi jótállást vállal.

E nagyobb mérvű átalakítást több körülmény tette szükségessé. Ugyanis a terv szerint a Kültorda utcai ház, mint teljesen külön álló, továbbra is fenntartott bérházul; a tervezett intézet részére pedig a Belfarkas utcai két ház véttetett fel, s itt gondoskodni kellett – az előjárók és növendékek (a terv szerint 35–40 növendék) lakószobáira, továbbá a könyvtár és társalgóhelyiségeken, valamint a cselédek lakásain felül – még oratóriumról, iskolahelyiségről és tágasabb ebédlőről is.

Erre alkalmasnak mutatkozott a 6. számú háznak az udvar és kert egész hosszában a Kültorda utcai ház telkéig húzódó szárnya, különösen azért is, mert e hosszabb szárnyból két oldal-szárny szögellik ki az udvarra és a kertre. Az első kiszögellés emeletén két szoba és egy kis konyha volt, mely helyiségek egybeolvasztva, s némileg magasabbra emelve, az oratórium részére – bár nem elég nagy, de, mint egészen különálló helyiség – igen alkalmasnak látszott.

A második kiszögellés az előbbinél jóval nagyobb, s itt az emeleti részen két szoba, egy előszoba, egy konyha és kamra volt, a földszinten pedig kocsiszín, fűkamra, lomtár stb.

Minthogy a konyha és éléstár céljaira csakis ezen földszinti helyiségek jöhettek számításba; tehát az ezeknek megfelelő emeleti része ebédlőnek szemléltetett ki, és pedig az ottani helyiségek egybeolvasztásával és a tetőzet emelésével.

Minthogy továbbá a 6. sz. ház ezen oldalszárnyának egész hosszában nyitott folyosó volt, alig egy méter szélességű, s ez is az első kiszögellésnél, még szűkebbre szorult, s ezenfelül itt megtörtött olyképen, hogy balra mintegy másfél méternyire befelé nyomult, s innen már igen keskeny átjáró vezetett a második kiszögelléshez; ennél fogva szükségesnek mutatkozott földönt és szélesebb folyosóról gondoskodni, s ezt megtörés nélkül egyenesen az ebédlőhöz vezetni. Ez által a két kiszögellés között levő keskeny, használhatatlan fülkék tágasabb, nagyobb szobává voltak átala-

kíthatók.

A folyosó kiszélesítése a lépcsőház kibővítését is maga után vonta, valamint hogy elég tágas iskola-termet nyerhessünk, egy közfal lebontásával két szoba alakítottatott eggyé.

Különösen emelte a költségeket a konyha és ebédlő helyiségek teljes átalakítása felülvilágítóval és ételfelhúzásra szolgáló helyiséggel.

A szerződés az átalakítási munkálatokra Reményik Károly építésszel Kolozsvárra, 1894. április 17-én kötött meg, s ez a rendkormány által is helybenhagyatván, a munkálatokat májusban megkezdették.

Bontás közben új munkátöbblet merült fel, amennyiben a kápolnának szánt helyiség oldalfala tarthatatlannak bizonyult, hacsak támaszpillérekkel s vastraverzekkel meg nem erősítették. A június 2-án beadott kimutatás szerint e munkátöbblet 840 frt 44 krral növelte a megállapított összeget. Ezen kívül munka közben az eredeti terven helybenhagyással több kisebb-nagyobb változtatás történt, valamint a költségvetésben elő nem forduló újabb dolgok rendeltettek meg úgy, hogy a vállalkozó Reményik végelszámolási kimutatása szerint a Belfarkas utcai 2. sz. ház összes átalakítási munkálatai 19604 frt 94 krra emelkedtek, mely összeg az augusztus végén megtartott kollaudáció és a számadások felülvizsgálása után leszállított 17656 frt 70 krra, amibe Reményik is belenyugodott. A Kültorda utcai ház átalakítása került 1099 frt 23 krba. A költségvetés keretén kívül utólagosan ahhoz járult a Kültorda utcai ház utcai hosszú kerítésfalának, faskamrának stb. költsége, összesen 622 frt 93 kr, vagyis a Kültorda utcai házban végzett munkálatok összesen: 1722 frt 06 krba kerültek. Minthogy a rend ezen épületeket tanügyi célra vette és alakította át, tehát folyamodtunk, hogy a rend az adásvevési illeték alól mentessék fel, vagyis hogy csak az illetékköteles eladó részére eső fél illeték rovassék ki. Kérelmünknek megfelelőleg az illetékkiszabási hivatal a kincstári illetéknek csak felét, 1397 frt 50 krt rovott ki, mit a szerződés értelmében a vevő, ti. a rend fizetett. Megjegyezzük itt, hogy egy év eltelte után a kolozsvári pénzügyigazgatóság – tévedésnek jelentvén ki az illetékkiszabási hivatalnak azon eljárását, hogy csak fél illetéket rovott ki, – végzésileg felhívta a rendfőnökséget az illeték másik felének is azonnal való lefizetésére. A rendkormány az ügyet megfellebbezvé, a budapesti pénzügyi bíróság a rend részére kedvezőleg döntött.

Ezen illeték-üggyel kapcsolatosan megérintjük itt azt is, hogy illeték-egyenérték címén 62 frt 94 kr vettették ki. Mivel a Belfarkas utcai házak tanügyi célra rendeztetvén be, adómentesek, tehát folyamodásunkra ezen 62 frt 94 kr illeték-egyenértékből a budapesti cs. k. központi illetékkiszabási hivatal 1896. július 7-én 57 frt 24 krt törölt 1894. szeptember 1-től kezdve. A végzés a rendi levéltárban van. Továbbá, minthogy az átalakítási munkálatok idején lakók nem voltak a házakban, tehát folyamodásunkra a kolozsvári pénzügyigazgatóság az április-október félévre lakásüresedés címen végzésileg leengedett az adóból 507 frt 48 krt.

A Kalazantinum teljes felszereléséhez szükséges bútorok és tárgyak mind a kolozsvári iparosoknál és kereskedőknél rendeltettek meg, illetőleg szerezettek be, kivéve a növendékek vaságyait és vasmosdóit, melyeket a rendkormány Budapestről

szállítottat oda. Az összes helyiségek mindennemű fölszerelése és bebútorozása – beleértve a kert, tekepálya és az udvar berendezését és fölszerelését is – körülbelül 8600 forintba került.

Ezek szerint az összes kiadás volt:

I. A vételár	
1. A három ház vételára	65000 frt
2. Közvetítési díj	2300 frt
3. Kincstári illeték (fele)	1397 frt 50 kr
	<hr/>
	Összesen: 68697 frt 76 kr
II. Az átalakítás	
1. A Belfarkas utcai két ház	17656 frt 70 kr
2. A Kültorda utcai egy ház	1722 frt 06 kr
	<hr/>
	Összesen: 19378 frt 76 kr
III. A fölszerelés	
	Összesen: 8600 frt
A fönnebbi három tétel együtt	összesen: 96676 frt 26 kr
Ehhez járul még: Steinhardt Antal budapesti mű- építésznek – az átalakítási tervzet és költségvetés ké- szítéséért	528 frt 99 kr
Ugyanannak utazási költségek címén	218 frt
	<hr/>
	Összesen: 746 frt 99 kr
Vagyis:	96676 frt 26 kr
	746 frt 99 kr
	<hr/>
	Összesen: 97423 frt 25 kr

Mínthogy azonban a Kalazantinum céljaira tulajdonképpen a Belfarkas utcai 4. és 6. sz. házak rendeztetek be, míg a Kültorda utcai 19. számú ház maradt továbbra is bérház; a fönnebb kimutatott összegből levonandó ennek értéke.

A rendkormány szakértő megbízottja, Steinhardt Antal műépítész, eredetileg ezt nem mint bérházat, hanem mint telket becsülte meg, és értéke 14700 frtra tette. Tekintettel azonban arra, hogy azon rozzant bérházat a rendkormány 1722 frt 06 krnyi összeggel rendbe hozatta és ennek alapján az előbbi 340 frtnyi házbért – az átalakítási költség 5%-os kamatjával – 90 frttal megtoldva, 430 frtra emelte; tehát jelenleg nem azon 14700 frtot, hanem csak 11000 frtot vehetünk fel tényleges értékéül, amennyiben azon 430 frt körülbelül az utóbbi összeg 4%-os kamatjának felel meg.

E szerint a 97423 frt 25 krból

Levonva a 11000 frtot

Marad: 86423 frt 25 kr.,

mint tisztán a Kalazantinumra tett kiadások összege. Ehhez hozzáadva az 1895.

és 1896-ban tett pótló javításokat és az 1896-ban bevezetett vízvezeték, kerek 90000 frtra tehető a rendnek áldozata, melyet az intézet helyiségeire és felszerelésére hozott.

Hogy a Kalazantinumnak minden tudományszakból megfelelő könyvtára legyen, a rendkormány intézkedett, hogy Nyitráról a volt teológiai stúdium könyvtára, azonfelül a nyitrai házi könyvtárból a főbb és szükséges teológiai művek a Kalazantinumba küldetnek. Továbbá nagyobb mennyiségben küldettek minden szakból becsesebb művek Budapestről a rendi könyvtárból is, úgyszintén Kecskemétről odaszállította a rendkormány a bold. Szabó Ferenc után maradt matematikai és fizikai műveket, a b. Moós János podolini²¹ házfőnök²² után maradt könyveket, s ezek között sok filológiai munkát.

Kalmár Endre tb. rendfőnök²³ a *Századok* című történelmi folyóirat évfolyamait kezdettől fogva mind az intézetnek ajándékozta, Pintér Elek tatai házfőnök²⁴ pedig a *Természettudományi Közöny* összes évfolyamait. Hasonlóképpen Frank Ferenc²⁵ és Horváth Piusz kormánysegédek²⁶ is több becses művet ajándékoztak a Kalazantinumnak.

Újabb gyarapodást nyert az intézet könyvtára a b. Szvaratkó Kálmán, Baligó János, Bolgár Mihály, Alleker Lajos és Rónai István elhunyt rendtagok után maradt könyvekkel, melyekhez járulnak még a vétel útján beszerzett művek, hogy a Kalazantinum – nevének megfelelőleg – a növendékekben a rend iránti szeretetet menél hathatósabban ápolhassa, és különösen a piarista jelleget tisztán megőrizze és kifejleszthesse, az intézetben a rendkormány külön helyiséget kívánt berendezni a piarisztikumokkal, vagyis külön könyvtárt tisztán a régibb és újabb piarista-művekkel, piarista arcképekkel, a piaristák által szerkesztett, vagy gyűjtött és szerzett tan- és segédeszközökkel. E célra küldött Rappensberger Vilmos magyaróvári házfőnök²⁷ a házi könyvtár duplikátumaiból, úgyszintén Takács József veszprémi házfőnök²⁸ is több piarista művet. Odszállított továbbá Magyaróvárról b. Peck

²¹ Podolin, Podolíneć (ma Szlovákia).

²² Moós János (Nyitra, 1840. ápr. 7.–Podolin, 1894. jan. 10.) piarista, 1875 és 1885 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²³ Kalmár Endre (Szabadka, 1823. nov. 29.–Bp., 1910. ápr. 13.) piarista, 1892 és 1910 között pesti tb. rendfőnök.

²⁴ Pintér Elek (Mernye, 1841. nov. 4.–Tata, 1933. szept. 1.) piarista, 1868-ban a kolozsvári Szt. József szeminárium subrégense. 1879 és 1918 között tatai házfőnök és gimnáziumigazgató.

²⁵ Frank Ferenc (Tata, 1842. szept. 26.–Bp., 1898. máj. 21.) rendi kormánytanácsos, rendfőnök. 1895 és 1897 között h., 1897 és 1898 között rendfőnök.

²⁶ Horváth Piusz (Pécs, 1819. febr. 12.–Bp., 1901. máj. 3.) 1851 és 1862 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²⁷ Ft. Rappensberger Vilmos (Bélabánya, 1848. szept. 14.–Selmecbánya, 1928. okt. 14.) piarista, 1890-től magyaróvári házfőnök és gimnáziumi igazgató. Beutazta Európát, járt Ázsiában és Afrikában. Főbb művei: *A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló magyar-óvári gymnasium története 1739–1894.*, Győr, 1896; *Utazás az Északi Jókig.*, Mosonmagyaróvár, 1897; *Négy hét a Pyrenaei félszigeten*, Győr, 1900; *A Brenneren át az Adriához*, Győr, 1901.

²⁸ Takács József (Védalu, 1848. jan. 23.–Bp., 1920. febr. 19.) főgimn. tanár. 1884 és 1912 kö-

Ágostonnak²⁹ igen gazdag és becses természetrajzi gyűjteménye, úgyszintén Budapestről b. Bánóczy József³⁰ után maradt természetrajzi gyűjtemény is, valamint a rendi könyvtárból több régi és újabb térkép.

A tanárképzés mennél sikeresebbé tétele végett tervbe vette a rendkormány a Kalazantinumban a természetrajzos szertáron kívül még egy történelem-földrajzi és egy filológiai múzeum fokozatos berendezését is, hogy a növendékeknek tanulmányaik közben kezök ügyében legyen minden alkalmas segédeszköz.

IV. A KALAZANTINUM SZERVEZETE

Mínt hogy a teológiai és egyetemi tanfolyamok egyesítésével rendünkben a papnevelés és tanárképzés ügyének lényegesebb átalakítása vétetett tervbe, ennél fogva a rendkormány már előbb megbízta a tanulmányi ügyvezető kormánysegédet a tervezett papnevelő és tanárképző felsőbb intézet egész szervezetének és rendszerének összeállításával, részint hogy ennek alapján a megvalósítás teljes tervszerűséggel és rendszeresen történhessék meg, részint pedig hogy ezzel a rendtagoknak is alkalmok legyen előre megismerkedni.

Az elkészült s a rendtartomány által elfogadott Tervezet 1894. év január hónapjában kinyomattatván, a társházakhoz megküldetett; a rendi stúdiumok előjárói pedig külön is felhívtak, hogy saját körükben minden oldalról megvitatás alá vevén a Tervezetet, véleményeiket írásba foglalják, mert a rendkormány szándéka e Tervezetet az 1894. év július hónapjában tartandó rendi nagygyűlés elé terjeszteni, illetőleg az ezáltal kiküldendő tanügyi bizottság bírálata alá is bocsátani.

Az idemellékelt tervezet címe: *A Kalazantinum vázlatos tervezete.*

Amennyiben a papnevelés és tanárképzés ügyét e tervezet belső szerves összefüggésben egybekapcsolja, ennek jelzésére vétetett fel az egységes Kalazantinum elnevezés az intézetre, mely névnek azon felül megvan a maga félreismerhetetlen, célzatos jelentősége az intézet szellemét és irányát illetőleg is.

A tervezet részletesen feltünteti a Kalazantinum célját, két fő alkotórészét, tí. a hittudományi és tanárképző intézetet, s úgy a hittudományi, mint a tanárképző intézetnek feladatát, működési körét és munkarendjét. A harmadik rész a Kalazantinum belső szervezetét körvonalazza. Ezen kívül e tervezetnek kiegészítő részei:

1) A már 1892-ben kinyomtatott s idemellékelt *Tájékoztató a gyakorlati tanárképzés szervezése ügyében*, mely a Kalazantinum mint tanárképző intézet, III. évfolyamának működési körét öleli fel, míg az I., II. és IV. évfolyamok működési körét – az elméleti s gyakorlati tanárképzés tekintetében – a Kalazantinum tervezete részletezi.

zött veszprémi házfőnök.

²⁹ Peck Ágoston (Magyaróvár, 1823. márc. 17.–Magyaróvár, 1887. júl. 16.) természettudós. 1857–1858 és 1867–1887 között magyaróvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁰ Helyesen Bánóczy Ferenc (Nyíregyháza, 1842. júl. 19.–Pest, 1868. ápr. 23.) főgimn. tanár. 1864–1866 között veszprémi, 1867-től 1868-ig pesti gimn. tanár.

2) A Kalazantinum Szabályzata.

3) A Kalazantinum Házirendje.

Az 1894. évi rendi nagygyűlés által kiküldött tanügyi bizottság a Kalazantinum tervezetét beható vizsgálat alá vevén, azt, minden részletében és egész szervezetében helyesléssel fogadta. Szükségesnek tartotta azonban a tanügyi bizottság a Kalazantinum, mint önálló rendház, jogviszonyainak szabályozását is, és a *Belsőszervezet* cím alá még a következő pontok fölvetését is indítványozza:

1) A Kalazantinum önálló rendházat képez, melyben az egyesített hittudományi és tanárképző intézetünk van.

2) Mint egykori rezidenciáink szuperiorjai, a Kalazantinum igazgatója is helyettes-házfőnöki joggal tagja a rendi nagygyűléseknek, a kisgyűlésekre pedig a házfőnökök létszámában behívható. A helyettes-házfőnök nem esik választás alá.

Mínt hogy a Kalazantinumban a terv szerint csak három áldozár tag van, tehát helyi káptalan nem tarthat, hanem az áldozárok rendi jogait az ottani másik társház helyi káptalanában gyakorolhatják.

3) Az intézet belső szervei egysége és összhangzó vezetése múlthatatlanul szükségessé teszi, hogy mind a három előjáró lehetőleg részt vegyen minden jogban, minden felelősségben, de egyszersem mind dologban is.

A tanügyi bizottság ezen indítványai a rendi nagygyűlés elé terjesztettek, s ez a rendtartományra ruházta az indítványok ügyét.

A rendi kormánytanács újabb megvitatás után az indítványokat elfogadta, s ennek alapján ezek utólagosan a Tervezetbe fölvetettek.

Az 1894. évi július hó végén megtartott teljes Konzisztóriumban az első 1894/5. tanévre a Kalazantinum előjárósága következőleg állapított meg:

Szölgvény János h. házfőnök, az intézet igazgatója.³¹

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, másod h. házfőnök, az intézet aligazgatója és lelkiatyja, teológiai tanár.³²

Titz Antal hittudor, intézeti prefektus, teológiai tanár.³³

Növendékek:

Tubán Tibor

Saláta Károly

Csibertics Pompilius

Ranezay Kal. József

Hannig István

Mihalovits Béla

Jakobinyi Alajos

Zsigmond Alajos

³¹ Szölgvény János (Esztergom, 1852. okt. 21.–Bp., 1929. okt. 15.) kormánysegéd, tartományfőnök. 1894-ben a kolozsvári Kalazantinum igazgatója, h. házfőnök, 1927 és 1928 között tartományfőnök.

³² Russel Károly (Eperjes, 1860. máj. 4.–Veszprém, 1923. aug. 30.) 1895 és 1914 között a kolozsvári Kalazantinum igazgatója.

³³ Titz Antal (Szabadka, 1867. ápr. 29.–Bp., 1926. máj. 30.) főgimn. tanár. 1895-ben a kolozsvári, 1896–1906 között a budapesti Kalazantinum prefektusa, teológiai tanára. 1909-től 1917-ig debreceni gimn. tanár.

Gombos Albin	Vnuk István
Horváth Konstantin	Német Károly
Gosts István	Hraskó István
Molnár Sándor	Pál Károly
Fejér Gyula	Király Lajos
Striegl Kal. József	Alter Béla
Rozs Lajos	Varga Viktor
Pálfy János	Vincze József

Amennyiben a Kalazantinum, mint önálló rendház tervezetett, ez a körülmény szükségessé tette, hogy ehhez a megyéspüspök beleegyezése is kikéressék. Hivatkozással tehát rendünknek e tekintetben fennálló kiváltságára, különösen a XII. Kelemen pápa által 1731-ben kiadott és VI. (III.) Károly által 1733-ban egész terjedelmében megerősített oklevélre, s ennek alapján kitüntetvén azt, hogy a rend ezen új rendház szükségleteit ugyanazon alapokból fogja fedezni, melyekből eddig a nyitrai teológiai és a többi stúdiumainak költségeit, tehát fenntartása biztosítva lesz, s nem fog a közönség jótékonyására szorulni, – a rendtartomány az így biztosított intézethez a megyéspüspök kegyes jóváhagyását kérte, továbbá a Kalazantinum kápolnája részére egy konsekrált portatílet.

Ismételt levélváltás után a rend kiváltsága és a püspöki *jurisdictio* ügyében fennforgó kérdések tisztáztatván, abban történt megállapodás, hogy, mint előbb a rend nyitrai teológiai intézeténél gyakorlatban volt, úgy itt is évenként fölterjesztessék a megyéspüspökhöz a tanév végén:

- 1) A teológiából végzett tananyag szinopszisa;
- 2) A használt tankönyvek jegyzéke;
- 3) A növendékek teológiai osztályzata;
- 4) A teológiai tanárok minősítési táblázata.

Ezen felül kívánja a püspök *Œxcellenciája*, hogy a teológiát előadó tanárok a *professio fidei*t az általa kinevezendő helyettes kezébe tegyék le, és pedig minden teológiai tanár egyszer-mindenkorra. Végül levelét a következő örökbecsű sorokkal és főpásztori áldással zárja be:

Ezek után szívem alázatával fordulok a mindenható és irgalmas Istenhez, s buzgó lélekkel kérem őt, aki minden lelki tökéletesség szerzője, és minden érdemszerző erény kútfeje: áldja meg a kegyes-tanítórend kormányának bölcs intézkedését, mellyel ezt az intézetet felállította, kísérje szent malasztjával ez intézet nagyra hivatott munkálkodását, hogy akik abból ki fognak kerülni, méltó apostolai legyenek Kalazanci Szt. József szándékainak, széplelkű utódai a magyar kegyes tanítórend nagynevű fainak. Ezen óhajom zálogául, s ezen hálás szeretetem jeléül, mellyel mindig viseltettem azon rend iránt, amely engem középiskolai pályámon oktatót és vezérelt, szívem mélyéből adom az új intézetre és annak minden tagjára a főpapi áldásomat.

Károlyfehérvárt, 1894. december hó 28-án.

Lönhart Ferenc erdélyi püspök³⁴

A rend ezen új intézete bejelentetett hivatalosan a hercegprimásnak és a vallás- és közokt. miniszternek, valamint Rómában a rend Generálisának és Kolozsvárott a városi elöljáróságnak.

A vallás- és közokt. min., báró Eötvös Loránt³⁵ a következő megleghangú levéllel emlékezett meg a rendfőnök fölterjesztéséről:

62888. szám. Örömmel és meglegedéssel vettem tudomást Főtisztelendőséged f. évi december hó 7-éről 2777. sz. a. kelt nagybecsű előterjesztéséből a buzgó törekvésről, mellyel Főtisztelendőséged és a nagyérdemű rendkormányja a tanárképzés színvonalának emelése és ezzel a középiskolai oktatás sikerének fokozása érdekében a kolozsvári Kalazantinum felállításával oly jelentékeny anyagi áldozatot hozni szívesek voltak.

Meleg köszönetet mondván ezen egyébként a ft. rend részéről a közművelődés előmozdítása körül mindenkor tapasztalható hathatós közreműködéséért, biztosítom Főtisztelendőségedet, hogy immár szervezett tanárképző intézeteket – mihelyt alkalmam lesz – szíves készséggel meglátogatom.

Budapesten, 1894. évi december hó 31-én.

Eötvös.

A tanulmányi ügyvezető kormánysegéd és az intézet kinevezett igazgatója 1894. évi aug. 16-án mentek Kolozsvárra, részint hogy a megkésített átalakítási munkálatok befejezését szorgalmazzák, részint pedig hogy az intézet belső felszerelését és berendezését végrehajtsák.

Ugyanekkor történt a bemutató tisztelet a város világi és egyházi elöljáróinál, a róm. kat. status igazgatótanácsánál és az egyetemi tanároknál.

Aug. 27-én, Kalazanci Szt. József ünnepén, az akadémiai templomban tartott szentmise után, az intézet elöljárósága bevonult a Kalazantinumba, s ott lakását Is-ten nevében elfoglalta.

A rendkormány e felsőbb tan- és nevelőintézetet a boldogságos Szűz és Kalazanci Szt. József védszárnyai alá kívánván helyezni, intézkedett, hogy a kápolnában Kalazantius-oltár állíttassék.

Szeptember elején megküldötte az erdélyi püspök a konszekrált portatilit és az a kápolna oltárkövébe illesztetett.

³⁴ Lönhart Ferenc (Nagyág, 1819. okt. 3.–Gyulafehérvár, 1897. jún. 8.) megyéspüspök. 1858-ban kanonok, 1864-ben kolozsvári plébános és egyházi tanfelügyelő, 1874-ben nagyprépost, 1878-ban c. püspök, 1882-től erdélyi püspök. Sokat tett Erdély közművelődési és közoktatási alapjainak javításáért. Főbb művei: *A keresztény hittan elemi vázlat*, németből fordította Bardócz Jánossal, Kolozsvár, 1846; *Olaszúti jegyzetek*, Gyulafehérvári Füzetek 1861.

³⁵ Vásárosnaményi báró Eötvös Loránt (Buda, 1848. júl. 27.–Bp., 1919. ápr. 8.) fizikus, egy. tanár, min. A gravitációs tér kutatója, a rendszeres kísérleti és elméleti fizikai kutatások első hazai nagy művelője. 1871-ben a pesti egyetemen a fizika mt., 1872-től r. tanára. 1878-ban a kísérleti fizikai tanszéket vette át. 1891–1892-ben az egyetem rektora, 1889–1905 között az MTA elnöke. A gravitációs tér térbeli változásának mérésére megszerkesztette világhírűvé vált ingáját. 1894 és 1895 között vallás- és közokt. min.

Szeptember 5-én és 6-án megérkeztek az intézet növendékei.

Szeptember 7-én Kolozsvárra érkezett Lévay Imre rendfőnök, és másnap, szeptember 8-án a kolozsvári társház és a Kalazantinum tagjainak jelenlétében az intézetet és a kápolnát ünnepélyesen felszentelte, és rendelkezésének átadta.

Budapest, 1896. december 25.

Összeállította: Fekete Endre
tanulmányi ügyvezető

I. MELLÉKLET: A CALAZANTINUM VÁZLATOS TERVEZETE³⁶

A S. Congregatio Episcoporum et Regularium által – Ő szentségének helybenhagyásával – 1892. évi november 4-én kibocsátott azon rendelet következtében, – mely az áldozópappá váló fölszentelés föltételül minden szerzetestől legalább is háromévi teológiai tanulmányokat és előkészületet kíván, – köteleességünké vált, a teológiai tanfolyamot rendünkben az eddigi két év helyett legalább is három, esetleg négy évre kiterjeszteni.

Másrésről rendi tanárképzésünk ügyének a hazai tanügy gyors előhaladása által kívánt fokozatos továbbfejlesztése érdekében is mindinkább szükségesnek mutatkozik, hogy rendi növendékeink az egyetemi tanulmányokkal és vizsgálati előkészületeikkel a mostani két év helyett szintén legalább három, esetleg négy éven át foglalkozhassanak.

Ezen körülmények figyelembe vétele mellett határozta el a rendkormány, hogy a teológiai és egyetemi tanfolyamokat rendünkben egyesíti Budapesten és Kolozsvárott, mint egyetemi székhelyeken, s így a teológiai és egyetemi két-két évet összekapcsolva, rendi növendékeink négy éven át tanulják a teológiát, és ugyanazon négy éven át lesznek egyszersmind egyetemi hallgatók, illetőleg tanárjelöltek is.

Igaz ugyan, hogy ily összekapcsolás mellett két ily nagyfontosságú feladat között nagyon megoszlik a növendékek ereje és figyelme, s azonfelül nem kis gondot s körültekintést tesz szükségessé a tekintetben is, hogy egyik feladat a másik mellett rövidséget ne szenvedjen. De, mivel jelenlegi rendi viszonyaink között lehetetlen az előkészületi évek számát még növelni, csakis a teológiai és egyetemi tanfolyamoknak ilyen egyidejű és párhuzamos szervezése mutatkozik alkalmasnak a fönnebb érintett kívánalmak megvalósítására; és csakis ezáltal válik lehetővé, hogy úgy a szerzetes-papi nevelés, mint a tanárképzés körében az elméleti előkészületeken felül még az eddiginél nagyobb mérvű s rendszeresebb gyakorlati előképzést is nyerhessenek növendékeink. Azonfelül az összekapcsolásból eredhető nehézségekkel szemben igen figyelemre méltó kedvezményt biztosít az a körülmény is, hogy a négyévi tanfolyam elég időt és módot nyújt fiataljainknak – főleg rendszeres

³⁶ Nyomatott példány a kötetbe bekötve, Fekete Endre kéziratot kiegészítéseivel. Utóbbiakat dőlt betűvel jelöltük.

vezetés és felügyelet mellett – nemcsak a teológiai és a szaktanulmányok kellő megérelelésére, hanem egyszersmind a szerzetes-papi és nevelő-tanári kettős magasztos feladat méltó gyakorlásához szükséges bensőbb lelki előkészülésre és hivatásbeli erkölcsi megerősödésre is.

Ha tehát nagyobb fokú munkásságot kíván is e kettős feladatra való egyidejű és párhuzamos előkészülés, úgy másrésről csakis így érhető el, hogy éppen azon szoros belső rokonságnál fogva, mely e szerzetes-papi és nevelő-tanári hivatásunk között van, az összhangzatos kölcsönhatás és párhuzamos haladás mellett annál szorosabban, s bensőbbben egybeolvadjon növendékeink lelkületében kettős hivatásunk elválaszthatatlanságának érzete.

Ennek dacára a papnevelésnek és a tanárképzésnek ezen egyidejű és párhuzamos szervezése mellett is szorosan kijelölendő és körülírandó úgy az egyiknek, mint a másiknak hatásköre, valamint sajátlagos feladataihoz szükséges munkarendje, hogy a cél mindkét irányban teljesen tisztán álljon és biztosíttassék.

Az az intézet, melyben a rendkormány rendünkben a papnevelést és a tanárképzést együtt és párhuzamosan kívánja Budapesten és Kolozsvárott berendezni, Kalazantinum, vagy papnevelő és tanárképző intézet nevet nyerne.

Amint a Kalazantinum névnek megvan a maga félreismerhetetlen, célzatos jelentősége az intézet szellemét és irányát illetőleg, úgy a papnevelő és tanárképző elnevezés is világosan megjelöli azon intézetnek célját és feladatának körét is.

Kalazantinum

A) Célja

Ezen intézetnek célja nem lehet csupán az, hogy a papi hivatáshoz szükséges teológiai tudományok, és a tanári hivatáshoz szükséges általános műveltség és szak-képzettség megszerzésére, vagyis csupán ismeretgyűjtésre nyújtson kellő alkalmat és módot a rendi növendékeknek, hanem egyszersmind, hogy nekik – mint tanítószervezet papnövendékeinek – a szerzetes-papi álláshoz méltó bensőbb lelki előkészülést, és a tanári hivatás gyakorlásához a kellő gyakorlati előképzést is megadja.

A Kalazantinumnak, mint intézetnek, egész belső-szervezetét tehát ezen feladatok megvalósítására kell berendezni, és pedig: 1) a teológiai elméleti képzésre és gyakorlatilag a szerzetes-papi bensőbb lelki előkészülésre, – 2) az általános műveltség- és tudományos szakképzettségre, valamint a gyakorlati tanárképzésre.

B) Alkotó részei

A fönnebb kijelölt cél szerint tehát a Kalazantinum magában foglalja:

- a) a rendi hittudományi intézetet;
- b) a rendi tanárképző intézetet.

a) A rendi hittudományi intézet

I. Feladata

1. A teológiai elméleti képzés általában, és a gimnáziumi hittanári képzés.
2. Gyakorlatilag a szerzetes-papi bensőbb lelki előkészülés.

II. Működési köre.

1. A teológiai stúdiumok rendszeres tárgyalása, éspedig:
 - az alaphittan heti 4 órában
 - az ágazatos hittan heti 4 órában
 - az erkölcsstan heti 4 órában
 - a bevezetés az ó- és újszövetségi szt. írástanba heti 2 órában
 - a szentírás magyarázat- és értelmezéstan heti 2 órában
 - az egyháztörténelem heti 4 órában
 - az egyházjog heti 3 órában
 - a gyakorlati szertartástan heti 1 órában
 - a lelkipásztorkodástan heti 3 órában
2. Filológiai és pedagógiai képzés, éspedig:
 - *Az I. évfolyamban:* a pszichológia és logika ismételése, a noetikai, metafizikai és etikai álláspontok fejtegetése
 - *A II. évfolyamban:* a bölcsészet története köréből az ókori bölcsészet, továbbá a skolaszticizmus és az újkori bölcsészet képviselőinek ismertetése heti 2 órában,
 - *Az I. évfolyamban:* a nevelés- és tanítástan,
 - *A II. évfolyamban:* a pedagógia története, a hazai közoktatásügy története heti 2 órában.

Irányadóul veendő a „Szabályzat a középiskolai tanárvizsgálat tárgyában” című irat.

3. A gimnáziumi hittanári képzés.
4. Előkészítés a gimnáziumi katekézisre és exhortációkra.
5. Előkészítés az ordinációra, az examen ordinandumra és a jurisdictionalis vizsgálatra.

Jegyzet: A fönnebbi 3., 4. és 5. pontban foglaltak a lelkipásztorkodástan keretében, illetőleg azzal kapcsolatosan tárgyalandók.

III. Munkarendje.

1. Heti óraszám: 10–12, s így naponként átlag két óra.
2. A teológiai stúdiumok négy évfolyamra osztatnak be, de olyképpen, hogy három évfolyam közös és együttes legyen, a negyedik évfolyam pedig különálló és párhuzamos; vagyis a negyedévesek részére csakis egy stúdium tartatik fenn, t. i. a lelkipásztorkodástan heti három órával, és főtékintettel a gimnáziumi hittanári képzésre, a katekézisre és exhortációkra és az ordinációra való előkészítésre.
3. A filológia és pedagógia elő írt részletei az I. és II. évesekre kötelezők; a III. és IV. évesek a gyakorlati tanárképzőben vesznek részt.

E szerint a hittudományi intézet stúdiumai évfolyamok szerint következőkép-

pen osztatnának be:

I. évfolyam: Egyháztörténelem 4 órával.

Bevezetés az ó- és újszövetségbe 2 órával.

Szentírásmagyarázat- és értelmezéstan 2 órával.

I. félévben filológia 2 órával.

II. félévben pedagógia 2 órával.

II. évfolyam: Egyházjog 3 órával.

Alaphittan 4 órával.

Gyakorlati szertartástan 1 órával. *Ezen egy éven belül kívánatos hogy a gyakorlati szertartástan – hacsak kis mérvben is – minden évben előadások, illetőleg a legszükségesebb részletekben a növendékek gyakoroltassanak. (1895. évi praef. confer.)*

I. félévben filológia 2 órával.

II. félévben pedagógia 2 órával.

III. évfolyam: *Erkölcstan* 4 órával.

Ágazatos hittan 4 órával.

I. félévben filológia 2 órával.

II. félévben pedagógia 2 órával.

IV. évfolyam: Lelkipásztorkodástan *és repetitorium theol., mint előkészület a hittani vizsgálatra és az ordinációra (1894. évi tanügyi bizotts.)*

Gimnáziumi hittanári képzés, előkészítés a katekézisre, exhortációra és ordinációra három órával.

4. Remélhető ugyan a már eddig hallott nyilatkozatokból is, de ha fölkéretnek az egyetemi tanár urak, úgy óráik beosztásánál a lehetőség szerint figyelemmel lesznek a mi teológiánkra is. Tekintve azonban a szakok nagy számát, ez mégis a legjobb akarat mellett is csak igen kis részben lesz kivihető, s éppen azért legcélszerűbb lesz, ha mi azt az időt használjuk fel a teológiai órákra, mely az egyetemen rendszerint leginkább szabadon áll.

Kétségtelen, hogy legalkalmasabb lenne a teológiára a reggeli két óra 8–10-ig; de ez alig lesz megvalósítható, mert ez esetben növendékeink egyes főkollégiumokra nem iratkozhatnak be. Alig marad tehát egyéb mód, mint a teológián az egyik órát 8–9-ig, a másikat $\frac{3}{4}$ 3– $\frac{3}{4}$ 4-ig, vagy 3–4-ig tartani; mert így, mint első órákhoz, mégis némileg pihentebb elmével juthatnának, s azonfelül az előkészülésre is lenne több idejük.

5. A hittani intézet stúdiumaiból minden év végén vizsgálatok tartatnak június második felében, melyekhez az előkészület június 12-ike után kezdődhetik.

6. A hittani intézetben a tanév kezdődik szeptember 7-én és végződik június 29-én, tekintet nélkül az egyetemi év kezdetére és befejezésére.

7. Az egyetemi félévi és évközi szünidők a hittani intézetre nézve nem vehetők szintén szünidőkkül.

8. A szerzetes-papi állás által megkívánt bensőbb lelki előkészülés gyakorlatilag a szerzetesi házirend és a fegyelmi szabályok által nyer az intézet beléletében megvalósulást. A házirend és a fegyelmi szabályok külön és kellő részletezéssel fognak egybeállíttatni.

Jegyzet a 2. ponthoz: Az első három évfolyam közös, a IV. évfolyam párhuzamos azoknál, kik majd a Kalazantinumban kezdik a teológiát. Azon növendékekre nézve pedig, kik a jelen 1893/4. tanévben Nyítrán a teológiai stúdiumok felét, mint I. évesek már elvégzik, az átmenet olyképpen eszközölhető, hogy a stúdiumok hátralevő másik felét a Kalazantinumban két évre osztva végzik, s így ők három évig lesznek teológusok, és pedig a második évben párhuzamos tanfolyamban.

Jegyzet a 3. ponthoz: Hallgatják ugyan rendi növendékeink az egyetemen is a filozófiát és a pedagógiát, de csak egyes szakadozott kis részletekben, pedig ezekre nekünk, mint szerzetes-papoknak, a teológiával kapcsolatban is kiváló figyelmet és gondot kell fordítanunk. Ezért vétetett fel e tervezetbe a teológiai stúdiumok mellé rendes tantárgyul a filológia és pedagógia is az I. és II. évfolyamra. A filozófiai rendszeresebb képzés elengedhetetlen feltétel a teológiai tanulmányoknál, amennyiben pl. az alap- és ágazatos hittan, az erkölcsstan, az egyházjog stb. alapos felfogása kellő pszichológiai, metafizikai, etikai előismeretek és logikailag edzett ítélőképesség nélkül alig képzelhető. Éppen azért, mint minden hittudományi intézetben, úgy nálunk is Nyítrán a bölcelet rendes tantárgy jelenleg is.

Szintoly nélkülözhetetlen a filológia az általános műveltség és a szaktudományok elsajátításánál is, mert a különféle ismeretek, nézetek, elméletek, irányok, elvek sokaságában csakis a bölcsészeti magasabb fel fogás által juthatunk világosabb áttekintésre, s csakis kellő logikai és metodikai képzés útján tisztább s rendszeresebb eligazodásra. A pedagógia körében pedig antropológiai, fiziológiai, pszichológiai és etikai ismeretek nélkül egy biztos lépést sem tehetünk. A filológia tehát úgy a teológiai tanulmányokhoz, mint a tanárképzéshez nélkülözhetetlen alapul szolgál.

Hogy a pedagógia alapos tanulmányozása még nélkülözhetetlenebb előfeltétele a tanárképzésnek, ezt minden további bizonyítgatás mellőzésével elég itt csak megérintenünk. A filozófiai, de különösen a pedagógiai olvasmányok és tanulmányok rendes táplálékai, valósággal mindennapi kenyere a nevelőtanárnak egész működési pályája alatt. Hivatásához, tanári individualitásához, tanmódszeréhez ezekből meríti azt az éltető és felfrissítő elemet, melyre működésének fejlesztésénél s módszerének tökéletesbítésénél éppen úgy állandóan szüksége van, mint a művésznek az esztétikára, a bírónak a törvénykönyvre. Tehát csakis a pedagógiai búvárálás és tapasztalás által nyer folytonosan új erőt és biztosságot a tanár módszere, s csakis az óvja meg őt az egyoldalú vagy éppen felszeg modorosság és a szűk körű megszokottság veszélyétől.

Különösen figyelem fordítandó a kellő filozófiai és pedagógiai képzésre a tanárképző intézetekben főleg most, a szaktanítás uralkodó korszakában, midőn az egyes szaktudományok annyira lefoglalják a tanárjelöltek minden idejét, gondját, és szellemök egész erejét annyira igénybe veszi az ismeretgyűjtés, hogy az egyoldalúság veszélyeitől csak azáltal menthetik meg magokat, ha – mint van kedélyviláguk hangulatával rokonabb kedvelt költőjük – úgy idejekorán tudnak magoknak legalább egy-egy filozófust és pedagógust is választani állandó kísérőül és megbízható tanácsadóul, mint akiknek gondolatvilágában saját lelkek törekvését és irányát legtisztábban felismerték. A Kalazantinumnak tehát, mint tanárképző intézetnek is, a filozófiai s főleg a pedagógiai képzést alapul kell befogadnia.

b) A rendi tanárképző intézet

I. Feladata

1. Az általános műveltség, s különösen a tudományos szakképzettség megszerzése.
2. A gyakorlati tanárképzés.

II. Működési köre

1. A választott tudományszakok rendszeres tanulmányozása az egyetemen; és – pedig a következő csoportosításokban:

- magyar és latin nyelv s irodalom,
- magyar és német nyelv s irodalom,
- német és latin nyelv s irodalom,
- latin és görög nyelv s irodalom,
- latin és történelem,
- történelem és földrajz,
- földrajz és természetrajz, mennyiség- és természettan.

Jegyzet: Minden tanárjelölt szerkesztő és alakító képességének fejlesztése végett és gyakorlásul az I. évben az egyik, a II. évben a másik szaktárgyából egy-egy szabadon választandó témáról értekezést ír úgy, mint eddig a hittudományi intézetben szokásban volt, s e dolgozatokat a gimnáziumi szaktanárok fogják megbírálni.

2. A tanári alap-, szak- és pedagógiai vizsgálatokhoz előírt melléktárgyak rendszeres tanulmányozása az egyetemen; és pedig:

- a) Az alapvizsgálathoz: a magyar nyelv és irodalom, az irodalomtörténet, különös tekintettel a magyar nemzet művelődéstörténetére.
- b) A Pedagógiai vizsgálathoz: a nevelés- és tanítástan s ezek történelme; a filozófiából a logika, pszichológia és a bölcsészet története.

Jegyzet: Akiknek szakja a magyar és német nyelv, vagy a történelem és földrajz, azoktól a fönnebbi melléktárgyakon felül még a görög és római irodalom tanulmányozása is megkívánatik a szakvizsgálathoz.

3. A tanári alapvizsgálatin.

4. A tanári szakvizsgálatin.

5. A tanári szakképzéshez megkívántató elméleti és gyakorlati kellékek megszerzése; és pedig:

α) A filozófiai és pedagógiai tanulmányok az egyetemen és a rendi hittudományi intézetben.

β) A nevelés-oktatás gyakorlati eszközeinek s módjainak elsajátítása a gimnáziumi szaktanárok útmutatása mellett.

γ) Próbaelőadások a gimnáziumi osztályokban a gimnáziumi szaktanárok vezetése mellett.

III. Munkarendje

1. Heti óraszám: 20–24, vagyis naponként átlag három–négy óra az egyetemen.

2. Az alapvizsgálatot a II. év második felében tartozik letenni minden rendi tanárjelölt.

3. A szakvizsgálatot – felsőbb helyről kieszközlendő engedéllyel – lehetőleg a IV. év első felében, de a IV. év második felében okvetetlenül el kell végeznie min-

denkinek. A szakvizsgálattal kapcsolatban, akik képeseknek érzik magokat, a tudori szigorlatot is letehetik.

Jegyzet: Tekintettel arra, hogy rendi növendékeink minden anyagi gondtól függetlenül kizárólag tanulmányaiknak élhetnek, s azonfelül gondos intézeti vezetés mellett rendszeres képzésben részesülnek úgy itt a Kalazantinumban, mint előbb a kecskeméti stúdiumban és az újoncnöveldeben is, – felsőbb helyről kieszközlendő, hogy növendékeink közül azok, kik arra képeseknek érzik magokat, nem csupán a IV. év első felében, de már a III. év végén tehesse nek szakvizsgálatot, esetleg tudori szigorlatot is, különösen azon szempontból, hogy a rendszeresebb gyakorlati előkészülésre és a próbaelőadásokra a IV. év alatt annál több időt és nagyobb gondot fordíthassanak. Az csak látszólagos, mintha az alap- és szakvizsgálat között ez esetben csak egy év volna, mert valóságban az I. és II. év alatt is jó részben szaktárgyaikkal foglalkoznak.

4. Minthogy a negyedévesek próbaelőadásokat is tartanak a gimnáziumi osztályokban, ennél fogva az alap- és pedagógiai vizsgálatához kötelezőknek előírt s a főnnebbi 2. pontban elősorolt melléktárgyakat – kellő felosztással – a három első egyetemi év alatt el kell végezniök a növendékeknek.

5. Minthogy a rend jelenleg nincs azon helyzetben, hogy a gyakorlati tanárképzésre és a próbaelőadásokra a négy egyetemi éven felül még egy külön évet is fölvegyen; ennél fogva e célra nagy részben a IV. év fog szervezteni, s hogy ez megtörténhessék, tehát a negyedik évben növendékeink – felsőbb engedély kieszközlése mellett – csak korlátozottabb óraszámmal iratkozhatnak be az egyetemen úgy, hogy az egyetemi s hittudományi óráik száma együtt véve a 15-öt túl ne haladjon.

6. A rendi tanárképző intézet keretében alapvetésül az I. és II. évesek a filológia és pedagógia elősorolt tárgyaiból az egyetemen és a rendi hittudományi intézetben előkészítő alapismereteket szereznek, s így a nevelés-oktatásnak elméleti, tudományos rendszerével megismerkednek.

7. A III. évesek gyakorlati útmutatást nyernek szakok szerint a gimnáziumi szaktanárok vezetése mellett a nevelés-oktatás kellékeiről, módjairól és segédeszközeiről, a tankönyvek és szertárak kezeléséről, a gimnáziumi rendtartásról, fegyelmezésről, a tantervről, a tanulókkal és a szülőkkel való érintkezésről stb. stb. szóval a gimnáziumi nevelés-oktatás egész rendszeréről az 1892. évben a rendfőnökség által kibocsátott Tájékoztató szellemében.

Jegyzet: A gimnáziumi osztályok előadásainak a Tájékoztatóban előírt látogatásán kívül nagyon ajánlatos, ha a tanárjelöltek az elemi iskola osztályaiban is hospitálnak; mert semmi sem lehet reájok nézve annyira tanulságos, mint megfigyelni a módot, hogy miként vezetnek a kis gyermekek, miként és mennyire fogják fel az első alapelemeket, mily fokig jutnak stb. stb. A középiskola első osztályában sokkal biztosabban működhetik és sikeresebben haladhat a tanár, ha az elemi iskolai módszert és eredményt ismerve, figyelemmel van növendékeinél az átmenet nehézségeire és a természetes fejlődési fokozatra. De megfigyelésök körébe bevonni az elemi iskolát is nemcsak pedagógiai szempontból tanulságos, hanem éppoly szükséges azért is, mert csak úgy foghatják fel helyesen az egész nevelés-oktatásügy rendszerét és szellemét, ha ismerik annak mind a három fokozatát t. i. az elemi, közép és felsőbb oktatás menetét.

8. A IV. évesek szaktárgyaik köréből *két* havonként egy-egy próba-előadást tartanak a gimnáziumi osztályokban, mindenkor a vezető szaktanár jelenlétében, ki megelőzőleg kellő időben az előadásra kiszemelt részletet, valamint az előkészülés módját közli az illető tanárjelölttel; előadás után pedig otthon elmondja bíráló és Útbaigazító észrevételeit mindazon mozzanatokról, melyeket a tárgy kifejtése, a tanulók figyelmének ébrentartása és foglalkoztatása, a tanulókkal való bánásmódja tekintetében nála észlelt, valamint az előadónak hangjára, tartására, mozdulataira, szóval mindarra vonatkozólag, amit az illetőnek figyelmébe ajánlani, a tapasztaltak után szükségesnek mutatkozik.

1-ső jegyzet: A próbaelőadások rendszeres megállapítása és szervezése későbbi külön tanácskozás tárgyát fogja képezni.

2-dik jegyzet: A rendi tanárképző intézet a Kalazantinumnak egyik fő alkotó része lévén, a főfelügyelet tehát e fölött is a Kalazantinum igazgatójának hatáskörébe tartozik. Amennyiben azonban a tanárképzés gyakorlati része a III. és IV. éves tanárjelöltekkel a fönnebbi 7. és 8. pontok szerint csakis a gimnáziummal szoros benső kapcsolatban valósítható meg, ennél fogva ezen gyakorlati részt illetőleg a közvetlen vezetés teljesen a gimnáziumi igazgató és szaktanárok intézkedési körében marad ezután is; de az évenkénti szervezkedés a tanév elején és a munkabeosztás a Kalazantinum igazgatójával és előjáróságával egyetértőleg és közös tanácskozásban állapítandó meg; valamint a tanév végén is a gimnáziumi igazgató és a szaktanárok a Kalazantinum előjáróságával közös tanácskozást tartanak az évi munkásság eredményének összefoglalása végett. E tanácskozásokról a Kalazantinum előjárósága jegyzőkönyvet vezet, s úgy a tanév elején a szervezkedésről, mint a tanév végén az eredményről – a gimnáziumi igazgató aláírásával is ellátott – jelentést terjeszt be a rendfőnökséghez.

c) Belsőszervezete

A Kalazantinum belsőszervezete az intézet személyzeti, beléleti és fegyelmi viszonyainak megállapítására és szabályozására vonatkozó intézkedéseket foglalja magában. *A Kalazantinum önálló rendházat képez, melyben az egyesített hittudományi és tanárképző intézetünk van. (1894. tanügyi bizotts.)*

a) A Kalazantinum személyzete

I. Az előjárók

1. Az igazgató. – A Kalazantinum élén áll a rendfőnök által kinevezett igazgató helyettes-házfőnöki jogokkal és kötelezettséggel. *Mint egykori residentianink superiorjai, a Kalazantinum igazgatója is helyettes-házfőnöki joggal tagja a rendi nagygyűléseknek, a kisgyűlésekre pedig a házfőnökök létszámában behívható. A helyettes-házfőnök nem esik választás alá. Minthogy a Kalazantinumban a terv szerint csak 3 áldozártag van, tehát helyi káptalant nem tarthat, hanem az áldozárok rendi jogait az ottani társház helyi káptalanában gyakorolhatják (1894. tanügyi bizottság).* [Az igazgató] vezeti az intézet anyagi, szellemi és erkölcsi ügyeit, és gondoskodik arról, hogy az intézethez kötött cél minden irányban megvalósíttassék és biztosíttassék; és pedig:

α) Az anyagi ügyeket illetőleg: – Az igazgató az intézet anyagi ügyeinek felelős gondozója; az intézet anyagi állapotáról törzskönyvet és leltárt, bevételeiről és ki-

adásairól naplót és számadást vezet a társházaknál megállapított módon; a számadásokat, a számvizsgálók által is aláírva, évnegyedenként a rendfőnökséghez beterjeszti. Az intézet anyagi állapotáról az aligazgatóval és a prefektussal félévenként tanácskozást tart, s ebből kifolyólag az intézet anyagi viszonyairól minden tanácskozás után a jegyzőkönyvet a rendfőnökséghez beterjeszti.

β) A szellemi ügyeket illetőleg: – A tanév megkezdése előtt a tanulmányi ügyek rendezése, valamint negyedévenként a tanulmányi ügyek folyamatának megfigyelése végett az aligazgatóval és a prefektussal együtt tanácskozásokat tart, s e tanácskozmányok alapján félévenként a növendékek előmeneteléről az aligazgató és prefektus aláírásával is ellátott jelentést terjeszt a rendfőnökséghez. Jelen lesz az intézeti növendékek hittudományi/, valamint tanári alap- és szak/vizsgálatain, úgyszintén lehetőleg a IV. évesek próba-előadásain is. Az intézeti növendékeknek mindenmű vizsgálatairól törzskönyvet vezet, melybe az eredményt, illetőleg a bizonyítványt bejegyzi, s azokról a tanév végén kivonatos kimutatást terjeszt a rendfőnökséghez.

γ) Az erkölcsi ügyeket illetőleg: – Az intézet beléletét szabályozó intézkedéseknek, az intézet szerzetesi és nevelőjellegének és a fegyelemnek megtartása felett a főfelügyeletet az igazgató viszi; az intézet erkölcsi alapját biztosító összhangzatos együttműködés érdekében az aligazgatóval és a prefektussal évnegyedenként tanácskozást tart, és ennek alapján félévenként az intézet erkölcsi állapotáról és a növendékek viseletéről az aligazgató és a prefektus által is aláírt jelentést, információt terjeszt a rendfőnökséghez.

δ) A fegyelmi ügyeket illetőleg: – Az igazgató az intézetre vonatkozó mindenmű intézkedésében, de különösen a fegyelmi ügyekben az aligazgatóval és a prefektussal történt előleges és közös megállapodás szerint jár el.

ε) Az igazgató képviseli az intézetet a rendkormány-, az egyetem-, a gimnázium-, az egyházi és világi hatóságokhoz való viszonyaiban. Az igazgató jegyzi és vezeti az intézet történetét.

2. Az aligazgató. – Az aligazgató házi másodfőnöki jogokkal és kötelezettséggel mindennemű ügyekben helyettesíti az igazgatót ennek akadályoztatása esetében.

α) Az aligazgató az intézet anyagi állapotát ellenőrzi, s mint felelős számvizsgáló, a bevételi és kiadási naplót és a számadásokat évnegyedenként átvizsgálja és aláírja.

β) Az aligazgató részt vesz az intézet anyagi, szellemi és erkölcsi ügyei felett tartandó tanácskozásokban és az információk és jelentések megállapításában.

γ) Az aligazgató egyszersmind az intézet spirituális, *egyes esetekben helyettesíti a praefectust.*

δ) Teológiai tanár.

ε) Az aligazgató ügkörébe tartozik: a gimnáziumi hittanári képzés, a katekézisre és az exhortációkra, a professzióra és az ordinációra való előkészítés. *Ünnepnapokon a növendékekhez szent beszédet tart.*

[Jegyzet: A Kalazantinumnak a rendi főgimnáziummal való szoros viszonyánál fogva is kívánatosnak mutatkozik, hogy amennyiben a körülmények engedik, a Kalazantinum igazga-

tója és aligazgatója a budapesti és kolozsvári főgimnáziumban ketten együttvéve egy tanári állást betöltsenek.]

3. A prefektus. – A prefektus intézi a növendékek mindennemű ügyei felett a közvetlen felügyeletet; vagyis őrökdi a tanulmányi ügyek rendszeres menete, a házirend és a fegyelmi szabályok mindennapi pontos megtartása felett, valamint részt vesz az intézeti növendékek mindennapi közös ájtatosságain.

α) A prefektus részt vesz az intézet anyagi, szellemi és erkölcsi ügyei felett tartandó tanácskozásokban, az információk és jelentések megállapításában, s ezek alapján a növendékek Minősítőjét ő állítja össze.

β) Az intézet bevételi és kiadási naplóját és számadásait, miként az aligazgató, ő is évnegyedenként átvizsgálja és aláírja.

γ) Teológiai tanár, s ezenfelül a hittudományi intézetben a filozófiát és pedagógiát is előadja.

δ) A prefektus felügyel a gyakorlati tanárképzés rendszeres menetére, a próba-előadások pontos megtartására, s [ügy] ezeken, mint a növendékek alap- és szakvizsgálatain] lehetőleg jelen lesz.

ε) A prefektus vezeti a jegyzőkönyvet az intézet ügyeiben tartandó tanácskozásokon.

Az intézet belső szervei egysége és összhangzó vezetése mulhatatlanul szükségessé teszi, hogy mind a három elöljáró lehetőleg részt vegyen minden jogban, minden felelősségben, de egyszersmind minden dologban is.

4. Az intézet gyóntatói a budapesti, illetőleg a kolozsvári társház spirituálisai.

5. A gyakorlati tanárképzés és a próba-előadások vezetői a rendfőnök évenkénti fölkérésére a budapesti, illetőleg kolozsvári főgimnáziumi igazgatók és szaktanárok.

Jegyzet: A 4. és 5. pontban említett rendtársak, habár mint közreműködők, az intézet célját és érdekeit lényegesen előmozdítják, de a Kalazantinum belügyeinek vezetésére és intézésére, – amennyiben nem az intézetben laknak, – befolyást nem gyakorolhatnak.

II. A növendékek.

1. A Kalazantinumban a gimnáziumi tanfolyamot végzett rendi növendékek egyesítettek, (átmenetileg a mostani hittanhallgatók is) hol négy év alatt a hittudományi és egyetemi tanfolyamokat végzik.

Mínthogy e szerint négy egymás után következő kurzus növendékei lesznek együtt a Kalazantinumban, ennél fogva különös gond fordítandó arra, hogy – nem ugyan a beöltözés és évfolyamok szerint való külső megkülönböztetés tekintetében – hanem az intézet egységes közös céljának megfelelőleg szellemben és közös törekvésben lehetőleg összeolvadjanak egy egészbe. A növendékeket kurzusok szerint olyképpen szétválasztani, mint a szemináriumokban szokás, vagy éppen élesen elkülöníteni, nálunk azért sem volna célszerű, mert mi, mint szerzetesek, közös családot képezünk, együtt élünk, s közös célra együtt munkálkodunk; tehát főleg a nevelés éveiben kell arra törekednünk, hogy a családi együtt-élés, a testvéries együtt-ézés és közös hivatásunk felé az együttes törekvés szelleme fűzze össze valamennyiöket.

A kurzusok szerint való elkülönítés könnyen meghasonlásra, vizálykodásra nyújt-hatna alapot és alkalmat az egyes kurzusok között.

2. A teológiai stúdiumokból minden év végén tesznek vizsgálatot, valamint a végzett filozófiai és pedagógiai tananyagból is az I. és II. év végén.

3. A tanári alapvizsgálatot a II. év második felében tartoznak letenni.

4. A tanári szakvizsgálatot a IV. év végéig kötelesek mindnyájan elvégezni; de felsőbb engedély kieszközlése mellett lehetőleg már a IV. év első felében, sőt a III. év végén is azok, kik erre képeseknek érzik magokat. A szakvizsgálattal egyidejűleg minden egyes esetben a tudori szigorlat is elvégezhető.

5. A IV. év elején, *egyes esetekben a III. év végén*, a szokásos előleges formák megtartása mellett ünnepélyes fogadalmat tesznek.

6. A [szakvizsgálat elvégzése után] a IV. év végén ordináltaknak.

7. A IV. évesek seniora és subseniora lesz az egész intézet seniora és subseniora. Feladatuk egyes esetekben az egész stúdiumot képviselni, és különösen felügyelni arra, hogy a testvéries egyetértés valamennyiök közt állandóan fennmaradjon.

8. Az egyes szobákban a kurzus szerint legidősebb felügyel arra, hogy a házirendet a munkaidő alatt senki azon szobában önkényűleg meg ne zavarja, és ha valamilyen hiány van, ő tesz jelentést a prefektusnak.

9. [Az idegen nyelvek tanulására, illetőleg az azokban való gyakorlásra egyesek külön szervezkedhetnek az intézeti előjáróság helybenhagyása mellett.] *Amint Kecs-keméten, úgy folytatólag a Kalazantinumban is kötelező a német nyelv tanulása mindazokra, kik abban kellőleg nem jártasak; akik azonban a német nyelvet szóban és írásban bírják, tanulják a francia nyelvet. Mindkettőnek egyidejű tanulására az előjáróság adhat egyeseknek engedélyt (az 1894. évi rendi nagygyűlés).*

10. Az oratórium és iskola gondozására az előjáróság nevezi ki a felügyelőket mindenkor az I. évesek közül.

11. A könyvtárnokokat az előjáróság nevezi ki a II. évesek közül.

12. Ének- és zenekaruk vezetőit a növendékek magok választják.

13. Az intézetben a szórakozási célra kijelölt helyiségek gondozóit [a növendékek magok választják] *az előjárók nevezik ki.*

14. [Sétára az előjáróság által meghatározandó időben 4–10 tagból álló kisebb csapatokban mehetnek.] *Séta idejéről márciustól októberig délután 4–6-ig, októbertől márciusig 3–5-ig, vagyis – a vasár- és ünnepnapok és a nagybét 3 utolsó napjának kivételével – naponként két óra jelöltetik ki, de olyképpen, hogy ezen két órán belül, akinek szabad ideje van, másodmagával kimehet.* Egyes növendékek külön sétára, látogatásra, vagy más külső szórakozási helyre kimennie nem szabad.

Az intézet növendékei Academia Calazantianát tartanak minden hónapban, március 25-én pedig diszjülest, illetőleg Kalazantius-ünnepet.

Jegyzet: A fönnebbieken a növendékek egész bel életét szabályozó intézkedésekből csakis néhány pont van itt érintve, mintegy alapisányul; részletesen majd a Kalazantinum házi-rendjében és fegyelmi szabályaiban lesznek összefoglalva.

b) A Kalazantinum házirendje

c) A Kalazantinum fegyelmi szabályai

Jegyzet: A Kalazantinum házirendjét és fegyelmi szabályait – az intézet feladatának és egész szervezetének megfelelőleg – mindenre kiterjedő részletezéssel a rendkormány majd külön fogja megállapítani.

Kelt Budapesten, 1894. évi január hó 25-én.

Lévay Imre
tartományi rendfőnök.

II. MELLÉKLET:
TÁJÉKOZTATÓ
A GYAKORLATI TANÁRKÉPZÉS SZERVEZÉSE ÜGYÉBEN³⁷

(Az 1892. július 14-én hozott kormánytanácsi határozat alapján összeállítva)

A középiskolai oktatás azon kérdések egyike, melyek a művelt nemzeteknek állandó és kiváló gondját képezik. És méltán – mert a középisk. oktatás veti meg sajátképpen alapját a nemzet erkölcsi és szellemi fejlődésének és előhaladásának. Bármenynyire eltérők is a vélemények a középiskolák olynemű szervezése körül, hogy azok az eléjük tűzött célt a haladó kor kívánalmái szerint lehetőleg minden irányban megvalósíthassák; abban valamennyien megegyeznek, hogy a középiskolai oktatás sikere első sorban a tanároktól függ. Ez a köztudat tartja állandóan napirenden a tanárképzés kérdését a külföldön úgy, mint nálunk is.

Mellőzve itt azon intézkedések és különböző kísérletek felsorolását, melyek a művelt államokban és nálunk is újabban a tanárképzés érdekében kezdeményeztettek, mert hisz ezek mindnyájunk előtt ismeretesek, csupán azt érintjük, hogy midőn orsz. közoktatási kormányunk újabban feladatául tűzte ki a középisk. oktatás intenzív fejlesztését, figyelmét s törekvését igen helyesen, első sorban a tanárképzés ügyére irányozta. Minthogy a hazai középiskoláknak egy jelentékeny része rendünk vezetése alatt áll, s ezekben kétszáznál több kegyesrendi tanár működik; ennél fogva elvitázhatatlan, – s ezt nem kérkedésből, hanem kötelességünk és felelősségünk érzetének emelése céljából említjük, – hogy rendünk nem kevésbé jelentékeny tényezője hazai közoktatásunk s így közművelődésünk ügyének jelenleg is, mint volt a múltban. Éppen ennek tudata vezette a rendkormányt eddig is, hogy anyagi viszonyaink korlátoltsága dacára is rendi fiataljaink képzése ügyében minden lehető megtegyen. Nem is riadt vissza a legnagyobb s legnehezebb áldozattól sem e tekintetben, mert ezt azonfelül mindenkor kívánta és kívánja rendünk létfeltétele és speciális hivatása: a nevelés-oktatás, – de kívánja egyszersmind rendünk fényes múltja, melyet elhomályosulni nem engedhetünk.

³⁷ Nyomtatott példány a kötetbe bekötvé.

Hogy tehát rendünk az államnak a tanárképzés ügyében kifejtett nagyarányú törekvése mellett el ne maradjon, nekünk is saját testületünk körében megállapodás nélkül mindig újabb és újabb módokról és eszközökről kell gondoskodnunk, melyekkel rendi fiataljaink s tanáraink képzését előmozdíthatjuk és a rendszeres, természetesen fejlődést rendünkben ez irányban biztosíthatjuk.

Intézeteink állami felügyelet alatt levén, azoknak berendezése és felszerelése az állami intézetekkel egyöntetűen történik. E részben tehát az elmaradásról szó sem lehet. A rendi tanárok képzése azonban teljesen a rend belügye; mert, bár kötelező a rendi tanárookra is az állam által előírt tanári oklevél, s ennek elérhetésére az egyetemek látogatása, de ez mégis inkább csak külső keret, melyen belül a tulajdonképpeni tanárképzés föltételeiről és a viszonyok szerint kívánatos továbbfejlesztéséről gondoskodni, a rend kötelessége.

Az ugyanis kétségtelen s általában ismert tény, hogy az egyetem csakis a választott tudományszakokban való tájékozódást, jártasságot – ám mondjuk – szakképzettséget adja meg a tanárjelölteknek, s erről tanúskodik tanári oklevelök is; de nem nyújt közelebbi tájékozást s gyakorlati útmutatást arra nézve, – amint ez jelen szervezetében nem is az egyetem feladata – hogy, mint leendő középiskolai tanárok, az egyetemen elsajátított szakképzettségüket miként és mennyiben értékesítsék az iskolában, vagyis hogy miként neveljék és oktassák a gondjaikra bízott ifjúságot? Pedig a tanári hivatásnál ez éppen a dolog sarkpontja; mert a nevelés-oktatás a legszentebb, legmagasabb s legnehezebb művészet, s így annak gyakorlása a szakismereten kívül külön gyakorlati képzettséget s mesteri ihletettséget, avatottságot és jártasságot is föltételez.

Amiket a nevelés- és tanítástan, valamint azok történelme köréből az egyetemen s magántanulmány útján a tanárjelöltek elsajátítanak, azok inkább csak általános pedagógiai és didaktikai elvek, s mint ilyenek a tanári kvalifikációnak elengedhetetlenül szükséges föltételei ugyan; ámde az elméleti ismeretek és azoknak gyakorlati alkalmazása között a távolság itt annál nagyobb, mert a nevelés-oktatásnál a tanárnak nem élettelen anyag idomításával van dolga, hanem élő és sok részben igen élénk, különböző tehetségű, különböző értelmi fejlettségű, különböző előképzettségű, házi nevelésre, egyéni hajlamra, lelkületre, törekvésre stb. különböző serdülő ifjakkal, kiket éppen azért céltudatos és rendszeres módon kell erkölcsileg és szellemileg összhangzatosan vezetnie és oktatnia, amit megközelítőleg is csak úgy érhet el, ha helyes érzékkel, s tapintattal bír feladata módjainak és eszközeinek megválasztásában, s gyakorlati ügyességgel, s mintegy mesteri rátermettséggel a nevelés-oktatás mindennemű módjainak és eszközeinek alkalmazásában.

Igaz ugyan, hogy e kellékek nagy része inkább a valósi hivatás sugallma, *donum didacticum*, melyet teljesen eltanulni nem lehet; de, mint bármely más művész, ihletet, lelkesedést, irányt, módot elleshet a kezdő tanár is másoktól, gyakorlati készség s alkalmazási ügyesség tekintetében pedig tájékozódást csakis a legtapasztaltabb tanárok működésének minden oldalú gondos megfigyeléséből szerezhet, csakis azok útbaigazításával nyerhet. S amennyire kimagaslik a nevelőtanár feladata minden más hivatás felett, annyival elengedhetlenebb kíváncsi, hogy aki a tanszékre lép, ott

ne mint egészen tájékozatlan kísérletező, ingatag tétovázással vagy iránytalan kapkodással, hanem feladatának gyakorlati kellékeit, módjait, eszközeit legalább lelkiismeretes megfigyelésből ismerve, már némi beavatottsággal kezdje működését.

A nevelés-oktatás terén engedhető meg legkevésbé, hogy valaki ahhoz – főleg korunk fejlettebb társadalmi műveltsége mellett – kellő előkészület s gyakorlati tájékozódás nélkül fogjon; mert, habár egyesek természetes helyes érzékekkel s rátermettségökkel hamar meg is találják a helyes utat és módot, de annál többen tévedhetnek saját ösztönük nyomán ferde irányba, s megszokás által lassan bizonyos fűszeg modorosságba, melyből azután később mások figyelmeztetése sem képes őket kiragadni. Quo semel est imbuta stb.³⁸

Csak oly nevelő-tanár képes szellemet, életet önteni előadásába és tanítását a száraz ismeretközlés szűk köréből az ifjúság egész szellemi és erkölcsi világát átölelő magasabb színvonalra emelni, aki nemcsak azzal van tisztában, amit elő akar adni, hanem azon eszközökkel és módokkal is, miképpen kell valamit úgy előadni, hogy azt az ifjak teljesen elsajátítsák, s amit elsajátítottak, az ne holt ismeretanyag, hanem szellemi erejükre ébresztő, önállóságukra rendszeresen fejlesztő, egyéni lelkületökre s gondolatvilágukra termékenyítő s képző hatású legyen.

A tanárképzés kérdésénél éppen arra irányul tehát most a művelt államok legfőbb igyekezete, hogy miként avassák be a tanárjelölteket nagyfontosságú hivatásuk helyes gyakorlati módszerébe is, mielőtt a tanszékre lépnének. E célra szervezték a külföldön már régebben az egyetemmel kapcsolatban, vagy attól elkülönítve is az ú. n. pedagógiai szemináriumokat internátussal, melyekben a tanárjelöltek részben a nevelés- és tanítástan elméletét, részben próbaelőadások tartásával némi gyakorlati tájékozódást is sajátítanak el. Több helyen a pedagógiai szemináriumon kívül még próbatanítási évre is köteleztetnek szakvizsgálatuk letétele utána tanárjelöltek, s ezen előkészítő évben elismert ügyességű tanárok felügyelete s irányzása mellett tartanak előadásokat, s csak azután bocsátatnak saját szárnyaikra.

Budapesti és kolozsvári egyetemünkön is szervezve van a tanárképző intézet, s ezenfelül Budapesten gyakorlóiskola is van. E tanárképző intézetek látogatását a rendkormány rendi tanárjelöltekre is kötelezővé tette s e rendeletét ezután is fenntartja; mert kétségtelen, hogy e tanárképző intézetek a tanárjelölteknek szaktárgyaikban való alaposabb s gyakorlatiabb kiképzésre igen előnyösen közreműködnek. Ámde jelen szervezetökben nálunk ezek sem nyújthatnak a gimnáziumi nevelés-oktatás egész szervezetén felül, illetőleg kívül állván, a gimnáziumban követendő didaktikai eljárásra vonatkozólag közvetlen útbaigazítást nem adhatnak. Erre egyedül hivatottak csakis a gimnáziumi tanárok lehetnek, kik saját tapasztalataikból ismerik azon módokat és eszközöket, melyek a gimnáziumi nevelés-oktatás sikerét leginkább biztosítják.

Mintegy követelőleg áll előttünk tehát a kérdés: miként lehetne rendi fiataljainkat, mielőtt tanári működésüket megkezdénék, a nevelés-oktatás gyakorlati módszerébe rendi viszonyaink között annyira beavatni, hogy a sikeres működhetés főbb

³⁸ Quo semel est imbuta recent servabit odorem testa diu. (Horatius)

föltételeinek, eszközeinek és módjainak gyakorlati alkalmazásában tájékozódást, sőt némi jártasságot nyerjenek?

És a kérdés megoldása annál sürgetőbb, mert rendünknek nincs módjában, tanárjelöltjeinknek az egyetemi tanfolyam elvégzése után még akár a pedagógiai szemináriumra, akár a próbatanításra külön évet engedni azon esetben, ha – mint várni lehet – az orsz. közoktatási kormány a tanárképzés érdekében ezt létesítené.

Követelik ezt tőlünk a tisztán tanügyi szemponton kívül egyéb fontos érdekek is. Ugyanis a világi tanárjelölteket és tanárokat a hivatás erkölcsi indokain kívül a biztos és jobb állás után való törekvés, az előléptetés reménye, a családi gondok stb. mintegy állandóan ösztönzik, hogy saját kiképeztetésük érdekében minden lehetőt megtegyenek, s minden kínálkozó alkalmat megragadjanak; míg nálunk ezen hathatós, mondhatni kényszerítő külső ingerek hiányozván, inkább csak az ideális és erkölcsi motívumok serkentik fiataljainkat a komolyabb törekvésre és munkásságra.

Továbbá máris alig múlik el év, hogy fel ne merülne a nyilvánosság előtt az összehasonlítás a világi és szerzetes tanárok között; s ha ily szórványos hivalkodó jelenségekre kevesebb súlyt fektetünk is, de annál kevésbé szabad figyelmen kívül hagynunk azon üdvös törekvést, melyet a közokt. kormány a tanárképzés ügyében kifejt. Nekünk is meg kell tennünk mindent s meghozni minden áldozatot rendi fiataljaink képzése érdekében, ha nem akarjuk magunkat, s rendünket a világ kedvezőtlen bírálatának kitenni, amire elleneink mindent felhasználnak, csakhogy a szülőknek és a társadalomnak irántunk örvendetesen növekvő bizalmát megingassák. De az is tagadhatatlan, hogy a társadalomnak e bizalmát nekünk sem szabad véglegesen és feltétlenül biztosítottnak tekintenünk, hanem inkább rendünk múltjára és jó nevünkre nyújtott előlegnek, mely nekünk időt enged, hogy erőnket célszerűen kifejleszthessük, s így a haladó korról lépést tarthassunk; mert különben sem az államtól, sem a társadalomtól nem várhatók a támogatást és bizalmat, ha bármi tekintetben elmaradásunk jelei mutatkoznak.

Itt azonban nemcsak anyagi áldozatról van szó, hanem rendünk minden tagjának odaadó közreműködése is kívántatik. Hagyományainkhoz lennének hűtelének, ha a közszellem rendünk közjavának és a jó hírének gyarapítása érdekében valamennyinket nem egyesítene, annál is inkább, mert éppen szerzetesi intézményünk szervezetében találhatjuk meg a tanárképzésnek legalkalmasabb alapját s leghathatósabb föltételét, amit az állam sem az oly régóta tervezett internátussal, sem semmiféle intézménnyel nem képes tanárjelöltjeinél és tanárainál létesíteni és biztosítani. S azért, ha a szerzetesrendeknek, vagy egyedül a mienkről szólva, a kegyesrendnek anyagi ereje és viszonyai nem engedik is meg, hogy a tanárképzés külső föltételeinek megszerzésében az állammal vetélkedjék; annál kedvezőbb alkalmunk és módunk van a tanárképzés belső és lényegesebb föltételeinek megvalósításában.

Ez pedig a szerzetesi intézmény alapján, a családias együttélésben van. Ezen állandó és folytonos együtt-élés egy magasabb, eszményiebb cél, egy speciális életfeladat, t. i. a nevelés-oktatás ügyének szolgálatában, oly testületi szellemet létesít, mely a szerzetesi intézmény szervezetében gyökeredzve, annak több százados hagyományain megszilárdulva, kiválóan alkalmas nemcsak a nevelő-tanári hivatás ér-

zetét ébren tartani és átörökíteni, hanem egyszersmind a nevelés-oktatásnak minden tényezőit is, melyektől annak rendszeres előhaladása és fejlődése függ, a közös hivatás által egy családdá egyesített rendtagok között az állandó kölcsönhatás révén célirányosan kifejleszteni. Így minden egyes a tanárjelöltekre és kezdő tanárookra nézve úgy tekinthető, mint egy-egy pedagógiai szeminárium, hol állandóan a nevelés-oktatás ügye képezi az egyik legfőbb érintkezési kapcsot, hol naponkint hallhatják az előforduló esetek közös megbeszélésénél a nevelés, tanítás, módszer, fegyelmezés, iskolai rendtartás stb. legfontosabb kérdéseinek tárgyalását, a különböző irányok megvitatását; s így egyrésztől alkalmuk nyílik tanulmányaik alapján szerzett nézeteik tekintetében kellő eligazodást és a megvitatás által többoldalú tájékozottságot nyerni, másrésztől pedig mintegy természetöklé válik, az oly nagy felelősséggel járó feladatnak minden mozzanatát gondosan megfigyelni, szigorúan mérlegelni, eljárásukat, módszereket célszerűbb s gyakorlatiasabb irányban fejleszteni.

Szerzetesi intézményünkben megvan tehát a legalkalmasabb alap a gyakorlati tanárképzésre, ami köztudomás szerint eddig is mindig kedvező hatású volt e tekintetben. Kétségtelen azonban, hogy e kedvező alap eredménye még nagyobb mérvben fokozható és biztosítható, ha azon alapon az újabb viszonyok kívánalmai szerint célirányosan szervezzük és rendszeresítjük azon eljárást, mely szerint tanárjelöltjeink képzése helyesen tovább fejleszthető és tökéletesíthető. Helyrehozhatatlan mulasztás volna, ha rendi viszonyaink által nyújtott ezen előnyöket kellőleg ki nem használnók, melyek alkalmasak egyszersmind arra is, hogy ily módon jelesebb tanáraink elismert gyakorlati tanítási módszerét tanárjelöltjeink elsajátíthassák, s mintegy örökségképpen azt továbbra is fenntarthatassák és gyümölcsöztesse.

Ez is egyik tényező lesz arra, hogy a piarista nevelés-oktatási módszert, mely a múltban is széles körben elismerést vívott ki, az újabb viszonyok szerint fejlesztve, de speciális jellegében megőrizve, rendi egyéniségünk érdekében is tovább ápolhassuk. Mert nem szabad felednünk, hogy piarista jellegünkben és századok alatt fejlett hagyományainkban van szerzetünk életképessége és ereje, s így működésünk hatása is.

*

Hogy a fennebb érintett cél legalább főbb lényegében megvalósítható legyen, arra nézve szükségesnek mutatkozik, hogy rendi növendékeink figyelme és érdeklődése mindjárt az érettségi vizsgálat elvégzése után állandóan ébrentartassék és ráirányoztassék a nevelés-oktatás gyakorlati módjainak és eszközeinek megismerésére, főleg azért, hogy egész előkészületi idejük alatt ez leendő hivatásuk lényeges föltételeként meggyökereddzék lelkükben; ami pedig csak úgy történhetik, ha erre előttünk az utat folytonosan egyengetjük, ha őket azon irányban és szellemben neveljük.

Hangsúlyozni kívánjuk azonban már itt, hogy – tekintve teológiai stúdiumunk sokoldalú elfoglaltságát, valamint tanár jelöltjeinknek vizsgálati kötelezettségeit – sem a teológusokra, sem a tanárjelöltekre ezen tervezetünkkel tulajdonképpen semmi újabb munka-szaporodás nem fog hárulni, sem pedig rendes foglalkozásuk-

tól figyelmezők vagy idejők nem fog elvonatni. Az alább körvonalazandó tervezet lényege és alapja ugyanis az: hogy teológusaink és tanárjelöltjeink állandó érintkezésbe hozassanak nyitrai, budapesti és kolozsvári gimnáziumaink szaktanáraival azon célból, hogy egyes alkalmakkor megismertetnék rendi fiataljainkkal szakjokban követett módszereket; tanítványaik vezetésénél alkalmazott nevelői és fegyelmező eljárásukat, s bevezetnék a gimnáziumi segédeszközök, szertárak használati s kezelési módjába stb. stb.

Így alkalom nyújtatnék arra is, hogy egyes jelesebb szaktanáraink elismert gyakorlati módszereket a közoktatásra nézve azzal is becsesebbé tehetnék, hogy azt rendtársaikra ily módon átruháznák.

Mínt hogy rendi fiataljaink az érettségi vizsgálat letétele után szaktárgyaikat megválasztják, sőt Nyitrán, amennyire szabad idejök engedi, azoknak alapjait ismételtetik és azok köréből évenként egy-egy írásbeli dolgot is készítenek; ennél fogva célszerűnek látszik, hogy már itt nyerjenek a szaktanároktól útbaigazítást és tájékozást szaktárgyaikra vonatkozó olvasmányaik és előkészületeik tekintetében, de egyzersmind, hogy már itt kezdődjék a nevelés-oktatás módszerébe való bevezetés is, mert a hittani intézetben úgyszintén előadatik a nevelés- és tanítástan, s így nagyon is alkalomszerű, hogy a nevelés- és tanítástan elmélete mellett egyúttal a nevelés-oktatás gyakorlati módjaira és eszközeire is irányítottassék figyelmezők a szaktanárok által.

Az érintkezés a tanárokkal a szakok szerint történnék, olyképpen, t. i. hogy rendi fiataljaink közül azok, kiknek szaktárgyuk a magyar és latin nyelv, összeköttesbe hozatnának a nyitrai gimnázium magyar és latin nyelvi tanárával; hasonlóképpen a más szakokra készülők is az illető szakokat előadó tanárokkal, vagyis az ugyanazon szakra készülők két-három növendék egy szaktanárral.

Nyitrán a két év alatt csakis a gimnázium alsó négy osztályának nevelés-oktatási módszerébe vezetettetnék be, a szertárak kezelését illetőleg azonban egészen.

Budapesten és Kolozsvárott pedig a kétévi egyetemi tanfolyam alatt a felső négy osztály nevelés-oktatási módszerébe, valamint szintén a szertárak kezelésének ismeretébe. S éppen azért, mert ily gyakorlati útmutatásban négy éven át részesül minden fiatal rendtag, e körülmény lehetségessé teszi, hogy ez oly időre – évenként csupán néhány alkalomra – szorítható, midőn sem a tanárok, sem a rendi fiatalok más valami rendes kötelezettséggel elfoglalva nincsenek.

A szaktanárok által adandó útmutatás és irányzás különösen két fő részre terjedne ki, és pedig:

- a) a nevelés-oktatás gyakorlati módjainak ismertetésére;
- b) a nevelés-oktatás gyakorlati eszközeinek ismertetésére.

I. A nevelés-oktatás gyakorlati módjait illetőleg:

A szaktanár alkalmas időben magához hívhatja az azon szakra készülők két-három fiatal rendtagot és társalogva megmutatja nekik például:

1. Miként szokott pl. a latin nyelv valamely részéből egy előadásra otthon előkészülni, és miként szándékozik azon részletet a tanulók előtt érthetővé tenni?

2. Mily módot követ pl. a nyelvtani alakok értelmezésénél?
3. Miként szándékozik pl. valamely mondattani szabályt példák és olvasmányok alapján levezetni, illetőleg a tanulók közreműködésével és az egész osztály foglalkoztatásával miképpen szokta vagy szándékozik a szabályt a tanulók által levezettetni?
4. A latin auktorok magyarázásánál mily módon talál legcélszerűbbnek?
5. Miképpen szokta pl. a latin nyelv tanítását a tanulók anyanyelvi ismereteivel kapcsolatba hozni?
6. Miként szándékozik az előadásnál a fölvetett részlet lényeges, fő részeit kiemelni, illetőleg a tanulók által kikerestetni, hogy azokhoz a többi mellékeseket, magok is könnyen hozzáfűzhessék?
7. Miként szokta a tanulókat az egyesekről az egyetemesre rávezetni?
8. Miként győződik meg arról, hogy a tanulók az előadott részletet kellően megértették?
9. Miféle módot követ a már előbb tanult részletek összefoglaló ismétlésénél?
10. A tárgy melyik részénél találnak a tanulók rendszerint legnagyobb nehézségét?
11. Mire ügyel a terminológiájánál?
12. Mily módon szokott követni a leckék kihallgatásánál s miként szoktak a tanulóknak a kérdéseket föltenni?
13. Miként szoktatja a tanulókat határozott, szabatos, világos előadásra a felelésnél?
14. Miként szoktatja a tanulókat minden alkalommal a helyes és tiszta kiejtésre, az értelmes, hangsúlyos olvasásra?
15. Mily módot követ a gyöngébb tehetségű tanulóknál, hogy az egész osztályt haladásában ne hátráltassák?
16. Mily módot követ annak lelkiismeretes kinyomozásánál, hogy valamely tanuló hátramaradásának miféle okai lehetnek?
17. Miként szokta a tanulók érdeklődését a tárgy iránt felébreszteni és állandóan lekötöni?
18. Miként szokta az önálló munkásságot a tanulókkal megkedveltetni?
19. Miként és mennyiben szokta kiemelni alkalmilag előadás közben azon momentumokat, melyekkel hatni lehet a tanulók vallás-erkölcsi érzületére, kedélyére?
20. Miként szokta alkalmilag a tanulóknak a hazaszeretetet, a munka- és kötelességszeretetet s egyéb erényeket, valamint az igaz, szép és jó eszméi iránt a fogékonyságot és lelkesedést felébreszteni?
21. Miként szokott minden előforduló alkalmat felhasználni a tanulók erkölcsi jellemének fejlesztésére?
22. Miként szokta az iskolában a fegyelmet fenntartani?
23. Miként kell és lehet minden tanulót már a tanév elején lehetőleg megismerni, hogy mindegyikre a szükség szerint kellő hatást gyakorolhasson?
24. Miként lehet a tanulók önértetének fölébresztésével úgy vezetni az egész osztályt, hogy a tanulók magok óvakodjanak akár figyelmetlenséggel, akár valami

mulasztással az előadás nyugodt lefolyását zavarni, vagy a tanári tekintélyt bármiben megsérteni?

25. Miként kell szeretettel, türelemmel, gyöngédséggel arra szoktatni a tanulókat, hogy egymás, valamint mások iránt való viselkedésükben minden mozdulatok szavok és tettek az illem, a jobb érzés, szerénység és jólneveltség kifejezője legyen?

26. Miként kell a tanárnak önmagát mérsékelnie, hogy önuralmát higgadságát, türelmét a legmakacsabb gyermekkel szemben se veszítse el, és soha oly kifejezést, becsmérő vagy gúnyoló megjegyzést, vagy címet senkinek ne adjon, ami szeretetlenségre mutathatna és a gyermeket esetleg még makacsabb ellenszegülésre szoríthatná?

27. Miképpen kell a szülőket értesíteni valamely tanuló hanyagsága, vagy helytelen viselkedése esetében?

28. Miként szokott egyes leginkább előforduló fegyelmi esetekkel eljárni? stb. stb.

Szóval az imént például felhozott s a nevelés-oktatás elősorolhatatlan egyéb gyakorlati módjait megvilágítja előttük a szaktanár, hogy így, főleg az alsóbb osztályokban, mindenkor a valódi ételemben vett magiszter tiszteletreméltó alakja lebegjen előttünk követendő mintaképpül.

A nevelés-oktatásnak itt érintett s számtalan egyéb gyakorlati módjai Budapesten és Kolozsvárott is bevonandók a megbeszélendő körébe. Ez utóbbi helyeken azonban a felsőbb osztályú tanulókkal való bánásmód ismertetésénél, tekintettel különösen a tanulók fejlődőtebb korára, több más kiválóan megfigyelésre méltó momentum is kínálkozik. Így felhívja a szaktanár a rendi tanárjelöltek figyelmét pl. azon fontos körülményre, hogy a felsőbb osztályok némely tanulóinál a serdülőkorral fokozottabb arányban nyilatkozik az iskola korlátai alól való szabadulás vágya, némelyeknek figyelme már nagyon szórakozott, némelyeknél az önérzet túlhajtott, némelyeknek képzelődése a különféle olvasmányok által túlcsigázott, némelyeknél a szórakozások után való vágy növekedésével a kötelesség érzete lanyhul, némelyeknél az elhibázott házi nevelésből származott, vagy a rossz társaság hatása alatt kifejlődött ferde szokások kezdenek nyersebb alakban nyilvánulni stb. stb. – és kifejti előttük, hogy ily tanulókkal mily bánásmódot tapasztalt leginkább célravezetőnek; mert éppen ezen, a serdülőkorral fellépő pszichikai átalakulások igénylik a nevelőtanár legkomolyabb figyelmét és éberségét különösen a legkörültekintőbb tapintatot, amennyiben itt követheti el a tanár a legnagyobb tévedést, s okozhat legtöbb kárt ha t. i. minden pajkos csínt, minden botlást és ferdeséget úgy tekintene, mint talán már valami megrögzött, vagy rossz szándékból eredő gonoszságot, s e szerint akarna ellenük fellépni, holott igen sok esetben azok inkább csak a fiatal pezsgő vér túlságos hevéből eredő szertelenségek, melyek kellő tapintattal mérsékelhetők, s természetesen mindenkor korlátozandók.

Mily megbecsülhetetlen eredmény az is, ha a hivatásáért igazán lelkesülő kezdő tanár ismeri azon módokat, miként kell a serdülő tanulók lelkében bizonyos nemezebb és magasabb célok iránt törekvést és oly intenzív érdeklődést kelteni, mely mintegy lelki szükségletökké válják úgy, hogy ha ez nem is képes teljesen háttérbe

szorítani a serdülőkort körülvevő csábok hatását, de legalább megakadályozza ezeknek korlátlan túlsúlyra jutását.

Mіндеzen s egyéb pedagógiai, diaetikai, fegyelmi stb. módokról tanulnak s olvasnak a neveléstanokban is a tanárjelöltek, csakhogy ezekből inkább csak általános elméleti utasítást meríthetnek. Ha azonban közvetlenül megfigyelhetik a szaktanárt, hogy az egyes konkrét esetekben miként szokott eljárni, ez mélyebb és maradandóbb benyomást tesz reájok, mint bármely általánosságban mozgó szabály vagy utasítás. Így pl. minden tanárjelölt igen jól tudja, hogy az idegen nyelvek tanítása mindig az anyanyelvvel való kapcsolatban és vonatkoztatással történjék; de mégis csak akkor fognak ez iránt teljesen tájékozódni, ha a szaktanár megmutatja nekik a nyelvtan egyes konkrét részleteinél, hogy miként kell ezen elvet a gyakorlatban alkalmazni. Vagy pl. a számtan tanítására vonatkozólag is olvashatnak mindenféle elméleti utasítást; s a gyakorlatban mégis legtöbb hasznát fogják venni azon módnak, melyre a tapasztalt tanár figyelemeket irányozza.

Még tanulságosabb a tanárjelöltekre, ha a szaktanárt az iskolában is megfigyelhetik, miután előbb már előkészületi módjával megismerkedtek; ez azonban csak Budapesten és Kolozsvárott valósítható meg, mert Nyitrán a teológusok erre elégséges idővel nem rendelkeznek.

A komoly törekvésű tanárjelölt ily módon sok gyakorlati ügyességet elleshet, figyelme és érdeklődése állandóan irányozva lesz a nevelés-oktatás módjának kellékeire, ugyanazokat észlelheti több tanárnál, összehasonlításokat tehet a tapasztaltak felett, s véleményt alakíthat magának stb. – s minden együttesen arra képesíti, hogy már előre képezhet magában tervezetet bizonyos eljárási módokról, s így nem tapogatózva, hanem több irányban tájékozva lép a tanszékre.

II. A nevelés-oktatás gyakorlati eszközeit illetőleg:

1. Megismerteti velök a szaktanár a tankönyv-, olvasókönyv és segédmunkáknak gyakorlati kezelési módját.

2. Tájékozza őket arra nézve, hogy a tanulóktól mennyiben és miféle jegyzeteket kívánhatnak.

3. Megismerteti velök az írásbeli gyakorlatok célját, belső és külső kellékeit s azok javítási módját. Előttük javít a tanár néhány dolgot, majd nekik is átad egyet-egyet átnézésre és kijavításra, s kifejti, hogy miként szokta a tanulókat a hibákra figyelmeztetni.

4. A nyelvészeti s történelmi szakra készülő rendi fiatalokkal megismerteti a szaktanár a tanmódszeren kívül a gimnázium filológiai és történelmi múzeumát és a módot, hogy miként és mennyiben nyernek a tanításánál alkalmazást azon szemléltető eszközök, történelmi, régészeti, művészeti, művelődéstörténelmi stb. illusztrált művek, mappák, táblák, fényképek, gipszöntvények, stb; valamint hogy ezekből mit és mennyit lehet és kell, és miként felvenni és értelmezni a tanítás sikerének előmozdítására.

5. Megismerteti vele a tanári, de különösen az ifjúsági könyvtárak rendezési és

kezelési módját, s tájékoztatást nyújt az alsóbb és felsőbb osztályúak számára szolgáló művek megválasztásáról.

6. Megismerteti a nyelvészeti és történelmi szakra készülőkkel az illető szakok irodalmát, azon szakokból a legalkalmasabb tankönyveket, folyóiratokat stb.

7. A természetrajzi s földrajzi szakra készülő rendi fiatalokkal megismerteti a szaktanár a tanmódszeren kívül a természetrajzi, földrajzi és vegytani szertárakat, azoknak kezelési és leltározási módját, tisztán- és rendben tartásuknak kellékeit és feltételeit, valamint hogy miként használja fel a tanár e szertárak tárgyait az előkészülésnél és az előadásnál.

8. Megismerteti velök a módot, miként vezethetik be növendékeiket a helyi flóra és fauna sajátosságainak kinyomozásába, s ezzel kapcsolatban a helyi oro- és hidrográfiai stb. viszonyoknak ismeretébe; valamint továbbá utasítást ad nekik arra is, miként kell a tanulókat ásvány-, növény-, rovar- stb. gyűjtemények beszerzésére buzdítani és oktatni.

9. Megismerteti velök a földrajzi szemléltető segédeszközök célszerű gyakorlati kezelésének s a gimnáziumi oktatásnál való alkalmazásuknak módját, térképek készítését, kezelését stb.

10. Megismerteti velök, miként kell növényeket vagy állatokat a szertárak számára preparálni és megőrizni.

11. Megismerteti velök az illető szakok irodalmát, a rendelkezésre álló legalkalmasabb tankönyveket, folyóiratokat stb.

12. A mennyiség- és természettani szakra készülőkkel megismerteti a szaktanár a tanmódszeren kívül a fizikum múzeum kezelési s leltározási módját, berendezésének és az eszközök tisztántartásának kellékeit és feltételeit.

13. Megismerteti velök különösen azon fizikai eszközöket, melyek a gimnáziumi tanításnál szükségesek.

14. Megismerteti velök a módot, miként készül el valamely előadásra, mely eljárást követ a kísérletek bemutatásánál a tanulók előtt, s mennyiben kívánatos a kísérleteknél az óvatosság stb.

15. Megismerteti velök, hogy a mennyiség-tannál mily gyakorlati módszer vezet leginkább eredményre, mily módot követ a példák kidolgozásánál, a gyakorlatok javításánál stb.

16. Megismerteti velök az illető szakok irodalmát, a rendelkezésre álló legalkalmasabb tankönyveket, folyóiratokat stb.

17. Valamennyi szakhoz tartozókkal megismertetik az illető szaktanárok a gimnáziumi rendtartás organizmusának főbb és lényegesebb mozzanatait, a beíratásoknál, vizsgálatoknál, a bizonyítványok kiállításánál, a tanulók betegségi eseteinél stb. követendő eljárást.

18. Budapesten és Kolozsvárott bevezetik a szaktanárok a tanárjelölteket olykor egyik-másik osztályba előadásuk meghallgatására.

Jegyzet: Állandó olvasmányul, illetőleg a saját szakjukra vonatkozó részletek alapos tanulmányozására különösen ajánlatik a rendi fiataloknak: a nagym. vallásügyi és közokt. min.

által kiadott *A gimnáziumi tanítás terve s a reá vonatkozó utasítások* című füzet. Szintúgy a *Középis-kolai rendtartás* című füzet is.

*

A nevelés-oktatásnak gyakorlati módjai és eszközei egymástól sajátképpen el nem választhatók, s hogy itt mégis elkülönítve tüntettük fel, az csupán azon célból történt, hogy jelezzük ekként is, mit fejtegethet a szaktanár a rendi fiatalok előtt akkor is, midőn esetleg a szertárakba, a múzeumokba őket be nem vezetheti.

A nevelés-oktatás módjait és eszközeit illetőleg itt csak néhány gyakorlati jelentőségű mozzanatra mutattunk rá; a szaktanárok számtalan ilyen gyakorlati részletre ráirányozhatják a rendi tanárjelöltek figyelmét, melyekről t. i. saját tapasztalásukból tudjuk, hogy a tanári pályára készülőknek szükségesek lehetnek. Továbbá itt csak általánosabb érvényű kérdések érintettek, a szaktanároknak azonban alkalmuk lesz az illető szakok speciális módszerét is megismertetni; mert amint megvan tudományszaknak a maga speciális rendszere, amelyen t. i. felépül, – úgy megvan egy-szersmind saját szerű módszere is, melyen legsikeresebben közölhető és tárgyalható.

Az eddig előadottak csak tájékoztató alapul tekinthetők, mely alapon a rendi tanárképzés nagyfontosságú ügye idővel a gyakorlat útján rendszeresebb alakot ölthet. Távol van tőlünk azt hinni, mintha ily módon tanárjelöltjeink a tanári működéshez megkívántató gyakorlati készséget teljesen elsajátítanák, mert ez minden tanár sajátképpen csak a gyakorlás által szerezhetheti meg; de az kétségbevonhatatlan, hogy ily módon is megbecsülhetetlen tájékozódást nyerhetnek leendő feladatuk leglényesebb kívánalmai felől, melyeket a kezdő tanároknak is feltétlenül kell ismerniök.

Hogy minden komoly törekvésű tanárjelölt, ki jövő hivatása nagy és szent feladatainak tiszta tudatával bír, ezen olyannyira nélkülözhetetlen gyakorlati tájékozódás megszerzésére kiváló kedvezményül tekintheti, ha gyakorlott szaktanárral ily közelebbi érintkezésben lévén, tőle mindenben irányt és útmutatást nyerhet, – ez egymagában is elégségesnek látszik, hogy rendi fiataljaink ezt valóban mindenkor lelkiismeretesen fel is fogják használni úgy saját szellemi és gyakorlati képzettségök, mint rendünk jó nevének emelése érdekében.

Vázlat

Gyakorlati tanárképző

A) Célja

Megismertetni rendi fiataljainkkal a nevelés-oktatás gyakorlati módjait és eszközeit az előkészületi évek alatt.

Rendi szervezetünk e tekintetben maga utasít azon kedvező helyzet felhasználására, hogy a tanári pályára előkészülő fiatal rendtagok a testvéries együttélés kapcsán épp oly közvetlen és állandó tanúi s megfigyelői lehessenek a szaktanárok egész nevelés-oktatási eljárásának, mint pl. az orvosjelöltek a gyakorló orvosnak műtéteinél s gyógyítási eljárásánál való segédkezések alkalmával.

B) Szervezete

1. A gyakorlati tanárképző igazgatója. E gyakorlati útmutatás a gimnáziumi igazgatónak hivatalos állásából kifolyó felügyelete alatt történik Nyitrán, Budapesten és Kolozsvárott.

2. Tanárok a gyakorlati tanárképzőben: nyitrai, budapesti és kolozsvári gimnáziumaink azon szaktanárai, kik már több éven át tanítottak.

A rendfőnök minden tanév elején fel fogja kérni a helyi igazgatót és azon szakok tanárait, mely szakokra az illető helyen előkészülő rendi tanárjelöltek vannak, hogy ezekkel nevelés-oktatási módszerüket és a vezetésök alatt álló szertárak használati módját megismertessék.

Minden tanév június hónapjának elején rövid kimutatást adnak az illető szaktanárok arról, hogy a lefolyt tanév alatt a) mely szaktárgyakból? B) kiknek? C) hány alkalommal? adtak utasítást otthon? és a szertárakban? – és e kimutatást a gimnáziumi igazgató közvetítésével a rendfőnökséghez terjesztik.

3. A gyakorlati tanárképző hallgatói: Nyitrán két éven át a rendi teológusok; Budapesten és Kolozsvárott szintén két éven át a rendi tanárjelöltek.

4. Szervezkedés. A szervezkedés szakok szerint történik minden tanév első, vagyis szeptember hónapja alatt, s ennek megtörténte után az igazgató erről jelentést tesz a rendfőnökségnek.

5. Szakcsoportok Nyitrán: a) vallástan, b) magyar és latin nyelv, c) magyar és német nyelv, d) történelem és földrajz, e) természetrajz és vegytan, f) mennyiség- és természettan.

Észrevétel az a) ponthoz. Minthogy a vallástan tanítására minden rendtag képeztést nyer, ennél fogva a vallástan nevelés-oktatási módszerére vonatkozó gyakorlati útmutatásban Nyitrán minden rendi növendék fog részesülni az egész gimnáziumról.

Észrevétel a b) és c) pontokhoz. Minthogy a gimnázium alsóbb osztályaiban a magyar és latin, vagy más idegen nyelvet az oktatás eredménye érdekében egy-egy osztályban lehetőleg egy tanárnak kell előadnia; ennél fogva Nyitrán, hol a rendi növendékek az alsóbb osztályok nevelés-oktatási módszerébe vezetettek be, e szakok módszere együtt tárgyalandó.

6. Szakcsoportok Budapesten és Kolozsvárott: a) magyar nyelv és irodalom, b) német nyelv és irodalom, c) latin és görög nyelv, d) görögpótló tárgyak, e) történelem és földrajz, f) természetrajz és vegytan, g) mennyiség- és természettan.

Észrevétel a d) ponthoz: A magyar és latin, valamint a latin és görög nyelvi szakokra készülő tanárjelöltek a görög nyelvet pótló tárgyak tanítási módszerével is megismerkednek.

C) Ügyrendje

Nyitrán

1. A teológusok, szaktárgyaik szerint csoportosulva, tájékozást nyernek a nevelés-oktatás gyakorlati módszerében, kiváló tekintettel a gimn. alsó négy osztályára, a

szertárak kezelését és a gimnáziumi rendtartást illetőleg azonban egészben.

2. A szaktanárok mindenkor a rendi növendékek prefektusával egyetértőleg tűzik ki a gyakorlati útmutatásokra szánt időt és annak tartamát. Ily összejövetelek e szerint csakis oly időben tarthatók, melyet a prefektus a hittani intézet szabályaira és a növendékek rendes kötelességeire való tekintetből alkalmasnak talál. Ily alkalmas idő lehet pl. a szombat délután, vagy est, kettős ünnepet, vagy kétnapos szünidőt megelőző est. A szertárak ismertetésére pedig a kétnapos szünidő első napján egy-egy óra, a karácsonyi és húsvéti szünidő alatt egy-egy nap.

3. Mínhogy ily tanmódszeri tájékozásban négy éven át részesül minden fiatal rendtag: ennél fogva Nyitrán a körülmények szerint évenként 5–6 ily összejövettel is elégséges.

Budapesten és Kolozsvárott

1. A tanárjelöltek, szakok szerint csoportosulva, bevezetendők a nevelés-oktatás gyakorlati módszerébe, tekintettel különösen a gimnázium felső négy osztályára, – a szertárak kezelését s a gimnáziumi rendtartást illetőleg azonban egészben.

2. A szaktanárok az illető tanárjelöltekkel esetről-esetre együtt állapítják meg az összejövetelek idejét.

3. Hogy évenként hány ily összejövettel tartassék, azt a szaktanárok és a tanárjelöltek együtt határozzák meg idejük és körülményeik szerint.

4. Budapesten és Kolozsvárott, mikor a szaktanárok különösen alkalmasnak látják, olykor egy-egy előadási órájukra az iskolába is bevezetik a tanárjelölteket.

1. jegyzet: A szaktanároknak a közérdekben teendő szíves fáradozásaik elismeréséül méltányos tiszteletdíj fog utalványoztatni.

2. jegyzet: A névtárban jelezve lesz: „a rend gyakorlati tanárképzőjének helyi igazgatója” – és „tanár a rend gyakorlati tanárképzőjében”.

Kelt Budapesten, 1892. szeptember 7.

Lévay Imre
tartományi rendfőnök.

III. MELLÉKLET:

A KEGYESRENDI GYAKORLATI TANÁRKÉPZŐ TERVEZETE³⁹

Kiegészítő rész a Kalazantinum tervezetéhez

Első rész

(A III. éves rendi tanárjelöltek részére)

Hogy rendi tanárjelöltjeink jövő hivatásuk sikeres megvalósításához az elméleti szakképzettségen kívül kellő gyakorlati előképzést is nyerhessenek, a Kalazantinum

³⁹ Nyomtatott példány a kötetbe bekötve.

már az eredeti terv szerint szerves összefüggésbe hozott úgy Budapesten, mint Kolozsvárott a rendi, illetőleg a rend vezetése alatt álló főgimnáziummal; amennyiben rendszeres gyakorlati útmutatást, a gimnáziumi nevelés-oktatás kellékeit illetőleg, tanárjelöltjeinknek csakis a gyakorlott gimnáziumi tanárok adhatnak.

A Kalazantinum tervezete e gyakorlati képzés köréből a III. évfolyamra egyebek mellett főleg a hospitálást, a IV. évfolyamra pedig a próbaelőadást írja elő. A gyakorlati tanárképzésnek e két fő része közül a III. évfolyamra szóló gyakorlati képzés munkakörét, szervezetét és ügyrendjét – amennyire jelen viszonyaink között megvalósítható – a következőkben foglaljuk össze.

Jegyzet: A III. évfolyammal kezdődő gyakorlati tanárképzést megelőzőleg, a rendi tanárjelöltek az I. és II. év alatt nemcsak az egyetemen hallgatják a filozófiát és pedagógiát, hanem ezen felül még külön a Kalazantinumban is. Továbbá a II. év végén a rendi tanárjelöltek tanári alapvizsgálatot tesznek; s így a gyakorlati képzést megelőző két év alatt megszerzik úgy a filozófiából és a pedagógiából, mint szaktárgyaikból is a szükséges alapismereteket.

A) A gyakorlati tanárképző munkaköre

Meg kell ismerniök a tanárjelölteknek:

- a) szaktárgyaik előadási módszereit, és pedig gyakorlatilag közvetlenül megfigyelés, vagyis hospitálás útján az iskolában.
- b) A nevelés-oktatás főbb segédeszközeit.
- c) A gimnázium szervezetét.

Jegyzet: A próbaelőadások tartásának módja, szervezete és ügyrendje később fog megállapíthatni a második részben.

I. A hospitálás

A hospitálás célja: hogy a tanárjelölt, a vezető-tanár eljárásának módját az előadás alatt az iskolában minden irányban közvetlenül megfigyelve, kellő tájékozódást szerezhessen úgy szaktárgyainak előadási módszeréről, mint a tanulókkal való helyes bánásmódról, azoknak tervszerű foglalkoztatásáról és céltudatos vezetéséről.

A hospitálásnál e szerint a megfigyelés körébe veendő különösen: a) az előadandó tananyag s ennek kifejtése; b) az előadás módszere; c) az előadás alatt a tanulók figyelme, érdeklődése és közreműködése, továbbá a kérdés módja, a tanulók feleletei és ezekből felfogásuk, illetőleg annak megítélése, vajon az előadott részlet tiszta, világos, határozott megértéséhez mennyiben jutottak el; d) a fegyelmi és nevelési szempontból figyelemreméltó jelenségek.

E cél sikerének biztosítására feltétlenül szükséges:

1. hogy, mielőtt a tanárjelöltek valamely osztályba hospitálásra bemennének, már lehetőleg egy nappal előbb tudják, hogy szaktárgyuk melyik részéből, mely kérdésről lesz ott az előadás; mert megfigyelésök csak úgy lehet behatóbb és több részletre kiterjedő, ha az előadandó tananyaggal előre tisztában vannak.

2. szükséges, hogy előadás után megfigyeléseiket a tanárjelöltek közöljék a veze-

tő-tanárral, valamint a vezető-tanár is utólagosan részletesen fejtse ki előttük az előadás alatt előfordult mindazon pedagógiai, didaktikai és metodikai mozzanatokot, melyek a tanárjelöltek figyelmét esetleg kikerülték. Ezen utólagos közös megbeszéléseken utal reá a vezető-tanár az iskolában követett módszerére, s feltárja a tanárjelöltek előtt eljárásának részleteit nemcsak magára a tanításra, a fegyelem ébrentartására, a tanulók, illetőleg az egész osztály foglalkoztatására, kikérdezésre, leckeadásra, fegyelmezésre, stb.; hanem egyszersmind azon nevelési magasabb irányelvekre nézve is, melyekkel tanítványainak erkölcsi fejlesztésére, kedélyök nemesítésére és jellemök képzésére törekszik hatni.

3.szükséges, hogy a tanárjelöltek úgy saját megfigyeléseikből, mint különösen a vezető-tanár által előadottakból otthon feljegyezzék a főbb gyakorlati tájékoztató elveket.

Jegyzet: Állandó olvasmányul, illetőleg tanulmányozásul ajánltatnak a tanárjelölteknek: A rendkormány által 1892-ben kiadott *Tájékoztató*, továbbá a közokt. minisztérium által kiadott *A gimn. tanítás terve és Utasítások* és *A középiskolai rendtartás*.

II. A nevelés-oktatás segédeszközeinek megismertetése

A vezető-tanár a gondjaira bízott tanárjelöltekkel megismerteti az e célból tartandó összejöveteleken a nevelés-oktatás segédeszközeit, melyenek:

1. Az illető szak tananyagának terjedelme a gimnázium keretében.
2. A tankönyv és annak felhasználási módja az előkészülésnél és a leckeadásnál. Ezzel kapcsolatban a tanári könyvtár, különösen az illető szakhoz tartozó tankönyvek, segéd munkák és szemléltető eszközök ismertetése.
3. Az előadásra való előkészülés módja.
4. A tanulók által az iskolában és otthon készített jegyzetek és preparációk felülvizsgálása.
5. Az iskolai és házi írásbeli gyakorlatok célja, tárgya, külső és belső kellékei és kijavítási módja.
6. Az illető szakhoz tartozó gimnáziumi szertár kezelési és felhasználási módja; továbbá a szertár tartalma és leltár szerinti nyilvántartása.
7. Az iskolai fegyelem fenntartásának és a szokottabb iskolai visszaélések korlátozásának módja, s egyúttal a tanulóknál gyakrabban előforduló visszaélések s azok okainak ismertetése.
8. A hazafiúi érzés és lelkesedés ápolásának s helyes irányú fejlesztésének módja általában, és különösen a nemzeti ünnepélyeknek a gimnáziumi ifjúság körében való megtartásánál.
9. Miként lehet ápolni és fejleszteni a tanulóknál az erkölcsi és társadalmi törvények – a felsőbbség, szülők és előljárók iránt való tisztelet és kötelesség – társai és mások iránt a jog-, igazság-, méltányosság- és szeretetérzetét egyes felmerülő esetek és példák alkalmával?
10. Mily módon és eszközökkel érhetjük el, hogy az önművelés, a tudományok és társadalmi magasabb műveltség után való törekvés, lelkesedés és a munkaszeretet

az ifjúságnak állandó lelki szükségletévé válnak?

11. A vallásos érzés és áhítat ápolásának és továbbfejlesztésének módja a mindennapi szentmisénél az iskolai imánál, a gyónás- és áldozásnál, a vasár- és ünnepnapra szentbeszédeknél, a nagyheti szentgyakorlatoknál, a körmeneteknél stb.

12. A tanulók egyéni, értelmi és kedélyi tulajdonságainak s erkölcsi jellemök fejlesztésének módja stb. stb.

III. A gimnázium szervezetének megismertetése

A gimnáziumi igazgató és a vezető-tanárok megismertetik a rendi tanárjelölteket a gimnázium szervezetét s annak, mint nevelő-oktató intézetnek, adminisztrációját. Így különösen:

1. Rendi gimnáziumainknak, mint állami vezetés alatt álló intézeteknek, jellege és viszonya, – a rend közvetlen intézkedési jogainak egészben való fenntartása mellett – az orsz. legfőbb tanügyi hatósághoz és más hatóságokhoz.

Jegyzet: E pontra nézve olvasmányul, illetőleg tanulmányul ajánlatik az 1883. XXX. t. c. *A középiskolákról és azok tanárainak képzéséről.*

2. A püspöki (érseki) biztos és hatásköre.
3. A főigazgató és hatásköre.
4. Az igazgató és hatásköre. Az igazgatói iroda.
5. Az osztályfőnök feladata.
6. A törzskönyvek és iskolai naplók kezelése.
7. A felsőbb tanhatósághoz beterjesztendő jelentések és kimutatások.
8. Az Értesítők és Bizonyítványok kiállításának, beiktatásának és ellenőrzésének módja.
9. A tanári konferenciák.
10. Orvosi igazolványok a tanulók betegségei esetében; s ezzel kapcsolatban az ifjúság egészségügyére vonatkozó felsőbb rendeletek.
11. Az ifjúsági könyvtár és kezelésének módja.
12. Az önképzőkör szervezete és vezetésének módja.
13. A tanulók ellenőrzése a kosztadóknál, viselkedésök ellenőrzése az utcán és a nyilvános életben.
14. A tanulók szüleivel és gondozóival való hivatalos érintkezés.
15. A fegyelmi ügyekben az eljárás módja stb. stb.

B) A rendi gyakorlati tanárképző szervezete

A II. éves tanárjelöltek – szaktárgyaik szerint csoportosulva – gimnáziumi szaktanárok vezetése alá oszthatnak be, és az eredmény biztosítása céljából a gyakorlati képzés módja rendszeresítettik.

I. Szakok

1. Vallástan. – 2. Magyar nyelv és irodalom – 3. Német nyelv és irodalom – 4. Latin nyelv és irodalom – 5. Görög nyelv és irodalom – 6. Történelem és földrajz. –

7. Természetráaj és vegytan. – 8. Mennyiség- és természettan.

a) Észrevétel: Míthogy az 1885. évi rendes kisgyűlés határozata szerint a hittanárság – szerzetesi hivatásunknak megfelelőleg – rendünk minden tagjára kötelezőnek mondatott ki, s ezzel együtt a határozat életbeléptétől kezdve, a teológia elvégzése után a hittanári képesítő vizsgálat letétele is, s így a körülmények szerint a vallástant minden rendtag előadhatja a gimnáziumban; ennélfogva a vallástant előadási órákon a III. éves rendi tanárjelöltek – az igazgató és a hittanárok által előre megálapítandó beosztás szerint – mindnyájan hospitálnak, valamint a vásár- és ünnepnapokon tartandó szent beszédeken is jelen lesznek. De szükségessé teszi ezt másrésztől az a körülmény is, hogy nekünk, mint szerzetes-tanároknak, bármily szak tárgyat adjunk is elő, az ifjúság valláserkölcsei nevelésében és lelki életök irányzásában mindenkor teljes összhangzással kell a hittanárokkal együttműködnünk, s így ezek feladatának egész körét és eljárási módjukat is ismernünk kell.

b) Észrevétel: A görög-pótló tárgyak külön szakul nem vétettek fel; de a magyar és a görög nyelvi szakok vezető-tanárai a görög-pótló tárgyakból szakjok körébe eső részleteknek módszerét is bevonják ismertetései körébe.

II. Szakcsoportok

1. Vallástan. – Vezető tanárok: (egyik a gimnázium alsó, a másik a felső osztályában.) Tanárjelöltek: ___ A III. éves rendi tanárjelöltek valamennyien.

2. Magyar nyelv és irodalom. – Vezető-tanár: ___
Tanárjelöltek: ___

3. Német nyelv és irodalom. – Vezető-tanár: ___
Tanárjelöltek: ___

4. Latin nyelv és irodalom. – Vezető-tanár: ___
Tanárjelöltek: ___

5. Görög nyelv és irodalom. – Vezető-tanár: ___
Tanárjelöltek: ___

6. Történelem és földrajz. – Vezető-tanár: ___
Tanárjelöltek: ___

7. Természetráaj és vegytan. – Vezető-tanár: ___
Tanárjelöltek: ___

8. Mennyiség- és természettan. – Vezető-tanár: ___
Tanárjelöltek: ___

III. Belsőszervezet

A gyakorlati tanárképzés a gimnáziumi igazgató felügyelete alatt a szaktanárok vezetése mellett történik, kik erre minden tanév elején a rendfőnöktől nyerik a megbízást és évenként szervezkedve, a rendi gyakorlati tanárképző ügyeit tervszerűleg vezetik. Ily rendi gyakorlati tanárképző úgy a budapesti, mint kolozsvári Kalazantinum részére szerveztetik a budapesti és a kolozsvári főgimnáziummal kapcsolatban.

1. A rendi gyakorlati tanárképző igazgatója: a főgimnáziumi igazgató, ki a rend-

főnöktől nyerendő megbízás alapján

a) felügyel a gyakorlati tanárképzés rendszeres haladására és gondoskodik annak a gimnáziumi tanmenettel való összehangzatos, szerves összefűzéséről; – b) minden félévben a vezető-tanárokkal és a Kalazantinum igazgatójával egyetértőleg megállapítja a szakcsoportokat és a hospitálások rendjét szakonként és osztályonként; – c) a tanév végén a vezető-tanárok kimutatását összegyűjtve, igazgatói jelentés kíséretében fölterjeszti a rendfőnökséghez s egyúttal annak másolati példányát átteszi a Kalazantinum igazgatójához; – d) minden év végén aláírja a tanárjelöltek hospitáló könyvecskéjét; – e) évenként kiosztja bírálatra az I. és II. éves tanárjelöltek szakdolgozatait a vezető-tanároknak, s az eredményt három hónap alatt közli a Kalazantinum igazgatójával a rendkormányhoz való fölterjesztés végett.

2. A vezető-tanárok az igazgató előterjesztésére a rendfőnöktől nyerik megbízásukat.

a) A vezető-tanár gondoskodik arról, hogy a reá bízott szakcsoport tagjai az illető szakból előadandó tananyag főbb részleteit a hospitálásnál megfigyelhessék, éspedig kezdetben az alsó, később a felső osztályokban; – b) gondoskodik arról, hogy a szakcsoportokhoz tartozók mindnyájan több ízben hospitáljanak; – c) a nevelés-oktatás segédeszközeinek megismertetése céljából tartandó összejövetelek idejét minden egyes esetben meghatározza, valamint a hospitálás után tartandó értekezlet idejét is; – d) az illető szakhoz tartozók hospitáló könyvecskéjét minden egyes hospitálás és összejövetel után aláírja; – e) a tanév végén a hospitálások és összejövetelek végeredményéről kimutatást ad át a gyakorlati tanárképző igazgatójának; – f) a vezető tanárok bírálják meg az I. és II. éves tanárjelöltek dolgozatit, melyeket szaktárgyaikból készítenek.

3. A tanárjelöltek. A III. éves tanárjelöltek szaktárgyaik szerint külön-külön csoportokat képeznek s csoportonként lehetőleg együttesen vesznek részt a vezető tanárnál tartandó összejöveteleken, valamint a hospitálásnál is.

C) A rendi gyakorlati tanárképző ügyrendje

1. A vallástani előadásokon a III. éves tanárjelöltek mindnyájan hospitálnak; szintúgy mindnyájan részt vesznek a vezető tanárok által tartandó összejöveteleken és a vasár- és ünnepnapi szentbeszédeken is.

2. Egy-egy vallástani előadásra vagy szentbeszédre egyszerre legfőlebb három-három tanárjelölt mehet.

3. Minden tanárjelölt a tanév alatt legalább két alsóbb és két felsőbb osztályú vallástani előadáson hospitál, és hasonlóképpen legalább kétszer vesz részt az alsóbb és kétszer a felsőbb osztályúak részére tartandó szentbeszédeken.

4. Mindkét szaktárgyából minden tanárjelölt a tanév alatt legalább nyolc-nyolc előadáson hospitál, lehetőleg úgy, hogy szaktárgyainak a gimnáziumra előírt egész körét megfigyelhesse a különböző osztályokban.

Jegyzet: Akiknek egyik szaktárgyuk a magyar vagy a görög nyelv, azoknak ajánlatik a hospitálás a görögpótló tárgyakból is.

5. Ha a vezető-tanár esetleg csak a felsőbb osztályokban adja elő szaktárgyát,

azért a tanárjelöltek az alsóbb osztályokban is hospitálnak a szaktárgyukat ott előadó tanár engedélyével.

6. A hospitálást megelőző napon minden alkalommal megkérdezzük a tanárjelöltek a vezető tanártól, hogy mi lesz az előadás tárgya.

7. A nevelés-oktatás segédeszközeinek megismertetése céljából tartandó összejövetelek számát és idejét a vezető tanár állapítja meg. Leginkább tarthatók ezen összejövetelek az egyetemi szünetnapokon, különösen pedig karácsonykor, húsvétkor stb.

8. Az egyes szakoknál egy-egy osztályba egyszerre legföllebb három tanárjelölt mehet hospitálni. A körülmények szerint azonban a gimnáziumi igazgató e számot módosíthatja.

9. Minden tanárjelölt hospitáló könyvecskéjébe bejegyzni a hospitálás idejét, tárgyát, az előadási részletet és megfigyeléseit, valamint a vezető tanárral történt megbeszélés után a szerzett tapasztalatokat és útbaigazításokat.

10. Hospitáló könyvecskéje a tanév végén mindenki bemutatja a Kalazantinum előjáróinak.

Kelt Budapesten, 1896. november 20-án.

Frank Ferenc,
helyettes rendfőnök.

IV. MELLÉKLET: A KALAZANTINUM SZABÁLYZATA

A Kalazantinumnak, mint felsőbb tan- és nevelőintézetnek, célja: egyrészt a rendi növendékeknek a papi hivatáshoz szükséges teológiai tudományok és a tanári hivatáshoz szükséges általános műveltség és szakképzettség megszerzésére alkalmat és módot nyújtani; – másrészt pedig, mint tanítószervezet papnövendékeinek, a szerzetes-papi álláshoz méltó bensőbb lelki előképzést, és a nevelő-tanári hivatás gyakorlásához a kellő irányzást és útmutatást megadni.

E kettős magasztos feladatnál az óhajtott sikert csak úgy érhetik el növendékeink, ha törekvéseikhez az erőt, munkálkodásukhoz az egészséget közös- és magánimáinkban naponkint felülről, a Mindenek Atyjától esdik le, – ha kettős hivatásuk kívánalmait komolyan felfogva, kötelességeiket lelkiismeretes pontossággal teljesítik, – ha előjáróik iránt a tisztelet, és engedelmesség, társaik iránt pedig a testvéri szeretet parancsait szemök előtt nem tévesztik.

Ez intézet a boldogságos Szűz és Kalazanci Szt. József védnöksége alatt áll, s így mindnyájuknak törekedniök kell, hogy az a tiszta erkölcsök csarnoka, a munka és szeretet békés otthona legyen.

I. Vallási ügy

1) A reggeli és esti közös imádságon, elmélkedésen és szentmisén naponkint mindenki pontosan meg fog jelenni, az elkésés zavarólag hatna a közös ájtatosságra.

2) Az előimádkozás – valamint az intézeti oratóriumban és ünnepnapokon a templomban a szentmisénél való segédkezés sorrendjét a prefektus állapítja meg.

3) Ünnepnapokon a spirituális, vasárnapokon pedig a növendékek tartanak szentbeszédet a prefektus által megállapítandó sorrendben, társaik jelenlétében.

4) A szent gyónáshoz és áldozáshoz a következő szent ünnepeken fognak járulni: Mária neve napján, Mindenszentek ünnepén, Karácsonykor, Gyertyaszentelőkor, Húsvétkor, Pünkösdkor, Szt. Péter és Pál és Kalazanci Szt. József ünnepén. Kívánatos ezenkívül, hogy saját buzgóságukból is mennél gyakrabban tisztítsák meg szívöket a töredelem szentségével és erősítsék meg lelköket a kegyelmek kiapadhatatlan forrásával, az Oltáriszentséggel.

II. Tanulmányi ügy

Úgy a szerzetes-papi méltóság, mint a nevelő-tanári hivatás komolysága feltétlenül megkívánja a leglelküismeretesebb előkészülést. Mindkét magasztos hivatás gyakorlásához elengedhetetlenül szükséges: a) kellő általános műveltség és alapos szakképzettség, b) hivatásszeretet és bölcs tapintat, c) életszentség a jó példaadásban. Arra kell tehát törekedniök az intézet növendékeinek, hogy a kellékek megszerzése céljából úgy a teológiai tanulmányokban, mint szaktárgyaikban egyaránt lelkiismeretesen megfelelhessenek előírt köteleességeiknek.

1) A hittudományi előadások órarendjét félévenként az intézeti előljárók állapítják meg. Az egyetemi előadásoknak félévenként való egybeállítására minden egyes növendéknél az igazgató és a prefektus ellenőrzése mellett történik.

2) A hittudományi előadási óra alól fölmentés senkinek sem adható oly esetben, ha ugyanazon órára egyetemi előadás is esnék; valamint a hittudományi leckékre való előkészülésnél mentségül egyáltalában fel sem hozható a szaktárgyakkal való elfoglaltság, sem pedig viszont.

3) A hittudományi intézet tárgyaiból minden év végén, az igazgató elnöklete alatt, vizsgálatok lesznek június hó második felében, melyekhez az előkészület június 12-dike után kezdődhetik. Ha valaki valamely tárgyból kellő készültséget nem tanúsítana, az azon tárgyból a vizsgálat ismétlésére utasítandó, ami csak két hónap múlva tartható meg.

4) A szentbeszédtek elkészítésében és előadásában felmutatott eredmény az évi Jelentésben minden egyes növendéknél külön kiemelendő és a Minősítőbe is bevezetendő.

5) A hittudományi intézetben a tanév szeptember 7-én kezdődik és június 29-én végződik, tekintet nélkül az egyetemi év kezdetére és befejezésére. E szerint tehát legkésőbb szeptember 6-án délelőtt már a Kalazantinumban kell lennie mindenkinek, és június 30-dika előtt onnan senki sem távozhatik.

6) Az egyetemi félévi és évközi szünidők a hittudományi intézetre nézve nem vehetők szintén szünidőkkül.

7) Az egyetemen húsz óránál többre senki se iratkozhatik be; húsz órán felül esetleg még egy-két órára pedig csak az igazgató és a prefektus kivételes engedélyével.

8) Idegen nyelvnek heti két, legfőljebb heti három órában való hallgatására az igazgató engedélyt adhat azoknak, kik elég erőt éreznek magukban arra, hogy rendes kötelességeiknek megfelelni képesek.

9) Az egyetemi előadásokon mindenki pontosan meg fog jelenni. Ha valakit a megjelenésben esetleg betegség akadályozna csak egy óráról is, az iránt az igazgató vagy a prefektus az illető helyen a kellő igazolásról gondoskodik.

10) Lehetőleg mindazon tárgyakból, melyekre beiratkoztak, szaktárgyaikból azonban elengedhetetlenül megkívántatik a kollokvium minden félévben; s hogy ezt jó sikerrel tehessék, tanáraiknak előadásait gondosan jegyezgetni el ne mulasszák. Indexeiket félévenként az aláírások után bemutatják az igazgatónak, ki a kollokviumokban felmutatott eredményről félévenként részletes jelentést terjeszt be a rendkormányhoz. Ha valaki nem kollokválhatna, annak okait az igazgatónak előadja, ki a Jelentésbe ezeket is befoglalja minden egyes esetben.

11) A tanári alapvizsgálatot a II. év végéig minden rendi tanárjelölt le fogja tenni.

12) A tanári szakvizsgálatot lehetőleg a IV. év első felében, de a IV. év második felében okvetetlenül el kell végezni mindenkinek. Ha valaki annyira haladt előkészületeiben, hogy szakvizsgálatát már a III. év végén is leteheti, az esetben erre nézve a felsőbb engedély kieszközlése ügyében intézkedni fog a rendkormány.

13) A szakvizsgálattal egyidejűleg a tudori szigorlat is letehető.

14) A tanári szakvizsgálatra készülők írásbeli dolgozataikat a beterjesztés előtt be fogják mutatni az igazgatónak, hogy ez megnyugvást szerezhessen az iránt, vajon a dolgozatok leírása és kiállítása a kívánalmaknak megfelelő-e.

15) Minden rendi tanárjelölt szerkesztő és alakító képességének fejlesztése céljából és gyakorlásul az I. évben az egyik, a II. évben a másik szaktárgyából egy-egy szabadon választandó témáról értekezést ír, és pedig akiknek egyik szaktárgyuk a latin vagy német nyelv, egyik dolgozatukat latinul, illetőleg németül fogják szerkeszteni. A dolgozatok mennél gondosabb elkészíthetése végett megengedhetik, hogy azokat a nagyszünetidő után, vagyis a következő tanév elején adhassák be az igazgatónak, ki azoknak megbírálására a rendkormánynevében a gimn. szaktanárokat kéri fel. Az eredmény a Jelentésbe évenként fölveendő és kitüntetendő.

16) A III. évesek a rendi gyakorlati tanárképzőben, a IV. évesek pedig a próba-előadások tartásában az évenként megállapítandó terv és mód szerint vesznek részt, s az eredményről évenként a szaktanárok és az intézeti elöljárók jelentése a rendkormányhoz beterjesztetik.

17) Úgy az I. és II. évesek szakdolgozatai, mind a III. évesek hospitálásai és a IV. évesek próba-előadásai, illetőleg az azokban felmutatott eredmény a Minősítőbe is bejegyzendő.

18) A IV. év elején, egyes esetekben már a III. év végén, a szokásos előleges formák megtartása mellett ünnepélyes fogadalmat tesznek.

19) A IV. év végén, a hittudományi vizsgálatokkal egyidejűleg, gimnáziumi hittanári képesítő szigorlatot is tesznek.

20) A IV. év végeztével áldozó-papokká szenteltetnek.

III. Viselkedési ügy

A szerény illedelmesség és az előzékeny udvariasság alapjai a társadalmi műveltségnek; kell tehát, hogy a Kalazantinum növendékeinek – mint leendő szerzetes-papoknak és nevelő-tanároknak – ezek nem csupán külsőleg, hanem szívök vallásos érzületéből és lelkök nemességéből fakadó tulajdonaik legyenek. Ha a szerzetes-család igaz és hű fiait óhajtának lenni, úgy előjáróikat atyjok gyanánt tisztelik, figyelmeztetéseiket, intéseiket s rendeleteiket alázatos szívvel, tisztelettel, engedelmes-séggel fogadják, s teljesítik és minden tettüket, s törekvéseiket úgy irányozzák, hogy az intézet s vele együtt a rend becsületét s jó nevét, mint sajátjokat is, fenn-tartsák, megvédjék és öregbítsék.

1) Szerzetesi fogadalmaink lelkiismeretes megtartása múlhatatlan föltétele annak, hogy boldogságunkat a rendben elérhessük; a szerzetesi életnek tulajdonképpeni alapja mégis az engedelmes-ség, mert egyedül az teszi lehetővé, főleg ily nagyobb intézetben, a békés együtt-élést, a nyugodt munkálkodást, és a közös célra való együttes törekvést. Azon lesz tehát mindenki, hogy *az engedelmes-ség* erényét szívében folytonosan fejlessze; mert az intézet közjava, nyugalma és békés munkálkodása megköveteli, hogy az olyan, ki akár maga tanúsítana engedetlenséget előjáróival szemben, akár másokat izgatna engedetlenségre, vagy bárminemű ellenszegülésre, az intézet és a rend kebelében meg ne maradjon.

2) A modestia religiosa, mint a szerzetesnek legajánlóbb dísze, megkívánja a szerény tartózkodást, a beszédben és tettekben, a nyájas előzékenységet és szívélyességet mások iránt, s mindenek felett mások megbecsülését; azért tanáraik, valamint a világi és szerzetesi papság, s általában minden érdemekben gazdag, vagy magasabb polgári állást betöltő világiak iránt is minden alkalommal a kellő tiszteletet fogják tanúsítani külsőleg is. Ki a szerénység kívánalmaival bizalmas körben nem törődik, az a nyilvánosság előtt akaratlanul is gyakran vét ellenök.

3) A IV. évesek seniora és subseniora lesz az egész intézet seniora és subseniora. Feladatuk lesz, egyes esetekben az egész stúdiumot képviselni, és különösen oda-hatni, hogy a testvéries egyetértés valamennyiök között állandóan fennmaradjon.

4) Hogy teendőiket lelkiismeretesen végezhessek, a rend és pontosság megtartása mindnyájok közös érdeke; s azért a munkára kitűzött időben legyen mindenki mások iránt teljes kímélettel. Különösen vásár- és ünnepnapokon, valamint a többi iskolai szünetnapokon délelőtt az intézet minden helyiségében szoros szilencium tartandó, s ezen idő alatt a szórakozás céljából való összejövetel, más lakószobákba való átjárás, az intézetből való kimenetel, mások munkálkodásának zene, ének, te-kézés, vagy bármi zajos társalgás által való zavarása egyáltalában meg nem enged-he-tő.

5) Az egyes lakószobákban a kurzus szerint a legidősebb fog gondoskodni arról, hogy a napirend ott zavartalanul megtartassék; s ha valamiben hiány lenne, ő fogja azt a prefektustól kérni.

6) Az intézet tisztasága, lakószobáikban a rend és gondosság megtartása jobb érzésüktől és ízlésüktől fog tanúskodni mindenki előtt, de intézetben, hol sokan

laknak, azonfelül egészségi szempontból is a tisztaság és rend az első és elengedhetetlen kívánalom. Az pedig csak úgy tartható fenn, ha arra mindenki maga is gondosan felügyel.

7) A világiakkal való érintkezésben legyenek udvariasak, nyájasak, de se ők a világiak mulatságaiban, egyesületeiben részt ne vegyenek, mert az hivatásuktól más irányba terelné őket, de világiakat az intézetbe ne hívjanak, mert, hol többen együtt laknak, az zavarólag hatna másokra, különösen pedig a házirendre. S éppen ezért az esetleg látogató rokonokat, vagy komoly ügyben értekezni kívánó világi tanárjelölteket csak a társalgásra kijelölt helyeken fogadhatják el, s ezeket be nem vonhatják közös mulatságaikba.

8) Az intézetnek szórakozásra kijelölt helyein némi zajjal járó multság – már másokra való tekintetből is – csak a szabadidő alatt tartható.

9) Az intézetnek komoly jellege meg nem engedi, hogy oda szeszes italokat hozathassanak.

10) Séta idejéül márciustól október 1-ig délután 4–6-ig, október 1-től március 1-ig 3–5-ig, vagyis a vásár- és ünnepnapok és a nagyhét három utolsó napjának kivételével naponta két óra jelöltetik ki, de olyképpen, hogy ezen két órán belül, akinek szabadideje van, másodmagával és mindenkor papi öltönyben kimehet jelentkezés nélkül. Tehát egyes növendék külön sétára vagy látogatásra ki nem mehet, sem pedig séta közben társától el nem távozhatik. Minden más időben bármi célból való kimenetelre csak az előjárók adhatnak kivételesen engedélyt.

11) Visszatetszést keltene a közönségnél, sőt, méltó megszólást, ha séta közben nyilvános mulatóhelyekre betérnének, vagy ha népesebb utcákon fel s alá járkálnának.

12) Hogy sokoldalú elfoglaltságaik között teendőik rendszeres végzésében rövid időre se zavartassanak meg, az évközi szünidők és ünnepek alatt a szülők és rokonok látogatása céljából az intézetet el nem hagyhatják. Azok, kik a nagyszünidőre, vagy annak egy részére szüleik körébe kívánnak menni, azt idejekorán jelentsék be az igazgatónak.

13) Az intézetbe való érkezésének idejét a kellő formában előre levél útján jelentse be mindenki az igazgatónál; megérkezésekor pedig azonnal tisztelegjen az intézeti előjáróknál.

14) Az oratórium, az iskola, a könyvtár, valamint az intézet szórakozási helyeinek gondozóit évenként az előjáróság nevezi ki.

15) Ének- és zenekarok vezetőit a növendék magok választják.

16) Az intézet növendékei Academia Calazantiana-t tartanak minden hónapban, melynek tárgyai lehetnek: a szerzetesi élet, különösen a fogadalmak, a papi és nevelő-tanári állás kellekeinek és a társadalmi műveltség szabályainak s kívánalmainak fejtegetése, úgyszintén a szóbeli előadásban és vitatkozásban való gyakorlás. Az Academia Calazantiana készülését március hó 25-én tartja, mely alkalommal Kalazantius-ünnepet rendez. Az Akadémiában a prefektuson kívül az intézet előjárói is lehetőleg jelen lesznek.

17) Lakószobáját papi öltöny nélkül senki el nem hagyhatja. A papi öltöny ko-

moly színétől elütő világosabb felöltőt már a jobb ízlésre való tekintetből se viseljenek, sem pedig otthon mindenféle alakú és színű siphákat és kalapokat.

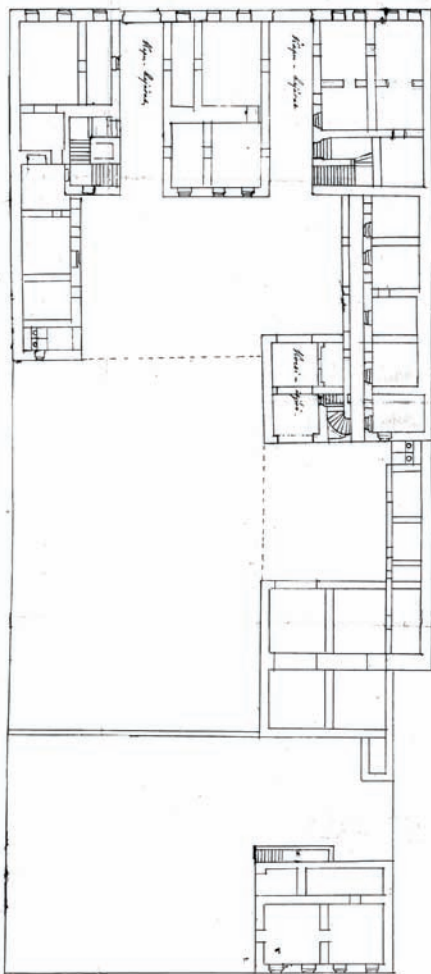
18) Az ezen Szabályzatban nem érintett esetekben az elöljáróság intézkedik a viszonyok és körülmények szerint.

Kelt Budapesten, 1894. augusztus 11.

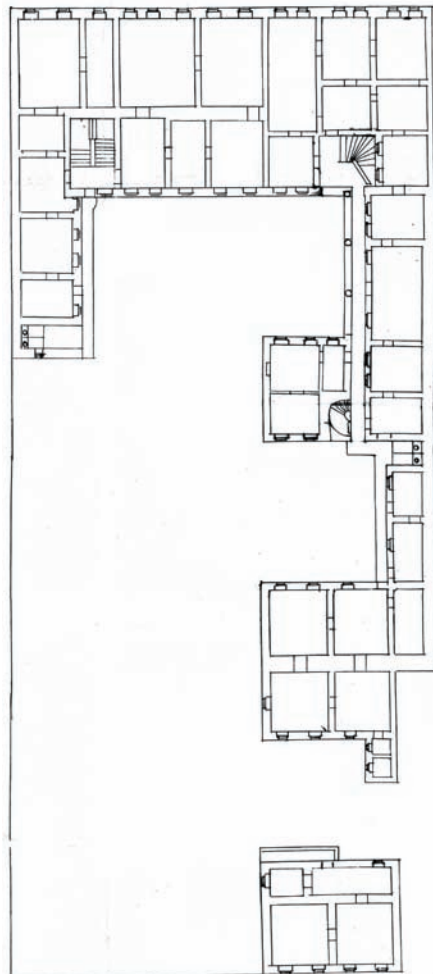
Lévay Imre s. k.
tartományi rendfőnök.

V. MELLÉKLET:
[A KOLOZSVÁRI KALAZANTINUM ALAPRAJZAI]

Földszint

Emelet

16. A Kalazantinum homlokzata.

17. A Kalazantinum kápolnája az udvar felől (Alter Béla felvételei, 1897)

18. A Kalazantinum kertje.

19. A Kalazantinum kápolnája
belülről.
(Alter Béla felvételei, 1897)

21

Kolossvari Kalakantinum
története.

II. könyv.

1894 — 1905.

II. KÖNYV: 1894–1905

[írta RUSSEL KÁROLY]

1894

Ft. Fekete Endre kormánysegéd mint a ft. rendkormány megbízottja és Szölgvény János Kalazantinumi igazgató augusztus 16-án érkeztek Kolozsvárra és végezték az intézet berendezését. Ft. Fekete Endre úr szeptember 1-én tért vissza Budapestre.

Szept. 5-én jelentek meg az intézet növendékei, kik nyolc szobában helyezkedtek el.

Az intézet személyzete

Szölgvény János igazgató

Russel Károly aligazgató

Titz Antal dr. prefektus

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó I. éves tanárjelöltek

Tubán Tibor

Csibertics Pompilius

Hannig István

Jakobinyi Alajos

Gombos Albin

Horváth Konstantin

Gosts István

Molnár Sándor

Fejér Gyula

Striegl József

Rozs Lajos

Pálffy János

Saláta Károly

Ranezay József

Mihalovits Béla

Vnuk István

Német Károly

Hraskó István

Pál Károly

Király Lajos

Alter Béla

Varga Viktor

Vincze József

Szeptember 8. E napon végezte ft. Lévay Imre rendfőnök úr az intézetnek és kápolnájának fölszentelését.

Szept. 12-én hozták a lapok a nyilvánosság elé a Kalazantinum megnyitását.

Szept.10. A rendfőnöki körözüvény s a ház személyzetének fölolvásával a Kalazantinum első ízben megalakult.

Szept. 15. A Kalazantinum fegyelmi Szabályzata kihirdtetett.

Szept. 16 és 17. tartatott meg a Kalazantinum kollaudációja ft. Fekete Endre

kormánysegéd úr jelenlétében.

Szept. 23. A Kalazantinum tanári kar alakuló gyűlése kivételesen csak ma volt megtartható, s a teológiai előadások is csak szept. 27. vették kezdetüket.

Október 13. Cserép József dr. aradi főgimn. r. és kolozsvári egy. mt.⁶⁹ a Kalazantinum vendége először.

Okt. 22. Szölgyény János, intézeti igazgató névestéje 12 vendéggel a társházból az intézeti növendék programzenéjével.

Okt. 23. Az intézeti igazgató neve napján díszebéd tíz vendéggel a társházból s ezeken kívül még Gráf Jakab ev. ref. főgimn. r. tanár,⁷⁰ intézeti francia nyelvmester és Jakabházy Zsigmond dr. intézeti orvos.⁷¹

Okt. 24. A ft. rendkormány 923 l. dörgicsei bort küldött ajándécul 370 frt. értékben.

Okt. 31. Első szt. gyónás a Kalazantinumban; a gyóntatásban az intézeti előjárókon kívül részt vettek a társház gyóntatói is, név szerint ft. Tóth Jenő házfőnök,⁷² Vajda Gyula dr. kormánysegéd, egy. ny. rk. tanár, Réti Márton elemi isk. igazgató⁷³ és Zachar János főgimn. r. tanár⁷⁴ urak.

November 1. Az intézeti növendék első szt. áldozása a házi kápolnában, ahol az intézeti aligazgató is ma tartotta meg első ünnepi szt. beszédét. – A nap eseménye III. Sándor, orosz cár halála.

Nov. 3. Az intézet előjárói és növendékei névnapi köszöntőt küldöttek ft. Lévay Imre rendfőnök úrnak.

Nov. 5. Az intézet előjárói a penitencia-tartás szentségének kiszolgáltatásához szükséges joghatóságot nyertek a megyéspüspök úr ő nagyméltóságától 3665. sz. alatt.

Nov. 20. B. Peck Ágoston rendtársnak, magyaróvári gimn. tanár természetrajz gyűjteménye a Kalazantinum természetrajzi szertárának alapjául megküldetett.

⁶⁹ Cserép József (Kiskunfélegyháza, 1858. dec. 23.–Tiszalök, 1948. szept. 23.) klasszikafilológus. 1882-től Sátoraljaújhelyen, 1893-tól Aradon, 1897-től Budapesten főgimn. tanár. 1893-ban a kolozsvári, 1898-ban a budapesti tudományegyetemen a római irodalomtörténet, a római régiségek mt., 1912-ben egy. ny. rk. tanár. Főbb művei: *Római irodalomtörténet*, Bp., 1896; *Római régiségek*, Bp., 1905; *A magyarok őshazája és őstörténete*, Bp., 1933; *Világhírű Nagy Sándor a matyó-magyarág királyja volt*, Debrecen, 1937.

⁷⁰ Gráf Jakab ref. főgimn. tanár, a kolozsvári Kalazantinum francia nyelvtanára.

⁷¹ Jakabházy Zsigmond (Kiskede, 1867. máj. 26.–Bp., 1945. júl. 5.) orvos, egy. tanár. 1899-ben a kísérletes gyógyszerhatástan és gyógyszerismeri szövettan tárgyköréből mt., majd a kolozsvári egyetem gyógyszerintézetének adjunktusa, 1913-ban a gyógyszerint. ny. r. tanára. 1920-tól 1937-ig a gyógyszerismeri és méregtan tanára a budapesti egyetemen. Főbb műve: *A gyógyszerismeret tankönyve*, I–II, Kolozsvár, 1913 (Issekutz Bélával).

⁷² Tóth Jenő (†Érsekújvár, 1844. szept. 2.) házfőnök. 1883–1894 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár, 1887–1894-ben házfőnök.

⁷³ Réti [Lehmann] Márton (Veszprém, 1843. nov. 15.–Kolozsvár, 1905. júl. 21.) elemi isk. igazgató. 1869–1871 és 1874–1878 között tanár, 1884–1905-ben isk. igazgató Kolozsvárt.

⁷⁴ Zachar János (1843. máj. 23.–Kolozsvár, 1896. ápr. 26.) főgimn. tanár. 1881–1896 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

December 3. Az úrjöveti olvasás kezdete.

Dec. 13. A Salzbauer János dr. tb. kormánytan., egy. c. rk. főgimn. r. tanárt⁷⁵ Őfelsége a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki, melyet az erdélyi róm. kat. status igazgatótanácsa ma adott át ünnepélyesen s az ünnepélyre intézetünk igazgatóját is meghívta.

Dec. 22. A szt. gyakorlatok befejeztével az első renovatio votorum a Kalazantinumban.

Dec. 28. A ft. rendkormány dec. 22-én tartott rendi kormánytanács ülésében 1894. dec. 28. 2947. sz. a. a Kalazantinum előjáróinak megadja a jogot házi gyűlések tartására a szokásos november és április hónapokban.

Pótlás. Október 28. Gácsér Endre I. évi hittudományi tanfolyamot Nyitrán végzett egy. hallgató rendi növendék a II. évi tanfolyam tárgyaiból magánvizsgálatot tett. Az első teológiai magánvizsgálat a Kalazantinumban szép sikerrel végződött.

⁷⁵ Salzbauer János (Gyulafehérvár, 1832. jún. 9.–Kolozsvár, 1898. máj. 16.) kormánytan., egyetemi c. tanár. 1863–1898 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

B. BAK LAJOS
MŰBUTOR-ÉS ÉPÜLETASZTALOS-MUNKÁK GYÁRI ÜZLETE

Ó CSÁZÁS KIR. FENÉGE
KÖLTŐD FŐHERCEGNŐ
UDVARI SZÁLLÍTÓJA

ALAPÍTOTT
1869

Készít mindennemű
templomi, iskolai és
bolterendezéseket,
- portafékat,
- műbutorokat
épületmunkákat
és parquettázásokat

Kolozsvár, 1894. November 3

Közlésvetés a Magyar tanítórend, Kolozsvári Kalazantinumára részére

Kolozsvár, 1894. *Aranykor* 8. sz.

Emésztet kihordási vállalat
SZÁMLA.

A kalazantinumokhoz tartozó ügyintézésre

		frt	kr.
1 db 1000 g-os emésztet			
1 db 1000 g-os emésztet			
1 db 1000 g-os emésztet			
<i>Összesen</i>		15	00

15 ft 00

1894

Zattler József és Danczinger Henrik

vállalkozók.

Bejelentési iroda Szentgyörgy-utca 8. sz.

20-23.
A kolozsvári Kalazantinum számára kiállított számlák (1894):
B. Bak Lajos műbutor- és épületasztalos, Zattler József és Danczinger Henrik emésztetkihordási (szippantó) vállalata, Frank-Kiss János fiai üveg- és porcelánárkereskedése, Hantz György könyvkötő.

M. A. K. Kolozsvárt, 1894 *September 12*

FRANK-KISS JÁNOS FIAI

KOLOZSVÁRT.

Nagy raktára hazai és külföldi üveg-, tükör-, porcellán-, majolika- és lámpa-árúknak.
ERDÉLYRE NÉZVE KÉPVISELETE ÉS EGVEDÜLI RAKTÁRA

SIEMENS FRIGYES **HARDTMUTH L. & C.**
Neusatteli világhírű üvegyárának Budweisi porcellán-kályhagyárának.
(Csehország.)

KÁLYHAGYÁR: RÁKÓCZY-ÚT.

M. KIR. ÁLLAMVASUTAK VÁROSI MENETJEGY-IRODÁ: FÖTÉR 33.

Sürgönyczim: Frank-Kiss fiai Kolozsvárt. Cégtulajdonosok: Frank-Kiss J. Jenő.
Dr. Frank-Kiss István.

Deés 1879: Ezüst-érem. Deés 1879: Bronz-érem.

SZÁMLA

Számították Kolerantiniom részére

Fizetendő Kolozsvárt

	Összes			Egyes ár		
egységnyi, mivel hitelt vagy	1894	Aug 2	6 1/4	Impérius pohár	19	1 14
			6 2/3	üveg	20	1 30
			4 3/4	" palack	138	5 40
			4 3/4	boros	110	4 40

Cské oly intőzkenneti le

Lap Kolozsvárt, Okt 30 1894

SZÁMLA

HANTZ GYÖRGY

M. KIR. TUD. EGYETEMI KÖNYVKÖTŐ ÜZLETBŐL
(Minorita-utca 5. szám.)

részére.

Idő	darab	A munka-tárgy megnevezése	á	frt	kr.
	1	<i>Emilia könyv egész véres</i>			
		<i>névönbe kötve</i>			4 50
	1	<i>Tosh a fenti könyvhez</i>			35
					1 85

Hivataloslag *Hantz György*
Könyvtáros

Ny. Ferdinánd, Gombos és Sasváriaké Kolozsvárt.

1895

Január 3. A karácsonyi ünnepek elmúltával a teológiai előadások a Kalazantini szabályzat értelmében tovább folynak.

Jan. 17. Zsigmond János és Réger Ede rendtársak Déváról⁷⁶ tanári vizsgálataikat sikerrel befejezván megtekintették a Kalazantinumot.

Jan. 18. A Kalazantinum előjárói élve a ft. rendkormánytól nyert jogukkal az őszi házi gyűlést utólag ma tartották meg.

Február 2. A ft. rendkormánymásolatban közli nagym. Lönhart Ferenc megyéspüspök úrnak 1894. évi dec. 28-án 3738. sz. a. kelt levelét, melyben a Kalazantinum létesítését magasztalja, és működésére főpásztori áldását adja. – Ma tartották meg az intézet előjárói az első scrutiniumot is.

Febr. 5. Gombos Albin intézeti növendék,⁷⁷ a rendből való kilépését bejelentvén az intézetet elhagyja.

Febr. 14. Az intézet igazgatója a Kalazantinum személyzete számára böjti dispensációt kért a megyéspüspök úr ó nagyméltóságától.

Febr. 16. Az egy. II. félévi beiratkozások befejeztével a Kalazantinum előjárói a Szabályzat értelmében tanácskozmányt tartottak a növendék előmeneteléről, s erről jelentést tettek a ft. rendkormánynak.

Febr. 24. A megyéspüspök ó nagym. f. évi febr. 23-án 406. sz. a. kelt kegyes leiratában a böjtt enyhítésére nézve a Kalazantinum személyzetét ugyanazon kiváltságban részesíti, mint amelyet egyházmegyéje papságának adott.

Febr. 26. Az intézet növendékei előjáróik kíséretében az egyetemi templomban farsangi szentségimádáson.

Március 2. A tartományi rendfőnök úr f. évi márc. hó 1-én 504. sz. a. kelt leiratában bejelenti, hogy április hó 27-én hivatalos látogatás céljából Kolozsvárra érkezik.

Márc. 4. A tavaszi olvadás kemény tél után megindulván házunkban nagy kárt tett; a beázott kápolna, ebédlő s a nagy folyosó plafonjáról a vakolat helyenként lehullott.

Márc. 5. A tartományi rendfőnök úr f. évi márc. hó 4-én 526. sz. a. tett leiratában a Kalazantinum félévi munkálkodásáról szóló jelentést örvendetes tudomásul veszi s az intézet előjáróinak odaadó fáradozásukért a rend nevében köszönetét fejezi ki. Ma vette kezdetét a böjti olvasás is.

Márc. 7. A Kalazantinum mint hittudományi intézet szünettel ünnepelte aquinói szt. Tamás emléknapját.

⁷⁶ Déva, Deva (ma Románia).

⁷⁷ Gombos Albin (Ambrózfalva, 1873. okt. 3.–Bp., 1938. dec. 25.) történekutató. 1898-tól Brassóban, 1905-től Budapesten középisk. tanár. 1901-től szerkesztette a Középkori Krónikások sorozatot, 1912–1913-ban a Századok című folyóiratot, 1938-ban a Szt. István-émlékkönyvet. Főbb műve: *Catalogus fontium historiae Hungariae* [az Árpád-korra vonatkozó hazai és külföldi forrásszövegek gyűjteménye], I-IV, Bp., 1937–1943.

Márc. 14. Révay Ede dr. nyitrai főgimnáziumunknál alkalmazott világi tanár, tanári vizsgálatot tevén, megtekintette az intézetet.

Április 7. Megelőző háromnapos szentgyakorlat után renovatio votorum kápolnánkban.

Ápr. 11. Az intézeti előjárók húsvéti szentgyónása és áldozása az egyetemi templomban a zöld-csütörtöki szertartás közben; a növendék húsvéti szentgyónása és áldozása ápr. 9. és 10-én végeztetett rendesen kápolnánkban.

Ápr. 12. A nagypénteki szertartáson az egyetemi templomban.

Ápr. 13. A nagyszombati szertartáson az egyetemi templomban. A tartományi rendfőnök úr f. évi április 12-én 819. sz. a. kelt leiratában közli bejelentett hivatalos látogatásának elmaradását gyöngélgedő állapota miatt.

Április 14. Rendes isteni tisztelő szentbeszéddel kápolnánkban, mely után az intézeti növendék az egyetemi templomban a Haas-misést adták elő.

Április 16. Nagyságos és ft. Fábián Sándor, gyulafehérvári⁷⁸ apát-kanonok, püspöki helytartó⁷⁹ úr, a püspök úr ő méltóságának megbízásából az intézetet meglátogatván, Russel Károly és Titz Antal dr. intézeti teológiai tanárok előtte letették a hitvallást a kápolnánkban.

Április 22. Az intézeti kertet Walz [Lajos] egy. műkertész⁸⁰ szabályosan rendezte és fásította.

Április 25. Csóti Márk rendtárs Nagykárolyból,⁸¹ tanári alapvizsgálatot tevén megtekintette az intézetet.

Május 10. Ft. Fekete Endre kormánysegéd úr látogatása, hogy az intézeti élet rendes menetét megfigyelje. Ezen megfigyeléseit 11. és 12-én folytatván tanácskozmányt tartott az intézet előjáróival és 13-án reggel visszautazott Budapestre.

Máj. 15. Az intézet előjárói megtartották a tavaszi házi gyűlést. – Hadady Géza rendtárs Szegedről és Hidegh Mihály Sátoraljújhelyből tanári vizsgálataikat befejezvéen megtekintették az intézetet.

Máj. 17. Esztergályos Ágoston rendtárs Nagykanizsáról tanári szakvizsgálatot tevén megtekintette az intézetet.

Máj. 18. Rappensberger Vilmos magyaróvári házfőnök úr, a házi könyvtár dup-

⁷⁸ Gyulafehérvár, Alba Iulia (ma Románia).

⁷⁹ Fábián Sándor (Hilib 1846. febr. 9.–Gyulafehérvár, 1912. nov. 13.) kanonok. 1874-ben püspöki szertartó, majd titkár, 1881-ben gyulafehérvári kanonok, 1894-ben egeresi c. apát, 1897-ben nagyprépost, 1882 és 1890 között gyulafehérvári róm. kat. főgimn. igazgató. 1882–1884-ben a Közművelődés szerkesztője.

⁸⁰ Walz Lajos (Gyepüfűzes, 1845. júl. 29.–Kolozsvár, 1914. nov. 27.) kertész, flórakutató. 1865-től Grazban, 1868-tól a körmenői Batthyány-uradalomban; 1870-től a budapesti egyetemi botanikus kertben kertész. 1873-tól haláláig a kolozsvári egy. botanikus kert főkertésze, számos neves flórakutató munkatársa. Az erdélyi havasi növényvilágot gyűjtötte össze. Főműve: *Görgényi hegységben, a Maros mentén és Borszék vidékén 1878 nyarán gyűjtött növények jegyzéke*, Magyar Növényi Lapok 1879.

⁸¹ Nagykároly, Carei (ma Románia).

likátumaiból 120 kötet könyvet küldött a Kalazantinumi könyvtár számára.

Máj. 21. Délben Lévy Imre rendfőnök váratlan halálhíre érkezett meg, mire az intézet homlokzatára gyászlobogót tűzetett, s az igazgató temetésre készülvén az intézet vezetését átadta az aligazgatónak.

Máj. 22. Az intézet igazgatója Vajda Gyula dr. kormánysegéd és Tóth Jenő, házfőnök urak kíséretében Budapestre utazott a valóban elhunyt rendfőnök temetésére.

Máj. 24. Gyász isteni tisztelet elhunyt rendfőnökünk lelki üdvéért 6 órakor kápolnánkban és 8 órakor egyetemi templomunkban, mely alatt távirati értesítést vetünk arról, hogy a rendi kormánytanács május 23-án Frank Ferenc kormánysegéd, budapesti házfőnök urat választotta meg helyettes rendfőnöknek.

Máj. 25. Az intézeti igazgató éjjel 11 órakor a temetésről visszatért s az intézet vezetését újból átvette.

Máj. 30. Az intézet teológiai tanárai az igazgató elnökle mellett ülést tartottak a teológiai vizsgálati rend megállapítása ügyében.

Június 2. A ft. rendkormány 1126 sz. a hivatalosan jelenti, hogy f. évi május 23-án tartott teljes kormánytanács ülésében Frank Ferenc, kormánysegéd és budapesti házfőnököt választotta meg rendfőnökké: h. rendfőnök – Vikárius Provinciális címmel, miután a b. rendfőnök által utódjául jelölt Fekete Endre, kormánysegéd úr, a jelölést el nem fogadta.

Jún. 4. Leövey Sándor, közokt. min. tan.⁸² Meltzl Hugó dr. egy. rektor⁸³ kíséretében megtekintette az intézetet.

Jún. 6. A Kalazantinum ft. Frank Ferenc, h. rendfőnök urat megválasztása alkalmából hódolattal üdvözlí. – A tartományi h. rendfőnök úr f. évi jún. 4-én 1226 sz. a kelt leiratában megengedi, hogy a Kalazantinum növendékei a nagy szünidőre kedves szüleik körébe mehessenek.

Jún. 11. Striegl József intézeti növendék az intézetet elhagyta.

Jún. 12. Gosts István intézeti növendék az intézetet elhagyta.

Jún. 14. Vnuk István intézeti növendék az intézetet elhagyta.

Jún. 21. Első teológiai vizsgálat a Kalazantinumban: délelőtt a Szentírás magyarázatából és értelmezéséből, valamint a neveléstanból, délután pedig az ó- és újszövetségi bevezetésből az intézeti igazgató elnökle mellett.

Jún. 24. Ranezay József intézeti növendék az intézetet elhagyta. – Ft. Frank Fe-

⁸² Lövői és lövöpetrii Leövey Sándor (†Sugatag, 1841. nov. 29.) közigazgatási bíró, a görög szertartású kat. magyarok országos bizottságának társelnöke. 1895-ben min. tan., a tudományegyetem ügyeit vezette. 1897-ben, mint a közig. bíróság tagját a kolozsvári egyetem az államtudományok tb. doktora. A Néptanítók Lapját rutén nyelvre fordította.

⁸³ Meltzl Hugó (Szászrégen, 1846. júl. 31.–Nagyvárad, 1908. jan. 20.) irodalomtörténész, egy. tanár. 1872-től a kolozsvári egyetemen a német nyelv és irodalom tanára, 1894–95-ben rektora. 1877–90 között Brassai Sámuellel együtt szerkesztette és kiadta az Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok című több nyelvű folyóiratot. Főbb művei: *Schopenhauer Artur bölcselmi elődei*, Kolozsvár, 1873; *Der Wahnsinnige Petőfi*, Leipzig, 1879; *A műfordítás alapelvei*, Kolozsvár, 1879; *Paleográfiai és szövegkritikai észrevételek az Eddához*, Kolozsvár, 1885; *Petőfi-tanulmányai*, Bp., 1909.

renc h. rendfőnök úr Vámos Károly dr.⁸⁴ titkára kíséretében a Kalazantinumi teológiai vizsgálatra éjjel Kolozsvárra érkezett s a társházba szállott.

Jún. 25. A tartományi h. rendfőnök úr titkára kíséretében meglátogatta az intézetet, majd délben az intézeti elöljárók tisztelgését fogadta a társházban.

Jún. 26. A tartományi h. rendfőnök úr titkárával rendes Kalazantinumi ebéden az intézetben.

Jún. 28. Teológiai vizsgálat az egyháztörténetből és bölcseletből a rendfőnök úr elnökle mellett; délben a rendfőnök úr a társház elöljáróival nálunk; délután a rendfőnök úr az intézet növendékeit fogadta az igazgatói lakásban, majd este az elöljárók tisztelgését a társházban.

Jún. 29. A rendfőnök úr titkárával elutazott; az intézet növendékei is nagyobb-részt ma távoztak szüleik körébe a nagy szünidőre.

Jún. 30. Az intézet elöljárói megtartották a második scrutiniumot.

Július 6. Az intézet teológiai tanárai az igazgató elnökle mellett zárógyűlést tartottak, melyben a teológiai tanulmányok eredményét állapították meg.

Júl. 7. A ft. rendkormány f. évi júl. 6-án 1618 sz. a. kelt leiratában elrendeli, hogy a Kalazantinum régibb szárnyépületében a korhadt stukatúr újjal pótoltsassék, a prefektus lakása átalakíttassék, s a szomszédos világító ismét szobává alakíttassék át Kerekes János építésznek elfogadott tervrajza és költségvetése szerint, mire az átalakítás júl. 8-án munkába vétetett.

Júl. 9. Nt. Titz Antal dr. intézeti prefektus úr hivatalától való fölmentését kéri a ft. rendkormánytól.

Júl. 17. A ft. rendkormányhoz a tanulmányok eredményéről jelentés és kimutatók küldetnek.

Júl. 24. A tartományi rendfőnök úr f. évi júl. 23-án 1766. sz. a. kelt leiratában értesíti az intézet igazgatóját, hogy a rendi kormánytanács budapesti házfőnökké, s a budapesti Kalazantinum igazgatójává nevezte ki és utasítja, hogy az intézet ügyeinek ideiglenes vezetését nt. Tóth Jenő, házfőnök úr jelenlétében nt. Titz Antal dr. úrnak adja át, kitől azt hasonló módon a távollevő aligazgató fogja átvenni.

Júl. 25. A Szölgyémy János budapesti házfőnök úr az intézet vezetését nt. Tóth Jenő, társházi házfőnök úr jelenlétében átadta nt. Titz Antal dr. volt intézeti prefektus úrnak.

Júl. 26. Kerekes János építész az átalakítási munkálatokat befejezte s ezek fejében 502 frtról szóló költség számlát nyújtott be, amely összeget a ft. rendkormány júl. hó 29-én tartott kormánytanács ülésében kiutalványozott.

Augusztus 1. A Kalazantinum vezetését nt. Titz Antal dr. volt intézeti prefektus úrtól nt. Tóth Jenő, társházi házfőnök úr jelenlétében nt. Russel Károly, aligazgató úr vette át.

Aug. 4. A társház összes tagjai a Kalazantinum vendégei a búcsúvacsorán.

Aug. 5. Nt. Titz Antal dr. volt intézeti prefektus úr, Budapestre helyezettvén át

⁸⁴ Vámos [Weiszbarth] Károly (Vác, 1853. febr. 5.–Kaposvár, 1913. dec. 26.) kormánysegéd. 1892 és 1900 között Frank Ferenc tartományfőnök titkára.

tanárnak, a Kalazantinumot egyévi ittműködés után elhagyta. Novák Béla nagykarolyi főgimn. r. tanár, rendtársunk átutazóban megtekintette az intézetet.

Aug. 6. Könyvtárunk rendezése előrehaladván betűrendi cédula-katalógus készül, melyből későbbben a szakszerinti főkatalógus állíttatik össze.

Aug. 7. Az első évi hittudományi tanfolyam előmeneteli kimutatásai fölterjesztettek a ft. rendkormányhoz.

Aug. 10. Könyvtári helyiségeink kijavíttatván az egész könyvtár kitakaríttatott.

Aug. 11. Nt. Vajda Gyula dr. kormánysegéd, intézeti igazgató úr Marienbadból visszatérvén megjelent a Kalazantinumban, s a házvezető aligazgató előterjesztésére beleegyezett, hogy az emeleti előljárói lakás elvi szempontból a prefektusnak engedjék át, míg számára az aligazgató lakása fog berendeztetni a földszinten s mellette lesz az aligazgató lakása.

Aug. 12. Intézetünk hittudományi törzskönyve elkészült. A házvezető aligazgató elfoglalta új lakását a kapubejárat mellett.

Aug. 15. A Kalazantinum társháznak vendége templombúcsú alkalmából.

Aug. 17. Ófelsége [Ferenc József] születésnapjának előestéjén kivilágítás, mely alkalommal először lengett újonnan készült nemzeti zászlónk is. Az orsz. tűzoltó kongresszus alkalmából vendégül szállt hozzánk t. Szabó Gyula kismartoni áll. polg. iskolai r. tanár, főparancsnok úr.

Aug. 19. Szt. István ünnepe előestéjén ismét kivilágítás. A város csatornázási munkája házunk előtt folyik.

Aug. 20. A Kalazantinum a szt. István napi isteni tiszteleten a főtéri templomban, mely előtt az orsz. tűzoltó kongresszus tagjai állottak katonás rendben s teljes díszben. Délben kismartoni tűzoltó vendégünkön kívül még egy tűzoltó vendégünk volt t. Ronchetti József nyitrai főparancsnok úr.

Aug. 26. Nt. Vajda Gyula dr. kormánysegéd, igazgató úr kolozsi utókúrájáról visszatérvén társházunkból a Kalazantinumba költözött át.

Aug. 27. Szt. Alapítónk ünnepe, melyet kápolnánk festése miatt ez idén nem tarthattunk meg, és isteni tiszteleten is egyetemi templomunkban voltunk.

Aug. 28. Házikápolnánk egyszerű, de csinos festését befejezték. A ft. rendkormány f. évi aug. 27. 1953. sz. a. kelt, s ma érkezett leirata szerint f. évi aug. hó 17-én tartott kormánytanács ülésében egy-egy Kalazantinumi rendi növendék után, 12 hónapot számítva, egy évre, havi 40 frtot állapított meg s ugyannyit a három intézeti előljáró eltartása fejében. Ezen leiratban a házvezető aligazgatót már igazgatónak címezi a ft. rendkormány nt. Vajda Gyula dr. kormánysegéd úr előterjesztésére, míg az ő igazgatói címét a Kalazantinum főfelügyelőjévé változtatta át. Nt. Hám Antal, intézeti prefektus⁸⁵ úr ma este megérkezett s elfoglalta a most újonnan berendezett

⁸⁵ Hám Antal (Mindszent, 1865. júl. 10.–Bp., 1927. jún. 20.) teológiai tanár, tartományfőnök. 1895–1916 között a kolozsvári Kalazantinum prefektusa, teológiai tanár, 1916-ban igazgató. 1917-ben a budapesti hittudományi és tanárképző intézet tanára, 1918 és 1920 között igazgató. 1922-ben a rendi kormánytanács tagja, 1923-ban magyarországi tartományfőnök. Főbb művei: *A prédikátor könyve*, Kolozsvár, 1896; *Hitelemezéstán*, Kolozsvár, 1907; *Ifjú szentek élete*, Bp., 1909; *A*

fényes lakását.

Aug. 30. Az intézet tanárképzői törzskönyve is elkészült.

Szeptember 1. Szt. Alapítónk emléknapijára tárházunk ma ünnepelte egyetemi templomunkban növendékeink segédkezése mellett; délben hivatalosak voltak intézetünk előljárói is, s délután a társház összes tagjai a Kalazantinum kuglízójába jöttek át.

Szept. 3. T. Hám János Mindszenti tanító úr, fiai látogatására Kolozsvárra érkezvén, szívesen látott vendégként fogadtuk s láttuk el.

Szept. 5. A belső átalakítások és javítások befejeztetvén 54 frt költséggel kijavították, s átfestették intézetünk külsejét is.

Szept. 6. A ft. rendkormány f. évi szept. 5. 2033. sz. a. kelt leiratában elrendeli, hogy az egyformaság szempontjából a kolozsvári Kalazantinumban szintúgy négy tál ételből álló ebéd adassék, miként az a megnyílt budapesti Kalazantinum növendékei részére megállapított.

Szept. 8. A Kalazantinum második tanévének megnyitása kápolnánkban, de még nem teljes létszám mellett, mert az alatt Mihalovits Béla és Pál Károly növendéjeink Budapesten gyorsírói vizsgálatot tettek.

Szept. 10. A rendfőnöki körözüvény és a ház személyzetének, valamint a fegyelmi szabályok fölolvassása. A kolozsvári Kalazantinum személyzete az 1895–96. tanévben a következő:

Vajda Gyula dr. kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője, intézeti lelkiatya és gyóntató.

Russel Károly intézeti igazgató, intézeti lelkiatya és gyóntató, teológiai tanár.

Hám Antal intézeti prefektus, számvizsgáló és gyóntató, teológiai tanár.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

II. évek:

Tubán Tibor	Saláta Károly
Csibertics Pompilius	Mihalovits Béla
Hannig István	Német Károly
Jakobinyi Alajos	Hraskó István
Horváth Konstantin	Pál Károly
Molnár Sándor	Király Lajos
Fejér Gyula	Alter Béla
Rozs Lajos	Varga Viktor
Pálfy János	Vincze József

I. évek:

Esztergályos Gyula	Stodolni Gyula
Niklos János	Hollósy Béla

Lasky Géza
Puder József

Flóderer Imre
Bognár János

Szept. 13. Az ev. ref. fakultás meghívót küldött megnyitó ünnepélyére, melyet az egy. tanév megnyitásával egy időben szept. 15. tartanak meg. – Ebédlőnket 50 frt költséggel csinosan kifestették, de az oldalfalakon a nedvesség foltok meglátszanak.

Szept. 14. Intézetünk elöljárói t. Szacsвай Dénes ügyvéd úrnál tisztelegtek, s őt a ház tb. jogtanácsosává kérték föl.

Szept. 15. Az egy. tanév megnyitása napján intézetünk is díszebédet adott a már berendezett ebédlőben, melyre az intézethez tartozók hivattak meg. Tóth Jenő társ-házi házfőnök, Hám Sándor dr. másodfőnök, gimn. igazgató,⁸⁶ Réti Márton lelkiatya, elemi isk. igazgató, Zachar János lelkiatya, főgimn. r. tanár, mint intézetünk gyóntatói, továbbá Szacsвай Dénes ügyvéd úr, házi jogtanácsos, Gráf Jakab ev. ref. főgimn. r. tanár úr, intézeti francia nyelvmester és Jakabházy Zsigmond dr. egy. tanársegéd úr, intézeti orvos. – Halász Ignác dr. egy. r. tanár⁸⁷ úr meglátogatván Vajda Gyula dr. főfelügyelő urat, meghívásunkra vendégül maradt nálunk vacsorára.

Szept. 19. Ft. Jánosy Demjén kir. tan., exprovinciális, minorita házfőnök⁸⁸ meglátogatta az intézet elöljáróit, s megtekintette az intézetet. – Petz Vilmos dr. egy. r. tanár⁸⁹ úr a budapesti egyetemhez szerveztetvén ki a Kalazantinum is búcsúvacsorát adott, melyen kivüle még Szász Béla dr. egy. r. tanár⁹⁰ úr, Gráf Jakab tanár úr, Hám Sándor dr. főgimn. igazgató úr és Számek György dr. főgimn. r. tanár⁹¹ úr vettek részt.

Szept. 20. Albach Géza kir. tan., városi polgármester⁹² úr meglátogatta a főfelügyelő urat és bejelentette, hogy Ófelsége Ferenc József királyunk, a Kalazantinumot is ki fogja tüntetni legmagasabb látogatásával.

Szept. 21. A királyváró város föllobogózása már ma megindult s ezért a Kalazantinum is kitűzte zászlaját. – A megyéspüspök úr délelőtt fogadta a tisztelgőket

⁸⁶ Hám Sándor (Mindszent, 1863. aug. 16.–Sátoraljaújhely, 1904. máj. 1.) főgimn. tanár. 1890 és 1897 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

⁸⁷ Halász Ignác (Tés, 1855. máj. 26.–Bp., 1901. ápr. 9.) nyelvész, irodalomtörténész, egy. tanár. 1893-tól a kolozsvári egyetemen a magyar nyelv és ugor összehasonlító nyelvészet ny. r. tanára. Főbb művei: *Svéd-lapp nyelvtan és olvasmányok*, Bp., 1881; *Svéd-lapp nyelv*, I–VI, Bp., 1885–96; *Magyar szók az északi szláv nyelvekben*, Bp., 1888–89.

⁸⁸ Jánosy Demjén minorita provinciális, házfőnök.

⁸⁹ Petz [Pecz] Vilmos (Horgospataka, 1854. márc. 20.–Bp., 1923. nov. 9.) klasszika-filológus, egy. tanár. 1885–1891 között a budapesti egyetem mt. 1891-től a kolozsvári, 1895-től a budapesti egyetem klasszika-filológia ny. r. tanára. Az Ókori Lexikon I–II, Bp., 1902–1904. szerkesztője.

⁹⁰ Szász Béla (Nagyenyed, 1840–Kolozsvár, 1898) filozófus, költő, egy. tanár. 1872–1896 között a kolozsvári egyetem r. tanára, 1890–1891-ben rektora. 1865-ben a Székely Közlöny, 1870-ben a Kelet című lap szerkesztője.

⁹¹ Számek György (Munkács, 1862. szept. 6.–Temesvár, 1910. jún. 10.) a Szt. József finevelő intézet igazgatója. 1885–1886 és 1893–1910 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

⁹² Albach Géza (Bártfa, 1829. márc. 31.–Kolozsvár, 1900. jan. 24.) polgármester. 1861-ben tb. főjegyző, 1866-ban szolgabíró, 1870–1871-ben főszolgabíró Kraszna vármegyében. 1886–1898 között Kolozsvár polgármestere.

plébániai szállásán s ezek között 11 órakor intézetünk előjáróit is, kik most először tisztelegtek nála. Ezen bemutatás után nagys. Bíró Béla apátplébános⁹³ úrnál tisztelegtek az előjárók, majd nagys. és ft. Jánosy Demjén kir. tan., minorita házfőnököt és Halász Ignác dr. egy. tanár urat látogatták meg.

1895. szept. 22.

A király látogatása a Kalazantinumban

Őfelsége a bánffyhunyadi⁹⁴ hadgyakorlatok alkalmából reggel ½ 8 órakor sztmisétt hallgatott a főtéri plébániatemplomban, 10 órától kezdve pedig a küldöttségeket fogadta a Bánffy-palotában⁹⁵ és reggeli után délutáni 1 órakor az újabban létesített intézetek megtekintésére indult.

Először a Külfarkas utcai katonai kórházat tekintette meg Őfelsége, onnan gyalog átment a Trencsin téri⁹⁶ közös hadseregbeli nagykaszárnnyába,⁹⁷ majd kocsin a Külközép utcai⁹⁸ újonnan épült honvédlaktanyába.⁹⁹ A kaszárnnyák után a siketnéma intézetet¹⁰⁰ látogatta meg Őfelsége, melynek alapját Őfelségének 1887. évi látogatása és az akkor tett legelső adománya képezi. A siketnéma intézetből a Trencsin téri új református teológiához – melyet az erdélyrészi ev. ref. fakultásnak kereszteltek el¹⁰¹ – hajtattott Őfelsége s innen érkezett a Beltorda utca¹⁰² felől a Kalazantinum elé.

A Kalazantinumi növendék élükön az előjárókkal a kapualjában várták Őfelségét, ki néhány perccel 2 óra után nagy kísérettel érkezett a Kalazantinumba. Kíséretében voltak: Bánffy Dezső báró, miniszterelnök,¹⁰³ Jósika Samu báró, min., Őfelsége körüli személye,¹⁰⁴ Perczel Dezső belügymin.,¹⁰⁵ Béli Ákosgróf, főispán,¹⁰⁶

⁹³ Bíró Béla (Máréfalva, 1839. máj. 20.–Kolozsvár, 1905. máj. 22.) apát-plébános, kanonok. 1870-ben a gyulafehérvári róm. kat. főgimn. igazgatója, 1882-ben az erdélyi róm. kat. status előadója, 1890-ben a kolozsvári Szent Mihály-templom plébánosa. Az EMKE igazgatósági tagja.

⁹⁴ Bánffyhunyadi, Huedin (ma Románia).

⁹⁵ Bánffy-palota: gróf losonczy Bánffy György gubernátor felkérésére 1774 és 1786 között építette Johann Eberhard Blaumann.

⁹⁶ Ma Piața Ștefan cel Mare (Hunyadi tér).

⁹⁷ Szt. György-laktanya: Goró Lajos mérnökkari százados tervei alapján 1835 és 1838 között építette Winkler György, majd Kagerbauer Antal.

⁹⁸ Ma Bulevardul Eroilor (Deák Ferenc utca).

⁹⁹ 1919-ig a magyar honvédség laktanyája. A közös, a cs. és kir. hadsereg kaszárnnyája mellett épült.

¹⁰⁰ A Siketnéma Intézete megalapítása 1882. szept. 2-án, átadása 1893. okt. 29-én történt.

¹⁰¹ Református Teológia: Feszty Gyula tervei alapján 1894 és 1895 között építette Endstrasser Benedek.

¹⁰² Ma str. Turda (Torda utca).

¹⁰³ Losonczy báró Bánffy Dezső (Kolozsvár, 1843. okt. 28.–Bp., 1911. máj. 24.) miniszterelnök. 1875-ben Belső-Szolnok, majd Szolnok-Doboka vm. főispánja. 1895-től 1899-ig miniszterelnök. 1904-től az általa alapított Új Párt vezetője.

¹⁰⁴ Branyicskai báró Jósika Samu (Salzburg, 1848. aug. 23.–Kolozsvár, 1923. jún. 4.) politikus, nagybirtokos. 1885-től 1888-ig Kolozs vm. és Kolozsvár főispánja. 1888-tól az Erdélyi Gazdasági Egyesület és az Erdélyi Római Katolikus Státus elnöke. 1891-től képviselő. 1893-ban a

Albach Géza kir. tan., polgármester, továbbá Galgóczy Tivadar hadtestparancsnok,¹⁰⁷ Hild Gyula altábornagy¹⁰⁸ s a főhad- és szárnységdek. Midőn Ófelsége kocsijáról a szőnyeggel terített kapu alá szállott, a kíséretből előlépett Jósika báró, min., s az intézet főfelügyelőjét bemutatta Ófelségének mondván: Vajda igazgató. Ófelsége erre ezt a kérdést intézte hozzá: Ez új intézet? A főfelügyelő úr azt válaszolta, hogy az intézet egy év előtt nyílt meg s azt a kegyesrend növendékei részére alapította, kik itt négy év alatt végzik a teológiát az egyetemmel kapcsolatban, s rá mindjárt bemutatta Ófelségének az intézeti igazgatót és prefektust, mint teológiai tanárokat. Ófelsége ezek felé fordulván kérde: Tanítanak a gimnáziumban is? Mire az igazgató felel: Nem, felséges urunk, mi csak teológiát tanítunk. A bemutatás után Vajda főfelügyelő úr kíséretében az éljenző növendék sorfala között beljebb indulván azt kérdezte Ófelsége: Hányan vannak a növendék? S a főfelügyelő úr válaszára, hogy 26 növendékünk van, kik közül 18 katona, mosolyogva jegyezte meg: Ez derék dolog!

Ezután az emeletre ment föl Ófelsége nyomában a kísérettel, hol először a kápolnával szemközti lakószobát, majd a kápolnát tekintette meg s a nagy folyosón végigmenve az ablakon át a kertet is. A nagy folyosón visszafelé az iskolába vezette Ófelségét a főfelügyelő úr, hol azt kérdezte: Hogyan fognak itt elférni, ha többen lesznek? Mire a főfelügyelő úr azt válaszolta, hogy az intézet csak 36 növendék számára tervezetett; de szükség esetében könnyen lehet bővíteni, csak költség legyen rá. Most még az iskolával szomszédos lakószobát tekintette meg Ófelsége, s az emeletről lejöven megnézte a társalgót, majd a könyvtárt, melynek gazdagsága meglepte, s azon megjegyzésre készlette: Sok könyvük van! Erre az intézeti igazgató előadta, hogy könyvtárunk most van rendezés alatt, s könyveink száma megközelíti a tizenkétezeret; de több is lesz, mert rendünk kormánya szüntelen gyarapítja, mire a kíséretből Jósika báró, min. szólt közbe, mondván: Tizenkétezer, kezdetnek nem is rossz! A felség jókedvűen mosolygott, s midőn az igazgató látogatókönyv hiányában házunk történetének könyvével lépett eléje még egy kegyért esedezvén, Ófelsége a kérés elé vágván kérdezé: Beírom a nevemet? S erre házunk történetének hetedik lapjára egyszerű könyvtári asztalunkon, közönséges széken ülve, közönséges tollal írta be felséges nevét: Ferencz József. Az igazgató köszönte a magas látogatás maradandó emlékét; de Ófelsége mint előbb a kérelmet, úgy most a köszönetet is félbeszakította, mondván: Szívesen.

belügymin. államtitkára. 1895. jan. 18.-tól 1898-ig a király személye körüli min. 1910-ben a főrendiház alelnöke, 1912-ben elnöke lett. 1919 után a romániai Országos Magyar Párt elnöke.

¹⁰⁵ Perczel Dezső (Szekszárd, 1848. jan. 18.–Bonyhád, 1913. máj. 20.) politikus. 1877-től 1887-ig alispán, majd orszgy. képviselő. 1895-től 1899-ig belügymin. 1899-től 1901-ig és 1903-tól 1905-ig a képviselőház elnöke. 1910-ben a Nemzeti Munkapárt egyik alapítója, pártja elnöke és orszgy. képviselője.

¹⁰⁶ Uzoni gróf Béli Ákos (Kolozsvár, 1846. dec. 19.–Bp., 1932. márc. 2.) politikus. 1888–1905 között Kolozs vm. főispánja, a Mátyás-szobor leleplező-ünnepének rendezőbizottsági elnöke.

¹⁰⁷ Galántai Galgóczy Tivadar altábornagy, hadtestparancsnok.

¹⁰⁸ Hild Gyula (†1897) altábornagy, a kolozsvári honvédkerület parancsnoka.

A könyvtárból ismét növendékeink éljenző sorfala között ment végig a kapualján s a főfelügyelő úrnak kifejezvéen megelégedését, gyalog ment át utcánk túlsó oldalára az új egyetemi épület előtt lerakott római kőkoporsók megtekintésére. Ezen új egyetemi épület megszemlélésével befejezte Ófelsége körútját s délután 3 órakor Bánffyhunyadra utazott.

Szept. 22. Nagys. és ft. Fábián Sándor püspöki helynök úr, ismét meglátogatván az intézetet nt. Hám Antal prefektus úr kezeibe letette a hitvallást.

Szept. 23. Az intézete meglátogatta nagys. Hegedűs Sándor orszgy. képviselőnk¹⁰⁹ Lóránt és Sándor fiaival, s neveiket beírták a házunk történetének már e célra szánt vendéglapjaira.

Szept. 25. A ft. rendkormány f. évi szept. 24-én 2226. sz. a. kelt leiratában örömmel értesíti a Kalazantinumot, hogy az erdélyi püspök úr Ó méltósága f. évi szept. 12-én 3121. sz. a. a rendfőnökséghez intézett kegyes leiratában örömeinek ad kifejezést: „hogy a múlt évben megnyílt kolozsvári Kalazantinum az egyház törvényeinek és szándékainak megfelelőleg, üdvösen működött.” – A német nyelvnek tanítására a ft. rendkormány nt. Zachar János főgimn. r. tanár urat kérte föl.

Szept. 27. A Kalazantinum személyzete római rendházak javára 12 miseintenciót és 6,20 frtot ajánlott föl.

Október 3. Az igazgató az előjárók és növendék nevében névnapi üdvözlötet küldött ft. Frank Ferenc h. rendfőnök úrnak.

Okt. 4. Ófelsége névünnepe alkalmából ünnepélyes isteni tisztelet tartatott a főtéri plébániai templomban,¹¹⁰ melyen meghívás folytán intézetünk előjárói és növendékei is megjelentek. Délben az intézeti igazgató Ófelségével éltette az együtt ünneplő tartományi h. rendfőnök urat is.

Okt. 7. Az intézeti igazgató nt. Hám Antal prefektus úr részére lelki joghatóságot kért a megyéspüspök úr ő nagyméltóságától. – Esztergályos Gyula intézeti növendéket a ft. rendkormányaját kérelmére elbocsátotta.

Okt. 8. A ft. rendfőnök úr az intézetnek névnapi üdvözlötét megköszönte.

Okt. 9. Nt. Vajda Gyula dr. intézeti főfelügyelő úr gyöngékedvén, megvizsgálta magát Purjesz Zsigmond dr. egy. orvostanárral,¹¹¹ ki szervi bajt nem talált nála; de soványító kúra alá vette.

¹⁰⁹ Magyarzsákodi Hegedűs Sándor (Kolozsvár, 1847. ápr. 22.–Bp., 1906. dec. 28.) politikus. 1868-ban a Jókai Mór által szerkesztett Hon című politikai napilap munkatársa, vezércikkírója. 1875-től Abrudbánya négy alkalommal megválasztott, 1884-ben Kolozsvár első kerületének orszgy. képviselője. 1899-től 1902-ig kereskedelemügyi min., 1902-ben a dumamelléki ref. egyházkerület főgondnoka. 1905-ben főrendiház tag. Főbb művei: *Közhasznú ismeretek*, Pest, 1870; *Az önkormányzat és pénzügy*, Bp., 1878.

¹¹⁰ A főtéri Szent Mihály-templomban.

¹¹¹ Belsőecseri Purjesz Zsigmond (Szentes, 1896.–Kolozsvár, 1918. jan. 27.) orvosprofesszor, egy. tanár. 1876-ban mt., 1880-ban r. tanár a kolozsvári egyetemen. Az elismerés jeléül 1912-ben az egy. klinika kertjében felállították mellszobrát. Főbb művei: *A kórisme megállapítására szükséges vizsgálati módszerek*, Bp., 1874; *A különös kór- és gyógytan házikönyve*, Kolozsvár, 1874; *A belgyógyászat tankönyve*, I–II, Bp., 1894.

Okt. 10. Nt. Szölygény János budapesti házfőnök úr megküldötte az intézetnek a nagy Mátyás király-képet. Ezen képet hallomás szerint Szeged város tanácsa festette b. Somhegyi Ferenc szegedi igazgató¹¹² számára, midőn az rendfőnökké választatván Szegedről távozott. Az ő hagyatékából a budapesti társház birtokába ment át s annak ebédlőjét ékítette; most pedig a ft. rendkormány engedélyével a Kazlantanum ebédlőjének díszítésére engedtetik át.¹¹³

Okt. 19. A megyéspüspök úr ő nagyméltósága f. évi okt. 15-én 3647. sz. a kelt leiratával megküldötte t. Hám Antal intézeti prefektus úrnak a joghatósági okmányt.

Okt. 23. Intézetünk első nagyobb arányú bemutatása szüreti estély címén, melyre meghívásunkra megjelentek: nagys. Pál István c. kanonok,¹¹⁴ a [róm.] kat. status előadója, Óvári Kelemen dr. jogkari,¹¹⁵ Farkas Gyula matematika kari,¹¹⁶ Szádeczky Lajos dr. bölcsészkarri dékán,¹¹⁷ Szász Béla dr., Márki Sándor dr.,¹¹⁸ Halász Ignác dr., Moldován Gergely dr.¹¹⁹ bölcsészkarri egy. tanár urak, továbbá Deák Pál városi főkapitány, Szacsvey Dénes ügyvéd, jogtanácsosunk, Gráf Jakab ev. ref. főgimn.

¹¹² Somhegyi Ferenc (Bánd, 1813. okt. 9.–Bp., 1879. júl. 1.) történész, egy. tanár. A Bach-korszakban nem volt hajlandó németül tanítani. 1866-tól a pesti egyetemen az egyetemes történelem tanára. 1867-ben rendfőnök. Főműve: *Egyetemes világtörténet*, I–III, Pest, 1851, 1853, 1856.

¹¹³ Mátyás király-kép:

¹¹⁴ Pál István (†Szentkatolna, 1854. aug. 15.) apát-kanonok, erdélyi róm. kat. státus igazgatótanácsának előadója. 1890-ben a gyulafehérvári róm. kat. főgimnázium igazgatója. 1911-ben székelyudvarhelyi plébános, főesperes, tb. kanonok, c. apát. 1922 és 1926 között szenátor a román parlamentben.

¹¹⁵ Óvári Kelemen (Pécs, 1844. nov. 21.–Kolozsvár, 1925. dec. 17.) jogtörténész, egy. tanár. 1872–1916 között a kolozsvári egyetemen a magyar jogtörténet ny. r. tanára. Életének fő műve a Kolosváry Sándorral közösen kiadott statútum-gyűjtemény (Bp., 1885–1904). További művei: *Corpus Juris Hungarici: Millenniumi emlékkiadás, 1001–1895*, szerk. Márkus Dezső, Bp., 1896 (Kolosváry Sándorral); *Werbőczy István Hármaskönyve*, Bp., 1897 (Kolosváry Sándorral).

¹¹⁶ Farkas Gyula (Pusztasárosd, 1847. márc. 28.–Pestszentlőrinc, 1930. dec. 27.) fizikus, egy. tanár. 1887-től a kolozsvári egyetem fizikatanszékén rk., 1888-tól r. tanár, 1907–1908-ban rektor. Főbb művei: *Alapvetés az elektromosság és mágnesség folytonossági elméletéhez*, MTA Matematikai és Természettudományi Értesítő 1910, 1911; *Einstein féle gravitáció régi elméletből*, MTA Matematikai és Természettudományi Értesítő 1921.

¹¹⁷ Szádeczky Kardoss Lajos (Pusztafalu, 1859. ápr. 5.–Bp., 1935. dec. 29.) történész, egy. tanár. 1891-től a kolozsvári, 1919-től a szegedi egyetemen a magyar történelem tanára. 1920–1922-ben orszgy. képviselő. A Székely oklevéltár V–VII. kötetét szerkesztette. Főbb művei: *Mibály havasalföldi vajda Erdélyben, 1599–1601*, Bp., 1882; *Iparfejlesztés és a céhek története Magyarországon 1307–1848*, Bp., 1913; *A székely nemzet története és alkotmánya*, Bp., 1927.

¹¹⁸ Márki Sándor (Kétegyháza, 1853. márc. 27.–Gödöllő, 1925. júl. 1.) történetíró, egy. tanár. 1892-től a kolozsvári egyetemen az egyetemes történelem tanára. Főbb művei: *Arad vármegye és Arad sz. kir. város története*, I–II. Arad, 1892–1895; *II. Rákóczi Ferenc*, I–III, Bp., 1907–1910; *Az ó- és középkor története*, I–II, Bp., 1910; *Dósa György*, Bp., 1913; *Magyar középkor*, Bp., 1914.

¹¹⁹ Moldován Gergely (Szamosújvár, 1845. márc. 12.–Kolozsvár, 1930. júl. 6.) etnográfus, irodalomtörténész, egy. tanár. 1886-tól 1919-ig a kolozsvári egyetemen a román nyelv és irodalom tanára, 1906–1907-ben az egyetem rektora. Főbb művei: *A románság*, I–II. Nagybecskerek, 1895–1896; *Alsófehérvármegye román népe*, Nagyenyed, 1899; *A magyarországi románok*, Bp., 1913.

tanár, francia nyelvmesterünk, Jakabházy Zsigmond dr. háziorvosunk, Tóth Jenő társházi házfőnök, Hám Sándor dr. főgimn. igazgató, Réti Márton elemi isk. igazgató, Zachar János, Számek György dr. és Wagner Antal főgimn. tanár urak.¹²⁰ A növendék programzenéje jó hatással volt vendégeinkre, s ők hálásan írták be neveiket vendégkönyveinkbe.

Okt. 25. Az intézet igazgatója Tóth Jenő társházi házfőnök és Hám Sándor dr. főgimn. igazgató urak kíséretében a megyéspüspök úr ő nagyméltóságánál volt tisztelegni, ki a róm. kat. status közgyűlésére, s a bérmálás szentségének kiszolgáltatására tegnap este érkezett.

Okt. 28. A megyéspüspök úr ő nagym. megbérmálván tegnap a leányokat, ma a fiúkat bérmálta a főtéri [szt.] Mihály-templomban s ezek között Hraskó István és Király Lajos növendékeinket is. – Ritka meleg őszi nap 17°-kal, estére nagy égháború záporosóvel.

Okt 29. Kertünk fala hosszában nemes szőlőtőkét ültettünk kísérletképpen.¹²¹

November 1. Hallgatóink az egyetemi templomban Engeszer miséjét¹²² adták elő, másnap, Halottak napján pedig egy rekviemet.

Nov. 3. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület teológiai fakultásának ünnepélyes föl-avatása Bánffy Dezső báró, miniszterelnök és Wlassics Gyula dr. közokt. min.¹²³ jelenlétében, mely alkalomból Márki Sándor dr. egy. tanár, a *Kolozsvár* nov. 2. számában a fakultás ismertetését ezen párhuzammal vezeti be:

Őfelsége a király 1895. szept. 22-én Kolozsvárt a tudománynak három új csarnokát látogatta meg. Megtekintette a nevét viselő tudományegyetem középponti épületének most elkészült keleti szárnyát, továbbá az azzal szemben levő Kalazantimumot, melyet teológiai és tanárjelöltjei számára a hazafias kegyes-tanítórend 1894. szeptemberében teljes csendben nyitott meg; s az erdélyi ev. ref. egyházkerület teológiai fakultását, mely a jelen iskolai év elején kezdett működni. – Ez a két intézet teljesen független főiskola ugyan, amennyiben azonban kapcsolatban áll az egyetemmel, hogy ennek előadásait amonnan 25, eminnen 68 tanárjelölt és papnövén-

¹²⁰ Wagner Antal (Pest, 1863. febr. 21.–Bp., 1929. dec. 11.) főgimn. tanár. 1894 és 1900 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

¹²¹ Ezt követően a kötetben egy vizitációs bejegyzés olvasható: „Főtisztelendő Frank Ferenc rendfőnök úr meghagyásából az 1896. évi ápr. hó 8-án és a következő napokon tartott hivatalos látogatás alkalmával ezen könyvet áttanulmányozván, bele az intézetre vonatkozó történeti adatokat pontosan bejegyezve találtam. Kolozsvárott, 1896. évi ápr. hó 13-án. Frank Ferenc h. rendfőnök Dr. Vámos Károly rendfőnöki titkár”

¹²² Engeszer Mátyás (Bonyhád, 1812.–Bp., 1885.) egyházkarnagy, zeneszerző. 1840-ben a pesti a Hangász-egyleti Zenede énektanára. 1870-ben Liszt Egylet címen megalapította az első hazai nőikart. Férfikarra írt rekviemjét ma is éneklik a templomokban.

¹²³ Báró Wlassics Gyula (Zalaegerszeg, 1852. márc. 17.–Bp., 1937. márc. 30.) jogász, egy. tanár, kultúrpolitikus. 1890–1895 és 1903–1906 között budapesti egy. tanár (büntetőjog). 1892-től országgy. képviselő. 1895 és 1903 között vallás- és közokt. min. 1903–1906 között újból egy. tanár. 1906-tól 1935-ig a Közigazgatási Bíróság elnöke. 1918-ban a főrendiház, 1927-től 1935-ig a felsőház elnöke.

dék látogatja. – Báró Eötvös József¹²⁴ már (az egyetem) alapításainak előmunkálatai közt fölvetette azt a tervet, hogy akár tisztán protestáns, akár párhuzamos katolikus és protestáns teológiai fakultás szervezésével ötre emeljük karainak számát; ez utóbbinak alapfeltételei azonban immár megvannak Kolozsvárt s így e két új főiskola megnyílta nemcsak a felekezeteket, hanem a hazát és a tudományos világot általában véve is érdekli.

Az igazgató névestéjén a hallgatók számos vendég előtt játszották le programjokat.

Novemb. 4. Wlassics Gyula dr. közokt. min. meglátogatta az összes tanintézeteket, csupán csak a Kalazantinumot kerülte el.

Novemb. 13. A ft. rendkormány f. évi nov. hó 11-én 2580. sz. alatt elrendeli, hogy rendi stúdiiumaink márc. 25-én, mint amely napon szent. Alapítónk a szerzetesi öltönyt és szerzetesi nevét, a Matre Deit fölvette, Kalazanciusi ünnepet rendeznek, hogy az igaz kalazanciusi szellem ápolása céljából szívöket szent. Atyánk dicsőítésére egyesíthessék. A budapesti és kolozsvári Kalazantinumok az ezen intézetekben szervezett és havonként megtartandó Akademia Kalazantiana keretében rendezik ezen ünnepet, illetőleg évenként márc. 25-én fogják megtartani az Akademia Kalazantiana díszülését. – A ft. rendkormány ugyanis f. évi nov. 11. 2581. sz. alatt önképzőköröket szervez Academia Kalazantiana elnevezéssel a Kalazantinumokban, „hogy szerzetünk a hazai nevelés-oktatásügy és közművelődés terén az első sorban megtarthassa helyét a többi tényező között, minthogy a verseny e téren is lázas tevékenységet fejt ki s így minden egyesnek azon kell lennie, hogy önművelése mennél alaposabb, s így működése majdan mennél üdvösebb lehessen a közjóra”.

Novemb. 15. Innker László rendtársunk, kecskeméti főgimn. tanár úr sikerült pedagógiai vizsgálat után megtekintette az intézetet.

Novemb. 17. A Kalazantinum két előljárója nt. Tóth Jenő házfőnök úr névestéjén a társházban.

Novemb. 18. Reményik Károly építész a biztosítási év leteltével beküldötte munkavezetőjét, hogy az átalakítási munkálatokat felülvizsgálja; de minden rendben találtatott.

Novemb. 19. A[z Erzsébet] királyné Őfelsége névünnepén a főtéri plébánia-templomba mentünk ünnepélyes isteni tiszteletre.

Novemb. 20. Az előljárók tanácskozmánya az Akademia Kalazantiana ügyében.

Novemb. 21. Az igazgató kihirdette az Akademia Kalazantiana szervezetét, mely az intézet növendékei között nagy örömet keltett.

Novemb. 23. Az intézet előljárói őszi házi gyűlést tartottak.

¹²⁴ Báró Eötvös József (Buda, 1813. szept. 3.–Pest, 1871. febr. 2.) író, költő, politikus. 1837-ben az eperjesi kir. tábla bírása. 1848-ban vallás- és nevelésügyi min. 1861-ben országgy. képviselő. 1865-ben megalapította a Politikai Hetilapot. 1867-ben újból vallás- és közokt. min. Főbb művei: *A falu jegyzője*, Pest, 1845; *Magyarország 1514-ben*, Pest, 1847; *A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra*, Bécs, 1851, Pest, 1854; *A nővérek*, Pest, 1857.

Novemb. 28. Nt. Perger József kecskeméti házfőnök¹²⁵ úr egy láda könyvet küldött b. Rónai István rendtársunk hagyatékából, melynek átvételéről köszönettel értesítetett.

Novemb. 29. Az Akademia Kalazantiana nagy lelkesedéssel megalakult.

Novemb. 30. A Kalazantinum leltára elkészülvén az intézet fölszerelését a következő összefoglalásban tünteti ki:

I. Kápolna	120 drb tárgy	1609,40 forint értékben.
II. Iskola	54 drb tárgy	336,80 forint értékben.
III. Könyvtár	5712 drb tárgy és 3 dalgyűjtemény	9812,20 forint értékben.
IV. Szertár	56 drb tárgy és 10 gyűjtemény	770,00 forint értékben.
V. A főfelügyelő lak	36 drb tárgy	429,90 forint értékben.
VI. Az igazgató lak	86 drb tárgy	781,71 forint értékben.
VII. A prefekt lak	38 drb tárgy	409,02 forint értékben.
VIII. A betegszoba	14 drb tárgy	76,20 forint értékben.
IX. 1. sz. stud. szoba	51 drb tárgy	303,47 forint értékben.
X. 2. sz. stud. szoba	73 drb tárgy	380,49 forint értékben.
XI. 3. sz. stud. szoba	42 drb tárgy	222,22 forint értékben.
XII. 4. sz. stud. szoba	73 drb tárgy	414,69 forint értékben.
XIII. 5. sz. stud. szoba	64 drb tárgy	347,24 forint értékben.
XIV. 6. sz. stud. szoba	60 drb tárgy	302,73 forint értékben.
XV. 7. sz. stud. szoba	57 drb tárgy	312,58 forint értékben.
XVI. 8. sz. stud. szoba	75 drb tárgy	441,44 forint értékben.
XVII. 9. sz. stud. szoba	3 drb tárgy	54,00 forint értékben.
XVIII. Raktárszoba	34 drb tárgy	218,21 forint értékben.
XIX. Folyosó	8 drb tárgy	6,71 forint értékben.
XX. Ebédlő	581 drb tárgy	956,59 forint értékben.
XXI. Konyha	519 drb tárgy	362,59 forint értékben.
XXII. Szakácsné szob.	10 drb tárgy	63,80 forint értékben.
XXIII. Cselédnők sz.	20 drb tárgy	45,80 forint értékben.
XXIV. Házmester szob.	2 drb tárgy	2,20 forint értékben.
XXV. Inasok szobája	42 drb tárgy	72,65 forint értékben.
XXVI. Dohányzó szoba	25 drb tárgy	40,10 forint értékben.
XXVII. Kert	16 drb tárgy	275,20 forint értékben.
XXVIII. Udvar	11 drb tárgy	186,00 forint értékben.
XXIX. Konyhauddvar	24 drb tárgy	42,50 forint értékben.
XXX. Pince	271 drb tárgy	60,05 forint értékben.
Össz. 30 szám alatt	8180 drb és 13 gyűjtemény	19336,49 forint értékben.

December 2. Az adventi olvasás kezdetét vette.

Dec. 3. Az Akademia Kalazantiana megalakulván ma este 7–8-ig tartotta meg el-

¹²⁵ Perger József (Nagykanizsa, 1853. aug. 29.–Nagykanizsa, 1901. nov. 26.) házfőnök. 1875 és 1879 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

só rendes ülését, melyet nt. Hám Antal intézeti prefektus úr, mint vezető buzdító beszéddel megnyitván, Csibertics Pompilius Hraskó Istvánnak *Fobász* című alkalmi költeményét szavalta el, Tubán Tibor pedig szabad előadásban Madáchnak *Az ember tragédiájá*-t méltatta.

Dec. 11. Az intézet növendékei az Akademia Kalazantianával kapcsolatban sokszorosított havi lapot alapítottak, *Kalazantinum* címmel, melynek élén Hraskó István mint szerkesztő és Német Károly mint kiadó¹²⁶ állanak, s benne az Akademia Kalazantiana jegyzőkönyveit, előadásait, s más önálló és fordított dolgozataikat közlik. Az úgynevezett Schafirograph sokszorosító, melyet növendékeinek az egy. előadások kiadásainál próbáltak ki, ilyen célra is beválik.

1895. dec. 15.

A megyéspüspök úr látogatása a Kalazantinumban

Ófelségének legmagasabb látogatása után egy vágya volt még a Kalazantinumnak, s az is teljesült.

Kegyelmes főpásztorunk, Lönhart Ferenc erdélyi püspök úr ő nagym. ma 11 óra után előleges bejelentés nélkül meglátogatta az intézetet.

Ő nagym. az erdélyi róm. kat. status rendkívüli közgyűlésére következő vasárnapot városunkban töltvén délelőtt 11 óra után Tamási Áron oldalkanonok,¹²⁷ Pál István c. kanonok, statusi előadó és Biró Béla apát-plébános ő nagyságaik kíséretében a Kalazantinum meglátogatására indult. A bejáratnál ft. Vajda Gyula dr. kormánysegéd-főfelügyelő úr által fogadtatván először is az intézeti igazgatóhoz vezetett, kinél a főfelügyelő úr szép szavakkal üdvözölte, s intézetünkre főpásztori áldását kérte. A püspök úr ő ngym. örömeinek adott kifejezést, hogy az intézetet régi óhajta szerint meglátogathatta, s helyet foglalván majd egy negyed órán át intézetünknek vallási, fegyelmi, tanulmányi, sőt még anyagi ügyeiről is kért fölvilágosítást, végül pedig az intézeti igazgató kérelmére bejegyezte nevét házunk történetének fenntartott lapjára.

A főfelügyelő úr tekintve a püspök úr ő nagyméltóságának nehézkes járását, kérte, hogy ne fárassza magát intézeti helyiségeink megtekintésével, mert intézeti növendékeink, ha úgy kívánja, itt is járulhatnak kézcsókra; de ő nagym. határozottan kijelentette, hogy mindent meg akar nézni. Ezen kijelentésre az emeletre vezetett, s megtekintette az iskolát, majd kápolnánkba ment, hol az első padban térdelve imádkozott, s utána növendékeink imádságos könyveit nézte át. A kápolnából kívánságára ebédlőnkbe vezetett, abból pedig két növendék-szobába, melyekben kegyesen kérdezősködött. Hová valók? Mivel foglalkoznak? Hányadévesek? S meglepetve kért fölvilágosítást a „vizsgálatra kötelezett” jelentőségéről. Az emeleti helyiségekből a könyvtárba vezetett, melyben majd egy negyed óráig időzött, átnéz-

¹²⁶ Német Károly (Vásárút, 1873. okt. 27.–Bp., 1930. dec. 6.) főgimn. tanár. Temesvárt, Kecskeméten és Budapesten főgimn. tanár. 1915 és 1920 között a rendfőnök titkára.

¹²⁷ Tamási Áron oldalkanonok, nagyrépost. 1917–1922 között ösztöndíj alapot működtetett. Hasonnevű rokona, Tamási Áron (1897–1966) író iskoláztatásának támogatója.

vén a könyvtár katalógusait, sőt az állományok tartalmát is. A könyvtárból a szer-
tárba ment át, hol a kép- és a piarisztikum-gyűjtemény nyerte meg tetszését.

A főfelügyelő úrnak azon kijelentésére, hogy a még új intézet egyebet már nem
mutathat, ő nmltsága nagy kegyesen azt válaszolta: Hát akkor még a lakását nézem
meg, s ötpercnyi időzés után meglegedésének ismételt kifejezésével hagyta el az
intézetet, melyben egy teljes órát töltött.

Decemb. 20. Az intézetbe villamos csengő vezetett be.

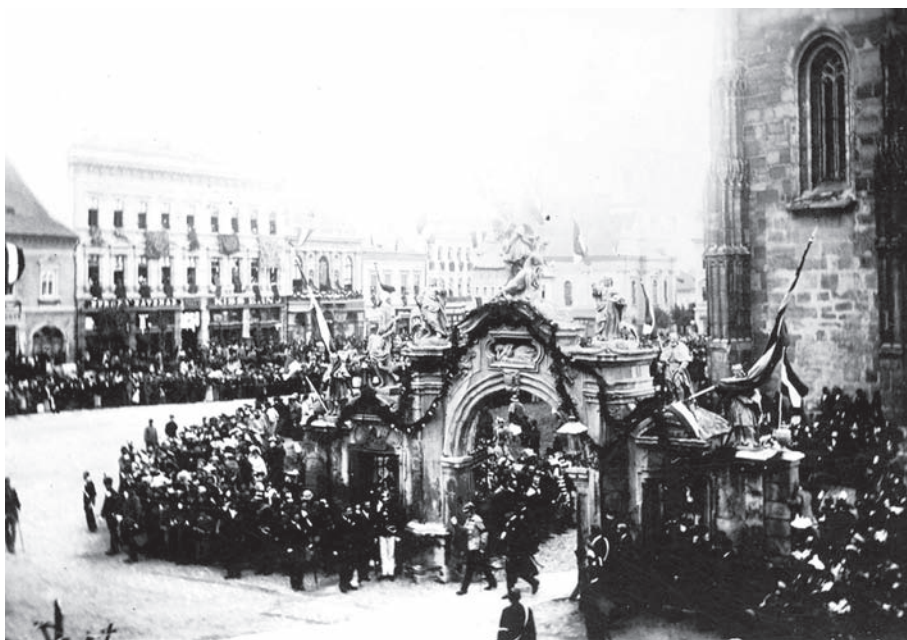
Decemb. 22. Megelőző szt. gyakorlat renovatio votorum házi kápolnánkban. –
Az igazgató társháznak tagjait karácsony estére hívta meg.

Decemb. 24. Társházunk és a Kalazantinum tagjai egy közös családi asztalnál
karácsonyfa körül ülték meg szt. karácsony estéjét; de szomorú hangulatban, mert
nt. Wohlmuth Gyula áldozár, tanárjelölt társunk délután tüdővészben csendesen
elhunyt.

Decemb. 26. B. Wohlmuth rendtársunk temetésén, melyen az intézet énekkara
megindítván búcsúztatta el fiatal társunkat.

Decemb. 30. Az igazgató az intézet előljárói és növendékei nevében nyári üd-
vözletet küldött a rendfőnök úrnak.

Decemb. 31. A plébánia hivatal meghívót küldött a millenniumi isteni tiszteletre
1896. évi január hó 1-én. A millennium ünneplése azonban már éjfélkor kezdődött
harangozással, kivilágítással, s hallomás szerint a közönségnek nagy csoportosulásá-
val a főtéren, hol a *Szózat*-ot és *Himnusz*-t énekelték.

24. Ferenc József osztrák magyar király látogatása Kolozsvárott, 1895-ben. A király éppen a Szent Mihály templomból jön ki.

25. Lőnhart Ferenc erdélyi püspök (1882–1897)

26. Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök (1897–1936)

1896

Január 1. A honalapítás ezredéves fordulóját hálatelt szívvel kezdtük ünnepelni a főtéri plébániatemplomban, melyben az ünnepélyes isteni tiszteletet mélt. Bíró Béla apát-plébános úr szolgáltatta segédlelkészeinek és hallgatóinak segédletével nagyszámú áhítatos közönség jelenlétében. – Délben a Kalazantinum egész szerzetes személyzete társházunk vendégszeretetét élvezte.

Jan. 2. Isteni tiszteleten egyetemi templomunkban, melyben b. Wohlmuth Gyula rendtársunkért ünnepélyes rekviem tartatott hallgatóink segédletével és karénekeivel.

Jan. 5. A rendfőnök úr a Kalazantinum újévi üdvözlését megköszönte.

Jan. 11. A ft. rendkormányja millenniumi orsz. kiállítás megtekintését rendtársainknak megkönnyíteni óhajtván f. évi jan. hó 7-én 40. sz. a. kelt szeretetteljes körirattal a rend tagjait budapesti társházunk vendégeiül hívja meg.

Jan. 28. A Kalazantinum farsangi estélyt rendezett, melyre meghívásunkra Óvári Kelemen dr. jogkari, Finály Henrik dr.,¹²⁸ Moldován Gergely dr., Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr., Halász Ignác dr. és Gergely Sámuel¹²⁹ dr. bölcsészkar egy. tanárok, továbbá Farkas Géza dr. vármegyei főorvos, Deák Pál városi főkapitány, Szacsvey Dénes jogtanácsnok, Jakabházy Zsigmond dr. intézeti orvosunk, Gráf Jakab francia nyelvtanárunk, valamint Tóth Jenő házfőnök, Hám Sándor dr. megbízott házfőnök, főgimn. igazgató, Réti Márton elemi isk. igazgató, Zachar János és Számek György dr. főgimn. tanár urak jelentek meg.

Jan. 29. Egy láda könyv érkezett, melyben a ft. rendkormány intézeti könyvtárunk gyarapítására 32 művet küld 60 kötetben, mint ft. Szabó Ferenc németeleméri plébános¹³⁰ úr ajándékát. A nemes adakozó nevét, ki a haza összes fő- és középiskoláit ajándékozta meg kiadványaival, mint jótevőjét hálás elismeréssel vezetjük be házunk történetébe.

¹²⁸ Finály Henrik (Óbuda, 1825. jan. 16.–Kolozsvár, 1898. febr. 13.) filológus, egy. tanár. 1853-tól 1860-ig a kolozsvári róm. kat. főgimn. tanára, majd az Erdélyi Múzeum Egylet régiség- és éremtárának őre, 1872-ben a kolozsvári egyetemen a történelmi segéd tudományok, az archeológia ny. r. tanára. 1874–82 között az Erdélyi Múzeum szerkesztője. Főbb művei: *Latin–magyar szótár*, Kolozsvár, 1858; *A régi magyar szalagmérték*, Kolozsvár, 1868; *Az ókori súlyokról és mértékekről*, Bp., 1883; *A latin nyelv szótára*, Bp., 1888.

¹²⁹ Gergely Sámuel (Lukfalva, 1845. ápr. 2.–Hosszúfalu, 1935. márc. 28.) történész. 1889-ben a kolozsvári egyetemen az európai történelem mt., 1896-tól c. ny. rk. tanára. Az MTA megbízásából sajtó alá rendezte Teleki Mihály leveleit és iratait, Bp., 1905–1926. Főbb műve: *Alvinczi Péter okmánytára*, III., Bp., 1887 (Pettkó Bélával).

¹³⁰ Szabó Ferenc (Nagybecskerek, 1843. nov. 12.–Nagybecskerek, 1905. ápr. 19.) szerkesztő, történelmi író. 1897-től plébános Nagybecskereken. 1901-től országgy. képviselő. Elindította és szerkesztette a Történelmi Nép- és Földrajzi Könyvtár és a Nemzetiségi Ismertető Könyvtár sorozatokat. A két sorozatban közel nyolcvan, a hazai nemzetiségeket ismertető kiadvány jelent meg. Főbb művei: *Európa története 1789–1815*, I–II. Nagybecskerek, 1888; *A legújabb kor története 1815–1885*, I–IV. Nagybecskerek, 1888–1890; *Az orosz birodalom története*, I–IV, Temesvár, 1890–1891.

Február 5. Márki Sándor dr. egy. tanár a Ferenc József tudományegyetem történetéhez a Kalazantinum alapításának adatait kérte az igazgatótól, ki azokat készséggel közölte vele.

Febr. 8. Az Akademia Kalazantiana díszülése febr. 15-re tűzvetvén ki, a meghívók ezen szöveggel nyomattak:

Meghívó

az Akademia Kalazantiana díszülésére 1896. évi február hó 15-én.
A Magyar Kegyes-Tanítórend Hittudományi és Tanárképző Intézete
Kezdeté délelőtt 11 órakor.

Tárgysorozat:

1. Concert-Ouverture. Schneidertől. Előadja a zenekar.
2. Dalra barátim. Storeltól. Előadja az énekkar.
3. Millenniumon. Lasky Bélától. Szavalja Pálfy János.
4. A vándor vasárnapja. Kreuzertől. Előadja az énekkar.
5. Kalazanci Szt. József és az első kegyes iskolák. Írta és előadja Jakobinyi Alajos.
6. A banditák kórusa. Il Bravo operából. Martinianitól. Előadja a zenekar.
7. A magyarok Istene. Hubay Jenőtől. Előadja az énekkar.
8. Szózat. Szavalja Tubán Tibor.
9. Induló. Serly Lajostól. Előadja a zenekar.

Febr. 11. Az Akademia Kalazantiana díszülése a ft. rendkormányának a hivatalosan bejelentetvén meghívók küldettek a rendkormányának, a rendi kormánytanács tagjainak, a társházaknak, rendi intézeteinknek és ft. Szabó Ferenc németeleméri plébános úrnak. Az egy. tanár urak egy részéhez hallgatóink vitték a meghívókat, a másik részét s társházunk tagjait az igazgató hívta meg.

Febr. 12. A Kalazantinum előjárói a vármegyeházán tisztelegvén Béldi Ákos gróf főispán és Lázár István gróf alispán¹³¹ uraknál, meghívták őket díszülésünkre, majd a városházán Albach Géza kir. tan., polgármester és Szvacsina Géza h. polgármester, tanácsnok¹³² urakat hívták meg. Bíró Béla apát-plébános urat, Jánosy Demjén dr. exprov., minorita házfőnök urat s más előkelőségeket az igazgató hívott meg.

¹³¹ Szárhegyi gróf Lázár István (Bencenc, 1864. jan. 15.–Kolozsvár, 1920. okt. 15.) politikus. 1890-ben Kolozs vm. főszolgabírója és árvaszéki ülnöke. 1893-ban Beszterce-Naszód, 1895-ben Kolozs vm. alispánja, az erdélyi róm. kat. status igazgatótanácsának alelnöke. 1900-tól Brassó, 1905-től 1918-ig Maros-Torda vm. főispánja. 1910-ben Kolozs vm. bánffyhungyadi kerületének orszgy. képviselője.

¹³² Szvacsina Géza (1848–1917) politikus, kir. tan., polgármester. 1898–1913 között Kolozsvár polgármestere, a siketnémák és vakok intézete felügyelő bizottságának elnöke, az EKE választmányi tagja. Főbb műve: *A siketnémák államilag segélyezett kolozsvári intézetének ismertetése*, Kolozsvár, 1900.

1896. febr. 15.

Az Akademia Kalazantiana díszülése

Az ünnepély – olvassuk a *Kalazantinum* intézeti lapunk februári díszszámában – díszes vendégkoszorú jelenlétében folyt le, és *Kolozsvár* című hírlap szerint, – mely f. évi febr. 17-iki 39. számában közli Lasky [Géza] költeményét s a díszülés leírását – igen jól sikerült. Mi magunk megítélésében azonban nem vagyunk tekintélyek, ezért a díszülés lefolyását *Kolozsvár* című napilapból vesszük szó szerint:

A magyar kegyes-tanítórend hittudományi és tanárképző intézete febr. 15-én tartotta első díszülését. A tárgysorozat első pontjául az intézeti zenekar adta elő Schneider¹³³ hangverseny-nyitányát, mely után Russel Károly igazgató mondott rövid, de lelkes megnyitó beszédet vázolvá az intézet célját és törekvéseit. Majd az énekkar adta elő nagy precizitással Storel *Dalra barátim* című dalát. Következett Lasky Géza intézeti növendék költeménye *Millenniumra* címmel, melyet Pálfy János szavalt sok hévvel. Erre ismét az énekkar adta elő Kreuzertől¹³⁴ *A vándor vasárnapja* című szép dalt. Nagy érdeket keltett ezután Jakobinyi Alajosnak *Kalazanci Szt. József és a kegyes iskolák* című felolvasása, melyet maga a felolvasó írt, híven jellemezve Kalazanci Szt. József alapításának az egész emberiségre és az általános kultúrára nézve nagy fontosságát. Erre még egy zene *A banditák kórusa* és egy énekkari szám *A magyarok Istene* következett, Tubán Tibor pedig a *Szózat*-ot szavalta igen szépen. A műsort Serly Lajos *Induló*-ja fejezte be, melyet a zenekar adott elő. Úgy a zene-, mint az énekkar nagy meglepéssel működött tanúságot téve gyakorlottságáról és a szakértő vezetésről. Végül még Russel Károly igazgató, mint a díszülés elnöke mondott köszönetet a közönség érdeklődéséért.

„Délután 2 órakor nagy ebéd volt az intézetben, melyre az egy. tanárok és a városi hatóság képviselői voltak hivatalosak. Az első felköszöntőt dr. Vajda Gyula egy. tanár, kegyesrendi kormánysegéd mondotta, a rendfőnök és kormánytanács nevében a vendégek. Ezután dr. Szász Béla emelt poharat a kegyesrend egész területére, a kolozsvári társházra, az új intézetre s annak további felvirágzására és haladására. Albach Géza kir. tan., polgármester a piarista rend hazafiságát és érdemeit méltatva az intézet nagy tudományú és nagy buzgalmú igazgatóját, Russel Károlyt éltette. Dr. Szamosi János¹³⁵ az intézet ifjúságára, Biró Béla apát-plébános a gimnázium derék és lelkes tanári karára, dr. Hám Sándor Kuncz Elek tankerületi főigazga-

¹³³ Schneider, Friedrich (1786–1853) német zenepedagógus, karmester és zeneszerző. Lipcsében orgonista és színházi dirigens, 1821-ben Dessauban udvari karmester, zeneiskolát alapított.

¹³⁴ Kreuzer [Kreutzer], Conradin (1780–1849) német zeneszerző. Több városban színházi karmester. Összesen 30 operát írt.

¹³⁵ Szamosi János (Kolozsvár, 1840. ápr. 18.–Kolozsvár, 1909. ápr. 27.) klasszika-filológus, egy. tanár. 1870-ben a pesti egyetem mt., 1872-ben a kolozsvári egyetem r. tanára a klasszika-filológiai tanszéken. 1889-ben az országos középiskolai tanárvizsgáló bizottság elnöke. 1879 óta tb. titkára az erdélyi róm. kat. státus igazgatótanácsának, alelnöke az erdélyi irodalmi társulatnak, 1898-tól az Erdélyi Múzeum Egylet alelnöke. Főbb művei: *Demosthenes*, Kolozsvár, 1875; *Sophokles a magyar irodalomban*, Kolozsvár, 1880; *A középiskolai tanárok képzéséről*, Kolozsvár, 1887.

tóra,¹³⁶ dr. Fabinyi Rudolf¹³⁷ az ifúságra, dr. Finály Henrik Tóth Jenő rektorra emeltek poharat. Dr. Csengeri János a felekezetek közti testvériségről és összetartozásról emlékezett meg szép szavakban, míg Pál István kanonok, mint az emberiség jóltevőjét éltette egyetemünk tudományos díszét, dr. Purjesz Zsigmondot. A gazdag vendégszeretettel felszolgált ebédnek csak estefelé lett vége.”

A *Kalazantinum* intézeti lap a hangversenyteremmé átalakított ebédlőben megjelent vendégeknek következő névsorát állította össze:

Özv. Belky Jánosné, Bodor Lászlóné, Bodor Irmuska, k. a., dr. Finály Henrikné, Gráf Jakabné, Lechner Károlyné, Meltzl Hugóné, Meltzl Ilza kisasszony, Széchy Károlyné.

Abt Antal dr. egy. tanár,¹³⁸ Albach Géza kir. tan., polgármester, Szentkatolnai Bálint Gábor egy. tanár,¹³⁹ Bíró Béla apát-plébános, Csengeri János egy. tanár, Deák Pál főkapitány, Fabinyi Rudolf dr. egy. tanár, Farkas Géza dr. megyei főorvos, Farkas Gyula dr. egy. tanár, Ferenczi Zoltán dr. egy. tanár,¹⁴⁰ Finály Henrik dr. egy. tanár, Gergely Sámuel dr. egy. tanár, Gráf Jakab tanár, Hám Sándor dr. főgimn. igazgató, Halász Ignác dr. egy. tanár, Haraszi Gyula dr. egy. tanár,¹⁴¹ Hindy Árpád a

¹³⁶ Kuncz Elek (Kisfalud, 1846. jan. 30.–Kolozsvár, 1915. dec. 9.) pedagógus, tankerület főigazgató. 1875-től a losonci, 1882-től az aradi gimnázium és reáliskola igazgatója. 1890-ben a nagyvárad, 1892-től a kolozsvári tankerület főigazgatója. Fő műve: *Gymnasiunai pedagógia*, Nagyszében, 1874.

¹³⁷ Fabinyi Rudolf (Jolsva, 1849. máj. 30.–Bp., 1920. márc. 7.) kémikus, egy. tanár. 1878-ban a budapesti tudományegyetem mt. és a kolozsvári egyetem elméleti és gyakorlati kémiai tanszékén ny. r. tanár, a kolozsvári állami vegyкísérleti állomás igazgatója. 1899–1900 között az egyetem rektora. Főbb művei: *Bevezetés az elméleti kémiába*, Kolozsvár, 1900; *A molekulák világából*, Kolozsvár, 1917.

¹³⁸ Abt Antal (Rézbánya, 1828. nov. 4. v. 6.–Kolozsvár, 1902. ápr. 2.) fizikus, egy. tanár. 1871–72-ben a pesti tudományegyetem kísérleti fizika tanszékén mt., 1872-től a kolozsvári egyetemen a kísérleti fizika első professzora, 1883–84-ben az egyetem rektora. Főbb művei: *Kísérleti természettan (Kunzcek nyomán)*, Pest, 1863; *A föld delejességének meghatározása*, Bp., 1878.

¹³⁹ Bálint Gábor (Szentkatolna, 1844. márc. 4.–Temesvár, 1913. máj. 26.) nyelvész, egy. tanár. 1875-ben a budapesti egyetemen mt. 1897-től 1912-ig a kolozsvári egyetemen az urál-altaji összehasonlító nyelvészet tanára. Főbb munkái: *Kazáni-tatár nyelvtanulmányok*, I–III. füzet, Bp., 1875–1877; *Kabard nyelvtan*, Kolozsvár, 1900.

¹⁴⁰ Ferenczi Zoltán (Borsa, 1857. okt.–Bp., 1927. máj. 31.) irodalomtörténész, könyvtáros. 1895-től rk. tanár a kolozsvári, 1903-tól a budapesti egyetemen; 1891-től a kolozsvári, 1899–1925 között a budapesti Egyetemi Könyvtár igazgatója. 1925-től az MTA főkönyvtárosa. 1888–96-ban a Petőfi Múzeumot, 1907–25-ben a Költők és írók című sorozatot, 1908-tól (Endrődi Sándorral) a Petőfi Könyvtárt, 1912–22-ben a Magyar Shakespeare-tárt, 1909-ben a Petőfi Almanachot szerkesztette. Főbb művei: *A kolozsvári nyomdászat története*, Kolozsvár, 1896; *Petőfi életrajza*, I–III, Bp., 1896; *A kolozsvári színház és színház története*, Kolozsvár, 1897; *Báró Eötvös József*, Bp., 1903; *A könyvtártan alapvonalai*, Bp., 1903.

¹⁴¹ Haraszi Gyula (Kolozsvár, 1858. aug. 25.–Bp., 1921. júl. 15.) irodalomtörténész, egy. tanár. 1892-től a modern francia irodalom mt. a budapesti egyetemen. 1895-től a kolozsvári, 1909-től a budapesti egyetemen a francia irodalom tanára. Főbb művei: *A naturalista regény*, Bp., 1886; *Molière élete és művei*, I–II, Bp., 1897; *Corneille és kora*, Bp., 1906; *Edmond Rostand*, Bp., 1912.

Kolozsvár szerkesztője,¹⁴² Jakabházy Zsigmond dr. egy. tanárs., Kuncz Elek dr. tanterületi főigazgató, Lázár István gróf, alispán, Lechner Károly dr. egy. tanár,¹⁴³ Márki Sándor dr. egy. tanár, Meltzl Hugó dr. egy. tanár,¹⁴⁴ Moldován Gergely dr. egy. tanár, Óvári Kelemen dr. egy. tanár, Pál István kanonok, Purjesz Zsigmond dr. egy. tanár, Réti Márton igazgató, Schilling Lajos dr. egy. tanár,¹⁴⁵ Schneller István egy. tanár,¹⁴⁶ Szamosi János dr. egy. tanár, Szádeczky Lajos dr. egy. tanár, Szász Béla dr. egy. tanár, Széchy Károly dr. egy. tanár,¹⁴⁷ Szvacsina Géza h. polgármester, Szacsвай Dénes ügyvéd, Terner Adolf dr. egy. tanár,¹⁴⁸ Tóth Jenő kegyesrendi házfőnök, Udránszky László dr. egy. tanár,¹⁴⁹ Vajda Gyula dr. egy. tanár, kegyesrendi kormánysegéd, Vályi Gyula dr. egy. tanár,¹⁵⁰ Zachar János főgimn. tanár s a kegyesrendi társház több tagja.

Febr. 18. A Kalazantinum egyetemi templomunkban a farsangi szentségimádá-

¹⁴² Nagy és kishindi Hindy Árpád (†Pest, ápr. 29.) hírlapíró. 1864-től 1897-ig Jókai Mór lapja, a Hon munkatársa. 1868-ban a Hazánk, 1870-től az Ellenőr című lap segédszerkesztője. 1875 után az Ellenőr felelős szerkesztője. lett. A Hivatalos Rendőri Közlöny megalapítója.

¹⁴³ Lechner Károly (Pest, 1850. márc. 21.–Bp., 1922. jan. 19.) elmeorvos, egy. tanár. 1884-től az angyalföldi orsz. elmeorvosintézet igazgatója. 1889-től az ideg- és elmekörtan, valamint a törvényszéki lélektan ny. r. tanára a kolozsvári, majd a szegedi egyetemen. 1897-ben a kolozsvári egyetem rektora.

¹⁴⁴ Meltzl Hugó (Szászrégen, 1846. júl. 31.–Nagyvárad, 1908. jan. 20.) irodalomtörténész, egy. tanár. 1872-től a kolozsvári egyetemen a német nyelv és irodalom ny. r. tanára, az 1894–1895. tanévben rektora. 1877–1890 között Brassai Sámuellel együtt szerkesztette és kiadta az Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok című több nyelvű folyóiratot. Főbb művei: *A műfordítás alapelvei*, Kolozsvár, 1879; *Petőfi-tanulmányai*, Bp., 1909.

¹⁴⁵ Schilling Lajos (Kolozsvár, 1854. jan. 27.–Kolozsvár, 1921. aug. 29.) történetíró, egy. tanár. 1879-ben a kolozsvári tudományegyetem bölcsészeti karán mt., 1883-ban az egyetemes történelem ny. rk., majd r. tanára. A kolozsvári teológia gondnoka.

¹⁴⁶ Schneller István (Kőszeg, 1847. aug. 3.–Bp., 1939. jan. 25.) pedagógiai író, egy. tanár. 1874-től az eperjesi, majd 1882-től a pozsonyi ev. teológiai akadémia tanára, később igazgatója. 1894–1923 között a kolozsvári, majd a szegedi egyetemen a pedagógia ny. r. tanára, 1918–1919-ben rektora. Főműve: *Pedagógiai dolgozatok*, I–III, Bp., 1900.

¹⁴⁷ Széchy Károly (Cegléd, 1848. febr. 13.–Bp., 1906. jan. 3.) irodalomtörténész, egy. tanár. 1890-től a kolozsvári, 1904-től a budapesti egyetemen a magyar irodalom ny. r. tanára. Főbb művei: *Bessenyei György*, Pest, 1872; *Debreczeni Márton életrajza*, Bp., 1893; *Gróf Zrínyi Miklós a költő*, I–V, Bp., 1896–1903.

¹⁴⁸ Terner Adolf (†Buda, 1835. máj. 3.) egy. tanár. 1874-től a kolozsvári egyetemen az egyetemes és összehasonlító földrajz r. tanára és az orsz. középisk. tanárvizsgáló bizottság tagja. 1880-ban egy. dékán, 1898-ban rektor. A kolozsvári egyetem földrajzi intézete és a földrajzi múzeuma alapítója.

¹⁴⁹ Udránszky László (Budatin, 1862. okt. 12.–Bp., 1914. márc. 21.) orvos, fiziológus, egy. tanár. 1889-ben egyetemi mt. 1890-től tanársegéd a budap.-i belklinikán, a klinikai laboratórium vezetője. 1892-ben az élettan ny. r. tanára és az élet és körvegytan előadója Kolozsvárott. 1909–1914 között az élettan ny. r. tanára a bp.-i egyetemen.

¹⁵⁰ Vályi Gyula (Marosvásárhely, 1855. jan. 25.–Kolozsvár, 1913. okt. 13.) matematikus, egy. tanár. 1881-ben Kolozsvárott egyetemi mt., 1884-ben az elméleti fizika, majd az elemi mennyiség-tan professzora.

son.

Febr. 23. Az egy. tanács meghívókat küldött az intézet elöljáróinak az első sub auspiciis regis doktori avatásra.

Március 1. A Ferenc József tudományegyetem ma tartotta meg a városi vigadóban nagy ünnepélyességgel az első doktoravatást sub auspiciis regis Wlassics Gyula dr. közokt. min., kir. képviselő jelenlétében, melyen intézetünk képviselőjében az igazgatónak is rangszerinti helyet jelöltek ki.

Márc. 24. A ft. rendfőnök úr f. év. márc. hó 23.460. sz. a. kelt leiratában értesíti az intézeti igazgatót, hogy április hó 7-én Kolozsvárra érkezik s a Kalazantinumban is hivatalos látogatást tart.

Márc. 27. A Kalazantinum bérházának pusztá udvarát fásították, – millenniumi gesztenyefák!

Márc. 29. Megelőző háromnapos szentgyakorlat után renovatio votorum kápolnánkban.

Április 4. Az Akademia Kalazantiana jegyzőkönyveit egy Emlékkönyvbe foglaltuk össze.

Ápr. 7. Ft. Frank Ferenc, h. rendfőnök úr János Károly dr. titkára kíséretében az esti vonattal megérkezett, s társházunkba szállt.

Ápr. 8. A ft. rendfőnök úr délelőtt 11 órakor a Kalazantinum tisztelgését fogadta a társházban, délután 3 órakor pedig meglátogatván az intézetet, nevét beírta vendégekönyvünkbe.

Ápr. 11. A főgimn. ifjúsága este 6 órakor fáklyás menettel tisztelte meg a rendfőnök urat, ki utána nt. Vajda Gyula dr. kormánysegéd-főfelügyelő úr névestéjére a Kalazantinumba jött, s élvezte hallgatóink programzenéjét János Károly dr. titkára, Tóth Jenő házfőnök, Hám Sándor dr. főgimn. igazgató, Réti Márton elemi isk. igazgató, Zachar János főgimn. tanár, továbbá Purjesz Zsigmond dr. s Udránszky László dr. orvoskari, Óvári Kelemen dr. jogkari, Finály Henrik dr., Szádeczky Lajos dr., Moldován Gergely dr. és Halász Ignác dr. bölcsészkar egy. tanárok, valamint Farkas Géza dr. megyei főorvos, Szvacsina Géza h. polgármester, tanácsnok, Deák Pál főkapitány, Szacsuvay Dénes ügyvéd, Jakabházy Zsigmond dr. intézeti orvos és Gráf Jakab tanár urak társaságában.

1896. ápril. 13.

A rendfőnök úr hivatalos látogatása a Kalazantinumban

A *Kolozsvár* f. évi ápril. 13. 84. számában a rendfőnök úr hivatalos látogatásáról a következőket olvassuk:

Frank Ferenc, a piarista rend főnöke, e hó 7-én városunkba érkezett, hogy a rendfőnök által szokásos, minden három évben megtartott látogatást a kolozsvári társházban megtegye.

Mostani látogatása annyival is inkább fontos és érdekes, mert most látogatja meg először a kegyesrendiek által felújított új nevelőintézetet, a Kalazantinomot.

Szombaton este 1/2 7 órakor a róm. kat. főgimn. ifjúsága a katonazenekar közreműködésével fáklyásmenetet rendezett a rendfőnök tiszteletére. A rendfőnököt

Dóczy Lajos 8. osztályú tanuló üdvözölte talpra esett beszéddel.

A rendfőnök megköszönte a szép megtiszteltetést, melyben őt az ifjúság részesítette és válaszában az ifjúságot hazaszeretetre, vallásosságra, becsületességre és szorgalomra buzdította.

Ugyanazon napon estélyt rendezett a Kalazantinum ifjúsága dr. Vajda Gyula kormánysegéd, igazgató tiszteletére. Az estélyen a rendfőnök is részt vett.

Az estély műsora a következő volt: 1. *Dalárkedv*. Mazur[ka]. Előadta az énekkar. 2. *Raguzai emlék*. Előadta a zenekar. 3. Magyar népdalok. Előadta az énekkar. 4. *Éji dal*. Kvertett zenekísérettel. 5. Magyar népdalok. Cimbalomszóló. 6. *Cigánybáró induló*.¹⁵¹ Előadta a zenekar.

Az estély igen kedélyesen és víg hangulatban folyt le.

A rendfőnök eddig a társház ügyeit nézte át. Ma a főgimnáziumot látogatta meg, holnap és holnapután a Kalazantinum vezetését fogja megvizsgálni.

Csütörtökön a társház díszebédet rendez a rendfőnök tiszteletére, mely ebédre városunk notabilitásai között is többen lesznek hivatalosak.

Szabad idejét a rendfőnök látogatásokkal tölti.

E héten még megvizsgálja a társház gazdasági ügyeit is, és előreláthatólag a hét végéig marad Kolozsvárt.

A ft. rendfőnök úr hivatalos látogatását a Kalazantinumban ma kezdte meg, midőn titkárával a Kalazantinum rendes ebédjén jelent meg, utána pedig 2–5 óráig a növendékeket fogadta egyenként megtartván velök az examen consciencieae-t s végül az intézet hivatalos könyveit vizsgálta meg és láttamozta.

Ápril. 14. A rendfőnök úr a Kalazantinum számadásait vizsgálta át. – Lasky Géza intézeti növendék elbocsátási kérvényét beadván távozott.

Ápril. 15. A rendfőnök úr a Kalazantinumban tervbe vett vízvezetéki és csatornázási munkálatok tervrajzait és költségvetéseit vizsgálta meg.

Ápril. 16. A ft. rendfőnök úr az intézet előjáróival tanácskozmányt tartott Szabályzatunk javítása ügyében. – A társház fényes díszebédje a rendfőnök úr tiszteletére. – Este 7 órakor az Akademia Kalazantiana rendes ülése a rendfőnök úr jelenlétében, ki azt egy buzdító beszéddel fejezte be, s utána részt vett a Kalazantinum egyszerű estebédjén.

Ápril. 17. A rendfőnök úr végül a Kalazantinum helyiségeit vizsgálta át s az eljárók búcsúisztelgését fogadván, a társházban ismételtlen meglegedésének adott kifejezést. – Priváry Gyula rendtársunk, magyaróvári tanár úr sikerült szakvizsgálat és Medveczky János rózsahegy¹⁵² tanár úr sikerült pedagógiai vizsgálat után meglátogatták az intézetet.

Ápril. 18. A rendfőnök úr a reggeli vonattal Budapestre tért vissza.

Ápril. 26. Zachar János főgimn. tanár s intézeti nyelvtanár, ki már hónapok óta agynyomásról panaszkodott s a megőrüléstől irtózott, ma reggel 8–9 óra között föbe lőtte magát s rögtön meghalt.

¹⁵¹ Strauss, Johann (1825–1899) osztrák zeneszerző műve.

¹⁵² Rózsahegy, Ružomberok (ma Szlovákia).

Ápril. 28. B. Zachar János szerencsétlen rendtársunkat óriási részvét mellett tették el. A gyászkozsit elborító koszorúk között ott volt intézetünké is: A Kalazantinum – Szeretett Tanárának – szalagfelirattal, s hallgatóink gyászdalai erős visszhangot keltettek a szívekben.

Ápril. 30. Az egy. tanács f. évi ápril. 27. 972. sz. a. kelt átiratával tisztelettel felkéri a Kalazantinum igazgatóságát, hogy a f. évi május hó 31-én a redoute¹⁵³ nagytermében tartandó egy. millenáris ünnepélyen a Kalazantinum énekkara is közreműködhessek.

Május 2. A millenáris kiállítás megnyitása Budapesten, mely alkalmából városunk is zászlódíszot öltött.

Máj. 4. A tanári szak-alapvizsgálatra jelentkező növendékeink kérvényeiket beadták a tanárvizsgáló-bizottság elnökének.

Máj. 9. A róm. kat. főgimn. millenáris ünnepélye ünnepélyes isteni tisztelettel, melyen növendékeink segítettek. Intézeti kuglizónkat hetenként kétszer, szerdán és szombaton vendégeink rendelkezésére bocsátottuk. A mai megnyitáson megjelentek: Hám Sándor dr. főgimn. igazgató, Réti Márton elemi isk. igazgató, Kozár Ferenc¹⁵⁴ és Száamek György dr. főgimn. tanárok, Jakabházy Zsigmond dr. intézeti orvos, Deák Pál városi rendőrfőkapitány és Óvári Kelemen dr. jogi kari, Udránszky László dr. orvosi kari, Meltzl Hugó dr., Moldován Gergely dr., Széchy Károly dr., Halász Ignác dr., Schneller István, Csengeri János dr., Gergely Sámuel dr. bölcsészeti kari s végül Fabinyi Rudolf dr. és Farkas Gyula dr. matematikai kari egy. tanár urak.

Máj. 10. Millenáris hálaadó isteni tisztelet 7 órakor házi kápolnánkban, majd 9 órakor a főtéri plébániatemplomban, melyen növendékeink segítettek.

Máj. 15. Az Első Kolozsvári Vívezetési és Csatornázási Vállalat elkészítette az intézet vízvezetési és csatornázási tervrajzát, mely a költségvetéssel együtt a ft. rendkormányhoz terjesztett föl. – Lőb Antal magyaróvári tanár-rendtársunk sikertelen szakvizsgálata után meglátogatta az intézetet.

Máj. 17. Kolozsvár szab. kir. város tanácsa ma tartotta meg millenáris díszközgyűlését a városi vígadóban, melyre az összes hatóságokat és testületeket hívta meg vendégül, s így a Kalazantinum képviselőjében az igazgatót.

Máj. 22. Rendtársaink, Jászai Rezső szegedi tanár, sikertelen szakvizsgálat és Perényi József sátoraljújhegyi tanár, sikertelen szakvizsgálat és doktorátus után meglátogatták intézetünket.

Máj. 23. A teológiai előadásokat befejeztük. – A ft. rendkormány a csatornázási tervet helybenhagyta, s annak alapján az intézet csatornázását megengedte.

¹⁵³ Redout (redute), városi vígadó. A 18. században a Fejér Ló vendégfogadó volt az épületben. Többszöri átépítés után a 19. sz. elején nyerte el mai alakját. Országgyűlések (1841–43, 1848–49), bálók, hangversenyek színhelye.

¹⁵⁴ Kozár Ferenc (Ungvár, 1860. okt. 21.–Temesvár, 1909. dec. 28.) házfőnök. 1895 és 1898 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár, 1899 és 1908 között házfőnök.

Máj. 26. Az egyetem rektori hivatala meghívót küldött az intézeti igazgatóságnak millenáris ünnepélyére.

Máj. 30. Az intézet tavaszi házi gyűlése. – Leövey Sándor dr. min. tan. úr ismét meglátogatta az intézetet s nevét beírta vendégekönyvébe.

Máj. 31. Az egyetem ma tartotta meg millenáris ünnepélyét a szépen díszített városi vigadóban d. e. 11 órától d. u. 1 óráig előkelő meghívott közönség jelenlétében. Az ünnepi ódát Széchy Károly dr. egy. tanártól Tubán Tibor intézeti növendék szavalta, s a bevezető és záró énekszámot is intézeti énekkarunk énekelte az ev. ref. fakultás énekkarával egyesülve.

Az egyetem ezredéves orsz. kiállítása alkalmából kiadta a kolozsvári magyar kir. Ferenc József tudományegyetem történetét Márki Sándor dr. tollából,¹⁵⁵ melyben a Kalazantinum alapításáról is megemlékezik szerző a 87. lapon írván:

Évenként 22–23 ifjúnak biztosítja a tudományokkal gondtalanul való foglakozást a Kalazantinum, melyet a kegyes tanítórend alapított teológiai és tanárjelöltjei számára. A rend kormánytanácsa ugyanis még 1892. júl. 12-én elhatározta, hogy a róm. kat. gimnázium kegyesrendi tanárainak vezetése alatt tanárképző és gyakorlóiskolát állít egyetemet látogató növendékei számára.

Szept. 7-én már a szervezeti szabályok is készen álltak. Rövid idő múlva a sacra congregatio episcoporum et regularium a pápának helybenhagyásával nov. 4-én az áldozópappá való fölszentelés föltételül a szerzetesektől is legalább háromévi teológiai tanulmányt követelvén, a rend kormánya 1893-ban elhatározta, hogy a teológiai és egy. tanfolyamokat Budapesten és Kolozsvárt egyesíti olyképp, hogy növendékei négy éven át tanulják a teológiát, s ugyanazon négy év alatt egyszermind egy. hallgatók, illetőleg tanárjelöltek is legyenek. Hittudományi és tanárképző intézete, a Kalazantinum számára a Belfarkas utcában az egyetemmel éppen szemben fekvő Karacsay-házat 1893. dec. 26. és 28-án 65000 frton megvén, azt mintegy 20000 frt költséggel átalakította, 1894. aug. 16-tól fogva minden szükségessel felszerelte és szept. 5-én már át is adta rendeltetésének. Lévy Imre rendfőnök szept. 8-án egyházilag megáldotta az intézetet, s azt három előljárával és 23 hallgatóval megnyitotta.

Június 1. Az igazgató kérvényt nyújtott be a városi vízvezetéki igazgatósághoz házi vízvezeték engedélyezése ügyében. – Klupathy Antal dr. egy. jogtanár¹⁵⁶ meglátogván az intézetet, nevét beírta vendégekönyvünkbe.

Jún. 2. Nagys. Biró Béla apát-plébános úr szokásos úrnapi nagy ebédjére meghívta az intézeti igazgatót is.

Jún. 4. Az úrnapi körmenet fényének emelése végett intézeti növendékeink nemcsak segédkeztek, hanem a plébános úr fölkérésére énekeltek is. – Az úrnapi

¹⁵⁵ MÁRKI Sándor, *A kolozsvári m. kir. Ferencz-József-tudomány egyetem története és statisztikája*, Kolozsvár, 1896. (Pisztory Mórral).

¹⁵⁶ Klupathy Antal (†Bukóc, 1853. aug. 3.) jogász, egy. tanár. 1876-tól Kassán gyakorló ügyvéd és a jogakadémia tanára. 1894-ben a kolozsvári egyetem váltó és kereskedelmi jogi tanszékének tanára. Főműve: *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve*, I–II, Bp., 1906.

nagy ebéden a meghívott előkelőségek sorában volt az intézeti igazgató is, ki latin köszöntőben emlékezett meg az ünneplő ezeréves hazáról.

Jún. 6. Nt. Hám Antal intézeti prefektus úr utolsó szigorlatának letétele céljából Budapestre utazott.

Jún. 8. Az orsz. kiállítás fénypontjával Budapesten koronázási hódoló menetet rendeztek, mely alkalomból orsz. kivilágítás volt. – Növendékeink tanári szak-alapvizsgálata az írásbelivel kezdetét vette, melyet ma Jakobinyi, Pál, Alter és Vincze állottak ki.

Jún. 9. Tanári írásbeli szak-alapvizsgálatot tettek Tubán, Saláta, Hraskó és Mihalovits intézeti növendék.

Jún. 10. A hírlapok a millenáris kitüntetések sorában közlik rendünk h. főnökének kitüntetését, kit Őfelsége kir. tan. címével és jószágkormányzónk, Bertalan Alajos tb. kormánytan.úr kitüntetését, kit a Ferenc József-rend lovagkeresztjével díszített föl. Az intézet hivatalos föliratban üdvözölte a rendfőnök urat kitüntetése alkalmából; de üdvözölte távirati úton is jelentvén, hogy a tanári szak-alapvizsgálatot elsőkül Alter Béla és Vincze József növendékeink tették le dicséretes eredménnyel.

Jún. 11. Tanári írásbeli alap-szakvizsgálatot tettek Molnár, Rozs, Király és Varga, szóbelit pedig Mihalovits és Pál jó, Jakobinyi dicséretes eredménnyel.

Jún. 12. Tanári szóbeli szak-alapvizsgálatot tettek Tubán dicséretes és Hraskó elégséges eredménnyel.

Jún. 13. Tanári szóbeli szak-alapvizsgálatot tettek Csibertics, Horváth és Német, mialatt az intézeti prefektus úr utolsó szigorlatát cum applausu letévén, a budapesti egyetemen a hittudományok doktorává avattatott.

Jún. 15. Tanári szóbeli szak-alapvizsgálatot tett Csibertics jó eredménnyel.

Jún. 16. Tanári szóbeli szak-alapvizsgálatot tettek Horváth és Varga dicséretes, Saláta és Király jó eredménnyel. – Nt. Hám Antal dr. intézeti prefektus úr Budapestről visszatért.

Jún. 17. Tanári szóbeli szak-alapvizsgálatot tett Német dicséretes eredménnyel. – A vizsgálatok eredményét a ft. rendkormány örömmel veszi tudomásul leiratában, s a tanárvizsgáló bizottság elnöke, Szamosi János dr. úr őszinte szavakkal gratulált az igazgatónak a fényes sikerhez.

Jún. 19. Tanári szóbeli szak-alapvizsgálatot tett szóbelileg Molnár jó eredménnyel.

Jún. 20. Vizsgálat 8–12-ig az egyházjogból s a bölcelet és nevelés történetéből jó eredménnyel. – Bereczky János aradi növendék Kecskemétről a ft. rendkormány engedélyével vendégül szállott az intézetbe. – Az intézeti prefektus úr névnapját utólag ünnepelte meg az intézet zenés estével Óvári Kelemen dr., Moldován Gergely dr., Halász Ignác dr. egy. tanárok, Farkas Géza dr. vármegyei főorvos, Deák Pál városi főkapitány, Mihály István nagybirtokos, Szacs vay Dénes ügyvédünk, Jakabházy Zsigmond dr. orvosunk, Tóth Jenő házfőnök, Hám Sándor dr. főgimn. és Réti Márton elemi isk. igazgató urak részvételével.

Jún. 22. A tanári szóbeli alap-szakvizsgálatot utolsóinak Rozs Lajos növendékünk tette le jó eredménnyel.

Jún. 24. Az intézeti elöljáróság tekintettel arra, hogy az egyetemen a jövő tanévre szóló beiratkozások csak szeptember hó 21-én kezdődnek s az intézetben a csatornázással kapcsolatban nagyobb átalakítások és javítások történnek, a szünidőnek meghosszabbítását kérte a ft. rendkormánytól. – Ft. Fekete Endre kormánysegéd úr, mint a teológiai vizsgálatra kiküldött rendfőnöki biztos, az esti vonattal megérkezett s tárházunkba szállott.

Jún. 25. Fekete Endre asszisztens úr meglátogatta az intézet elöljáróit, s az igazgató kíséretében látogatást tett Bíró Béla apát-plébános úrnál, továbbá Szamosi János dr. egy. tanár, tanárvizsgáló bizottsági elnök úrnál, s végül Széchy Károly dr. egy. tanár úrnál.

Jún. 26. Fekete Endre asszisztens úr megnézte az intézet helyiségeit, majd az igazgató kíséretében látogatást tett Pál István c. kanonok, státusi előadó úrnál. A ft. rendkormánytól távirati fölhatalmazást nyervén, az intézet elöljáróit s a főgimn. igazgatóját tanácskozmányra hívta össze, mely 1) a rendi gyakorlati tanárképző alapelveit vitatta meg, 2) a szünidő meghosszabbítását szept. hó 16-ig hozta javaslatba s 3) a ft. rendkormányáltal a kiállítás megtekintésére engedélyezett 10 frt segélyt a növendékeknek előre kiadandónak határozta.

Jún. 27. Vizsgálat 8–11-ig az alaphittanból, majd 12-ig a gyakorlati szertartásokból ft. Fekete Endre kormánysegéd úr elnöklete alatt jó eredménnyel. – A délutáni tanácskozmányban tárgyalatott 1) az intézet csatornázása, 2) a növendék elhelyezési kérdése, kik nagy számuk miatt jövőre az intézet földszinti udvari helyiségeit foglalják el, 3) az orsz. kiállítás megtekintése, melyre már az esti vonattal 18 növendék utazott el, s velök ft. Fekete Endre asszisztens úr is távozott körünkből.

Jún. 28. Az intézeti elöljáróság záró ülésében megállapította a teológiai tanulmányokban tapasztalt előmenetelt.

Jún. 30. Az intézet elöljárósága megtartotta a szokásos scrutiniumot. Az esti vonattal még három növendék utazott el a kiállítás megtekintésére; a hátralevő három növendék szünidejét egyelőre még az intézetben fogja tölteni.

Július 2. Nagys. és ft. Georgiu János szamosújvári kanonok¹⁵⁷ úr, a szemináriumok fölszerelését tanulmányozván meglátogatta intézetünket is, s nevét beírta vendégkönyvébe.

Július 6. Az intézeti igazgató átadván a vezetést a nt. prefektus úrnak, egy növendék kíséretében az orsz. kiállítás megtekintésére, Budapestre utazott.

Júl. 9. Az intézeti igazgató Budapesten a közokt. minisztériumban köszönte meg Leövey Sándor, min. tan. úr látogatását. – Könyvtárunk folyóiratosztálya indexezés alá vétetett.

Júl. 12. Az intézet főfelügyelője, Vajda Gyula dr. asszisztens úr a konzisztóriumba Budapestre utazott.

Júl. 18. Az asszisztens úr a kormánytanács-ülésről visszatért.

Júl. 20. Az intézeti igazgató visszatérvén, az intézet ügyeinek további vezetését

¹⁵⁷ Georgiu János (†Horgospatak, 1851. jan. 26.–Szamosújvár, 1922. febr. 16.) kanonok, a szamosújvári gör. kat. szeminárium igazgatója.

újából átvette.

Júl. 23. A ft. rendkormány megküldötte a mutációt, mely szerint a Kalazantinnak változatlanul maradandó létszámához még 14 első éves növendék járul.

Júl. 24. A vízvezetéki igazgatóság az intézeti igazgatónak szóbeli megkeresésére kijelentette, hogy vízhiány miatt házi vízvezeték létesítésére engedélyt nem adhat, miről a ft. rendkormányértesítettet.

Júl. 29. A ft. rendkormány megakadt csatornázás ügyében válaszolván az illemhelyek ideiglenes átalakítására kér javaslatot; mire az igazgató a csatornázás engedélyezését kéri vízvezeték nélkül is úgy, hogy az illemhelyek kútról hordott vízzel takarítottassanak, amíg sikerül a vízvezetéki engedélyt kieszközölni.

Augusztus 1. A ft. rendkormány 1443. sz. a. kelt leiratában engedélyezi a csatornázást vízvezeték nélkül is.

Aug. 4. Hám Antal dr. intézeti prefektus úr szüleihez utazott. – A ft. rendkormány a társház stúdiumi könyvtárát intézeti könyvtárunkba utalta át.

Aug. 8. A ft. rendkormány a rendi kormánytanács elismerését fejezi ki az intézeti előjárásnak sikeres évi működéséért.

Aug. 10. A társház stúdiumi könyvtárát állományostól átvettük úgy, hogy intézeti könyvtárunk közel 2000 kötettel gyarapodott.

Aug. 14. A városi vízvezetéki igazgatóság átiratban értesíti az intézeti igazgatót, hogy a város tanácsa f. évi 14833. sz. alatt engedélyt ad házi vízvezeték és csatorna létesítésére. Az engedélyokmányok az irattárban őriztetnek.

Aug. 15. A Kalazantinum a társház vendége templom-búcsúja alkalmából.

Aug. 16. Baksay József főgimn. tanár, társházunk új tagja¹⁵⁸ meglátogatta a Kalazantinumot.

Aug. 20. Erdélyi Károly dr. főgimn. tanár,¹⁵⁹ társházunk új tagja meglátogatta a Kalazantinumot.

Aug. 21. Az intézeti igazgató évi 50 frt általányt kért a ft. rendkormánytól a könyvtár fenntartására.

Aug. 23. Szabó Károly kir. tan., Sopron vm. kir. tanfelügyelője meglátogatta az intézetet, s nevét beírta vendégkönyvébe.

Aug. 26. A házi csatorna elkészülvén azt a városi csatornahálózattal összekapcsolták, s a konyhában mindjárt használatba is vették.

Aug. 27. Szt. Atyánk ünnepét az átalakítási munkálatok miatt ez idén is vendégek nélkül tartottuk meg.

Aug. 28. A ft. rendkormány f. évi 1594. sz. alatt évi 50 frtot állapít meg intézeti könyvtárunk fenntartására.

Aug. 29. A szünidejét intézetünkben töltött hét növendék is Budapestre utazott

¹⁵⁸ Baksay József (Kiskunfélegyháza, 1863. aug. 31.–Budapest, 1918. szept. 25.) főgimn. tanár. 1897 és 1898 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

¹⁵⁹ Erdélyi Károly (Perjámos, 1859. okt. 19.–Kolozsvár, 1908. máj. 13.) filológus. Tatán, Nagykanizsán, Kecskeméten gimn. tanár, majd kolozsvári róm. kat. főgimn. igazgató. Ismert műfordító, orosz, spanyol, holland, svéd, német, francia és olasz nyelvből fordított. Főbb művei: *Az állateposról*, Kecskemét, 1887; *A francia epos eredetei*, Kecskemét, 1888; *Irodalmi dolgozatok*, Bp., 1901.

a kiállítás megtekintésére.

Aug. 30. Szt. Atyánk ünneplése egyetemi templomunkban, mely alkalomból a Kalazantinum ismét a társház vendége volt. – A hónap elején dúló viharok intézetünk tetejét is annyira megrongálták, hogy költségvetést kellett csináltatni a tető javításáról.

Szeptember 2. Az intézeti igazgató fölmondotta a Zattler és Danczinger emésztetkihordó cégnek¹⁶⁰ 1894-ben, az intézettel kötött szerződését.

Szept. 3. A város mérnöki hivatala házi csatornákat felülvizsgálván a használati engedélyt megadta.

Szept. 10. A ft. rendkormány intézkedése folytán b. Zachar [András] rendtársunk hagyatékából 117 mű 191 kötetben intézeti könyvtárunkban helyeztetett el.

Szept. 11. A ft. rendkormány tető javítását engedélyezvén, a cserepező munkát mindjárt meg is kezdték.

Szept. 12. Hám Antal dr. intézeti prefektus úr visszatért.

Szept. 13. Martin Lajos dr. egy. tanár¹⁶¹ úr egy régibb kiadványát, a *Variatio számítás*-t ajándékol küldötte intézeti könyvtárunknak. Ajándékát az igazgató hálaíratban köszönte meg.

Szept. 14. A szertári helyiségek kiürítettvén, a volt dohányzóval együtt lakoszóbáknak rendeztetek be; a szertári készletek pedig részint a tanteremben, részint az egyik emeleti előszobában helyeztetek el.

Szept. 15. A hittani intézet alakuló ülése. – Kolozsvár tanácsa díszes meghívót küldött Mátyás király szobrának alapkövetélteli ünnepélyére.

Szept. 20. Az 1896–97. tanévnek a szokottnál későbbi megnyitása.

Szept. 21. A rendfőnöki körlevél s a *familia domus* felolvasásával a ház megalakult. A ház személyzetéből azonban Miklós növendék betegen fekszik szüleinél, Horváth, Hraskó és Pál növendék pedig nem jelentek meg.

A ház személyzete a következő:

Vajda Gyula bölcsészettudor, kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője, házi lelkiatya és gyóntató; egy. ny. rk. tanár, a középiskolai rendi hittanárokat képesítő bizottság elnöke.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, házi lelkiatya és gyóntató, teológiai tanár, a középiskolai rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja.

Hám Antal hittudor, intézeti prefektus, számvizsgáló és gyóntató, teológiai tanár, a középiskolai rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja.

¹⁶⁰ Zattler és Danczinger emésztő-gödör kihordó vállalat.

¹⁶¹ Martin Lajos (Buda, 1827. aug. 30.–Kolozsvár, 1897. márc. 4.) matematikus, egy. tanár, a repülés egyik magyar úttörője. 1871–1875 között megépítette a madárrepülést utánzó ornithopter repülőgépet: a „lebegő kerék”. A Kolozsvárott bemutatott gép szemtanúk szerint három méter magasra emelkedett. 1872-ben kolozsvári egy. tanár, 1895–1896-ban rektor. Főbb művei: *Az erőműtani csavarfelületek. A vízszintes szélkerék elmélete*, Bp., 1875; *A madárrepülés általános elmélete*, Kolozsvár, 1891; *A repülőgépről*, Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye 1894.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek

III. évek:

Tubán Tibor	Saláta Károly
Csibertics Pompilius	Mihalovits Béla
Hannig István	Német Károly
Jakobinyi Alajos	Hraskó István
Horváth Konstantin	Pál Károly
Molnár Sándor	Király Lajos
Fejér Gyula	Alter Béla
Rozs Lajos	Varga Viktor
Pálfy János	Vincze József

II. évek:

Niklos János	Hollósy Béla
Puder József	Flóderer Imre
Stodolni Gyula	Bognár János

I. évek:

Simon Ignác	Kovács Géza
Martin Pál	Szabó János ifj.
Perger Imre	Schultheisz Vince
Wolmuth Endre	Sindelác Vencel
Szőke Lőrinc	Szente Károly
Hangonyi Leó	Perger Kálmán
Virnhart Ágost	Litán Gergely

A ft. rendkormányértésítése szerint Hraskó István növendék dimisszióját kérte, Horváth Konstantin pedig az intézeti igazgatóságához küldötte elbocsátó kérvényét.

Az egyetem rektori hivatal kézbesítette Vajda Gyula dr. kormánysegéd, főfelügyelő úrnak kinevezési okmányát egy. r. tanárrá, mely alkalomból az intézet elöljárói és növendékei örömmel üdvözölték.

Szept. 22. A teológiai előadásokat megkezdtük. A ft. rendkormány táviratilag üdvözölte a főfelügyelő urat egy. r. tanárrá való kineveztetése alkalmából.

Szept. 26. Az intézet homlokzatát 18 frt költséggel újból átfestették. – Csengeri János dr. egy. tanár¹⁶² úr három kiadványát: Homéros *Ilias*-a, Homéros *Odysseá*-ja s *Magyar költészet*-t ajándékozta könyvtárunknak, mely ajándékát az igazgató hála-szóval köszönte meg.

Szept. 30. Kolozsvár szab. kir. város ünnepe, melyen Őfelségét Fejérváry Géza

¹⁶² Csengeri János (Szatmárnémeti, 1856. okt. 2.–Bp., 1945. ápr. 21.) klasszika-filológus, műfordító, egy. tanár. 1890-től a budapesti egyetemen mt., 1896-tól a kolozsvári, majd 1927-ig a szegedi egyetemen a klasszika-filológia tanára. 1915–1916-ban egy. rektora. Műfordítóként görög és latin írók műveit ültette át magyarra.

báró, magyar kir. honvédmin.,¹⁶³ s a kormányt Jósika Samu báró, min. Ófelsége személye körül képviselte. Az ünnepély d. e. 9 órakor vette kezdetét isteni tisztelettel a főtéri plébániatemplomban, melyen növendékeink segédkeztek; ezt követte Mátyás király szobrának alapköletétele ünnepélyes egyházi avatással szintén növendékeink segédletével, majd a teológiai múzeum alapköletétele, s este fényes kivilágítás.

Október hó 1. Molnár Sándor és Mihalovits Béla növendék beadván elbocsátó kérvényeiket az igazgatónál, távoztak az intézetből.

Okt. 2. Az egyetem rektori hivatala meghívót küldött az egyetem megnyitó ünnepélyére. – Az intézet előjárói és növendékei üdvözölték a rendfőnök urat neve napja alkalmából.

Okt. 4. Az intézet hivatalos isteni tiszteleten a főtéri plébániatemplomban Ófelsége nevenapja alkalmából, s utána az egyetem megnyitó ünnepélyén, mely az idén már az egyetem központi épületében tartatott meg.

Okt. 5. Az előadások az egyetemen ma vették kezdetüket. – Gabányi [Endre] statusi mérnök dr., a csatornázási munkálatokat az intézet részéről felülvizsgálván, a csatornát átvehetőnek jelentette ki, mire a vállalat számlájára 1200 ft-t fizettetett ki, a számlatöbblet biztosítékul tartatván vissza. – Pál Károly növendék a ft. rendkormányértése szerint elbocsátását kérte; de családi okok alapján, miért is újabb kérvény benyújtására utasítandó.

Okt. 6. Az intézeti igazgató újabb kérvényében most már a városi tanácshoz fordult a vízvezetéki összekapcsolás engedélyezése ügyében. – Az intézet római rendházunk javára 33 intenciót s 11,20 frtot ajánlott föl.

Okt. 7. A ft. rendkormány Mihalovits Béla növendéket, ki szintén családi okok alapján kérte elbocsátását, újabb kérvény benyújtására utasítja.

Okt. 17. Az intézet könyvtárát nagymérvű gyarapodása miatt újból rendezik és katalógizálják.

Okt. 21. Varga Viktor növendék dimisszió kérvényét adta be az igazgatónál, elbocsátását azonban az intézetben akarja megvárni.

Okt. 22. A ft. rendfőnök úr Hraskó, Horváth és Molnár növendékeket rendünk kötelékéből elbocsátotta.

Okt. 25. Az intézet orvosa, Jakabházy Zsigmond dr. úr hosszabb külföldi tanulmányútra indulván, az intézet búcsúestélyt rendezett, melyen ismerősei köréből jelen voltak: Klupathy Antal dr. jogi kari dékán, Óvári Kelemen dr. jogi kari, Moldován Gergely és Halász Ignác dr. bölcséletkari egy. tanárok, továbbá Farkas Géza dr. vm. főorvos, Deák Pál kapitány, Mihály István földbirtokos, Scheitz Vilmos dr. városi kerületi orvos, főgimn. egészségtan tanár,¹⁶⁴ orvosunk fölkért helyet-

¹⁶³ Komlóskeresztesi báró Fejérváry Géza (Josefstadt, 1833. márc. 15.–Bécs, 1914. ápr. 25.) tábornagy, honvédelmi min., miniszterelnök. 1884-től 1903-ig honvédelmi min., majd a testőrség kapitánya. 1905-től 1906-ig miniszterelnök.

¹⁶⁴ Scheitz Vilmos (†Marosvásárhely, 1860. márc. 16.) orvos. 1895-ben városi kerületi orvos, a kolozsvári róm. kat. főgimn. egészségtan tanára, az Erdélyi Múzeum-Egyesület 1922. ápr. 25-én

tese és Hám Sándor dr. főimn. igazgató úr.

Okt. 27. A ft. rendkormány Varga Viktor növendéket a rend kötelékéből elbocsátotta, s az távozott az intézetből.

Okt. 28. Az orszgy. képviselők választása Kolozsvárt. A kolozsvári két kerület képviselőivé gyöngé küzdelemmel, nagy többséggel Hegedűs Sándor dr. és Groisz Gusztáv dr.¹⁶⁵ szabadelvű kormánypártiak választottak meg.

Okt. 29. A ft. rendkormány a rendi gyakorlati tanárképző tervezetét küldötte meg sürgős megvitatás végett, hogy az mielőbb életbe léphessen.

Okt. 31. Az intézeti igazgató kérvénye a vízvezetéki összekapcsolás ügyében még most sem intéztetvén el, Vajda Gyula dr. kormánysegéd-főfelügyelő úr személyes utanjáráásával megsürgette a városi tanácsnál, s az írásbeli engedély kiadásáig is szóbeli engedélyt eszközölt ki a vízvezetéki összekapcsolásra. – Az intézet előjárói nt. Hám Sándor dr. főimn. igazgató úrnak részvételével megvittatták annak tervezetét, s javaslataikat terjedelmes jegyzőkönyvben foglalták össze.

November 2. A városi tanács f. évi okt. hó 31. 25801. sz. a kelt engedélyokmány alapján megengedte a vízvezetéki összekapcsolást, mire az engedélyes Zellerin részvénytársaság eszközölte az összekapcsolást úgy, hogy estére már a vízvezeték látta el a házat vízzel. Az összekapcsolás költsége 71,53 ft.

Nov. 8. A ft. rendkormány a Kalazantinumi bérháznak eddig külön vezetett számadását a Kalazantinuméval egyesítendőnek rendelte el.

Nov. 10. A megyéspüspök úr a status közgyűlésére városunkba érkezvén, társházunk főnökével az intézeti igazgató is tisztelgett nála.

Nov. 15. Bak Lajos műasztalos cégnek ¹⁶⁶ újabb ruhaszekrények és íróasztalokért 335 ft-t fizettetett.

Nov. 16. Az intézet őszi házi gyűlése.

Nov. 19. Davida Leó dr. egy. orvostanár¹⁶⁷ úr, mint az orsz. kormány megbízottja bérhelyiségeket keresvén, az egy. intézetek számára meglátogatta a Kalazantinumot, s nevét beírta házi történetünk vendéglapjára. Fölszólítására kijelentette az

újra alakult Orvostudományi Szakosztályának választmányi tagja. Főbb művei: *Egészségtan középiskolák felső osztálya tanulói számára*, Cluj-Kolozsvár, 1922; *Embrián és egészségtan: Középiskolai tankönyv*, Kolozsvár, 1923.

¹⁶⁵ Groisz Gusztáv (Kolozsvár, 1811.–Bp., 1874. ápr. 7.) politikus. 1837-ben Kolozsvár főjegyzője, 1847-től 1849 végéig a város főbírája. 1850-től 1861-ig kerületi főnök Marosvásárhelyt, Nagyszebenben, Szilágysomlyón. 1872-ben az erdélyi kir. főkormánysszék tanácsosából a belügyminisztérium helyettes államtitkára lett. 1848 előtt kétszer Kolozsvár, majd Szászsebes orszgy. képviselője az erdélyi országgyűlésben.

¹⁶⁶ B. Bak Lajos (*Szarvas, 1839) építő- és műasztalos mester, a kolozsvári iparos egyesület alelnöke, a szépipítő egyesület tagja. A kolozsvári Szent Mihály-templom főoltárának és a ferences templom Szent Antal-oltárának mestere.

¹⁶⁷ Davida Leó (Srogow-dolny, 1852. márc. 8.–Bp., 1929. nov. 24.) anatómus, egy. tanár. 1881-ben a kolozsvári egyetemen az anatómia helyettes tanára, 1882-ben az idegboncolóstan mt. és a leíró- és tájboncolóstan ny. r. tanára. Jelentősek a kettős csigolya közti dúcokra, a kéz, láb kettős gyűjtőereire vonatkozó kutatásai, szárított érkészítményei, csontcsiszolatai. Megszervezte a szege-di egy. anatómiai intézetét.

intézeti igazgató, hogy a rendnek reflektál a szomszédos megyeház épületére.

Nov. 28. Kerekes János építésznek tetőjavítási munkák fejében 482,85 frt fizetett.

December 1. A ft. rendkormány f. évi nov. 30. 2381. sz. a kelt leiratával rendszeres gyakorlati tanárképzést léptett életbe a kiadott *Rendi Gyakorlati Tanárképző Tervezete* alapján, mely a III. éves tanárjelölteknek a hospitálást írja elő, s melyhez későbbben a IV. évesek próbaelőadásai járulnak. Ezen Gyakorlati Tanárképzőhöz a ft. rendkormány kinevezte Hám Sándor dr. főgimn. igazgató urat igazgatóul. Tóth Jenő és Schichmann Endre főgimn. tanár¹⁶⁸ urakat vezető tanárokul a vallástanból, Erdélyi Károly dr. főgimn. tanár urat vezető tanáruul a magyar nyelv és irodalomból, Wagner Antal főgimn. tanár urat vezető tanáruul a német nyelv és irodalomból, Számek György dr. főgimn. tanár urat vezető tanáruul a latin nyelv és irodalomból, Baksay József főgimn. tanár urat a görög nyelv és irodalomból és Lóky Béla dr. főgimn. tanár¹⁶⁹ urat vezető tanáruul a mennyiség- és természettanból.

Dec. 4. Délután 2 órakor a városi tűzörség jelent meg házunk előtt, jelentvén a mit sem sejtő háziaknak, hogy a házban kéménytűz van. Hosszas keresés után megtalálta az égő kémény ajtaját a könyvtári állványok mögött, mi által a tűz okát is megfejtette: a két év óta eltorlaszolt kémény nem volt takarítva s így kigyúlt; de a felgyülemlt korom baj nélkül égett el benne, s az első tűzvész elmúlt.

Dec. 8. A Rendi Gyakorlati Tanárképző Hám Sándor dr. igazgató úr elnökle alatt megalakult, elhatározván, hogy a hospitálás még e hónapban vegye kezdetét.

Dec. 11. Pálffy János növendék lefeküdt. Házi orvosunk helyettese, Scheitz Vilmos dr. úr vérhast állapított meg nála, mely súlyos bajából csak dec. 31-ére épült föl első nehéz-beteg növendékünk.

Dec. 12. A városi vízvezetéki igazgatóság összeírván intézetünk helyiségeit s házi vezetékünk csapjait, ezek alapján évi 85,50 frt vízfogyasztási díjat állapított meg, mely előleges évnegyedi részletekben fizetendő le a városgazdai hivatalban. – Jászai Rezső szegedi tanár-rendtársunk bölcsészettudományi avattatván, meglátogatta intézetünket.

Dec. 16. Bán József váci tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után meglátogatta intézetünket.

Dec. 17. Macska Lajos kecskeméti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után meglátogatta intézetünket.

Dec. 18. Hannig István, intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel, mely első vizsgálat a természetrajzi szakból. – A ft. rendkormány f. évi dec. hó 17. 2469. sz. a kelt leiratában tekintettel arra, hogy az 1897. év-

¹⁶⁸ Schichmann Endre (Kisszeben, 1851. nov. 9.–1906. jún. 14.) főgimn. tanár, képviselő. 1893 és 1903 között volt kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár. 1903-tól 1906-ig Kisszeben képviselőtestületének tagja.

¹⁶⁹ Lóky Béla (Terestyénfa, 1871. febr. 3.–Mernye, 1946. jún. 3.) főgimn. tanár, könyvtáros. 1896 és 1909 között a kolozsvári róm. kat. főgimn., 1910-ben a Kereskedelmi Akadémia tanára. 1900. okt. től a lyceumi könyvtár őre. Az általa összeállított négyjegyű függvénytáblázatokat 1967-ben is forgalmazta a budapesti Tankönyvkiadó, ezt használták az ország összes középiskolájában.

vel a kegyes iskolák 300-dos évfordulója köszönt be ránk, elrendeli, hogy a 300-dos évfordulót első sorban rendi intézeteink ünnepeljék meg az Akademia Kalazantiana díszüléseinek keretében.

Dec. 20. Megelőző szt. gyakorlat után renovatio votorum házi kápolnánkban. – Intézeti növendékeink gyakorlati tanárképzése kezdetét vette. Ma a főgimn. ifjúság exhortációján három intézeti növendék hospitált, miről a *Kolozsvár* dec. 21. száma a következőket jelenti:

A kegyesrendi gyakorlati tanárképző a kolozsvári róm. kat. főgimnáziummal kapcsolatban a mai nappal életbe lépett. A Kalazantinum kegyesrendi hittudományi és tanárképző intézet szabályzata értelmében a vizsgálatot tett harmadéves intézeti növendék, mielőtt a gyakorlati pedagógia terére lépnének, tapasztalt főgimn. tanárok vezetése mellett megismerkednek a gimnázium külső s belső szervezetével, és főleg szaktárgyaik előadási módszeréről, a tanulókkal való helyes bánásmódról, azoknak tervszerű foglalkoztatásáról és céltudatos vezetéséről nyernek gyakorlati útmutatást. Amit a rend kipróbált tanárai sok évi gyakorlatukban üdvösnek, hasznosnak tapasztaltak, azt mintegy örökül adják át az ifjabb nemzedéknek, hogy így egy-egy hosszú tanári pálya dús tapasztalatai el ne vesszenek, hanem az utódokban a hazai ifjúság tökéletesebb neveltetésére értékesíthessenek. Az első évben most a Kalazantinumnak tíz tanári szak-alapvizsgálatot tett növendéke vezetetik be a nevelés-oktatás titkaiba. Mint szerzetes tanárjelöltek mindnyájan előkészülnek a hittanárságra, s azonfelül szaktárgyaik kezelésének megfigyelése végett hospitálnak a róm. kat. főgimnáziumban.

Dec. 27. Az egy. ifjúságnak Wesselényi-ünnepélyén Szőke Lőrinc intézeti növendékünk mondott egy nagyhatású ünnepi beszédet.

Dec. 31. A dicsőséges millenáris esztendőöt csendes hálaadással fejeztük be.

1897

Január 5. Az intézet előjárói és növendékei a városi vígadóban [Thomas Alva] Edison¹⁷⁰ két új találmányának, a kinematográf és grafofonnak bemutatásán.

Jan. 10. A házi vízvezeték és csatornázás berendezési költsége mérnöki felülvizsgálás után 1626,40 frtban állapított meg, s ennek alapján a még hátralékos 426,40 frt a vízvezetéki vállalatnak kifizettetett.

Jan. 13. Erneyei István dr. trencsényi¹⁷¹ tanár-rendtársunk dicséretes pedagógiai vizsgálat után meglátogatta az intézetet.

Jan. 14. Rietly Károly veszprémi tanár-rendtársunk sikerült vizsgálat után meglátogatta az intézetet.

Jan. 16. Az intézet Vajda Gyula dr. kormánysegéd, főfelügyelő úrnak egy. r. tanárrá való kineveztetését ma ünnepelte meg jól sikerült estély alakjában, melyen a

¹⁷⁰ Edison, Thomas Alva (Milan, 1847. febr. 11.–West Orange, 1931. okt. 18.) elektrotechnikus, feltaláló és üzletember.

¹⁷¹ Trencsén, Trenčín (ma Szlovákia).

főfelügyelő úrnak egy. kartársai: Márki Sándor dr. dékán, Szádeczky Lajos prodékán, Finály Henrik dr., Meltzl Hugó dr., Szamosi János dr., Ternér Adolf dr., Moldován Gergely dr., Schilling Lajos dr., Széchy Károly dr., Csengeri János dr. rendes és Ferenczi Zoltán dr. c. rk. tanár urak, valamint Tóth Jenő házfőnök és Hám Sándor dr. főgimn. igazgató urak vettek részt, gyönyörködven az intézeti növendékeknek latin koncertzenéjében.

Jan. 23. Jakabházy Zsigmond dr. intézeti orvos úr tanulmányútjából visszatérvén, folytatja látogatásait.

Jan. 28. Csibertics Pompilius intézeti növendék elbocsátó kérvényét beadván, elhagyta az intézetet. – Ófelsége mai kelettel mélt. Majláth Gusztáv [Károly] gróf, Esztergom főegyházmegyei áldozár s komáromi plébános-helyettes¹⁷² urat erdélyi segédpüspökké nevezte ki utódlási joggal.

Február 6. Kolozsvárt megalakult az Országos Tanáregyesület Kolozsvári Köre az egyetem bölcsészeti kara s a fő- és középiskolák tanárainak egyesülésével, közoktatási kérdések megvitatására.¹⁷³ A Kalazantinum elöljárói is mindnyájan a kör tagjai-vá lettek.

Febr. 18. Tubán Tibor, Hannig István, Jakobinyi Alajos, Fejér Gyula, Rozs Lajos, Pálffy János, Saláta Károly és Német Károly intézeti növendék a kánoni követelményeknek megfelelően, ünnepélyes fogadalomra való bocsáthatásukat kérelmezik.

Febr. 28. A ft. rendkormány tekintettel arra, hogy már a földrajz és természetrajzból is két alapvizsgálatot tett növendék van az intézetben, f. évi febr. hó 27. 343. sz. a kelt leiratával az intézeti igazgató előterjesztésére rendszeresítette a Gyakorlati Tanárképzőben a természetrajzi tanszéket s vezető tanáruul Pintér Pál főgimn. tanár¹⁷⁴ urat nevezte ki.

Március 2. Az intézet elöljárói és növendékei egyetemi templomunkban a szokásos húshagyó keddi szentségimádáson.

Márc. 4. Martin Lajos dr. növendékeinknek mennyiségtan tanára az egyetemen, ki a repülőgép megoldásával is foglalkozott, jobblétre szenderült. – Az intézet nem kapta meg a kért diszpenzációt és azért böjtölnie kellett.

Márc. 6. A böjti diszpenzáció a tavall[y]i kedvezménnyel megérkezett.

Márc. 13. Az intézet elöljárói első ízben tartottak scrutiniumot in causa et ad effectum admittendorum ad professionem solennem clericorum s a nyolc kérelmező növendéket egyhangúlag arra méltónak találták.

Márc. 17. A ft. rendkormány f. évi márc. hó 16. 476. sz. a kelt leiratával a nyolc kérelmező növendéknek megengedi az ünnepélyes fogadalom letételét s az intézeti

¹⁷² Székelyi gróf Majláth Gusztáv Károly (Bakóca, 1864. szept. 24.–Bp., 1940. márc. 18.) megyéspüspök. 1897-ben erdélyi püspök. Sokat tett iskolák, kulturális intézmények alapítása és fejlesztése érdekében. „A diákok püspöke” jelzővel emlegették. 1936-ban egészségi okokból visszavonult, érseki címet kapott és élete hátra levő részét Budapesten töltötte.

¹⁷³ Az Országos Tanáregyesület Kolozsvári Körének elnöke Márki Sándor egy. tanár volt.

¹⁷⁴ Pintér Pál (Újszeged, 1862. jan. 16.–Debrecen, 1915. máj. 26.) főgimn. tanár. 1896 és 1903 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

igazgatót megbízza, hogy azt az egyház és rendünk nevében tőlök elfogadhassa. – Ugyancsak f. évi márc. hó 16. 477. sz. a kelt leiratban másolatban megküldi a vallás- és közokt. minisztériumnak következő engedélyokmányát.

7325. sz. Vallás- és közokt. magyar kir. min.

Hivatkozással múlt év július hó 9-én 1321. sz. a kelt nagybecsű előterjesztésére, megengedem, hogy a kegyes tanítórend által Budapesten és Kolozsvárott felállított Kalazantinumba tartozó II-ed és IV-ed éves tanárjelöltek a tudományegyetem bölcsészettudományi, illetőleg bölcsészet-, nyelv-, történettudományi s matematikai, és természettudományi karán a Tanulmányi stb. szabályzat 49. §-ától eltérőleg a teljes beszámításra való jogosultsággal csak heti 15 (:tizenöt:) óra hallgatására köteleztesenek.

Van szerencsém erről Nagyságodat szíves tudomás és további intézkedés végett azzal a hozzáadással értesíteni, hogy a fentebbi engedélyt úgy a budapesti, mint a kolozsvári tudományegyetem tanácsával egyidejűleg közlöm.

Budapest, 1897. február hó 28-án.

Wlassics s. k.

Nagys. és ft. Frank Ferenc, kir. tan. úrnak, a kegyes tanítórend tartományi főnökhelyettesének.

Márc. 21. Az Akademia Kalazantiana díszülésére a tavalyinál is csinosabb kiállítású meghívókat nyomattunk ezen szöveggel:

Meghívó az Akademia Kalazantiana díszülésére
A Kegyes Iskolák 300-dos Évfordulója Emlékére
1897. évi március Hó 25-én.

A Magyar Kegyes-Tanítórend Hittudományi és Tanárképző Intézete
Kezdeté délelőtt 11 órakor

Tárgysorozat.

1. Himnusz. Szövegét írta Szőke Lőrinc k. r. t. Zenéjét Rietly Károly k. r. t.
2. Rêve d'amour. Pospischil-től. Előadja a zenekar.
3. Fohász. Gáll Ferencről. Előadja az énekkar.
4. Jubilate. Írta és szavalja Szőke Lőrinc.
5. Consummatum est. Haydn-től. Előadja a zenekar.
6. Estharang. Hegedűs Endrétől. Előadja az énekkar.
7. Vallásoktatás a középiskolákban. Írta és előadja Jakobinyi Alajos.
8. Fáklyafénynél. Induló Villebichottól. Előadja a zenekar.

Márc. 23. Az Akad. Kalazantiana díszülésnek meghívói a tavalyinál nagyobb számban küldettek szét a városban mint főleg a rendtartományban a 300-dos évforduló ünneplése miatt.

 AKADEMIA CALASANTIANA 1897-98. évi tagjai:	
<i>Wittas János</i> <i>Pauer György</i> <i>Aróvári Gyula</i> <i>Kollonyi Béla</i> <i>Flóderer Imre</i> <i>Pognár János</i> <i>Martin P. Pál</i> <i>Lörög Ferenc</i> <i>Wolmuth J. Endre</i> <i>Okóke Lőrincz</i> <i>Thury János</i> <i>Kovács László</i> <i>Juhász János</i> <i>Schulthess Imre</i> <i>Sándor Károly</i> <i>Jankovics</i> <i>Székely Katalin</i>	<i>Lán György</i> <i>Bécskő István</i> <i>Fekete Gyula</i> <i>Árnóczy György</i> <i>Stroff Sándor</i> <i>Kausch Miklós</i> <i>Varga Ferenc</i> <i>Gyarmati József</i> <i>Székely Gyula</i> <i>Beneke Béla</i> <i>Zimmermann Pál</i> <i>Adler Jenő</i> <i>Vidakovich Dániel</i> <i>Kovács Sándor</i> <i>Platzmann Béla</i> <i>Barna Leander</i> <i>Musó Béla</i>

 MEGHÍVÓ. AZ AKADEMIA KALAZANTIANA A MAGYAR KERESZTÉNYSÉG, ÉS KIRÁLYSÁG 900-DOS ÉVFORDULÓJA MEGÜNNEPÉLÉSÉRE ✦ DISZÜLÉST ✦ TART, 1901 ÉVI MÁRCZIUS HÓ 25-ÉN. * A MAGYAR KEGYES-TANÍTÓREND KOLOZSVÁRI HITTUDOMÁNYI ÉS TANÁRKÉPZŐ INTÉZETE * Kezdele délelőtt 10 ¹ / ₂ órákor. 	
--	--

27. Az Academia Calas. jegyzőkönyvének 1897/98. évi kezdőlapja a tagok saját kezű aláírásaival.

28. Nyomtatott meghívó Az Academia Calasantiana 1901. évi díszülésére.

29. Pipázó kalazantínerek a kolozsvári piarista rendház udvarán (1898/1899). 1-2. ?, 3. Vidakovich Dániel, 4. Flóderer Imre, 5. Mátrai János, 6. Adorján (Adler) Jenő, 7. Zimmermann Pál, 8. Szabó János (Alajos), 9. ?

Márc. 24. A *Kolozsvár* mai számában közli ünnepélyünk programját.

1897. márc. 25.

A kegyes iskolák 300-dos évfordulójának megünneplése
az Akademia Kalazantiana díszülésének keretében

Jubiláris ünnepélyünk lefolyását helyi lapjaink a *Kolozsvár* és *Ellenzék* március 26. számukban írják le sok jóakarattal, de még több hibával.

Szárazabb, de helyesebb a *Kolozsvár* közleménye:

„A magyar kegyes tanítórend kolozsvári hittudományi és tanárképző intézet a kegyes iskolák háromszázados évfordulója emlékére f. hó 25-én az intézet helyiségében emlékünneplést és díszülést tartott. Az ülést megnyitotta az intézet növendékpapjainak karéneke, egy *Himnusz*, melynek szövegét Szőke Lőrinc, zenéjét Rietly Károly (veszprémi áldozár-tanár úr) kegyesrendi növendékpapok írták. Ezután Russel Károly az Akademia Kalazantiana igazgatója lépett az előadó asztalhoz, ismertette az ünnepély célját, elmondta röviden Kalazanci szt. Józsefnek, a kegyes tanítórend alapítójának élettörténetét s nemes elhatározását, hogy életének egyetlen célja a szegény gyermekek nevelése. Russel Károly igazgató megnyitó beszéde után az intézet vonós zenekara, mely 18 tagból áll, nagy szabotossággal játszotta Pospischil *Rève d'amour* című szerzeményét, majd Gáll Ferenc *Fobász*-át énekelték, mire Szőke Lőrinc saját szerzeményét, *Jubilate* szavalta el. Az erre következő zene szám egy quartett volt, Haydn *Consummatum est* című műve. Aztán Hegedűs *Estharang*-ját adta elő az énekkar. A középisk. vallásoktatásról értekezett ezután Jakobinyi Alajos. Szép, szabad előadásban elmondott értekezése méltón lekötötte a hallgatóság figyelmét. Sok tanulmányra és éles megfigyelésre valló előadását élénken megtapsolták. Végezetül Villebichot *Fáklyafény*nél című indulóját játszta el a zenekar s a közönség egy szép, lélekiemelő ünnepély emlékével távozott. Nem hagyhatjuk itt említés nélkül Hollósy Béla III. (II.) éves tanárjelölt ének- és zenekari karmesteri működését; az említett karok pontos összejátszása legszebben tanúskodik az ő kiváló zenei képzettségéről és dirigáló tehetségéről. Az ünnepély vendégei közt a hölgyek is szép számmal voltak, kívülök nagyjából egyházi férfiak, egy. tanárok és tanügybarátok képezték a hallgatóságot, kiknek soraiban láttuk – következik egy hiányos névsor, ezen záradékkal: – A kegyes tanítórendnek hazánkban 24 helyen van rendháza iskolákkal közel 400 kegyesrendi áldozás tanárral, akik évenként mintegy 9000 ifjú nevelésének és tanításának nehéz feladatával foglalkoznak a legnemesebb ambícióval és a leghazafiasabb szellemben.”

Az ünnepélyen jelen voltak teljes névsora a következő: Abt Antal dr. egy. tanár, Apáthy István dr. egy. tanár,¹⁷⁵ Baksay József főgimn. tanár, Bálint Gábor dr. egy.

¹⁷⁵ Apáthy István (Pest, 1863. jan. 4.–Szeged, 1922. szept. 27.) zoológus, egy. tanár. 1888-ban a budapesti, 1890-től a kolozsvári egyetemen ny. rk., 1891-től ny. r. tanára. 1909-ben megalapította az állattani intézetet. 1920-tól a szegedi egy. tanára. A Társadalomtudományi Társaság egyik alapítója. Főbb művei: *A magyarországi ptiocák faunája*, Bp., 1888; *A fejlődés törvényei és a társadalom*, Kolozsvár, 1912; *A háború biológiája*, Bp., 1915.

rk. tanár nejével, Biró Béla apát-plébános, Böhm Károly dr. egy. tanár¹⁷⁶ nejével, Csányi Ferenc kir. táblai bíró,¹⁷⁷ Csengeri János dr. egy. tanár, Erdélyi Károly dr. főgimn. tanár, Farkas Gyula dr. egy. tanár, Finály Henrik dr. egy. tanár nejével, Folly Viktor bankár,¹⁷⁸ Gráf Jakab főgimn. tanár nejével és Pál Anna ipariskolai igazgatónővel, Hám Sándor dr. főgimn. igazgató, Halász Ignác dr. egy. tanár nejével, Haraszi Gyula dr. egy. tanár nejével, Jakabházy Zsigmond dr. egy. tanársegéd, Kis János segédlelkész, Ladics Nándor egy. gondnok, Lóky Béla dr. főgimn., tanár, Márki Sándor dr. egy. tanár nejével, Meltzl Hugó dr. egy. tanár nejével és leányával, Moldován Gergely dr. egy. tanár nejével, Móczár József dr. főgimn. tanár,¹⁷⁹ Pál István c. kanonok, statusi előadó, Petrán József bankhivatalnok, az *Ellenzék* munkatársa,¹⁸⁰ Réti Márton elemi isk. igazgató, Schichmann Endre főgimn. tanár, Schilling Lajos dr. egy. tanár, Schneller István dr. egy. tanár nejével, Szacsvey Dénes ügyvéd, Szamosi Károly dr. egy. tanár, Szádeczky Lajos dr. egy. tanár nejével és Török Imréné drnéval, Szász Béla dr. nyug. egy. tanár, Széchy Ákos dr. egy. tanár nejével, Ternér Adolf dr. egy. tanár, Tóth Jenő kegyesrendi házfőnök, főgimn. tanár, Udránszky László dr. egy. orvostanár, Vajda Gyula dr. kormánysegéd, főfelügyelő, egy. tanár, Vályi Gyula dr. egy. tanár, Wagner Antal főgimn. tanár és a kolozsvári társház tanárjelöltjei.

Szöke Lőrinc intézeti növendéknek nagy hatással előadott, szép ünnepi ódáját a *Kalazantinum* intézeti lapnak márciusi száma közli a következő szöveggel:

Jubilate!

Ünnepi óda a Kegyes Iskolák háromszáz éves fennállásának emlékére

Peralta áll még s áll Calasanz romja,
Hol szép Spanyolhon Ebre vize lejt,
A Brendani házát híven őrzi Róma,
Mely egy nagy eszme ósoltára lett.
Amott a bércecs Aragoniába'

¹⁷⁶ Böhm Károly (Besztercebánya, 1846. szept. 17.–Kolozsvár, 1911. máj. 19.) filozófus, egy. tanár. 1896-ban kolozsvári egyetem filozófia tanára. Az első magyar filozófiai rendszer megalkotója. Főbb művei: *Az Ember és Világa*, I–VI, Bp.–Kolozsvár, 1883–1942; *A megértés mint a megismerés központi mozzanata*, Bp., 1900; *Tapasztalati lélektan a középiskolák számára*, 3. jav. kiad., Bp., 1904.

¹⁷⁷ Székelyudvarhelyi Csányi Ferenc (†Kolozsvár, 1842. jún. 21.) királyi táblai bíró. 1887. máj. 27-én a marosvásárhelyi, 1891-ben a kolozsvári ítélő táblához nevezték ki bírónak. Főmunkája: *A görög irodalom története*, Kolozsvár, 1866.

¹⁷⁸ Folly Viktor bankár, kereskedő. 1897 dec.ében bank- és bizományi üzletet nyitott Budapesten.

¹⁷⁹ Móczár József (Kiskunfélegyháza, 1869. szept. 30.–Beregszász, 1951. márc. 31.) irodalomtörténész. 1895-től kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár. 1897-ben kilépett a piarista rendből és a nagyszalontai gimnázium tanára lett. Főbb művei: *Hugó Károly élete és színművei*, Szeged, 1894; *Nagyszalonta 1606–1906*, Nagyszalonta, 1906; *Régi magyar tankönyveink*, Bp., 1909.

¹⁸⁰ Petrán József hírlapíró, a Magyar Polgár szerkesztője. Cikkjei jelentek meg a Hajnal és az Erdélyi Múzeum című folyóiratban.

Csillagfény gyúlt ki századok előtt,
S irigy felhőn át-átverő világa
Szívekbe áldást öntö s új erőt!

A kor sötét; a hit s erény száműzve:
Fönt rút kevélység átkos bűne nyom,
Alant nyomor lázít féket nem tűrve,
S utód előd után rohan a járt nyomon.
...De ím' apostol jó, üdv árva népnek:
Paralta szülte Kalazancius;
S lőn van bűn éjjelét osztó szövétnek
Az új Rómában új patrícus.

Mint óceánból felmagasló sziklát
Körülzúgják az ostromló habok,
Míg büszke ormát fényözönbe vonják
Hő napsugár, szelíd hold s csillagok:
Úgy állt Ó törpe népe közt korának,
S ha kajánság ölyvként üldözte bár,
De homloka köré dicsfényt vonának
Az égi malaszt és erénysugár.

...Hév képzeletem elszáll messze múltba,
Egy ifjút látok ott, ki szép, ... nemes,
S kit még szebbé tőn a küzdés, a munka;
Ki nem gyönyört, de szenvedést keres.
Egy ifjút látok ott, díszét nemének,
Ki célért küzd, kibén szent eszme forr;
Kit földi nagyság s hírvágy nem gyötrének,
Mert biztosabb út égbe a nyomor.

A jámbor ifjúból szent férfi válik;
S a férfi álma olykor nyugtalan,
Titkos szózat Rómába hívja váltig,
Sejt sejtelem unszolja untalan:
Hogy önerényén váltsa meg a népet,
Mert sejtő álma Isten ujja volt,
S ótalmat nyújtva sok kisdéd szegénynek
Tövestül írta' a bűnt, e lelki kórt.

Így az örök város varázsölében
Az égsugallta eszme testet ölt;
Mely nem csak élt, de nőtt háromszáz éven
S a merre terjedt, mély nyomot jelölt.
Most is virul (még) ím' a Kegyesrend fája,
Mert szent talajba szent kéz ülteté,

S ráhajlik ága szép magyar hazánkra
Szelíden, ... mintha áldón védené.

Az erdő ér nagy folyammá nőve
Dagadó árja áttör gátakat,
S mit elsodor, tengernek adja öble,
Hacsak előbb zátonyra nem akad.
Így áradt szét a Rend s vele az eszme,
Mely elrablá az ifjú szíveket,
Hogy az üdvélet tengerére űzze...
Oh, mily csodás erő a szeretet!

A hit nevében a honért küzd Rendünk;
Tíz emberöltő látta harcosit,
E dicső múltért most örömdalt zengünk,
Mert e múlt nagy, jövőt is biztosít.
Ki hősileg küzd s hal meg a hazáért,
Vagy érte élve nagy művet teremt:
A köztudatban arat az méltó bért,
S nevét örökre őrzí kegyelet.

De vannak, kiknek sorsa nem a nagyság,
Csak nagy tettekre útegyengetés:
Ezek nevét hír és közszej nem harsogják,
Sorsuk nem aratás itt, csak vetés.
Ma az övék ez a szerény kis ünnep,
Pihenő a nagy küzdelem után,
A mely alatt már századok letűntek,
S a mely folyik még századok során.

Föl hát ünnepre s nagy munkára nyomba,
Buzogjon hévvel hálatelt szívünk!
...Ott domborul a sír Pantaleonba',
Tekintsünk rá, ha el-elcsüggedünk!
Nagy eszme van e sír porába rejtve,
Mely köztünk három század óta él;
A fájdalom s küzdés ez a nagy eszme:
Mert csak gyötört homlokra nő babér!

Végül az intézeti igazgatónak közlésre ki nem adott alkalmi megnyitó beszéde a kegyes iskolák alapításáról a következő volt:

Mélyen Tisztelt Vendégeink!
Szeretett Rendtársak!

Hittudományi és tanárképző intézetünknek fennállása harmadik évében másodszor nyílik alkalma ünnepelni. S midőn az ünnepélyünkre megjelent szellemi előke-

lőségeknek ezen érdeklődő sorain végigtekintek, megindulva kérem, Hölgyek és Urak, szíves figyelmöket, hogy megkezdett díszülésünket néhány szóval is megnyissam.

A dicső lovagkor alkonyán, a 16. század közepén, nemzetségének ősi fészkében visszavonulva élt don Pedro Calasanz, a spanyol várúr, hogy nehéz küzdelmek után megpihenjen s családi hagyományok szerint új hősokeket neveljen a haza védelmére.

A Calasanziai ezen ősnemes családja már a lovagkor hajnalán tűnt ki a mórok elleni hősi harcokban, a szorongatott Aragónia királyság Ebro-határának védelmében. A százados viaskodásban csak növekszik a család harci dicsősége; mert a spanyol nemesség nem nyugszik, míg Granada bevételével meg nem törí a mórok hatalmát. A pirenai félsziget keresztény népe így megszabadul bösz ellenségétől, miután a versengő királyságokat is hymenláncok egyesítik; s az egységes Spanyolország Amerika felfedezésével hirtelen fölvirul, nagyhatalommá nő. De csakhamar hanyatlásnak indul úgy, hogy midőn V. Károly császár, kinek országában nem nyugodott a nap, 1556-ban leköszön a trónról, fiai között kettéosztott óriási birodalma sorvad.

Ugyanezen évben születik az aragóniai Peralta várkastélyában Kalazanci József, s atyja hadi pályára szánja emel legifjabb, hatodik gyermekét is; mert a zivataros 16. század harcost kíván mindenekfelett a vég nélküli háborúkhöz.

Bajnoknak szánták tehát a fiút s ő bajnok lett; de egy eszme szolgálatában.

*

Gyászos emlékü század! Míg nyugaton a spanyol hajók szüntelen újabb kalandorcsoportokat szállítanak az Újvilágba s kincsszomjas, durva kezek döntik romba az aztékok és inkák birodalmait; addig keleten hősi elszántsággal védi dunai határát a török áradat ellenében a maroknyi magyarság s temetkezik a mohácsi nagy temetőbe a nemzet dísze, virága. A magára hagyatott kis nemzet elbukott; mert Közép-Európa nagyhatalmai, a német császár és a francia király, a hatalomért versengnek, midőn már nemcsak kívülről fenyeget a vész, hanem országaikban is kigyúl a hitújítás tüze, mely aztán lángba borítja egész Európát.

S e vészes idők viharában, a peraltai várkastély magányában egy nemes hölgy képe tűnik föl, kiből három század ködfátyolán át is a legédesebb anyára ismerünk. A kastély úrnője, donna Mária Gaston, e nemes hölgy, kitől Kalazanci József nemcsak életet nyert; hanem az életnek legbecsebb tartalmát is, a keresztény hittől megnevesült elmét s a tiszta erkölcsökben megedzett szívet, melyek majd egy századra terjedő életét áldást hozóvá tették az emberiségre századokon át.

S a régi idők legnagyobb hatalma, az egyház, fölismerte e hosszúélet becsét: szentjei sorába iktatta a szellemi hőst, ki új várakat épített a kultúrának, midőn kortársai zsoldba szegődtek lovagi karjukkal, hogy csapásaiktól romba dőljenek századok kultúralkotásai s ki, midőn honfitársai anyagi javak után futkostak az Újvilágba, szellemi kincseit is az emberiség közjáváért áldozta föl.

Az új idők e nagy hatalma, a tudomány, késik még az elismeréssel; de soká már nem maradhat adósa a nevelés nagy bajnokának!

*

Az általános népnevelés eszméje, melyért ama már annyira lelkesednek a legműveltebb nemzetek, legelőbb Kalazanci Szt. József iskolájában öltött alakot.

A spanyol egyetemen hit- és jogtudorrá avatott ifjú, az urgel egyházmegyei pap mint prépost és püspöki helyettes legszebb kilátásokkal kecsegtető pályája derekán lemond méltóságról, javadalmairól s egy lelki szózatra hallgatva Rómába zárándokol.

A pápák virágzó Rómája számtalan templomával, jótékony intézeteinek sokaságával, élénk hitéletével nagy hatást gyakorol a szentéletű férfiúra, ki csakhamar minden ájtatossági s irgalmassági egyesület tagjául jelentkezik, s buzgólkodik éjjelnappal szíve szerint. De mennyire szenved anyai legbecsesebb öröke, a tiszta erkölcsi érzék, midőn az örök város atyai életével megismerkedve nap-nap után tapasztalja az elhanyagolt nép lelki durvaságát, látja a gyermekek szemérmetlen játékait, s hallja öregek-ifjak piszkos beszédeit.

Rómának e szennyfoltja megkapja lelkét, s miután eredmény nélkül sűrgeti a baj orvoslását a viszonyokkal megbarátkozott, illetékes köröknél, hosszú tusakodás után azon meggyőződésre jut, hogy 41 éves korában új élethivatás előtt áll; midőn lelkében megszólal a Zsoltáros szava: Neked hagyatott a szegény s az árvának te léssz gyámola!

A szózat visszhangra talál s megérleli benne a nagy eszmét: kiemelni a műveletlen népet anyagi és szellemi nyomorából ingyenes vallás-erkölcsi oktatás által. A tett embere nem habozik, munkához lát s Róma szegénynegyedében, a Tiberisen túl fekvő Szt. Dorottya egyház szomszédságában megnyitja az első kegyes-iskolát 1597-ben. Az istenes mű talajából csakhamar a szellem-erkölcsi legszebb virágai fakadnak s az alázatos férfiú, hogy alkotását biztosítsa, a római szentegyház kősziklájához láncolja azt, midőn intézményét az Istenanya oltalmába ajánlott vallásos társulattá alakítja át és szentszéki jóváhagyás után 1617. évi március hó 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony napján 14 társával felveszi a szerzetesruhát, hogy életüket ezentúl a népnevelés szent ügyének szenteljék.

*

Ezen eseménynek háromezredik évfordulóját ünnepli most a kegyesrend, s ennek emléke tölti el szívünket boldog örömmel Gyümölcsoltó Boldogasszony mai ünnepén. De hogy ezen örömnünpély egy szerzetescsalád szerény hajlékában ilyen előkelő, fényes környezetben tartható meg, az a művelt társadalom finomult érzékének bizonyítéka, mely bizonyára őseink százados küzdelmeit kívánja jutalmazni a keresztény művelődés szolgálatában. S e gyöngéd figyelem hálakönnýűket csal szemekre, s ajkaimon önkénytelenül megremeg a szó, midőn érte rendtársaimnak hálás köszönetét tolmácsolom.

A kegyes iskolák 300 évet élt intézménye méltó az elismerésre; méltó, hogy örökké fennmaradjon, ha szt. Alapítója szelleme hatja át. S mi, a nagy Alapítónak gyarló fiai szent hivatásunkhoz ragaszkodva szüntelen könyörgünk: szt. Atyánk, esd le számunkra életed ékességeinek isteni ajándékait: a jámborságot, a lelki tisztaságot,

az önfeláldozó szeretetet s nemes egyszerűségedet a szegénységben; ez éltető szemlemed főleml s megnemesít, a világi jólét megront.

A díszülést megnyitom.

Márc. 27. A h. rendfőnök úr f. évi márc. 20. tartott kormánytanács ülésből 513. sz. alatt tartományi kisgyűlést hirdet július hó 19-ére, melyre a Kalazantinum igazgatóját is meghívja.

Márc. 29. Ft. Fekete Endre kormánysegéd úr a Kalazantinum meglátogatása céljából az esti vonattal megérkezett s társházunkba szállt.

Márc. 30. Fekete Endre asszisztens úr egész napon át a Kalazantinumban.

Április 3. Fekete Endre asszisztens úr a reggeli vonattal visszatért Budapestre. – Rietly Károly veszprémi tanár-rendtársunk díszülésünk megenesített himnuszát kinyomatta, s több példányban nekünk is megküldötte.

Ápril. 9. Megelőző szt. gyakorlat után renovatio votorum házi kápolnánkban. – Czweck Sándor és Schweighoffer János rózsahegyvi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után meglátogatták intézetünket.

Ápril. 10. Alter Béla növendék, a gyulafehérvári Nibelungen-kódex fényképi le-másolása végett Gyulafehérvárra utazott és sikerült felvétel után másnap reggel visszatért.

Ápril. 11. Vajda Gyula dr. kormánysegéd, főfelügyelő úr Budapestre utazott, hogy egy. r. tanárrá való kineveztetését a minisztériumban megköszönje.

Ápril. 18. A ft. rendkormány f. évi ápril. hó 17. 644. sz. a. kelt leiratával másolatban küldi a vallás- és közokt. minisztériumnak következő engedélyokmányát:

17936. szám. Vallás- és közokt. magyar kir. minisztérium.

A folyó évi január 13-án 82. sz. a. kelt előterjesztésében felhozott okoknál fogva s kapcsolatban hivatali elődömnök 1888. évi június hó 20-án 21557. sz. a. kelt intézkedésével, megengedem, hogy azon kegyesrendi tanárjelöltek, kik három évig mint rendes hallgatók látogatják az egyetemet és a második év végén a tanári alapvizsgálatot jó eredménnyel letették, a harmadik év után tanári szakvizsgálatra bocsáttassanak, feltéve, hogy teológiai tanulmányaikat sikerrel elvégezték s erről szabályszerű bizonyítványt mutatnak fel. Kívánatos azonban, hogy az egy. három év alatt lehetőleg mindazon fő kollégiumokat hallgassák, melyekre a szak- és pedagógiai vizsgálatoknál szükségök van.

Jelen engedélyem három évig érvényes.

Erről Nagyságodat tudomás végett azzal értesítem, hogy elhatározásomat a budapesti és kolozsvári orsz. tanárvizsgáló bizottságokkal mihez tartás végett közöltem.

Budapest, 1897. évi április hó 7-én.

Wlassics s. k.

Nagys. és ft. Frank Ferenc úrnak, a kegyes tanítórend tartományi főnök helyettesének.

1897. ápril 19.

Első ünnepélyes fogadalom a Kalazantinumban

Intézeti lapunk, a *Kalazantinum* így írja le ez eseményt áprilisi számában:

„Két napilap is, az *Alkotmány* és *Tiszántúl* kapott tudósítást helybeli levelezőjétől arról a lélekemelő, szép kis ünnepélyes és vallásos szertartásról, mely húsvét második napján a kegyesrendi templomban végbement. S már ez a körülmény, de kiváltképpen az, hogy ifjú intézetünk életében ez volt az első ünnepélyes fogadalomtétel, megkívánja, hogy a *Kalazantinum* is megemlékezzék róla.

8 órakor kondult meg a templom öreg harangja lágyan bongó hangon hívogatón a jámbor híveket a templomba; 8 és ½ órakor pedig valamennyi harang nyelve zengte, hogy nagy ünnep lesz az Isten házában.

Kezdetét vette az ünnepélyes szt. mise, melyet az intézet ft. prefektusa a fogadalomtevők segédletével celebrált. Mise alatt intézetünk énekkara magasztos énekével emelte a jámbor hívek ájtatos hangulatát és a nap jelentőségét. Megható volt, mikor mise után a nyolc ifjú szerzetes komoly léptekkel az oltár elé járult. Vállukról a fekete taláron hosszan leomlott az egyszerű pallium, amely külső megjelenésökben is igazi szerzetes alakokká tette az ifjakat s úgy tűntek fel ezek a meghatottságtól remegő alakok, amint ott körülállták az oltárt, mint egy mennyei sereg, melynek más gondolata nincs, – csak Isten. S e szent áhítatot még jobban megerősítették bennök az Úr szavai, melyek onnan az oltárról, fölkent szolgálójának ajkáról elhangzottak:

Dilecti Fratres!

Sodalibus Pauperum Matris Dei aggregati iam fuistis, quum tirocinio exacto simplicibus vos obstrinxistis votis. Nunc autem, quum expleto triennio probationis iuxta legem patriae et ecclesiae admissionem postulastis, per vota solemnia perpetuo vos ordini obligatis.

Facultate mihi a reverendo patre Vicario Provinciali concessa libenter vos suscipiam; sed monita paterna nec modo in limine actus huius praetermitto.

Perpendite igitur, Carissimi, verbum Dei: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Iugum hoc suae Christi et portus salutis, quia vita christiana per fidem veram caritate operantem mercede regni coelorum coronabitur. Sed si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quae habes et veni, segnere me! Non mandatur, non praecipitur status hic perfectionis; sponte eum quisque, qui capere protest et libere eligit. Verum qui hanc elegit partem cum Christo, illi soli debet adhaerere et mundum fugere, sicut carissimus Christo, praecipit apostolus: Nolite diligere mundum, neque ea, quae in mundo sunt. Quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est et concupiscentia oculorum et superbia vitae. Triplici namque vinculo hoc mancipantur homines mundo et quisquis ad veram tendit perfectionem, vincula haec solvere debet, ut mundo mortuus per observationem evangeliorum consiliorum soli Christo serviat.

Recogitate ergo, Dilectissimi, quod vovetis paupertatem, castitatem et obedientiam, ut omnis vos fugiat avaritia et concupiscentia et superbia, vosque ad exemplum Christi vitam vivatis sobriam et modestam et humilem in omnibus Deo

plucentem, qui egentibus in hoc mundo merces erit copiosa nimis in coelis. Sollicitudo tamen salutis propriae nunquam vos sinat fratrenam negligere charitatem, et ideo recogitate etiam, quod vovetis peculiarem curam circa puerorum eruditionem. Haec vita vocationis vestrae, ardua et laboriosa, sed praeclara; nam qui erudiunt multos ad iustitiam, fulgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitates.

Supplices prostrati nunc ad altare Dei, exorate Omnipotentem, ut oblationem hanc vestram clementer suscipiat, donum perseverantiae benigne indulgeat, et vitam totam ad laudem et gloriam nominis Sui, emolumentum patriae, utilitatemque ordinis servet incolumem, servet salutarem!

S mikor e szép beszéd után leborulván az oltár előtt betakarták őket a fekete gyászleppellel, amely örökre elválasztotta a világtól, és amidőn a templom boltozata alatt felhangzott a zsoltáros kórus éneke, mintha mindenkinek a szíve egyenesen az Úrhoz emelkedett volna, oly áhítat ébredett fel benne. És midőn végre az idősebb rendtársak csókjukkal testvéreikül fogadták a nyolc ifjú szerzetest, s a *Te Deum laudamus* felemelő szavaival hálát adtak az Úrnak, úgy tűnt fel, mintha az egész mennyei karok örvendező éneke és ünnepe lett volna!

S míg a hívők egy magasztos szertartás emlékével eltelve, addig a fiatal szerzetesek, mint egy szent eszmének felavatott új harcosai távoztak megerősödvé az oltártól.”

Ápril. 22. Vajda Gyula dr. kormánysegéd, főfelügyelő úr Budapestről visszatért.

Május 1. Egyházmegyénk segédpüspökét, székhelyi Majláth Gusztáv gróf urat, ma szentelték föl püspökké Budapesten. Ezen alkalmából intézetünk is hivatalos fölriratban üdvözölte a püspök urat.

Máj. 10. A rendfőnök úr titkára kíséretében Kolozsvárra érkezett s társházunkban szállott meg.

Máj. 11. A vallás- és közokt. minisztérium nagys. és ft. Vajda Gyula dr. kormánysegéd, egy. tanár, főfelügyelő urat a brassói főgimn. érettségi vizsgálatára küldötte ki a beteg főigazgató helyettesítésére.

Máj. 12. A rendfőnök úr ónagyága a főgimn. megvizsgálása közben látogatást tett a Kalazantinumban is, fogadta a növendék tisztelgését s rendes ebédünkre titkárával jelent meg.

Máj. 16. A rendfőnök úr ónagyága a gimn. megvizsgálását befejezván ismét a Kalazantinumba jött, a tanteremben összegyűlt növendékeket atyai szavakkal buzdította az intézet jó hírnevének növelésére, majd egyesek kéréseit hallgatta meg, s végül az egész intézet búcsútisztelgését fogadta társházunkban.

Máj. 17. A rendfőnök úr titkárával Budapestre tért vissza.

Máj. 22. A ft. rendkormány Ófelségének nagy arcképét küldötte meg, melyet ebédlőnkben helyeztünk el.

Máj. 29. A kolozsvári magyar kir. Ferenc József tudományegyetem mai évzáró ünnepélyén jelentés tétellett az egyetem pályatételeiről is s intézetünk két növendéke jutalmat nyert. Kívántatott ugyanis a magyar irodalom történetéből: *Arany Toldi-trilógiájának széptani méltatása*. Jutalma 75 frt. Pályázott Vincze József, s 100 frt jutalmat nyert. – A német nyelvészet és irodalom történetéből ismételve: *A gyulafehérvári*

Batthyány-könyvtárban őrzött F. Nibelungen kódextöredék értelmezése fotografiai facsimile kiadása kíséretében. Jutalma 80 frt. Pályázott Alter Béla, s 100 frt jutalmat nyert.

Június 4. Bognár János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett jó eredménnyel. – Palkovics József cs. és kir. tábornok,¹⁸¹ mint honvédkerületi új parancsnok látogatást tett az igazgatónál, s nevét beírta vendégkönyvünkbe.

Jún. 5. Hollósy Béla növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel. – Mélt. és ft. Majláth Gusztáv gróf, segédpüspök úr intézetünk üdvözlétet püspöki fölszentelése alkalmából a következő szép levéllel köszönte meg:

Főtisztelendő Elöljáróság!

A magyarországi kegyes tanítórend kolozsvári Kalazantinuma nevében kifejezett szíves jókívánságokat hálásan fogadtam, s azokért köszönetet mondok. Amily fontosnak tartom a papnövelést és tanárképzést, oly meleg érdeklődéssel fogom kísérni buzgó munkásságukat. S teszem azt annál is inkább, mert hazánk katolikus szellemű fellendítésében a hazai érdemes tanítórendektől igen sokat várnak; mert nemcsak képzett polgárokra, hanem buzgó, Egyházunkhoz a meggyőződés erejével ragaszkodó katolikusokra van szükségünk.

E reményben üdvözlöm én is a Főtisztelendő Elöljáróságot s önzetlen munkásságukra az Égnek termékenyítő kegyelmét kérem!

Gyulafehérvárt, 1897. június hó 3-án.

Majláth Gusztáv gróf
erdélyi segédpüspök.

Jún. 8. Harmadéves növendékeink ma tettek vizsgálatot a dogmatikából.

Jún. 9. Niklos János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel.

Jún. 10. Puder József növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett elégséges eredménnyel.

Jún. 11. Harmadéves növendékeink vizsgálatot tettek a morálisból, mely után kiállítottuk teológiai bizonyítványaikat a háromévi tanfolyamról, s ők a miniszteri engedély alapján beadták szakvizsgálati kényvényeket.

Jún. 13. A prefektus úr névestéjét növendékeink programzenéje mellett Óvári Kelemen dr., Moldován Gergely dr., Halász Ignác dr., Szacsvey Dénes, Farkas Géza dr., Mihály István, Jakabházy Zsigmond dr., Tóth Jenő, Hám Sándor dr. és Wagner Antal vendégeink társaságában ültük meg.

Jún. 14. Stodolni Gyula növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett kitűnő eredménnyel.

Jún. 17. Társházunk tagja, Rehák Pál ünnepélyes fogadalmat tett egyetemi temp-

¹⁸¹ Palkovics József (Buda, 1834.–Bp., 1916. aug. 22.) cs. és kir. altábornagy, a kolozsvári VI. honvéd kerületi parancsnokság vezetője. A Magyar Sí Klub választmányi, a Magyar Sí Szövetség igazgatósági, 1898–1903 között az EKE, 1905–1909 között az MTE budapesti osztály választmányi tagja

lomunkban, mely ünnepélyen intézetünk teljes számmal jelen volt. – A főplébánia mai úrnapi körmenetjén 16 növendékünk segédkezett, úrnapi nagy ebédjén az igazgató volt jelen.

Jún. 19. Flóderer Imre növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett jó eredménnyel.

Jún. 20. Társházunk úrnapi isteni tiszteletéhez a segédleten kívül az alkalmi szónokot is intézetünk szolgáltatta Jakobinyi Alajos, ünnepélyes fogadalmat tett növendék személyében, ki hatásosan prédikált az Oltáriszentség méltóságáról. – Névünnepe előestéjét, mint első ünnepélyes fogadalmasét megtartottuk, habár különben növendékeink névnapjait nem ünnepeljük.

Jan. 21. Növendékeink teológiai vizsgálata a dogmatikából és bölcészetből nagys. és ft. Vajda Gyula dr. főfelügyelő úrnak mint a rendfőnök úr megbízottjának elnöklete alatt. – A betegsége miatt visszamaradt Pálfy János, III. éves növendékünknek tanári szak-alapvizsgálata, mely ma délben tartatott meg, nem sikerült. Megfelelt ugyan a magyar nyelv és irodalomból, valamint a földrajzból is; de a természetrajzból elégtelen feleletei miatt javító vizsgálatra utasították.

Jún. 22. Házi leltárunk a két év alatt kiegészített fölszerelés fölvételével a rendi kisgyűlésre újból állíttatott össze s az 32. szám alatt 9695 darabot és kilenc gyűjteményt tüntet föl 22502,40 frt értékben.

Jún. 27. A rendfőnök úr távirati értesítést küldött Budapestről, mely szerint Kolozsvárra indult ugyan, hogy teológiai vizsgálatunkon elnököljön; de közlekedése akadályok miatt Nagyváradról¹⁸² visszatérni kényszerült s azért helyettesítésére nagys. Vajda Gyula dr. asszisztens urat kéri föl. Az akadály értesülésünk szerint a nagy esőzésekből származott, melyek a talajt átáztatták úgy, hogy Magyarország¹⁸³ állomásnál a pályatest 2 km hosszúságban megcsúszott s emiatt egyenes összeköttetésünk Nagyváraddal negyedévig szünetelt.

Jún. 28. Növendékeink teológiai vizsgálata a moralisból és pedagógiából nagys. Vajda Gyula dr. főfelügyelő úr elnöklete alatt. – Rendünk 300-dos évfordulója emlékére Emléklapokat állítottunk ki, melyek Budapestre küldettek fel, hol a többi stúdiumaiéval együtt a rendi levéltárban őriztetnek.¹⁸⁴ – Délután terjedt el a híre annak, hogy megyéspüspökünk, nagym. és ft. Lönhart Ferenc ma – 1897. évi június hó 28-án – reggeli 8 órakor Gyulafehérvárt meghalt élete 78., s erdélyi püspökségének 15. évében.

Jún. 30. Intézetünk részvétiratot küldött Majláth Gusztáv gróf, segédpüspök úrnak, melyben bejelenti, hogy a megyéspüspök úr temetésén intézetünket az igazgató fogja képviselni.

Július 1. Az intézeti igazgató b. megyéspüspökünk temetésére Gyulafehérvárra utazott.

Júl. 2. B. megyéspüspökünket Majláth Gusztáv gróf, segédpüspök úr temette el

¹⁸² Nagyvárad, Oradea (ma Románia).

¹⁸³ Magyarország, Gărbău (ma Románia).

¹⁸⁴ A díszkötéses kötetek mai lelőhelye: PMKL, Magyar Tartományfőnökség új levéltára, Vegyes ügyek [N 54]. – Ld. még a kötetünk függelékét.

az előírt szertartások mellett százra menő világi és szerzetes pap részvételével. A temetés után délben Majláth Gusztáv gróf püspöknél tisztelegtünk Kolozsvár küldöttségével, utána pedig mi egyedül Fábián Sándor nagyrépost és Tamási Áron oldalkanonok uraknál, s végül a szemináriumokban, melyekben az összegyűlt pap-ságot e pénteki napon megvendégték. Az esti vonattal visszatértünk Kolozsvárra.

Júl. 6. Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úr megköszönvén az intézet részvétirátát, bejelenti székfoglalását is a következő átirattal:

2450. szám 1897.

Tisztelendő Igazgató!

Köszönettel vettem Tisztelendőségnek részvét-nyilatkozatát azon szomorú eset felett, hogy az örökké imádandó isteni Gondviselés szeretett agg főpásztorát ezen erdélyi egyházmegyének, melynek boldogítására egész életét szentelte, az élők sorából kiragadta.

Apostoli munkásságának bőséges jutalma legyen az Úr maga.

Tisztelendőségedet mint a kolozsvári Kalazantinum igazgatóját egyúttal értesítem arról, hogy a királyi magas kinevezés és a pápai megerősítés alapján az erdélyi egyházmegyének kormányzását átvettem.

Egyébiránt ájtatos imáimba ajánlottan vagyok

Tisztelendőségnek

Károlyfehérvárt, 1897. július hó 3-án.

jóakaró főpásztora
+ Gusztáv Károly
püspök

Júl. 8. Popini Albert dr. rendtársunk Temesvárról a szünidőnek egy részét itt töltvén, megtekintette az intézetet. – Az intézeti igazgató a ház ügyeinek vezetését a prefektus úrra bízván, rövid szünidőre a Vág-völgyébe utazott.

Júl. 17. Vajda Gyula dr. kormánysegéd, főfelügyelő úr a rendi kisgyűlésbe Budapestre utazott.

Júl. 19. A rendi kisgyűlés Budapesten megnyílt. A gyűlésen az intézeti főfelügyelő úr mint kormánytag, s az intézeti igazgató mint meghívott tag vesznek részt.

Júl. 21. A rendi kisgyűlés az eddigi helyetttest, Frank Ferenc kir. tan. urat további három évre kormánysegéddé választotta.

Júl. 22. A rendi közgyűlés Vajda Gyula dr. intézeti főfelügyelő urat további három évre kormánysegéddé választotta.

Júl. 23. A rendi kisgyűlés véget ért.

Júl. 29. Az intézeti főfelügyelő úr a rendi kormánytanács-ülések befejeztével visszatért.

Augusztus 2. A ft. rendkormány megküldötte a rendi mutációkat. A Kalazantinum végzett harmadéves növendékei tanárokul alkalmaztatnak mind, csupán csak Pálfy János helyeztetik át társházunkba, hogy ott a negyedik egy. évfolyam alatt javító vizsgálatot tegyen. A kolozsvári Kalazantinumba tételük 16 növendék első évesnek, Simon Ignác végzett első éves pedig elbocsáttatik.

Aug. 6. Király Lajos növendékünk, ki Vácra helyeztetett át tanárnak, magánvizsgálatot tett a lelkipásztorkodástanból, míg társai aug. 4. a budapesti Kalazantiumban vizsgáltattak meg.

Aug. 7. Az intézeti igazgató visszatérvén, átvette a ház ügyeinek vezetését.

Aug. 9. Majláth Gusztáv Károly gróf, új megyéspüspök urunk ma érkezett először hivatalos látogatás céljából Kolozsvárra. Ünnepléyes fogadtatására mindnyájan a főtéri plébániatemplomban gyülekeztünk s utána a papsággal tisztelegtünk nála, plébániai lakásán. Az apátkanonok-plébános úr díszbédjére az intézeti igazgató volt hivatalos.

Aug. 10. Az intézeti prefektus úr szüleihez Csongrádmindszentre utazott, Király Lajos volt intézeti növendék pedig állomáshelyére, Vácra.

Aug. 12. Megyéspüspökünk székhelyére tért vissza.

Aug. 15. Társházunk búcsúnapján az ünnepi beszédet Szőke Lőrinc növendékünk mondta nagy hatással. Ebéden egész intézetünk a társházban. – Intézetünk első növendékeit áldozópapokká szentelték Vácon.

Aug. 21. Rietly Károly, társházunk új tanártagja,¹⁸⁵ látogatást tett az intézetben.

Aug. 25. Könyvtárunkban nem lévén elegendő hely, összes állványaink egy-egy polccal felemeltettek, s a könyvtárba nyíló kéménynyílásra tűzbiztonságból kettős vasajtó tétetett.

Aug. 26. Mondik Pál, társházunk új tanártagja,¹⁸⁶ látogatást tett az intézetben.

Aug. 29. Szt. Atyánk ünneplése egyetemi templomunkban növendékeink segédletével és Szőke Lőrinc növendékünknek hatásos ünnepi beszédjével. Ebéden egész intézetünk ismét a társházban.

Aug. 30. A csatornázás folytán megmozgatott talaj megszilárdulván, intézetünk bejárását gránitkockákkal födték be, 56 □m területet 244 frtnyi költséggel.

Szeptember 2. A ft. rendkormány f. évi aug. hó 13-án 1746. sz. a. kelt körlevelében rendünk 300-dos évfordulójának megünneplésére szólítja föl a rendi házakat. Az évforduló megünneplését templom- és iskolai ünnepélyek alakjában kívánja s megtartásukra Boldogasszony szeplőtelen fogantatásának ünnepét, f. évi december hó 8-át jelöli ki hazai viszonyainkhoz képest módosítván rendünk generálisának intézkedését, ki mellékelte körlevelében az ünneplésre triduumot ír elő, mégpedig november hó 19, 20. és 21-én.

Szept. 4. A ft. rendkormány Virnhart Ágost növendéket kérelmére rendünk költelékéből elbocsátotta. – Az intézeti prefektus úr visszatért s a növendék is gyülekeznek.

Szept. 8. Teológiai tanévünk rendes megnyitása. Délben Jakabházy Zsigmond dr. háziorvos, Gráf Jakab intézeti francia és Wagner Antal intézeti német nyelvtanár

¹⁸⁵ Rietly Károly (Szentendre, 1867. ápr. 18.–Kolozsvár, 1921. jan. 15.) főgimn. tanár. 1898 és 1911 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár, 1912 és 1919 között rektor, 1920–1921-ben igazgató. A kolozsvári Zenekonzervatórium tanára.

¹⁸⁶ Mondik Pál (Munkács, 1864. jan. 14.–Temesvár, 1945. okt. 11.) főgimn. tanár. 1898-ban, majd 1905 és 1909 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

urak a Kalazantinum vendégei voltak, s az asszisztens-főfelügyelő úr szívélyesen köszöntötte a teljes tanári kart s a növendékeket.

Szept. 9. A rendfőnöki körlevél s házunk személyzetének fölolvásával a ház megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1897–98-iki iskolai évre

Vajda Gyula bölcsészettudor, kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője, házi lelkiatya és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság elnöke Kolozsvárott, egy. ny. r. tanár.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, lelkiatya és gyóntató, teológiai tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott.

Hám Antal hittudor, intézeti prefektus, számvizsgáló és gyóntató, teológiai tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek

III. évek:

Niklos János	Hollósy Béla
Puder József	Flóderer Imre
Stodolni Gyula	Bognár János

II. évek:

Martin Pál	Szabó János, ifj.
Perger Imre	Schultheisz Vince
Wolmuth Endre	Sándor Vencel
Szőke Lőrinc	Szente Károly
Hangonyi Leó	Perger Kálmán
Kovács Géza	Litán Gergely

I. évek:

Bereczki Imre	Benczik Béla
Székely Ernő	Czimmermann Pál
Lindner József	Adler Jenő
Gróff Gábor	Vidákovich Dániel
Kausch Mihály	Neuwirth Gábor
Varga Ferenc	Hatvani Ede
Gärtner József	Barna Leander
Szedlmayer Gyula	Mustó Béla

Szept. 12. Ngos. Biró Béla apátkanonok-plébános úr értesítette az intézeti igazgatót, hogy a püspök úr óméltósága a róm. kat. status igazgatótanácsának ülésére Kolozsvárra érkezik, s ez alkalommal a tanintézeteket is meg fogja látogatni.

1897. szept. 13.

A megyéspüspök úr látogatása a Kalazantinumban

Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úr déli 12 óra után a szomszédos róm. kat. főgimnáziumból sétált át a Kalazantinumba, kíséretében Biró Béla apátkanonok-plébános, Tamási Áron oldalkanonok, Pál István c. kanonok, statusi előadó és Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató urakkal.

A *Laudetur Jesus Christus*-szal beköszöntő főpásztort a kapuban az intézeti főfelügyelő s igazgató fogadták, és az emeletre vezették, hol kápolnánk előtt a növendék sorakoztak prefektusukkal.

Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a növendék sorfala között elhaladó főpásztort kápolnánk előtt lelkes szavakkal üdvözölte, midőn köszönetet mondott intézetünk első hivatalos meglátogatásáért; rendünknek e zsenge intézményét főpásztori kegyeibe ajánlotta s kérte, hogy az intézet előljáróit és növendékeit kézcsókra bocsátani kegyeskedjék. A püspök úr erre erős, határozott hangon így válaszolt: Főpásztori gondjaim között figyelmem leginkább azokra irányul, akiknek kezébe hazánk jövője van letéve, s mindennapi imádságaimban kérem a jó Istent termékenyítse meg s tegye áldásossá működésöket szent kegyelmével. Az isteni Gondviselés hazai ifjúságnak jelentékeny részének neveltetését a kegyes-tanítórendre bízta, s ha önök itt azon lesznek, hogy az intézetből nemcsak szakképzett, tudós s derék tanárok, de jó papok is kerüljenek ki, akkor egy szebb jövőnek nézhetünk eléje; mert azok nemcsak jellemes, derék polgárokat fognak képezni a hazának, hanem fiaikat a mennynek is. E reménységben Istennek szent kegyelmét kérem az intézményre s biztosítom önöket, hogy intézetöket szeretettel veszem gondjaimba. Ezek után az intézet előljárói s 34 növendéke sorjában kézcsókra járultak.

A fogadást a püspök úr kívánságára az intézet megtekintése követte. Legelőbb is házi kápolnánkba vezettük a főpásztort, melyben szent Atyánk oltára előtt térdelve hosszabban imádkozott. Majd a nagy folyosón végighaladva ebédlőnket tekintette meg, így nyilatkozván: Sok intézetet láttam már; de ilyen szépen, célszerűen berendezett szemináriumot még nem láttam. Ebédlőnket az igazgató kíséretében ismételve körüljárván, négy szemközt bizalmas kérdéseket intézett: Szoktak-e éjjel kijárni? Szigorúan ellenőrzik a házi szabályokat? Mindennap hallgatnak szent misét? Mikor gyónnak? Kik gyóntatják? Meg tudnak felelni a kettős feladatnak? Átnéztem a fent. rendkormánytól átküldött kimutatásokat; de a sok óra nem tesz kárt a növendékekben? Az igazgató megnyugtató válaszaira örömeink adott a püspök úr kifejezést a tapasztalt rend és tisztaság fölött s csak arra kéri az előljáróságot, fogja szigorúan a növendékeket, mert a sajnálatos apostátia csak erős fegyelmeléssel akadályozható meg.

Ebédlőnkéből tantermünkbe mentünk át, melynek berendezése nagyon meglepte s hirtelenében hangzott ajkairól: Ez nagyszerű! Növelték e meglepetését a homlokzati tágas szobák, melyeket apróra megnézett s igen kényelmeseknek talált. Majd kertünkbe mentünk le, mely annyira elragadta, hogy útjain végigmenve a kíséretében levő apátplébános úrhoz így szólt: Hiszen ilyet még a leányiskola nagy telkén

sem láttunk!?

A kertből könyvtárunkba vezettük a főpásztort, ki örvendetes jelenségnek mondotta a könyvtár nagymérvű gyarodását, mely az állványoknak újabb és újabb fejlődését teszi szükségessé. Nagy érdeklődéssel nézte itt át *Kalazantinum*unk könyvtári díszpéldányát, s írta be nevét házi történetünk lapjára boldogult elődje alá. Végül a könyvtár elé sorakozott növendékekhez intézett néhány buzdító szót a házirendnek pontos betartását sürgetvén, s meglegedésének ismételt kifejezésével távozott az intézetből néhány perccel 1 óra előtt, búcsúzóul azt mondván: Máskor majd meglepem az intézetet, ha az igazgató úr megengedi!

Szept. 25. Ferenczy József dr. az orsz. közoktatási tanács titkára, mint egyetemünknek újonnan habilitált magántanára,¹⁸⁷ látogatást tett a Kalazantinumban s nevét beírta vendégekönyvünkbe.

Szept. 26. A *Kalazantinum* intézeti lapunk III. évfolyamának első száma gazdag, változatos tartalommal jelent meg.

Szept. 28. Supka Béla úr, a helyi minorita rendháznak új főnöke, látogatást tett az intézetben s nevét beírta vendégekönyvünkbe.

Október 2. A megyéspüspök úr legutóbbi körlevelében nagyon szorgalmazza az Ő szentsége által sürgetett októberi szt. rózsafüzér ájtatosságot s azért a hónap folyamán mi is végezzük a szt. mise alatt minden kedden, csütörtökön és szombaton rendi imádságos könyvünk előírása szerint.

Okt. 3. Őfelségének [Ferenc József] legmagasabb elhatározása, mellyel f. évi szeptember hó 25-én kelt s Bánffy [Dezső] báró miniszterelnökhöz intézett legkegyelmesebb leiratában hazánk tíz nagy fiának szobrot állíttat a főváros térein,¹⁸⁸ orsz. hálaünnepé változtatta át a nemes király névnapját. Így városunkban is Őfelsége tiszteletére fényes kivilágítás rendeltetett, majd

Okt. 4. hálaadó isteni tisztelet s dísz-közgyűlések tartattak. – Fekete Endre kormánysegéd úr a rendfőnök úr megbízásából Kolozsvárra érkezett, hogy a tanulmányok menetét megvizsgálja s társházunkban szállott vendégül.

Okt. 5. Fekete kormánysegéd úr legelőbb is a Kalazantinumot látogatta meg, magával hozván intézetünk alapításának történetét, mely a *historia domus* önálló, első könyvét fogja képezni.¹⁸⁹ A fáradhatatlanul buzgólkodó kormánysegéd úr művét

¹⁸⁷ Ferenczy József (Baja, 1855. ápr. 29.–Bp., 1928. márc. 21.): irodalomtörténész, egy. tanár. 1890–1896 között az Orsz. Közoktatási Tanács jegyzője, titkára. 1897-től kolozsvári egy. mt. 1901-től a budapesti műegyetemen a magyar irodalom tanára. Az Erdélyrészi Szépművészeti Társaság alapító tagja, alelnöke. Főbb művei: *A szépművészetek Spanyolországban és Murillo*, Kolozsvár, 1900; *A magyar hírlapirodalom története 1780–1864*, Bp., 1887; *Aesthetikai és műtörténelmi cikkeek*, Bp., 1898; *Felolvasások az irodalom és szépművészetek köréből*, Bp., 1909.

¹⁸⁸ Ferenc József tíz szobrot adományozott a fővárosnak, amelyek a királyi leirat szerint „a múlt idők azon kiválóbb alakjainak emlékét örökítik meg, kik a nemzeti élet különböző terein kitűntek”. A szoboralakok névsora: Szent Gellért, Pázmány Péter, Bocskai István, Bethlen Gábor, Hunyadi János, Zrínyi Miklós, Pálffy János, Béla király névtelen jegyzője, Werbőczy István és Tinódi Lantos Sebestyén.

¹⁸⁹ Lásd kötetünk I. részét (I. könyv).

hálával és köszönettel fogadtuk.

Okt. 9. Fekete kormánysegéd úr nap, nap után ifjabb rendtársaink tanulmányi ügyeivel bajlódván, a hajnali gyorsvonattal Budapestre utazott vissza.

Okt. 12. A ft. rendkormány leiratban helyesli intézeti lapunknak, a *Kalazantinum*nak komoly irányát, s lelkes szavakkal buzdítja a növendékeket annak követésére.

Okt. 19. Egyetemünk tanárjelölt ifjúsága Finály Henrik dr., Szamosi János dr., Meltzl Hugó dr. és Abt Antal dr. 25 éves egy. tanárságát díszüléssel ünnepelte meg a városi Vigadóban¹⁹⁰ nagy közönség részvételével. A díszülést a Kalazantinum zenekara nyitotta meg s zárta be, a sorozatban pedig Szőke Lőrinc növendékünk szavalta el nagy hatással üdvözlő ódáját.

Okt. 20. Stodolni Gyula növendék beadván elbocsátó kérvényét, távozott az intézetből. A ft. rendkormány kérelmére f. évi okt. hó 25-én 2030. sz. alatt elbocsátotta.

November 3. A ft. rendkormány szükségesnek találván azt, hogy III. éves növendékeinek, kik tanároknak fognak alkalmaztatni, a negyedik teológiai tanévre lelkipásztori elméleti és gyakorlati tanulmányokat is a harmadik év alatt végezzék el, a pasztorális előadására nézve az elöljáróság évközben heti egy-egy órát hozott javaslatba az elméleti és gyakorlati oktatásra, június hónapra pedig naponként két órát a tanulmányoknak rendszeres összefoglalására, mely javaslatot a ft. rendkormány helybenhagyván, a lelkipáztorkodástan előadása november hó 27-én kezdetét vette.

Nov. 6. A ft. rendkormány rendünknek 300-dos évfordulója megünneplésére az egész rendi tartományban december hó 8-át írja elő köriratilag. – Megyéspüspökünk a bérmlás szentségének kiszolgáltatása céljából az éjjeli gyorsvonattal városunkba érkezett, nov. 7-én a főplébániai templomban bérmlált, s nov. 8-án az éjjeli gyorsvonattal székhelyére utazott vissza.

Nov. 10. Somogyi István nagykárolyi tanár-rendtársunk szakvizsgálatát sikerrel letévén, látogatást tett az intézetben, Csóti Márk pedig nov. 11-én.

Nov. 18. Római rendházunk javára 33 intenciót és 9,70 frtot ajánlottunk föl, mely gyűjtés nov. 20-án a ft. rendkormányhoz küldetett.

Nov. 23. A megyéspüspök úr este városunkba érkezett, nov. 25. a róm. kat. status közgyűlésén elnökölt a főgimn. dísztermében, s nov. 26-án reggel székhelyére utazott vissza.

December 5. A megyéspüspök úr Ő mélt. rendünk 300-dos évfordulójának megünneplésében résztveendő az esti vonattal városunkba érkezett s még az este fogadta a két ház elöljáróit, hogy a teendőket velök megbeszélje.

Dec. 6. Két házunk személyzete délben testületileg tisztelgett a püspök úrnál s utána az intézeti igazgató külön kihallgatáson kérte Ő méltát, hogy ünnepünk napján a Kalazantinum személyzetét is megáldoztatni kegyeskedjék. – Délután a főgimn. ifjúságának tartott a püspök úr előkészítő beszédet s utána az ifjúság gyónatását kezdte meg.

¹⁹⁰ Lásd a 153. sz. jegyzetet.

Dec. 7. Reggel a gimn. ifjúságának és számos hívőnek gyóntatása 10-igazgató 10 óraker a püspök úr csendes misét mondott templomunkban s a szt. mise alatt intézetünk igazgatójával megáldoztatta a nagyszámú gyónót. Délután ifjúsági ünnepély volt a főgimn. dísztermében a püspök úr és nagy közönség jelenlétében, melynek tárgysorozatában Pintér Kálmán, budapesti tanár-rendtársunknak: *Kalazanci szelleme* című drámai költeményét is előadta az ifjúság, Nagy Vilmos társházi és Sándor Vencel Kalazantinumi tanárjelölt növendékek közreműködésével, kiknek elseje a piaristát, másodikika pedig Kalazanci szellemét személyesítette. – Este a Kalazantinum meggyónt.

1897. dec. 8.

Rendünk 300-dos évfordulójának megünneplése

Rendünk 300-dos évfordulójának ünneplése Immaculata mai ünnepén a következő sorrendben történt: 6 órától a hívők gyóntatása; 7 ½ óraker Vincze József helybeli főgimn. tanár-rendtársunknak ünnepélyes fogadalmá; 8 óraker Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úrnak csendes szt. miséje növendékeink segédletével, mely alatt a Kalazantinum személyzetét és sok hívőt megáldoztatott, 10 óraker ünnepélyes szt. mise, melyet a püspök úr jelenlétében teljes segédlettel ngos. Biró Béla apát-kanonok, esperes-plébános úr mondott, s mely alatt Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató rendtársunk dicsőítő beszédet tartott, és amelynek végeztével a püspök úr szolgáltatta a hálaadást. – 1 óraker ismét a rendtársak testületi hálatisztelgését fogadta a püspök úr a rektorátusban, örömeinek adván kifejezést, hogy lélekemelő ünnepegyünkön részt vehetett, s annyi derék segítőtársat ismerhetett meg. Ezután kísérő papjaival társházunk díszebédjén vett részt a házfőnök úr által fölköszöntetvén rendünk főnökét éltette, majd rendtársainknak áldásos működését emelte ki elismerőleg s végül egy meglepő fordulattal Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat szentszéki tb. ülnökévé nevezte ki, hogy legalább némileg jelét adhassa, úgymond rendünk iránti tiszteletének. – Délután 4 óraker ismét ifjúsági ünnepély volt a főgimn. dísztermében, melynek sorozatában Szőke Lőrinc növendékünknek *Jubilate* ódája keltett nagyobb hatást. Az ünnepélynek jelentőséget adott Albach Géza kir. tan., polgármester úrnak lelkes üdvözlete a városi hatóság nevében az ünnepély elején, majd Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úrnak elismerő köszönete az ünnepély végén, mire Vajda Gyula dr. asszisztens úr fejezte ki rendünk köszönetét a velünk ünneplőknek. Ezen ünnepély folyama alatt érkezett meg végül a rendfőnök úrnak távirati válasza távirati üdvözlésünkre.

Dec. 9. Megyéspüspökünk reggel székhelyére utazott vissza. Rendünk iránt tanúsított kegyességét még ma reggel táviratilag, utóbb pedig feliratilag köszöntük meg. – Úgy helyi, valamint fővárosi s vidéki lapjaink is terjedelmes cikkekben írják le lelkesen, s rokonszenvesen rendünk ünnepét. Az ünnepünket is tárgyaló eme lapszámoknak egész gyűjteményét helyeztük el intézeti könyvtárunkban is.

Dec. 10. A fővárosi kat. kör már korábban gyűjtést indított meg alapítójának, b. Lévay Imre rendfőnökünk szobrára, mely intézetünkben is megindult. A kat. kör

Lévay-szobor¹⁹¹ azonban biztosítva lévén már nagys. és ft. Frank Ferenc rendfőnök úr levélben indítványozta, hogy a gyűjtést egy intézetünk számára megfestendő Lévay-képre folytassuk, mely célra ő maga 30 frtot ajánl föl. A rendfőnök úr ő nagyságának eszméje helyesléssel találkozott s a Lévay-kép megfestése határozatba ment.¹⁹²

Dec. 14. Rendünk 300-dos évforduló ünnepét 12-én társházunk jubiláris ebédjével s 14-én intézetünk jubiláris vacsorájával fejeztük be. Ámbár sokan akadályozva voltak a megjelenésben, mégis elegenden voltak a megjelentek is, úgymint: Palkovics József tábornok, honvédkerületi parancsnok, Biró Béla apát-kanonok, esperes-plébános, Albach Géza kir. tan., polgármester, Lechner Károly dr. egy. rektor, Pál István c. kanonok, statusi előadó, Óvári Kelemen dr. és Klupathy Antal dr. egy. jogkari, Lőte József dr. egy. orvoskari,¹⁹³ Szamosi János dr., Moldován Gergely dr., Márki Sándor dr., Halász Ignác dr., Schneller István dr., Csengeri János dr., Ferenczi Zoltán dr., Gergely Sámuel dr., egy. bölcsészeti, Vályi Gyula dr., Fabinyi Rezső dr., Farkas Gyula dr., Apáthy István dr., Szádeczky Lajos dr., Istvánffi Gyula dr.,¹⁹⁴ Schlesinger Lajos dr.¹⁹⁵ és Klug Lipót dr.¹⁹⁶ egy. matematikai kari tanárok, továbbá Szvacsiná Géza városi tanácsnok, Deák Pál főkapitány, Hóry Béla megyei árvaszéki elnök,¹⁹⁷ Farkas Géza dr. megyei főorvos, Szacs vay Dénes

¹⁹¹ Az egykori rendfőnök szobrát 1897-ben mintázta meg meg gipszből Holló Barnabás (Alsóhangony, 1865. máj. 16.–Bp., 1917. nov. 2.) szobrászművét. Főbb művei: a Tudományos Akadémia alapítása, az MTA épületében, 1891; Wesselényi-emléktábla, a budapesti ferences templom, 1892; Erzsébet királyné koszorút helyez Deák Ferenc ravatalára, az MTA épületében.

¹⁹² Az egykori rendfőnököt ábrázoló olajfestményt 1898-ban Udvardy Gyula (Pest, 1839–?) festette meg.

¹⁹³ Lőte József (Maroscúcs, 1856. márc. 19.–Bp., 1938. júl. 13.) orvos, kóréleti kutató, egy. tanár. 1880-tól Kolozsvárott, 1883-tól 1890-ig Budapesten tanársegéd az általános kór- és gyógyszer-tani tanszéken, ill. a Pasteur-intézetben. 1887-ben mt. a kísérleti kórtanból, 1890-től az általános kórtan ny. r. tanára a kolozsvári, majd a szegedi egyetemen. 1901–1902-ben a kolozsvári egyetem rektora.

¹⁹⁴ Istvánffi Gyula (Kolozsvár, 1860. ápr. 5.–Bp., 1930. aug. 16.) botanikus, mikológus és szőlész; egy. tanár. 1883-ban a kolozsvári egy. növénytan tanszéke, 1892-ben a budapesti egyetem mt., 1897-től a kolozsvári egyetem ny. r. tanára. 1898-tól az általa megszervezett Központi Szőlészeti Kísérleti Állomás és Ampelológiai Intézet vezetője. 1915-től 1927-ig a budapesti műegyetem a növénytan ny. r. tanára. Főműve: *A magyar ebető és mérges gombák könyve*, Bp., 1899.

¹⁹⁵ Schlesinger Lajos (Nagyszombat, 1864. nov. 1.–Giessen, 1933. dec. 16.) matematikus, egy. tanár. 1889-ben mt., 1897-ben Bonnban rk. tanár, 1897-től 1911-ig a kolozsvári egyetemen a matematika ny. r. tanára. 1911-ben Budapestre nevezték ki, egyidejűleg Giessenbe hívták meg egy. tanárnak.

¹⁹⁶ Klug Lipót (Gyöngyös, 1854. jan. 23.–Bp., 1944) matematikus, egy. tanár. 1893-ban a Bp. II. kerületi főreáliskolán tanított. 1882-ben bölcsészdoktor. 1897-től az ábrázoló geometria tanára a kolozsvári egyetemen.

¹⁹⁷ Terebesi Hóry Béla (Magyargyerőmonostor, 1845. jún. 1.–Kolozsvár, 1909. dec. 20.) árvaszéki elnök, író. 1867-től Zeyk Károly orszgy. képviselő, belügyi államtitkár titkára. 1882-ben a Kolozs megyei árvaszék elnöke. A kolozs-kalotai ref. egyházmegye algonok. 1885-ben az

ügyvéd, Mihály István földbirtokos, Gráf Jakab ev. ref. főgimn. tanár, Scheitz Vilmos dr. városi kerületi orvos, Jakabházy Zsigmond dr. egy. tanársegéd, házi orvos s végül Tóth Jenő házfőnök, Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató, Réti Márton elemi isk. igazgató és Wagner Antal főgimn. tanár rendtársaink.

Dec. 15. Lőrincz Gábor nagykárolyi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után meglátogatta az intézetet. – Bérházunk lakója, néhai Fehdenfeld Ottó nyug. törvényszéki bíró meghalt.

Dec. 16. Kolozsvár szab. kir. város törvényhatósági bizottsága mai közgyűléséből a következő üdvözlő iratot intézte rendünk főnökéhez a 300-dos évforduló alkalmából:

Nagyságos Rendfőnök úr!

A kegyes-tanítórend keresztényi türelme a vallásharcok idején, tündöklő hazafisága a megpróbáltatás nehéz napjaiban, önfeláldozó tevékenysége ma, midőn minden munka jutalomért kiállt, arról tanúskodik, hogy a nemes Rend minden időben azokkal az erényekkel ékeskedett legkivált, amelyre a kornak leginkább szüksége volt.

Maga a kegyes iskola, amely a nagy alapító, Kalazanci Szt. József gondolata szerint: a szegények iskolája, voltaképpen nem is a XVI., hanem a XIX. és az ezután következő századok programja. Amidőn korunkban minden más társadalmi kérdés felett a szegénység anyagi, értelmi és erkölcsi felkarolásának a kérdése olyképpen uralkodik, hogy ez a kérdés immár valósággal az emberi civilizáció létkérdése: a szegények oktatására hivatott Kegyes Tanítórend háromszázados fennállás után is, nem mint idejét múlt, elaggott, hanem mint ifjú erőben álló nagyra hivatott intézmény jelentkezik.

Éppen ezért mi, Kolozsvár szab. kir. város törvényhatósági bizottsága, örömmel ragadjuk meg a nemes Rend alapításának háromszázados évfordulóját alkalmul arra, hogy a Ft. Rendnek a múltban a hazai oktatásügy és különösen városunk oktatásügye körül szerzett kitűnő érdemeiért ismételten leghálásabb elismerésünket nyilvánítjuk, és egyben szívből kívánjuk, hogy a nemes Rend múlt dicsősége csak árnyéka legyen jövődő felvirágzásának.

Kolozsvár szab. kir. város törvényhatósági bizottságának 1897. évi december hó 16-án tartott rendes közgyűléséből.

Dr. Eszterházy László
főjegyző¹⁹⁸

Albach Géza
királyi tanácsos, polgármester

Dec. 18. Vincze József helybeli főgimn. tanár, a Kalazantinum volt növendékei közül ma tette le elsőnek a tanári szakvizsgálatot a magyarból kitűnő, s a latinból dicséretes eredménnyel. – Intézeti lapunk, a *Kalazantinum* a 300-dos évforduló al-

EMKE első pénztárosa, 1905-től igazgatósági tagja. A Részvét-Album a marosvásárhelyi árvaházak javára szerkesztője (Moldován Gergellyel), Kolozsvár, 1872. Alapítója a Társadalom (1874) és az Ellenzék (1880) lapoknak. Főbb művei: *A nagy napok 1848–49-ben: A magyar szabadságharcz rövid naplója*, Kolozsvár, 1873; *Közügyi előjárók teendői gyámügyekben*, Kolozsvár, 1883.

¹⁹⁸ Eszterházy László Kolozsvár főjegyzője, később polgármester h.

kalmából díszesebb s terjedelmesebb alakban jelent meg, bőven tárgyalván jubiláris ünnepélyeinket.

Dec. 24. A mai örömtelt estét a karácsonyfa ajándékaival kedvességben fokozta Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató-rendtársunk, ki a Kalazantinum könyvtárának Pázmány Péternek eddig megjelent újabb kiadású munkáit küldte meg, ígervén hogy a teljes kiadást megszerzi intézetünk számára. A becses ajándékot nagy lelkesedéssel fogadtuk.

1898

Január 1. A főplébániai templomban hálaadó isteni tiszteletet tartottak növendékeink segédletével Szentséges atyánk áldozáságának 60 éves aranymiséje alkalmából, amelyen intézetünk is jelen volt.

Jan. 3. A ft. rendkormány rendeletére 550 üveg bor küldetett dörgicsei pincénk-ből, s ebből növendékeink tanárainak 20–20 üveggel kedveskedtünk rendünk hálás elismerése jeléül.

Jan. 4. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr kitüntetését a püspök úrnak megköszönendő Gyulafehérvárra utazott, honnan másnap estére tért vissza.

Jan. 9. Isteni tiszteleten egyetemi templomunkban, hol Tarány István tanárjelölt, társházunk tagja primiciáját tartotta Vajda Gyula dr. kormánysegéd-főfelügyelő úr manuduktorsága mellett növendékeink segédletével és énekével.

Jan. 12. A megyéspüspök úr a status igazgatótanácsának havi ülésére városunkba érkezett, s fogadására házaink előljárói is az állomásra mentek ki, miután Ő méltósága a gimn. ifjúságot gyóntatni s intézeti kápolnánkban isteni tiszteletet végezni szándékozik. – Gácsér Endre lévai¹⁹⁹ tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

1898. jan. 13.

A megyéspüspök úr apostolkodása a Kalazantinumban

A megyéspüspök úr, Majláth Gusztáv Károly gróf, kíséret nélkül, reggel 8 óra-kor jött a Kalazantinumba, melynek kápolnájában már nagyszámú meghívott gyűlt össze. Kápolnánkban egyházi ruhát öltvén magára, a közeli prefektusi lakosztályba ment át Ő méltósága, hol özv. Török Bódogné, előkelő unitárius nőt sub conditione megkeresztelt, s utána még más két úrnővel együtt meggyóntatott. A kápolnába visszatérvén csendesmisét mondott Bíró Béla apát-kanonok, Tamási Áron oldalkanonok, Pál István c. kanonok, Medgyesi János segédlelkész és három növendékünk segédletével, mely alatt az evangélium után a konvertita letette a hitvallást, a püspök úr pedig igen szép alkalmi beszédben a jelenlevőket buzdította a kegyelemélet ápolására a szentségek által, melyeket ő fáradságot nem ismerve kész a jelenlevőknek kiszolgáltatni. Miután a gyónókat infra missam még megáldoztatta volna, hosszas imádság után elhagyta kis kápolnánkat s az intézeti igazgatónál meg-

¹⁹⁹ Léva, Levice (ma Szlovákia).

reggelizett, készségesen fogadván el a meghívást szerény ebédünkre is. Reggeli után 10–12-ig a főgimn. osztályaiban tett látogatást, 12–1-ig pedig ismét a Kalazantinumi igazgatónál examen jurisdictionale-t tartott személyesen Vincze József újmises rendtársunkkal, ki megelégedésére felelt meg úgy, hogy őt mindjárt approbálta is. 1 óra-kor szerény asztalunkhoz ült Ő méltósága – ebéd négy tál étellel – Bíró Béla, Tamási Áron, Pál István, Medgyesi János, Tóth Jenő, Erdélyi Károly dr., Réti Márton és Vincze József vendégeinkkel, mely után 2 ½ órakor mindnyájan Szamosi János dr. egy. tanár és statusi igazgatósági tag úr nejének temetésére mentünk, melynél növendékeink karénekeivel nemcsak a beszentelést végezte, hanem a csúf, sáros idő dacára a menetet is végig vezette gyalog haladván, míg csak az elhunyt nyugvóhelyét is be nem szentelte. A temetés után a status igazgatótanácsának ülésén elnökölt s 6–8-ig ismét a jelentkező gimn. ifjakat gyóntatta, míg végre 8 óra után plébániai lakására tért vissza. – Megyéspüspök urunknak ezen apostolkodásáról úgy helyi lapjaink, valamint a *Religio-Vallás* fővárosi lap is cikkeznek.

Jan. 14. A megyéspüspök úr, miután 5 órakor a plébániai templomban szent. misét mondott, a gyorsvonattal székhelyére utazott – Vizsontlátásra egy hónap múlva! – búcsúzván el tőlünk is, kik az állomásra kikísértük.

Jan. 27. Sátoraljaiújhelyből b. Illésházy [János]²⁰⁰ hagyatékából egy láda könyv küldetett s ez által könyvtárunk ismét 60 kötetrel gyarapodott.

Február 1. Kovács Géza növendék beadván elbocsátó kérvényét, elhagyta az intézetet s a ft. rendkormány f. évi febr. 7-én 335. sz. alatt a rend kötelékéből elbocsátotta.

Febr. 9. B. Lévy Imre rendfőnökünknek megfestendő képére a rendfőnök úr által följánlott 30 frton felül társházunk tagjai között 20,80 frt s házunkban 18,50 frt összegyűlvén a képet Budapesten megrendeltük.²⁰¹

Febr. 10. A rendnek kolozsvári hittanár képesítő bizottsága képesítő vizsgálatot tartott intézetünkben, melyet tíz tanárjelölt tett le, köztök a Kalazantinum volt növendékeiből elsőnek Vincze József.

Febr. 12. A megyéspüspök úr délután ismét városunkba érkezett, kit az állomás-on fogadtunk s a főgimnáziumba kísértünk, hol 6–8-ig az ifjúságot gyóntatta.

Febr. 13. Egyetemünknek kezdet óta tanára, Finály Henrik dr. déli 12 ½ órakor meghalt. – A plébánia ebédet adott a püspök úr tiszteletére, melyre a rendházak előljáróit hívták meg, intézetünkben az asszisztens-főfelügyelő urat s az intézet igazgatóját.

Febr. 14. A püspök úr reggel 8 órakor ismét intézetünkbe jött s itt gyóntatott, misézett, majd elmaradt öreg bérmálendőknak a bérmálás szentségét szolgáltatva ki, s ezen alkalomból szívrehatóan prédikált, amint ezekről helyi lapjaink bővebben értekesítenek.

Febr. 15. Megyéspüspök urunk a reggeli gyorsvonattal székhelyére utazott visz-

²⁰⁰ Illésházy János (Vác, 1840. jan. 9.–Sátoraljaiújhely, 1897. júl. 15.) főgimn. tanár, h. házfőnök. 1888–1895 között a sátoraljaiújhelyi róm. kat. főgimn. igazgatója, h. házfőnök.

²⁰¹ Lásd a 150. sz. jegyzetet.

sza. – Délután nagy részvét mellett kísértük ki nyugvóhelyére b. Finály Henrik drt, rendünknek mindvégig jóakaróját, mely végtisztességnél intézeti énekarunk gyászdalaival is közreműködött.

Febr. 18. Tókes Lajos váci tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után meglátogatta az intézetet.

Febr. 27. A róm. kat. hitközség mai közgyűlésén újabb hat évre választotta meg Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat választmányi tagjává.

Március 5. A ft. rendkormány intézetünk négy növendékének megengedte az ünnepélyes fogadalom letételét s ennek átvételére a rendfőnök úr az intézeti igazgatót hatalmazta föl.

Márc. 12. A megyéspüspök úr az esti vonattal városunkba érkezett s 6–8-ig a főgimn. ifjúságát gyóntatta.

Márc. 13. Niklos János növendék mint legidősb, és Varjas Endre növendék mint a *Kalazantinum* intézeti lapunk szerkesztője tisztelegtek ma a püspök úrnál, miután Ő méltósága lapunkat tollal is óhajtván támogatni, egy buzdító cikkelyt ígért meg.

Márc. 14. A püspök úr ismételt apostolkodása kápolnánkban, melyben gyóntatás után szt. misét mondott s az alatt egy ref. nőt vett át szentegyházunkba, kit a szt. mise után meg is bérmált, úgy a hitvallás, mint a bérmálás után megindító buzdító beszédek intéztvén az egybegyűltekhez, miként ezeket helyi lapjainkban is olvashattuk. A szertartások befejeztével Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úrral tanácskozott Ő méltósága a megalakítandó kat. legényegylet ügyében, mely egyelőre még nem került nyilvánosságra.

Márc. 15. A megyéspüspök úr a reggeli vonattal székhelyére utazott s az állomáson hosszabb időre búcsúzott el, miután Ő szentségének meglátogatására Rómába készül. – Városunk hatóságai, intézeti s közönsége nagy lelkesedéssel ünnepelte meg ma a 48. eseményeknek 50. évfordulóját: a város zászlódísz t öltött, délelőtt 9 órakor a kat. főplébániai templomban, 10 órakor a ref. imaházban hálaadó isteni tiszteletek tartattak s ezek után a városházán díszközgyűlés, az intézetekben iskolai ünnepélyek, s a főtéren egyetemi s más egyleti ünnepélyek is; este kivilágítás rendezett fáklyásmenettel, s végezetül társas vacsora a még nagy számú 48. honvédek megvendéglésével.

Márc. 19. A megyéspüspök úr Gyulafehérvárról ajánlott levélben küldötte meg az ígért cikkelyt Kalazantinumunk szerkesztőjének *Reménysugár* címmel.²⁰²

Márc. 22. Az Akademia Kalazantiana díszülését Ő szentsége, XIII. Leó pápa koronázása 20. s a 48. események 50. évfordulójának megünneplésére szentelvén ezen ünnepélyünk programját 200 példányban küldtük szét meghívóként, s a megyéspüspök úr óhajására neki is küldtünk három meghívót.

Márc. 25. Az Akademia Kalazantiana díszülése. Tárgysorozatát, dolgozatait s az ünnepély leírását *Kalazantinumunk* közli, mely ezen alkalomból a megyéspüspök úr *Reménysugarával* az élen nyomtatásban jelent meg először április 1-én 200 példány-

²⁰² MAJLÁTH Gusztáv Károly, *Reménysugár*. Kalazantinum 3(1897/1898):7-8, 95-96.

ban 50 frt nyomtatási költséggel. Ünnepegyünk méltatása különben úgy helyi, sőt fővárosi lapjainkban is olvasható.

Márc. 26. Vincze József tanár, intézeti volt növendékeink közül ismét elsőnek a követelményeknek cum laude, dicséretesen megfelelően bölcsészettudorrrá avattott.

Márc. 27. Lévy-képünket, melynek költségeihez újabban még Horváth Piusz asszisztens úr 5 frttal és a váci újoncnevelő intézet 8,20 frttal járultak, ma kaptuk meg. A képet, mely sikerült művészi alkotás számba mehet, Fekete Endre asszisztens úr rendelte meg Budapesten Udvardy Gyula festőművésznél,²⁰³ ki kegyeletből 50 frt, a csomagolás 3 frt és szállítási díja 2 frt, úgyhogy ezen új szerzeményünk 70 frt; de a szerzés módjában megbecsülhetetlen, s ebédlőtermünknek valódi kincse.

Márc. 29. A megyéspüspök úr f. évi 1360. sz. alatt megköszöni meghívását az Akademia Kalazantiana díszülésére, amint következik:

Tisztelendő Igazgató!

Őszentsége, XIII. Leó pápa koronázásának 20. és a 48-as események 50 éves fordulójának megünneplésére rendezett díszülésre való szíves meghívást igen köszönöm. Sajnálom, hogy a Kalazantinum ünneplésén nem vehettem részt egyéb sürgős teendőim (NB. őméltósága ordinált) miatt; de ezen alkalmat is felhasználom arra, hogy buzgó törekvésökre Isten bőséges áldását leedsjem.

Egyébiránt ájtatos imáiba ajánlottan vagyok Tisztelendőségednek

Károlyfehérvárt, 1898. március hó 26-án

jóakaró főpásztor

Gusztáv Károly.

Április 1. Intézeti lapunknak, a *Kalazantinum*nak első nyomtatott száma tetszetős alakban a megyéspüspök úr vezércikkelyével és az Akademia Kalazantiana díszülésének dolgozataival megjelent s habár a 2 ½ ívnyi terjedelmű lapszám nyomtatása 50 frtba került, az nem vezett kárba; mert lapunk az általa nyilvánosságra kerülén úgy helyi, mint fővárosi lapjainkban is figyelmet keltő méltatásban részesült.

Április 2. Házi orvosunknak, Jakabházy Zsigmond dr. úrnak ref. neje az intézeti igazgatónál meggyónván, három kiskorú leánykájával szentegyházunkba vétetett föl házi kápolnánkban az erre fölkért Medgyesi János káplán úr által.

Ápril. 3. A húsvéti renovatio votorum megelőző szentgyakorlat után ma tartott meg intézetünkben.

Ápril. 7. A húsvéti szt. gyónást elvégezvén tárházunk tagjaival együtt mindnyájan egyetemi tempolomunkban járultunk az Úr asztalához, melyben a nagyheti szer-tartásokon is jelen voltunk.

Ápril. 11. Niklos János, Péter József, Hollósy Béla és Flóderer Imre intézeti nő-

²⁰³ Udvardy Ignác (Zalaegerszeg, 1877. máj. 8.–Zalaegerszeg, 1961. ápr. 1.) festőművész. Nagyváradon rajztanár. 1900-tól szerepelt a Műcsarnok tárlatain, a bukaresti és kolozsvári kiállításokon. 1919-ben a nagyvárad múzeum igazgatója. 1924-ben a nagybányai művésztelepre költözött. Az 1940-es években visszatért Magyarországra, Zalaegerszegen telepedett le.

vendékek ünnepélyes fogadalmat tettek egyetemi templomunkban a taval[y]ihoz hasonló ünnepélyességgel; de ez alkalommal nagy, előkelő közönség jelenlétében mint ezt *Kalazantinum*unk május-júniusi száma kiemeli, mely a szertartásnak kimerítő leírását közli. – Intézeti lapunknak ezen III. évfolyamú utolsó száma, mely szintén nyomtatásban jelent meg, közli egyúttal megyéspüspök urunknak első római útját is, ki Rómába érkezve mindjárt másnap, április 19-én a San Pantaleonban mondott szt. misét a magyar piaristákért, majd a Collegio Nazarenot és az újonnan épült Collegio Calazantiot látogatta meg. Ő szentsége április 21-én fogadta kihallgatáson, mely alkalommal apostoli áldását esdette ki mindnyájunkra, s Rómát április 25-én elhagyván visszatért, magával hozván atyai szeretetének emlékeit.

Ápril. 14. Fekete Endre asszisztens úr, a rend tanulmányi ügyeinek vezetője, intézetünk meglátogatása végett városunkba érkezett s társházunkba szállt.

Ápril. 15. Fekete asszisztens úr meglátogatta az intézet előljáróit, majd bérházunkat tekintette meg, mely ismét némi javítást igényel.

Ápril. 16. Fekete asszisztens úr fogadta az intézeti növendékeket, különösen a tanári szak-alapvizsgálat előtt álló II. éveseket buzdítván kitaró munkára. – Délután 5 ½ órakor az Akademia Kalazantiana zárülését tartottuk meg, kapcsolatban Lévy-képünk leleplezésével, mely kis ünnepélyen az intézet előljáróin kívül még Fekete asszisztens úr, Tóth Jenő házfőnök, Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató, Réti Márton elemi isk. igazgató, Wagner Antal főgimn. intézeti tanár és Jakabházy Zsigmond dr. háziorvos urak voltak jelen. Az ünnepélynek részletes leírását *Kalazantinum*unknak május-júniusi száma közli.²⁰⁴

Ápril. 17. Fekete asszisztens úr a francia nyelv gyakorlati tanítását és a prédikáció gyakorlását figyelte meg.

Ápril. 18. Fekete asszisztens úr folytatólag a lelki pásztorkodástan és a német nyelv gyakorlati tanítását figyelte meg.

Ápril. 19. Fekete asszisztens úr megtekintvén az intézet helyiségeit is, elbúcsúzott tőlünk, hogy még társházunk tanárjelölt tagjainak ügyeit megvizsgálja, s ápril. 20-án a reggeli vonattal Budapestre utazott vissza.

Ápril. 20. Perényi József dr. nagykanizsai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápr. 21. Eberhardt budapesti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápril. 22. Abelsberg József lévai tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápril. 23. Bertalan Alajos tb. kormánytanácsos, rendi uradalmi kormányzó úr gazdasági ügyekben városunkba érkezvén meglátogatta intézetünket, s nagy érdeklődéssel tekintette meg egész berendezését. – Hencz Ede selmeci²⁰⁵ tanár-rendtársunk a javító alapvizsgálatot kiállván, szintén meglátogatta intézetünket.

Ápril. 26. A ft. rendkormány bérházunk javítását elrendelvén, a javítási munká-

²⁰⁴ Kalazantinum 1898.

²⁰⁵ Selmezbánya, Banská Štiavnica (ma Szlovákia).

kat megkezdték.

Május 4. A Kalazantinum bérházát 225,19 frt költséggel kívül-belül ismét kijavították.

Máj. 6. A megyéspüspök úr római útjából hazatérőben átutazott. Üdvözlésére az intézeti főfelügyelő és igazgató is az állomásra siettek, s az asszisztens-főfelügyelő úr meghívására Gyulafehérvárra kíserte.

Máj. 7. Az asszisztens-főfelügyelő úr este visszatérően Gyulafehérvárról a püspök úr üdvözlésével elhozta római emlék-ajándékait: szt. Atyánk ereklyéjét, 300-dos jubileumunk emlékérmét, s egyéb kisebb érmekeket és képeket.

Máj. 12. Székely Ernő intézeti növendék elbocsátó kérvényét beadván, elhagyta az intézetet. – Alter Béla, volt intézeti növendék, rózsashegyi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 13. Tőkés Lajos váci tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 14. Vincze József dr. mint helybeli főgimnáziumunk tanára²⁰⁶ ma tette le a pedagógiai vizsgálatot a neveléstanból dicséretes s a bölcsészettől jó eredménnyel, megszerezvén így a tanári oklevelet – elsőnek a Kalazantinum növendékei közül. – Alter Béla pedig a követelményeknek dicséretes eredménnyel megfelelvén bölcsészettudományi avattatott. – Sikerült szakvizsgálat után Mátyás József temesvári tanár-rendtársunk is meglátogatta az intézetet.

Máj. 16. Társházunk tagja Salzbauer János kánonjogtudor, tb. kormánytanácsos, a szt. József finevelő²⁰⁷ igazgatója, a Ferenc József-rend lovagkeresztese, nyug. főgimn. és c. rk. egy. tanár hosszas betegeskedés után ma délelőtt 66 éves korában vízkórban meghalt.²⁰⁸ Ravatalára intézetünk is csinos koszorút helyezett.

Máj. 18. Egyetemi templomunkban délelőtt 10 órakor engesztelő szt. miseáldozat mutattatott be praesente corpore növendékeink segédletével és megható énekekkel, mely után b. Salzbauer rendtársunkat óriási részvét mellett kísértük örök nyugalma helyére, a köztemetőben újonnan berendezett kegyesrendi sírkertbe.

Máj. 21. Ma este vettük ft. Kalmár Endre tb. rendfőnök úrnak távirati értesítését, mely szerint Frank Ferenc rendfőnökünk délelőtt 9 ½ órakor meghalt. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a távirati felhívásra még az éjjeli vonattal Budapestre utazott.

Máj. 23. B. Frank Ferenc rendfőnökünket Budapesten nagy fénnel temették el, s utána a teljes rendi kormánytanács ülést tartott, melyben a helyettes rendfőnöknek választását júliusra halasztotta el, s az ideiglenes vezetést a tb. rendfőnökre és a Bu-

²⁰⁶ Vincze József (Szöllősgyőrök, 1874. okt. 18.–Tata, 1933. júl. 14.) főgimn. tanár. 1898–1899-ben a kolozsvári róm. kat. főgimn. tanára.

²⁰⁷ Szt. József finevelő, tréfas elnevezése: Szent Jóska. A szemináriumépület déli része 1731-ben, az északi 1769-ben épült. Nevét a főbejárat felett elhelyezett, gyermeket tartó Szt. József szoborról kapta. 1883-ban a szobor alatt emléktáblát helyeztek el: SEMINARIUM BATHOR[jano]. APOR[eum]. S[ancti]. IOSEPHI.

²⁰⁸ Életrajzát Bíró Vencel írta meg. Lásd Erdélyi piarista nagyok. Kiadatlan életrajzok. Sajtó alá rend., szerk., előszó Sas Péter, Kolozsvár, Verbum, 2007. 109–177.

dapesten tartózkodó kormánysegédekre bízta.

Máj. 24. Intézetünk ma mutatta be első szt. miseáldozatát b. rendfőnökünk lelki üdvéért. Az asszisztens-főfelügyelő úr az esti vonattal visszatért a temetésről.

Máj. 28. Intézeti lapunknak, a *Kalazantinumnak* a III. évf. utolsó, május-júniusi kettős száma ismét nyomtatásban jelent meg és dús tartalom mellett a lap élén gyászkeretben elhunyt rendfőnökünket siratja.

Máj. 30. Az Unió 50 éves fordulójának ünneplése városunkban. A város zászló-díszben; 9 órakor hálaadó isteni tisztelet a főtéri plébániatemplomban növendékeink segédletével; 10 órakor a városi törvényhatóság díszközgyűlése az ódon Redoute²⁰⁹ nagytermében, melyen az orsz. kormányt Dániel Ernő báró, kereskedelmi min.²¹⁰ képviselte; 12 órakor az egy. ifjúság ünnepélye a vigadó előtt az utcán az Unió-emléktáblájának²¹¹ leleplezésével, melyen Szőke Lőrinc növendékünknek: *Éljen az Unió* ódáját szavalta el egy egyetemi hallgató; 2 órakor díszebéd a sétatéri Lövdöde²¹² éttermében; este 8 órakor kivilágítás és díszelőadás a színházban, hol az 50 év előtti Unió-határozatot élőképekben mutatták be.

Június 1. Palkovics József altábornagy, honvédkerületi hadparancsnok úr szemleútjáról hazatérvén, meglátogatta az intézeti igazgatót, hogy részvétének adjon kifejezést rendfőnökünk elhalálozása alkalmából.

Jún. 2. A helybenhagyott vizsgálati rend értelmében vizsgálat tartatott a német nyelvgyakorlásból.

Jún. 5. A teológiai előadások befejeztével vizsgálat tartatott a francia nyelvgyakorlásból.

Jún. 6. A III. éves növendékek vizsgálata a szentirati tanulmányokból az asszisztens-főfelügyelő úrnak, mint rendfőnöki megbízottnak elnöklete alatt. – Városunknak mai tisztújító közgyűlésén a nyugalomba vonult Albach Géza helyébe Szvacšina Géza tanácsnokot választották meg egyhangúlag polgármesterré.

Jún. 7. Az újonnan választott polgármestert az intézeti igazgató átiratban üdvözölte s a polgármester úr ezt mindjárt személyesen köszönte meg.

Jún. 8. A III. éves növendékek vizsgálata az egyháztörténetből szintén az asszisztens-főfelügyelő úr elnöklésével.

Jún. 10. Végzett II. éves növendékeink lelkipásztorkodástani tanulmányaik kiegészítésére pótkurzust hallgatnak, melyet naponként két-két órával ma kezdtünk meg.

²⁰⁹ Lásd a 111. sz. jegyzetet.

²¹⁰ Vargyasi báró Dániel Ernő (Elemér, 1843. máj. 3.–Balatonfüred, 1923. júl. 23.) politikus. 1870-ben, 1875-ben és 1910-ben országgy. képviselő. 1895-től 1899-ig kereskedelmi min., munkás-sága alatt fejezték be a Vaskapu szabályozását. 1906 és 1910 között főrendiházi tag.

²¹¹ Az Unió 50 éves jubileumán, 1898. máj. 30-án emléktáblát helyeztek el a Redout, a Vigadó épületének falán. 1848. máj. 30-án ott ülésezett az erről szóló határozatot kimondó országgyűlés. Az emléktábla díszes vörösréz keretét Fadrusz János 1902-ben alkotta. 1919-ben és 1944-ben eltávolították helyéről. Jelenleg ismeretlen helyen lappang.

²¹² Lövdöde. A Sétatér északnyugati sarkán álló céllövésre használt építményt 1873-ban emelték, a város lövészeinek gyakorlatozó helye volt.

Jún. 11. Márton Pál növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett jó eredménnyel. – Házunk előtt a patakkő burkolatot fölszedték, és gránitjárdát raknak le helyébe.

Jún. 16. Sándor Vencel növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel.

Jún. 17. Tanári szak-alapvizsgálatot tettek Perger Kálmán növendék dicséretes, Schultheisz Vince növendék dicséretes és Szabó János növendék elégséges eredménnyel, míg ellenben Pásztor Imre növendék nem felelt meg a követelményeknek, s egy évre visszavetett.

Jún. 18. Varjas Endre növendék vizsgálata a szentirati tanulmányokból s a nevelés történetéből reggel 8-tól este 8-ig az asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 25. Fekete Endre asszisztens úr a ft. rendkormány megbízásából este megérkezett és társházunkba szállt.

Jún. 27. A III. éves növendékek vizsgálata az egyház- és a bölcsészettörténetéből reggel 8-tól délután 4 ½ óráig Fekete Endre kormánysegéd úr elnöklete alatt, mely után a kormánysegéd úr Budapestre utazott vissza, s a növendékek nagyobb része is a szünidőre hazasietett.

Jún. 28. A II. és I. éves növendékek vizsgálata az egyház- és a bölcsészettörténetéből reggel 8-tól délután 4 ½ óráig Fekete Endre kormánysegéd úr elnöklete alatt, mely után a kormánysegéd úr Budapestre utazott vissza, s a növendékek nagyobb része is a szünidőre hazasietett.

Július 3. A ft. rendkormány intézkedése folytán a fölszentelendő növendékek július hó 4-én Budapesten tartoznak megjelenni, hol 5., 6. és 7-én szt. gyakorlatot végeznek, 8-án examen ordinandumot tesznek s még aznap Vácra mennek, hol a papszentelés 9-én kezdődik és 14-én végződik. Ezen intézkedés következtében intézetünknek fölszentelendő növendékei is, név szerint Niklos János és Puder József Budapestre utaztak.

Júl. 7. Az asszisztens-főfelügyelő úr a püspök úr óhajtására, hogy vele a rendi konzisztórium elé terjesztendő kívánságait közölhesse, Gyulafehérvárra utazott s onnan az esti vonattal visszatért.

Júl. 8. Az intézeti igazgató a ház ügyeinek vezetését a prefektus úrnak adván át, szünidőre a Vág-völgyébe utazott. – Rendünknek régi jóakarója, Szász Béla dr. nyug. egy. tanár meghalt.

Júl. 9. Az asszisztens-főfelügyelő úr a rendi konzisztóriumba Budapestre utazott.

Júl. 10. Szőke Lőrinc növendék beadván elbocsátó kérvényét elhagyta az intézetet.

Júl. 11. A rendi kormánytanács mai ülésében Magyar Gábor kormánytanácsos és szegedi főgimn. igazgató urat választotta meg h. rendfőnökké, a következő ülésekben pedig Kozár Ferenc urat kolozsvári társházunk főnökévé.

Júl. 19. Az asszisztens-főfelügyelő úr az esti vonattal visszatért.

Júl. 26. A rendi mutációk megküldettek. A Kalazantinumba nt. Janny László

főgimn. tanár²¹³ úr lelki igazgatónak helyeztetik át Kecskemétről, a végzett III. éves növendékek tanárokul alkalmaztatnak Flóderer kivételével, ki teljesebb kiképzetés céljából IV. éves egy. hallgatóul társházunkba tétetik át, a Kalazantinumba pedig 5 rendi növendék rendeltetik Kecskemétről.

Augusztus 10. Az intézeti igazgató visszatérvén átvette a ház ügyeinek vezetését.

Aug. 11. Hám Antal dr. intézeti prefektus úr szüleihez Csongrádmindszentre utazott, hogy onnan az e hó 22. és 23-án tartandó prefektusi konferenciára Budapestre menjen.

Aug. 15. Társházunk búcsúnapján mindnyájan a társház vendégei voltunk, örömmel köszöntvén az új házfőnököt ezen első kínálkozó alkalommal.

Aug. 17. Jakobinyi Alajos társházunknak új tanártagja²¹⁴ látogatást tett az intézetben.

Aug. 18. Az intézeti spirituális úr lakásául a prefektusi lakásául szomszédos nagyszoba rendeztetik be.

Aug. 19. Nyilassy Károly²¹⁵ és Novotny Endre²¹⁶ társházunknak új tanártagjai látogatást tettek az intézetben.

Aug. 21. Intézeti lapunk címlapjához kliséet rendeltünk Budapesten, mely sikerült kivitelben küldetett meg.

Aug. 22. Janny László spirituális úr a reggeli vonattal megérkezett. Tizenöt évi működés után örömmel jött Kecskemétről városunkba vissza, melyben előzőleg öt évig tanított s igaz örömmel fogadtatott a Kalazantinumban, mely benne lelki ügyeinek első vezetőjét fogja tisztelni.

Aug. 28. Szt. Atyánk ünneplése egyetemi templomunkban, hol a nagymisést nagys. Bíró Béla apát-kanonok, esperes-plébános úr mondotta növendékeink segédletével, a szt. beszédet pedig Jakobinyi Lajos tanár tartotta nagy hatással.

Szeptember 1. Kausch Mihály növendék a szünidőről már nem tért vissza az intézetbe, s ma elbocsátó kérvényét adta be.

Szept. 2. Hangonyi Leó növendék elbocsátó kérvényét beadván, távozott az intézetből.

Szept. 3. Zvér Endre szegedi házfőnök²¹⁷ úr levélben jelenti, hogy Gera Antal növendékünk betegen fekszik szüleinél, s tüdősorvadásos bajából egyhamar nem is épül föl.

²¹³ Janny [Jany] László (Székesfehérvár, 1848. ápr. 18.–Privigye, 1927. febr. 15.) teológiai tanár. 1899 és 1903 között a kolozsvári Kalzantinum spirituális, teológiai tanára.

²¹⁴ Jakobinyi Alajos (†Máramarossziget, 1873. szept. 12.) főgimn. tanár. 1898–1899-ben a kolozsvári róm. kat. főgimn. tanára.

²¹⁵ Nyilassy Károly (Várpalota (1854. szept. 3.–Sátoraljaújhely, 1932. aug. 15.) főgimn. tanár. 1898–1899-ben a kolozsvári róm. kat. főgimn. tanára.

²¹⁶ Novotny [Nemes] Endre (Orkuta, 1868. nov. 25.–Kolozsvár, 1912. ápr. 10.) főgimn. tanár. 1899 és 1903 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár, a Mária Terézia konviktus subregense, 1908 és 1912 között a kolozsvári róm. kat. főgimn. igazgató, a Mária Terézia konviktus rektora.

²¹⁷ Zvér Endre (Szeged, 1850. okt. 26.–Szeged, 1902. aug. 19.) házfőnök. 1889 és 1899 között szegedi főgimn. tanár, 1899-től 1904-ig házfőnök.

Szept. 6. Az intézeti prefektus úr az esti vonattal visszatért s a növendékek is gyülekeznek.

Szept. 7. Perger Kálmán növendék levélben jelenti be kilépését rendünk kötelékéből.

Szept. 8. Teológiai tanévünknek rendes megnyitása 26 növendékkal. – A megyéspüspök úr Janny László intézeti lelki igazgató úrnak megküldötte a joghatósági okmányt.

Szept. 9. A rendfőnöki körlevél és házunk személyzetének fölolvásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1898–99-iki tanévre

Vajda Gyula bölcsészettudor, kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője, házi lelkiatya és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság elnöke Kolozsvárott, a károlyfehérvári püspöki szentszék ülnöke, egy. ny. r. tanár.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, lelkiatya és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott.

Janny László intézeti lelki igazgató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott, gimn. r. tanár.

Hám Antal hittudor, intézeti prefektus, számvizsgáló és gyóntató, teológiai tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

III. évesek:

Márton Pál	Schultheisz Vince
Pásztor Imre	Sándor Vencel
Varjas Endre	Szente Károly
Szabó János ifj.	Litán Gergely

II. évesek:

Bereczki Imre	Czimmermann Pál
Lindner József	Adler Jenő
Gróff Gábor	Vidákovich Dániel
Varga Ferenc	Neuvirth Gábor
Gärtner József	Hatvani Ede
Szegvári Gyula	Barna Leander
Benczik Béla	Mustó Béla

I. évesek:

Haustädter József	Majoros Béla
Lukinits Imre	Mátrai János
Gera Antal	

Szept. 10. Erzsébet királynénkat egy olasz anarchista Genfben meggyilkolta.²¹⁸

Szept. 13. Intézeti gyakorló lapunkat, a *Kalazantinumot*, nyomtatásban szándékozván megjelentetni, az előfizetést 2 forintban állapítottuk meg s 200 drb Előfizetési Felhívást küldtünk szét a rendtartományban.

Szept. 17. B. Erzsébet királynénk temetése Bécsben, mely alkalomból az egyházi hatóságok országszerte gyász-istentiszteleteket, s a tanügyi hatóságok ifjúsági gyász-ünnepélyeket rendeltek el. Így nálunk is 10 órakor a főplébániai templomban volt gyász isteni tisztelet növendékeink segédletével, majd utána főgimn. ifjúsága tartotta meg gyászünnepélyét, melyen Nyilassy Károly tanár úr vázolta hatásosan dicső királynénk emlékezetét; délután 4 órakor pedig az egy. ifjúság rendezett nagyszerű gyászmenetet a temetőbe, melyben legalább 10000 ember vett részt. – A ft. rendkormány f. évi szept. hó 16-án 1825. sz. a kelt leiratában intézkedik, hogy 1) rendünk minden áldozópap tagja egy-egy szt. misét ajánljon fel b. Erzsébet királynénk lelki üdvéért, 2) rendi növendékeink nov. hó 19-én mint néhai királynénk névnapján kegyeletes ünnepélyeket tartsanak és 3) az országszerte megindult gyűjtéshez Erzsébet-szobor alapja javára mindenki tehetsége szerint hozzájáruljon.²¹⁹

Szept. 18. Az intézet előjárói beható megvitatás után abban állapodtak meg, hogy ezentúl mindennapi ájtatosságukban vasár- és ünnepnaponként az intézeti spirituális úr tartson meditációt, míg hétköznapokon az előimádkozó olvassa föl az általa kijelölt meditációt. A spirituális úr ennek alapján ma meg is kezdte a meditálást. – Miután pedig az intézet növendékeinek négy gyóntatójuk van a négy előjáróban, ennél fogva a ft. rendkormány külső gyóntatóul csak nt. Réti Márton társházi lelki atyát, elemi isk. igazgató urat kérte föl.

Szept. 26. Intézeti lapunknak, a *Kalazantinum*nak 1. száma a IV. évfolyamban, 300 példányban jelent meg nyomtatásban s a városi hatóságnak bejelentetett. Az intézet 40 példányt tiszteletpéldányul küld szét a város egyházi és világi előkelő tagjainak, növendékeink egyetemi s intézeti tanárainak és jóltevőinek, míg a többi a rendtartományban küldetik szét, megnyervén a hozzá a postai kedvezményes szállítást.

Október 1. Reggeli ájtatosságunkat mától fogva a rózsafüzér havában kedden, csütörtökön és szombaton szt. rózsafüzérrel végezzük.

Okt. 9. Nagys. Szamosi János dr. egy. tanár úr, az orsz. tanárvizsgáló bizottság elnöke egy darab aranyat ajánlott fel pályatételül egy elégiára, melyet Erzsébet-gyászünnepélyünkön fognak elszavalni.

Okt. 10. Ft. László Polikárp, a reformált [obszerváns] erdélyi szt. ferencendi tartomány főnöke,²²⁰ ft. Imre Márk helyi zárdafőnök kíséretében meglátogatta az

²¹⁸ A Genfi-tó partján Luigi Lucheni olasz anarchista kihegyezett reszelővel leszúrta Erzsébet királynét.

²¹⁹ A kolozsvári Erzsébet-szobrot a Fellegvár egyik teraszán állították fel. Az Erzsébet királynénk 1898 feliratú mellszobrot, Stróbl Alajos alkotását 1901-ben avatták fel. Talapzatát a város neves építésze, Pákei Lajos tervezte. A szobrot 1919-ben ledöntötték, 1944 után elpusztult. Ma csak talapzata van meg.

²²⁰ László Polikárp (Nagyalambfalva, 1849. okt. 10.–Medgyes, 1910. máj. 15.) ferences papta-

intézetet, s nevét beírta vendégekönyvünkbe.

Okt. 11. Szegedi társházunk főnöke hivatalos értesítést küldött, mely szerint Gera Antal intézeti növendék f. hó 9-én délelőtt 9 ½ órakor a haldoklók szentségeinek ájtatos fölvétele után Szegeden meghalt, s ma délután 3 órakor helyeztetik örök nyugalomra a szt. Rókusról nevezett temetőben.

Okt. 12. B. Gera Antal társunkért ma, s a következő két napon engesztelő szt. miseáldozat mutatott be, mely alatt az intézet növendékei egy-egy rózsafüzért imádkoztak. – Litán Gergely intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett elégséges eredménnyel.

Okt. 15. A megyéspüspök úr tegnap este városunkba érkezvén, ma délután meglátogatta az intézeti igazgatót is.

Okt. 18. Az asszisztens-főfelügyelő úr megyéspüspök urunk kíséretében Nagyváradra utazott Schlauch Lőrinc bíbornok-püspök²²¹ úr Ő eminenciájának látogatására, honnan az esti vonattal jött vissza.

Okt. 25. A megyéspüspök úr a róm. kat. statusnak f. hó 27-én tartandó közgyűlésére ismét városunkba érkezett.

Okt. 29. A Kalazantinum és társházunk tagjai délben testületileg tisztelegtek Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úrnál, hogy szóval is megköszönjék római emléktárgyait, s bemutassák az új társakat. A püspök úr kegyesen fogadta a tisztelgést, s asszisztens-főfelügyelő úr szavaira válaszolván szeretetteljesen kérte mindenkinek közreműködését az egyház és haza fölvirágoztatására.

Okt. 30. A megyéspüspök úr a főgimn. ifjúság gyóntatása s megáldoztatása után 10 órakor szt. misét mondott egyetemi templomunkban növendékeink segédletével, mely után pápai áldásban részesítette a főgimnáziumot.

Okt. 31. A megyéspüspök úr a reggeli vonattal székhelyére tért vissza. – A Kalazantinum első gyászejelentése b. Gera Antal társunk elhunytáról kinyomattatott, s szétküldetett a rendtartományban.

November 13. A megyéspüspök úr ismét városunkba érkezett.

Nov. 14. A Kalazantinum társházunkkal egyesülve választógyűlést tartott, melyben az elhunyt Frank Ferenc helyébe Magyar Gábor h. rendfőnök urat jelöltük a

nár, tartományfőnök. Tanított Csíksomlyón, Kolozsvárt, Vajdahunyadon, Mikházán. 1883-tól 1903-ig az erdélyi ferences rendtartomány főnöke. 1903-tól 1909-ig a rend római központjában definitor generális. Egyik előkészítője és megszövegezője a XIII. Leó pápa által 1897-ben kiadott ferences rendi szabályoknak, melyek segítségével a rend mindhárom ágában – ferencsek, minoriták, kapucinusok – véghezvitték a rendi élet reformját.

²²¹ Schlauch Lőrinc (Újarad, 1824. márc. 27.–Nagyvárad, 1902. júl. 10.) püspök, bíboros. 1852-től a temesvári róm. kat. teológia tanára. 1859-től Mercyfalva, 1863-tól Temesgyarmat plébánosa. 1872-ben kanonok, 1873-tól szatmári, 1887-től nagyváradi püspök, 1886-ban római gróf és pápai trónálló, 1893-ban bíboros. A moldvai csángók magyar nyelvű kultúrájának ápolására létrehozott Szent László Társulat egyik megalapítója és 1877-ben elnöke. 1886-ban megvásárolta Török János publicista több ezer kötetes könyvgyűjteményét és Bibliotheca Laurentiana néven Szatmárnémetiben püspöki könyvtárat alapított. Főbb művei: *Magyarok segédelmezése keleten*, Bp., 1880; *A bukovinai és csángó magyarok és a Szent László Társulat*, Bp., 1884.

rend autonómiai képviselőjének.

Nov. 15. A főgimnáziumban gyóntató püspök úr este 7 óra után kíséret nélkül a Kalazantinumban tett látogatást, mely alkalommal először az igazgatót kereste meg azon óhajának adván kifejezést, hogy a növendékekhez intézhessen néhány szót. Az intézeti igazgató e célból a tanterembe vezette a főpásztort, hol a prefektus úr az egyházból tartott előadást, melyet az végighallgatott, majd szót emelvén két kívánságának adott kifejezést: 1) hogy kápolnánkban a legmagasztosabb Oltáriszentség állandóan őriztessék és 2) hogy decemberben szt. gyakorlatot tartsunk, melynek vezetésére ismét hozzánk jönné és segédet is hozna magával egy Jézus társasági atya személyében. Az előadás utáni imádság végeztével kijelentette a püspök úr, hogy most vacsorára is nálunk marad, mely alatt a szt. gyakorlat szükségességét is fejtegette, miután az igazgató a püspök úr kívánságaira oda nyilatkozott, hogy a legmagasztosabb Oltáriszentség állandó őrzését nagy örömmel fogadjuk, mivel az kezdet óta tervben volt s csak a szt. edény hiánya miatt halasztatott el; a szt. gyakorlatot illetőleg azonban, habár a püspök úr vezetése mellett örömmel tartanánk szt. gyakorlatot, nehézséget lát fölmerülni az idegen lelki vezér személyében s azért előbb jelentést tesz a ft. rendkormányának. A püspök úr ezt tudomásul véve kijelentette, hogy várni fogja az értesítést, s vacsoránk végeztével kedélyesen elbeszélgetett növendékeinkkel, majd szobáikban látogatta meg őket, míg esti imádságra csengettek, amelyben még részt vett s utána az igazgató kíséretében plébániai lakására tért.

Nov. 17. A püspök úr a reggeli vonattal székhelyére utazott.

Nov. 19. Szt. Erzsébet napján, ma délelőtt tartotta meg egyetemünk Erzsébet-gyászünnepélyét Márki Sándor drnak nyomtatásban is megjelent emlékezetével b. Erzsébet királynénkről;²²² este pedig az Akademia Kalazantiana tartott gyászünnepélyt az intézeti előljáróság, továbbá a jutalmat kitűző Szamosi János dr. egy. tanár úr, valamint Jakabházy Zsigmond dr., Erdélyi Károly dr., Réti Márton, Számek György dr. és Wagner Antal urak jelenlétében, melyről intézeti lapunk számol be.

Nt. Rappensberger Vilmos magyaróvári házfőnök úr nagybecsű ajándékban részesítette intézetünket, elküldvén górcsővét, kémcsöveit és boncoló szerszámait 300 ft értékben. A nagylelkű ajándékot hálás szívvel köszöntük meg. – A ft. rendkormányhoz jelentés küldetett a püspök úr újabb látogatásáról s az általa tervbe vett szt. gyakorlatokról.

December 2. Őfelsége, I. Ferenc József 50 éves császári jubileumát ünnepelték ma Ausztriában; nálunk csak a hadsereg ünnepelt, mely a főplébániai templomban hálaadó isteni tiszteletet tartatott. Őszentsége a pénteki napra böjti diszpenzációt adott Ausztria és Magyarország kat. hívőinek.

Dec. 5. A megyéspüspök úr levélben értesíti a az intézeti igazgatót, hogy a tervbe vett szt. gyakorlatok vezetésére sikerült Tomcsányi Lajos Jézus társasági atyát²²³

²²² Márki Sándor, *Erzsébet királyné: Emlékezésed*, Kolozsvár, 1898.

²²³ Tomcsányi Lajos (Pusztakovácsi, 1846. dec. 13.–Bp., 1926. márc. 2.) 1881-től 1993-ig az innsbrucki egyetemen a teológusok tanulmányi felügyelője, majd 12 évig kalocsai róm. kat. főgimn. tanár. 1897-ben Budapesten megalapította az első Mária Kongregációt. Főműve: *A*

megnyernie; de minthogy az általa megkeresett rendkormányunk a dolgot válaszában elodázza, azért sürgős választ kér tudakozódván, nem lehetne-e a nagyon kívánatos szt. gyakorlatokat mégis megtartani. Az igazgató másnap értesítette püspök úr öméltóságát, hogy hő óhajására most már maga is kérni fogja a ft. rendkormány engedélyét, s dec. 10-én ilyen értelemben tett jelentést a szt. gyakorlat ügyéről.

Dec. 12. A ft. rendkormány leiratában tudatja, hogy 1) a rend archivumából egy múlt századi tiszta ezüst kelyhet és cibóriumot fog küldeni, valamint egy kis öröklámpát is, mely meg van szentelve és 2) hogy a szt. gyakorlatokat a ft. rendkormány óhajása szerint ne idegen lelki vezér, hanem nt. Janny László intézeti lelki igazgató úr vezesse, amely óhajását a ft. rendkormány püspök úrhoz intézett válaszában is kifejezte.

Dec. 13. A megyéspüspök úr öméltósága a status igazgatótanácsának ülésére délben városunkba érkezett s az ülés után az intézet elöljáróit értekezletre hívta össze, melyen újból sürgette, hogy Jézus társasági atya vezetése mellett tartsunk szt. gyakorlatot. Mire az igazgató bejelentette, hogy a püspök úrnak óhajása szerint kérte már a ft. rendkormány engedélyét s várja annak válaszát. A püspök úr azonban ezt be nem várván, dec. 14-én táviratilag kérte a ft. rendkormány beleegyezését, de az szintén táviratban tagadólag válaszolt.

Dec. 15. A püspök úr reggel 7 órakor kápolnánkban mondotta el szt. miséjét, mely alatt megáldoztatta az általa meggyóntatott főgimn. tanulókat; délután pedig a főgimn. irodájában fogadta az intézeti igazgatót, ki a ft. rendkormánynak ma érkezett válaszát mutatta be, melyben az a püspök úrnak küldött távirati tagadó válaszát megokolja, s kéri, hogy a szt. gyakorlat a már megállapított napirend szerint az intézeti lelki igazgató vezetése mellett tartassék meg. A kegyes főpásztor átnézvén a bemutatott napirendet is, belenyugodott s kijelentette, hogy egyedül bár, részt fog abban venni. – Somogyi István selmecebányai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

1898. december 16.

A legméltóságosabb Oltáriszentség házi kápolnánkban

Kegyes főpásztorunk reggel 7 órakor ismét kápolnánkban mondott szt. misét; de most a szt. József intézetben meggyóntatott joghallgatókat áldoztatta meg és régi óhaját teljesítendő, miután szt. edényeink még nem érkeztek meg, a főplébánia kincstárából kölcsönvett cibóriumban helyezte el a legméltóságosabb Oltáriszentséget, mely e naptól fogva házi kápolnánkban állandóan őriztetik.

Dec. 16. Király Lajos kecskeméti tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 17. A püspök úr reggel 7 órakor ismét nálunk misézett s újból egy. hallgatókat áldoztatott meg. – Az edényeink megérkeztek, s a püspök úr az igazgató kérelmére megígérte, hogy új kelyhünket még ittléte alatt konsekrálja.

Dec. 18. A püspök úr reggel 8 órakor egyetemi templomunkban mondott szt.

misét növendékeink segédletével, megkezdvén ezzel a főgimn. ifjúság szt. gyakorlatait, melyeket t. Tomcsányi Lajos Jézus társasági atya vezet, ki délben intézetünkben is tett látogatást, s nevét beírta vendéglapjainkra.

Dec. 19. Az egy. előadások befejeztével megszakítottuk teológiai előadásainkat is, s a megállapított napirend szerint este 6 órakor megkezdettük sz. gyakorlatainkat, melyeket Majláth Gusztáv Károly gróf, kegyes püspökünk *Veni Sancte*-val nyitott meg, majd a órák után egy bevezető elmélkedéssel, mely – *Kalazantinum*unk jelentése szerint – „nem is szó, nem is beszéd volt; hanem egy átszellemült, tiszta szív intése, imádsága, könyörgése”. Szt. gyakorlatunkat ezen megnyitóján Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató úr kíséretében vendégül jelent meg Tomcsányi Lajos atya is.

Dec. 20. Szt. gyakorlatunk a napirend szerint. – Püspök úr a plébániai templomban misézvén konzekrált a kelyhünket és benedikálta cibóriumunkat.

Dec. 21. Szt. gyakorlatunk a napirend szerint. – A püspök úr a főgimn. szt. gyakorlatok befejeztével székhelyére utazott vissza.

Dec. 22. Szt. gyakorlatunk a napirend szerint este az előjárók és növendékek szt. gyónásával.

Dec. 23. A misénk szt. áldozással, majd *renovatio votorum*, mely után szt. gyakorlatainkat *Te Deum*-mal fejeztük be.

Dec. 24. Az intézeti igazgató hivatalosan megköszönte a püspök úrnak kegyes közreműködését és fáradozását szt. edényeink megszentelésében.

Karácsony szt. estéjét csendes örömmel töltöttük el; a karácsonyfa ajándékai között legbecsesebb volt Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató úr ajándéka, ki a *Nyelvemléktám*ak 14 vaskos kötetét szerezte be újonnan könyvtárunk részére.

Dec. 25. Az intézeti lelki igazgató úr ma tartotta első ünnepi szt. beszédét a zár-dai élet boldogságáról.

Dec. 31. Jakabházy Zsigmond drné őnagysága hálából egy gyönyörű oltárterítőt küldött házi kápolnánknak, melyben áttérése eszközöltetett.

1899

Január 2. A megyéspüspök úr ő méltósága szt. Atyánk megdicsőülésének gyönyörű képét küldötte ajándékba intézetünknek, mely házi kápolnánkban nyert méltó helyet.

Jan. 6. A ft. rendkormány Mustó Béla növendéket, ki dec. 15-én engedély nélkül utazott el, a rend kötelékéből elbocsátotta.

Jan. 11. Both Ferenc szegedi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Jan. 12. Rehák Pál trencsényi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben. – A megyéspüspök úr az esti vonattal ismét városunkba érkezett.

Jan. 14. A püspök úr társházunkban ebédelvén utána házi kápolnánkba jött, hol egy órai szentségimádást végzett.

Jan. 15. A püspök úr reggeli ájtatosságunk alatt kápolnánkban jelent meg, hol az

általa tegnap meggyóntatott gimn. tanulók az Úr asztalához járultak, kikhez szt. misénk után kenetteljes beszédet intézett s utána megmisézett. A plébánián adott ebédre több társházi társunkkal együtt az intézeti lelki igazgató is hivatalos volt.

Jan. 16. A püspök úr reggel székhelyére utazott.

Jan. 19. Bereczki (Alimpius) Imre görög szertartású növendékünket illetékes püspöke ismételt kérelemre híveinek kötelékéből elbocsátotta, és szertartás változtatását, amíg hivatásának él, megengedte.

Február 1. A város tanács a házunk előtt lefektetett gránitjárda költségét átiratban 285 frtban állapította meg, amely összeg 10 év alatt adóban lesz törlesztendő.

Febr. 13. Az influenza házunkban járványszerűen lépett föl úgy, hogy egy hét alatt a ház személyzetének fele ágyba esett, de a betegség lefolyása nagyon enyhe volt s rövid idő alatt mindenki fölépült. – A püspök úr öméltósága az esti vonattal városunkba érkezett.

Febr. 16. A főgimn. akadémiái templomunk kegyképének²²⁴ 200-dos évfordulóját ünnepelte, s ünnepélyein főpásztorunk is mindvégig jelen volt.

Febr. 17. A püspök úr reggel székhelyére utazott. – Városunk II. kerületében az elhalt Groisz Gusztáv dr. helyébe nagy többséggel Feilitzsch Arthur báró, erdőigazgató²²⁵ választott meg orszgy. képviselővé kormánypárti programmal.

Március 4. Gróff Gábor növendék újból influenzába esett, melyből tüdőgyulladást és tífuszt kapott, úgy, hogy számára a betegszobát be kellett rendezni s mellé ápolónőt fogadni, míg két hét múlva bajából fölgógyult.

A püspök úr öméltósága ismét városunkba érkezett, de ez alkalommal három Jézus társasági atyával, kikkel a főplébániai templomban még az este megkezdette a missziót, melyet az atyák e hó 14-én fejeztek be nagy hatást keltve, míg a püspök úr már 13-án este Budapestre utazott.

Márc. 15. Deák Pálné úrnő, a városi rendőrkapitány neje, kápolnánk díszítésére két művirágcsokrot küldött ékes üvegtartókban.

Márc. 19. A ft. rendkormány Márton, Varjas és Szabó növendékeinknek engedélyezi az ünnepélyes fogadalom letételét, míg Pásztor növendékünkét elhalasztja, mivel tanári alapvizsgálata még nincsen.

Márc. 21. Városunk I. kerületében a kereskedelmi miniszterré lett Hegedűs Sándor orszgy. képviselőt ma egyhangúlag újból megválasztották.

Márc. 24. A ft. rendkormány f. évi márc. hó 23-án 454. sz. a. kelt leiratában a szt. gyakorlatok ügyét rendezvén megállapítja, hogy 1) minden tanév elején egy napi szt. gyakorlat tartassék az első szt. gyónással kapcsolatban. 2) Karácsonykor a szo-

²²⁴ A templom kegyképe eredetileg a Szamosújvár melletti Füzesmikola ortodox fatemplomának felszereléséhez tartozott, mestere egy Lukács nevű, rutén vagy orosz származású iklódi festő. A csodatevő ikont 1724-ben a jezsuiták helyezték el újonnan felépült templomuk főoltárán, akkor kapta a kolozsvári Könnyező Szűz elnevezést.

²²⁵ Feilitzsch Arthur (Törökkanizsa, 1859. febr. 18.–Nagyernye, 1925. jún. 15.) erdész, politikus. 1891-ben erdőfelügyelő, 1895-ben erdőigazgató. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület elnöke. 1899-től 1905-ig orszgy. képviselő, 1903-ban a képviselőház alelnöke. 1905 és 1906 között földművelésügyi min.

kásos háromnapos szentgyakorlat a karácsonyi szentgyónással és szentfogadalmak megújításával kapcsolatban. 3) Húsvétkor a nagyhét három első napján nagy szentgyakorlat tartassék, mely után zöldcsütörtökön a jogosítottak leteszik az ünnepélyes fogadalmát, míg a többiek megújítják fogadalmaikat.

Márton Pál növendék megelőzve az ünnepélyes fogadalmat beadta elbocsátó kérvényét, s távozott az intézetből.

Márc. 25. Az Akademia Kalazantiana díszülését most először nem ünnepély, hanem rendes ülés alakjában tartottuk meg, amelyben csak rendtársaink voltak jelen. A díszülésnek egész tárgysorozata *Kalazantinum* lapunkban jelent meg.

Márc. 26. A díszes iparszakiskola és iparmúzeumnak felavatási ünnepélyét ma délben tartották meg Hegedűs Sándor kereskedelmi min. és előkelő közönség jelenlétében.

Márc. 27. Húsvéti szentgyakorlatunkat ma, a nagyhét első napján megkezdjük, s márc. 30-án zöldcsütörtökön befejezvé, Varjas Endre és János Alajos intézeti növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek az erre fölhatalmazott intézeti igazgató kezébe házi kápolnánkban, mely után a többiek újították meg fogadalmaikat.

Április 2. Az intézeti spirituális úr ma, húsvét vasárnap hatásos szentbeszédet mondott növendékeinknek Jézus Krisztus föltámadásának gyümölcséről.

Ápril. 12. A püspök úr öméltósága az esti vonattal ismét városunkba érkezett, mely alkalommal 13-án az igazgatótanács havi ülésén elnökölt, 15-én a Kalazantinum előjáróinál tett látogatást, 16-án a bémálás szentségét szolgáltatta ki, s utána a Kalazantinum előjáróinak búcsútszelgését fogadta, miután nagy bérmaútra készülvén hosszabb ideig nem jön Kolozsvárra; 17-én reggel székhelyére utazott.

Ápril. 19. Sándor Vencel növendék beadván elbocsátási kérelmét, távozott az intézetből.

Ápril. 29. Schweighoffer János rózsahelyi prefektus-tanár, rendtársunk miután a bölcsészettudori szigorlatot dicsérettel kiállotta és doktorrá avattatott, látogatást tett az intézetben.

Május 6. Ft. Fekete Endre kormánysegéd úr intézetünk meglátogatására Kolozsvárra érkezett s társházunkba szállt. Három napig vizsgálta az intézet ügymenetét, s máj. 10-én Budapestre utazott vissza.

Máj. 9. Szalay István szegedi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után meglátogatta az intézetet.

Máj. 10. Alter Béla dr. és Mátyás József rózsahelyi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után, meglátogatták az intézetet.

Máj. 13. Házi orvosunkat, Jakabházy Zsigmond dr. urat egy. mt. habilitációja alkalmából üdvözlöttük.

Máj. 15. Rehák Pál trencsényi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai és Krasznopolszky József lévai tanár-rendtársunk sikerült szak-alapvizsgálat után, meglátogatták az intézetet.

Máj. 21. A mai közös ájtatosságon – pünkösd vasárnapján – az intézeti lelki igazgató úr hatásos szentbeszédet mondott a Szentlélek isteni természetéről.

Máj. 30. Megállapított vizsgálati rendünk értelmében megkezdettük az évváró

vizsgálatokat a német nyelvből tartott vizsgálatokkal.

Június 2. Vizsgálat a francia nyelvből.

Jún. 5. III. éves növendékeink vizsgálata az egyházjogból az asszisztens-főfelügyelő úrnak mint rendfőnöki biztosnak elnöklete alatt.

Jún. 6. Gärtner József növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel.

Jún. 7. Bereczki Imre növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel.

Jún. 8. Czimmermann Pál és Bindner József növendékek tanári szak-alapvizsgálatot tettek jó eredménnyel. – Abelsberg József lévő tanár tanár-rendtársunk dicséretes pedagógiai vizsgálat után, látogatást tett az intézetben.

Jún. 9. III. éves növendékeink vizsgálata az alaphittanból az asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt. – Hatvani Ede növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett jó eredménnyel. – Neuvirth Gábor a vizsgálat előtt visszalépett, s beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Jún. 10. Barna Leander növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel.

Jún. 12. Vidákovich Dániel növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel; Sente Károly növendék pedig meg sem kísérelvén a vizsgálatot, elbocsátó kérvényét adta be s távozott az intézetből.

Jún. 13. Bencsik Béla növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett elégséges eredménnyel. – Salánky István rózsahegy tanár-rendtársunk sikertelen szakvizsgálat után, látogatást tett az intézetben.

Jún. 14. Varga Ferenc és Szegvári Gyula növendékek tanári szak-alapvizsgálatot tettek dicséretes eredménnyel.

Jún. 17. Vizsgálat a gyakorlati szertartásból összes növendékeinkkel s utána a II. és I. éves növendékek vizsgálata a bölcsészet- és neveléstanból az asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 19. Intézeti lapunknak, a *Kalazantinum*nak megjelent az utolsó száma is, mellyel a nyomtatott IV. évfolyam befejeztetett. A lap kiadása nyomtatásban néhány forintnyi hiánnyal zárult.

Jún. 20. Az asszisztens-főfelügyelő úr miniszteri biztosul küldetvén ki az érettségi vizsgálatra, Gyulafehérvárra utazott. – A tanév végén akadályokkal járván a sztr. gyónás, azért azt ma végeztük, s jövőre is egy héttel a tanév befejezése előtt fogjuk elvégezni.

Jún. 22. II. és I. éves növendékeink vizsgálata az egyházjogból az igazgató elnöklete alatt. – Pásztor Imre növendék tanári szak-alapvizsgálatot tettek elégséges eredménnyel. – Klacsó István privigyei²²⁶ tanár-rendtársunk sikertelen szakvizsgálat után meglátogatta az intézetet.

Jún. 23. Pásztor Imre növendék az ünnepélyes fogadalom letételére szólíttatván föl, elbocsátó kérvényt adott be s távozott az intézetből. – A vakok orsz. intézeté-

²²⁶ Privigye, Prievidza (ma Szlovákia).

nek igazgatója, ft. Pivár Ignác rendtársunk,²²⁷ miniszteri biztosul küldetvén a siket-néma intézet vizsgálatára városunkba érkezett, s hozzánk szállt vendégül. – Az asszisztens-főfelügyelő úr Gyulafehérvárról visszatért.

Jún. 25. Rendünk helyettes főnöke, nagys. és ft. Magyar Gábor szab. kir. főigazgató, a Ferenc József-rend lovagja, Szeged szab. kir. város díszpolgára évváró vizsgálatainkra Vámos Károly dr. asszisztens-titkára kíséretében Kolozsvárra érkezett s társházunkba szállt.

Jún. 26. Az intézet előjárói és növendékei reggel 9 órakor tisztelegtek a rendfőnök úrnál meghíván őt a vizsgálatra, ki megjelenvén elnöklete alatt tartatott meg a III. éves növendékek vizsgálatát az elméleti és gyakorlati lelkipásztorkodásból teljes megelégedésére. A vizsgálat után néhány látogatást tett a rendfőnök úr a városban; de estére ismét az intézetben jelent meg és társházunk előjáróival együtt részt vett az intézeti lelki igazgató úr név-előestéjén.

Jún. 27. A reggeli ájtatosságot, ma mint az utolsó vizsgálati napon hálaadással végeztük s utána 9–12-ig a II. és I. éves növendékek vizsgálatát tartottuk meg az alaphittanból a rendfőnök úr elnöklete alatt, ki úgy a vizsgálat befejeztével, mint az azt követő ebéden is megelégedésének adott kifejezést s rövid látogatása végeztével megengedte, hogy növendékeink a nagy szünidőre szüleik körébe mehessenek pihenni. A növendékek nagy része már az esti vonattal haza is utazott.

Jún. 28. A rendfőnök úr titkárjával Budapestre utazott vissza, hol Kalmár Endre ft. rendfőnök²²⁸ úr elvonultan tartotta meg aranymiséjét, kit ezen alkalomból intézetünk is táviratilag üdvözölt.

Július 8. Az asszisztens-főfelügyelő úr a rendi kormánytanács üléseire Budapestre utazott.

Júl. 10. Az intézeti lelki igazgató úr az erdélyi havasok közé ment üdülni.

Júl. 12. A prefektus úr a nagy szünidőre szüleikhez Csongrádminszentire utazott.

Júl. 17. Horváth György kecskeméti tanár-rendtársunk átutazóban meglátogatta az intézetet.

Júl. 21. Balázi József nagybecskereki házfőnök és igazgató-rendtársunk²²⁹ kilenc kötet könyvet küldött intézeti könyvtárunknak, mely értékes ajándékát az intézeti igazgató megköszönte. – Az asszisztens-főfelügyelő úr Budapestről visszatért.

Júl. 23. A rendi mutációk megküldettek. Végzett III. éves növendékeink mind tanárokul alkalmaztatnak, és 12 növendék rendeltetik a Kalazantinumba Kecskemétről, Rózsahegyről és Vácról.

Júl. 25. A spirituális úr a havasi Radnaborberekéről²³⁰ visszatért.

Augusztus 6. A spirituális úr szt. gyakorlatokra Kalocsára utazott.

²²⁷ Pivár Ignác (Csobánka, 1843. ápr. 1.–Bp., 1905. máj. 3.) főgimn. tanár. 1875–1879 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²²⁸ Kalmár Endre (Szabadka, 1823. nov. 29.–Bp., 1910. ápr. 13.) rendfőnök. 1879 és 1891 között pesti rendfőnök, 1892 és 1910 között tb. rendfőnök.

²²⁹ Balázi [Blaske] József (Pest, 1846. jan. 27.–Nagybecskerek, 1914. febr. 8.) főgimn. tanár. 1891 és 1914 között nagybecskereki házfőnök és igazgató.

²³⁰ Radnaborberek, Rodna-veche (ma Románia).

Aug. 19. A spirituális úr visszatért.

Aug. 22. Véber Antal temesvári házfőnök és igazgató,²³¹ rendtársunk meglátogatta az intézetet.

Aug. 26. Leitner József társházunk új tanártagja látogatást tett az intézetben.

Aug. 27. Szt. Atyánk mai ünnepén mindnyájan tárházunknak voltunk vendégei.

Szeptember 1. A ft. rendkormány leiratában arról intézkedik, hogy II. éves növendékeink pótlólag hallgassák a negyedik év tárgyait is; mert a min. engedély lejártával ennek kiterjesztését fogja kérni.

Szept. 5. A prefektus úr visszatért.

Szept. 6. Az intézeti elöljáróság alakuló gyűlésében elhatározta, hogy közös ájtosságainkban ezentúl mindig a spirituális úr tartson elmélkedést.

Szept. 8. Teológiai tanévünk megnyitása 28 növendékkel! – Szeged szab. kir. város tanácsa ma adta át ünnepélyesen a díszpolgári oklevelet Magyar Gábor rendfőnökünknek, mely alkalomból intézetünk is táviratilag üdvözölte.

Szept. 9. A rendfőnöki körlevél s házunk személyzetének fölolvásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személynéje az 1899–1900-ki tanévre:

Vajda Gyula bölcsészettudor, kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője, házi lelkiatya és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság elnöke Kolozsvárott, szentszéki ülnök, egy. ny. r. tanár.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, lelkiatya és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott.

Janny László intézeti lelki igazgató és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott, gimn. r. tanár.

Hám Antal hittudor, intézeti prefektus, számvizsgáló és gyóntató, teológiai tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

III. évesek:

Bereczki Imre

Lindner József

Gróff Gábor

Varga Ferenc

Gärtner József

Szegvári Gyula

Benczik Béla

Czimmermann Pál

Adler Jenő

Vidákovich Dániel

Hatvani Ede

Barna Leander

II. évesek:

Haunstädter József

Majoros Béla

²³¹ Véber [Weber] Antal (Puchó, 1855. febr. 16.–Nagyszeben, 1902. dec. 18.) házfőnök. 1884–1895 között temesvári gimn. tanár, 1897–1900 között házfőnök.

Lukinits Imre

Mátrai János

I. évesek:

Hogyor József

Szakáll Gyula

Zacher György

Magas Mihály

Hársing István

Dombai Gyula

Zalai János

Acsay Ferenc

Nagy István

Schandl Béla

Vincze László

Visegrádi Lajos

Szept. 10. Szűz Mária névünnepeén megtartottuk először a tanévet kezdő szt. gyakorlatot: 7 órakor imádság s utána szt. mise szt. áldozással; 11 órakor a spirituális úr elmélkedése a hivatás kegyelméről; 4 órakor szt. rózsafüzér és 9 órakor rendes esti imádság.

Szept. 11. Áldott emlékü Erzsébet királynénk gyászos halálának évfordulója alkalmából – tegnap helyett ma – tartott országszerte a gyász isteni tisztelet, s így nálunk is a főtemplomban, hol testületileg jelentünk meg.

Szept. 17. A rendfőnök úr megköszönte az intézet üdvözlését díszpolgárra avatása alkalmából.

Szept. 30. Intézeti lapunknak, a *Kalazantinum*nak 1. sz. az V. évfolyamban mutatószámként 500 példányban jelent meg.

Október 3. Az októberi rózsafüzér ájtatosságot megkezdettük.

Okt. 12. Gróff Gábor növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett jó eredménnyel.

Okt. 17. Fekete Endre kormánysegéd úr intézetünk látogatására városunkba érkezett s társházunkba szállt.

Okt. 18. Fekete asszisztens úr egész nap intézetünk ügyeivel foglalkozott, még este az Akadémia Kalazantiana 2. rendes ülésén vett részt irányító eszméket fejtegetvén növendékeink okulására. Nekünk szentelte egész idejét okt. 19. és 20-án is s elbúcsúzáván 21-én Budapestre tért vissza.

Okt. 21. Megyéspüspökünk az éjjeli vonattal Kolozsvárra érkezett, hogy végleg előkészítse akadémia templomunk Mária-kegyképének általa rendezett 200-dos jubileumát.

1899. okt. 23.–okt. 26.

Akadémia templomunk kegyelemképének 200-dos emlékünnepe

Az emlékünnepe okt. 23-án vette kezdetét, midőn lánglelkű főpásztorunk reggel 7 órakor szt. misét mondott akadémiai templomunkban, s a háromnap előkészítő ájtatosságot megnyitotta. Már ezen első napon a hívők nagy sokasága járult a szentiségekhez úgy, hogy a püspök úr délig gyóntatott templomunkban, majd délután a főtemplomban, hol este litánia, majd szt. rózsafüzér s végül szt. beszéd tartatott, alkalmi szónokul Wolafka Nándor dr. c. püspök debreceni prépost-plébános ²³² úr

²³² Wolafka Nándor (†Temesvár, 1852. okt. 2.–Bp., 1906. máj. 22.) c. püspök, hitszónok és író. A csanádi papnevelő intézetben hit- és bölcsészettanár, székesegyházi hitszónok, majd a budapes-

ragyogtatván fényes tehetségeit. Így folyt le az előkészület okt. 24. és 25-én is, míg beköszöntött a nagy nap, okt. 26-a, csütörtök: derűsen, verőfényel, a legszebb őszi napok alakjában.

E napon reggel 7 órakor a főtemplomban főpásztorunk misézett, míg a mi templomunkban 8 órakor Meszlényi Gyula szatmári megyéspüspök²³³ úr mindkét helyen sok hívő – a Kalazantinum házi kápolnánkban – járulván az Úr oltárhoz. Majd 9 órakor megindult a főtemplomból a fényes körmenet, amelyet Steiner Fülöp székesfehérvári megyéspüspök²³⁴ úr vezetett templomunkba s melyben az intézetek és egyletek zászlóik alatt, a szt. Rózsafüzér Társulat égő gyertyákkal, a Vörös Kereszt Egylet előkelő hölgyei mély gyászban, a róm. kat status világi tagjai fényes díszmagyarban és főpásztorunkkal az élen 100 pap – mindössze vagy 5000 hívő – vettek részt. Templomunk kapujában társházunk főnöke fogadta a körmenetet, s az a karinges Kalazantinum sorfala között vonult a főoltárhoz, melynél Bubics Zsigmond kassai megyéspüspök²³⁵ úr csendesmisét mondott a Kalazantinumi énekkar kíséretében, majd Meszlényi püspök úr tartotta meg megindító dicsőítő szt. beszédét Nagyasszonyunk kegyelmeiről, s végül főpásztorunk a könnyekre fakasztó fogadalmi felajánló könyörgést. A körmenet most a főtemplomba tért vissza, ahol itt még sohasem látott egyházi pompával Schlauch Lőrinc dr. nagyváradai bíborospüspök úr ő eminenciája mondott nagymisét, s osztotta ki az ezen alkalomra engedélyezett pápai áldást. Mindkét templomban ezrivel osztogatták a hívők között: *A kolozsvári Könyező Szűz kegyelmeképeinek történetét* egy kis füzetben Varjas Endre kolozsvári tanár-rendtársunk²³⁶ tollából.

Az egyszerű emlékünnepből ilyképpen egy országrésznek nagyszerű katolikus megnyilatkozása lett, melyről mint orsz. eseményről napokig cikkezett az egész hazai sajtó. A páratlan körmenetnek legteljesebb leírása az *Alkotmány* okt. 28. számá-

ti központi papnevelő intézet tanulmányi felügyelője és h. egy. tanár. 1890-ben elnyerte a nagyváradai stallum litterariumot. 1892 elején c. püspök és váradai kisprépost, nov. 17-től debreceni plébános.

²³³ Meszleni Meszlényi Gyula (Velence, 1832. jan. 22.–1905.) megyéspüspök. 1857-ben hercegprímási levéltárnok, 1862-ben pápai kamarás, 1863-ben érseki titkár, 1866-ban komáromi plébános, 1869-ben szent Mórról nevezett báthi apát, 1881-ben esztergomi kanonok, az esztergomi papnevelő kormányzója, majd 1887-ben szatmári püspök. Egyházművészeti gyűjteményét a Szatmári Római Katolikus Püspökség 2008-ban kiállította és egykori tulajdonosáról nevezte el.

²³⁴ Steiner Fülöp (Fehéregyháza, 1830. ápr. 28.–Tés, 1900. aug. 11.) megyéspüspök. 1868-tól a bécsi Augustineum tanulmányi felügyelője, 1882-ben nagyváradai kanonok és szemináriumi rektor, 1890-ben székesfehérvári püspök.

²³⁵ Bubics Zsigmond (Ozora, 1821. márc. 11.–Baden, 1907. máj. 21.) megyéspüspök. 1867-ben győri szentszéki ülnökké, 1879-ben rátóti prépost. 1880-ban a nagyváradai papnevelő intézet igazgatója, 1887-től kassai püspök. Értékes festményeit a kassai múzeumnak, iparművészeti gyűjteményét a budapesti iparművészeti múzeumnak ajándékozta. Főbb művei: *Magyarországi várak és városoknak a M. N. Múzeum könyvtárában létező fa- és rézműszetei*, Bp., 1880; *A középkori miniature festészetéről*, Bp., 1883; *Az Esterházy-család története*, Bp., 1894; *A miniatúra festészetéről*, Bp., 1899.

²³⁶ Varjas [Wolmuth] Endre (Pápa, 1876. nov. 6.) főgimn. tanár. 1899–1900-ban kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár. 1907-ben átlépett a szatmári egyházmegyébe.

ban olvasható.

Okt. 25. Az erdélyrészi róm. kat status mai közgyűlése Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat igazgatótanácsa tagjává választotta.

Okt. 27. Az intézeti igazgató társházunk főnökével tisztelgett a megyéspüspök úrnál, s fölhatalmazást nyert tőle új egyházi ruháink megáldására.

Okt. 28. A megyéspüspök úr székhelyére tért vissza.

Okt. 29. Az intézeti igazgató megáldotta azon új egyházi ruhákat, melyekkel a ft. rendkormány mostanában bőven látta el házi kápolnáinkat.

November 7. A ft. rendkormány f. évi november hó 6-án 1986. sz. a kelt leiratával tekintettel arra, hogy a teológiai év végi vizsgálatok csak sok akadállyal tarthatók meg: „jónak látta az eddigi év végi vizsgálat helyett, a folyó tanévtől kezdve a félévi teológiai vizsgálatokat behozni, illetőleg visszaállítani oly módon, amint azok rendünkben minden időben gyakorlatban voltak”.

Nov. 11. Megyéspüspök urunk a status igazgatótanácsának havi ülésére városunkba érkezett, s innen 14-én Budapestre utazott.

December 8. A megyéspüspök úr ismét városunkba érkezett, s ez alkalommal 11-én az intézet előljáróit is meglátogatta, 15-én pedig székhelyére utazott vissza.

Dec. 19. Voggenhuber Oszkár rózsasáhegyi tanár-rendtársunk sikertült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 21–23. Karácsonyi szt. gyakorlatunk.

Dec. 24. A gyakorlatnak befejeztével renovatio votorum. – A szt. Karácsonyest csendes örömeit növelte nt. Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató úrnak becses aján-déka, a szt. családot ábrázoló nagy olajnyomatú kép, melyet ebédlőnkben helyeztünk el.

Rómában e napon nagy ünnepélyel nyitották meg a szt. Péter s a többi három bazilika²³⁷ kegyelemkapuit, mely szertartással kezdetét vette a XIII. Leó pápa őszentsége által áldozócsütörtökön 1900-ra kihirdetett jubileumi évnek ünneplése.

Dec. 30. Félévi vizsgálat a dogmatikából és a gyakorlati szertartástanból az asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt. – A püspök úr az éjjeli vonattal városunkba érkezett, hogy a jubileumi éjjeli szt. misét városunkban mondja el.

Dec. 31. A püspök úr a jubileumi év megnyitására szentségimádást rendelt este 7 órától 12-ig, melyen kérelmére, növendékeink adoráltak négyesével az előljárók vezetése mellett, majd éjféli szt. misét mondott a püspök úr s az éjjel meggyóntatott nagyszámú híveket áldoztatta fél kettőig, úgyhogy végre is elfogyott a 400-ra számított partikula, és még sokakat a reggeli szt. misére kellett utalni. Az igazgató az utolsó adoráló két csoporttal éjféli utáni 2 órakor tért haza.

²³⁷ A Szt. Péter mellett Rómában található a Szt. Pál, a Santa Maria Maggiore és a Lateráni bazilika.

30. A kolozsvári piarista gimnázium tanári kara (1897/1898). Állnak: Vermes Lajos (tornatanár), Tarány István, Pintér Pál, Lóky Béla, Rietly Károly, Both Ferenc, Vizner Gyula, dr. Scheitz Vilmos (iskolaorvos), ülnek: Vincze József, Mondik Pál, Erdélyi Károly (igazgató), Tóth Jenő (házfőnök), Számek György, Wagner Antal, Baksay József.

31. A kolozsvári piarista rendház tagjai és a Kalazantinum tanárai (1900). Állnak: Lóky Béla, Rietly Károly, Benczik Béla, Nyilassy Károly, Varjas Endre, Wagner Antal, Novotny Endre, Pintér Pál, Számek György, Szukus János, ülnek: Russel Károly (kalazantinumi igazg.), Erdélyi Károly (gimnáziumi igazgató), Janny László (kalaz. lelkiigazgató), Vajda Gyula (kalaz. főfelügyelő), Réti Márton (népiskolai igazgató), Kozár Ferenc (házfőnök), Hám Antal (kalaz. prefektus).

1900

Január 1. Reggeli rendes imádságunk után ünnepélyes szt. misén akadémiai templomunkban, hol növendékeink segédkeztek és énekeltek is. – Délben két házunk összes tagjai a püspök úrnál tisztelegni plébániai lakásán, ki igen kegyesen fogadott bennünket s az éjjeli adorálást külön is megköszönte.

Jan. 3. A püspök úr székhelyére tért vissza.

Jan. 5. Félévi vizsgálat a moralitásból s a bölcsészet történetéből az asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt, mely után megtartván a záró gyűlést is az I. félévet akadály nélkül befejeztük.

Jan. 8. A II. félévi előadásokat megkezdettük. – Lindner József növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Jan. 12. A megyéspüspök úr ismét városunkba érkezett, hogy részt vegyen ama szt. gyakorlatokon, melyeket Prohászka Ottokár dr. esztergomi teológiai tanár és spirituális²³⁸ úr vezetése alatt a szt. József finövelde jogász ifjúsága számára rendezett jan. 14-től 17-ig, s amelyeken gyakran mi is megjelentünk; 18-án a püspök úr hazautazott.

Jan. 15. Bereczki (Alimpius) Imre növendék beadván elbocsátó kérvényét, távozott az intézetből.

Jan. 17. Prohászka Ottokár dr. a szt. gyakorlatokat befejezván látogatást tett az intézetben s nevét beírta vendégekönyvünkbe. – Az intézeti prefektus úr haldokló édesanyja látogatására Csongrádmindszentre utazott.

Jan. 19. A ft. rendkormány f. évi január hó 16-án 143. sz. a. kelt leiratában intézkedik a szentév és a magyar kereszténység 900-dos évfordulójának megünneplése ügyében elrendelvé, hogy 1) valahányszor szentségekhöz járulnak a növendékek ezen jubileumi év alatt, mindannyiszor a szt. gyónás előtt a Jézus szt. szívéről szóló litániát végezzék közösen, a szt. áldozás s illetőleg a szt. mise után pedig a Jézus szt. szívéhez felajánló imádságot mondják el a miséző pap előimádkozása mellett, 2) a húsvéti és karácsonyi háromnapi szt. gyakorlatok egyik napján az intézeti lelki igazgató szt. beszédét a kettős jubileumról tartsa, 3) márc. 25. a stúdiumi Kalazantius-ünnepélynek egyik pontját egy, e kettős jubileumról készítenő vallásos elmélkedés képezze, 4) a jubileumi év vége felé az e század alatt elhunyt összes hívőkért tartandó gyászmisét hallgassanak és 5) hogy a jubileumi év utolsó napján *Te Deum* tartassék.

Jan. 27. Az intézeti prefektus úr édesanyját eltemetvén, visszatért.

Február 12. A püspök úr ismét Kolozsvárra érkezett, hol 13-án a status igazga-

²³⁸ Prohászka Ottokár (Nyitra, 1858. okt. 10.–Bp., 1927. ápr. 2.) püspök, hitszónok, író, egy. tanár. 1884-től Esztergomban a teológia, 1904-től a budapesti egyetemen a dogmatika tanára. 1905-ben székesfehérvári püspök. A magyarországi keresztényszocialista mozgalom egyik vezetője, 1919-ben a székesfehérvári mozgalom vezére. 1920 és 1922. között orszgy. képviselő, majd a Keresztény Nemzeti Egyesülés pártjának elnöke. Schütz Antal kiadásában: *Összes művei*, I–XXV. kötet, Bp., 1928–29.

tótanácsának havi ülésén elnökölt; 14-én a minorita atyák templomában a Mária Társaság oltárát szentelte fel, amelynél a szt. Antal Társaság énekkarával intézeti énekkarunk is szerepelt; 15-én székhelyére tért vissza.

Március 5. A ft. rendtartomány a beteg Leitner József tanárt a tanítástól fölmentette, s helyettesül Benczik Béla növendéket rendelte társházunkba, aki átköltözött.

Márc. 11. A püspök úr városunkba érkezett s jelen volt a szt. József szeminárium szt. Imre Körének sikerült ünnepélyén, melyen meghívásra intézetünk is jelen volt; 13-án a status igazgatótanácsának ülésén elnökölt s 14-én székhelyére utazott vissza.

Márc. 14. Szegvári Gyula növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Márc. 16. Both Ferenc szegedi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 20. Az influenza, mely városunkba már járványszerűen pusztított, házunkba is föllépett, s nap-nap után ketten-hárman kerültek az ágyba úgy, hogy a márc. 25-iki Kalazantius-ünnepélyt el kellett halasztani.

Márc. 25. Rendünk h. főnöke f. évi márc. 14-én, a 414. sz. a. kelt körlevelével f. évi július hó 14-ére rendi nagygyűlést hirdet, melyre a főnökök sorában intézetünk igazgatója is, mint h. házfőnök meghívatik, míg az intézet elöljárói rendi jogukat a kolozsvári társház helyi gyűlésében gyakorolhatják.

Márc. 31. Rendünk generálisa, [Mauro] Ricci Mór f. évi január hó 27-én meghalt, s azért ma kezdtük érte a rendi szabványainkban előirt suffragiumokat végezni.

Április 7. A püspök úr városunkba érkezett; 8-án a főtemplomban kihirdette római jubileumi zarándoklatát s 11-én székhelyére utazott vissza.

Ápril. 12. Húsvéti szt. gyakorlatunk befejeztével ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban Gróff Gábor, Varga Ferenc, Gärtner József, Czimmermann Pál, Adler Jenő és Vidákovich Dániel növendékek, s utánok a ház többi tagjai újították meg fogadalmaikat.

Ápril. 29. Az Akademia Kalazantiana díszülését sikerült jubiláris ünnepélyként tartottuk meg ma, midőn a magyar nemzeti zarándoklat Rómában XIII. Leó pápa őszentsége elé járult. Az ünnepélyt a dolgozatok közlésével intézeti lapunknak május havi száma fogja méltatni.

Május 6. A megyéspüspök úr Rómából visszatérve városunkba érkezett, s délután a főtemplomban pápai áldásban részesítette a nagy számban összegyűlt híveket.

Máj. 16. Király Lajos kecskeméti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai és Viezner Gyula nagykanizsai tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Máj. 17. Nagy Vilmos magyaróvári tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Társházunk főnöke értesítette az intézeti igazgatót, hogy e napokban tartják meg a káptalani helyi gyűlést, melyen szabályaink értelmében a Kalazantinum elöljárói is gyakorolhatják jogukat. Az intézeti igazgató erre átiratilag értesítette a házfőnök urat, hogy a Kalazantinum ezen esetben jogai fenn-

tartásával nem vesz részt a helyi gyűlésben.

Máj. 18. Nagy József temesvári tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 19. A ft. rendkormány útján megküldetett rendünk új generálásának 1900. évi április hó 12-én Florencben²³⁹ kelt székfoglaló körlevele a pápai dekrétummal, melynek értelmében ő szentsége az 1904-ben tartandó egyetemes rendi gyűlés idejéig Mistrangelo Alfonz Maria, florenci érseket nevezi ki rendünk generálásává, miután b. Ricci generálisunk utódja, Tassinari Dénes első kormánysegéd mint helyettes generális előrehaladott kora miatt fölmentését kérte volt.

Máj. 21. Intézeti gyakorló lapunknak, a *Kalazantinum*nak május havi száma az Akademia Kalazantiana jubiláris díszülése tárgysorozatával, s az ünnepély leírásával megjelent.

Máj. 23. A vallás- és közokt. magyar kir. min. úr Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat az akadályozott tankerületi főigazgató helyettesítésére Gyulafehérvárra küldi ki az érettségi vizsgálatok vezetésére. – Palásti Gyula budapesti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 25. Szalai István szegedi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai és Niklos János tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Máj. 28. Az évváró vizsgálatokat a francia nyelvvel megkezdettük.

Máj. 29. Ma tartotta meg egyetemünk pályázati ünnepélyét a városháza tanács-termében, melyen Lukinits Imre²⁴⁰ növendékünk is nyert 160 korona pályadíjat *II. Szilveszter és hazánk* című pályamunkájával.²⁴¹

Június 1. Vizsgálat a német nyelvből s ezzel előadásaink befejezése.

Jún. 6. A III. évesek vizsgálata az ágazatos hittanból és a gyakorlati szertartás-tanból az asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt. – Majoros Béla növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes s a latinból jó, Mátrai János növendék pedig a magyarból s a latinból is dicséretes eredménnyel.

Jún. 8. Az asszisztens-főfelügyelő úr a kat. status igazgatótanácsának képviselőtében Csíksomlyóra²⁴² utazott az érettségi vizsgálatokra. – Haunstädter József növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyar, latin s németből kitűnő, Lukinits Imre növendék pedig a magyar, történelem és latinból kitűnő eredménnyel.

Jún. 9. A III. évesek vizsgálata az erkölcsstanból az intézeti igazgató elnöklete alatt.

Jún. 12. Salánky István nagykanizsai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizs-

²³⁹ Firenzében.

²⁴⁰ Helyesen Lukinich Imre (Varjas, 1880. ápr. 4.–Bp., 1950. máj. 16.) történész, egy. tanár. 1918-tól pozsonyi egy. tanár, 1923-ban az Országos Levéltár, 1924-től az OSZK igazgatója. 1929-től a budapesti egyetemen a kelet-európai történet ny. r. tanára. Főbb művei: *Erdély területi változásai a török hódoltság kordban 1541–1711*, Bp., 1918; *A szatmári béke története és okirattára*, Bp., 1925; *A gróf bethleni Bethlen család története*, Bp., 1927; *II. Rákóczi Ferenc felségárválási perének története és irattára*, Bp., 1935.

²⁴¹ Megjelent: *II. Szilveszter és hazánk*, in *Kalazantinum* 5(1899/1900), 90-93, 105-107, 117-119.

²⁴² Csíksomlyót közigazgatásilag Csíkszeredához (Mircurea Ciuc, ma Románia) csatolták.

gálat után látogatást tett az intézetben.

Jún. 13. Az asszisztens-főfelügyelő úr Csíksomlyóról visszatért.

Jún. 17. Az asszisztens-főfelügyelő úr a kat. status igazgatótanácsának képviselőjében Marosvásárhelyre²⁴³ utazott az érettségi vizsgálatokra, s onnan mint a főigazgató helyettese Gyulafehérvárra úgy, hogy csak 15-én tért vissza.

Jún. 18. Az I. és II. évesek vizsgálata a gyakorlati szertartásokból s a pedagógia történetéből az igazgató elnöklete alatt.

Jún. 23. Az I. és II. évesek vizsgálata az ágazatos hittanból.

Jún. 25. Fekete Endre asszisztens úr az akadályozott rendfőnök úr helyett Kolozsvárra érkezett s társházunkba szállt.

Jún. 26. A végzett III. éves növendékek vizsgálata a lelkipásztorkodástanból Fekete Endre asszisztens úr elnöklete alatt.

Jún. 27. Az I. és II. éves növendékek vizsgálata a morálisból Fekete Endre asszisztens úr elnöklete alatt, mely után a növendékek nagy része szüleik körébe sietett.

Jún. 28. A rendfőnök úr vizsgálati biztosa, Fekete Endre asszisztens úr Budapestre utazott vissza.

Jún. 29. A róm. kat. főgimn. tanári kara a nyilvánosság mellőzésével ünnepelte meg Janny László intézeti lelki igazgató és főgimn. tanár úrnak 30 éves szolgálati jubileumát, mely alkalomból két házunk tagjainak csoportos arcképét ajánlotta föl neki tisztelete jeléül; – de a rendtartományból is sokan üdvözölték, habár az ünnepelés titokban tartatott.

Július 3. A rendi nagygyűlés alkalmából a ház leltára újból állíttatván össze a XXXIII. cím alatt 10070 drbot és 11 gyűjteményt tüntet föl 48730,45 k. értékben.

Júl. 5. A megyéspüspök úr tegnap este városunkba érkezett a status igazgatótanácsának rendkívüli ülésére s ma látogatást tett Janny László lelki igazgató úrnál, hogy tanárkodása 30 éves fordulóján üdvözölje.

Júl. 6. Az intézeti lelki igazgató úr szünidei üdülés végett a Balatonon, Keszthelyre utazott.

Júl. 15. Az intézeti főfelügyelő és igazgató a rendi nagygyűlésre Budapestre utaztak.

1900. júl. 19–27.

Rendi nagygyűlés Budapesten

A rendi nagygyűlés júl. 19-én kezdette meg tanácskozásait, melyek nagy hőségben – állítólag a század legforróbb nyara volt – július 25-ig tartottak, mikor is a rendfőnök s a rendkormány választására került a sor. Rendfőnökké választott Magyar Gábor h. rendfőnök úr; kormánysegédeké Pap János,²⁴⁴ Fekete Endre,

²⁴³ Marosvásárhely, Țirgu Mureș (ma Románia).

²⁴⁴ Pap János (Szeged, 1843. szept. 27.–Szeged, 1917. jún. 4.) kormánysegéd. 1886–1887 és 1889–1890 között szegedi házfőnök. 1898-tól 1912-ig a rend pénztárnoka.

Müllner Pál,²⁴⁵ Farkas József,²⁴⁶ Vajda Gyula dr., Vámos Károly dr. és Palczer Ernő;²⁴⁷ kormánytanácsosokká pedig Váry Gellért,²⁴⁸ Tóth György dr.²⁴⁹ és Pálmai Miklós.²⁵⁰ A nagygyűlés júl. 27-én délután nyert befejezést.

Augusztus 4. Az asszisztens-főfelügyelő úr a kormánytanács-ülések befejeztével visszatért Budapestről.

Aug. 5. A spirituális úr visszatért.

Aug. 6. A rendi mutációk megküldettek. Végzett III. éves növendékeink tanárokul alkalmaztatnak és kilenc növendék rendeltetik a Kalazantinumba Kecskemétről, Rózsahegyről és Vácról.

Aug. 7. Az intézeti prefektus úr a nagy szünidőre Csongrádmindszentre utazott.

Aug. 14. Az intézeti igazgató visszatért.

1900. aug. 15.

A magyar kereszténység 900-dos jubileuma

A magyar kereszténység 900-dos fennállása a főpásztorok rendelkezéséből ország-szerte ünneplés tárgya Nagyboldogasszonytól szt. Istvánig, s ez nagy buzgalommal tartott meg föllobogózott városunkban is.

Aug. 16. Az intézeti lelki igazgató úr az eukarisztikus kongresszusra Budapestre utazott, honnan 19-én tért vissza.

Aug. 26. Bartos József budapesti tanár-rendtársunk az erdélyi országrészek megismerése céljából utazván errefelé meglátogatta intézetünket is, és látogatást tett ma Salánky István is, most mint társházunknak új tanártagja.²⁵¹

Aug. 29. Voggenhuber Oszkár²⁵² és Freész Endre²⁵³ társházunk új tanártagjai látogatást tettek az intézetben.

Aug. 30. Kiss Ernő dr. társházunk új tanártagja²⁵⁴ látogatást tett az intézetben.

²⁴⁵ Müllner Pál (Magyaróvár, 1846. febr. 14.–Magyaróvár, 1925. júl. 25.) kormánysegéd. 1877 és 1883 között a szeminárium igazgatója. Megalapozta a rendi vagyongazdálkodás rendszerét.

²⁴⁶ Farkas József (Nemesvid, 1844. márc. 1.–Nagykanizsa, 1925. máj. 12.) kormánysegéd. 1884–1891 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár. 1896-tól 1915-ig rendi levéltáros.

²⁴⁷ Palczer Ernő (Koloszvár, 1842. aug. 24.–Nagykároly, 1916. márc. 19.) kormánysegéd, 1906-ban a szatmári püspöki székeséki ülnöke, a nagykárolyi esperes kerület örökös tagja.

²⁴⁸ Váry Gellért (Csongrád, 1843. febr. 3.–Nyitra, 1929. febr. 16.) kormánytanácsos. 1861–63 között Szegeden tanított. 1904–1913 között a római generális tanács tagja, asszisztens. Főműve: *Emléklapok Csongrád múltjából*, szerk. PÉTER László, Szeged, 1974.

²⁴⁹ Tóth György (Veszprém, 1853. okt. 14.–Kecskemét, 1923. márc. 24.) kormánytanácsos. 1898 és 1914 között kecskeméti házfőnök és gimnáziumigazgató.

²⁵⁰ Pálmai Miklós (Majorháza, 1854. jan. 3.–Szentgyörgy, 1924. júl. 10.) kormánytanácsos. 1894 és 1910 között rózsahegy házfőnök és gimnáziumigazgató.

²⁵¹ Salánky István (Szeged, 1866. aug. 26.–Szeged, 1941. jan. 1.) főgimn. tanár. 1901-ben a kolozsvári róm. kat. főgimn. tanára.

²⁵² Voggenhuber [Woggenhuber] Oszkár (Pest, 1870. ápr. 1.–Nagykároly, 1905. febr. 19.) főgimn. tanár. 1901-ben kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²⁵³ Freész Endre (†Szar, 1877. dec. 22.) főgimn. tanár.

²⁵⁴ Kiss Ernő (†Makó, 1868. júl. 29.) főgimn. tanár. 1901-ben kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

Szeptember 2. Szt. Atyánk ünnepe akadémiái templomunkban, melyen a szt. misét Bíró Béla apát-kanonok, plébános úr mondotta nagy segédlettel, az alkalmi szt. beszédet pedig Szekeres József dr. segédlelkész úr nagy hatással. Ebéden mindnyájan társházunk vendégei voltunk.

Szept. 3. Nagy István intézeti növendék beadván elbocsátó kérvényét, távozott az intézetből.

Szept. 6. Lukinits Imre intézeti növendék már nem tért vissza az intézetbe, hanem elbocsátó érvényét küldötte be, s az ide helyezett Székely Ede növendék is elbocsátását kérte. – Az intézeti prefektus úr visszatért.

Szept. 9. A rendfőnöki körlevél s a ház személyzetének fölolvásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1900–1901-iki tanévre

Vajda Gyula bölcsész tudor, kormánysegéd, az intézet tanárképző főfelügyelője, házi lelkiatya és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság elnöke Kolozsvárott, szentszéki ülnök, egy. ny. r. tanár, az erdélyi róm. kat. status igazgató-tanácsának tagja.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, lelkiatya és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott.

Janny László intézeti lelki igazgató és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott, gimn. r. tanár.

Hám Antal hittudor, intézeti prefektus, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő bizottság vizsgáló tagja Kolozsvárott.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

III. évesek:

Haunstädter József
Mátrai János

Majoros Béla

II. évesek:

Hogyor József
Zacher György
Hársing István
Zalai János
Vincze László
Visegrádi Lajos

Szakáll Gyula
Magas Mihály
Dombai Gyula
Acsay Ferenc
Schandl Béla

I. évesek:

Torma Károly
Vajnóczky István
Bognár Pál
Pap ker. János

Garai Antal
Füredi Ferenc
Forgács János
Peckl Mihály

Szept. 13. A megyéspüspök úr az [róm. kat. status] igazgatótanács ülésére Kolozsvárra érkezvén, meglátogatta az intézet elöljáróit.

Szept. 24. Intézeti gyakorló lapunknak, a *Kalazantinum*nak 1-ső száma a VI. évfolyamban megjelent s 400 példányban küldetik szét.

Október 22. A megyéspüspök úr városunkba érkezett, hogy a 900-dos jubileum befejezésül rendelt hálaadó ájtatosságokat vezesse. Háromnap előkészület után, okt. 26-án 8 órakor nagy körmenetet vezetett a főtemplomból akadémiai templomunkba, hol Kanter Károly budavári plébános²⁵⁵ úr mondott kis misét s utána a püspök úr szívet-lelket megindító szt. beszédet könyörgéssel és ajánlással hazánk nagy Patrónájához. A körmenet 10 órakor a főtemplomba tért vissza, hol a püspök úr mondott ünnepi szt. misét és Rancz János csíknagyboldogasszonyi plébános²⁵⁶ úr hatásos szt. beszédet, mely után a püspök úr apostoli áldást osztott. Délután 5 órakor a főtemplomban ünnepi vecsernyét tartott a püspök úr a legméltóságosabb Oltáriszentség kitételével, s a szt. beszéd után hódoló körmenetet vezetett a főtéri templom körül sok pappal s a hívők nagy számával, – a hitetlenek nem csekély izgatottsága mellett.

Nov. 27. A konyhaudvar közepén még fenntartott kutat is betemettük.

December 12. Viezner Gyula nagykanizsai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 14. Szabó Alajos nagykárolyi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 15. Vörösmarty Mihály a magyar költőkirály születésének 100-dos évfordulója alkalmából dec. 1-én elkövetkező napjain országsszerte Vörösmarty-ünnepélyek tartottak. Az Akademia Kalazantiana ma tartotta meg ezen ünnepélyét, melyről a *Kalazantinum* januári száma számol be.

Dec. 23. Kápolnánk falán veszedelmes repedések mutatkozván azt megvizsgáltattuk Kerekes János építésszel, ki a szükségeseknek látszó javítási munkálatokról költségvetést csinált, s a javítások e szerint a nyáron lesznek foganatosítandók.

Dec. 29. Félévi vizsgálat az introdukcióból, hermeneutikából és exegézisből Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnökle alatt a nagykáptalanban előírt új vizsgálati mód szerint úgy, hogy a tételt az elnök választja és kézbesíti a megvizsgálandónak, aki míg egy másik felel, fölötte gondolkodhatik.

Dec. 31. A megyéspüspök úr a jubiláris évnek ünnepélyes bezárására városunkba érkezett, s a főtemplomban ő végezte az éjféli szertartást. A ház személyzet azonban házi kápolnánkban gyűlt össze, ahol 11 ½–12-ig szentségimádást végeztünk, majd éjfélkor szt. misét hallgattunk, melyet a spirituális úr a följánlási imád-

²⁵⁵ Kanter Károly (Tata, 1853. jún. 8.–Bp., 1920. nov. 20.) róm. kat. plébános. 1894-től a Budapesti Központi Oltáregyesület igazgatója, 1898–1915 között a Szt. Zsigmond várplébánián Ferenc József királyi plébánosa, 1915-ben az esztergomi bazilika plébánosa, 1918-tól a piarista rend apostoli vizitátora. 1903 és 1916 között Budapest Törvényhatósági Bizottságának tagja. Budapest apostolaként emlegették.

²⁵⁶ Rancz János 1890 és 1908 között a karcfalvi Csíknagyboldogasszony-templom plébánosa az erdélyi egyházmegye felsőcsíki esperesi kerületében.

sággal fejezett be.

1901

Január 1. Az új év alkalmából két házunk tagjai testületileg tisztelegtek a püspök úrnál, ki este elutazott.

Jan. 3. A kegyesrend általános főnökének fölhívására a magyar rendtartományban is gyűjtés indított meg szt. Atyánknak Peraltában föllábitandó ércszobrára, amelyre házunk 23,80 k-t ajánlott fel.

Jan. 4. A népszámlálás házunkban végrehajtott.

Jan. 5. Félévi vizsgálat az egyháztörténetből és bölcseletből Vajda Gyula dr. aszisztens-főfelügyelő úr elnökle alatt.

Jan. 8. Az időjárás oly hidegre fordult, hogy -20° R. mellett vízvezetékünk is befagyott.

Jan. 12. A ft. rendkormány f. évi 44. szám alatt a következő leiratot küldötte b. Schuster Konstantin váci megyéspüspök²⁵⁷ alapítványa ügyében:

Nagytiszteletű Igazgató úr!

Az 1599. évi július hó 23-án Istenben megboldogult Schuster Konstantin váci megyéspüspök Vácon, 1894. évi január 8-án kelt, s 1899. évi július hó 23-án törvényszerűen kihirdetett Végrendeletében a magyarországi kegyes tanítórendnek, mely őt szeretettel fogadta s felnevelte, hálaérzete tanúságául, szent hivatásunk előmozdítására, tízezer (10000) forintot, vagyis hússzezer (20000) koronát hagyományozott a végre, hogy ezen tőkeösszeg kamataiból egy (1) szerzetes-tanárjelölt hivatásszerűen neveltessek és kiképeztessék, s egyszersmind lelki üdvéért évenként tizenkét (12) szentmisét kért.

A rendfőnökség 1900. évi november hó 16-án a nevezett összeget kezeihez vevén és kegyesrend részére alapítványul elfogadván, a rend kormánytanácsával egyetértőleg 1900. évi november 20-án tartott ülésében egyebek közt elrendelte, hogy kolozsvári Kalazantinumunkban, mint a kegyesrend papnevelő és tanárképző intézetében a feledhetetlen emlékü alapító lelki üdvéért évenként tizenkét (12) szentmise végeztessék, ezen alkalommal pótlólag mielőtt eleget téve a kegyes alapító elhunytától, 1899. július 23-tól 1900. július 23-ig letelt évre is.

Felkérem nt. Igazgató urat, hogy ezen tizenkét szt. misét a Kalazantinum számára alapítványi szentmise címen tudomásul venni, a Kalazantinum történetébe bejegyezni, s a szentmisék kiosztása s elvégzése ügyében úgy a letelt egy évre, mint jövőre állandóan intézkedni szíveskedjék.

²⁵⁷ Schuster Konstantin (Szokolca, 1817. júl. 31.–Vác, 1899. júl. 23.) megyéspüspök. 1857-ben bajai káplán, majd Kunszt József kalocsai érsek kinevezte főszentszéki jegyzővé, érseki titkárrá és könyvtárnokká. 1865-ben kalocsai kanonok, 1870-ben az érseki birtokok igazgatója, 1877-ban kassai, 1886-ban váci püspök. Jelentős összegű alapítványokat tett és támogatást nyújtott. A kegyúr nélküli egyházak, plébániák és kántorlakok fenntartására ú. n. Konstantin-alapot létesített. Adományainak értéke összességében meghaladta az egymillió forintot.

Budapest, 1901. január 9.

Magyar Gábor
rendfőnök.

Jan. 13. A megyéspüspök úr a status igazgatótanácsának havi ülésére városunkba érkezett, s 15-én székhelyére utazott vissza.

Jan. 19. A megyéspüspök úr a szt. József intézet jogászfűjságának szt. gyakorlataira ismét városunkba érkezett. Társházunkban ebédelt s délután a Kalazantinum előjáróit látogatta meg, bejelentvén, hogy másnap nálunk kívánna ebédelni. 20-án a püspök úr ft. Soóthy Gyula gyulafehérvári spirituális²⁵⁸ és ft. Mikes János gróf gyergyóalfalusi káplán²⁵⁹ urak kíséretében csakugyan megjelent s ebéd előtt a növendékeket is meglátogatta szobáikban, ebéd után pedig megnyitotta a szent gyakorlatokat, melyeknek vezetésére Prohászka Ottokár dr. esztergomi teológiai tanár úr érkezett meg, s amelyeket jan. 23-án fejeztek be, mire a püspök úr 24-én székhelyére utazott vissza.

Jan. 23. A nap politikai eseménye Viktória, angol királynő halála, kit fia, VII. Edvárd név alatt követ a trónra.

Február 11. A *Kalazantinum* intézeti lapunkból megjelent az első dolgozat különnyomatban: Hársing István növendéknek *Tündérvilág* című füzete.

Febr. 13. A megyéspüspök úr a status igazgatótanácsának havi ülésére városunkba érkezett s 15-én székhelyére utazott vissza.

Március 10. A ferencrendiek erdélyi Szent István Rendtartománya Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat f. évi febr. 11-én konfraterré választotta, s az erről szóló okmányt P. Imre Márk gvárdián úr ma kézbesítette neki.

Márc. 12. A megyéspüspök úr a status igazgatótanácsának havi ülésére városunkba érkezett, s 15-én székhelyére utazott vissza.

Márc. 13. Bognár János kisszebeni tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 16. Barna Leander váci tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 25. Az Akademia Kalazantiana díszülése a magyar kereszténység 900-dos évfordulójának megünneplésére, melyről a Kalazantinum április havi számában közöltetik terjedelmes jelentés.

Márc. 27. A megyéspüspök úr városunkba érkezett a gimn. ifjúság húsvéti szt. gyakorlataira, melyek vezetésére ft. Andor György dr. hercegprímási szertartó²⁶⁰ urat nyerte meg. A szt. gyakorlatokat márc. 31-én befejezván, székhelyére utazott

²⁵⁸ Soóthy Gyula (†1867. febr. 12.) kanonok. 1909-től az erdélyi egyházmegye papneveldejének lelki igazgatója, 1913-tól mesterkanonok.

²⁵⁹ Zabolai gróf Mikes János (Zabola, 1876. jún. 27.–Répcseszentgyörgy, 1945. márc. 28.) megyéspüspök. 1906-tól Székelyudvarhely plébánosa és főesperes, 1911-ben szombathelyi megyéspüspök, 1935-ben c. érsek.

²⁶⁰ Andor György (Pest, 1867. júl. 13.–Bp. 1914. dec. 4.) kanonok. 1892-től az esztergomi szeminárium filológia tanára, 1897-ben érseki helytartó, 1905-ben irodaigazgató, 1906-ban kanonok, az egyházmegyei cenzurabizottság elnöke.

vissza.

Április 4. Húsvéti szt. gyakorlatunk befejeztével Haunstädter József és Mátrai János növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban, míg a ház többi tagjai megújították szt. fogadalmaikat.

Ápril. 10. Egyetemünknek jeles magyar nyelvészeti tanára, Halász Ignác dr. Budapesten gyomorrák operáció következtében meghalt. Temetésére 11-én nagyszámú kollegával Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr is Budapestre utazott, míg Hársing István növendék a tanítványok küldöttségében ment föl, ahonnan 13-án tértek vissza.

Ápril. 15. A megyéspüspök úr a status igazgatótanácsának havi ülésére városunkba érkezett. Másnap a szt. gyakorlatok miatt az újságokban meghurcolt püspök úrnál a főgimn. tanári kara testületileg mutatta be hódolatát, mely után a püspök úr még a déli vonattal hazautazott.

Ápril. 26. Hollósy Béla nagykárolyi tanár-rendtársunk sikertelen szakkvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Május 5. A megyéspüspök úr f. évi V. számú körlevelében jubileumi félét hirdetett ki, melyben a teljes búcsú elnyerésére vagy három ünnepélyes körmenetben való részvételt, vagy pedig hatvan templomlátogatást írt elő – május hó 5-től november 2-ig – végzendőt 15 nap alatt, naponként négy-négy templomban. Ezen jubiláris félét kezdetét nálunk ma hirdették ki nagy ünnepélyességgel a főtemplomban, melyből a jubiláris körmenetek szept. 15-én, Mária névnapján, s a következő két vasárnapon fognak kiindulni belvárosunk három többi templomába.

Máj. 18. Schultheisz Vince kisszebeni tanár-rendtársunk sikertelen szakkvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 20. Nagy Vilmos debreceni tanár-rendtársunk sikertelen pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 22. Csóti Márk nagykárolyi tanár-rendtársunk sikertelen pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 30. Vizsgálat a német nyelvből.

Máj. 31. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a[z erdélyi róm. kat.] status képviselőjeként Marosvásárhelyre utazott az érettségi vizsgálatokra, honnan június hó 3-án tért vissza.

Június 1. Vizsgálat a francia nyelvből s ezzel rendezte előadásaink befejezését.

Jún. 3. Zalai János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a latin s görögből dicséretes eredménnyel, Magas Mihály növendék pedig a magyarból jó, a német és latinból dicséretes eredménnyel.

Jún. 4. Schandl Béla növendék szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a történelemből jó s a latinból dicséretes eredménnyel, Visegrádi Lajos növendék pedig a magyarból dicséretes és latinból jó eredménnyel.

Jún. 5. A III. évesek vizsgálata a szentirati tanulmányokból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklése alatt. – Hársing István növendék szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a történelemből jó és a latinból elégséges eredménnyel, Acsay Ferenc növendék a magyar és latinból dicséretes eredménnyel és Vincze

László növendék a magyar és latinból szintén dicséretes eredménnyel.

Jún. 7. Szakáll Gyula növendék szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a történelem és latinból jó eredménnyel, Dombai Gyula növendék pedig a magyarból jó, a természetanból elégséges eredménnyel; de a mennyiséganból elégtelen osztályzatot nyervén egy évre visszavetett.

Jún. 8. Hogyor József növendék szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a mennyiséganból jó s a természetanból elégséges eredménnyel; Zacher György növendék pedig a magyar, német és latinból jó eredménnyel.

Jún. 10. A III. éves növendékek vizsgálata az egyháztörténelemből az intézeti igazgató elnöklete alatt. – Az asszisztens-főfelügyelő úr a[z erdélyi róm. kat.] status képviselőében Brassóba utazott az érettségi vizsgálatokra, ahonnan jún. 16-án tért vissza.

Jún. 15. Pivár Ignác rendtársunk, a vakok orsz. intézetének igazgatója, miniszteri biztosul küldetvén a helybeli siketnéma és vakok intézetének vizsgálataira, vendégül szállt hozzánk míg 20-án visszatért Budapestre.

Jún. 18. Az I. és II. éves növendékek vizsgálata a szt. irati szakaszok magyarázatából és a neveléstanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 22. A végzett III. éve növendékek vizsgálata a lelkipásztorkodástanból, majd utána az I. és II. éves növendékeké az introdukcióból és exegézisből Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 25. Az utolsó vizsgálatra az akadályozott rendfőnök úr helyett Fekete Endre asszisztens úr érkezett, ki társházunkba szállt.

Jún. 27. Az I. és II. éves növendékek vizsgálata az egyháztörténelemből Fekete Endre asszisztens úr elnöklete alatt, mely után a növendékek nagyobb része a nagy szünidőre hazautazott.

Jún. 28. Fekete Endre asszisztens úr Budapestre utazott vissza.

Július 5. Hollósy Béla, Flóderer Imre, Varjas Endre, Bognár János, Schultheisz Vince, Benczik Béla és Litán Gergely rendi áldozár-tanárok hittanári írásbeli és júl. 6-án szóbeli vizsgálatot tettek az intézetben, melynek alapján a kolozsvári rendi hittanárokat képesítő bizottság mindnyájokat képesítette.

Júl. 9. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a rendi kormánytanács ülésére Budapestre utazott, ahonnan júl. 19-én tért vissza.

Júl. 11. Hám Antal dr. intézeti prefektus úr a nagy szünidőre Csongrádmindszentre utazott.

Júl. 16. Janny László intézeti lelki igazgató úr Jegenyefürdőbe²⁶¹ ment üdülni.

Júl. 20. Házi kápolnánk, melyen veszedelmes repedések mutatkoztak, 254,42 k. költséggel kijavított.

Júl. 22. A rendi mutációk megküldettek; végzett III. éves növendékeink tanárokul alkalmaztatnak s a Kalazantinumba nyolc növendék rendeltetik a kecskeméti és rózsahegy stúdiókból.

Júl. 31. Az intézeti lelki igazgató úr visszatért.

²⁶¹ Jegenyefürdő, Leghia (ma Románia).

Augusztus 2. Janny László intézeti lelki igazgató úr Rózsahegyre, majd szt. gyakorlatok végzésére Kalocsára utazott, ahonnan 14-én tért vissza.

Aug. 24. Bérházunk udvarára 534,80 k. költséggel egy vízvezetéki kutat szállítottak.

Aug. 26. Bán József társházunk új tanártagja²⁶² látogatást tett az intézetben.

Aug. 27. Tóth Sándor,²⁶³ Olejovics János²⁶⁴ és Krasznopolszky József²⁶⁵ társházunk új tanár tagjai látogatást tettek az intézetben.

Aug. 29. Az intézet nagy takaréktűzhelyét 420 k. költséggel egészen átépítették.

Szeptember 1. Szt. Atyánk ünnepe akadémiai templomunkban a szokásos szer-tartásokkal.

Szept. 2. Tubán Tibor társházunk új tanár tagja²⁶⁶ látogatást tett az intézetben.

Szept. 7. Az intézeti prefektus úr visszatért.

Szept. 9. A rendfőnöki körlevélnek s a ház személyzetének fölolvásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1901–1902-iki tanévre

Vajda Gyula bölcsész tudor, kormánysegéd, az intézet tanárképző főfelügyelője, házi lelkiatya és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság elnöke, szentszéki ülnök, egy. ny. r tanár, az erdélyi róm. kat. status igazgatótanácsának tagja.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, lelkiatya és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Janny László intézeti lelki igazgató és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja, gimn. r. tanár.

Hám Antal hittudor, intézeti prefektus, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

III. évesek:

Hogyor József
Zacher György

Szakáll Gyula
Magas Mihály

²⁶² Bán József (Kiskunfélegyháza, 1870. márc. 22.–Kecskemét, 1948. márc. 13.) főgimn. tanár. 1902 és 1905 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²⁶³ Tóth Sándor (Kecskemét, 1851. jún. 8.–Debrecen, 1921. aug. 7.) főgimn. tanár. 1902 és 1904 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²⁶⁴ Olejovics [Olejovits] János (Alsószalók, 1854. szept. 5.–Temesvár, 1922. jan. 13.) főgimn. tanár. 1902 és 1903 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²⁶⁵ Krasznopolszky József (Sátoraljaújhely, 1867. márc. 25.–Kolozsvár, 1912. jún. 22.) főgimn. tanár. 1903 és 1904 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár. 1906-tól haláláig szanatóriumban kezelték.

²⁶⁶ Tubán Tibor (Bozsok, 1872. nov. 9.–Bp., 1962. febr. 25.) főgimn. tanár. 1902 és 1903 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

Hársing István
Zalai János
Vincze László
Visegrádi Lajos

Dombai Gyula
Acsay Ferenc
Schandl Béla

II. évek:

Torma Károly
Vajnóczky István
Bognár Pál
Pap ker. János

Garai Antal
Füredi Ferenc
Forgács János
Peckl Mihály

I. évek:

Nagy József ifj.
Kemény János
Táby Andor
Halmi Ferenc

Nagy Gyula
Kelecsényi Rezső
Kővári Endre
Lendvai János

Szept. 13. A megyéspüspök úr városunkba érkezett és szept. 15-én ő maga vezette az első jubileumi körmenetet, melyben igen szép időjárás mellett a hívők nagy száma vett részt.

Szept. 16. A kolozsvári Ferenc József tudományegyetem központi palotájának építési munkálatait befejezték,²⁶⁷ s az előadásokat ma már az új épületben kezdték meg, habár a fölszerelésben még igen nagy a hiány.

Szept. 21. Intézeti gyakorlólapunknak, a *Kalazantinum*nak VII. évf. első száma 400 példányban megjelent, s most már külön előfizetési fölhívás nélkül csak a régi előfizetőknek küldetett szét. – Acsay Ferenc növendék, ki a magyar-latin szakcsoportból dicséretes eredménnyel tette le a szak-alapvizsgálatot, ezt most kiegészítette s dicséretes eredménnyel tett vizsgálatot a görög nyelv és irodalomból is.

Szept. 28. A ft. rendkormányja Nagykárolyba áthelyezett Voggenhuber Oszkár helyett Rietly Károly főgimn. tanár urat kérte föl a német nyelv tanítására, ki működését ma kezdette meg.

Október 16. A jubileumi búcsú elnyerésére ma kezdtük meg a templomlátogatásokat, melyeket 15 napon át folytatván okt. 31-én, illetőleg nov. 1-jén a szentségekhez járultunk, amikor egyházmegyénkben a jubileumi félév letelt.

Okt. 21. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status évi közgyűlésére városunkba érkezett. – A közgyűlést okt. 23-án tartották meg, s az Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat mandátuma lejártával újból megválasztotta igazgatótanácsának tagjává.

Okt. 25. Varga Ferenc podolini tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

²⁶⁷ A Ferenc József tudományegyetem keleti (1893–1895), majd a dél-nyugati szárnya (1897) után építették meg a középső, központi részét. A neoreneszánsz terveket Meixner Károly készítette.

November 12. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, 16-án meglátogatta intézetünket is és 17-én székhelyére utazott vissza.

Novemb. 26. Majláth Gusztáv Károly gróf, megyéspüspök úr az intézeti igazgatóhoz intézett levelében az ebéd alatti hangos fölolvastatást ajánlja a magánolvasmányok helyett, s e célra épületes könyvet is küld. Az intézeti igazgató a házirendet érintő ezen ügyet a házi gyűlés elé terjesztette, mely ezt a ft. rendkormányhoz terjesztette föl.

December 13. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett.

Dec. 14. Szalay Károly podolini tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 16. A ft. rendkormány püspök úr által ajánlott ebéd fölötti olvasást nem fogadja el, s minden olvasás eltöltésével azt kívánja, hogy az étkezés ideje a nagy elfoglaltság közepette tisztán üdülésre fordíttassék. – A ft. rendkormány ezen határozatáról a püspök úr is értesítettet, ki délután székhelyére utazott.

Dec. 19. Az I. félévi előadásokat befejeztük.

Dec. 20, 21, 22. Karácsonyi szt. gyakorlatunk s ennek végeztével renovatio votorum.

Dec. 30. Vizsgálat az alaphittanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

1902

Januárius 4. Vizsgálat az egyházjogból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jan. 7. Vizsgálat a gyakorlati szertartásból s a bölcsészet történetéből Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt, mellyel az első félévet befejeztük.

Jan. 13. A megyéspüspök úr a[z erdélyi] róm. kat. status rendkívüli közgyűlésére városunkba érkezett, s innen 16-án Budapestre az autonómiai kongresszusra utazott.

Jan. 27. Német Károly kecskeméti tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat és Bara Endre máramaroszi tanár-rendtársunk sikerült szak-alapvizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Februárius 12. Barna Leander váci tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Febr. 13. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett s másnap Budapestre utazott.

Febr. 14. Czimmermann Pál kisszebeni tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Febr. 20. Szentséges Atyánk, XIII. Leó pápa megválasztásának 24. évfordulója, amely nappal az egész keresztény világ megkezdte pápasága 25. évének ünneplését.

A ft. rendkormány febr. 20-án 256. sz. a. kelt leiratában elrendeli, hogy intézeteink is még ezen tanév folyamán tartsanak Leó-ünnepélyeket, mégpedig legcélszerűbben az Akademia Kalazantiana záróünnepélye alakjában.

Március 3. Hálaadó isteni tiszteleten a szt. Mihály főtemplomban Szentséges Atyánk megkoronáztatásának 24. évfordulóján.

Márc. 8. Zacher György növendék beadván elbocsátó kérvényét, elhagyta az intézetet.

Márc. 12. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett s 15-én Brassóba utazott.

Márc. 18. Zalai János növendék beadván elbocsátó kérvényét elhagyta az intézetet.

Márc. 27. Húsvéti szt. gyakorlatunk befejeztével Hogyor József, Hársing István, Vincze László, Szakáll Gyula, Magas Mihály és Acsay Ferenc növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban, míg a háznak többi tagjai megújították szt. fogadalmait.

Április 2. Abt Antal dr. egyetemünkön alapítása óta a kísérleti természettan tanára meghalt; temetése e hó 4-én mindnyájan megjelentünk s ott hallgatói nevében Hogyor József növendékünk búcsúzott tőle.

Ápril. 5. A megyéspüspök úr városunkba érkezett, 6-án a bérmálás szentségét szolgáltatta ki, s 7-én székhelyére tért vissza.

Ápril. 7. Ft. Fekete Endre kormánysegéd úr, a rendi tanulmányi ügyek vezetője hivatalos látogatásra városunkba érkezett s társházunkba szállt; 8., 9. és 10-én látogatást tett az intézetben s 11-én Budapestre utazott vissza.

Ápr. 9. A megyéspüspök úr székhelyéről Rómába utazott, hogy bemutassa egyházmegyéje hódolatát a jubiláló Szentatyának.

Ápr. 13. Az Akademia Kalazantiana rendes évi díszülését ma tartották meg a nagyhétre esett márc. 25. helyett társházunk több tagjának jelenlétében.

Ápr. 23. Hannig István kecskeméti tanár-rendtársunk szakvizsgálatra jelentkezén látogatást tett az intézetben, de az állattanból a vizsgálat ismétlésére utasított.

Ápr. 29. Egyetemünk bölcsészet-, nyelv- és történettudományi kara mai ülésében Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat mint az egy. r. tanárát a következő 1902–1903-ki tanévre dékánjává választotta. – Tubán Tibor társházunk tagja sikertelenül szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Május 13. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr egészségi okokból lemondván egyetemünk bölcsészeti kara Moldován Gergely drt. választotta meg helyébe jövő évi dékánjául. – Niklos János debreceni sikertelen pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben; Dombai Gyula intézeti növendék pedig jó eredményel javító alapvizsgálatot tett a mennyiségtanból.

Máj. 14. Flóderer Imre szegedi tanár-rendtársunk dicséretes szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 16. Huber Imre selmecbányai tanár-rendtársunk sikertelenül szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 17. Hám Antal dr. intézeti prefektus úr édesatyjának 50 éves tanítói jubile-

umára Csongrádmindszentre utazott, honnan 24-én tért vissza. – Fejér Gyula lévai tanár-rendtársunk szakvizsgálatra jelentkezvén látogatást tett az intézetben, de a földrajzból a vizsgálat ismétlésére utasított.

Máj. 24. Csukovics Sándor veszprémi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben. – A félévi vizsgálatokat a német nyelvvvel megkezdjük.

Máj. 25. Az intézet Szentséges Atyánknak 25 éves pápaságát sikerült Leó-ünnepélyvel ülte meg, amelyről intézeti lapunknak június havi száma közöl kimerítő tudósítást.²⁶⁸

Máj. 28. Boros Antal sátoraljaújhelyi tanár-rendtársunk szakvizsgálatra jelentkezvén látogatást tett az intézetben, de a magyarból a vizsgálat ismétlésére utasított.

Máj. 29. Egyetemünk ma tartotta meg évváró ünnepélyét a pályadíjak kiosztásával, melyek közül a magyar nyelvészetit nagy elismeréssel Visegrádi Lajos intézeti növendékünknek ítélték *Az Apoc-kódex hang- és alaktani sajátosságai* c. pályamunkájáért.

Máj. 31. Vizsgálat a francia nyelvből, mellyel a félévi előadásokat befejeztük.

Június 5. A III. éves növendékek vizsgálata az alaphittanból az asszisztens-főfelügyelő úrnak, mint rendfőnöki megbízottnak elnöklete alatt. – Forgács János növendék tanári alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel; Peckl Mihály növendék azonban a természetből a vizsgálat ismétlésére utasított.

Jún. 6. Garai Antal növendék beadván elbocsátó kérvényét, távozott az intézetből.

Jún. 9. A III. éves növendékek vizsgálata az egyházjogból és a gyakorlati szertartásból az asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt. – Füredi Ferenc növendék tanári alapvizsgálatot tett jó eredménnyel.

Jún. 10. Vajnoczky István növendék tanári alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel.

Jún. 11. Pap János növendék tanári alapvizsgálatot tett elégséges eredménnyel.

Jún. 12. Torma Károly növendék tanári alapvizsgálatot tett dicséretes eredménnyel. – A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett; 14-én fölszentelte a monostori kerületnek új templomát,²⁶⁹ 15-én pedig nagy ünnepélyességgel megáldotta főgimnáziumunk ifjúsági zászlóját akadémiai templomunkban,²⁷⁰ mely után a status elnökeivel társházunk díszebédjén

²⁶⁸ Kalazantinum 7(1901/1902), 110-111.

²⁶⁹ A Monostori úti egykori ún. „Báthory-házzal” szemben épült fel a Fájdalmas Szűzanya kápolna és plébániaház, melyet a megyéspüspök szentelt fel. Az idővel szűknek bizonyult épület szentélyrészét 1942-ben lebontották és tágasabb hajót építettek a helyébe. A kibővített templom a Fájdalmas Anya plébániatemplom titulust kapta.

²⁷⁰ Erdélyi Károly főgimn. igazgató 1897. jún. 23-án hozta létre a zászló-alapot, melynek segítségével 1902-ben elkészülhetett az iskolai zászló. A 130 cm széles, 190 cm hosszú zászló rúdjához applikált lemezen olvasható felirat: „A kegyesrendiek vezetése alatt álló kolozsvári r. kath. főgymnasium intézeti zászlaja. Készült a kolozsvári és vidéki közönség nemes lelkű adományai-ból, Székelyi Majláth G. Károly dr. gróf erdélyi püspöksége és Erdélyi Károly dr. piarista

jelent meg; 16-án székhelyére tért vissza.

Jún. 13. Both Ferenc szegedi tanár-rendtársunk sikerült bölcsészettudori vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Jún. 15. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a[z erdélyi róm. kat.] status képviselőként Marosvásárhelyre utazott az érettségi vizsgálatokra, honnan 17-én tért vissza.

Jún. 16. Halmi Ferenc növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Jún. 18. A II. és I. éves növendékek vizsgálata a gyakorlati szertartástanból és a nevelés történetéből az igazgató elnöklete alatt. – Intézeti gyakorló lapunknak ez évi utolsó száma megjelent.

Jún. 21. A II. és I. éves növendékek vizsgálata az egyházjogból az asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 23. Krasznopolszky József társházunk tagja kitűnő szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Jún. 24. Hogyor József növendék szent. gyakorlatokra Budapestre, s onnan ordnációra Vácra utazott.

Jún. 25. Fekete Endre kormánysegéd úr vizsgálati biztosul városunkba érkezett és társházunkba szállt.

Jún. 26. A III. éves növendékek vizsgálata a lelkipásztorkodástanból Fekete Endre kormánysegéd úr elnöklete alatt.

Jún. 27. A II. és I. éves növendékek vizsgálata az alaphittanból Fekete Endre kormánysegéd úr elnöklete alatt, mely után a növendékek nagyobb része a nagy szünidőre hazautazott.

Jún. 28. Fekete Endre kormánysegéd úr Budapestre utazott vissza.

Jún. 30. Az intézeti lelki igazgató úr Budapestre s onnan szent. gyakorlatokra Piliscsabára utazott, honnan július 8-án tért vissza.

Július 6. Az intézeti igazgató a nagy szünidőre a felsővidékre utazott, honnan aug. 2-án tért vissza.

Júl. 9. A megyéspüspök úr 200 éves házi ezredünknek új zászlóját áldotta meg, mely zászlószentelés a polgárság tartózkodásával csak katonai ünnepséggel tartatott meg. A püspök úr ezen alkalommal meglátogatta az asszisztens-főfelügyelő urat is Rákóczi-hegyi villájában.²⁷¹

Júl. 10. Az asszisztens-főfelügyelő úr a rendi kormánytanács üléseire Budapestre utazott, honnan július 21-én tért vissza.

Júl. 14. Az intézeti lelki igazgató úr üdülésre Jegenyefürdőre utazott, honnan jú-

miséspap igazgatósága alatt. Zászlóanya volt néhai Majláth György országbíró özvegye, szül. Prandan Stefánia bárónő. Készítették a Jó Pásztor intézet növendékei Ó-Budán 1902-ben.” Egy évszázad múlva a rend segítségével felújított piarista ereklyét Jézus Maria Lecea generális szentelte fel Kolozsvárt, 2005. nov. 13-án.

²⁷¹ Rákóczi-hegy: a Bornyúmának (Kömáltól nyugatra, a Törökvágásig húzódó szőlőhegy) korabeli, hivatalos neve. Vajda Gyula villája a Rákóczi út (ma str. General E. Grigorescu) 18. sz. a. volt.

lius 31-én tért vissza.

Júl. 22. A rendi mutációk megküldettek; végzett III. éves növendékeink tanárokul alkalmaztatnak, s a Kalazantinumba 13 új növendék rendeltetik kecskeméti és rózsahegyi stúdiumainkból.

Augusztus 3. Az intézeti prefektus úr a nagy szünidőre Csongrádmindszentre utazott, honnan szept. 6-án tért vissza.

Aug. 4. Az asszisztens-főfelügyelő úr kúrára Kolozsfürdőbe²⁷² utazott s onnan 14-én tért vissza.

Aug. 27. Visegrádi Lajos mint társházunk új tanártagja²⁷³ látogatást tett az intézetben.

Aug. 29. Bognár Pál intézeti növendéket a ft. rendkormány saját kérelmére elbocsátotta.

Szeptember 8. Teológiai tanévünk megnyitása házi kápolnánkban 26 növendékkel, mely után a rendfőnöki körlevél s a ház személyzetének fölolvásával házunk is megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1902–1903-iki tanévre

Vajda Gyula bölcsész tudor, kormánysegéd, az intézet tanárképző főfelügyelője, házi lelkiatya és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság elnöke, szentszéki ülnök, egy. ny. r. tanár, az erdélyi róm. kat. status igazgatótanácsának tagja.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, lelkiatya és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Janny László intézeti lelki igazgató és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja, gimn. r. tanár.

Hám Antal hittudor, intézeti prefektus, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

III. évesek:

Torma Károly

Füredi Ferenc

Vajnóczky István

Forgács János

Pap ker. János

Peckl Mihály

II. évesek:

Nagy József ifj.

Nagy Gyula

Kemény János

Kelecsényi Rezső

²⁷² Kolozsfürdő, Băile Cojocna (ma Románia).

²⁷³ Visegrádi [Visegraczký] Lajos (Léva, 1878. szept. 7.–Kolozsvár, 1952. márc. 7.) házfőnök. 1903 és 1919 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár. 1920–1922 és 1927–1930 és 1941–1945 között házfőnök, 1931–1934 között tartományfőnök.

Táby Andor
Lendvai János

Kővári Endre

I. évesek:

Szalay József
Kolozsvári Lajos
Vajda Imre
Nagy Aurél
Schiff József
Nagy Ferenc
Sümei Gyula

Károlyi Gábor
Babos Dezső
Sebes Gyula
Csizofszky Ferenc
Bielek Ede
Berger István

Szept. 12. A megyéspüspök úr a status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett s ma látogatást tett az intézeti lelki igazgató úrnál is.

Szept. 19. Kossuth Lajos, hazánk nagy fiának születése 100. évfordulóját városunk is kivilágítással zászlódíszben ünnepelte meg.

Szept. 23. Városunk tanácsa díszes meghívót – melyet berámázva megőriztetik – küldött az intézetnek Mátyás király lovas szobrának leleplezési ünnepélyére, melyre az intézet képviselőjében az igazgató és prefektus jelenti be megjelenésüket.

Szept. 25. Az időjárás hűvösre fordulván, a fűtést már ma kezdtük meg. Ily korai kezdet után vajon mennyit fogunk még e télen fűteni?!

Szept. 26. Intézeti gyakorló napunknak, a *Kalazantinum*nak megjelent az 1. száma a VIII. évfolyamban Vajnóczky István növendék szerkesztésében.

Október 5. Egyetemünk megnyitó ünnepélyét ma tartotta meg először saját otthonában, a díszes egy. aulában, melyet a közönség zsúfolásig töltött meg. Az aulának berendezésével teljesen befejeztetett az egyetem központi épületének építkezése, melynek felavató ünnepélyére ma kapott meghívót intézetünk is.

1902. október 12.

Mátyás király lovas szobrának leleplezése

Fadrusz János mester művét, Mátyás király lovas szobrát, mely hazánkban eddig a legszebb szobor, ma leplezték le városunk főterén orsz. ünnepély keretében, melyre Ófelsége képviselőjében József Ágost főherceg,²⁷⁴ a kormány tagjai, a parlament és törvényhatóságok nagy számú küldöttségei, s a város és vidékének ezrei jelentek meg.

A fényes ünnepélyről a helyi és fővárosi lapok bőséges tudósításokat hoztak,²⁷⁵ s azért elegendő megjegyezni, hogy a magas klérusból csak megyéspüspökünk és

²⁷⁴ Habsburg-Toscanai József Ágost főherceg (Alcsút, 1872. szept. 9.–Rain bei Straubing, 1962. júl. 6.) tábornagy, kormányzó, József nádor unokája. Az I. világháborúban hadsereg- és hadseregcsoport-parancsnok. 1918-ban királyi helytartó, 1919-ben kormányzó, az antant követelésére lemond. 1936-tól 1945-ig az MTA elnöke, 1927–44-ben a felsőház tagja.

²⁷⁵ Lásd: *A Mátyás-ünnep*. Magyar Polgár 1902. okt. 12; *Mátyás ünnepségei*. Újság 1902. okt. 12; *Mátyás király szobra*. Budapesti Hírlap 1902. okt. 14.

Szabó János dr. szamosújvári görög kat. püspök²⁷⁶ úr jelentek meg, s utóbbi ezen alkalommal meglátogatta intézetünket is.

Okt. 13. Wlassics Gyula dr. vallás- és közokt. min. úr az egyetem aulájában egy rövid felavató ünnepély alakjában ma adta át rendeltetésének az egyetem központi épületét,²⁷⁷ mely városunknak igazán díszére szolgál.

Okt. 29. Márki Ferenc tanárjelölt rendtársunk Podolinból sikerült alapvizsgálat után látogatást tett az intézetben.²⁷⁸

November 11. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] statusnak 13-án tartott közgyűlésére városunkba érkezett és 17-én székhelyére utazott vissza.

Nov. 20. Adler Jenő rózsahegy tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

December 2. Mélt. Farkas Gyula egy. tanár úr mint a matematika-természettudományi kar dékánja személyesen megkereste az intézeti igazgatót az énekkar közreműködését kérve az egyetemnek Bolyai-ünnepélyén.

Dec. 8. A misénk után mindnyájan akadémiai templomunkban, melyben Visegrádi Lajos és Dombai Gyula volt növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek Kozár Ferenc házfőnök úr kezébe.

Dec. 12. Egyetemünk rektora meghívót küldött az intézetnek az egyetem Bolyai-ünnepélyére.

Dec. 13. Nagy József idősebb, vizsgálatra készülő rendtársunk Podolinból, sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben. – A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, 14-én főtemplomunk restaurált főoltárát szentelte föl s 17-én székhelyére utazott vissza.

Dec. 20. Az I. félévi előadásokat befejeztük s háromnapos szent. gyakorlat után 24-én megtartottuk a karácsonyi renovatio votorumot.

Dec. 24. Ft. Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató úr karácsonyi ajándékkul értékes piarisztikum-gyűjteményét engedte át intézeti könyvtárunknak.

Dec. 30. Félévi vizsgálat az ágazatos hittanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

²⁷⁶ Szabó János (1836) megyéspüspök. Nagyváradi kanonok és a görög kat. szeminárium igazgatója. 1879-ben szamosújvári püspök. A pápa római gróffá, pápai trónállóvá és házi főpappá nevezte ki.

²⁷⁷ Lásd a 267. sz. jegyzetet.

²⁷⁸ Ezt követően a kötetben egy vizitációs bejegyzés olvasható: „Az 1903. évi márc. 19. és következő napjain tartott atya látogatás alkalmával ezen könyvet átnéztem, s bele az intézetre vonatkozó történeti adatokat pontosan bejegyezve találtam. Kolozsvár, 1903. márc. 20-én. Magyar Gábor rendfőnök Dr. Hénap Tamás rendfőnöki titkár”

1903

Január 5. Vizsgálat az erkölcsstanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jan. 8. Vizsgálat a szentségstanból és a bölcsletről Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt, mellyel az I. félévet befejeztük.

Jan. 9. A II. félévi előadásokat megkezdtük.

Jan. 10. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, s meglátogatta az intézeti igazgatót, valamint a lelki igazgató urat is, 15-én pedig székhelyére utazott vissza.

Jan. 15. Egyetemünk Bolyai János matematikus²⁷⁹ születésének százados fordulóját fényes ünnepélyel ülte meg az egyetem aulájában; a bevezető és bezáró ének-számok előadásánál énekkarunk is közreműködött.

Jan. 27. Mindnyájan Kuncz Ignác dr. egy. jogtanár temetésén, kit ma elsőnek temettek az egyetem díszes lépcsőcsarnokából.

Február 12. Haunstädter József nagykarolyi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Febr. 14. Mátrai János magyaróvári tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben. – A megyéspüspök úr a status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, s 16-án pedig székhelyére utazott vissza.

Febr. 20. Szentséges Atyánknak, XIII. Leó pápának megválasztása 25 éves fordulóján ünnepélyes isteni tiszteleten a főtemplomban.

Febr. 27. A megyéspüspök úr a főgimnázium szt. gyakorlataira, melyeket Biró Gyula Jézus társasági atya²⁸⁰ vezetett, ismét városunkba érkezett s innen március hó 3-án utazott el.

Március 13. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, s utána mindjárt el is utazott.

Márc. 19. Ft. Magyar Gábor tartományi főnök úr titkára, Hénap Tamás dr.²⁸¹ kíséretében városunkba érkezett s társházunkba szállt. 20-án a társházban és a főgimnáziumban tartott hivatalos vizsgálatot, mely után este Vajda Gyula dr. asszisztens-

²⁷⁹ Bolyai János (Kolozsvár, 1802. dec. 15.–Marosvásárhely, 1860. jan. 27.) matematikus. 12 éves korától 15 évesig a marosvásárhelyi kollégium tanulója, 1818-ban a bécsi hadmérnöki akadémia hallgatója. 1823-ban alhadnagy, 1832-ben kapitány. 1833-ban nyugdíjazták. Az abszolút geometriát tartalmazó dolgozata az Appendix. Előbb a hiperbolikus geometriát vázolta, majd az általa abszolútnak nevezett euklidészi geometriát dolgozta ki.

²⁸⁰ Helyesen Biró József (1869–1938) jezsuita hitszónok. 1905-ben a kalocsai róm. kat. főgimnázium konviktusának igazgatója. 1911-ben a budapesti egyetem Mária-kongregációjának vezetője, a Ward Mária kollégium, a Jézus Szíve Népleányai Társasága és a Szívárdia megalapítója. 1915-ben megalapította a Szív, Das Herz és a Srdce, majd a Fényszórá című hetilapokat.

²⁸¹ Hénap Tamás (Kosd, 1859. jún. 21.–Bp., 1934. márc. 15.) rendfőnök. Veszprémi, váci, majd szegedi gimn. tanár, 1897-ben a rendfőnök titkára, 1906-ban rendi kormány tanácsosa, 1912-ben rendfőnök. 1913–1917 között Hüttl Dezső műépítész tervei szerint megépíttette a rend új, budapesti székházát (később az ELTE bölcsészettudományi karának épülete lett).

főfelügyelő urat s az intézeti igazgatót látogatta meg, 21-én Kalazantinumban tartotta meg atyai látogatását, melynek végeztével az esti óra alatt az egybegyűlt növendékekhez intézett lelkes szózatot. 23-án délelőtt újból látogatást tett az intézetben s a ház előjáróit gyűlésre híván össze teljes meglegedésének adott kifejezést s nevét beírta *historia domus*-unk vendéglapjára, délben pedig szintén atyai látogatás végett Debrecenbe utazott.

Márc. 25. Az Akademia Kalazantiana rendes évi díszülése társházunk több tagjának jelenlétében melyen a gyöngélkedő intézeti igazgató helyett Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnökölt. – A róm. kat. hitközség mai közgyűlése Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat újból választotta meg választmányi és iskolaszéki tagjának, s az iskolaszék tagjának megválasztotta az intézeti igazgatót is.

Április 9. Megelőző háromnapi szt. gyakorlat után Torma Károly, Pap ker. János, Füredi Ferenc és Forgács János intézeti növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek az intézeti igazgató kezébe, míg a ház többi tagjai megújították fogadalmukat.

Ápril. 11. A rendfőnök úr f. évi ápril. hó 4-én 477. sz. a. kelt körlevelében f. évi júl. hó 20. és következő napjaira tartományi kisgyűlést hirdet, melyre hivatalból az asszisztens-főfelügyelő úr s a házfőnökök sorában az intézeti igazgató káptalani atyákul hívatnak meg; a kisgyűlés tartama alatt tartandó tanügyi tanácskozásokban való részvételre pedig meghívatik az intézeti prefektus úr is.

Ápril. 18. A megyéspüspök úr a status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, s 21-én székhelyére utazott vissza.

Ápril. 21. Visegrádi Lajos társházunk tanár tagja sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápril. 25. Hannig István kecskeméti tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápril. 27. Az egyetem bölcsészet-, nyelv- és történettudományi kara mai ülésén Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat választotta meg nagy többséggel jövő évi dékánjává.

Május 4. Kerületünkben a kuglizó 400 korona költséggel megújított.

Máj. 12. Varga Ferenc debreceni tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai és Majoros Béla debreceni tanár rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Máj. 13. Flóderer Imre szegedi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 14. Schandl Béla tatai és Puder József privigyeyi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Máj. 15. Magas Mihály rózsahegy-i tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 16. Hajós Ede kisszebeni tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben, úgyszintén Barna Leander váci tanár rendtársunk, ki summa cum laude tett szigorlat után bölcsészettudorrá avattatott.

Máj. 17. Az egy. hallgatók Szt. Imre Egyesülete ma tartotta alakuló gyűlését, mely alkalomból a Kalazantinum is jelen volt az akadémiai templomunkban növen-

dékeink segédletével tartott ünnepélyes isteni tiszteleten. – Egyetemünk jövő évi rector magnificus-szá dr. Apáthy Istvánt választotta a matematikai karból.

Máj. 18. Fejér Gyula selmeci tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 19. Hollósy Béla tatai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 20. Huber Imre nagykanizsai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Rozs Lajos temesvári tanár-rendtársunk a szakvizsgálaton megbukott.

Máj. 22. Benczik Ferenc már[a]marosszigeti tanár-rendtársunk a pedagógiai vizsgálaton megbukott.

Máj. 23. Klacsó István nagykárolyi tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 24. II. Rákóczi Ferenc fejedelem születésének 200-dos fordulóját városunk is megünnepelte.

Máj. 26. Peckl Mihály intézeti növendék javító szak-alapvizsgálaton a természetből elégségesen megfelelt.

Máj. 28. Vizsgálat a francia nyelvből.

Máj. 29. Egyetemünk ma tartotta meg záróünnepélyét a pályadíjak tisztázásával, s ezek közül a filológiát nagy elismeréssel Füredi Ferenc intézeti növendéknek ítéltek: *A homerosi kérdés mai állása* című pályamunkájáért.

Máj. 30. Bérházunkban a düledező régi árnyékszék lebontatván, az udvar közepére új árnyékszék építtetett, s a bérház faerkélye is megújított.

Június 4. Vizsgálat a német nyelvből.

Jún. 5. Kemény János intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból és németből jó eredménnyel.

Jún. 6. A II. félévi teológiai előadásokat befejeztük.

Jún. 7. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a[z erdélyi róm.] kat. status képviselőben Gyulafehérvárra utazott az érettségi vizsgálatokra, honnan 11-én tért vissza.

Jún. 8. Nagy Gyula intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyar és latinból elégséges, Nagy József pedig a magyarból, mennyiségtanból és természetből dicséretes eredménnyel.

Jún. 9. Táby Andor intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyar és latinból dicséretes eredménnyel.

Jún. 10. Kővári Endre intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, történelemből és latinból jó, Lendvai János pedig a magyarból elégséges, a földrajzból jó és a természetrajzból elégséges eredménnyel.

Jún. 14. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm.] kat. status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, s 16-án székhelyére tért vissza.

Jún. 16. Rózsa István társházunknak vizsgálatra készülő tagja sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Jún. 18. Félévi vizsgálat a gyakorlati szertartásból és a pedagógiából az intéze-

ti igazgató elnöklete alatt. – Sinkovics Ferenc társházunknak vizsgálatra készülő tagja sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Jún. 19. Kelecsényi Rezső intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, latinból és görögből dicséretes eredménnyel.

Jún. 22. Félévi vizsgálat az erkölcsstanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 23. Kelecsényi Rezső intézeti növendék beadván elbocsátó kérvényét, távozott az intézetből.

Jún. 25. Fekete Endre kormánysegéd úr, mint a rendfőnök úr vizsgálati biztosa városunkba érkezett s társházunkba szállt.

Jún. 26. Félévi vizsgálat az ágazatos hittanból Fekete Endre kormánysegéd úr elnöklete alatt, mely után a növendékek nagyobb része szülei körébe utazott.

Jún. 27. Fekete Endre kormánysegéd úr Budapestre utazott vissza.

Július 2. Janny László intézeti lelki igazgató úr szt. gyakorlatokra Piliscsabára utazott s 15-én tért vissza.

Júl. 5. Az intézeti igazgató a szünidőre a Felsővidékre utazott s a rendi kiskáptalan után s onnan aug. 4-én tért vissza.

Júl. 12. Visegrádi Lajos társházunknak tanár tagja ma tartotta meg primiciáját akadémiai templomunkban, mely alkalomból a Kalazantinum tagjai társházunk vendégei voltak.

Júl. 18. Az asszisztens-főfelügyelő úr és az intézeti prefektus úr a rendi kiskáptalanra Budapestre utaztak.

Júl. 20. A rendi kiskáptalan Budapesten megnyílt. A gyűlésen az intézeti főfelügyelő úr mint kormánytag és az intézeti igazgató, mint meghívott tag vesznek részt. – A tanügyi bizottság ülésein jelen van Hám Antal dr. intézeti prefektus úr is. – A fővárosba biztos hírek érkeztek, hogy őszentsége XIII. Leó pápa ma délután 4 órakor meghalt.

Júl. 21. A kis káptalanban a rendfőnök úr bejelenti a nagy pápa halálát. – A káptalan gyászjeléül megszakítja üléseit, a generális útján táviratilag fejezi ki részvétét és 24-én gyász isteni tiszteletet tart. – Kolozsvárt csak ma bizonyosodtak meg a pápa haláláról, mire a Kalazantinumra is kitűzték a gyászlobogót.

Júl. 23. A kis káptalan mai ülésén Magyar Gábort egyhangúlag újból rendfőnökké választotta s a kormánytagok sorában Vajda Gyula dr. főfelügyelő urat kormánysegéddé; 24-én megválasztotta a házfőnököket és 25-én befejezte tanácskozásait.

Júl. 28. A Kalazantinum ünnepélyes gyászmisén a főtemplomban, hol az igazgató helyettesül a spirituális úr végezte az egyik abszolúciót. – A megyéspüspök úr este városunkba érkezett az elhunyt Pejácsevich grófné²⁸² temetésére, s 29-én a temetés után székhelyére tért vissza. – A gyászlobogó egy hét multával bevonatott.

²⁸² Verőcei gróf Pejácsevich Mária Alvina Anna (1881. ápr. 20.–Meran, 1903. júl. 25.) Holttestét Kolozsvárra szállították, ott temették el. Édesanyja Pejácsevich Artúrné, hídvégi gróf Mikó Anna, aki Mikó Imre min., Erdély főkormányzója, az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapítója s kisledei és erdőszentgyörgyi gróf Rhédey Mária lánya volt.

Augusztus 4. A konklávé Rómában [Giuseppe Sarto] Sarto József bíbornok, velenői pátriárkát választotta meg ma pápává, ki X. Pius néven foglalta el a trónt; az örömhírt nagy harangzúgás hirdette városunkban is.

Aug. 5. A rendi mutációk megküldettek:

Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr nyolcévű itt tartózkodás után társházunkba költözik vissza; Janny László intézeti lelki igazgató úr ötévű itt működés után Rózsahegyre helyeztetik át tanárnak, helyébe Hám Antal prefektus neveztetik ki spirituálisnak is; teológiai tanáru pedig Komáromy Dezső,²⁸³ a hittudományok licenciátusa küldetik Szegedről; a III. éves növendékek mindnyájan itt maradnak IV. évesekül és hét növendék rendeltetik I. évesnek Kecskemétről és Rózsahegyről. – Schichmann Endre társházunk tagja, a kiskáptalanban kisszebeni házfőnöknek választván, búcsúlátogatást tett az intézetben.

Aug. 8. Az intézet mai ebédjén vendégül látta társházunknak összes tagjait, mely után Janny László tanár úr új rendelkezési helyére, Rózsahegyre utazott.

Aug. 10. Az intézet épületének nagy javítási munkáit az utcai ablakok megújításával megkezdték.

Aug. 13. Mindnyájan hálaadó isteni tiszteleten a főtemplomban X. Pius pápa megválasztása alkalmából, melyre intézetünk is kitűzte a zászlót.

Aug. 15. Társházunk búcsúnapján mindnyájan a társház vendégei voltunk, mely napra Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr is társházunkba költözött át.

Aug. 24. Tomozy Endre társházunk új tanár tagja²⁸⁴ látogatást tett az intézetben.

Aug. 26. Komáromy Dezső intézeti főgimn. hittanár úr megérkezett, s elfoglalta lakását az intézetben.

Aug. 27. Huber Imre társházunk új tanár tagja²⁸⁵ látogatást tett az intézetben.

Aug. 29. Réger Ede²⁸⁶ és Szalay István²⁸⁷ társházunk új tanár tagjai látogatást tettek az intézetben. – A javítási munkák az utolsó ablak berakásával befejeztettek. A kőműves munka 541,08 k., a festés 356 k., a mázoló munka 112 k., a vízvezeték és csatorna kibővítése 268,20 k., az asztalos munka 2232 kba került; tetőjavításért pedig a kémények kijavításával együtt 1369,34 k. fizettetett.

Aug. 30. Sz. Atyánk ünnepe akadémiai templomunkban, hol az ünnepélyes szt. misét Bíró Béla apát-kanonok úr mondotta növendékeink segédletével, a szt. beszédet pedig Hirschler József²⁸⁸ dr., szt. József intézeti igazgató úr tartotta.

²⁸³ Komáromy Dezső (Zenta, 1877. jan. 16.–Bp., 1913. dec. 29.) teológiai tanár. 1908–1912 között a Kalazantinum prefektusa, teológiai tanára.

²⁸⁴ Tomozy Endre (Fenyőfő, 1860. nov. 10.–Tata, 1905. ápr. 21.) főgimn. tanár. 1902 és 1903 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²⁸⁵ Huber Imre (Zalaapáti, 1870. szept. 10.–Magyaróvár, 1931. jún. 20.) főgimn. tanár. 1904 és 1923 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²⁸⁶ Réger [Récsei] Ede (Zsámbék, 1868. márc. 15.–Kolozsvár, 1927. máj. 26.) főgimn. tanár. 1904–1908 és 1925–1927 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²⁸⁷ Szalay István (Fertőszentmiklós, 1870. jan. 3.–Tata, 1940. nov. 10.) főgimn. tanár. 1904-ben kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

²⁸⁸ Hirschler József (Újpest, 1874. márc. 17.–Kolozsvár, 1936. nov. 17.) kanonok-plébános,

Szeptember 5. Hám Antal dr. intézeti lelki igazgató és prefektus úr megérkezett, s az intézeti növendékek is nagyobb részt összegyűltek.

Szept. 6. Az orvosok és természetvizsgálók 32. vándorgyűlésüket városunkban tartják,²⁸⁹ s ez alkalomból intézetünknek is jutott vendég: Bisinger Ferenc dr. nyitrai vármegyei kórházi igazgató s ott, helyi házi orvosnak személyében.

Szept. 8. Teológiai tanévünk megnyitása házi kápolnánkban 32 növendékkel s most először négyéves tanfolyammal.

Szept. 11. A teológiai előadásokat megkezdtük. – A megyéspüspök úr bérmaútjában városunkba érkezett, hol 13-án a szt. Mihály-templomban és 20-án a szt. Péter-templomban bémált nagyszámú hívőt.

Szept. 13. A rendfőnöki körlevél s a ház személyzetének fölolvasásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1903–1904-iki tanévre

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, lelkiatya és gyón-
tató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság
vizsgáló tagja.

Hám Antal hittudor, intézeti lelki igazgató és prefektus, számvizsgáló és gyón-
tató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság
vizsgáló tagja.

Komáromy Dezső a hittudományok licenciátusa, intézeti gyón-
tató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja,
főgimn. hittanár.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

IV. éves s ünnepélyes fogadalmat tett tanárjelöltek:

Torma Károly	Füredi Ferenc
Pap ker. János	Forgács János

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

Vajnóczky István	Peckl Mihály
------------------	--------------

III. évesek:

Nagy József	Nagy Gyula
Kemény János	Kővári Endre
Táby Andor	Lendvai János

művészeti író. A kolozsvári Marianum leánynevelő intézet alapítója, a Művészeti Szalon főszer-
kesztője.

²⁸⁹ A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Kolozsvárt, 1903. szept. 6–10-ig tartott XXXII. vándorgyűlése. Az előadásokat tartalmazó kiadványt lásd: *A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Kolozsvárt, 1903. szept. 6–10-ig tartott XXXII. vándorgyűlése alkalmára*, kiadta az E. M. E. választmánya, Kolozsvár, 1903.

II. évesek:

Szalay József
Kolozsvári Lajos
Vajda Imre
Nagy Aurél
Schiff József
Nagy Ferenc
Sümegei Gyula

Károlyi Gábor
Babos Dezső
Sebes Gyula
Csizofszky Ferenc
Bielek Ede
Berger István

I. évesek:

Somogyi István
Albert István
Thomay János
Bendesí György

Deák Vidor
Horváth Károly
Szabó Béla

Szept. 23. Fekete Endre kormánysegéd úr, az intézet meglátogatására városunkba érkezett s társházunkba szállt. Még e napon megfigyelte a most már rendszeresített pasztorális tanítását, 24-én a növendékeket fogadta egyenként, 25-én jelen volt az első próbaelőadáson s útmutatást adott ezek tartására, 26-án pedig megvizsgálván az intézet kijavított épületét, Budapestre tért vissza.

Október 13. Hatvani Ede kecskeméti tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Okt. 17. A haza bölcsének, Deák Ferencnek születése 100-dos évfordulóját országsszerte emlékünneppel ünnepelték. Az Akademia Kalazantiana is külön ülést szentelt emlékének, melyről intézeti lapunk, a *Kalazantinum* számol be.²⁹⁰

November 8. Az egy. ifjúság Szt. Imre Egyesülete ma tartotta évi díszülését, amelyen az ünnepi szónok az erre fölkért nt. Komáromy Dezső intézeti teológiai tanár úr volt.

Novemb. 10. A gyakorlati tanárképző IV. évére előírt próba-előadások sorozatát egyelőre kísérletként ma folytattuk olyképpen, hogy az I. félévben minden növendék a hittanból tart egy-egy próba-előadást s a II. félévben valamelyik szaktárgyából, amíg a próba-előadások utasításai is elkészülnek.

Novemb. 12. Hársing István budapesti tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Novemb. 14. A megyéspüspök úr római útjából visszatérve városunkba érkezett s itt 15-én a főtemplomban összegyűlt híveit pápai áldásban részesítette, 17-én és 18-án nt. Komáromy Dezső tanár urat látogatta meg, 18-án a[z erdélyi róm.] kat. status közgyűlésén elnökölt, melyen Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat újból igazgatótanácsossá választották s 19-én székhelyére utazott.

December 8. A róm. kat. hitközség dísz-közgyűlést tartott ma nagys. Bíró Béla apát-kanonok, plébános úr 40 évi szolgálati jubileuma alkalmából, amelyen pápai prelátussá történt kinevezése is kihirdettetett. A nagyszámú tisztelgő sorában az in-

²⁹⁰ Kalazantinum 1903.

32. Biró Béla apát-kanonok, kolozsvári plébános (1890–1905).

tézeti igazgató is üdvözölte az ünnepeletet.

Dec. 17. Adorján (Adler) Jenő rózsashegyi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 22. Délelőtt 9–12-ig mindnyájan szentségimádáson egyetemi templomunkban, mely b. Pirrotti Pompilius szentté avatásának előmozdítására rendeltetett, mialatt Rómában az avatás ügyét letárgyalták.²⁹¹

Dec. 24. Megelőző háromnapi szentgyakorlat után Vajnóczky István és Peckl Mihály növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek a megbízott intézeti igazgató kezébe, míg a többiek megújították fogadalmukat.

Dec. 30. Félévi vizsgálat az egyháztörténelemből.

Dec. 31. A IV. éves növendékek félévi vizsgálata a pasztorálisból, amilyen vizsgálat most először tartott.

1904

Januárius 2. A vallás- és közokt. minisztérium Hivatalos Közlönyének 1. száma közli a miniszternek 1903. dec. 12-én 81488. sz. a. kelt rendeletét a tanári vizsgálatok határideje tárgyában, mely szerint ezentúl csak júniusig fognak vizsgálatok tartatni, s április és májusban csak az egyetemre járó tanárjelöltek jelentkezhetnek.

Jan. 4. Félévi vizsgálat az introdukcióból és hermeneutikából.

Jan. 8. Félévi vizsgálat a bölcsészet történetéből, mellyel az első félévet befejezők jan. 9-én megkezdtek a II. félévi előadásokat.

²⁹¹ Pirrotti Pompilius (Irpino, 1710. szept. 29.–Campi Salentina, 1759. júl. 15.) 1734. márc. 20-án Szent Miklósról nevezett Pompilius Mária néven lépett be a piarista rendbe. 1890. jan. 26-án XIII. Leó pápa a Szent Péter-bazilikában boldoggá avatta. 1934. márc. 19-én XI. Pius pápa ünnepélyesen beírta nevét Isten egyházának szentjei közé.

Jan. 13. Szabó Béla intézeti növendék beadván elbocsátó kérvényét, távozott az intézetből. – A megyéspüspök úr városunkba érkezett s megjelent a főgim. pápai ünnepélyén, 14-én a [az erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésén elnökölt s 15-én székhelyére utazott intézkedvén, hogy a iurisdictionalis vizsgálatra jelentkezett új rendi tanárokat a pápai prelátus, apát-kanonok plébános elnöklete alatt a Kalazantinumi igazgató és Hirschler József dr. szemináriumi igazgató vizsgálják meg. Ezen vizsgálat jan. 27-én tartatott meg a plébánián.

Jan. 26. A ft. rendkormányja tanév végére a hittanári képesítő vizsgálatot rendeli el, amelyre végzett IV. éves növendékeinken kívül Vincze László²⁹² és Visegrádi Lajos helybeli főgim. tanár urak is behívandók.

Februárius 9. Gróff Gábor trencsényi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Febr. 10. Schultheisz Vince kolozsvári tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Febr. 11. Farkas Miklós nagykanizsai és Szabó János budapesti tanárok, rendtársaink sikerült szakvizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Febr. 21. A szakvizsgálatra készülő IV. éves növendékeinknek a szakdolgozatok mellékleteinek kiállításához finomabb rajzeszközökre van szükségök, s minthogy ilyenek még nem voltak, a ft. rendkormány most utólag szerezte be ezeket az intézet felszereléséhez.

Március 5. Nagy Gyula intézeti növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Márc. 17. Czimmermann Pál szegedi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 21. Kővári Endre intézeti növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből. – Hogyor József szegedi tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 23. Hám Antal dr. intézeti lelki igazgató és prefektus úr mint meghívott tag Budapestre utazott a biblia revíziója ügyében tartott értekezletre, ahonnan 25-én hajnalban tért vissza.

Márc. 25. Az Akademia Kalazantiana ez évi díszülését igen szép tárgysorozattal meghívott vendégek jelenlétében tartottuk meg, akik közül megjelentek: Biró Béla pápai prelátus, apát-kanonok, plébános úr, Pál István c. apát-kanonok úr, Farkas Gyula és Vályi Gyula dr. egy. tanár urak, Péterfi Zsigmond mérnök, ny. vasúti igazgató úr, Margetsch Károly mérnök, máv felügyelő úr, Deák Pál ny. városi főkapitány úr s társházunk tagjai közül Kozár Ferenc házfőnök úr, Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató úr, Réti Márton elemi isk. igazgató úr és Récsi Ede főgimn. tanár úr. – Táby Andor intézeti növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Márc. 27. A ft. rendkormány értesítette a rendházakat, hogy Mistrangelo Alfonz

²⁹² Vincze László (Kecskemét, 1880. febr. 9.–Bp., 1945. jan. 27.) főgimn. tanár. 1904 és 1906 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

firenzei érsek, rendünk helyettes generálisa, a magyar rendtartomány meglátogatására készül, s esetleg kolozsvári házainkat is meg fogja látogatni.

Márc. 31. Megelőző háromnapos szentgyakorlat után Nagy József, Kemény János Theodul és Lendvai János növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek a megbízott intézeti igazgató kezébe, míg a többiek megújították fogadalmukat.

Április 13. Nagy Ferenc intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, történelemből és latinból dicséretes eredménnyel.

Április 19. Füredi Ferenc intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a latinból és görögéből dicséretes eredménnyel, mely a négyévi tanfolyamra kiegészített intézetben az első szakvizsgálat volt.

Április 20. Az államvasutak összes alkalmazottjai hátrányosnak talált fizetésrendezésök miatt sztrájkba állottak, s beszüntették a vonatközlekedést az egész országban úgy, hogy az csak április hó 25-én az ország kormány erélyes közbelépésére indult meg újra.

Április 22. Acsay Ferenc nagybecskereki tanár-rendtársunk sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Sümegi Gyula intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a mennyiség- és természettanból dicséretes eredménnyel.

Április 23. Szalay Károly veszprémi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat és Szukup János tanárvizsgálatra készülő rendtársunk Privigyéről sikerült szakvizsgálat után látogatást tettek az intézetben.²⁹³

Május 1. Az intézeti spirituális-prefektus úr Sátoraljaújhelyen ma elhunyt bátyjának, Hám Sándor dr. főgimn. tanárnak temetésére utazott. Május hó 4-én jelen volt Nagykárolyban Vanke József tb. kormánytanácsos, házi lelkiatya temetésén is, s onnan május hó 5-én tért vissza.

Máj. 9. Babos Dezső Ferenc intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes s a latinból jó eredménnyel.

Máj. 10. Mistrangelo Alfonz firenzei érsek, rendünk helyettes generálisa az osztrák provinciák meglátogatása után Krakkóból hazánkba érkezett, s a mai napon legelőbb is az útba eső trencsényi társházunkat látogatta meg, onnan Budapestre utazott s meglátogatván váci és kecskeméti társházainkat, május hó 20-án Budapestről székhelyére utazott vissza. – Bielek Ede intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a mennyiségtanból elégséges s a természettanból elégtelen eredménnyel, amelyből a vizsgálat ismétlésére utasított.

Máj. 11. Szalay József intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a történelemből és földrajzból jó eredménnyel; Sebes Gyula intézeti növendék pedig a magyarból, történelemből és földrajzból jó eredménnyel.

²⁹³ Ezt követően a kötetben egy újabb vendégkönyvi oldal (Berzeviczy Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter és Margalits Ede egyetemi tanár bejegyzéseivel), majd egy vizitációs bejegyzés olvasható: „Az 1904. évi nov. 10–12. napjain megtartott atyai látogatásom alkalmával ezen könyvet átvizsgáltam s benne az intézetre vonatkozó történeti adatokat pontosan följegyezve találtam. Kolozsvár, 1904. nov. 12. Magyar Gábor rendfőnök Dr. Hénap Tamás rf. titkár.”

Máj. 14. Litán Gergely rendtársunk, ki társházunkban vizsgálatra készült, sikerült szakvizsgálat után látogatást tettek az intézetben. – A megyéspüspök úr bérmaútjában városunkba érkezett.

Máj. 15. A megyéspüspök úr ma városunkba bémált, s ez alkalomból megbérmálta Nagy Aurél és Károlyi Gábor növendékeinket is. Az esti vonattal Budapestre utazott.

Máj. 16. Német Károly kecskeméti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Nagy Aurél és Károlyi Gábor intézeti növendékek tanári szak-alapvizsgálatot tettek a magyarból dicséretes, a latinból dicséretes és a görögből kitűnő eredménnyel.

Máj. 17. Sinkovics Gergely kolozsvári tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Schiff József intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a németből dicséretes és a latinból jó eredménnyel.

Máj. 19. Boros Antal nagykárolyi tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 20. Litán Gergely rendtársunk Rózsahegyre helyeztetvén át tanárnak, búcsulátogatást tett az intézetben. – Vajnóczky István intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a mennyiségtanból kitűnő, s a természettanból dicséretes eredménnyel.

Máj. 25. Forgács János intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból és a németből jó eredménnyel; Torma Károly a föld- és természetrajzból dicséretes eredménnyel és Pap János a földrajzból dicséretes, a természetrajzból azonban elégtelen eredménnyel, amelyből a szakvizsgálat ismétlésére utasított.

Máj. 26. Mondik Pál nyitrai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 27. Csizofszky Ferenc intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes, a mennyiségtanból jó s a természettanból dicséretes eredménnyel.

Máj. 28. Magas Mihály rózsahegyri tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Ma tettek sikerült pedagógiai vizsgálatot Krasznapolszky József és Visegrádi Lajos társházunk tanártagjai is. – Kolozsvári Lajos intézeti növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyar, mennyiség- és természettanból jó eredménnyel.

Máj. 29. Egyetemünk ma tartotta meg záró ünnepélyét a pályatételek eredményének kihirdetésével, melyek közül Nagy József növendékünk *A gázok hővezető képessége* című fizikai pályaművével 200 k. pályadíjat nyert; Lendvai János növendékünknek állattani pályamunkáját pedig 180 k. szorgalmi díjjal jutalmazták.

Június 1. Vizsgálat a francia nyelvből.

Jún. 2. A ft. rendkormány Berger István intézeti növendéket a rendből eltávolította.

Jún. 3. Nagy Ferenc növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Jún. 4. Vizsgálat a német nyelvből.

Jún. 6. A IV. éves növendékek vizsgálata a pasztorálisból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt. A IV. éves növendékek teológiai tanulmányaik befejeztével a hittanári vizsgálatra készülnek.

Jún. 7. A II. félévi előadásokat befejeztük.

Jún. 18. Vizsgálat a szentirati tanulmányokból.

Jún. 19. Hittanári írásbeli vizsgálat, melyre végzett növendékeinken kívül Vincze László és Visegrádi Lajos főgimn. tanárok is jelentkeztek.

Jún. 22. Vizsgálat a nevelés történetéből Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 23. Hittanári szóbeli vizsgálat, melynek alapján a kolozsvári képesítő bizottság Vincze László és Visegrádi Lajos főgimn. tanárokat, valamint Torma Károly, Vajnóczky István, Pap ker. János, Forgács János és Peckl Mihály végzett teológusokat képesítette.

Jún. 25. Az intézeti igazgató édesanyjának temetésére, Trencsénbe utazott.

Jún. 26. Fekete Endre kormánysegéd úr, mint a rendfőnök úrnak vizsgálata biztos, városunkba érkezett s társházunkba szállt.

Jún. 27. Vizsgálat az egyháztörténelemből Fekete Endre kormánysegéd úr elnöklete alatt, ki az igazgató távollétében a záró gyűlést is vezette.

Jún. 28. Fekete Endre kormánysegéd úr Budapestre utazott vissza.

Július 5. Az intézeti spirituális-prefektus úr a szünidőre Csongrádmindszentre utazott.

Júl. 8. Fekete Ipoly és Bike Béla szegedi tanárok, rendtársaink átutazóban látogatást tettek az intézetben.

Júl. 19. Az intézeti igazgató visszatért s az intézet vezetését átvette.

Júl. 24. A rendi mutációk megküldettek. A Kalazantinum végzett IV. éves növendékei tanárokkul alkalmaztatnak, s I. évesekül 17 növendék rendeltek Kecske-métről, Rózsahegyről és Vácról, ahányat az intézetben el sem lehet helyezni.

Júl. 28. Komáromy Dezső intézeti teológiai tanár úr a szünidőre Zentára utazott. – Nálunk s az egész országban nagy szárazság uralkodik, s most ritka jótétemény számba megy egy-egy jó záporosó, amelyben ma vidékünk volt szerencsés részesülni.

Augusztus 11. A ft. rendkormány helyiség hiánya miatt utólagos mutációval IV. éves növendékeinket a társházban helyezte el, kik csak tanulmányi tekintetben maradnak kötve a Kalazantinumhoz.

Aug. 15. Társházunk búcsúnapján mindnyájan a társház vendégei voltunk.

Aug. 20. Az orsz. szárazság kitartott ismét egy hónapig s a mai napon végül zivataros esők eredtek meg.

Aug. 26. Komáromy Dezső intézeti teológiai tanár úr visszaérkezett.

Aug. 28. Szt. Atyánk ünnepe egyetemi templomunkban, hol az ünnepi szt. misét Biró Béla prelátnak apát úr celebrálta növendékeink segédletével, s a szentbeszédet Komáromy Dezső tanár úr mondta. Az ünnepi ebéden mindnyájan társházunk vendégei voltunk.

Szeptember 6. Az intézeti spirituális-prefektus úr megérkezett, s a növendékek is nagyjából összegyűltek.

Szept. 8. Teológiai tanévünk megnyitása házi kápolnánkban 37 növendékkel, kik közül 34 az intézetben, a három IV. éves pedig a társházban van elhelyezve.

Szept. 11. A rendfőnöki körlevél s a ház személyzetének fölolvásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1904–1905-iki tanévre

Vajda Gyula bölcsészettudor, kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, lelkiatya és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hám Antal hittudor, intézeti lelki igazgató és prefektus, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Komáromy Dezső a hittudományok licenciátusa, intézeti gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja, főgimn. hittanár.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

III. évesek:

Szalay József
Kolozsvári Lajos
Vajda Imre
Nagy Aurél
Schiff József
Sümege Gyula

Károlyi Gábor
Babos Dezső
Sebes Gyula
Csizofszky Ferenc
Bielek Ede

II. évesek:

Somogyi István ifj.
Albert István
Thomay János

Deák Vidor
Horváth Károly
Bendes György

I. évesek:

Szurovy József
Goschi Péter
Oberle József
Bíró Vencel
Uskert Kálmán
Tell Sándor
Vajnóczky Ferenc
Révész László

Szeiler Antal
Martin Ferenc
Zoboki Vince
Néder Ede
Pozsgai Rudolf
Vámos Béla
Vincze János
Festetics István

Schweighoffer Tamás

Az így megalakult ház személyzete előtt kihirdették a következő korszakos jelentőségű iratok, melyek által a kegyes tanítórend rendtartományai újra egyesítettek: 1168. sz. A Magyar Kegyes Tanítórend Főnökségétől

Nagytisztelű Házfőnök úr!

Tudomásvétel és miheztartás végett Ő szentsége a római pápának f. évi. Szt. Péter és Pál apostolok ünnepén kelt *Motu proprio* dekrétumát, továbbá Rafael Merry del Val bíbornok és pápai államtitkárnak f. évi júl. 19-én 6463. sz. a. kelt és rendünk generálisához: Mistrangelo Alfonz Maria firenzei érsek úr Ő excellenciájához intézett levelének másolatát idemellékelten azzal küldöm meg Ntségednek, hogy azokat a társház minden tagjával nyilvános felolvasás útján közölni szíveskedjék.

Rendi kormánytanácsunk külön is, de meg az összehívott teljes kormánytanács is, kötelességének és felelősségének teljes tudatában a lefolyt szünet alatt több ízben beható tanácskozás tárgyává tette az idemellékelte leiratoknak ránk, magyar piaristákra vonatkozó pontjait s nem késett aggályait és felvilágosító észrevételeit egy terjedelmes, minden viszonyunkat fölfedő memorandumban köteles őszinteséggel és fiúi hódolattal rendünk generálisa elé terjeszteni, kérve egyszersmind a leiratok kihirdetésének az 1906. évi nagygyűlésünkig való elhalasztását. Minthogy azonban egyrészt a generális kijelentette, hogy a rendeletek a Szentszéknek már kifejezett tényei, melyek további diszkussziót meg nem engednek, másrészt mert Őexcellenciájától azt a megnyugtató értesítést nyertük, hogy a leiratban foglalt rendeletekkel a római szentszék a piarista a piarista rend egységét és hierarchiáját célozza csupán, s iskolai vagy anyagi ügyeinket érinteni nem kívánja, – nehogy vonakodásnak az engedetlenség színében tüntesse fel magyar provinciánkat, ami súlyos következményeket vonhatott volna maga után – alávetettük magunkat a legfelsőbb rendeleteknek s teljes egészében közöljük a leiratokat.

Rendünk generálisa az apostoli Szentszéktől nyert jogánál fogva – amint az a pápai államtitkár idezárt levelének III. pontjából sejtethető volt – a magyar provinciánkat tüntette ki azzal, hogy közülünk kért alkalmas egyént a generális asszisztensi tisztségre, aki állandóan Rómában tartózkodva, a rend generálisának tanácsában a magyar és osztrák provinciák ügyének szószólója és képviselője legyen. A rendtartomány, bár az intézkedést eddigi százados szokásainkba ütközőnek találta, mégis, mivel ez a pápa Ő szentségének parancsszaván alapszik, aminek ellenszegülni nem szabad, s mivel semmiképpen sem lehet közömbös ránk az a körülmény, hogy vajon ügyünket Rómában magyar piarista képviselje-e, vagy viszonyainkat teljesen nem ismerő idegen, rendünk generálisának pápai rendelet alapján lett ezen intézkedése is arra indított bennünket, hogy azt elfogadjuk s Váry Gellért kormánytanácsos urat kértük fel képviselőtünkre, aki hazája és magyar piarista rendjének lángoló szeretetéből indítatva e fontos tisztséget el is fogadta, s már e hó első napjaiban állásának elfoglalására Rómába el is utazott, hogy ott magyar provinciánk ügyét buzgalma és tudása teljes erejével képviselje.

Midőn ezekről Ntségedet a rendtársakkal való közlés végett értesítem, egyben

felhívom, kösse lelkére a rendtársaknak, hogy e kizárólag bennünket érdeklő és külsőkre teljességgel nem tartozó belső rendi ügyet, amint azt szent Alapítónk is meghagyja, külsőkkel ne közöljék, nehogy azok révén esetleg hírlapok hasábjain tárgyalassék és ezáltal különféle alaptalan kombinációknak vagy ellenséges nézeteknek tér nyitassék.

A mellékelt iratok kísérő levellemmel együtt felolvasás után a ház történetébe bevezetendők s a kéziratárban megőrzendők.

Budapest, 1904. szeptember 7-én.

Magyar Gábor
rendfőnök.

Pius PP X.
Motu Proprio.

Singularis regiminis, ex qua, veluti ex salubri quodam nexu ac regularis observantiae tutelam Religiosi Ordines mutuantur, superiore saeculo, ab peculiaria adiuncta gravissima illa quidem praeterque ordinem, sic in Hispania ab Apostolica Sede temperari debuit, ut moderatores instituerentur, qui, vario nomine, Religiosos omnes, in Regum Catholicorum ditione degentes, suprema autoritate regerent; ita tamen ut, etiamsi hi totius Religiosae Familiae antistites appellarentur, nulla potirentur potestate in exterarum Provinciarum alumnos.

At vero huiusmodi Regularis Hierarchiae conditio, annorum decursu, multis magnisque, tum intra tum extra Hispaniae fines, difficultatibus patuit; ut ideo innumeri censerentur Religiosi viri, ex omni Ordine omnique gradu, qui, laudabili studio contenderent ad pristinam regredi regimim unitatem, quae vel ipsis Hispanis multo fuerat gloriosior, ab dignitates ac munera, quibus Romae plures eorum fuerunt quovis tempore honestati, magna totius Catholicae Nationis commendatione.

Pro rerum igitur adiunctis, huic Religiosorum studio restituendae veteris, Ordinis cuiusque proprii, unitatis Sedes Apostolica ultro satisfacere conata est. Quamobrem Religiosae Familiae pleraeque omnes unico iam regimine gubernantur. Quod quam feliciter sit factum ipsi Religiosorum coetus manifestant, qui, in decorem pristinum revocati, adeo inter Hispanos florent, ut patriae genti maximo sint ornamento. Quod si ceterae Religiosorum consociationes, quae nondum unitate regiminis fruuntur, provehi et amplificari cognoscuntur; id debetur maxime bonae alumnorum voluntati, qui, non modo Sedis Apostolicae mandatis stare semper parati sunt, sed sum supremis praeterea sui cuiusque Ordinis moderatoribus animo coniunguntur: unde et adstatores Romae habere de gente sua apud eosdem supremos Moderatores gaudent et gloriantur.

Iamvero, dum Franciscuales Minores atque Ordo Scholarum Piarum eo regimine, in Hispania, uti pergunt, quo nunc utuntur, quodque Nos peculiaribus de causis permittimus ac toleramus *ad nutum Sanctae Sedis*; ut sarta sit atque tecta eorundem Ordinum substantialis unitas, quam Sedes Apostolica nuncquam sublatam voluit, et ut certae tutaeque habeantur normae circa potestatis amplitudinem Moderatorum

dictorum Ordinum in Hispania, ipsorumque cum supremo totius religiosi Ordinis Antistite coniunctionem, edicimus arque *in virtute sanctae obedientiae* iubemus quae sequuntur:

I. Vice-commissarius apostolicus Fratrum Minorum in Hispania itemque Vicarius Generalis Scholarum Piarum sunt vere Vicarii Generales, alter Ministri Generalis alter Praepositi Generalis Ordinis cuiusque sui. Uterque appellatione *Vicarii Generalis Minorum in Hispania* et *Vicarii Generalis Scholarum Piarum* in Hispania tamquam prava et propria utetur.

II. Ambo eligentur in *Capitulo interprovinciali hispanico*: hoc enim vocabulo Capitula eiusmodi designabuntur. Electores vero, vive ut aiunt *Vocales*, qui dictis Capitulis intererunt, iidem habebuntur qui, in ceteris Ordinis Provinciis, in Capitulo generali adesse ius habent. – Porro Capitula interprovincialia sexto quoque anno cogentur, elapso mense a Capitulo Generali celebrato.

III. Assistentes seu Definidores Vicarii Generalis hispanici, quavis alia appellatione abrogata, *Assistentes* seu *Definidores interprovinciales Hispaniae* vocabuntur. – Eorumdem electio in Capitulis interprovincialibus fiet.

IV. Vicarii Generales eorumque Assistentes seu Definidores ultra sexennium suo quisque numere fungi nunquam poterunt, nisi ex peculiari Sedis Apostolicae facultate. – Munere autem cedent post mensem ac celebratione Capituli Generalis in quo vel Moderator supremus eligitur, vel saltem Definidores novi sufficiuntur.

V. Auctoritas Vicariorum Generalium Hispaniae quum sit tantum in Religiosos homines qui in terris hispanis degunt; iidem Vicarii in domos seu coenobia ultra mare sita, delegata tantum auctoritate poterunt; eo modo eaque amplitudine, que Supremis Ordinis Antistitibus videbuntur.

VI. Porro auctoritas haec in transmarinas domos siu a Moderatore Generali communi pacto cum Vicario hispanico definietur, ut quae sequuntur leges minime praetereantur:

a) Missio ac revocatio Religiosorum fiet a Vicario Generali, adhitito prius consensu Moderatoris Generalis.

b) Item Vicarii Generalis erit designare eos, qui domos transmarinas regant; in tamen non sine praevio consensu Ministri seu Praepositi Generalis fiat, praesertium ubi de maioribus Superioribus deligendis agatur.

c) Ius atque officium Vicario erit, per se vel per alium, transmarinas domos rite invisendi, anmunte tamen in antecessum Moderatore Generali.

d) Quae Provinciae Religiosorum trans mare sunt, quin ab aliquo Provinciali Superiore in Hispania dependeant; earum Generalis Ordinis Moderator unice Superior esto. – Quapropter nullus erit locus auctoritati delegatae Vicariorum Generalium, si transmarinae domus cum aliqua Hispaniae Provincia, veluti pars eius, minime cohaereant, vel cum eadem in unam Provinciam vel quasi Provinciam coalescant.

VII. Celebratio Capitulum Interprovincialium Hispaniae, itemque eorum confirmatio, necnon electionum in iis peractarum, ad unum totius Ordinis Moderatorem privo iure pertinebunt.

VIII. Quidquid a Curia Regulari, quae Romae est, pro auctoritate edicendum erit, per Vicarios Generales ordinario transmittatur. Quin vero ab iisdem Vicariis edoceantur ac votum exquirant, Supremi Moderatores Ordinis nulli *obedientiam* quam vocant, ordinario dabunt extra fines Hispaniae exsequendam. – Nemo autem Religiosorum egredi ex Hispania poterit, etiam ut Romam veniat, nisi facultate facta a Magistro seu Praeposito Generali: quod si ab hoc arcessatur, abnuere nequaquam poterit eo pergere, quo advocatur.

IX. Supremo Ordinis Antistiti reservantur novae domorum foundationes, expulsioniones Religiosorum eorumdemque dimissiones ex Ordine, exequitio Rescriptorum apostolicorum quae commissa fuerit Moderatori maximo, nulla mentione facta Vicarii Generalis hispani: item statuta et mandata quae quamvis statutorum generalium mutationem minime importent, quovis tamen modo, substantialia Ordinis attingunt.

X. Vicarius Generalis ius habet invisendi etiam per delegatos, domos universas quae in Hispania sunt quaequae cum Provinciis hispanis sunt coniunctae. Ad eundem vero appellandi ius est Religiosis omnibus, qui eius ordinaria vel delegata auctoritate reguntur. Incolume tamen esto Magistro seu Praeposito generali ius invisendi etiam per delegatos, domos quae Vicariis subsunt, itemque excipiendi appellationes Religiosorum quorumcumque qui Vicario eisdem subduntur.

XI. Religiosi hispani, qui necessariis orrentur dotibus eligi poterunt ad munia quaecumque universi Ordinis gerenda, etiam ad Magisterium maximum: quare in Capitulis generalibus omnes et singulae regulares provinciae Hispaniae iura omnia et officia habebunt, quibus ceterae uruntur. Praeterae religiosi hispani ius habent ut unus saltem ex eorum numero sit Assistens vel Definitor Generalis in suprema Ordinis Curia, prout leges eiusdem Ordinis ferunt. – Item Vicario Generali ius esto idoneum e suis alumnum praesentandi, a Ministro seu Praeposito Generali ad trienium tantum adprobandum, qui *Vice-procurator* Hispaniae Romae sit (nisi ipse Procurator Ordinis universi Hispanus fuerit), habeatque secum adiutores pro munere. – Tandem Vicarius Generalis tertio quoque anno Romam veniat ut (salvo iure visitationis quod Moderatori Generali competit) *vice-procuracionem* hispanicam invisat, deque statu Provinciarum Hispaniae supremo Ordinis Antistiti rationem reddat.

XII. Quum Ordo Minorum S. Francisci itemque Scholarum Piarum unicus sit atque individuus, religiosae professiones non in manibus ordo Superiorum Hispaniae emittantur, sed praecipue, immo vero necessario, in manibus Ministri seu Praepositi totius Ordinis.

XIII. Vicarii Generales tum Minorum tum Scholarum Minorum, qui nunc sunt in Hispania, itemque qui a consilio eisdem sunt, hac vice tantum, biennio in munere permanebunt: elapso biennio, Capitulum interprovinciale, ut supra dictum est, celebrabitur. – In posterum autem, ut rectius res eveniant, iidem Vicario Generales eorumque Consiliarii suo munere decedent quoties Capitulum generale cogetur, elapso videlicet mense ab eius celebratione, ut supra edictum est art. III.

XIV. Si qui demum actus, ab *substantiales* defectus, nulli fuerint utque illegitimi

usque ad horam receptionis huius Motus-proprii; eos, si sanibiles sint, benigne sanamus et convalidamus.

Hae Nosstrae declarationes et praescriptiones, vix atque acceptae fuerint, pleno robore fruentur, non obstantibus quibuscumque etiam specialissima mentione dignis.

Patrocinium Immaculae Virginis Mariae opemque Francisci et Josephi Patrum Legiferorum Religiosis Minoribus et Scholarum Piarum hispanis implorantes, Franciscali et Calasanctianae Familiae universae apostolicam benedictionem paterna caritate impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum in die festo SS. Apostolorum Petri et Pauli MCMIV Pontificatus Nostri anno primo.

Pius PP. X.

N. 6463.

Illustrissime ac Reverendissime Domine!

Iussu Beatissimi Patris mittere ad te propero decretum editum = Motu proprio = Sanctitatis suae ad constabiliendam conditionem hierarchicam regularem Clericorum Scholarum Piarum et fratrum minorum in Hispania. Quo autem adhibita haec remedia facilius possint salutarem suum consequi effectum, Summus Pontifex haec tibi tuoque Ordini significare dignatur:

I. Capitulum Generale, quod protimo mense Augusto celebrari debebat, differtur ad mensem Augustum anni 1906.

II. Capitulo illi omnibusque actibus eius intererunt omnes *vocales* Italiae, Hispaniae, Imperii Austriae et Hungariae, aliarumque omnium provinciarum Congregationis: nullusque vocalis aut suam recusare operam poterit, aut se ab officiis, quae forte conferentur, eximere.

III. Pro hoc biennio tibi demandatum est munus eligendi, *nomine Sanctae Sedis*, Praepositum Generalem cum adsistentibus Generalibus, qui quidem eligendi erunt in praecipuis nationibus, in quibus Congregatio propagata est, officiumque suscipient proximo Septembri mense.

IV. Illud est in desideriis Beatissimi Patris, ut eligendi pro hoc biennio Superiores praecellant amore erga regularem observantiam, constantia et zelo in restituenda et confirmanda perfecta vita comuni, prudentia denique et pietate singulari.

V. Praeterea Summus Pontifex id vult egregios Patres Scholarum Piarum Imperii Austriae et Hungariae non modo studio ardere erudiendae inventutis, verum etiam nobili sinceroque animo reverti ad traditiones legiferi Patris Calasancii. Ut autem gravia pericula arceantur vitae deditae nimis progressibus doctrinarum ac litterarum, atque spiritus vere sacerdotalis et religiosus informet atque imbuat magis magisque ia dies, has tales institutionis domus, Beatissimus Pater eo spectat, ut in uisdem domibus ea omnia corrigantur, quae exigi videantur necessitate restituendae perfectae observantiae regularum, quae sunt eximiae Sodalitati Calasanctianae propriae. Quod si difficultates et dissentiones in praxi

orientur, laudati moderatores describent, una tecum, seriem quaestionum, dubiorum, consiliorumque, quae a Sancta Sede examinari ac resolvi debebunt. In hunc profecto modum pericula et anxietates multarum conscientiarum desinent.

VI. Quum zelo tuo in regimine Scholarum Piarum benedixerit Deus, utque suavi prudentia pergere tu possis, sine archidioecesis tuae damno, in curis susceptis pro tua perficienda Congregatione, Summus Pontifex te eligit ad triennium Visitatorem Apostolicum Congregationis eiusdem pro negotiis maioris momenti, ut nempe moderatores Generales ex experientia ac dignitate tua et lumen et directionem et tutelam et moralem vim valeant accipere.

Rebus ita constitutis, inde a proximo Septembri mense tu eris exsolutus a munere Praepositi Generalis finesque actionis tuae, qua Visitor apostolicus circumscribes negotiis praecipui ponderis, in quibus novorum superiorum erit te consulere, sibi que morem gerere.

Cum ea, qua par est, existimatione, me tibi profiteor.

Romae, die 19. Julii anno 1904.

addictissimum

(signat.) Rafael Cardinalis Merry del Val.

Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Alfonso Maria Mistrangelo
Archiepiscopus Florentinus Praepositus Generalis Scholarum Piarum.

Litterae Circulares.

Alphonsus M[aria] Mistrangelo

a M. Misericordiae

Scholarum Piarum Praepositus Generalis

Archiepiscopus Florentinus.

Reverendissimo P. Vicario Generali Hispano, PP. Provincialibus,
Rectoribus, Religiosisque omnibus salutem in Domino ac Benedictionem

Universi Ordinis Calasactiani gestionem, iussu Leonis XIII. Pont. Max. san. mem. meis curis concreditam iamiam confecturus, pergrata animi verba sponte e corde conscendunt, ut dulce prudensque mutuans ab amore consilium, gratias innumeras semper et ubique divinae commemorem Bonitatis, quae incoeptis obviam venit, meque debilem et infirmum suo robore sustentare non destitit. Fruges quidem lubet uberrimas atque copiosissimas contemplari, undique terrarum in Iosephi horreum congregatas. Et quando miserentis quidem Dei favori ac beneficio hac potissimum debeantur, nam *omne datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est, descendens a Patre luminum*, sacrum utique existimo ac solemne perennes, licet humillimas, grates cum laudum praeconiis in Dei honorem coniungere, iterum iterumque sociare. Nec, ob auctam, sub Virginis Mariae tutela ac praesidio, Scholarum Piarum existimationem, tantae Matris Nomen praeclarissimum, in vexillo nostro refulgens, omnibus meis sermonibus exornare

desinam; nec illam, quam unumquemque vestrum, filii casissimi, iugiter sensisse haud subdubito protectionem, Divi nempe Josephi Calasantii, Patris et Legiferi, cuius lacrymis ac sudore ut olim natus est atque adolevit Ordo noster, sic et nunc ad maius pietatis incrementum nutritur, et quasi quercus, *infixis alte radicibus haerens*, sublimi Ecclesiae vertice frondet. Sed, quoniam ita a Domino comparata res fuit, ut verbum suum ad me fieret, et ad vos perspicuo adeo Dei nutu mitteter, qui me non secus ac Joseph fratribus dicere vobis coegerit: *non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum*; ideo plane factor nulli exproprandum, nulli reprehendendum me fore, si modo, munere functus, de rectitudine, qua omnes animi intentiones informari incessanter curavi, de desiderio, quod me pro bono ac incremento Instituti nostri semper perusit, mihimetipsi ausus sim gratulari. In opus ad quod missus fui, omnes vires meas, studia mea, labores meos enixe contuli: Ordinis decus et gloriam mearum cogitationum actionumque normam constitui. Non ergo mirandum, si in his, quae memoravi, benefactio, dum fideli Creatori me commendo, prout docet Apostolorum Princeps (I. c. IV. 19.), vitam verno in flore nitentem effusis, gaudiis salutem.

Et haec scribimus vobis, et gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum: *videbitis, et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt: et cognoscetur manus Domini servus eius* (Isai. 66, 14). Ita quidem: post tot aevi hominumque iniurias, Novitiatus vidimus ac Studentatus resurgere, unde Italiae Provinciis apostolici suppedientur viri, qui se alacri animo ad christianum puerorum institutionem capessant; Sardiniae, cui ob avitas in Instituto nostro exercendo lauros gloriose partas plurimum laudis conferre decuit, lumen novae vitae ecce rursus coruscat; Etruria quam innumeri Calasantiani Sodales virtute intignes omnigenaque potentes doctrina honestarunt, recentibus, iisque praeterito vigori haud imparibus viribus, ad nobilem scholarum palaestram concurrunt; Ligures quoque succintum adolescentum agmen sibi subsidio veniens contemplati sunt gaudio delibuti: *videbitis, et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt*. Accedit et alia exultationis causa. Aggere, quo eas multos iam annos temporum adiuncta vallaverant, mirifice complanato, optatam diu hauserunt incunditatem Hispania, Austria, Moravia, Silesia, Bohemia, Hungaria et Polonia: Patrem scilicet communem, Josephi Calasantii vices Dei nomine gerentem, uno licuit complexu fovere, una affectum significatione venerari; Patrem, inquam, qui, dum iucundissima libat tandem filiis suis oscula, eos sic contestatur, ut quondam Clemens Martyr Polycarpum: *Defendite locum vestrum in omni diligentia; unitatis curam habete, qua nihil melius est: unitatis, pro qua Jesus Christus, Redemptor noster, ad Patrem iamiam rediturus, orebat: ut sint unum, sicut et nos unum sumus*; et quam Divus Scholarum Piarum Conditor nobis sollemniter commendavit et tradidit: *idem omnes sapiant, idem dicant, omniumque sit iudicium unum, et voluntas una ...; communis inimicus probe novit omne opus, utrumque sanctum, discordia labi*.

Praeterea, sapientia illa et prudentia, quam nempe pudet a rectis scientiae principiis unquam deflectere atque degenerare nec non gravissimae, quibus affligimur, angustiae, atque communis ab impiorum aggressionibus defensio, nobis aliquando suasere, ut omnibus et singulis efficaciter consuleretur Domibus et

Provinciis, his praesentim, quae omnium terrimae calamitatis flagello vapulaverunt. Eo conatus nostri, dumtaxat conlineabantur, ut illud effatum in re Calasanciana gerenda opere compleri videretur, quod maiores nostri ab usu vitae ac regulari disciplina perdidicerant: *Vis unita fortior*. Et quoniam non cordium sufficit unitas, non unitas animarum, nam qui multitudini credentium cor unum dedit, et animam unam, Spiritus Sanctus, unum pariter fieri ovile sub uno pastore volebat, quo animarum cordiumque unitas sibi melius securiusque constaret; ideo vel a gestione meae primordiis nihil mihi fuit potius quam ut Scholarum Piarum Ordo vitam abundantius hauriret, quae nullum Religionis membrum detrimentum pati permittit, ac fraterno amore ducta, quicquid possidet boni quacunque diffundi peroptat. Haec mihi diutius cogitanti venerabilis Pontificis Pii X. vox animum auxit sanctumque propositum confirmavit, quum e colle Vaticano sic incundior insonuit: Eia tandem, Scholarum Piarum Sodales, quos unus genuit Pater, unus allicit finis, unum manet praemium; regularis disciplinae institutis, quibus vos, Deum testem adhibentes, sponte et ex toto corde consecratis, fideles semper estote, atque vocationem vestram, viribus unitis, unanimes strenuque perficite! Candidior vobis adest dies, gloriosiorque aetas: omnium difficultatum, quas aevi circum vos densat malitia, timore deposito, invenum angeli perpetuo eritis, praesentissimum Ecclesiae Christi subsidium!

Iam vero si ab eo tempore, quo divina sic ferente voluntate, Ordini nostro praesidere coepi, rerum rationem hucusque instituo, quas valetudine imbecillior, vastissimae dioecesis regimine iam gravatus gesti, amaritiae saepissime affectus, illorum vitam, qui hominibus praesunt, plerumque conficienti; magna me tenet admiratio et vestrae in primis erga me benevolentiae, et coelestium benedictionum, quae super me et super opera mea uberrime descenderunt: nec aliunde haec omnia provenisse fatendum reor, quam ex mea Jesu Christi Vicario obedientia praestita, cuius verba vel nutum affecta ac reverentia filiali semper sum prosequutus. A *Domino ergo factum est istud, et est mirabile in oculis nostris*: et supra modum mirabile quod idem Summus Pontifex, quem Deus diu sospitem servet, mea et omnium bonorum vota eventu nunc coronaverit iucundissimo. Exinde enim Scholarum Piarum Religio unitate non nominis tantum iam tandem fruatur, sed quae unam familiam sub uno patre constituit, unum exercitum instruit sub uno duce. Ad quam metam feliciter contingendam, cui quisque cordatus homo spirituque vere Calasanciano informatus blandiri numquam est dedignatus, etsi conatus meos, quin alicuius iura proterere neve extenuare putarem, assidua mente ac sincerissimo animo convertissem, longissime tamen, aperte equidem dicam, ab omni erat praevisione futurum ut Deus, hominum errores adiunctorumque effectus, ut saepe saepius assolet, ad bonum commone vertendo. Nos sanctissimum optatumque finem inopinate consequi largiretur. Jamque enim, meis humillimis inductus precibus luculentisque rationibus, Leonis XIII gloriosus Successor me a supremo Ordinis regimine iterum capessendo expedierat, atque Capitulum Generale ad diem 18 Augusti currentis anni indictum celebraturum sperabam, in quo onus illi animo laeto transmitterem, quem suffragia vestra electum optimum designarent. Quum

timor quidam nescio an magis inanem dixerim vel improbandum, vocem emittere non dubitavit, quae rerum tranquillum cursum e vestigio ac ex inopinato alio illico transferendo, Sanctissimi Pontificis solemnem illum gignebat actum sapientia, prudentia et charitate pollentem, nosque officii memores ob restitutam Calasanciano Sodalitio nativam avitamque unitatem Dominum egregiis celebrare laudibus incitabat.

Et quando Generalia quidem Comitia iuxta Motu-Proprio mandata ad annum 1906 remissa suat, ad quae PP. Provinciales et Vocales omnium Provinciarum omnino convenire debebunt ad Supremum Ordinis Moderatorem eliendum eiusque Congregationem; vi facultatis mihi a Pio X. P. M. concessae, qui summam rei huiusce fidem mihi immerenter habuit, per decretum super editum vestraeque cognitioni traditum eligo, nomine Sanctae Sedis ad proximum futurum Generale Capitulum duraturos, Scholarum Piarum Praepositum

Rmum. P. Adulphum Brathina ab Im. Concept. B. M. V.

Adsistentes Generales:

pro provincia Romana, R. adm. P. Raphaellem Cianfrocca a S. Stanislao;

pro reliquiis Italiae Provinciis, R. adm. P. Aegidium Bertolotti a S. Josepho Calasancio;

pro Provinciis Austro-Hungaricis, R. adm. P. Gerardum Váry a S. Benedicto;

pro Provinciis Hispaniae, R. adm. P. Emmanuelem Sanchez a V. Dolorosa;

Procuratorem Generalem, R. adm. P. Josephum Calas. Homs a Purificatione B. M. V.

In Calasancianum Institutum amore ardenti erga Romanum Pontificem pietate eximius, religiosis ornatus virtutibus zeloque pro recta inrentatis institutione, in mathematicis ac physicis disciplinis apprime versatus in Collegio Abbatiae Fesulanae regendo et administrando mirabilis, ex Austriaca Provinciae quoad sanguinem, ex Romana quoad religiosam professionem oriundus ecce acel vos venit novus Praepositus Generalis in nomine Domini et Divi Josephi Calasancii, opus providentiae, quod auspicatur vestra fultus cooperatione prona voluntate atque integra obedientia numeris omnibus absolvendi studiosissimus. Huic adfuturos designavi viros, omnium Ordinis nostri Provinciarum legatos, qui non in muneribus solum subdificilibus obeundis, verum in seipsis etiam verae pietatis laude exornandis constanter laboraverunt. Animi lumen, quo praedicti emicant, consilii donum, quo mira Dei dispositione augentur provinciam, quae Summo Ordinis Magistro demandata est sustinebunt: suam quisque curam ad res conferet, quae ad ditionis, cuius legatione fungitur, bonum pertinere videantur: omnes, iuxta Pontificis Maximi desiderium, commoda Universi Sodalitii ac utilitates providebunt, regularis observantiae disciplina ut recto stet talo et vita instauretur communis, solliate curabunt, venustiore uno verbo prosperioremque reddent, quantum in illi serit, hanc arborem, quam in media Dominica vinea Calasancius divino numine afflatus plantavit.

Igitur, Filii dilectissimi Superiores et subditi, vos, quorum tempora iam albascunt corona senectutis praecinctorum vos item, quibus viventis aevi flores subrident: *bonum est obsequi sancto Deo* dociles nos praeberere Religioni, Matri nostrae

dulcissimae, quae suo in sinu tenellos fovit, pingui doctrinae ac pietatis lacte nutrit et nulli parcens incommodo, ad mentis cordisque virilitatem perduxit. *Vivat stet gratia facti.* Pro iure suo memoriam semper gratissimam, obedientiam operositatem alacritatem a nobis Mater nostra exigit: neque nos hominum existimatione ac coeli benedictionibus dignos indicari possemus, si gratiae immemores quovis odiosorem crimine ingrati animi culpam admitteremus. *Obsecro itaque vos ... , ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.*

Nostri vero conatus, spes nostra infirmis utique fundamentis nitentur, ni gratiam suam mentibus nostris Dominus infundat et avtiones nostras adspirando praeveniet et adiuvando prosequatur. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae, Deique protectionem sub Virginis Mariae praesidio constitati, suppliciter imploremus. In Corde Jesu dulcissimo veram inveniemus vitam: ibi nos vere fratres sentiemus cum Regio Psalte canentes: *Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum!* Sed ut aliquo pietatis opere haec nostra Cordi Jesu deditio palam fiat, mandamus ut die 11 Septembris currentis anni, in quo ab universa Ecclesia *S.S. Nominis V. Mariae* festum celebratur, a nobis praesertim, qui ut Institati nostri tesseram illud colimus, omnes Religiosi in templum vel oratorium domesticum convenientes *Actum* Consecrationis coram Sanctissimo Sacramento recitent, (1) iuxta praescriptam in folio separato formulam, quam vobis transmittimus.

Rogate pro me Filii carissimi ut Deus nihi remittere dignetur quidquid mali mei regiminis tempore egerim, vel condonet quicquid omiserim boni. Alicui forsan, proprio muneri satisfacere volens, aliquam attuli acerbitatem. Deponat, precor siqua existat, vel minimam in me simultatem; non enim sciens et volens, pravo ductus affectu acerbitati locum dedi, sed humana potius debilitate praeventus, quae vel optimas cordis intentiones, non semel interdum enervare consuerit. Atque vos paterno complecans affectu, omnibus et singulis benedico *in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti.*

Datum Florentiae, in aedibus nostris, die 27 Augusti 1904.

(L. S.)

+ Alphonsus M. Mistrangelo
a M. Misericordiae.
Archiep. Florent.
Schol. Piar. Visit. Apost.
Melithon Rueda a S. Corde Jesu
Secretarius

(1) Paucis abhinc annis consecratio Religiosorum ac alumnorum in nonnullis Ordinibus nostri Domibus facta fuit; hoc tamen nihil obstat, quod iterum nunc fiat praesertim quum de speciali agatur consecratione, quam propria relatam formula multis indulgentiis *SS. Pius* Papa *X.* in perpetuum ditavit: imo est in votis, ut *Actus* Consecrationis typis editas omnibus Religiosis distribuatur, quem devote recitantes, quoties placuerit, indulgentias lucrari possint.

Nota. – Hae Litterae, vix acceptae in omnibus Ordinibus nostri Familiis publice legantur, ut de illis certiores fiant Religiosi Sacerdotes, Clerici et Laici: postea in Domus Archivo

conservantur.

Végül e napon történt a felajánlás Jézus Szentséges Szívének házi kápolnánkban az előírt következő szertartás szerint:

Formula consecrationis
Scholarum Piarum
Sacratissimo Cordi Jesu

Exposito de more Sanctissimo Sacramento recitatur sequens

Actus Consecrationis.(1)

En ego, o divinissimum Cor Jesu mei, appareo coram Te, realiter substantialiter, praesenti in hoc Altaris Sacramento, in quo Te, ut suum Creatorem et Glorificatorem, circumdant Cherubim et Seraphim incessabili voce dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus! Et ego me coniungo cum illis et Te benedico et adoro meum Salvatorem, Patrem et Sponsum animae meae, quam pretiosissimo Tuo sanguine redemisti. Deus infinitae bonitatis! Quid est homo, ut illum adeo diliges et illius recordatus fueris a diebus aeternitatis? Pro ipso descendisti de coelis, ut Te exinanires, et assumeres naturam humanam. Pro ipso sustinuisti gravissimas ignominias et iniurias ab ipsis hominibus Tibi illatas, qui atrocissimis tormentis et doloribus Te dilaniarunt, ita ut ne parva quidem pars innocentissimi Tui corporis illaesa permanserit. Pro homine voluisti fieri obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Et tamen haud sufficiens hoc Tibi fuit. Tenerum Cor Tuum, ardentissima charitate inflammatum, antequam morereris, Te adegit ut perpetuum et pretiosissimum Tui amoris pignus nobis relinqueres; ideo voluisti Te abscondere sub speciebus panis et vini, ut cibus ut potus noster esse possis cum Tuo corpore et cum Tuo sanguine, cum humanitate et divinitate Tua, et sic permanere cum huminibus in Sacrosancto Tuo Sacramento usque ad consummationem saeculi.

Sanctissimum Cor Jesu mei! Ineffabiti stupore abripior, si attentius considero immensa et inaudita prodigia a Te peracta, ea etiam ex causa, ut me ames, sine ullo Tuo emolumento et ut me eodem in Te amore accenderes. Ast hucusque infinito Tuo amori non respondi, nisi cum indifferentia, frigore et ingratitude. Supra miserias et praevaricationes cordis mei vivissimo delere penetratus, humillime renium peto, desiderio flagrans illud cum omnibus suis cupiditatibus, affectibus et suspiriis Tibi consecrandi. Sed ante omnia, mi Deus rogo cum regio Propheta, ut novum cor in me creare digneris. Cor mundum crea in me, Deus. Desidero tale cor, quod Te dignum sit, et tuum manent in sempiternum. Cor novum, omnimode avulsum ab omnibus, quae Tibi displicent, cor omnio vacuum ab amore proprio, et sine interruptione Tuo amore accensum, cor humile, obediens sincerum et fidele in servanda promissione, mediantibus tribus vobis obedientiae, paupertatis et castitatis, Tibi facta, quam nunc renovo cum proposito illam servandi usque ad finem vitae meae. Confixus his tri votis, ut in cruce pendens ex amore mei crucifixus fuisti tribus clavis, Tibi offero ex amore Tui hoc meum cor, dedico et consecro Sacra-

tissimo Tuo Cordi, una cum universo meo Instituto Calasanciano, quod fervidissime Tibi commendo. O conserva illud prout iam Te promisisse legimus servo Tuo Josepho, quando impensis pro puerorum institutione curis, et in posterum impendendis benedicere dignatus es inter Tuæ Genitricis dulcissimæ brachia illi apparens; et si filii ipsius imitati fuerint praeclara eius exempla, converte oculos Tuos ad ipsos et subleva eos manu Tua potenti. Enixis quoque precibus Tibi commendo dilectam Tuam sponsam, Catholicam Ecclesiam et supremum ipsius Caput Vicarium Tuum visibilem in terris; accelera huius et istius triumphum et gloriam, quæ Tua omnino gloria est. Amen.

Postea cantatur hymnus. Te Deum laudamus etc.; quo finito ita prosequitur:

Antiphona. Respice, Sancte Pater noster Joseph, de excelso coelorum habitaculo et deprecare pro populo tuo: populo, quem elegisti, ut serviret coram te omni tempore in ministerio Sanctuarii Domini.

V. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.

R. A templo sancto tuo, quod est in Hierusalem.

V. Post partum, Virgo, immaculata permansisti.

R. Dei Genitrix, intercede pro nobis.

V. Ora pro nobis, Sancte Pater Joseph.

R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oremus,

Deus, qui neminem in te sperantem nimium affigi permittis, sed pium precibus praestas auditum: propostulationibus nostris, votisque susceptis gratias agimus, te piissime deprecantes, ut per laec quæ sumpsimus, a cunctis eripi mereamur adversis.

Defende, quaesumus Domine, Beata Maria semper Virgine intercedente istam ab omni adversitate familiam et toto corde tibi prostratam, ab hostium propitius tuere elementer insidiis.

Deus, qui per Sanctum Josephum confessorem tuum, ad erudiendam spiritu intelligentiae ac pietatis iuventutem novum Ecclesiae tuae subsidium providere dignatus es: praesta, quaesumus nos eius exempto et intercessione ita facere docere, ut praemia consequamur aeterna.

Deus omnium fidelium pastor et rector, famulum tuum Pium, quem pastorem Ecclesiae tuae praeesse voluisti, propitius respice; da ei, quaesumus, verbo et exemplo, quibus praest, proficere ut ad vitam una cum grege sibi credito, perveniat sempiternam.

Deus, a quo sancta desideria, recta consilia et iusta sunt opera: da servis tuis illam, quam mundus dare non potest pacem: ut et corda nostra mandatis tuis dedita, et hostium sublata formidine, tempora sint tua protectione tranquilla. Per Dominum.

Tandem cantato Hymno: Tantum ergo, benedictio cum Sanctissimo Sacramento impertiatur.

(1) Sanctissimus Dominus Pius PP. X. concedere dignatus est indulgentiam plenariam singulis Schol. Piar. Religiosis, confessio ac synaxi reffectis, hunc Actum Consecrationis recitantibus eadem die consecrationis, die huiusce anniversaria, et singulis primis feriis sextis uniuscuiusque mensis: item partialem tercentum dierum semel reliquis anni dietus luctandam ab iisdem religiosis, qui corde saltem contrito eundem iterum recitaverint. (Decr. 10. August. 1904.)

Szept. 12. A teológiai előadásokat megkezdettük.

Szept. 23. Intézeti gyakorló lapunknak, a *Kalazantinum*nak első száma a X. évfolyamban megjelent.

1904. szept. 26–30.

A vallás- és közokt. magyar kir. min. Kolozsvárt

Dr. Berzeviczy Albert vallás- és közokt. magyar kir. min.²⁹⁴ a tanintézetek meglátogatására szept. 26-án este városunkba érkezett. Szept. 27-én a sokféle küldöttség fogadtatása mellett legelőbb is a központi egy. épületet, s az abban elhelyezett egy. intézeteket látogatta meg. Szept. 28-án az egy. klinikákat látogatta, s hallomás szerint a folytatólagos egy. építkezések ügyében döntött nagy telekvásárlást rendelve a klinikák átellenében. Ezen alkalomból az egyetem nagy bankettet rendezett a min. tiszteletére, melyen a hatóságok fején kívül a város összes tanintézetei részt vettek s ünnepelték a magas kormány képviselőjét. Szept. 29-én a város fő-és középiskoláit látogatta meg a min. úr s ezek között rövid látogatást tett a Kalazantinumban is. Az előjárók kíséretében, kik a bejáratnál fogadták, megtekintette az intézet telkét, majd a könyvtárt, a tantermet és kápolnát s végül egy növendék-lakószobát, hol meleg érdeklődéssel kérdezte a növendékektől, hogy állnak a tanári vizsgálatokkal? Az előjárókkal jóindulatúan beszélgetett a gyakorlati tanárképzésről, s hálásan emlékezett meg volt rendi tanáraitól, kiktől ő is első kiképzését vette. Látogatásának emlékére végül bejegyezte nevét *historia domus*-unk 231. lapjára. Szept. 30-án az Arany János téren²⁹⁵ fölállított Szt. György-szobor²⁹⁶ leleplezési ünnepélyén jelent meg – melyet azóta már Szt. György térnek keresztelt a hatóság – s utána a Hunyadi téren épült szép Tanítók Házának²⁹⁷ fölavatási ünnepélyében vett részt, ahonnan délben elutazott, hogy útközben még az emelkedő Bánffyhunyadi iskoláit is meglátogassa.

²⁹⁴ Berzeviczy Albert (Berzevice, 1853. jún. 7.–Bp., 1936. márc. 22.) kultúrpolitikus, történétíró. 1881-ben és 1910-ben orszgy. képviselő. 1887-től 1894-ig kultuszmin. államtitkár, 1903-tól 1905-ig kultuszmin. 1905–1936-ban az MTA elnöke. 1910–11-ben a képviselőház elnöke. 1932-től a Magyar Pen Club elnöke. Főbb művei: *Itália: Útirajzok és tanulmányok*, Bp., 1899; *A cinquecento szobrászata és festésze*, Bp., 1906; *Beatrix királyné*, Bp., 1908; *Az abszolútizmus kora Magyarországon*, I–IV, Bp., 1921–37.

²⁹⁵ Ma Piața Păcii (Béke tér).

²⁹⁶ Kolozsvári Márton és György alkotását, a prágai Szt. György-szobor másolatát az Arany János, utóbbi nevén Szent György térre leplezték le. A talapzatot Lux Kálmán műépítész tervezte.

²⁹⁷ Tanítók Háza: A Hunyadi (ma Ștefan cel Mare) tér végén 1902–1903-ban emelt épületet Baumgarten Sándor tervezte.

Szeptember hó végén vettük az új generális következő beköszöntő körlevelét.

Litterae Circulares.

Adolphus Brattina ab Im. Concept. B. M. V.
Cleric. Regul. Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum
Praepositus Generalis.

Rmo. P. Vicario Generali Hispano, PP. Provincialibus,
Rectoribus, Religiosisque omnibus salutem in Domine ac benedictionem.

Quoties perversa impiorum hominum machinamenta, quae cogitatione potius et vix quidem percipi, quam sermone comprehendi possunt, animo reputantur, difficile admodum esse Ordinum Religiosorum regimen et gubernium cuicumque patet: hos enim nefanda insimulationum arma, hos callidae ac iniquae leges, hos foeda linguarum preliques convicia, una simul, agmine instructo invadunt, quin suppetias eisdem et auxilium ferre valeant, ut congeminos nequitiae ictus repellant, vel saeculare magni nominis decus in scientiis ac bonis artibus gloriose obtentum, vel grata pauperam ab ignorantiae manibus miseriaeque sordibus liberatorum praeconia, vel inconcussa denique aequi bonique principia, quae innocentem commista questibus misere pro Deum! concalcantur. Talia lamentorum ac timores argumenta, si animum non semel conturbavere meam, dum quadum labita ratione faciles verum Calasantianarum habenas in Abbatia Fesulana moderarer, cur non frangant modo, quum me in universi Ordinis nostri Magisterium mea quidem voluntate potentior, validiorque voluntas destinaret? Atqui non hoc in rebus gerendis atque administrandis tatummodo urget, ut scilicet quaecumque mala immineant, quantam fieri potest abigi, vel saltem lethales malorum effectus imminui videantur; sed illud moderatores oportet quoque recordari, quod una sententiae actionisve inconcinnitas onerosior suae provinciae sit ac perniciosior, quam fragosa, velut *torrens monte praecipiti devolutus*, impiorum irruptio. Non quidem tenere vir ille sanctissimus, religiosae vitae exemplar praeclarissimum, Petrus Damianus, haec scripsit, quae Superiores potissimum attingunt: *In omnibus te exhibe consummatae virtutis exemplum, et ut dicitur, undique te praebe teretem atque rotundum*. Est ergo cur limeam, Filii carissimi. Sed, quid non potest humana fragilitas, si divina virtute roboretur? quid non audeat imbecillior homo, *si intellectum et voluntatem cum divina Voluntate permutaverit?* Supremo igitur fretus consilio ac sanctae obedientiae obsequens vos regendi munus suscepi, meum animum a re prius alienum illis Divi Ioannis Climaci verbis temperans, quorum memoriam vos etiam iuvaturam spero: *Quemadmodum arbores a ventis agitatae altiores radices agunt, ita qui sub obedientiae iugo vivunt, fortes et invicti redduntur*.

Fortem me quidem sensi et ad ardua quaeque pro Instituti nostri incrementis superanda paratum: est enim profecto summis viris, quos Praepositos hic intelligi volo, quaedam ad res magnas gerendas divinitus semper, non dicam ut Tullius, adiuncta fortuna sed insita virtus, quam quidem virtutem tunc in me geminari sum contuitus, quando commissae gestionis initium vix ponenti talis Scholarum Piarum

hierarchy conditio mihi apparuit, qualem et solemnem Sodalitii nostri honorem et commodam, et propriam supremi Moderatoris dignitatem, et veram filiorum dilectionem decere uno ore confitentur. Iam tandem in Urbis sinu, quae visibilis sedes est aeternae Veritatis, Curia Calasanciana refulget, in cuius fronte aureis inscripta characteribus laeae divinae Sapientiae verba cuicumque produntur: *Erit salus, ubi multa consilia sunt*. Quidquid vero deinde ex hac vide licet fausta verum commutatione, habuerimus, gratis ante omnia et super omnia Deo actis, id omne a Romano Pontifice, Pio X., datum Scholarum Piarum Sodales sumus existimaturi. Maximum, quem Venetiis Antistes piissimus assidens, erga Institutum nostrum foverat, a Petri Cathedra nobis saepissime ostendit affectum, qui in bonum nostrum opportuno tempore quasi erumpere visus est, coelestem illam doctrinam suaviter quidem in modo sed fortiter in re nobis tradent, qua erudimur, ut ministrarum et operationum divisiones, idem vero spiritus, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus, ita in quovis hominum Instituto vitam et operationes membrorum, propter specialia rerum adiuncta ac regionum utilitates in quibusdam accidentalibus suo iure proprio forsitan utentium, ex uno eodemque capite canonice constituto illuc proficisci oportere, ubi, scopo adepti, ad quem idem Institutum animum naviter ac enixe appulit, victoriae fructum percipere tandem aliquando contingat. Indicem ergo officii, quod tanto Pontifici benemeranti debemus, vocem intendere lubet, Filii carissimi, auspiciam hic et nunc statuentes lapidem, unde gloriosiora liceat figere in Ordinis nostri progressu milliaria, Calasancianae historiae fastos in perennarum filialis pietatis gratique animi monumentum debitis Pio X. laudibus gaudentes ornemus. Iam vero postquam Pontificiis beneficium coluerimus, oculos ad Virum convertere spectaculum ipsum flagitat, quo nunc in affectum inducimur ad Virum, inquam, virtute humanitate perinde eximium ac regendi subditos artis peritissimum, cuius precibus et auctoritate coram vobis adsto supremum Sodalitii nostri generis principatum. Huius viri nomen, Alphonsus Mariam Mistrangelo, affectu prorsus singulari commoti perpetue recordabuntur, quotquot et quantum pontificalibus infulis honorem, et quantam Scholis Pii salutem opera amore ac rectitudine sua praestiterit, sedulo considerateque agitabunt. Sancto ferventique amori, quo Eximus. Pater Calasancianum Ordinem complectitur, permulti adscribi debent pro eiusdem Ordinis incremento exantlanti labores longa item itinera peracta; nec est qui paterni amoris flammam in pectore suo non sentiat; non est, qui illud Simmachi non repetat tanti viri laudes contexens: *amari, coli, diligere maius imperio est*. Vidimus hunc amorem memorabili praemio donatum, quod me, unitatis diu expectatae specie et pulchritudine coronatas Scholas Pius regendas suscipientem, novis verisque gaudiis perfundit: vidimus iterum praeaudato Patris amori tunc satisfieri, quando Visitor Apostolicus a Summo Pontifice electus fuit, ut ex experientia ac dignitate eius et lumen et directionem et tutelam et moralem vim Ordo noster valeat accipere. Pro nobismet, Filii mei dilectissimi, et pro Antistite praeclarissimo gaudeamus: *istiusmodi electio Divi Ioannis Chrysostomi verbis assevero, divinae erga nos benignitatis argumentum est evidens, et eius, qui sic eligitur virtutis commendatio*.

Sed, ut Scholarum Piarum Institutum, de cuius bono nomine ac iugibus

incrementis sollicitos nos semper fore solemnī foedere obstricti sempiternoque sacramento promissimus, sertum tectum ad nostram item gloriam perseveret, consilio opus est, prout superius inuimus. Viri, qui *ne multitudīne negotiorum et nimia sollicitudine propriaeque valetudinis oblitus, exterius vel etiam interius obruar*, mihi in Adsistentes Generales deputati sunt, omni virtute praediti et in rebus Congregationis experti, quidquid luminis in rebus gerendis a Domino perceperunt, e non parum est, communi omnium Matri ardenti studio elargientur: multa praeterea, aequae perquam commendanda, quae in propriis regionibus tum quoad religiositatem, tum quoad paedagogiam oculis et praxi observare et mirati sunt, in Scholarum Piarum obsequium et progressum et emolumentum prodigent; quo quidem nihil illis accidere potest iucundius, nihil profecto honorificentibus. Est etiam cur veterum illibatorumque honorum, quibus Vicariatus Generalis Hispanus de litteris ac virtutibus optime neritus apud nobiles Iberiae Americaeque gentes effertur, nos quoque participes por mentium cordiumque communicationem futuros in magna ac certa spe reponamus. Et hoc quidem ne dum universo Sodalitio nostro bene erit, sed pari etiam emolumento ac ornamento Hispanam ditionem iuvabit, nunc praesentim pristina regiminis unitate instaurata, *quae vel ipsis Hispanis multo fuerat gloriosior, ob dignitates ac munera, quibus Romae plures eorum fuerunt quovis tempore honestati*, si Pii X. M. dictio sredamus. Sed cum haec omnia bene ac feliciter nobis eventura consilium collataeque vires promittant, media, quibus eadem reapse obtineantur, Provinciarum et Domorum Praepositi efficienter applicare studeant. Prout in *Regulis Communibus* praemonetur, Provinciales in gubernatione charitatem et mansuetudinem Domini Nostri Jesu Christi imitentur non dominantes, sed forma facti gregis ex animo, exemplo magis quam verbo, subditos ad perfectionem dirigant. Curentque diligenter in omnibus suae Provinciae Scholis debitum ordinem in classibus omnibus, in libris perlegendis, et in exercitiis spiritualibus servari, et Magistros singulis classibus sufficienter providere. Zelum PP. Provincialium aemulentur Rectores, quorum officium sit oratione et sanctis desideriis Scholas Pias quasi propriis humeris custinere, et curare, ut Regulae et Constitutiones ab omnibus sibi subditis observentur, tam quae ad domesticos, quam quae ad discipulos pertinent. Meminerint auctoritatem prudentia et discretionē coniungere ut hominibus se praeesse cogitantes, humanitatem potius exerceant monendo, quam iubendo severitatem. Validissima, ut quisque videt ratione in Emm. Card. Merry del Val, negotiis publicis praefecti, Litteris sub die 19. Iulii c. a. Illustrissimo. ac Reverendissimo P. Alphonso Mistrangelo missis, Summi Pontificis voluntas exprimitur, ut scilicet Superiores praecellant amore erga regularem observantiam, constantia et zelo in restituenda et confirmanda perfecta vita communi, prudentia denique et pietate singulari.

Arcta recolamus mente, Filii carissimi, quod sicut *nihil tam proprium Imperii est, quam legibus vivere*, ita nihil Religioni nostrae tam decorum tamque proficuum, quam Regulis ac Constitutionibus obtemperare: *ubi necessitas non est, nullo modo maiorum instituta violentur*. Haec si ad Ministros portissimum pertinent, sub quorum vigili custodia totus Ordo quiescit, quorum rectis consiliis alitur, sanctisque exemplis

roboratur, ad vos quoque subditi spectant: lubeat quod Sanctus Leo Papa scripsit expendere: *totius familiae domui status et ordo mutabit, si quod requiritur in corpore, non invenitur in capite*; sed lubeat etiam illam frequentius recordari atque operibus complere doctrinam, quam Sanctus Legifer noster religioso spiritus saturatus, Patri Josepho a Jesu Maria tradebat: *Quandoquidem dependere a Superiore est dependere ab ipso Deo, quilibet Religiosus ac eum se modum reducere deberet, quo consistit aequilibrium in bilance expectans motum Superioris, qui huic aut alteri lanci maius pondus imponat. Ad hunc statum quicumque pertigerit, verus atque perfectus Religiosus erit; quippe qui intellectum et voluntatem suam cum Divina Voluntate permutavit. O quam opto, ut Religiosi nostri tam sublimis permutationis desiderio teneantur!*

Opto et ego, Divi Josephi Calasantiæ vices indigne gerens, opto et ego, ut per debitam obedientiam omnes ad religiosam perfectionem tendatis, et servi boni et fideles in quodiam Domini post terrenam militiam intretis.

Harum Litterarum, quae vobis a me dicunt salutem, splendida sit coronis Apostolica Benedictio, qua hodie nos confortare atque Scholas Pias beare dignatus est Sanctissimus Pontifex Pius X., quem Deus diu sospitet. Excellentissimo. et Reverendissimo Visitatore Apostolico, P. Alphonso M. Mistrangelo, Archiep. Florent., praeunte, Supremum Ordinis nostri Consistorium ad Vicarii Jesu Christi pedes provolutum muperrimae unitatis fructus, filialem ac inconditionatam Sanctae Sedi obedientiam, miram omnium Provinciarum concordiam, laeto animo ac generoso corde offerre properavit. Haec amoris praecipui signa ineffabili delectatione Beatissimus Pater suscepit; et nos omnes considerare invitans per dimidiam horam, dignatione singulari, in propria zotheca admodum benevolis verbis adloquutus est: „*Audite filii mei, patrem vestrum*, Regulae et Constitutiones vobis datae sunt verae sapientiae spiritu conditae ac promulgatae. Quo firmiter constantiusque eisdem adhaerebitis, eo vos uberius favorum cornu Dominus Deus cumulabit, eoque ferventiori affectu populus christianus prosequetur. Adsit utique prudentia, adsit discretio, adsit charitas, ut omnia, quae ad scholasticas disciplinas, imo ad regulae rigorem pertinent, iuxta regionum morumque requisita bene, iuste ac opportune disponantur, sed Regula una omnes dirigat, Regula una omnes nobilitet, Regula una omnes vos sanctos reddat.” Mox Reverendissimo Consistorio congratulatus est, Adsistentes Generales rogans, ut omnes et Provinciarum et Domorum Praepositos certiores facerent de facultate eisdem semel a Sua Sanctitate concessa impertiendi sibi subditis, alumnis et Christifidelibus Apostolicam Benedictionem. *Haec dies, quam fecit Dominus; exultemus et laetemur in ea.* Ad filios loquutus est Pater: vocem eius audiamus, atque in cordis nostri recessu meditemur.

Immaculatam Dei Genitricem, Mariam, cui vel a meae vocationis primordiis meipsum singulariter commendavi, Sanctum Josephum, Patrem et Magistrum, Beatum Pompilium nostraeque Religionis Patronos Joseph, Ioachim et Annam, humillime rogo, ut nos adiuvent: sic occurrentes omnes in unitatem spiritus et actionis, veritatem facientes in charitate *crescamus ad maius pietatis incrementum in illo per omnia, qui est caput Christus*, in cuius nomine paternam benedictionem vobis benevolentissimus impertio.

Dat. Romae in Aedibus nostris Scholarum Piarum apud Sanctum Josephum Calasanctium, die 9 mensis Septembris anni 1904.

Adulphus Brattina
ab Im. Concept. B.M.V.
Praepositus Generalis.

(L. S.) Reg. I. fol. 3.

Thomas Vignas a Sancto Aloysio Gonzaga Secret.

Október 15. Hatvani Ede kecskeméti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Okt. 31. A ház udvarán egy rendetlenül álló nagy gesztenyefa kivágatván, helyébe a szabályos vonalba egy új gesztenyecsemete ültetett úgy, hogy az arányosan álló fák most természetes határt képeznek az udvar és a kert között.

November 9. Magyar Gábor rendfőnök úr őnagysága Hénap Tamás dr. titkára kíséretében hivatalos látogatás céljából városunkba érkezett s társházunkba szállt. 10-én a társház ügyvezetését vizsgálta meg, este pedig a Kalazantinum ügyvezetését is megvizsgálván, 12-én hivatalos látogatásra Debrecenbe utazott.

December 1. Schiff József növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Dec. 8. Az Immaculata-ünnep 50. évfordulója, mely országszerte nagy ünnepélyességgel tartatott meg. Az alkalmi búcsú feltételei értelmében 5-én böjtöltünk, 5, 6. és 7-én végeztük a háromszori templomlátogatást s meggyónván 8-án szt. áldozáshoz járultunk. Este az Akademia Kalazantiana tartotta meg Immaculata-ünnepélyét társházunk tagjainak jelenlétében.

Dec. 16. A főgimnáziumnak Immaculata-ünnepélyén jelentünk meg, mely a megyéspüspök úr jelenlétében fényesen folyt le.

Dec. 24. Háromnapi szt. gyakorlat után megtartottuk a szokásos karácsonyi fogadalomújítást.

Dec. 30. Félévi vizsgálat az egyházjogból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Dec. 31. IV. éves növendékeinknek félévi vizsgálata a lelkipásztorkodástamból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

1905

Januárus 5. Félévi vizsgálat az alaphittanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jan. 8. Martin Ferenc növendék vérhányás következtében súlyos beteg lett.

Jan. 9. Félévi vizsgálat a szertartás- és bölcsészettanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jan. 11. Martin Ferenc növendék vérhányása ismétlődött, s azért meggyóntattuk s édesatyját értesítettük.

Jan. 21. Intézeti lapunk, a *Kalazantinum* az előjáróság határozatából a prefektus

úr szerkesztésében jelent meg.

Jan. 23. Az influenza járványszerűen lépett föl a városban s intézetünkben is úgy, hogy a növendékek fele ágyba került, a betegség azonban enyhe lefolyású.

Jan. 24. A megyéspüspök úr római hivatalos útjából visszatérve megállapodott városunkban s meglátogatta az intézet beteg növendékeit is, akik között emlékérmeket osztogatott. A kegyes látogatás végén házi kápolnánkban benedikálta új fehérszínű misemondó ruhánkat.

Jan. 26. Országgyűlési képviselőválasztás városunkban s az ország legnagyobb részében, mely a képviselőháznak exlexben történt fölösztatásával rendeltetett el.²⁹⁸ A kormány a nemzethez apellált; városunk azonban a kormánypárt jelöltjeinek elejtésével nagy többséggel két ellenzéki képviselőt választott s mint utóbb kitűnt, az országban mindenfelé az ellenzéki jelöltek győztek, s a szabadelvű párt hosszú uralma Tisza István gróf miniszterelnök vezetése alatt letört.

Jan. 31. A kongregáció újabb ülést tartott Rómában b. Pirrotti Pompilius kanonizációja ügyében, mely alkalomból ismét szentségimádást végeztünk egyetemi templomunkban, miként az 1903. év december havában.

Februárius 8. Martin Ferenc növendékünk délután 2 ½ órakor tüdővészben meghalt. 10-én szt. mise után nt. Biró Béla pápai prelátus, apát-kanonok, plébános úr segédletével a halottat beszentelte s a család kívánságára a vasúti állomásra kísértük, hogy szülőföldjére, a Torontál megyei Gyertyámosra²⁹⁹ szállíttassék, hol 12-én eltemették. A gyászjelentés haláláról intézeti lapunkban jelent meg.

Március 13. Deák Vidor növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Márc. 16. Hogyor József szegedi és Haunstädter József rózsahegy tanárok, rendtársaink sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Márc. 20. Fejér Gyula nagykanizsai és Schandl Béla tatai tanárok, rendtársaink sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Márc. 25. Az Akademia Kalazantiana rendes évi díszülése.

Április 4. Károlyi Gábor növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből. – Rózsa István veszprémi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápr. 5. Fekete Endre kormánysegéd úr az intézet látogatására megérkezett s társházunkba szállt. 6, és 7-én megvizsgálta az intézetet s 8-án Budapestre utazott vissza.

Ápr. 8. Mátrai János budapesti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápr. 13. Nagy József ifj. növendék szakvizsgálatot tett a mennyiségtanból elégtelen s a természettanból dicséretes eredménnyel.

²⁹⁸ A parlamenti ellenzék az obstrukció eszközhöz folyamodott és működésképtelenné tette az országgyűlést az ún. exlex állapot létrehozásával, amikor az ország elfogadott költségvetési törvény nélkül maradt.

²⁹⁹ Gyertyámos, Cărpiniș (ma Románia).

Ápr. 14. Csizofszky Ferenc növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Ápr. 20. Háromnapi szt. gyakorlat után Szalay József, Kolozsvári Lajos, Vajda Imre, Nagy Aurél, Babos Dezső és Bielek Ede növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban, a többiek pedig megújították fogadalmukat.

Május 4. Albert István növendék szak-alapvizsgálatot tett a magyarból és németből kitűnő eredménnyel.

Máj. 11. Vidákovich Dániel társházunk tagja³⁰⁰ sikerült szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Kemény János növendék tanári szakvizsgálatot tett a magyarból dicséretes és németből jó eredménnyel. – A kecskeméti főgimnázium megfestette Pataki Imre tanár által a kegyesrend honosítását képtára számára s a sikerült képnek fényképmásolatát Tóth György dr. kormánytanácsos, házfőnöki igazgató úr megküldötte minden rendházunknak, így a Kalazantinumnak is, amelynek most ebédlőjét díszíti.

Máj. 12. Cholnoky Jenő dr. egyetemünknek új földrajz tanára³⁰¹ látogatást tett az intézetben.

Máj. 19. Torma Károly szegedi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Somogyi István növendék szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, mennyiségtanból és a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 22. Bielek Ede növendék javító szak-alapvizsgálatot tett a természettanból elégséges eredménnyel. – Bíró Béla prelátus, apát-kanonok, plébános úr rövid szenvedés után tüdőgyulladásban ma este meghalt, s 25-én nagy részvétellel helyezettett temetőnkben örök nyugalomra.

Máj. 24. Pap János máramaroszigeti tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 25. Rózsa Lajos kolozsvári tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 26. Tubán Tibor tanár-rendtársunk sikerült pedagógiaivizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 27. Félévi vizsgálat a francia nyelvből.

Máj. 28. Félévi vizsgálat a német nyelvből.

Máj. 29. Egyetemünknek záróünnepélye a pályadíjak kiosztásával. Melyek közül a bölcsészeti karnak földrajzi pályadíját Horváth Károly és a matematikai karnak elemi mennyiség-tani pályadíját Sümegi Gyula növendékeink nyerték el. – Lendvai János növendék szakvizsgálatot tett a földrajzból elégséges, és a természetrajzból jó eredménnyel.

³⁰⁰ Vidákovich Dániel (Szeged, 1878. szeptember 22.–Bp., 1932. júl. 24.) főgimn. tanár. 1908 és 1913 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁰¹ Cholnoky Jenő (Veszprém, 1870. júl. 23.–Bp., 1950. júl. 5.) földrajztudós, egy. tanár. 1903-ban a budapesti tudományegyetemen mt., 1905-től a kolozsvári, 1921-től a budapesti egyetemen a természeti földrajz ny. r. tanára, a Földrajzi Intézet vezetője. A Földrajzi Társaság, a Magyar Turista Egyesület, a Természetvédelmi Tanács elnöke. Főbb művei: *Általános földrajz*, I–II, Pécs–Bp., 1923; *Magyarország földrajza*, Pécs, 1929; *Csillagoktól a tengerfenéig*, I–IV., Bp., 1940.

Máj. 30. Thomay János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes, s a mennyiség- és a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 31. Horváth Károly növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes, a földrajzból dicséretes és a természetrajzból jó eredménnyel.

Június 1. Komáromy Dezső intézeti teológiai tanár úr Budapestre utazott, hol 3-án a hittudományokból a harmadik szigorlatot teszi le, s 5-én mint a hittudományok magisztere tért vissza.

Jún. 5. A IV. évesek félévi vizsgálata a lelkipásztorkodástanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnökle alatt.

Jún. 7. A II. félévi előadásokat befejeztük.

Jún. 13. Margalits Ede dr. budapesti egy. tanár³⁰² úr, ki mint kormánybiztos főgimnáziumunknak érettségi vizsgálatára jött, látogatást tett az intézetben s nevét beírta vendégkönyvünkbe.

Jún. 16. A megyéspüspök úr városunkba érkezett, hol 17-én a főgimn. osztályvizsgálatain jelent meg, 18-án bérmált a főtemplomban, s még aznap este a Fiumében meghalt József főherceg temetésére Budapestre utazott.

Jún. 18. Dobó András kolozsvári tanár és Nagy József, Kemény János s Lendvai János végzett IV. éves növendékeink hittanári írásbeli vizsgálatot tettek az intézetben.

Jún. 19. Félévi vizsgálat az alaphittanból.

Jún. 21. Dobó András kolozsvári tanár és Nagy József, Kemény János s Lendvai János végzett IV. éves növendékeink hittanári szóbeli vizsgálatot tettek az intézetben, amelyre az akadályozott Palczer Ernő vizsgálóbizottsági rendes tag helyett Kozár Ferenc házfőnök úr, póttag hivatott be.

Jún. 23. Félévi vizsgálat a szertartás- és neveléstanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnökle alatt. – Kemény János és Lendvai János növendékek az ordinátióra Budapestre utaztak.

Jún. 25. Az úrnapi ájtatosságot ma végezték egyetemi templomunkban növendékeink segédletével, s a szt. beszédet ismét Komáromy Dezső intézeti tanár úr tartotta.

Jún. 26. Fekete Endre asszisztens úr az utolsó vizsgálatra a rendfőnök úr megbízásából városunkba érkezett s társházunkba szállt.

Jún. 27. Félévi vizsgálat az egyházjogból Fekete Endre asszisztens úr elnökle alatt, melynek végeztével kihirdette a rendfőnök úrnak távozási engedélyét a nagy szünidőre, s utána megtartottuk záró gyűlésünket is. – A növendékek legnagyobb részt szüleik körébe siettek el.

Jún. 28. Fekete Endre asszisztens úr Budapestre utazott vissza.

Július 5. Hám Antal dr. intézeti spirituális-prefektus és Komáromy Dezső teoló-

³⁰² Margalits Ede (Zágráb, 1849. márc. 17.–Bp., 1940. jún. 23.) filológus, egy. tanár. 1885-től Zomborban gimn. igazgató. 1891-ben a budapesti horvát internátus igazgatója. 1895-től a budapesti egyetemen a horvát nyelv és irodalom ny. rk., 1899-től ny. r. tanára. Főbb művei: *Magyar közmondások és közmondásszerű szólások*, Bp., 1896; *Horvát történelmi repertórium*, I–II, Bp., 1900–1902.

giai tanár urak a nagy szünidőre hazautaztak.

Júl. 12. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a rendi kormánytanács ülésére[!] Budapestre utazott, ahonnan 22-én tért vissza.

Júl. 17. Borbás Vince dr. egyetemünknek növényrendszertani tanára³⁰³ hirtelen meghalt, s 19-én az egyetem előcsarnokából a temetőbe kísértük.

Júl. 18. Réti Márton elemi isk. igazgatót tárházunknak, s intézetünknek is gyónatóját délben agyszélhűdés érte, s rövid szenvedés után, 20-án éjjel 11 órakor csendesen elhunyt. A díszes ravatalt 22-én egyetemi templomunkban állították föl, s délben nagy részvétellel kísértük onnan a temetőbe, hol a kegyesrendiek sírkertjében helyezték örök nyugalomra.

Júl. 23. A rendi mutációt megkaptuk, mely szerint a IV. évesek társházunkban helyeztetnek el, a III. évesek közül Bendes György elbocsáttatik, s I. első évesekül 11 új növendék küldetik Kecskemétről, Rózsahegyről és Vácról.

Júl. 30. Az elbocsátott Bendes György növendék visszavételét kéri a ft. rendkormánytól.

Augusztus 6. A szünidőben nagyszámú turista diák vette útját Kolozsvárnak, s a vándorcsoportok Debrecenből, Nagykárolyból, Makóból, sőt még Szabadkából és Esztergomból is sűrűn vették igénybe intézetünk vendégszeretetét is.

Aug. 10. A ft. rendkormány Bendes György növendék kérelmét nem teljesíti, s elbocsátó kérelmének beadására utasítja.

Aug. 25. Komáromy Dezső teológiai tanár úr visszatért az intézetbe.

Aug. 26. A ft. rendkormány megküldötte Bendes György növendék elbocsátó levelét, s az távozott az intézetből.

Aug. 27. Szt. Atyánk ünnepe egyetemi templomunkban, mely alkalomból a szt. beszédet ismét Komáromy Dezső tanár úr tartotta, s mi mindnyájan társházunk vendégszeretetét élveztük.

Szeptember 1. Somogyi István növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Szept. 5. Hám Antal dr. intézeti spirituális-prefektus úr visszatért, s az intézeti növendékek is gyülekeznek.

Szept. 6. Albert István növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Szept. 8. Tanévünk rendes megnyitása, mely után az intézet elöljárói és növendékei testületileg tisztelegtek Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úrnál.

Szept. 9. A rendfőnöki körözüvény s a ház személyzetének fölolvasásával házunk megalakult. Ezen alkalomból hirdettetett ki a rendi generális körlevele is, melyben a

³⁰³ Borbás Vince (Ipolylitke, 1844. júl. 29.–Kolozsvár, 1905. júl. 7.) a 19. sz. legnagyobb magyar botanikusa, egy. tanár. 1880-ban egy. mt., 1898-ban c. rk. tanár. 1902-ben a kolozsvári egyetemen a növényrendszertan tanára, a botanikus kert igazgatója. Főbb művei: *Pestmegye flórája*, Pest, 1872; *A magyar birodalom vadon termő rózsái monográfiájának kísérlete*, Bp., 1880; *A magyar homokpuszták növényvilága*, Bp., 1886; *Közép-Európa, különösen Magyarország kakukfüveinek ismertetése*, Bp., 1890; *A Balaton tavának és partmellékének növényföldrajza és edényes növényzete*, Bp., 1900.

jövő év július 28-ára általános káptalanra hívja össze a rend képviselőit Rómába.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1905–1906-iki tanévre

Vajda Gyula kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, intézeti igazgató, lelkiatya és gyónatató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hám Antal hittudor, intézeti lelki igazgató és prefektus, számvizsgáló és gyónatató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Komáromy Dezső a hittudományok magisztere, intézeti gyónatató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja, főgimn. hittanár.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

III. évek:

Thomay János

Horváth Károly

II. évek:

Szurovy József

Szeiler Antal

Goschi Péter

Zoboki Vince

Oberle József

Néder Ede

Biró Vencel

Pozsgai Rudolf

Mokert Kálmán

Vámos Béla

Tell Sándor

Vincze János

Vajnóczky Ferenc

Festetics István

Révész László

Schweighoffer Tamás

I. évek:

Paschek Vilmos

Patay József

Morvay Endre

Polcz Géza

Orbán Gyula

Szalay Mihály

Rassovszky Gyula

Osztrovszky Sándor

Tompos József

Morvay Ferenc

Tóth Ferenc

Szept. 11. Nagyságos Georgiu János szamosújvári kanonok, püspöki helynök úr látogatást tett az intézetben oly célból, hogy benne a püspökség költségére két egyházmegyei teológus-tanárjelöltet helyezhessen el. Az intézeti igazgató kérelmével a ft. rendkormányhoz utasította; de kilátást sem nyújthatott, mivel az intézet a rendi növendékek befogadására sem elegendő. – A ft. rendkormány Fejér Lipót dr. egy. mt. s matematikai korrepetitor³⁰⁴ urat fölkererte az intézeti matematikus növendékek

³⁰⁴ Fejér Lipót (Pécs, 1880. febr. 9.–Bp., 1959. okt. 15.) a század egyik legjelentősebb matema-

tanulmányainak vezetésére is, ki ma bemutatkozván, 1000 korona tiszteletdíj fejében heti négy órát ad az intézetben.

Szept. 13. A megyéspüspök úr az igazgatótanács ülésére városunkba érkezett, ahol v. b. t. t-sá történt kineveztetése alkalmából számosan üdvözölték. – Fővárosi és vidéki lapokban riasztó hírek jelentek meg rendünk reformjáról, s ezek alapján a helyi *Ellenzék* napilap fölvilágosítást kért a dolog mibenlétéről és megnyugtató közleményt hoz a rendi generális látogatásáról, s rendünk reformjáról.

Szept. 14. Ft. Brattina Adolf úr, rendünk generálisa, Vignas Tamás generálisi titkár és Váry Gellért magyar-osztrák generálisi asszisztens kíséretében ma jött Galícia³⁰⁵ felől Trencsénbe, honnan Nyitrára ment át s 17-én érkezett Budapestre, hol 18-án az ország bíboros-hercegprímásánál³⁰⁶ tiszteletgett, majd 19-én a váci társházat látogatta meg s Budapestre visszatérve 22-én Rómába utazott vissza, útközben meglátogatván még nagykanizsai társházunkat is.

Szept. 18. Sebes Gyula növendék, ki az intézetbe nem tért vissza, saját kérelmére a rendből elbocsátott.

Szept. 22. A ft. rendkormányja rendtagok illetékét rendezvén a remunerációt havi illetékre változtatta át, s ezentúl havonként küldi.

Október 1. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat tanárkodásának 40 éves fordulóján az intézet előjárói és növendékei társházunk és számosan a városból üdvözöltek. Az évfordulót ünnepli az intézet gyakorló lapjának [a *Kalazantinum*nak] október havi száma is.³⁰⁷

Okt. 2. Ft. Trefán Leonárd ferencendi zárdafőnök³⁰⁸ úr látogatást tett az intézetben, s rendi ünnepjökre meghívta az intézeti igazgatóját is.

Okt. 20. A IV. éves növendékek megkezdték a próbaelőadásokat, de engedély hiányában még mindig nem a gimnáziumban, hanem csak társaik előtt az intézetben.

November 1. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr kormánytanács ülésre Budapestre utazott, ahonnan 4-én tért vissza.

Nov. 5. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapítója születésének 100-dos emlékére

tikusa. 1905-ben a budapesti egyetem matematikai intézeténél, majd a kolozsvári egyetemen repetitor és mt. 1911-ben ny. r. tanár a kolozsvári, majd a budapesti tudományegyetemen.

³⁰⁵ Galícia: közép-európai történelmi régió, Lengyelország és Ukrajna között oszlik meg. Galiciát Lengyelország felosztásakor, a lengyel-litván nemzetközösség területeiből hozták létre.

³⁰⁶ Vaszary Kolos (Keszthely, 1832. febr. 12.–Balatonfüred, 1915. szept. 3.) hercegprímás, esztergomi érsek, történész. 1869-től a győri gimnázium igazgatója és a rendház főnöke. 1885-től pannonhalmi főapát. 1891-től esztergomi érsek és hercegprímás, 1893-tól bíboros. Főbb művei: *A várnai csata*, Pest, 1864; *Adatok az 1825-i országgyűlés történetéhez*, Győr, 1883; *Adatok az 1830-i országgyűlés történetéhez*, Győr, 1885.

³⁰⁷ Kalazantinum 1904.

³⁰⁸ Trefán Leonárd (Kézdíszentkereszt, 1875. dec. 15.–1945.) ferences házfőnök. 1914-ben tartományfőnök. 1906-ban megalapította az 1948-ig működő Szent Bonaventura nyomdát és sajtóvállalatot. Munkásságáért „Erdély kultúrapostola” címmel jelölték.

fényes Mikó-ünnepélyt³⁰⁹ tartott az egyetem aulájában, amelyen intézetünk is megjelent.

Nov. 11. Rendünk reformja ügyében túlzott hírek kerültek forgalomba a napi sajtóban is, s azért a rendkormány megnyugtató nyilatkozatot hirdettetett ki a házakban.

Nov. 13. A megyéspüspök úr városunkba érkezett s 15-én a Szt. Imre Egyesület ünnepélyén, 16-án pedig a[z erdélyi róm. kat.] status közgyűlésén vett részt, amely után Budapestre utazott.

Nov. 14. Hársing István budapesti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

December 12. Szakáll Gyula sátoraljaújhelyi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 14. A megyéspüspök úr városunkba érkezett, 15-én a szt. Antal [Egylet] felolvasó estélyén jelent meg, amelyen Komáromy Dezső tanár úr tartott előadást, s 16-án Rómába utazott.

Dec. 19. Thomay János növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Dec. 23. Paschek Vilmos növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Dec. 24. Háromnapi szt. gyakorlat után Horváth Károly növendék ünnepélyes fogadalmat tett, s utána mindnyájan megújítottuk fogadalmainkat.

Dec. 30. Félévi vizsgálat a morálisból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

³⁰⁹ Hídvégi gróf Mikó Imre (Zabola, 1805. szept. 4.–Kolozsvár. 1876. szept. 16.) művelődéspolitikus, történetíró. Az erdélyi reformnemzedék egyik vezére. 1848 okt.ében az agyagfalvi székely nagygyűlés elnöke. 1861-ben Erdély főkormányzója. 1867-től 1870-ig közmunka- és közlekedésügyi min. 1844-ben az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület, 1859-ben az Erdélyi Múzeum Egyesületet alapította. Az Erdélyi Történelmi Adatok I–III, Kolozsvár, 1855–1858. szerkesztője; Debreczeni Márton: A kióvi csata. Pest, 1854. című hőskölteményének a kiadója.

33. A kolozsvári Kalazantinum Farkas utcai homlokzata (1916 körül, a Farkas utca 1913. évi kikövezése után).

34. A Kalazantinum kápolnája az udvar felől (1916 körül).

35. Az egykori kolozsvári Kalazantinum Farkas utcai homlokzata (1944).

36. A Kalazantinum egykori kápolnája az udvar felől (1944).

Januarius 3. Félévi vizsgálat a pasztralisták az intézeti igazgató elnöksége alatt.

Jan. 5. Félévi vizsgálat a dogmatikából a praefectus úr elnöksége alatt.

Jan. 9. Félévi vizsgálat a bölcsészettől az intézeti igazgató elnöksége alatt.

Jan. 10. A II. félévi előadásokat megkezdjük.

Jan. 12. A megyei püspök úr városunkba érkezett s itt 13-án a gym. ifjúságot győrtatta, 14-én pápai úldórt osztott a főtemplomban, mely alkalmából Komáromy Dező theol. tanár urat meghívta ebédre a plébániára, 15-én pedig a status igazgató tanácsának havi ülésé után székfoglaló utazott vissza.

Jan. 14. Lüneburgi Gyula növendék ünnepe helyett fogadalmat tett házi kézfőnökünk, melyet a megbízott Kozár Ferenc kézfőnök úr vett be helyébe.

Februarius 7. Földi József, minorita atyának temetése, amelynél intéztünk is megjelent.

Febr. 12. Szabó János, tatai tanár, rendeltetését sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Febr. 13. Vájróczy István, budapesti tanár, rendeltetését sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Febr. 19. Városunkat remények igazgató, amelyeket szerint az országgyűlést Budapesten történésfényűl, katonai kárhatalommal oxkalták föl s ezzel az elletből most már az abszolutizmussal megpiünk át.

III. KÖNYV: 1906–1916

[írta RUSSEL KÁROLY és HÁM ANTAL]

1906

Januárus 3. Félévi vizsgálat a pasztorálisból az intézeti igazgató elnöklete alatt.

Jan. 5. Félévi vizsgálat a dogmatikából a prefektus úr elnöklete alatt.

Jan. 9. Félévi vizsgálat a bölcészetből az intézeti igazgató elnöklete alatt.

Jan. 10. A II. félévi előadásokat megkezdtük.

Jan. 12. A megyéspüspök úr városunkba érkezett, s itt 13-án a gimn. ifjúságot gyóntatta, 14-én pápai áldást osztott a főtemplomban, mely alkalomból Komáromy Dezső teológiai tanár urat meghívta ebédre a plébániára, 15-én pedig a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának havi ülése után székhelyére utazott vissza.

Jan. 14. Sümegi Gyula növendék ünnepélyes fogadalmat tett házi kápolnánkban, melyet a megbízott Kozár Ferenc házfőnök úr vett be tőle.

Februárus 7. Tóth József minorita atyának temetése, amelyen intézetünk is megjelent.

Febr. 12. Szabó János tatai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Febr. 13. Vajnóczky István budapesti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Febr. 19. Városunkat rémhírek izgatják, amelyek szerint az országgyűlést Budapesten törvénytelenül, katonai karhatalommal oszlatták föl, s ezzel az exlexből most már az abszolutizmusba megyünk át.³¹⁰

Március 6. Fekete Endre asszisztens úr, az intézet hivatalos látogatására városunkba érkezett s társházunkba szállt; 7-én az intézet ügyeivel foglalkozott s az Akademia Kalazantiana szt. Tamás-ünnepélyén vett részt, 8-án a IV. éves növendékek próbaelőadását figyelte meg, 9-én a személyes kihallgatások befejeztével nagyszabású buzdító beszédet intézett a növendékekhez és 10-én Budapestre utazott vissza.

Márc. 12. Nagy József ifj. szegedi tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 13. Füredi Ferenc tatai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 14. Az Akademia Kalazantiana ez évben először sikerült márciusi alkalmi ülést tartott, melyen az előljárók is megjelentek.

³¹⁰ Lásd a 298. sz. jegyzetet.

Márc. 16. Farkas Miklós nagykanizsai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 19. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr kormánytanács ülésre ismét Budapestre utazott, s onnan 23-án tért vissza.

Márc. 25. Az Akademia Kalazantiana évi díszülését tartalmazó tárgysorozattal tartotta meg az előjárók és társháznak tagjainak jelenlétében.

Április 1. A tartományi rendfőnök úr tartományi nagygyűlést hirdet, mely Budapesten július 5-én nyitattik meg.

Ápril. 4. Litán Gergely rózsaszeleki és Puder József kisszeleki tanárok, rendtársak sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Ápril. 15. A húsvéti szt. gyakorlatot a nagyhétnek három utolsó napján tartottuk meg, s utána a fogadalomújítást ma, húsvét vasárnapján végezzük.

Ápril. 22. Komáromy Dezső teológiai tanár úr haldokló édesanyja betegágyához Zentára³¹¹ utazott, s azt eltemetvén 28-án tért vissza.

Ápril. 29. Az országgyűlésnek erőszakos feloszlatása után mégis a törvényes időközben hívták össze az új országgyűlést, s városunkban ma folyt le az egyhangú, csendes képviselőválasztás, amelyen volt képviselőnk Wesselényi Miklós báró³¹² és Piszatory Mór dr.,³¹³ most mint függetlenségi pártiak újból megválasztottak.

Ápril. 30. Kerületünknek újonnan megválasztott képviselője, Piszatory Mór dr. látogatást tett az intézetben és szerény körünkben vacsorált.

Május 3. Gróf Bánffy Miklós dr. főispánt nagy lelkesedéssel iktatták be ma hivatalába.

Máj. 5. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr beteg bátyjának, a zirci apátnak³¹⁴ látogatására Budapestre utazott, ahonnan 8-án tért vissza.

Máj. 6. Hirschler József dr., kanonok-plébános úr beiktatása folyt le ma a főtemplomban nagy ünnepélyességgel, amelyen növendékeink is segítettek.

Máj. 8. Tell Sándor növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a mennyiség- és természetből dicséretes eredménnyel és Vámos Béla növendék a magyarból, a történelemből és latinból dicséretes eredménnyel.

Máj. 11. Schweighoffer Tamás növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból és latinból dicséretes eredménnyel és Vajnóczky Ferenc növendék a magyarból, mennyiségtanból és természetből dicséretes eredménnyel. – Lendvai János lévai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 12. Néder Ede növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicsé-

³¹¹ Zenta, Senta (ma Szerbia).

³¹² Hadadi báró Wesselényi Miklós (Zsibó, 1845. dec. 13.–Kolozsvár, 1916. júl. 2.) Szilágy vm. főispánja, a magyar főrendiház örökös tagja.

³¹³ Piszatory Mór (Bp., 1841.) egyetemi tanár, orszgy. képviselő. 1869-ben a kassai jogakadémia, majd a győri és a pozsonyi jogakadémia tanára. 1891-től a nemzetgazdaságtan és pénzügytan tanára a kolozsvári egyetemen. Főbb művei: *Államismerettan*, Pest, 1872; *A nemzetgazdaságtan haladása és iránya az utolsó 15 év alatt*, Bp., 1887; *Nemzetgazdaságtan*, Bp., 1889.

³¹⁴ Vajda Ödön (Kaposvár, 1834. jan. 29.–Zirc, 1911. júl. 9.) zirci, pilisi és szentgotthárdi apát.

retes s a latinból jó eredménnyel és Goschi Péter növendék a magyarból és németből kitűnő eredménnyel.

Máj. 14. Biró Vencel növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyar, történelem és latinból dicséretes eredménnyel. – Dombai Gyula temesvári tanár-rendtársunk sikertelenül szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 16. Vincze János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a latinból és görögből dicséretes eredménnyel.

Máj. 17. Polcz Géza növendék beadván elbocsátó kérvényét, távozott az intézetből. – Gróff Gábor kisszebeni tanár-rendtársunk sikertelenül pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 21. Babos Dezső növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes és a latinból jó eredménnyel.

Máj. 22. Sümegi Gyula növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett mennyiségtanból dicséretes és a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 23. Tanári szak-alapvizsgálatot tettek: Szurovy József növendék a magyarból dicséretes, a latinból és görögből jó; Révész László növendék a magyarból dicséretes, a latinból és görögből jó és Zoboki Vince növendék a magyarból, latinból és görögből dicséretes eredménnyel. Tanári szakvizsgálatot tettek: Szalay József növendék a történelemből és földrajzból jó és Kolozsvári Lajos növendék a mennyiség és természettanból elégséges eredménnyel.

Máj. 25. Tanári szak-alapvizsgálatot tettek: Festetics István növendék a magyarból elégséges, a mennyiségtanból dicséretes és a természettanból jó és Szeiler Antal növendék a magyarból jó, a mennyiségtanból kitűnő és a természettanból dicséretes eredménnyel.

Máj. 26. Félévi vizsgálat a francia nyelvből.

Máj. 28. Félévi vizsgálat a német nyelvből. – Tanári szak-alapvizsgálatot tett Uskert Kálmán a magyarból jó, a németből kitűnő és a latinból jó eredménnyel. – Balogh Sándor máramarosszigeti tanár-rendtársunk sikertelenül javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 29. Egyetemünk záróünnepélye a pályadíjak kiosztásával, amelyen Biró Vencel növendék magyar történeti és Horváth Károly növendék földrajzi pályamunkájával nyert pályadíjat.³¹⁵

Máj. 30. Tanári szak-alapvizsgálatot tett Oberle József a magyarból, latinból és görögből dicséretes eredménnyel.

Máj. 31. Tanári szak-alapvizsgálatot tett Pozsgai Rezső növendék a magyarból, történelemből és latinból dicséretes eredménnyel.

Június 5. A rendi nagygyűlés alkalmából a ház leltára újból állíttatván össze a XXXI cím alatt 14990 darabot és 9 gyűjteményt tüntet föl 57128,72 k. értékben. – Az Emke³¹⁶ mai közgyűlése Russel Károly intézeti igazgatót választmányára tagjává

³¹⁵ Biró Vencel nyertes pályamunkája: *Erdély belügyi fejlődése a fejedelemség megalakulása korában 1541–1571*. Megjelent a kolozsvári római katolikus főgimnázium 1910/11. évi értesítőjében.

³¹⁶ Az 1884. dec. 27-én, kolozsvári székhellyel alakult Erdélyrészi Magyar Közművelődési

választotta.

Jún. 6. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt, mely után káptalani ülést tartottak a ház elöljárói, s a h. házfőnök-igazgató számára kiállították az igazoló bizonyítványt a káptalanra.

Jún. 7. A félévi előadásokat befejeztük.

Jún. 9. A megyéspüspök úr városunkba érkezett, itt 10-én bérmált s 11-én szék-helyére tért vissza.

Jún. 16. Pozsgai Rezső növendékünket házi orvosunk a sebészeti klinikán helyezte el, ahol klinikai kezelés alá vették és 18-án megoperálták. Baját térdizületi tuberkulózisnak minősítették, amely hosszadalmas kezelést fog igényelni.

Jún. 17. Úrnapi körmenet egyetemi templomunkban növendékeink segédletével és énekével, amely alkalomból Komáromy Dezső teológiai tanár úr mondotta az ünnepi szt. beszédet.

Jún. 19. Félévi vizsgálat a dogmatikából Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 21. Szalay József, Kolozsvári Lajos, Vajda Imre, Nagy Aurél, Babos Dezső, Bielek Ede és Sümegi Gyula végzett IV. éves növendékeink hittanári vizsgálatot tettek az intézetben, amelyre az akadályozott Palczer Ernő vizsgálóbizottsági rendes tag helyett Kozár Ferenc házfőnök úr, póttag hivatott meg.

Jún. 23. Félévi vizsgálat a neveléstörténelemből Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 26. Fekete Endre asszisztens úr, a rendfőnök úr megbízásából az utolsó vizsgálatra megérkezett és társházunkba szállt.

Jún. 27. Félévi vizsgálat a morálisból Fekete Endre asszisztens úr elnöklete alatt, melynek végeztével kihirdette a rendfőnök úrnak távozási engedélyét a nagy szünidőre, s utána megtartottuk záró-gyűlésünket.

Jún. 28. Fekete Endre asszisztens úr Budapestre utazott vissza, s a növendékek is szüleik körébe siettek a nagy szünidőre.

Július 1. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr bátyja látogatására Zircra, s onnan a nagykáptalanra Budapestre utazott.

Júl. 3. Hám Antal dr. spirituális-prefektus úr a nagy szünidőre Csongrádmindszentre utazott.

Júl. 4. Russel Károly intézeti igazgató a ház ügyeinek vezetését Komáromy Dezső teológiai tanár úrnak adta át, s a nagykáptalanra Budapestre utazott.

1906. júl. 5–13.

Rendtartományi nagygyűlés Budapesten

Rendtartományunknak 30. nagygyűlése július hó 5-én nyitott meg ünnepélyes isteni tisztelettel, amelyen mindnyájunk meglepetésére megjelent nagyméltóságú és ft. Majláth Gusztáv Károly gróf, v. b. t. t. erdélyi püspök úr is.

Egyesület Magyarország erdélyi részében a hazafiságnak nemzeti irányú művelődéssel történő fejlesztését tűzte ki célul.

A kápolnából a gyűlésterembe vonulván, mielőtt még a káptalan megalakulna, Majláth gróf-püspök úr emel szót, s az ő benső, közvetlen modorában értesíti a káptalant, hogy a nunciatúra útján távirati utasítást kapott a pápai államtitkári hivaltól, amely szerint a Szentatya tartományi gyűlésünkre őt delegálta, hogy képviselőként a gyűlésen elnököljön, a választásokat megerősítse, s mindenről jelentést tegyen. Én, úgymond, beteg lévén próbáltam fölmentést kérni; de mert nem kaptam választ, kötelességem volt betegen is teljesíteni a Szentatya parancsát. Kérem azonban a káptalant, ne tekintsen engem a tekintély képviselőjének, hanem kedves testvérnek, ki mindenben kész segíteni. Egykor ugyan én is reformálni akartam mindent, de az élet tapasztalata megtanított megalkudni a helyzettel. Most mint beteg, pihenni megyek édesanyámhoz azt hívén, hogy eleget tesztek a Szentatya akaratának, ha a választáson jelen leszek.

A püspök úr távozása után a káptalan az előírt formák szerint megalakult és július 6-án, miután a rendfőnök úr bejelentette, hogy az erdélyi püspök úr bemutatta nála az időközben megérkezett megbízólevelét, – megkezdte tanácskozásait és a rendfőnöki jelentés alapján a felszínre került rendi reform kérdéseit vitatta még a júl. 7. és júl. 9. üléseiben is, amikor az erdélyi püspök úr ismét megjelent s kijelentette, hogy újabb intézkedés folytán mint az ország primásának helyettese jelent meg, s ezentúl részt vesz minden ülésünkben. Erre a gyűlés letárgyalta a tanügyet, a júl. 10. ülésben a számadásokat és júl. 11-én Majláth gróf-püspök úr, mint delegált elnök elrendelte a szavazást, melynek eredményül rendfőnökké választott Magyar Gábor, kormánysegédeké Pap János, Fekete Endre, Müllner Pál, Farkas József, Vajda Gyula dr., Vámos Károly dr. és Pálmai Miklós, kormánytanácsosokká pedig Tóth György dr., Horvát Sándor és Hénap Tamás dr.

Júl. 12-én a káptalan megválasztja a házfőnököket, s ekkor közölte a püspök úr instrukciójának lényeges pontját, amely a Szentatya kifejezett akarata szerint a római Capitulum Generaleba küldendő vokálisok szabályszerű megválasztására vonatkozik, biztosítván a káptalant, hogy az államkormány ezeknek útjába semmi akadályt sem fog gördíteni. Így tehát a római vokálisok választására került a sor és első követül megválasztott Kőrösi Albin,³¹⁷ második követül Russel Károly, vocalis adiunctusul pedig Titz Antal dr. és a püspök úr a szabályszerűen megejtett választásokat mindjárt megerősítette. – Ezen választások megejtése után a rendfőnök úr kijelenti, hogy a rendi konstitúciók által biztosított jogával élni kíván, és tiszteletbeli kormánysegédeké kinevezte Palczér Ernőt és Váry Gellértet, tb. kormánytanácsosokká pedig Randveg Mihályt, Szölgyémy Jánost, Russel Károlyt és Takács Józsefet.

A nagygyűlés júl. 13-án ért véget, amidőn a gyűlési jegyzőkönyv fölolvása és

³¹⁷ Kőrösi Albin (Selmecbánya, 1860. jan. 16.–Bp., 1936. ápr. 8.) egy. tanár, műfordító. Veszprém-ben és Temesvárt főgimn. tanár. Főleg spanyol nyelvből fordított, 1896-ban a spanyol akadémia tagja. 1913-tól a budapesti egyetem bölcészeti, 1923-tól a közgazdasági karon a spanyol nyelv előadója. Főbb művei: *A spanyol költészet gyöngyei* [versfordítások], Bp., 1895; *A spanyol irodalom története*, Bp., 1930.

hitelesítése után Majláth gróf-püspök úr instrukciója értelmében a káptalannak ünnepelesen pápai áldást adott, s a gyűlés aktáit aláírásával megerősítette.

Júl. 12. Dr. Pisztory Mór ny. egy. tanár, kerületünk orsz. képviselője ma délután sztánai³¹⁸ nyaralójából városunkba érkezett s vendégül házukba szállt. A kifürkészhetetlen Gondviselés vezethette ide, mert éjfél után a generalis absolutioban és az utolsó kenet szentségében részesülvén szívszélhűdésben hirtelen meghalt. Elhunyt barátunk porhüvelyét az intézetben felállított ravatalról júl. 14-én az egyetem lépcsőcsarnokában felállított újabb ravatalra helyezték, s innen temették nagy részvét mellett, miként júl. 15-én Budapesten is, hol a Kerepesi temetőben a család sírboltjában helyezték el örök nyugalomra.

Júl. 14. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr Budapestről visszatért. A hivatalos lap után a sajtó mai lapszámai közlik kineveztetését az orsz. tanárvizsgáló bizottságnak kolozsvári elnökévé.

Júl. 17. Az intézeti igazgató értesítést küldött, amely szerint Magyar Gábor rendfőnök úr kíséretében Kőrösi Albin vokálissal és Hénap Tamás dr. kormánytanácsos-titkárral útra kelt Róma felé, hová Fiumén és Anconán át júl. 19-én érkeznek.

1906. júl. 20–31.

Capitulum Generale Rómában

X. Pius pápa 1904. évi *Motu proprio*-jával megszüntette a 125 évig tartó szeparációt s a rend hierarchiai unióját helyreállítván, meghagyta minden provinciának, hogy az 1906. évi július hó 20-ára kihirdetett Capitulum Generalera vokálisait föltétlenül Rómába küldje.

A Capitulum Generale júl. 20-án az előírt ájtatosságok végzésével tényleg megnyitott és 21-én a megbízólevelek hitelesítése után szabályszerűen megalakult 42 taggal, kik közül 15 spanyol, 4 magyar, 3 cseh, 2 osztrák (vokális, mert provinciálisuk néhány nappal előbb meghalt) és 18 olasz, köztük Mistrangelo Alfonz, firenzei érsek mint visitor apostolicus és a gyűlés elnöke.

Az így megalakult Capitulum 3. ülésében egy háromtagú számvizsgáló bizottságot választott a generalis számadásainak átvizsgálására, köztük Kőrösi Albin magyar vokálist és a generalis három bizottságba osztotta a káptalani atyákat úgy, hogy Magyar Gábor rendfőnök úr az első, azaz az alkotmányi, Kőrösi Albin a második, azaz számvizsgáló és Russel Károly a harmadik, azaz tanügyi bizottságba kerültek. Júl. 22-én a káptalan IV. ülésében a provinciák előterjesztették írásban petícióikat, amelyeket a bizottságok júl. 23-án letárgyaltak. Júl. 24-én az V. és júl. 25-én a VI. ülésben a petíciókat tárgyalta a káptalan, majd júl. 26-án a VII. ülésben a generális illő ellátásának kérdését vitatta, mely júl. 27-én a VIII. ülésben azon határozattal ért véget, hogy a generalatus fenntartására a rend minden áldozára hasonlóképpen egy szt. misét mondjon ad intentionem P. Generalis. – Ezen nap estéjén római templomunkat kivilágították és Mistrangelo érsek úr az összegyűlt atyáknak kihirdette az örömhírt, hogy Vires bíboros, spanyol tanítványunk előterjesztésére Őszentsége a mai kelte-

³¹⁸ Sztána, Stana (ma Románia).

zessel teljesítette egyik kérésünket és pápai áldást küldvén megengedi, hogy a loretoi litániában³¹⁹ a „Regina Scholarum Piarum – ora pro nobis” invokációt használhasuk. Erre az érsek úr előimádkozása mellett az atyák elmondják a loretoi litániát most először az új invokációval, s a litánia után pápai áldásban részesülnek.

Júl. 28-án a IX. ülésben [Pietro] Respighi bíboros-protector elnöklete alatt az előírt formák szerint generálist választott a káptalan [Emmanuel] Sanchez Manó, spanyol asszisztens-generális személyében, ki a 2. szavazásban 42 szavazatból 24. nyert. – Délután a káptalani atyákat a római képeslapok számára lefényképezték. – Júl. 29-én a X. ülésben az asszisztensek választása ejtetett meg: Cianfrocca Rafael római, [Aegedius] Bertolotti Egyed itáliai, Váry Gellért osztrák és magyar és [Antonius] Tarin Antal spanyol asszisztensekké választatván meg.

Júl. 30-án délben Őszentsége audienciát adott a káptalannak a Vatikán tróntermében, s ezen alkalommal az érsek úr külön is bemutatta a pápának a magyar atyákat. Délután azután a XI. ülésben bizottsági választások történtek s a káptalan szabályszerűen befejeztetett, míg júl. 31-én a XII. ülésben a káptalan jegyzőkönyve fölolvastatott és aláíratott.

Augusztus 1. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr Budapestre utazott, hogy a rendfőnök úr hazajövetel után tartandó konzisztóriumban részt vegyen, s onnan 13-án tért vissza.

Aug. 3. Az intézeti igazgató értesítést küldött, amely szerint a római káptalan befejeztével a rendfőnök úr kíséretében Mistrangelo Alfonz érsek úr látogatására Firenzébe utazik, innen a világkiállításra Milánóba³²⁰ és Milánóból Velencén keresztül haza úgy, hogy aug. 6-án térnek vissza Budapestre.

Aug. 7. Képviselőválasztás kerületünkben, amelyben b. Pisztory [Mór] mandátumáért négy jelölt küzdött; de egyik sem nyervén abszolút többséget a választás megghiúsult, és pótválasztás vált szükségessé Kecskeméthy [István]³²¹ és Böhm [Mihály]³²² között.

³¹⁹ A loretoi litánia közös végzésre készült válaszos imádság, amely mai formájában a 16. században tűnik fel először, de már a 12. századból is ismerünk hasonlót. Az ezen a néven ismert litánia a Loreto bazilikájában lévő Szent Házból származik, ahol 1575-től (mások szerint már 1400-tól) minden szombaton elénekelték a Boldogságos Szűzet köszöntve. Amikor Canisius Szt. Péter 1558-ban Loretóban járt, és meghallotta ennek éneklését, átvette imakönyvébe és terjesztette. VII. Orbán pápa 1691-ben kiadott dekrétumában megtiltotta a különböző templomokban készült Mária-litániákat, és egyetemes használatra a loretoi litániát rendelte el.

³²⁰ 1906. aug. 4-én tűz ütött ki a közös magyar és olasz iparművészeti pavilonban, amely teljesen leégett, a kiállított anyag kevés kivétellel megsemmisült. Az elpusztult műtárgyak között voltak Rippl-Rónai József és Vaszary János falikárpitjai, Róth Miksa ólomüvegei, Körösfői Kriesch Aladár, Nagy Sándor teljes enteriőrjei, Faragó Ödön és Maróti Géza szobrai és installációi.

³²¹ Kecskeméthy István (Paks, 1864. jan. 31.–Kolozsvár, 1938. máj. 10.) ref. lelkész. 1896–1907 között a kolozsmonostori lelkész. 1936-ig a kolozsvári ref. teológia ószövetségi tanszékének vezetője. 1893-1907 és 1926–1936 között felelős szerkesztője, majd laptulajdonosa az első magyar keresztyén képes családi hetilapnak, a Kis Tükörnek. 1929 és 1934 között az Ószövetség fordításán dolgozott, mely Kolozsvárt, 2002-ben jelent csak meg.

³²² Böhm Mihály

Aug. 15. A rendi mutációt megkaptuk, mely szerint végzett IV. éves növendékeink mind tanárokul alkalmaztatnak, és hat új növendék küldetik Kecskemétről és Rózsahegyről. – Kolozsvár új színháza³²³ fölépülvén, a színházi választmány a színház ünnepélyes megnyitására meghívja az intézeti igazgatót is.

Aug. 22. Az intézeti igazgató visszatért s átvette a ház ügyeinek vezetését. – Kalcok Leó társházunk új tanártagja³²⁴ látogatást tett az intézetben. – Képviselő pótválasztás kerületünkben, melyben Kecskeméthy István dr. egy szavazattöbbséggel választott meg Böhm Mihály ellenében Pisztory [Mór] örökébe.

Aug. 30. Vajnóczky Ferenc növendék elbocsátó kérvényt küldött be hazuról, s így nem tért vissza az intézetbe.

Szeptember 2. Szt. Atyánk ünnepe egyetemi templomunkban a növendékeink segédletével, mely alkalomból a szt. beszédet Komáromy Dezső teológiai tanár úr mondotta, s mi mindnyájan társházunk vendégei voltunk.

Szept. 5. Oberle József és Szeiler Antal nem tértek vissza az intézetbe, hanem a helyi postával elbocsátó kérvényeiket küldték be.

Szept. 6. Goschi Péter növendék beadván elbocsátó kérvényét, távozott az intézetből. – Hám Antal dr. spirituális-prefektus úr a szünidőből visszatért, s a növendékek is gyülekeznek.

Szept. 8. Teológiai tanévünk megnyitása házi kápolnánkban 28 növendéke. – Városunk ma nagy idegenforgalommal az új színház megnyitását ünnepelte, amelyre Herczeg Ferenc³²⁵ írt alkalmi darabot.³²⁶

Szept. 17. A rendfőnöki körlevél és a ház személyzetének fölolvasásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1906–1907-iki tanévre

Vajda Gyula kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője, intézeti lelkiatya és gyóntató.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, tb. kormánytanácsos, intézeti igazgató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja, gyóntatók és fölszentelendők vizsgálója.

Hám Antal hittudor, intézeti lelki igazgató és prefektus, számvizsgáló és gyónta-

³²³ A Hunyadi téren (ma Piața Ștefan cel Mare) felépült új színházat 1904 és 1906 között a bécsi Fellner és Helmer cég építette.

³²⁴ Kalcok [Kalčok] Leó (†Alsóhárom, 1865. jan. 18.) főgimn. tanár. 1907 és 1909 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³²⁵ Herczeg Ferenc (Versec, 1863. szept. 22.–Bp., 1954. febr. 24.) író, újságíró. 1894-ben megindította és 1944-ig szerkesztette az Új Idők című szépirodalmi hetilapot. 1896-tól két cikluson át országgy. képviselő. 1904–1920 között a Petőfi Társaság elnöke. 1927-től a felsőház tagja. 1929-től a Revíziós Liga elnöke. Főbb művei: *Ocskay brigádéros* [dráma], Bp., 1901; *Bizánc* [dráma], Bp., 1904; *Várhegy* [visszaemlékezés], Bp., 1933; *A gótikus ház* [visszaemlékezés], Bp., 1939.

³²⁶ Az esti díszelőadáson Herczeg Ferenc *Színházavatás* című prologusa után Janovics Jenő mondott beszédet, Kéler Béla Ünnepi nyitánya után az ünnepséget Herczeg Ferenc *Bujdosók* című alkalmi darabjával fejezték be. A díszelőadás műsorát másnap este megismételték.

tó, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képezítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Komáromy Dezső a hittudományok magisztere, intézeti gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képezítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja, főgimn. hittanár.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett tanárjelölt:

IV. évek:

Horváth Károly

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

III. évek:

Szurovy József

Biró Vencel

Mokert Kálmán

Tell Sándor

Révész László

Zoboki Vince

Néder Ede

Pozsgai Rudolf

Vámos Béla

Vincze János

Festetics István

Schweighoffer Tamás

II. évek:

Morvay Endre

Orbán Gyula

Rassovszky Gyula

Tompos József

Tóth Ferenc

Patay József

Szalay Mihály

Osztrovszky Sándor

Morvay Ferenc

I. évek:

Szöllösi Károly

Tóth Lajos

Csonka Mihály

Wolf János

Pusch Ödön

Frick József

Szept. 23. Zolnai Gyula dr. egyetemünknek új magyar nyelvészeti tanára³²⁷ látogatást tett az intézetben.

Szept. 25. Nagy József ifj. szegedi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

³²⁷ Zolnai Gyula (Nagysomkut, 1862. dec. 3.–1949.) nyelvész, egy. tanár. 1888 és 93 között a székesfehérvári állami főreáliskolai, 1894-ben a budapesti V. ker. főgimnázium tanára. 1895-ben a budapesti egyetemen magyar nyelvészet mt. 1906-ban a kolozsvári egyetem finn-ugor összehasonlító és magyar nyelvészeti tanszékén ny. r. tanár. 1923-tól a pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Magyar és Összehasonlító Finnugor Nyelvészeti Tanszékének vezetője. Főbb művei: *Mátyusföld nyelvjárása*, Bp., 1891; *Nyelvemlékeink a könyvnyomtatás koráig*, Bp., 1905; *Magyar Oklevél-Szótár*, SZAMOTA István gyűjtése alapján, Bp., 1906.

Okt. 11. Nagy Aurél tatai tanár-rendtársunk sikertelt szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Okt. 20. A megyéspüspök úr betegségéből fölépülvén inkognitóban városunkba érkezett és Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató úrnál szállt meg. Másnap már hazautazott, engedélyt hagyván az intézeti igazgatónak a benedictio paramentorumra.

Okt. 23. Az egyetem ez idei rektora, Moldován Gergely dr., látogatást tett az intézetben, s az egyetem Rákóczi-ünnepélyén az énekszámok ellátására intézeti énekarunkat kérte föl. – A közreműködésért okt. 30-ki látogatása alkalmából mondott köszönetet.

Okt. 24. Az Akademia Kalazantiana mai ülését Rákóczi Ferenc emlékezetének szentelte.

Okt. 28. Országos ünnep II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társainak hazahozatala alkalmából, amely ma a fővárosban folyt le nagy fényvel, míg a vidék 29-én ünnepelt, midőn a bujdosók hamvait Budapestről Kassára szállították, hol örök nyugalomra a székesegyházban helyezték. Így városunkban is ünnepélyes isteni tisztelet volt a főtemplomban, hol az emlékbeszédet Komáromy Dezső teológiai tanár úr mondotta nagy hatással, s utána a város utcáit kivilágították és harangzúgás hirdette az orsz. eseményt.

Okt. 31. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a konzisztóriumba Budapestre utazott, ahonnan nov. 4-én tért vissza.

November 13. A házi orvos úr Orbán Gyula növendéket megvizsgálván jelentette, hogy a növendék tuberkolotikus, aki hivatásunk betöltésére alkalmatlan.

Nov. 15. A [z erdélyi] római kat. status évi közgyűlése a püspök úr elnöklete alatt, amelyen lemondás folytán Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr az igazgatótanácsosok sorából kihagyatott.

Nov. 17. A római Capitulum Generale jegyzőkönyve megküldetett kihirdetés végett, amely nálunk ma és nov. 19-én történt meg.

Nov. 21. Uskert Kálmán növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

December 3. Vincze János növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Dec. 13. Rozs Lajos kolozsvári tanár-rendtársunk sikertelt pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 15. Szurovy József és Vámos Béla növendékek beadván elbocsátó kérvényüket, távoztak az intézetből.

Dec. 20. Az I. félévi előadásokat befejeztük.

Dec. 24. Háromnapi szt. gyakorlat után Biró Vencel, Tell Sándor, Révész László, Zoboki Vince, Néder Ede és Pozsgai Rudolf növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban, mely után mindnyájan megújítottuk fogadalmainkat.

Dec. 29. Félévi vizsgálat a pasztorálisból az igazgató elnöklete alatt.

Dec. 31. Félévi vizsgálat az egyháztörténelemből az igazgató elnöklete alatt. – A mozgalmas reformév minden rossz következmény nélkül tűnt el, s hálaadással zárván azt le, bizalommal tekintünk a jövőbe.

1907

Januárus 5. Félévi vizsgálat a szentirati tanulmányokból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jan. 9. Félévi vizsgálat a bölcsleletről Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jan. 24. A Capitulum Generale határozata értelmében a rendkormány elrendelte, hogy elhalt külföldi rendtársainkért a suffragiumokat elvégezzük.

Jan. 28. A[z erdélyi] róm. kat. status végre mégiscsak megengedte, hogy IV. éves növendékeink próbaelőadásait a főgimnáziumban tarthassák meg, s így Horváth Károly növendékünk első próbaelőadását a főgimn. I. osztályában tartotta meg a természetrajzból.

Februárus 2. A Capitulum Generale határozatából szt. Atyánk ünnepe az ifjúság bevonása céljából évközben tartandó meg egy alkalmas napon, amilyenül rendkormányunk a mai napot tűzte ki, s így Akademia Kalazantianánk is ma tartotta meg sikerült évi díszülését.

Febr. 26. Az egyetem rektori hivatala átiratban bejelentette, hogy a Kolozsvárra készülő Apponyi Albert gróf, vallás és közokt. min.³²⁸ meglátogatja a Kalazantinumot is.

1907. márc. 5.

Apponyi Albert gróf, vallás és közokt. min. látogatása

A min. úr május hó 4-én érkezett városunkba Gopcsa László min. osztálytanácsos³²⁹ úr kíséretében, hogy mint kir. képviselő Kuncz Ödön dr. ünnepélyes avatását teljesítse, s ezen alkalomból megtekintette, s illetőleg meglátogatta az egyetem intézeteit, s a város minden fő- és középiskoláját.

Intézetünket május hó 5-én látogatta meg, amelybe az egy. rektor kíséretében 9 ½ órakor érkezett a róm. kat. főgimnáziumból. A minisztert a bejáratnál fogadták, az előjárók s az intézeti irodába vezették, hol nevét bejegyezte háztörténetünk könyvébe. Ezután a kis tantermet tekintette meg, hogy már most sem férünk el, amire ő kedélyesen így nyilatkozott: Mindig csak ezt hallom, de hát én nem tudom a földgömböt kitágítani.

A könyvtárból az emeletre vezettük a minisztert, miközben a növendékek száma után tudakozódott s a kilépésekről beszélgettünk, amelyet azzal a kijelentéssel fejezett be, hogy jobb, ha most távoznak, mint későbbben aposztáziával. Az emeleten

³²⁸ Nagyaponyi gróf Apponyi Albert (Bécs, 1846. máj. 29.–Genf, 1933. febr. 7.) politikus. 1901-től 1903-ig a képviselőház elnöke. 1906-tól 1910-ig és 1917-től 1918-ig vallás- és közokt. min. Az első világháború után a magyar béke delegáció vezetője.

³²⁹ Gopcsa László (Szamosújvár, 1865. jan. 10.–Bp., 1933. febr. 12.) tanügyi, jogi író. 1888-ban a vallás- és közokt. minisztérium h. államtitkára. Főbb művei: *Örmény közmondások*, Kolozsvár, 1888; *Örmény regék*, Bp., 1911; *A magyar gyorsírás történetének, elméletének és módszertanának tankönyve*, Bp., 1922 (Wagner Józseffel).

megtekintette a nagy tantermet, majd a seniori szobát, amelyet igen kényelmesnek talált s utána házi kápolnánkba ment. Figyelmeztetvén, hogy benne a Szentség őriztetik, térdet hajtott majd egy padban letérdelve egy percig imádkozott, s keresztet vetvén ezen kijelentéssel jött ki: Ez bizony szűk! A látogatásnak ezen mozzanatát közölték az ultra-lapok eme nagyhangú cím alatt: *Apponyi imádkozik!*

A nagy folyosón végigmenve benéztünk még az ebédlőterembe, amelyben rögtön fölismerete b. Lévay Imre rendfőnök képét s nagy, tágas helyiségnek jelentette azt ki. Ezután a rendelkezésére álló idő rövidségére hivatkozván megköszönte a vezetést, s még 10 óra előtt távozott, hogy az utcánkban levő többi intézetet is meglátogassa, ezzel töltvén el egész napját, míg az éjjeli gyorsvonattal Budapestre utazott vissza.

Márc. 7. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a tanárvizsgálati szabályzat módosítása ügyében tartott tanácskozássra Budapestre hivatott, ahonnan 10-én tért vissza.

Márc. 12. Pap János nagykanizsai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 13. Csukovics Sándor veszprémi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 31. Megelőző háromnapos szentgyakorlat után ma, húsvét vasárnapján újítottuk meg fogadalmainkat.

Április 11. Hannig István kecskeméti és Kemény János tatai tanárok, rendtársaink sikerült pedagógiai vizsgálatuk után látogatást tettek az intézetben.

Ápril. 15. Orbán Gyula növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, latinból és görögből elégséges eredménnyel.

Ápril. 29. Orbán Gyula növendék tüdőbajban szenvedvén szabadságoltatott s ma hazautazott.³³⁰

Május 7. Babos Dezső szegedi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 10. Rassovszky Gyula növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból és latinból dicséretes eredménnyel.

Máj. 11. Patay József növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a történelemből és latinból dicséretes eredménnyel. – A megyéspüspök úr [az erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, s itt 12-én a gimnázium ifjúságának prédikált templomunkban; 14-én aztán székhelyére utazott az állomáson tudakozódván az intézet állapotáról is.

Máj. 13. Dombai Gyula temesvári tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Szalay Mihály növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes s a latinból jó eredménnyel.

³³⁰ Ezt követően a kötetben egy vizitációs bejegyzés olvasható: „Megtartott atyai látogatásunkkor e könyvet rendesen vezetve találtam. Kolozsvár, 1907. jún. 27. Magyar Gábor rendfőnök. Hénaf Tamás dr. rf. titkár”

Máj. 19. Komáromy Dezső intézeti tanár úr a pünkösdi ünnepekre Gyaluba³³¹ ment misézni és prédikálni.

Máj. 21. Horváth Károly növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a természetrajzból dicséretes s a földrajzból kitűnő eredménnyel.

Máj. 22. Szomszédországunkban nagy ünnepséggel tartották meg az ev. ref. kollégium 300-dos jubileumát. – Morvay Ferenc növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges s a mennyiség- és természettanból dicséretes eredménnyel. – A ft. rendkormány Orbán Gyula beteg növendékünket, mint a tanári pályára alkalmatlant, a rendből elbocsátotta.

Máj. 24. Osztrovszky Sándor növendék tanári szak-alapvizsgálaton a magyarból megbukott, s a vizsgálat ismétlésére utasított.

Máj. 25. Tompos József növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból és latinból dicséretes eredménnyel.

Máj. 28. Tóth Ferenc növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a latinból dicséretes s a görögből kitűnő eredménnyel.

Máj. 29. Félévi vizsgálat a francia nyelvből.

Máj. 31. Morvay Endre növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a történelemből elégséges s a földrajzból dicséretes eredménnyel.

Június 1. Félévi vizsgálat a német nyelvből. – Forgács János szegedi tanár-rendtársunk doktori szigorlatot tett ma cum laude s bölcsészettudorrá avattatott. – Balogh Sándor máramarosszigeti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Jún. 2. A mai Úrnapi isteni tiszteleten Komáromy Dezső intézeti tanár úr prédikált.

Jún. 4. Klacskó István nagykárolyi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Jún. 5. Peckl Mihály debreceni tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Jún. 7. A félévi előadásokat befejeztük. – A főgim. zárt körben ünnepelte meg Erdélyi Károly dr. tanárságának 25. s igazgatóságának 10 éves jubileumát; Karsay János, a 30 éves tanár,³³² az ünneplés elől elrejtőzött.

Jún. 8. A koronázás 40. évfordulóját gyéren föllobogózt városunkban csak a templomokban ünnepelték meg hivatalos isteni tiszteletek végzésével. Lelkesedést másfelől sem jeleztek lapjaink.

Jún. 9. A líceumi elemi iskolában ma szép ünnepély keretében leplezték le b. Réti Márton volt igazgató nagy olajfestésű képét, s az ünnepély után megkoszorúzták a sírját a temetőben.

Jún. 10. Az egyedüli IV. éves növendékünknek, Horváth Károlynak vizsgálata a pasztorálisból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

³³¹ Gyalu, Giläu (ma Románia).

³³² Karsay János (Andód, 1856. dec. 25.–Sátoraljaújhely, 1917. febr. 11.) főgimn. tanár. 1907-ben kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

- Jún. 16. A megyéspüspök úr ma városunkba érkezett.
- Jún. 17. A III. éves növendékek vizsgálata a hitelemzéstánból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt. – A IV. éves Horváth Károly pedig hittanári vizsgálatot tett jeles eredménnyel.
- Jún. 18. Horváth Károly növendékünk Budapestre utazott, ahol jún. 27-én áldozárrá szenteltetett.
- Jún. 19. Félévi vizsgálat a pedagógiából Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.
- Jún. 20. Komáromy Dezső intézeti tanár úr Budapestre utazott, ahol 22-én sikerrel tette le utolsó szigorlatát, s 25-én mint hittudorjelölt tért vissza.
- Jún. 22. Félévi vizsgálat a szentirati tanulmányokból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.
- Jún. 26. A rendfőnök úr titkára kíséretében az utolsó vizsgálatra városunkba érkezett s társházunkba szállt.
- Jún. 27. Félévi vizsgálat az egyháztörténelemből a rendfőnök úr elnöklete alatt, mely után megtartottuk záró gyűlésünket is. – A rendfőnök úr délután még atyai látogatást végzett a társházban és a Kalazantinumban is, s mindent rendben találván elbúcsúzott.
- Jún. 28. A rendfőnök úr titkára kíséretében Budapestre utazott vissza, s engedélyével a növendékek is hazamentek a nagy szünidőre.
- Július 6. Hám Antal dr. prefektus és Komáromy Dezső intézeti tanár úr a szünidőre hazautaztak.
- Júl. 7. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a rendi kormánytanács ülésére Budapestre utazott, s onnan júl. 21-én tért vissza.
- Júl. 8. Osztrovszky Sándor növendék elbocsátó kérvényt küldött Temesvárról, melynek alapján a rendfőnök úr a rendből elbocsátotta.
- Júl. 13. Ózvegy Pisztory Mórné és leánya megjelentek az intézetben és szt. misét mondtak kápolnánkban b. Pisztory Mór dr. képviselő halálának évfordulóján.
- Júl. 21. A rendi mutációt megkaptuk, mely szerint Horváth Károly végzett növendékünk Vácra rendeltetik tanárnak, s az intézetbe öt növendék helyeztetik át Kecskemétről, Rózsahegyről és Vácról.
- Augusztus 17. Az eddig szokásos kivilágítás ez idén úgy ma, mint szt. István előestéjén elmaradt.
- Aug. 23. Az intézetbe rendelt Szimon István növendék Kecskemétről a rendtartomány értesítése szerint a rend kötelékéből kilépett.
- Aug. 26. Komáromy Dezső intézeti tanár úr visszatért.
- Szeptember 1. Szt. Atyánk ünnepe egyetemi templomunkban növendékeink segédletével és Komáromy Dezső tanár úr alkalmi szt. beszédével.
- Szept. 5. Morvay Endre növendék elbocsátó kérvényt küldött Nagymarosról, melynek alapján a rendkormány szept. 15-én elbocsátotta.
- Szept. 6. Hám Antal dr. prefektus úr visszatért s a növendékek is gyülekeznek.
- Szept. 8. A tanév rendes megnyitása 24 növendékkel, míg az előadásokat szept. 12-én kezdtük meg.

Szept. 21. A rendfőnöki körlevél és a ház személyzetének fölolvásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1907–1908-iki tanévre

Vajda Gyula kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője, intézeti lelki-
atya és gyóntató.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, tb. kormánytanácsos, intézeti igaz-
gató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvá-
ri bizottság vizsgáló tagja, gyóntatók s főlshentelendők vizsgálója.

Hám Antal hittudor, intézeti lelki igazgató és prefektus, számvizsgáló és gyónta-
tó, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság
vizsgáló tagja.

Komáromy Dezső a hittudományok felavatandó doktora, intézeti gyóntató, teo-
lógiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló
tagja, főgimn. hittanár.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. évek:

Biró Vencel

Zoboki Vince

Tell Sándor

Néder Ede

Révész László

Pozsgai Rudolf

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. évek:

Festetics István

Schweighoffer Tamás

III. évek:

Rassovszky Gyula

Szalay Mihály

Tompos József

Morvay Ferenc

Patay József

Tóth Ferenc

II. évek:

Szöllösi Károly

Wolf János

Tóth Lajos

Pusch Ödön

Csonka Mihály

Frick József

I. évek:

Fazokas Kálmán

Kovács János

Bellai Máté

Gáspár Ferenc

Szept. 29. Festetics István és Schweighoffer Tamás növendékek ünnepélyes fo-
gadalmat tettek házi kápolnánkban.

Október 11. Az Akademia Kalazantiana a honalapító Árpád halálának 1000 éves

fordulóját szép díszüléssel ünnepelte meg.

Okt. 13. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére ismét városunkba érkezett, s ezen alkalommal Komáromy Dezső tanár úr is hivatalos volt vacsorára a plébánián.

November 16. Nagy Aurél tatai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

December 24. Háromnapos szentgyakorlat után Rassovszky Gyula, Tompos József és Patay József növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek kápolnánkban, míg a ház többi tagja megújította fogadalmát.

Dec. 29. Dr. Tutsek Sándor ügyvéd, országgy. képviselő³³³ látogatást tett az intézetben s nevét beírta vendégekönyvünkbe.

Dec. 30. A IV. éves növendékek vizsgálata a pasztorálisból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnökle alatt.

Dec. 31. Félévi vizsgálat az egyházjogból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnökle alatt.

1908

Januárus 4. Félévi vizsgálat a katekétikából, a bölcsészet történetéből és a szer-tartástanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnökle alatt.

Jan. 10. Félévi vizsgálat az alaphittanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnökle alatt.

Jan. 13. A II. félévi előadásokat megkezdjük. – A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, s ma este meglátogatta Komáromy Dezső intézeti tanár urat, akit magával vitt vacsorára a plébániára.

Jan. 23. Egyetemünk német nyelvtanárának, Meltzl Hugó drnak temetésén jelentünk meg, aki Kolozsvárra utaztában a vonaton halt meg.

Jan. 27. A szt. Antal mai felolvasó estélyét Aranyzájú szt. János 15. centenáriuma alkalmából az ő emlékének szentelték, amelyen az emlékbeszédet Komáromy Dezső intézeti tanár úr tartotta.

Jan. 29. A budapesti egyetem hittudományi kara hivatalosan bejelentette Klinger István dr. nyug. kari tanárnak³³⁴ elhunytát, s az intézet hivatalosan fejezte ki a kar-nak részvétét.

³³³ Tutsek Sándor (†Kolozsvár, 1861. ápr. 21.) ügyvéd. Kolozsvár város törvényhatósága, a közmunkatanács, az Erdélyi Múzeum-Egyesület igazgatóválasztmánya tagja. Az Iparvédegyelet erdélyrészi osztályának ügyésze, az erdélyi róm. kat. statusgyűlés tagja. 1881-ben feltalálta a magas első kerekű biciklit.

³³⁴ Klinger István (Szomolnok, 1831. dec. 24.–Bp., 1908. jan. 27.) c. apát, egy. tanár. A rozsnyói szeminárium spirituális és teológiai tanára, 1870-től 1905-ig a budapesti egyetem lelkipásztorkodástan tanára, 1878-tól 1893-ig a hittudományi kar dékánja, 1888–89-ben az egyetem rektora.

Februárius 29. Az orsz. selyemtenyésztési meghatalmazott³³⁵ a selyemtenyésztés ismertetésére felolvasásokat rendez felügyelőivel, s mai felolvasásra meghívta intézetünket is, amelyen az állami tanítóképzőben meg is jelentünk.

Március 5. A megyéspüspök úr értesülvén Erdélyi Károly dr. főgimn. igazgató válságos állapotáról városunkba érkezett, ellátta őt a haldoklók szentségével, s még aznap este székelyére utazott vissza.

Március 7. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére ismét városunkba érkezett, s meglátogatta Erdélyi Károly beteg társunkat.

Március 25. Az Akademia Kalazantiana évi díszülését figyelemre méltó tárgyszorozattal ismét a mai alkalmasabb napon tartotta meg febr. 2. helyett.

Március 26. Szalay József debreceni tanár-rendtársunk sikertelt pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Április 2. Az országos gyermekvédő liga gyermeknapot rendezett városunkban, amelyen nagy összeg gyűlt össze az elhagyottak megmentésére, amelyhez mi is hozzájárultunk koronáinkkal.

Ápril. 3. Biró Vencel növendék tanári szakvizsgálatot tett a történelemből kitűnő és a latinból jó eredménnyel.

Ápril. 4. Kolozsvári Lajos sátoraljaújhelyi tanár-rendtársunk sikertelt pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápril. 9. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr bátyjának, Vajda Ödön zirci apátnak aranymiséjére Zircre utazott, ahonnan 20-án tért vissza. – Az ezen alkalomból főrendi házi tagsággal kitüntetett apát urat intézeti lapunk is ünnepi ódával tisztelte meg³³⁶ és az ünnepelt, ki 12-én virágvasárnapon mutatta be hálaáldozatát, már 19-én egy gyönyörű levélben köszönte meg a megtiszteltetést.

Ápril. 16. A súlyos beteg Kozár Ferenc házfőnök úr a haldoklók szentségeit kívánta s a beteget Hám Antal dr. intézeti spirituális Komáromy Dezső intézeti tanár úrral mindjárt ellátta az útravalóval.

Ápril. 19. Megelőző háromnapi szentgyakorlat után az intézet tagjai megújították fogadalmukat.

Ápril. 22. Fazokas Kálmán növendéket a rendkormány kihágás miatt elbocsátotta, s az mindjárt eltávolított.

Ápril. 24. Frick József növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból és latinból dicséretes eredménnyel.

Ápril. 29. Sümegi Gyula veszprémi tanár-rendtársunk sikertelt pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Május 5. Pusch Ödön növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyar és la-

³³⁵ Bezerédj Pál (Sopron, 1840. márc. 17.–Hidja, 1918. jan. 21.) földbirtokos, mezőgazdász. Kemény Gábor földművelésügyi miniszter nevezte ki országos selyemtenyésztés meghatalmazottnak. Kezdeményezésére épült 1898-ban a Tolnai Selyemfonógyár. Főműve: *Magyarország selyemtenyésztése 1890-ben*, Bp., 1891. Vö. BUNTA Magdolna, *Az erdélyi selyemtermelés történetéhez a XIX. sz. első felében*, in Stud. Univ. Babeş-Bolyai, Series IV, Fasc. I. – Historia 1961.

³³⁶ Kalazantinum 1908.

tinből dicséretes eredménnyel.

Máj. 6. Tóth Lajos növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a mennyiségtanból kitűnő és a természettanból dicséretes eredménnyel.

Máj. 7. Wolf János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a mennyiségtanból kitűnő és a természettanból dicséretes eredménnyel.

Máj. 8. Néder Ede növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyar és latinból dicséretes eredménnyel.

Máj. 13. Erdélyi Károly dr., a főgimnáziumnak és a gyakorlati tanárképzőnek igazgatója hosszas betegeskedés után ma délután vesebajban meghalt s a főgimnázium igazgatói irodájában helyeztetett ravatalra, amelyre a Kalazantinum is rátette koszorúját, s ahol nagyon sokan jelentek meg résztvők kifejezésével. – A rendkívüli [erd. róm. kat.] status közgyűlés alkalmából délben megérkezett a megyéspüspök úr is, s mindjárt megjelent a ravatalnál, majd másnap a status közgyűlésén mint egyik jó barátját parentálta el elhunyt rendtársunkat, 15-én pedig miután a ravatal templomunkban állítatott föl, pontifikális gyászmisét mondott érte, amely után Komáromy Dezső tanár úr búcsúbeszédet mondott és Hirschler József dr., prelá-tus, kanonok-plébános úr nagy segédlettel s a Kalazantinum növendékeinek énekével a beszterlést végezte, mire óriási részvéttel a temetőbe kísértük. Halottunkat a temetőben Szamosi János dr. udvari tan., egy. tanár úr az Erdélyi Irodalmi Társaság, Imre László dr. ref. főgimn. tanár, titkár úr a Tanári Kör és a főgimn. ifjúsági kör elnöke ³³⁷ a gimnáziumi ifjúság nevében búcsúztatták el, s úgy helyezték el sírkertünkben örök nyugalomra. – Bíró Vencel növendék bölcsészettudori szigorlatot tett a magyar történelemből, az egyetemes történelemből és a diplomatikából *summa cum laude*.

Máj. 14. Révész László növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a latinból és görögből jó eredménnyel.

Máj. 16. Schweighoffer Tamás növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyar és latinból jó eredménnyel. – Szöllösi Károly növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, a mennyiség- és a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 17. A megyéspüspök úr városunkban bérmált s megbérmálta Bellai Máté növendékünket is. Délben testületileg tisztelegtünk a püspök úrnál megköszönvén az irántunk tanúsított kegyességét.

Máj. 20. Tell Sándor növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a mennyiségtanból elégséges, s a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 23. Festetics István növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a mennyiség- és természettanból elégséges eredménnyel.

Máj. 26. Pozsgai Rezső növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a történelemből és latinból kitűnő eredménnyel.

Máj. 27. Vizsgálat a francia nyelvből.

Június 2. Horváth Károly dr. váci tanár-rendtársunk sikeres pedagógiai vizsgálat

³³⁷ Helyesen Imre Sándor (Hódmezővásárhely, 1877. okt. 13.–Bp., 1945. márc. 11.) pedagógus, egyetemi tanár. 1904–1908 között az Erdélyi Múzeum-Egyesület titkára.

után látogatást tett az intézetben. – Zoboki Vince növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a latinból és görögből jó eredménnyel.

Jún. 3. Vizsgálat a német nyelvből.

Jún. 4. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az igazgató elnöklete alatt.

Jún. 6. Pozsgai Rezső növendék bölcsészettudori szigorlatot tett az egyetemes történelemből, a magyar művelődéstörténelemből és a latin irodalom történetéből summa cum laude, s ma délben Biró Vencel növendékekkel együtt bölcsészettudorrá avattatott.

Jún. 9. Félévi vizsgálat a fundamentalisból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt. – Kozár Ferenc házfőnök úr betegsége miatt tisztségétől saját kérelmére fölmentetvén elbúcsúzott és 10-én elutazott városunkból, hogy a fürdőekben keressen gyógyulást.

Jún. 12. Félévi vizsgálat a szertartástanból és a nevelés történetéből Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jún. 15. Fekete Endre asszisztens úr az utolsó vizsgálatra városunkba érkezett és társházunkba szállt.

Jún. 16. A kápolnánkban megtartott *Te Deum* után félévi vizsgálat az egyházjogból Fekete Endre asszisztens úr elnöklete alatt, mely után megtartottuk a zárógyűlésünket s a növendékek elbúcsúzával, a szünidőre szüleik körébe távoztak.

Jún. 17. Biró Vencel dr., Tell Sándor, Révész László, Zoboki Vince, Néder Ede, Pozsgai Rezső dr. és Festetics István növendékek hittanári képesítő vizsgálatot tettek, amelyen Fekete Endre kormánysegéd úr is megjelent s utána a déli vonattal Budapestre utazott vissza, ezen végzett növendékeink pedig a következő napokban utaztak Budapestre, ahol fölszentelték.

Jún. 20. A városi tanács hirdetményt tett közzé, amely szerint a város belső területén a régi rendszerű illemhelyek vízvezetékre alakítandók át.

Július 6. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr a konzisztóriumra Budapestre és Hám Antal dr. prefektus úr a szünidőre Csongrádmindszentre utaztak.

Júl. 12. A róm. kat hitközség mai közgyűlése Komáromy Dezső tanár urat választmányi és iskolaszéki tagjának választotta; Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő urat és az intézeti igazgatót pedig az iskolaszék tagjaiul újból választotta.

Júl. 13. B. Pisztory Mór dr. özvegye évfordulati rekvizitumot mondott házi kápolnánkban, amelyen kivüle a család több ismerőse is részt vett.

Júl. 19. Kövesi Lajos váci tanár-rendtársunk erdélyi társasutazásában látogatást tett az intézetben is.

Júl. 22. A rendi mutációt megkaptuk. Hám Antal dr. tisztségeitől saját kérelmére fölmentetik, s az intézet prefektusává és lelki igazgatójává Komáromy Dezső tanár úr neveztetik ki, helyét pedig Hám Antal dr. úr foglalja el; a végzett IV. éves növendékek tanárokkul alkalmaztatnak, s az intézetbe 11 első éves növendék rendeltetik Kecskemétről, Rózsahegyőről és Vácról.

Júl. 23. Az intézeti igazgató ezüstmiséjét mutatta be házi kápolnánkban elvonulva, amelyről mégis tudomást szereztek, s a jubilánst üdvözlötték a hitközség küldöttségével Hirschler József dr. prelátus, kanonok-plébános úr szóval, a ft. rendkor-

mány táviratilag és a megyéspüspök úr levélben Reichenhall – St. Zenoból, ahol a nyarat töltötte. – Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr Budapestről visszatért.

Augusztus 3. Az intézet nagyobb javításra szorult. A háztetőt átforgatták, a fedélszarnakát megújították s megjelentek a festők is, akik a kápolnát, az iskolát, az ebédlőt és az előjárói lakásokat újból festették.

Aug. 12. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr Kolozsfürdőre utazott, ahonnan 22-én tért vissza.

Aug. 14. Nemes Endre társházunk új főnöke,³³⁸ aki egyúttal a főgimn. igazgatója is, állását elfoglalta s látogatást tett az intézetben.

Aug. 16. Récsei Ede nagykárolyi társházunk új főnöke búcsúlátogatást tett az intézetben.

Aug. 19. A ft. rendkormányja szükségessé vált pótépítkezést a bérházban elrendelte, s így egy új emeletes vízárnyékszék épült, amely szeptember végére készült el.

Aug. 22. Komáromy Dezső prefektus úr a prefektusi konferenciára Budapestre utazott, ahonnan 26-án tért vissza.

Aug. 24. Hám Antal dr. tanár úr szünidei üdüléséről visszatért.

Aug. 29. Divényi Gyula³³⁹ és Biró Vencel dr.,³⁴⁰ társházunk új tanár tagjai látogatást tettek az intézetben.

Aug. 30. Szt. Atyánk ünnepe egyetemi templomunkban, amelyen az ünnepi beszédet Komáromy Dezső prefektus úr mondotta. – Kummergruber Emil társházunk új tanár tagja³⁴¹ látogatást tett az intézetben.

Szeptember 5. Az intézeti növendékek mindnyájan megjelentek s elfoglalták kijelölt helyeiket.

Szept. 8. Az új tanév megnyitása *Veni Sancte*-val házi kápolnánkban.

Szept. 12. A teológiai előadásokat megkezdtük.

Szept. 15. A rendfőnöki körlevél és a ház személyzetének fölolvásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1908–1909-iki tanévre

Vajda Gyula kormánysegéd, az intézeti tanárképző főfelügyelője, intézeti lelkiatya és gyóntató.

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, tb. kormánytanácsos, intézeti igaz-

³³⁸ Nemes Endre lásd a 175. sz. jegyzetet.

³³⁹ Divényi [Divicsek] Gyula (Vác, 1872. ápr. 12.–Sátoraljaújhely, 1933. júl. 30.) főgimn. tanár. 1909-ben kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁴⁰ Biró Vencel (Vértessomló, 1885. aug. 9.–Kolozsvár, 1962. dec. 2.) történetíró, egy. tanár. 1908-tól kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár, majd igazgató. 1934-ben az önállósult romániai piarista rendtartomány főnöke. 1940-ben a kolozsvári egyetem Erdély és Kelet-Európa története tanszéke ny. r. tanára. Főbb művei: *Erdély követői a portán*, Kolozsvár, 1921; *Altörjaj gróf Apor István és kora*, Kolozsvár, 1935; *Székhelyi Mailáth G. Károly*, Kolozsvár, 1940; *Erdély története*, Kolozsvár, 1944.

³⁴¹ Kummergruber Emil (Bogsán, 1876. szept. 8.–Debrecen, 1962. dec. 7.) főgimn. tanár. 1909-ben kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

gató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja, gyóntatók s fölszentelendők vizsgálója.

Hám Antal hittudor, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Komáromy Dezső a hittudományok felavatandó doktora, intézeti lelki igazgató, gyóntató és prefektus, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. évek:

Rassovszky Gyula
Patay József

Tompos József

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. évek:

Szalay Mihály

Morvay Ferenc

III. évek:

Szöllösi Károly
Tóth Lajos
Csonka Mihály

Wolf János
Pusch Ödön
Frick József

II. évek:

Bellai Máté
Gáspár Ferenc

Kovács János

I. évek:

Szira Béla
Csomor Lajos
Gutjahr Károly
Söjtöri Károly
Somhegyi Ferenc
László József

Nyári István
Bárdi István
Majtényi János
Szikra Gyula
Dragos Károly

Szept. 18. Szentséges Atyánknak, X. Pius pápának mai aranymiséje alkalmából szünetet tartottunk és péterfillér-gyűjtést rendeztünk.

Szept. 27. Háromnapi szt. gyakorlat után Szalay Mihály, Morvay Ferenc, Szöllösi Károly, Tóth Lajos, Csonka Mihály, Wolf János, Pusch Ödön és Frick József növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban, s ezen alkalomból tartottuk meg a följajánlási szertartást is.

Szept. 30. Szalay Mihály növendék, aki tegnap este a házból eltűnt, mint kiderült

egy kávéházi kasszírleánnyal a közeli Biasini-szállodába³⁴² tért be éjjelre, s ott szept. 30-án déltájban miután meglőtte a leányt, agyonlőtte magát. A borzasztó gyászeset este derült ki, mire a rendőrhatalóság az öngyilkost a bonctani intézetbe s a halálra sebzett leányt a kórházba szállította, ahol az később fölgyógyult. Szerencsétlen rendtársunkat pedig miután okt. 2-án fölboncolták, a temető halottas kápolnájában helyezték ravatalra, ahonnan okt. 3-án reggel egyházi szertartás nélkül helyezték örök nyugalomra a temető soros sírúregébe édesatyja, bátyja, néneje, sógora és öccse jelenlétében, míg az intézetet a prefektus úr két növendékkel képviselte. Nagyobb számban vonult ki az egy. ifjúság s a bölcsészeti karnak ez idei dékánusa Márki Sándor dr. ehhez intézte megrázó búcsúbeszédét, amelynek végén az ifjúsággal imádkozott érte. A szomorú esetről írott gyászjelentésben értesítettük a társházakat.

Október 8. A ft. rendkormány Ő szentsége jubileumára üdvözlő albumlapok kiállítását rendelte el a rendi generális intézkedéséből, s így intézetünk is elküldötte hódolatát, mely így szólt:

Beatissime Pater!

Universus per orbem populus christianus iubilantem celebrat Papam, et in Hungaria millennari papalem resonant hymnum montes et valles:

„Servet Deus Patrem nostrum,
Christi Jesu Vicarium!”

In hac unione et communione fidelium perseverantes omnes et nos Regulares Pauperum Matris Dei Schol. Piarum cum sancta catholica apostolica romana Ecclesia credimus et confitemur: Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum et ipsum Pontificem Romanum successorem esse b. Petri principis apostolorum et verum Christi vicarium, totiusque Ecclesiae caput et omnium christianorum patrem et doctorem existere, cui et haec omnium minima familia nostra Instituti Theologici s. Josephi Calasancii provinciae Hungaricae veram obedientiam spondet et iuvat.

Fide hac viva iubileum Sanctitatis Suae recolentes, tenerrimo filiorum affectu offerimus dona et preces et missarum solemnias, clementiam Dei exornates: Deus, omnium fidelium pastor et rector, famulum tuum Pium, quem pastorem Ecclesiae tuae praeesse voluisti, propitius respice; da ei, quaesumus, verbo et exemplo, quibus praees, proficere, et ad vitam una cum grege sibi credito, perveniat sempiternam. Et ad pedes Sanctitatis Suae provoluti supplices imploramus, ut siquidem opportunum videbitur, Patrem et Legiferum nostrum, qui primus primariae institutionis gratuita auctor et fautor exstitit, eiusdem Institutionis catholicae Patronum Universalem constituere dignetur, quo patrocinio et afflictus ordo Scholarum Piarum ad pristinum splendorem erigeretur; si autem declaratio huiusmodi esset importuna, tunc Apostolicam saltem Benedictionem, coelestium

³⁴² A Biasini-szállodát 1837-ben nyitotta meg a Petőfi (ma Avram Iancu) utcában Gaetano Biassini olasz vívómester a Szacsvai-fogadó átépítésével.

omnium munerum auspiciem, flagitantibus filiis impertiri non recuset.

Datum in urbe Hungariae Transsylvania Kolozsvár, die 6. Octobris, 1908.

P. Carolus Russel,
Studii Theol. Prodirector,

P. Antonius Hám,
Ss. Theol. doct. eiusdemque prof.

November 16. X. Pius pápa aranymiséjének megülése Rómában, amely alkalmából egyetemi templomunkban szentségimádás volt, s az ájtatosság délután *Te Deum*-mal és áldással fejeztetett be.

Nov. 22. Az Akademia Kalazantiana X. Pius pápa aranymiséje alkalmából díszülést tartott.

Nov. 25. A prefektusi konferenciának a rendkormány által elfogadott határozatai kihirdették, s ezek értelmében ezentúl:

1) a II. és IV. éves vizsgálatra kötelezett növendékek egy pályázaton részt nem vehetnek;

2) az apologetika a hittanári képesítő vizsgálaton a dogmatikában befoglalandó;

3) a teológiai tanév jún. 21-én fejezendő be;

4) az intézetekben havi szt. gyónás végzendő;

5) a lelki igazgató időnként konferenciákat tart a növendékeknek;

6) a tanév szept. 4-én kezdődik, szept. 5, 6. és 7-én gyakorlattal, míg karácsonykor csak egy napi szt. gyakorlat tartatik;

7) minden vásár- és ünnepnapon litánia végzendő;

8) a IV. éves növendékek már előre megkapják a breviáriumot;

9) minden növendék évenként öt-öt fürdőjegyet kap.

Nov. 29. Kápolnánkban ma végeztük az első litániát ezen megállapított szertartás szerint: 1) a loretoi litániát, 2) az időszakos antifona és 3) a *Tantum ergo* az áldással.

December 7. Komáromy Dezső prefektus úr a püspök úr meghívására Gyulaférvárra utazott, ahol az Immaculata 50 éves jubileumán ünnepi beszédet mondott, s 9-én visszatért.

Dec. 11. A megyéspüspök úr városunkba érkezett, 13-án a prefektus urat meghívta vacsorára, s mindnyájunknak jubileumi pápa érmet küldött; 14-én székhelyére utazott.

Dec. 19. A félévi előadásokat befejeztük.

Dec. 20. Gráf Jakab ny. főgimn. tanár, intézetünknek alapítása óta francia nyelvmestere, ma este meghalt; ravatalára 21-én koszorút helyeztünk és temetésén 22-én testületileg vettünk részt.

Dec. 24. Háromnapi szt. gyakorlat után renovatio votorum tartatott.

Dec. 30. A IV. évesek vizsgálata a pasztorálisból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Dec. 31. Félévi vizsgálat a morálisból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

1909

Januárus 5. Félévi vizsgálat a bölcsészettanból Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt.

Jan. 9. A ft. rendkormány a francia nyelv tanítására Hám Antal dr. teológiai tanár urat kéri föl.

Jan. 12. Félévi vizsgálat a dogmatikából Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr elnöklete alatt, amellyel az első félévet befejeztük.

Jan. 14. A II. félévi előadásokat megkezdtük.

Jan. 16. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr konzisztórium ülésre Budapestre utazott, ahonnan 20-án tért vissza.

Jan. 29. Az 1907. évi XIX. t. c. értelmében a ház összes alkalmazottai bejelentettek a munkásbiztosító pénztárnál betegség esetére szóló biztosításra.

Februárus 2. Az Akademia Kalazantiana évi díszülését ma tartotta meg választékos tárgysorozattal.

Febr. 5. A messinai nagy arány földrengés alkalmából világszerte gyűjtés folyik, s e címen mi is gyűjtöttünk 16,60 kt.

Febr. 13. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, s ezen alkalommal Hám Antal dr. tanár urat hívta meg ebédre a plébániára, s a főgimnázium szt. gyakorlatait megállapítván azok vezetésére a felsőbb osztályokban egy jezsuita atyát kért föl, az alsóbb osztályokban pedig Komáromy Dezső prefektus urat kérte föl.

Febr. 24. Ft. Alaker István S. J.³⁴³ a szentgyakorlatok vezetésére Pozsonyból megérkezett, s látogatást tett az intézetben is.

Március 11. A plébánián tartott missziót ma nagyarányú eukarisztikus körmenettel fejezték be, amelyen növendékeink segédkeztek.

Márc. 16. Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr nálunk ebéden – utoljára; mert harmadnapra már influenzába esett, amely sírba vitte.

1909. márc. 26.

Vajda Gyula dr. asszisztens-főfelügyelő úr hirtelen meghalt

Haláláról és temetéséről a hivatalos gyászjelentés tájékoztat és intézeti lapunk, a *Kalazantinum* egész április havi számát az ő emlékének szentelte.³⁴⁴

Márc. 27. Vincze László váci tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Márc. 29. Farkas József asszisztens úr meglátogatta az intézetet, s nevét beírta ezen krónika 56. lapjára.

Április 12. Háromnapig szt. gyakorlat után ma végeztük a húsvéti renovatio

³⁴³ P. Alaker István (Rábapordány, 1868. dec. 11.–Pécs, 1931. nov. 27.) jezsuita szerzetes. 1908-ban szatmárnémeti házfőnök, a Kálvária-tempolom építésének befejezője.

³⁴⁴ *Kalazantinum* 14(1908/1909), 8. sz. (április).

votorum-ot.

Ápril. 19. Néder Ede temesvári tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápril. 24. Festetics István lévai tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápril. 25. A kat. hitközség ma tartotta meg évi közgyűlését, amelyen az igazgatót a választmány tagjává is megválasztották.

Ápril. 27. Vajda Imre szegedi tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Szamosi János dr. udvari tanácsos, egy. tanár, rendünknek nagy jóakarója ma este meghalt, és 30-án nagy részvét mellett helyezték el a városi temetőben örök nyugalomra.

Május 6. Patay József növendék tanári szakvizsgálatot tett a történelemből kitűnő, s a latin nyelvből dicséretes eredménnyel.

Máj. 7. A rendfőnök tartományi gyűlést hirdet egyelőre határidő nélkül, amely később júl. 19-ére tűzetett ki.

Máj. 9. A megyéspüspök úr városunkban bémált, s ezen alkalommal Komáromy Dezső prefektus urat is meghívta vacsorára a plébániára.

Máj. 10. B. Vajda Gyula rendtársunk hagyatéka leltározatván a hagyatékból átvettem könyvtárát, amelyben 1172 kötet találtatott.

Máj. 11. Benczik Ferenc debreceni tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Ballai Máté növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, a mennyiség- és természettanból elégséges eredménnyel.

Máj. 15. Rassovszky Gyula növendék tanári szakvizsgálatot tett a magyarból elégséges s a latinból elégséges eredménnyel, de görögből a vizsgálat ismétlésére utasított három hónap múlva. – Kovács János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes s a latinból jó eredménnyel.

Máj. 18. Apponyi Albert gróf vallás- és közokt. min. úr nagy ünnepélyességgel megnyitotta az újonnan épült nagyszerű egy. könyvtár és állattani intézetet.³⁴⁵

Máj. 19. Kovács János növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Máj. 24. Morvay Ferenc növendék tanári szakvizsgálatot tett a mennyiség- és természettanból dicséretes eredménnyel.

Máj. 26. Patay József növendék bölcsészettudori szigorlatot tett az egyetemes történelemből s a magyar történelemből és diplomatikából, mint melléktárgyakból summa cum laude, és június hó 5-én bölcsészettudorrá avatták.

Máj. 28. Pozsgai Rezső dr. budapesti tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Gáspár Ferenc növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, a mennyiség- és természettanból jó eredménnyel.

Máj. 29. Hám Antal dr. tanár úr rokonai látogatására Nagyenyedre utazott,

³⁴⁵ Az Egyetemi Könyvtár 1906–1907-ben épült Giergl Kálmán és Korb Flóris tervei alapján. A szecessziós stílusú épület a korabeli Magyarország legkorszerűbb könyvtára volt. A Mikó-kerti Állattani Intézet az egyetem egyik intézményeként működött.

ahonnan június hó 1-jén tért vissza.

Jún. 4. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az igazgató elnöklete alatt és este vizsgálat a francia és német nyelvekből.

Jún. 5. A II. félévi előadásokat befejeztük.

Jún. 7. Burány Gergely dr. csornai prépost³⁴⁶ úr, kit a főigazgató helyettesítésére küldöttek ki a főgimn. érettségi vizsgálatára, meglátogatta intézetünket is, s nevét beírta házi krónikánkba.

Jún. 12. Az I. és II. évesek félévi vizsgálata a pedagógiából az igazgató elnöklete alatt.

Jún. 16. Az I. és III. évesek félévi vizsgálata a dogmatikából Hám Antal dr. tanár úr elnöklete alatt.

Jún. 17. Rassovszky Gyula, Tompos József, Patay József dr. és Morvay Ferenc végzett növendékek hittanári képesítő vizsgálatot tettek, amelyen az elnöklést a rendfőnök úr táviratilag az intézeti igazgatóra bízta, minthogy Fekete Endre kormánysegéd úr betegség miatt nem jelenhetett meg. Végzett növendékeink 18-án Budapestre utaztak, ahol Kohl Medárd püspök³⁴⁷ úr jún. 27-én áldozópapokká szentelte.

Jún. 21. A kápolnánkban megtartott *Te Deum* után félévi vizsgálat a morálisból az igazgató elnöklete alatt, mely után megtartottuk a zárógyűlést s a növendékek elbúcsúzáván, rendfőnöki engedéllyel nagy szünidőre szüleik körébe utaztak.

Jún. 24. A káptalani helyi gyűlést megtartottuk, s ezen alkalomból az intézet leltára is újból állítatván ki, az XXXI. cím alatt 16816 darabot és 9 gyűjteményt tüntet fel 63644,32 k. értékben.

Jún. 25. Komáromy Dezső intézeti prefektus úr Budapestre utazott, ahol június hó 26-án hittudorrá avatták. Július hó 3-án részt vett a kongregációk közgyűlésén Budapesten, majd 4-én Vácon Rassovszky Gyula volt növendékünk primiciáján prédikált, s onnan július hó 5-én tért vissza.

Július 12. A rendfőnök úr kihirdeti, hogy Őszentsége még egyszer s utoljára kis káptalan tartására adott engedélyt, s azért a július 19-ére összehívott rendi gyűlésre a kis káptalani tagokat hívja be.

Júl. 13. A Pisztory család ismét megjelent a házi kápolnánkban mondott évfordulati gyászmisén.

Júl. 17. Az intézeti igazgató a kis káptalanra és a prefektus úr a tanügyi bizottság

³⁴⁶ (Esztergom, 1852. febr. 6.–Csorna, 1929. aug. 16.) kanonok, régiségtári őr. 1874-től szombathelyi róm. kat. főgimn. tanár. 1884 és 1890 között a Vas megyei Régészeti Egylet titkára és régiségtárának őre. 1890-ben a keszthelyi róm. kat. gimn. igazgatója. 1906-ban prelátnak. Főbb művei: *Óskori emlékeink*, A Vas megyei Régészeti Egylet Évkönyvei 1887–1888; *A római sírfeliratok jelentősége*, A Vas megyei Régészeti Egylet Évkönyvei 1891–1892.

³⁴⁷ Kohl Medárd József (Radafalva 1859. nov. 5.–Esztergom, 1928. jan. 15.) róm. kat. püspök. 1885-től Győrben német-történelem szakos bencés gimn. tanára, 1886-tól főpáti titkár és leányiskolai hitoktató. 1892-től 1900-ig Vasváry János hercegprímás titkára. 1893-ban a hercegprímást az elleni elkövetett merényletben az élete kockáztatásával mentette meg. 1900-tól világi pap, esztergomi mesterkanonok, majd püspök. 1908-tól komáromi, 1918-tól esztergomi főesperes.

üléseire Budapestre utaztak.

1909. júl. 19–23.

Rendi kiskáptalan Budapesten

Rendtartományunknak 31. kisgyűlése július hó 19-én, a szokásos módon nyitotta meg a gyűlésre meghívott tagok jelenlétében.

A gyűlés az előírt formák szerint megalakulván, a rendfőnök úrnak terjedelmes jelentésével vette kezdetét, amely a júl. 20-án tartott 2. ülést is kitöltötte. Július 21-én a délelőtti 3. ülésben a tanügyi jelentés következett, majd a számvizsgáló bizottság jelentése a társházak számadásairól, amely délután a 4. ülésben a kusztódiátus, a központi pénztár, a Gyár utcai bérház s a rendi pénztár számadásaival fejeztetett be.

Ezek után választásra kerülvén a sor, nagy lelkesedéssel 25 szavazatból 23 szavazattal Magyar Gábor választotta meg újból rendfőnökké; kormánysegédeké pedig Pap János, Fekete Endre, Müllner Pál, Farkas József, Vámos Károly dr., Pálmai Miklós, Tóth György dr. és kormánytanácsosokká Horvát Sándor, Hénap Tamás dr., Szölgyémy János.

Július 22-én délelőtt az 5. ülésben a rendfőnök úr bejelenti, hogy a rendi generális a választások és a káptalani akták megerősítésére Váry Gellért generális asszisztentst delegálta Rómából, miért is a kisgyűlés jegyzőkönyve latinul is kiállítandó, amivel Farkas József, Tóth György és Russel Károly gyűlési tagok bíznak meg. Ezután az újoncmester és a házfőnökök választására került a sor, mely a délutáni 6. ülésben fejeztetett be, amikor a jövő nagykáptalan számvizsgáló és kérvényi bizottságainak tagjai is megválasztottak.

Az utolsó 7. ülésben, július 23-án, a kisgyűlés folyamán tanácskozott tanügyi bizottság javaslatai tárgyaltattak, amelynek végrehajtása a rendkormányra bízott. A rendfőnök úr záróbeszéde után a kisgyűlés jegyzőkönyve felolvastatik és hitelesítetik, mire a kisgyűlés az előírt formában véget ér.

Júl. 31. Nemes Endre társházunknak újonnan választott házfőnöke megérkezett, s elfoglalta hivatalát.

Augusztus. 1. A rendi mutációt megküldettek; végzett növendékeink tanárokkal alkalmaztatnak, s első évesekül 11 növendék rendeltetik Kecskemétről, Rózsahegyről és Vácról.

Augusztus 4. Az intézeti igazgató visszatért.

Aug. 5. Hám Antal dr. tanár úr a szünidőre Csongrádmindszentre utazott.

Aug. 13. A város aszfaltjárdát rakatott a Petőfi utcában³⁴⁸ s így bérházunk is megkapta azt, amire mi régóta hiába várunk.

Aug. 15. Az egyetemi templom búcsúnapján mindnyájan társházunk vendégei voltunk.

Aug. 16. Horánszky Károly társházunk új tanár tagja³⁴⁹ látogatást tett az intézet-

³⁴⁸ Ma str. Avram Iancu (Petőfi utca).

³⁴⁹ Horánszky Károly (†Ólubló, 1886. szept. 5.) főgimn. tanár. 1910 és 1916 között kolozsvári román kat. főgimn. tanár.

ben.

Aug. 26. Hám Antal dr. tanár úr a szünidőről visszatért. – Patay József dr. társ-házunk új tanár tagja³⁵⁰ látogatást tett az intézetben.

Aug. 27. Szt. Atyánk ünnepén mindnyájan az egyetemi templomban konventmisén, hol a szt. Erekyét³⁵¹ csókra nyújtották. – Cserhelyi Sándor társházunk új tanár tagja³⁵² látogatást tett az intézetben.

Aug. 28. A rendkormány tudatja, hogy az intézetbe rendelt Panágl Ferenc növendék elbocsátását kérte a rend kötelékéből.

Aug. 29. Szt. Atyánk ünnepe egyetemi templomunkban, hol az ünnepi misét növendékeink segédletével Pál István apát-kanonok úr mondotta, a szt. beszédet pedig Hám Antal dr. tanár úr tartotta.

Szeptember 1. Komáromy Dezső dr. prefektus úr Zentáról visszatért.

Szept. 4. Az intézeti növendékek az új rendelkezés értelmében már ma megjelentek, s elfoglalták kijelölt helyüket.

Szept. 5. Az új tanév megnyitása *Veni Sancte*-val házi kápolnánkban, mely után háromnapi szt. gyakorlatot tartottunk, amely szeptember 8-án a felajánlás szertartásával ért véget.

Szept. 8. Szabó István társházunk új tanár tagja³⁵³ látogatást tett az intézetben.

Szept. 12. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére ismét városunkba érkezett s ezen alkalomból meglátogatta Komáromy Dezső dr. prefektus urat is, akit vacsorára a plébániára hívott meg; Hám Antal dr. tanár urat pedig szeptember 14-én ebédre hívta meg.

Szept. 13. A teológiai előadásokat megkezdtük.

Szept. 18. A rendfőnöki körlevél és a *familia domus* felolvasásával házunk megalkult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1909–1910-iki tanévre

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, tb. kormánytanácsos, intézeti igazgató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság elnöke, gyóntatók s főszentelendők vizsgálója.

Hám Antal hittudor, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

³⁵⁰ Patay József (Nagykároly, 1886. nov. 11.–Kolozsvár, 1946. okt. 20.) házfőnök. 1910–1922, 1932–1933 és 1935–1936 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár, 1923-tól 1925-ig házfőnök, 1926-tól 1931-ig rendfőnök.

³⁵¹ Kalazanti Szent József úrmutatóra emlékeztető, 18. századi ezüst ereklyetartójában a rendalapító vérével felitatott szövetsíkot helyeztek el, a rend generálisának 1772. ápr. 22-én keltezett hitelesítő iratával. Lásd SAS Péter, *A kolozsvári jezsuita, majd piarista templom kincstára*, Kolozsvár, 2007, 43.

³⁵² Cserhelyi [Czweck] Sándor (Alsóbrenzic, 1868. febr. 14.–Nyitra, 1938. ápr. 26.) főgimn. tanár. 1910-ben kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁵³ Szabó István (†Somogysszentmiklós, 1877. aug. 17.) főgimn. tanár. 1909–1910-ben a kolozsvári róm. kat. főgimn. tanára.

Komáromy Dezső hittudor, intézeti lelki igazgató, gyóntató és prefektus, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. évesek:

Szöllösi Károly	Wolf János
Tóth Lajos	Pusch Ödön
Csonka Mihály	Frick József

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

III. évesek:

Bellai Máté	Gáspár Ferenc
-------------	---------------

II. évesek:

Szira Béla	Nyári István
Csomor Lajos	Bárdi István
Gutjahr Károly	Majtényi János
Söjtöri Károly	Szikra Gyula
Somhegyi Ferenc	Dragos Károly
László József	

I. évesek:

Kis Kálmán	Szimon Endre
Wagner György	Gál István
Gröger Lajos	Gáspár Gyula
Peszszér János	Sütöry István
Varga János	Fürtös Lajos

Szept. 25. Tompos József magyaróvári tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Október 2. Intézeti gyakorló lapunknak, a *Kalazantinum*nak első száma a 15. évfolyamban új alakban, egy csinos füzet alakjában jelent meg, amely köztetszésben részesült.

Okt. 4. Assisi szt. Ferenc ünnepén a ferencrendiek templomában Komáromy Dezső dr. prefektus úr tartotta az ünnepi szt. beszédet.

Okt. 6. A ft. rendkormány b. Vajda Gyula rendtársunk hagyatékából a legközelebbi két rokon családnak ezer-ezer koronát ajándékozott, amely összegnek Vajda Ignác máv főraktáros, Kaposvár és Piroff Pál dr. főreálisk. tanár, Győr címre küldettek el.

Okt. 28. Rassovszky Gyula rózsahegyí tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

November 14. A ferencrendiek 700-dos jubileumát ünnepelte ma az óvári zárda

a nagymisén növendékeink segédletével.

Nov. 23. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 50 éves jubileumára fényes díszgyűlést rendezett az egyetem aulájában, amelyen az intézetet az igazgató képviselte.

December 5. Komáromy Dezső dr. prefektus úr Marosvásárhelyre utazott, ahol a ferencrendiek 700-dos jubileuma alkalmából ünnepi beszédet mondott, s onnan 9-én tért vissza.

Dec. 14. Révész László szegedi tanár-rendtársunk sikerült javító pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 20. A város törvényhatósági bizottsága mai rendes közgyűlésében az intézeti igazgatót a törvényhatóság iskolaszékének tagjául választotta meg három évre.

Dec. 21. Az I. félévi előadásokat befejeztük.

Dec. 24. Három, s illetőleg egynapi szt. gyakorlat után Bellai Máté növendék ünnepélyes fogadalmat tett házi kápolnánkban, s a többiek megújították fogadalmukat.

Dec. 30. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az igazgató elnöklete alatt.

Dec. 31. A I–III. évesek félévi vizsgálata a szentirati tanulmányokból Hám Antal dr. tanár úr elnöklete alatt.

1910

Januárus 5. Az I. és II. évesek félévi vizsgálat a bölcsészettörténetből az igazgató elnöklete alatt.

Jan. 11. A ft. Hénap Tamás dr. kormánytanácsos-titkár úr az utolsó vizsgálatra városunkba érkezett és társházunkba szállt.

Jan. 12. Az I. és II. évesek félévi vizsgálata az egyház történetéből ft. Hénap Tamás dr. kormánytanácsos-titkár úr elnöklete alatt, aki másnap reggel Budapestre tért vissza.

Jan. 14. A II. félévi előadásokat megkezdtük.

Februárius 2. Az Akademia Kalazantiana rendes évi díszülést tartott változatos tárgysorozattal.

Febr. 9. A róm. kat. főgimn. húsvéti szt. gyakorlatot kezdte meg, amelyeknek vezetésére a megyéspüspök úr ft. Fiedler Lajos Jézus társasági atyát és Komáromy Dezső dr. prefektus urat kérte föl.

Febr. 13. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére városunkba érkezett, s ezen alkalommal Hám Antal dr. tanár urat hívta meg ebédre a plébániára s a főgimnázium szt. gyakorlatait megállapítván, azok vezetésére a felsőbb osztályokban egy jezsuita atyát kért föl, az alsóbb osztályokban pedig Komáromy Dezső dr. prefektus urat kérte föl.

Febr. 21. A tavasz az idén oly korán köszöntött be, hogy kertünket már ma ki lehetett takarítani.

Febr. 27. Prohászka Ottokár dr. székesfehérvári püspök úr városunkba érkezett és szt. gyakorlatokat tart férfiak és oltáregyleti hölgyek számára. A férfi konferenci-

ákat növendékeink is meghallgatták.

Febr. 28. Komáromy Dezső dr. prefektus úr a székesfehérvári püspök úrral ebéden a plébánián.

Március 1. Az igazgató és Hám Antal dr. tanár úr a székesfehérvári püspök úrral ebéden a plébánián.

Márc. 3. Prohászka Ottokár dr. székesfehérvári püspök úr rövid látogatást tett ma az intézetben is, s utána Budapestre utazott.

Márc. 27. Háromnapos szentgyakorlat után megtartottuk a húsvéti fogalomújítást.

Április 8. Széchenyi István gróf halálának 50 éves fordulója alkalmából az egyetem nagyszabású emlékünnepelet rendezett, amelyen az intézet is jelen volt az egyetem aulájában.

Ápril. 10. Komáromy Dezső dr. prefektus úr a nemzeti Szilveszter-emlékzáródoklathoz csatlakozván Budapestre utazott, s ezen római útjából április hó 22-én tért vissza.

Ápril. 21. Tell Sándor tatai tanár-rendtársunk sikertelen pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Május 9. Vajda Imre szegedi tanár-rendtársunk sikertelen pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Csomor Lajos növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a latinból jó és a görögből dicséretes eredménnyel; László József növendék pedig a magyarból jó, a mennyiségtanból dicséretes és a természetanból jó eredménnyel.

Máj. 11. Pusch Ödön növendék tanári szakvizsgálatot tett a magyarból jó és a latinból elégséges eredménnyel; Frick József növendék pedig a magyarból és a latinból jó eredménnyel. – Dragos Károly növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, a latinból és görögből dicséretes eredménnyel; Szira Béla növendék a magyarból jó, a történelemből és a latinból dicséretes és Somhegyi Ferenc növendék a magyarból elégséges, a németből jó és a latinból elégséges eredménnyel.

Máj. 12. Tóth Lajos növendék tanári szakvizsgálatot tett a mennyiség- és természetanból dicséretes eredménnyel.

Máj. 13. Gutjahr Károly növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó és a németből elégtelen eredménnyel, miért is a német irodalomból a vizsgálat ismétlésére utasított három hónap múlva.

Máj. 14. Szikra Gyula növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges és a latinból jó eredménnyel.

Máj. 23. Patay József dr. kolozsvári és Bielek Ede trencsényi tanárok, rendtársaink sikertelen pedagógiai vizsgálat után látogatást tettek az intézetben. – Majtényi János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a mennyiségtanból jó és a természetanból elégséges eredménnyel.

Máj. 24. Az egyetemen sub auspiciis regis doktori avatást tartottak Zichy János gróf, vallás- és közokt. min., kir. képviselő³⁵⁴ előtt, ki az avatás után a küldöttségek

³⁵⁴ Vásonkői gróf Zichy János (Nagyláng, 1868. máj. 30.–Nagyláng, 1944. jan. 6.) nagybirtokos.

tisztelgését fogadta, amelyekben mi is részt vettünk.

Máj. 25. Nyári István növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, a latinból és görögből elégséges eredménnyel.

Máj. 27. Bárdi István növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a mennyiség- és természettanból elégtelen eredménnyel, miért is a vizsgálat ismétlésére utasított egy év múlva.

Máj. 28. Söjtöri Károly növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból és latinból jó eredménnyel. – Wolf János növendék tanári szakvizsgálatot tett a mennyiségtanból elégséges és a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 29. Egyetemi templomunkban a mai Úrnapi körmenet alkalmával a szentbeszédet Hám Antal dr. tanár úr mondta.

Máj. 30. Vizsgálat a német és francia nyelvekből.

Máj. 31. Szöllösi Károly növendék tanári szakvizsgálatot tett a mennyiségtanból elégséges és a természettanból jó; Csonka Mihály növendék pedig a mennyiség- és természettanból jó eredménnyel.

Június 1. Városunkban az orszgy. képviselők választása folyt le, s az I. kerületben megválasztott Kálmán Gusztáv kereskedelmi államtitkár,³⁵⁵ munkapárti és a II. kerületben Bánffy Miklós gróf, volt főispán,³⁵⁶ pártunkívüli programmal.

Jún. 3. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az intézeti igazgató elnökle alatt.

Jún. 7. A II. félévi előadásokat befejeztük.

Jún. 8. Pusch Ödön és Frick József növendékek bölcsészettudori szigorlatot tettek a magyar irodalomból, mint főtárgyból, s a magyar nyelvészetből és a latin irodalomból mint melléktárgyakból: cum laude. – Bárdi István és Majtényi János növendékek beadván elbocsátó kérvényeiket távoztak az intézetből.

Jún. 10. Az I. és II. évesek félévi vizsgálata a neveléstörténetből az igazgató elnökle alatt.

Jún. 11. Az egyetemen Pusch Ödön és Frick József növendékeket bölcsészettudorokká avatták.

Jún. 12. A megyéspüspök úr ma városunkban bérmált. – Veszprémben Takács József tb. kormánytanácsos, házfőnök és főgimnáziumi igazgató úrnak 40 éves szolgálati jubileumát ünnepelték nagy lelkesedéssel, amelyre intézetünk is elküldötte üdvözlétét. – Keller János máramarosszigeti házfőnök és főgimnáziumi igazgató úr, mint az erzsébetvárosi főgimnáziumnak érettségi kormánybiztosa³⁵⁷ megállapodott

1894-től a főrendiház tagja. 1896-tól 1918-ig orszgy. képviselő. 1910–1913 között és 1918-ban vallás- és közokt. min. 1922-től nemzetgyűlési, illetve orszgy. képviselő.

³⁵⁵ Kisóczy és szentandrászi Kálmán Gusztáv (1859–1937) államtitkár.

³⁵⁶ Losoczy gróf Bánffy Miklós, írói álneven Kisbán Miklós (Kolozsvár, 1873. dec. 30.–Bp., 1950. jún. 5.) politikus, író. 1906-tól 1910-ig Kolozs vm. főispánja. 1912-től az első világháború végéig a budapesti Nemzeti Színház és a Magyar Operaház intendánsa. 1926-ban hazatért Erdélybe. 1928-tól az Erdélyi Helikon főszerkesztője. 1939–40 között a Nemzeti Újjászületés Frontjának nemzetiségi szervezeteként létrehozott Magyar Népközösség elnöke.

³⁵⁷ Keller János (Városlőd, 1861. ápr. 8.–Magyaróvár, 1938. nov. 17.) házfőnök. 1903 és 1914

városunkban s látogatást tett az intézetben is.

Jún. 13. A ferencrendiek szt. Antal ünnepi nagymiséjén növendékeink segédkeztek, s az alkalmi szt. beszédet Komáromy Dezső dr. prefektus úr mondotta.

Jún. 14. Gál István növendék beadván elbocsátó kérvényeiket távozott az intézetből. – A ft. rendkormánynak hivatalos értesítése szerint a kereskedelmi minisztérium a felekezeti tanároknak is engedélyezte a vasúti félárú kedvezményt, amelyre szóló igazolványokat tényleg kaptunk is.

Jún. 15. Az I–III. évesek félévi vizsgálata az egyháztörténelemből az igazgató elnöklete alatt. – A rendfőnök úr a generális engedélyével rendkívüli rendi nagygyűlést hirdet Budapestre július hó 8-ára, amelynek egyedüli tárgya a rendi unióból kifolyó ügyeinknek rendezése a Szentszék által.

Jún. 17. Társházunk főnöke meghívja az intézeti elöljárókat, hogy a társház helyi gyűlésében gyakorolják választójogukat. Az elöljárók azonban elhatározzák, hogy joguk fenntartásával most sem kívánnak vele élni.

Jún. 17. Szöllösi Károly, Tóth Lajos, Csonka Mihály, Wolf János, Pusch Ödön dr. és Frick József dr. végzett növendékek hittanári képesítő vizsgálatot tettek, amely után Budapestre utaztak, ahol Kohl Medárd püspök úr áldozópapokká szentelte föl.

Jún. 20. Hálaadó isteni tisztelet után az I–III. évesek félévi vizsgálata a bibliumból Hám Antal dr. tanár úr elnöklete alatt, mert a rendfőnök úr a nagygyűlés előkészítése miatt nem jelenhetett meg. A vizsgálat után megtartottuk zárógyűlésünket s a növendékek elbúcsúzáván, rendfőnöki engedéllyel a nagy szünidőre szüleik körébe távoztak.

Jún. 26. A Budapesten tartott nagy repülőversenyek után ma városunkban Frey André francia aviatikus végzett mutatványokat a repülésből egy biplánon a katonai gyakorlótéren, ahol óriási közönség sereglett össze.³⁵⁸

Jún. 28. Hám Antal dr. tanár úr a nagy szünidőre Csongrádmindszentre utazott.

Július 1. Az intézeti igazgató a ház vezetését Komáromy Dezső dr. prefektus úrnak adta át, s a rendi nagygyűlésre Budapestre utazott.

1910. júl. 8.

Rendkívüli rendi nagygyűlés Budapesten

A rendfőnök úr által kihirdetett rendkívüli rendi nagygyűlés 1910. évi júl. hó 8-án nyitott meg s az előírt formák szerint 67 taggal megalakulván, a rendfőnök úr előterjesztette a nagygyűlésnek egyetlen tárgyát, a rendi unióból kifolyó ügyeinknek rendezését a Szentszék által, amennyiben a rendkormány 1910. év júl. hó 1-én a Szentszéknek következő határozatát vette a generalatustól:

között máramarosszigeti házfőnök, a megyei törvényhatóság és a városi képviselőtestület tagja.

³⁵⁸ André Frey francia aviatikus, párizsi mérnököt Vas Emil tanár hívta meg, hogy Sommer típusú biplánjával repülőbemutatót rendezzen. Kipróbálta a helyi aviatikus-kollégája, Vas Emil által épített Blériot rendszerű gépét is. Lásd BENEDEK István, *Repülőmodellezés Kolozsváron*, Kolozsvár, 1996, 11.

Beatissime Pater

Emmanuel Sanchez a Virgine Dolorosa, Ordinis Scholarum Piarum Praepositus generalis, ad Sanctitatis Vestrae pedes provolutus humiliter exponit, quod audito Consilio suae Congregationis nec non Consistorii P. Provincialis Hungariae, ad solvendas difficultates ex „Motu Proprio” Sanctitatis V. die 29 Julii 1904 edito, provenientes circa unionem Provinciae Scholarum Piarum Hungariae cum aliis Ordinis Provinciis, ut omnes sint unum ovile sub uno Pastore, sequentes articulos redegerit, qui supremae Sanctitatis V. approbationi subiiciuntur, videlicet:

1-um. Ut facultas Provinciae Hungaricae detur Capitula celebrandi iuxta Directorium, quo centesimum quintum iam annum felici et probata experientia utitur.

2-um. Ut a P. Generali licentia exquiratur ad praedicta Capitula convocanda sicut in nostris Constitutionibus praecipitur part. III. cap. IV. num. 21 et 23; et in Capitulo Provinciali, quod praecedat Capitulo Generali, rite eliquantur duo vocales, qui cum P. Provinciali ad Capitulum generale accedere debent.

3-um. Ut ad P. Praepositum Generalem mittantur duo exemplaria Actorum Capituli celebrati, ut ab eodem approbentur, quorum alterum remittatur in archivio secreto P. Provincialis custodiendum, alterum vero in archivio generali reponatur.

4-um. Ut novitii instruantur quo pacto dependant non a proprio Provinciali tantum, verum etiam ab Ordinis capite, successore Sancti Josephi Calasantii, nempe a P. Praeposito generali.

5-um. Item cum novitii suam quisque professionis formulam (simplicis vel solemnem) scribant seu deponant in manus proprii P. Provincialis, etiam alteram omnium nomine exaratum et a singulis subscriptam formulam, Romam, mittant in archivio generalis adservandam sequentis tenoris:

In nomine Domini. Amen. – Nos infrascripti omnes, qui Praepositio Provinciali nostro P. N. a Sancto N. die ... mense ... anno ... Vacii (simplicem, vel solemnem) professionem emisimus, eadem occasione attestamur agnoscere nostrum Praepositum Generalem Reverendissimum P. N. a S. N. locum Dei teneat, eiusque legitimos successores, et omnes, in unitate Ordinis, filios S. P. N. Josephi Calasantii a Matre Dei nos profiteremur.

6-um. Ut recognoscatur ius et obligatio P. Praepositi Generalis invisendi omnes domos illius Provinciae prout describitur in nostris Constitutionibus, his tamen in Visitatione omnino exceptis, quae ad saecularis Gubernii vigilantiam vel iurisdictionem pertineant.

7-um. Ut nullus Religiosorum Romam accedat, quin prius a suo Provinciali veniam in scriptis obtineat, cum onere se sistendi coram P. Praeposito Generali, et commemorandi in Domo, quam ipse illi assignaverit.

Et Deus etc.

1669/10.

Vigore specialium facultatum a SS. Domino Nostro concessarum, Sacra Congregatio negotiis Religiosorum Praeposita, attenta instantissima commendatione

Superiorum Generalium Scholarum Piarum benigne adnuit arbitrio et conscientiae P. Praepositi Generalis per modum specialissimae gratiae in exemplum non afferendae, ut, cum voto deliberativo sui Consilii, super praemissis omnibus providere possit iuxta preces, servatis ud unquem articulis propositis, monitisque Religiosis Hungariae, ut in spiritu Sancti Fundatoris quotidie proficere satagant, ut eorum personae et opera catholicae puerorum institutionis ipsis commissa uberrimis a Deo benedictionibus donentur.

Datum Romae, 25 Junii 1910.

Fr. I. L. Card. Vives praef.

Vi facultatis benigne Nobis in praesertim Decreto concessae, et de consilio et voto nostrorum PP. Adistentium, illud libenter executioni demandamus, firmissime persuasi quod haec specialissima gratia nostris tributa Hungaricis Sodalibus novos excitabit stimulos praesentissimasque addet vires, ut in spiritu intelligentiae ac pietatis iidem proficiant; satagantque Constitutiones S. P. Nostri Fundatoris accurato opere complere, quo puerorum rectae Institutioni atque propriae animarum sanctificationi prospicientes, nen non unum corpus in religiosa unitate filiali-que obsequio cum Ordinis Capite efformantes, uberrimis a Deo, uti optamus, benedictionibus donentur.

Datum Romae, apud S. Jos. Calas. Die 29 mensis Jun. An. 1910.

Emmanuel Sanchez a V. Dolorosa
Praep. Generalis

Reg. Fol. XXXVI.

Henricus Torres a V. de Carm. secr.

A Szentszéknék ezen határozata százados szokásainkat szentesítette úgy, hogy ezentúl a magyar rendtartomány autonómiájáról lehet szó. Miért is a nagygyűlés hálaival a Szentszék iránt, köszönettel a rendi generális, a prokurátor generális és Váry Gellért asszisztens-generális fáradozásaiért még ugyanaznap az előírt formában egyetlen üléssel véget ért, s ezzel az évekre terjedő reformmozgalmak is szerencsés befejezést nyertek.

Júl. 11. Az intézeti igazgató úr visszatért. – A rendkormány az intézet közös helyiségeinek villamos-világítását engedélyezte.

Júl. 12. Friedreich Endre dr. budapesti tanár-rendtársunk átutazóban látogatást tett az intézetben is.

Júl. 13. B. Pisztory Mór dr. halálának évfordulóján özvegye ismét megjelent a kápolnánkban tartott gyászmisén. – Csák Czirjék dr. minorita házfőnök³⁵⁹ úr látogatást tett az intézetben.

Júl. 17. A rendi mutációt megküldettek; végzett növendékeink tanároknak alkalmaztatnak s I. évesekül kilenc növendék küldetik Kecskemétről, Rózsahegyőről és

³⁵⁹ Csák Czirjék (†Kiskunfélegyháza, 1855. dec. 28.) házfőnök, gimn. igazgató. 1879–1886 között a nagybányai főgimn. tanára, 1886-tól szilágysomlyói gimn. igazgató és házfőnök.

Vácról.

Júl. 18. Vörös Cirill dr. és Nagy József budapesti tanárok, rendtársaink átutazóban látogatást tettek az intézetben is.

Júl. 20. Komáromy Dezső dr. prefektus úr a szünidőre Zentára utazott.

Júl. 22. Rauchbauer József dr. selmebányai házfőnök és főgimn. igazgató³⁶⁰ úr átutazóban látogatást tett az intézetben is, s nevét beírta krónikánkba.

Júl. 23. Ormándy Miklós dr. budapesti tanár-rendtársunk és útítársa Mika Ferenc székesfővárosi hitoktató látogatást tettek az intézetben, s neveiket beírták krónikánkba.

Júl. 25. A villanyvilágítást bevezették házunkba, s ma este először gyűlt ki a villanykörte.

Augusztus 4. Gutjahr Károly növendék elbocsátó kérvényt küldött az igazgató-sághoz. – A kőművesek a nyár folyamán új ablakokat raktak be a ház udvari homlokzatán, s ma az egész udvari részt újból meszelték.

Aug. 10. Lóky Béla dr. kolozsvári tanár, debreceni házfőnök és főgimn. igazgatóvá neveztetvén ki, búcsúlátogatást tett az intézetben.

Aug. 12. A rendkormány Bárdi István, Majtényi János, Gál István, Wagner György és Gutjahr Károly növendékeket elbocsátotta.

Aug. 15. Az akadémiai diplomunk nagyboldogasszonyi búcsúja alkalmából mindnyájan társházunk vendégei voltunk.

Aug. 18. Őfelsége születésének 80. évfordulója alkalmából városunk is lobogó-díszet öltött, s mindnyájan jelen voltunk a főtemplomban tartott hálaadó isteni tiszteleten. – Mondik Pál podolini házfőnök és gimn. igazgató³⁶¹ úr átutazóban látogatást tett az intézetben is.

Aug. 26. Pintér Ferenc³⁶² és Berényi Mátyás³⁶³ társházunk új tanár tagjai látogatást tettek az intézetben.

Aug. 28. Szt. Atyánk ünnepe akadémiai diplomunkban növendékeink segédletével, amely alkalomból mindnyájan társházunk vendégei voltunk. – Hám Antal dr. tanár és Komáromy Dezső dr. prefektus urak este visszatértek.

Aug. 29. Varjú János³⁶⁴ és Kolozsvári Lajos³⁶⁵ társházunk új tanár tagjai látogatást tettek az intézetben.

³⁶⁰ Rauchbauer József (Esztergom, 1855. febr. 11.–Trencsén, 1934. aug. 1.) házfőnök. 1906 és 1919 között selmebányai házfőnök és főgimn. igazgató.

³⁶¹ Mondik Pál (Munkács, 1864. jan. 14.–Temesvár, 1945. okt. 11.) házfőnök. 1905 és 1909 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár, 1910-től 1914-ig podolini házfőnök és gimnáziumigazgató.

³⁶² Pintér Ferenc (Rábafehérvás, 1878. febr. 19.–Pannonhalma, 1960. márc. 16.) főgimn. tanár. 1911 és 1912 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁶³ Berényi Mátyás (†Perjámos, 1881. ápr. 29.) főgimn. tanár. 1911 és 1924–1926-ban kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁶⁴ Varjú János (Balassagyarmat, 1861. febr. 10.–Kolozsvár, 1915. febr. 26.) főgimn. tanár. 1910 és 1915 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁶⁵ Kolozsvári [Kolosvári, Kolosváry] Lajos (Aknaszlatina, 1883. jún. 10.–Bp., 1949. aug. 18.) főgimn. tanár. 1911–1912 és 1922–1935 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

Szeptember 1. Kucsera Rezső társházunk új tanár tagja³⁶⁶ látogatást tett az intézetben. – Ma a város, s egész Kolozs vm. fölött óriási felhőszakadás vonult el, melynek következtében a Nadas-patak árvize nagy károkat okozott a városban, s néhány napra a vasúti közlekedést is megakasztotta úgy, hogy visszatérő növendékeink csak kerülő úton érkezhettek be. Házunkban azonban csak a fő gyűjtőakna szakadt be. – Alakuló ülésünket megtartottuk.

Szept. 5. Az új tanévet 27 növendékkal megnyitottuk, s utána háromnapos sz. gyakorlatot tartottunk, amely szeptember 8-án a felajánlási szertartással fejeztetett be.

Szept. 12. A rendfőnöki körlevél és a *familia domus* felolvasásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1910–1911-iki tanévre

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, tb. kormánytanácsos, intézeti igazgató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság elnöke, gyóntatók s fölszentelendők vizsgálója.

Hám Antal hittudor, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár s főgimn. hittanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Komáromy Dezső hittudor, intézeti lelki igazgató, gyóntató és prefektus, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett IV. éves tanárjelölt:

Bellai Máté

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. éves:

Gáspár Ferenc

III. évesek:

Szira Béla

Nyári István

Csomor Lajos

Szikra Gyula

Söjtöri Károly

Dragos Károly

Somhegyi Ferenc

László József

II. évesek:

Kis Kálmán

Szimon Endre

Gröger Lajos

Gáspár Gyula

Peszszér János

Sütöry István

³⁶⁶ Kucsera Rezső (*Währing, 1878. jan. 23.) piarista, gimn. tanár 1900-tól Veszprémben, Temesvárott, Sátoraljaújhelyen, végül 1910-től Kolozsvárott, ahol 1911-ben kilépett a rendből.

Varga János

Fürtös Lajos

I. évek:

Krisztin Ernő

Tóth Jenő

Lengyel János

Panyik-Tóth József

Kocsis Vince

Taugner Mátyás

Szomorú Árpád

Acsay József

Simor Antal

Szept. 13. A teológiai előadásokat megkezdettük.

Szept. 27. Morvay Ferenc debreceni tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Október 26. Csomor Lajos növendék tanári kiegészítő szak-alapvizsgálatot tett az intézetben.

Okt. 27. Rasso vszky Gyula rózsashegyi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Okt. 31. A megyéspüspök úr Váro sy Gyula dr. kalocsai érsek,³⁶⁷ metropolita hála alkalmából gyászmisét rendelt el egyházmegyéje minden templomában, s ezért kápolnánkban is rózsafüzérrel végezzük a szt. misét a boldogult érsek lelki üdvéért.³⁶⁸

November 5. A ft. rendkormány körlevélben értesíti a rendházakat, hogy [Emmanuel] Sanchez Manó generálisunk Rómában nov. 3-án elhunyt. A magyar rendtartomány jóakaró főnökét gyászolja benne, akinek kiváltságos helyzetét köszönheti az unió után, s azért emlékét hálás kegyelettel meg fogja őrizni.

Nov. 21. Ma hirdettetett ki ft. [Aegedius] Bertolotti Egyed vicarius generalis körlevele, amelyben tudatja, hogy a capitulum generale megtartásáig a rend ügyeinek vezetését átvette.

December 18. A Szentatya *Sacrorum Antisitum motu proprio*-jával a modernizmus ellen lép föl teljes tekintélyével s legfőbb ellenszerül az antimodernista eskü letételét követeli minden paptól, amelyet a rendfőnök úr intézkedése szerint mi társházunk tagjaival együtt ma tettünk le.

Dec. 20. Az I. félévi előadásokat befejeztük.

Dec. 24. Három s illetőleg egynapi szt. gyakorlat után ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban Gáspár Ferenc IV. éves és Söjtöri Károly, Somhegyi Ferenc s Nyári István III. éves intézeti növendékek, míg a többiek megújították fogadalmaikat.

A rendi unió helyreállítása után tartott ezen első ünnepélyes fogadalmat a bevendő intézeti igazgató a következő beszéddel vezette be:

³⁶⁷ Váro sy Gyula (Zombor, 1846. aug. 13.–Kalocsa, 1910. okt. 28.) róm. kat. püspök. 1878-tól az érseki könyvtár igazgatója, 1880-ban a kasszeminárium aligazgatója és az érseki papnevelde teológiai tanára, majd 1898-tól a Központi Szeminárium rektora. 1901-ben székesfehérvári püspök, 1905-ben kalocsai érsek.

³⁶⁸ Ezt követően a kötetben egy vizitációs bejegyzés olvasható: „Vidit die 17-a mensis Maji 1911 Gerardus Váry Delegatus Visitor Generalis”

Dilecti Fratres!

Ex gratia specialissima Sedis Apostolicae Provincia Sch. P. Hungarica ad novam pervenit epocham, quum unione provinciarum restituta simul et antiquae illius consuetudines sanctione canonica donarentur.

Cum igitur postulantes vos nunc ex delegatione R. P. Provincialis ad professionem solemnem iuxta formam nostram antiquam admitto, omnes vos secundum articulos unionis sancte servandos occasione professionis huius solemnis attestare debetis: agnoscere nostrum Praepositum Generalem, pro nunc Vicarium Generalem Reverendissimum P. Aegidium a S. Josepho Calasancio, locum Dei tenentem, eiusque legitimos saccessores et omnes, in unitate Ordinis, filius vos S. P. N. Josephi Calasantii a Matrei Dei profiteri.

Quod equidem facile et libenter praestare poteritis, equum nunquam quisquam nostrum in hanc partem Domini vocatus alius quam verus S. Patris Nostri filius esse cuperet, ideoque etiam omnes nos, qui in spiritu intelligentiae ac pietatis secundum regulam Legiferi nostri Calasantii educati sumus, promptissime huius S. Patris Nostri successores Supremos Ordinis Magistros agnovimus. Nunc autem post unionem Ordinis, vos, Carissimi, alacrius veritati huic adhaerere et in spiritu Sancti Fundatoris quotidie proficere debebitis, ut ex voto benignissimi nobis Summi Pontificis cuncta opera nostra catholicae puerorum institutionis uberrime a Deo benedictionibus donentur. Amen.

Dec. 30. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az intézeti igazgató elnöklete alatt.

Dec. 31. A I–III. évesek félévi vizsgálata a fundamentalisból Hám Antal dr. teológiai tanár úr elnöklete alatt.

1911

Januárius 1. A törvény által előírt orsz. népszámlálásnak végrehajtása a népszámlálási lapok kitöltésével.

Jan. 5. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a gyakorlati szertartásból és az I. és II. évesek félévi vizsgálata a bölcsészetből az igazgató elnöklete alatt.

Jan. 12. Az I–III. évesek félévi vizsgálata az egyházjogból az igazgató elnöklete alatt, amely után megtartottuk a záró-gyűlést s az I. félévet befejeztük.

Jan. 14. A II. félévi előadásokat megkezdtük.

Jan. 29. A rendi kormánytanács elrendelte, hogy az Akademia Kalazantiana ez évi díszgyűlésének keretébe a rendfőnök úrnak 50 éves jubileuma is felvétessék, s azért a díszgyűlés Gábor napján, vagy a rákövetkező Gyümölcsoltó Boldogasszony napján tartassék.

Februárius 18. Erdélyi László dr. pannonhalmi bencés,³⁶⁹ a magyar művelődés

³⁶⁹ Erdélyi László (Zsigárd, 1868. márc. 2.–Zalavár, 1947. aug. 17.) bencés szerzetes, történetíró, egy. tanár. 1892–1910-ben főiskolai tanár, majd levéltáros és főkönyvtáros Pannonhalmán; 1911-től egy. tanár Kolozsvárott, 1919–38 között Szegeden. 1936–37-ben egy. rektor. 1938–1947

történetének újonnan kinevezett egy. tanára látogatást tett az intézetben, s nevét beírta krónikánkba.

Március 3. Simor Antal növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Márc. 5. A bérházban a kőlépcső feljárt bedőléssel fenyegetett s azért lebontott, s új falépcső feljárt alkalmaztatott.

Márc. 16–19. Komáromy Dezső dr. intézeti prefektus, spirituális úr, a szeminárium jogász ifjúságának húsvéti szt. gyakorlatát vezette.

Márc. 21–25. Komáromy Dezső dr. intézeti spirituális úr a főgimnázium ifjúságának húsvéti szt. gyakorlatát vezette.

Márc. 25. Az Akademia Kalazantiana ma tartotta meg évi díszülését a rendfőnök úrnak 50 éves tanügyi működésének ünneplésével kapcsolatban, amelyen a társház tagjain kívül Márki Sándor dr. és Erdélyi László dr. egy. tanár urak is jelen voltak.

Április 1. Acsay Antal dr. budapesti egy. és Kalazantinumi tanár-rendtársunk³⁷⁰ kormánybiztosul a tanító és tanítónő képezdek megvizsgálására küldetvén ki, látogatást tett az intézetben s nevét beírta vendégekönyvünkbe.

Ápril. 6. Tóth Lajos szegedi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápr. 16. Háromnapi szt. gyakorlat után ma végeztük a húsvéti fogadalomújítást házi kápolnánkban.

Ápr. 18. Hám Antal dr. teológiai és főgimn. tanár úr az egyházmegyei vigilantia bizottság ülésére Gyulafehérvárra utazott s onnan 19-én tért vissza.

Ápr. 28. A rendkormány értesíti a házakat, hogy a vikárius generális a magyar provincia megvizsgálására ft. Váry Gellért asszisztens-generálist küldte ki vizitátor generálisként, aki jövetelét táviratilag fogja bejelenteni.

Május 6. Peszeszér János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a latinból elégséges és a görögből jó eredménnyel.

Máj. 7. A megyéspüspök úr ma ismét városunkban bérált.

Máj. 10. Gröger Lajos növendék tanári szakvizsgálatot tett a magyarból és németből elégséges eredménnyel.

Máj. 11. Kis Kálmán növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a mennyiségtanból dicséretes és természettanból jó eredménnyel.

Máj. 13. Gáspár Gyula növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a mennyiség- és természettanból jó és Fürtös Lajos növendék a magyar-

között perjel Zalaapátiban. Főbb művei: *Magyarország társadalma XI. századi törvényeiben*, Bp., 1907; *Az egyházi vagyon eredete és jellege Magyarországon*, Bp., 1913; *Magyar művelődéstörténet I–II*, Kolozsvár, 1915, 1818; *A magyar lovagkor társadalma és művelődése 1205–1526*, Bp., 1932; *Magyarország törvényei Szent Istvántól Mohácsig*, Bp., 1942.

³⁷⁰ Acsay [Acsai] Antal (Felsőalpár, 1861. okt. 28.–Bp., 1918. szept. 10.) főgimn. tanár. 1895-től a budapesti papnevelő és tanárképző főiskola tanára, 1897-ben a budapesti tudományegyetem pedagógia történetének mt., 1907-től a hittudományi karon a neveléstudomány előadója. 1898-ban lefordította és jegyzetekkel ellátta Aeneas Sylvius Piccolomini (II. Piusz) „A gyermekevelés” című munkáját.

ból, a mennyiség- és természettanból elégséges eredménnyel.

Ft. Váry Gellért asszisztens generális úr, mint vizitátor generális este városunkba érkezett és társházunkba szállt.

1911. máj. 14. – máj. 18.

A vizitátor generális hivatalos látogatása

A két ház tagjai máj. 14-én délelőtt a társház ebédlőjében gyűltek össze, ahol a vizitátor generális kihirdette megbízólevelét a magyar rendtartomány házainak hivatalos látogatásáról, s mivel azt rövid idő alatt egymaga nem végezhetné, közölte azt is, hogy a 12 északi rendházunk vizitációjára ft. Hénap Tamás dr. konzultor urat delegálta, aki működését vele egy időben megkezdette. – Május hó 15-én reggel 6 ½ órakor a vizitátor szentmisét tartott az egyetemi templomunkban, amely után az elhunyt rendtagokról emlékeztünk meg, mire a nap folyamán és 16-án a társház vizitációja következett, majd 17-én a Kalazantinum vizitációja, amikor is a vizitátor úr 6 órakor szentmisét mondott házi kápolnánkban, majd a ház könyveit vizsgálta meg és láttamozta, után pedig szobáról-szobára járván mindenkit meglátogatott nálunk megebédelvén, megelégedettségének kifejezésével ment át társházunkba. Délután 3 órakor a társház ebédlőjében ismét összegyülekezvén a vizitátor úr az absolutio a censuris és benedikcióval hivatalos látogatását befejezte és máj. 18-án a házfőnök úr kíséretében továbbutazott Debrecenbe.

Máj. 18. Csomor Lajos növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Máj. 21. Böhm Károly dr. a bölcsészetnek ny. r. tanára egyetemünkön, máj. 18-án meghalt, s az egyetem lépcsőházából ma kísértük utolsó útján az állomásra, ahonnan Besztercebányára³⁷¹ szállították.

Máj. 25. Gáspár Gyula növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Máj. 26. Bellai Máté és Gáspár Ferenc növendék tanári szak-alapvizsgálatot tettek a mennyiség- és természettanból jó-jó eredménnyel. – Sütöry István növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a németből elégséges és a latinból jó eredménnyel. – Varga János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a görögből elégséges eredménnyel, de a latinból és az ókor történetéből a vizsgálat ismétlésére utasított félév múlva.

Máj. 27. Szimon Endre növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a történelemből jó és a latinból elégséges eredménnyel.

Máj. 29. Egyetemi mai záróünnepélyén a pályázók közül Szira Béla növendékünknek *Illésbázy István élete* című pályaművét tüntették ki a magyar történelmi 200 ks pályadíjjal.

Máj. 31. Félévi vizsgálat a francia és német nyelvekből.

Június 1. Wolf János és Pusch Ödön dr. tatai tanárok tanár-rendtársaink sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

³⁷¹ Besztercebánya, Banská Bystrica (ma Szlovákia).

Jún. 3. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az intézeti igazgató elnöklete alatt.

Jún. 7. A félévi teológiai előadásokat befejeztük.

Jún. 10. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a gyakorlati szertartástanból és az I–II. éveseké a pedagógiából az igazgató elnöklete alatt.

Jún. 13. Hénap Tamás dr. kormánytanácsos, tanulmányi ügyvezető úr este városunkba érkezett s társházunkba szállt.

Jún. 14. Az I–III. évesek félévi vizsgálata az egyházjogból Hénap Tamás dr. konzultor úr elnöklete alatt, ki a vizsgálat után hivatalos látogatást is végzett az intézetben és csak 16-án utazott vissza Budapestre.

Jún. 18. Úrnap körmenet egyetemi templomunkban, amely alkalomból növendékeink segédkeztek és énekeltek, az ünnepi beszédet pedig Komáromy Dezső dr. prefektus úr tartotta.

Jún. 19. Bellai Máté és Gáspár Ferenc végzett IV. éves növendékeink hittanári képesítő vizsgálatot tettek jeles eredménnyel, amely után Budapestre utaztak, ahol Kohl Medárd püspök úr felszentelte őket.

Jún. 20. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a fundamentalisból Komáromy Dezső dr. prefektus úr elnöklete alatt, amely után megtartottuk záró-gyűlésünket s a tanévet befejezván, növendékeink a nagy szünidőre szüleik körébe távoztak. – A záróülés határozatából Csósz Imre dr. váci tanár urat 50 éves tanári jubileuma alkalmából üdvözlöttük.

Jún. 28. Hám Antal dr. teológiai tanár úr rokonai látogatására Nagyenyedre utazott, s onnan 29-én tért vissza.

Július 2. Russel Károly intézeti igazgató és Hám Antal dr. teológiai tanár úr Jakabházy Zsigmond dr. intézeti orvos úr leányainak lakodalmára az Udvarhely megyei Siménfalvára³⁷² utaztak, ahol a kat. párt az intézeti igazgató eskette, s ahonnan egy székelyföldi körút után 7-én tértek vissza.

Júl. 5. Gózon István plébános, Dulósy Jenő hitoktató és Madary János rendőrfőkapitány Zentáról egy erdélyi körút alkalmából háznak vendégei voltak.

Júl. 8. Hám Antal dr. teológiai tanár úr a nagy szünidőre Csongrádmindszentre utazott.

Júl. 10. Komáromy Dezső dr. prefektus úr a nagy szünidőre Zentára utazott.

Júl. 13. Boldogut Pisztory Mór dr. ny. egy. tanár és orszgy. képviselő halálának évfordulója, amely alkalomból özvegye, fia Pisztory Zoltán dési törvésszéki bíró, s az ismerős családok tagjai jelentek meg a szt. misén házi kápolnánkban.

Júl. 17. Kuzsinszky Bálint dr. egy. tanár³⁷³ Budapestről, aki régészeti tanfolya-

³⁷² Siménfalva, Șimonești (ma Románia).

³⁷³ Kuzsinszky Bálint (Szabadka, 1864. nov. 6.–Bp., 1938. aug. 23.) régész, egy. tanár. 1899-ben az Aquincumi Múzeum és a Székesfővárosi Múzeum alapítója és igazgatója. 1892-ben a budapesti egy. mt., 1911-től az ókori egyetemes történelem, 1914–1930-ban az érem- és régiségtan ny. r. tanára. 1919-től az Országos Magyar Régészeti Társulat elnöke. Főbb művei: *A Balaton környékének archeológiája*, Bp., 1920; *Aquincum*, Bp., 1934.

mot tart itt középisk. tanárok számára, házunknak ismételten vendége volt.

Júl. 18. A rendi mutációt megkaptuk. IV. éves növendékeink tanárokul alkalmaztatnak s I. évesekül tíz növendék rendeltetett az intézetbe Kecskemétről, Rózsahegyről és Vácról.

Júl. 26. Szira Béla növendék Budapestről leküldötte rendi öltönyét s betegeskedése címén elbocsátását kéri rendünk kötelékéből.

Júl. 29. Az Emke díszes meghívót küldött 25. éves jubiláris közgyűlésére, amelyet megköszönvén bejelentetett, hogy a díszközgyűlésen az intézet is képviselteti magát.

Augusztus 2. Prónai Antal dr. budapesti tanár-rendtársunk átutazóban látogatást tett az intézetben is.

Aug. 15. Nagyboldogasszony búcsúja egyetemi templomunkban, amely alkalomból mindnyájan társházunk vendégei voltunk.

Aug. 26. Komáromy Dezső dr. prefektus úr Zentáról a prefektusi konferenciára Budapestre utazott, s onnan tért vissza az intézetbe.

Aug. 27. Szt. Atyánk ünnepe egyetemi templomunkban, amely alkalomból az ünnepi beszédet Komáromy Dezső dr. prefektus úr mondotta, s délben mindnyájan ismét társházunk vendégei voltunk.

Aug. 29. Hám Antal dr. teológiai tanár úr visszatért az intézetbe.

Szeptember 2. Tóth Jenő növendék elbocsátó kérvényt küldött be Budapestről, ahol joghallgatónak iratkozott be. – Alakuló gyűlésünket megtartottuk.

Szept. 3. Krisztin Ernő növendék a gyülekező növendékekkel szintén nem tért vissza az intézetbe, hanem elbocsátó kérvényt küldött be Budapestről.

Szept. 5. Az intézeti növendékek az előző napok alatt összegyülekezvén, az új tanévet 29 növendékkal nyitottuk meg csendes *Veni Sancte*-val és háromnapos szentgyakorlat után szept. 8-án felajánlottuk az intézetet Jézus szentséges Szívének oltalmába.

Szept. 8. Az Emke 25 éves jubiláris közgyűlése városunkban orsz. ünnepség keretében, amelyen az intézet képviselőjében az igazgató és prefektus is megjelentek, ezen alkalomból Fetser Antal főlszentelt püspök, nagyváradi püspöki helynök³⁷⁴ úr látogatást tett az intézetben.

Szept. 12. A rendfőnöki körlevél és a *familia domus* kihirdetésével házunk megalakult, amely alkalomból kihirdettetett a vikárius generális körlevele is, amelyben 1912. évi júl. 22-re Capitulum Generalet hív össze Rómában.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1911–1912-iki tanévre

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, tb. kormánytanácsos, intézeti igazgató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvá-

³⁷⁴ Fetser Antal (Nagykároly, 1862. jan. 14.–Győr, 1933. okt. 6.) megyéspüspök. Nagyváradon tanulmányi felügyelő, 1888-tól papnevelő intézeti lelki igazgató. 1893-ban szentszéki ülnök, 1895-ben püspöki titkár. 1906-ban paleopoliszi c. püspök. Szmrecsányi Pál nagyváradi megyéspüspök halála után káptalani helynökként kormányozta az egyházmegyét. 1914-ben győri megyéspüspök.

ri bizottság elnöke, gyóntatók s fölszentelendők vizsgálója.

Hám Antal hittudor, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár s főgimn. hittanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Komáromy Dezső hittudor, intézeti lelki igazgató, gyóntató és prefektus, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett IV. éves tanárjelöltek:

Söjtöri Károly	Somhegyi Ferenc
Nyári István	

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. évesek:

Szikra Gyula	Dragos Károly
László József	

III. évesek:

Kis Kálmán	Varga János
Gröger Lajos	Szimon Endre
Peszszér János	Sütöry István
Fürtös Lajos	

II. évesek:

Lengyel János	Panyik-Tóth József
Kocsis Vince	Taugner Mátyás
Szomorú Árpád	Acsay József

I. évesek:

Széll József	Csász László
Somogyi Ferenc	Mundy András
Panner János	Mück József
Belyis Antal	Gregorich Izidor
Farkas Gábor	Dianiska Pál

Szept. 13. A teológiai előadásokat megkezdtük.

Szept. 20. Szöllösi Károly nagykárolyi és Csonka Mihály nyitrai tanárrendtársaink sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Szept. 26. Agárdy László társházunk új tanár tagja³⁷⁵ látogatást tett az intézetben.

Szept. 28. Doktori avatás az egyetemen sub auspiciis regis Balogh Jenő dr. val-

³⁷⁵ Agárdy [Klincso, Szegedi] László (Léva, 1883. júl. 19.–Bp., 1965. ápr. 8.) főgimn. tanár. 1912-ben kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

lás- és közokt. min. államtitkár,³⁷⁶ kir. képviselő jelenlétében, aki délután a város közintézetét látogatta meg, s ezek között rövid látogatást tett a Kalazantinumban is. – Mundy András növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Október 22. Jancsó György dr., egy. jogtanárnak³⁷⁷ temetésén jelentünk meg, aki még augusztusban halt meg hirtelen Riminiben; de porhüvelyét csak most hozhatták haza.

Okt. 26. A ft. rendkormány rendeletéből ma hirdettetett ki 1911. okt. 10-én hozott határozata, amely a színházba járást intézeteinkben teljesen beszünteti:

Mínthogy Ó szentsége a színházlátogatást mint világias szórakozást a papságnak megtiltotta, aminthogy az sem a budapesti központi szemináriumban, sem a cisztercita és premontréi tanárképzőkben, sem semmiféle más papnevelő intézetben megengedve nincs, ennél fogva a rendkormány az eddigi intézkedések hatályon kívül való helyezése mellett határozatilag kimondotta, hogy Kalazantinumi növendékeinknek a színházba járás még tanulmányi célból sem engedhető meg, s így sem esti, sem délutáni, sem ifjúsági színelőadásra nem bocsáthatók.

Okt. 31. Gröger Lajos növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

December 10. A temesvári Miasszonyunkról nevezett apácák a helybeli egyház-községgel nagy leánynevelő intézetet létesítettek városunkban,³⁷⁸ amelyben elemi, polgári, kereskedelmi, háztartási iskola és leánygimnázium foglaltatik, s ennek felszentelési ünnepélyét Marianum néven ma tartották meg.³⁷⁹ A szertartást a megyéspüspök úr végezte a meghívottak nagy sokasága jelenlétében, s az ünnepélyen intézetünk is képviselve volt.

Dec. 16. Kis Kálmán növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Dec. 18. Frick József dr. nagykarolyi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – A városban dühöngő tifuszbajrány miatt

³⁷⁶ Balogh Jenő (Devecser, 1864. máj. 14.–Bp., 1953. febr. 15.) jogász, egy. tanár. 1897-től ítélőtáblai bíró, 1900–10 között a budapesti egyetem büntetőjog tanára. 1910-től közokt. államtitkár és orszgy. képviselő. 1913-tól 1917-ig igazságügymin. 1920–35 között az MTA főtitkára, 1940–43-ban másodelnöke.

³⁷⁷ Kézdivásárhelyi Jancsó György (Tállya, 1853. febr. 24.–Rimini, 1911. aug. 14.): jogász, egy. tanár. 1887-től budapesti törvényszéki bíró, 1890-ben kolozsvári egy. mt. 1891-től kassai ítélőtáblai bíró, majd ugyanebben az évben kolozsvári egy. tanár (polgári törvénykezési jog). Főbb művei: *A magyar házassági vagyoni jog*, Bp., 1890; *Magyar polgári törvénykezési jog*, Kolozsvár, 1906; *A polgári perrendtartás rendszeres kézikönyve*, I–II, Bp., 1912.

³⁷⁸ Az új intézet vezetésével megbízott, Temesvárról érkezett Miasszonyunk iskolanővérek az elemi iskolában és a leányárvaházban Serbóczy M. Amanda főnöknő irányításával kezdték meg nevelőmunkájukat.

³⁷⁹ A Fehér Madonna nevére keresztelt Marianumot alapítója, Hirschler József kanonokplébános ezekkel a szavakkal adta át: „Legyen a Marianum temploma sok ártatlan szívnek, iskolája sok derek magyar honleánynak, hű őrszeme, erős vára édes magyar hazánknak, büszkesége városunknak”. Lásd SAS Péter, *A kilencvenéves Marianum köszöntése*, Keresztény Szó (Kolozsvár) 2001, 12. sz., 30.

becsukták az iskolákat; házunkban azonban nem tört ki, s így az előadásokat is rendszeresen fejeztük be a hónap 20-án.

Dec. 22. Zoboki Vince rózsashegyi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Dec. 24. Háromnapi szt. gyakorlat után Szikra Gyula, Dragos Károly, László József, Peszeszér János, Varga János és Szimon Endre növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban, s utána a többiek újítozták meg fogadalmaikat.

Dec. 30. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az igazgató elnöklete alatt.

1912

Januáriu8 4. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a dogmatikából Hénap Tamás dr. kormánytanácsos, a tanulmányi ügyek vezetőjének elnöklete alatt, aki a vizsgálatra 3-án érkezett Budapestről, s társházunkba szállt, s onnan 5-én utazott vissza.

Jan. 8. Az I. és II. évesek félévi vizsgálata a bölcsészet történetéből az igazgató elnöklete alatt.

Jan. 13. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a morálisból az igazgató elnöklete alatt. – A záró-gyűlést 14-én tartottuk meg s az I. félévet befejeztük.

Jan. 15. A II. félévi előadásokat megkezdtük.

Februáriu8 2. Az Akademia Kalazantiana megtartotta rendes évi díszgyűlést sikerült programmal.

Febr. 3. Somogyi Ferenc növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Febr. 27. Varga János növendék tanári javító szak-alapvizsgálatot tett, megfelelően a latinból is elégséges eredménnyel.

Márciu8 20. Hénap Tamás dr. kormánytanácsos, a tanulmányi ügyek vezetője, ez évi hivatalos látogatás eszközlésére városunkba érkezett s társházunkba szállt. Az intézet hivatalos látogatását 21-én végezte, elintéztvén az I. félévi kimutatások és jelentés ügyeit is, és 22-én Budapestre utazott vissza.

Márc. 20–24. A főgimn. felsőbb osztályainak húsvéti szt. gyakorlatait ismét Komáromy Dezső dr. lelki igazgató, prefektus úr vezette a megyéspüspök úr fölkérésére.

Április 10. Nemes Endre társházunk főnöke, a főgimn. és a gyakorlati tanárképző igazgatója rövid betegeskedés után 44 éves korában meghalt, és 12-én a város óriási részvéte mellett temettetett el a társház sírkertjében. Ravatalára intézetünk is koszorút tett le, és temetésén intézetünk énekkara zengte a bús búcsúdalokat.

Ápril. 29. Panner János növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Május 1. Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úrnak püspöki fölszentelésének 15 éves és áldozárságának (október 6-án) 25 éves jubileuma az egyházmegyében, miért is imádságainkat intenciójára végeztük, míg ő egyházmegyéjétől távol a Trencsén megyei fenyesekben keresett gyógyulást megtámadott tüdőjével.

Máj. 12. Bértmálás városunkban, amelyet beteg püspökünk helyett Fetszer Antal fölszentelt püspök, nagyvárad kanonok³⁸⁰ úr végzett, akinél az intézeti igazgató is tisztelgett s vele ebédelt a plébánián.

Május 13. Szomorú Árpád növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a mennyiségtanból jó és a természettanból elégséges eredménnyel.

Máj. 14. Taugner Mátyás növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a történelemből dicséretes és a latinból elégséges eredménnyel; Somhegyi Ferenc növendék tanári szakvizsgálatot tett a németből és latinból jó, és Dragos Károly növendék a latinból és görögből dicséretes eredménnyel.

Máj. 17. Kocsis Vince növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes és a latinból jó; Lengyel János növendék pedig a latinból és görögből dicséretes eredménnyel.

Máj. 21. Nyári István növendék tanári szakvizsgálatot tett a latinból és görögből jó eredménnyel; Acsay József növendék pedig tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, a történelemből és a latinból elégséges eredménnyel.

Máj. 23. Panyik-Tóth József növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges és a latinból jó eredménnyel. – Kocsis Vince, Szomorú Árpád és Taugner Mátyás növendékek beadván elbocsátó kérvényeiket távoztak az intézetből.

Máj. 28. László József növendék tanári szakvizsgálatot tett a mennyiség- és természettanból dicséretes eredménnyel. – Mück József növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Máj. 29. Vizsgálat a német és francia nyelvekből.

Máj. 30. Szikra Gyula növendék tanári szakvizsgálatot tett a latinból elégséges eredménnyel, a magyar nyelvészetből azonban elégtelennek találtatván, javítóvizsgálatra utasított három hónap múlva.

Máj. 31. Söjtöri Károly növendék tanári szakvizsgálatot tett a latinból elégséges eredménnyel, a magyar nyelvészetből azonban elégtelennek találtatván, javítóvizsgálatra utasított három hónap múlva.

Június 3. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az intézeti igazgató előnökle alatt.

Jún. 4. Bellai Máté tatai tanár-rendtársaink sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Jún. 5. Gáspár Ferenc magyaróvári tanár-rendtársaink sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Jún. 7. A félévi előadásokat befejeztük. – A Kalazantinum káptalani gyűlése, amelyen a ház új leltára is bemutatott, s az 31 cím alatt 17121 drbot és 6 gyűjteményt mutat ki 63259,28 k. értékben.

Jún. 9. Úrnapi körmenet egyetemi templomunkban, amelyen növendékeink se-

³⁸⁰ Fetszer Antal (Nagykároly, 1862. jan. 14.–Győr, 1933. okt. 6.) megyéspüspök. 1888-tól a nagyvárad papnevelő intézeti lelki igazgatója. 1893-ban szentszéki ülnök, 1895-ben püspöki titkár, 1906-ban paleopoliszi c. püspök. 1914-ben győri megyéspüspök.

gédkeztek, s utána Komáromy Dezső dr. prefektus úr ünnepi szót beszédet mondott. – Hénap Tamás dr. kormánytanácsos, a tanulmányi ügyek vezetője este városunkba érkezett s társházunkba szállt.

Jún. 10. Az I–II. éves növendékek félévi vizsgálata a nevelés történetéből Hénap Tamás dr. kormánytanácsos úr elnöklete alatt, aki már a déli vonattal Budapestre sietett vissza.

Jún. 15. Az I–III. éves növendékek félévi vizsgálata a morálisból az igazgató elnöklete alatt.

Jún. 19. Söjtöri Károly, Somhegyi Ferenc, Nyári István, Szikra Gyula, Dragos Károly és László József végzett teológusok hittanári vizsgálatot tettek jó eredménnyel, amely után a fiatal Szikra Gyula hazautazott, a többiek pedig Budapestre, ahol áldozópapokká szenteltettek.

Jún. 20. Az I–III. éves növendékek félévi vizsgálata a dogmatikából Hám Antal dr. tanár úr elnöklete alatt, amely után megtartottuk záró-gyűlésünket, s a növendékek rendfőnöki engedéllyel a nagy szünidőre hazautaztak mindnyájan úgy, hogy a szünidőre most először egy növendék sem maradt az intézetben.

Jún. 22. Krasznopolszky József rendtársunk az elmegyógyászati intézetben ma délben meghalt. A házra gyászlobogót tűztünk, a temetői kápolnában felállított ravatalára koszorút helyeztünk, és 24-én az egyetemi templomunkban tartott gyászmisén s utána a temetésén is mindnyájan megjelentünk.

Jún. 27. Hám Antal dr. tanár úr a nagy szünidőre Csongrádmindszentre utazott.

Július 7. Az intézeti igazgató a rendi nagygyűlésre Budapestre utazott.

1912. júl. 8–13.

Rendtartományi nagygyűlés Budapesten

Rendtartományunknak 31. nagygyűlése, amelyet Magyar Gábor rendfőnök 1912. évi márc. 7-én 298. sz. a. kelt körlevelével hirdetett ki Budapestre, 1912. évi július hó 8-án nyitott meg a szokásos ünnepélyességgel; de a haldokló rendfőnök helyett Fekete Endre kormánysegéd úr elnöklete alatt.

A nagygyűlés 66 káptalani taggal megalakulván, júl. 8-án az I. ülésben a beteg rendfőnök helyett a rendkormány által a rendfőnöki jelentés terjesztetik elő; júl. 9-én a II. ülésben Fekete Endre kormánysegéd, mint a rend iskoláinak vezetője terjeszti elő jelentését a rendi iskolák állapotáról, s utána Hénap Tamás dr. kormánytanácsos, mint a rendi tanulmányi ügyek vezetője a rendi fiatalok nevelés-oktatásáról tesz jelentést; júl. 10-én a III. ülésben Müllner Pál nyug. kormánysegéd mint a számvizsgáló bizottság elnöke tesz jelentést a bizottság számvizsgáló munkálatairól; júl. 11-én a IV. ülésben Fekete Endre kormánysegéd mint a petitionális bizottság elnöke a társházak kérvényeit terjeszti elő tárgyalásokra, s így csak júl. 12-én, az V. ülésben került a sor a választásokra, amikor is rendfőnökké a második szavazással Hénap Tamás dr. választott meg 66 szavazatból 34 szavazattal, s azért szavazólapja fölbontott s abból kitűnt, hogy nem szavazott magára.

Az új rendfőnök üdvözlése után most már az ő elnöklete alatt kormánysegédké választottak meg Fekete Endre, Farkas József, Vámos Károly, Tóth György,

Szölgyémy János, Jászai Rezső³⁸¹ és Takács József, kormánytanácsosokká pedig Acsay Antal, Szinger Kornél³⁸² és Prónai Antal.³⁸³

Júl. 13-án a VI. ülésben a magiszter s a társházak főnökei választották meg, s végül a római közös káptalanba küldendő vokálisok választására került a sor, amikor első vokálisnak Russel Károly, második vokálisnak Titz Antal és pótvokálisnak Friedreich Endre³⁸⁴ választották meg.

Júl. 13-án délután a VII. ülésben a tanügyi bizottság javaslatai tárgyalattak le, s a jegyzőkönyv felolvasásával és hitelesítésével a nagygyűlés az előírt formák szerint befejeztetett.

Júl. 13. Kápolnáinkban évfordulati gyászmise b. Pisztory Mór dr. egy. tanár, orszgy. képviselőért, melyen özvegye jelent meg.

1912. júl. 22–30.

Rendi nagygyűlés Rómában

A kegyes tanítórend vikárius generálisa, [Aegedius] Bertolotti Egyed, 1911. évi aug. 4-én kelt körlevelével Capitulum Generalet hirdetvén ki 1912. évi júl. 22-ére Rómában, a magyar rendtartomány képviselőjében Hénap Tamás dr. rendfőnök, Russel Károly és Titz Antal dr. vokálisokkal júl. 18-án este útra kelt és Fiume – Anconán át júl. 20-án délután Rómában jelent meg.

Az egyetemes káptalan júl. 22-én [Aegidius] Bertolotti Egyed vikárius generális megnyitó beszédével vette kezdetét, amelyben bejelentette, hogy az elfoglalt Cardinalis Protector helyetteséül Mistrangelo Alfonz Maria florenci érseket bízta meg, aki júl. 24-én fog megérkezni. Júl. 23-án a 2. ülésben a káptalan megalakult 43 taggal, akik közül 17 spanyol, 16 olasz, 4 magyar, 3 cseh és 3 osztrák s ezek bizottságokba osztatván Hénap Tamás dr. az alkotmányi, Russel Károly és Titz Antal dr. vokálisok a pénzügyi bizottságokba kerültek, amelyek júl. 24-én tartották meg üléseiket.

Júl. 25-én a 3. ülésben megjelent Mistrangelo Alfonz firenzei érsek is, s az ő elnöklete alatt tárgyalta le a káptalan a bizottságok javaslatait, júl. 27-én pedig a 4. ülésben a generális választására került a sor, s a második szavazásra P. Thomas Vinas a P. Aloysio Delegatus Generalis Prov. Neapolitanae et Archivista Generalis választott meg 30 szóval 44-ből; júl. 28-án az 5. ülésben pedig a generális asszisztensek választották meg: P. Raphael Cianfrocca, pro Prov. Romana, P. Franciscus Gisoldi, pro Prov. Italiae, P. Gerardus Váry, pro Prov. Austro-Hungaricis és P.

³⁸¹ Jászai [Jakubik] Rezső (Lóc, 1871. márc. 30.–Bp., 1952. dec. 14.) főgimn. tanár, kormánysegéd. 1913–1920 között budapesti házfőnök. 1922–1934-ben és 1948-ban a rendi iskolai ügyek vezetője.

³⁸² Szinger [Singer] Kornél (Hőgyész, 1863. aug. 8.–Eger, 1950. dec. 24.) főgimn. tanár, kormánytanácsos. 1906 és 1914 között szegedi róm. kat. gimn. igazgató és házfőnök.

³⁸³ Prónai Antal (Lissó, 1871. dec. 29.–Bp., 1914. máj. 29.) főgimn. tanár, kormánytanácsos. 1896 és 1912 között budapesti róm. kat. gimn. tanár.

³⁸⁴ Friedreich Endre (Mártonfalva, 1878. máj. 30.–Bp., 1952. jan. 29.) főgimn. tanár. 1909 és 1940 között budapesti róm. kat. gimn. tanár.

Raymundus Comapla, pro Prov. Hispaniae, most a soros katániai provinciából, s végül generalis Procurator Generalisnak újból P. Joseph Cal. Homs-ot választotta. E napon délután történt az újonnan rendezett központi levéltárnak ünnepélyes megnyitása is, amely [Thomas] Vinas Tamás sokévi munkájának eredménye.

Júl. 29-én délben a Szentatya fogadta a káptalant ismét a trónteremben és kegyesen, s azért a 6. ülés este tartatott, amely a generális előterjesztéseit tárgyalta s emelte határozatokká. Júl. 30-án a 7. ülésben a jegyzőkönyv felolvasásával és aláírásával a káptalan véget ért, s a káptalan magyar tagjai ott a teremben elbúcsúzával, még az este 10 órakor induló vonattal Anconába, aug. 1-én Anconából hajón Fiuméba és Fiuméből este 6 órakor Budapestre utaztak.

Augusztus 5. Az intézeti igazgató visszatért. – Magyar Gábor tb. rendfőnök úr hosszas szenvedés után este 6 órakor meghalt Budapesten.

Aug. 12. Komáromy Dezső dr. prefektus úr a nagy szünidőre Zentára utazott. – A mutációt megkaptuk, amely szerint végzett növendékeink tanárokul alkalmaztatnak, s az intézetbe 16 növendék rendeltetik: Kecskemétről tíz, Rózsahegyriől három és Vácról három.

Aug. 26. Ocskó Lajos társházunk új tanár tagja³⁸⁵ látogatást tett az intézetben.

Aug. 27. Szt. Atyánk ünnepe egyetemi templomunkban, amelyen mindnyájan jelen voltunk. – Söjtöri Károly társházunk új tanár tagja³⁸⁶ látogatást tett az intézetben. – Hám Antal dr. tanár úr este visszatért.

Szeptember 4. Az intézeti növendékek bevonulása. – Széll József növendék elbocsátó kérvényét küldte Zalából. – Somhegyi Ferenc társházunk új tanár tagja³⁸⁷ látogatást tett az intézetben.

Szept. 5. Az új tanév megnyitása 28 növendékkal, akik közül azonban kettő még otthon van betegen.

Szept. 8. Kisasszony ünnepe egyetemi templomunkban, ahol az ünnepi beszédet ismét Komáromy Dezső dr. prefektus úr mondotta.

Szept. 11. A rendfőnöki körlevél és a *familia domus* felolvasásával házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1912–1913. isk. évre

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, tb. kormánytanácsos, intézeti igazgató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság elnöke, gyóntatók s fölszentelendők vizsgálója.

Hám Antal a hittudományok doktora, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár és főgimn. hittanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság

³⁸⁵ Ocskó Lajos (Dorozsma, 1887. nov. 5.–Szeged, 1946. ápr. 25.) főgimn. tanár. 1913–1921 között a kolozsvári róm. kat. főgimn. tanára, 1923–1925 között a Kalazantinum prefektusa és spirituálisa.

³⁸⁶ Söjtöri Károly (†Petrikeresztúr, 1886. márc. 1.) főgimn. tanár. 1914 és 1915 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁸⁷ Somhegyi Ferenc (Alsógalla, 1887. ápr. 14.–Léva, 1918. szept. 23.) főgimn. tanár. 1909 és 1912 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

vizsgáló tagja.

Komáromy Dezső a hittudományok doktora, intézeti lelki igazgató, gyóntató és prefektus, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képezítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett IV. éves tanárjelölt:

Peszszér János	Varga János
Szimon Endre	

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelölt:

IV. évesek:

Sütöry István

III. évesek:

Lengyel János	Panyik-Tóth József
Acsay József	

II. évesek:

Belyis Antal	Csősz László
Farkas Gábor	Gregorich Izidor
Dianiska Pál	

I. évesek:

Szűcs János	Knebel Alfréd
Kraxner György	Király Dezső
Piros Kálmán	Ujváry Gyula
Varga Gábor	Schmidt Mihály
Frecot Lajos	Szauer Gusztáv
Hegedűs Gyula	Molnár Imre
Kinczler Gyula	Baratska Gyula
Babos Béla	Hofman Kristóf

Szept. 12. Az első félévi előadásokat megkezdtük.

Szept. 15. Majtényi Géza,³⁸⁸ Földváry György³⁸⁹ és Vajda Imre³⁹⁰ társházunk új tanár tagjai látogatást tettek az intézetben.

Október 6. A gyásznapi ünnepélye városunkban mindenütt. Az Akademia Kalazantiana díszülést tartott, s az Iparos Egyletben Komáromy Dezső dr. prefek-

³⁸⁸ Majtényi [Gibicz] Géza (Baja, 1877. ápr. 20.–Bp., 1930. jún. 27.) főgimn. tanár. 1913 és 1923 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁸⁹ Földvári György (Veszprém, 1880. ápr. 24.–Kecskemét, 1942. ápr. 24.) főgimn. tanár. 1913 és 1921 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁹⁰ Vajda Imre (Nadap, 1881. júl. 28.–Kolozsvár, 1919. júl. 10.) főgimn. tanár. 1913 és 1919 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

tus úr volt a felkért ünnepi szónok, ahonnan ő izgatottan került haza a városunkban ma tartott ellenzéki népgyűlés mozgalmi miatt, amelyek a kegyeletes ünnepélyekkel egybeolvadtak.

Okt. 10. A[z erdélyi róm.] kat. status egy bizottsága jelent meg az intézetben, amely telkünket esetleges eladásnál a status számára akarná biztosítani, amelyért jelentésében 240 ezer k.-t állapított meg.

Okt. 25. A rendkormány közli a megyéspüspök úr észrevételeit teológiai tanrendünkre vonatkozólag és kimerítő jelentést kér minden kifogásra. Az alap nélküli kifogások leginkább a prefektust hozzák izgalomba, akin azóta szokatlan jelenségek észlelhetők.

Okt. 27. Szikra Gyula kisszebeni tanár-rendtársunk javító szak-alapvizsgálatot tett a magyar nyelvészetből; de ismét javító vizsgálatra utasított három hónap múlva, s így látogatása panaszteli volt.³⁹¹

November 1. A rendkormány elrendelte, hogy az intézetben a teológiai előadások este 6–8-ig tartassanak meg s azért új órarend állapítandó meg, amely mindjárt be is tartandó. Megtörtént, s az előadásokat nov. 5-én az új órarend szerint folytattak.

Nov. 5. Farkas Gábor növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Nov. 10. Komáromy Dezső dr. prefektus úr idegességi rohamokban megbetegedett. Az esti imádság után lakosztályába vonulván vissza, 10 órától kezdve emelt hangon szónokolni, majd vitatkozni kezdett a jelen nem levő ellenfelekkel úgy, hogy az álmukból fölriasztott előjáróknak csak éjfél utáni 3 órákor sikerült őt nagy nehezen lecsendesíteni s ágyba fektetni. A másnap korán reggel előhívott háziorvos neuraszténiát állapított meg s csillapítókat rendelvén bejelentette, hogy szakértőt keres, akivel alaposan megvizsgáltatja s a szükséges gyógymódot is megbeszélje. Délután Szabó József dr., az elmeorvosi intézeti klinika tanársegédjével tért vissza a háziorvos; de a szakember láttára betegünk dühöngeni kezdett úgy, hogy az orvosok kijelentették, hogy veszély nélkül itt tovább nem tartható, s a klinikára kell őt átszállíttatni. A szükséges intézkedések megtörténnév, szegény társunkat este 6 órákor viaskodva az elmeorvosi klinikára szállították, ahol elaltatták. A bajnak gyógykezelése az orvosok véleménye szerint 5–6 hónapot vesz igénybe.

Nov. 12. Az intézeti igazgató Hám Antal dr. tanár úrral értekezletet tartván, felosztották a munkakört úgy, hogy Hám tanár úr ideiglenesen a prefektusi és lelki igazgatói tisztet veszi át, az igazgató pedig, mint helyettes ellátja tanárait és ismét újabb órarendet állapítván meg, az előadásokat nov. 14-től eszerint folytatták.

Nov. 14. Komáromy Béla zentai rendőrkapitány úr öccsének megbetegedéséről értesülvén, az esti vonattal ide érkezett s a szomorú valóságot megismervén, másnap délben már vissza is utazott.

³⁹¹ Ezt követően a kötetben egy vizitációs bejegyzés olvasható: „Atyai látogatásom alkalmával a Kalazantinum történetét mintaszerű rendben találtam. Kolozsvár. 1913. jún. 11. Hénap Tamás dr. rendfőnök Prónai Antal rendfőnöki titkár.”

Nov. 17. A sok részvétlátogató után ma Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úr is megjelent az intézetben s az Emke közgyűlésén levő igazgatót nem találván, Hám tanár úrnál fejezte ki sajnálkozását a bennünket ért csapás miatt; mert a püspöki hitbiztos által összeállított kifogásokat ő maga is erőseknek találta, s azok dacára is biztosít bennünket nagyrabecsüléséről.

Nov. 23. Az előjárók a prefektusi tisztnek betöltését kérték.

Nov. 29. Ketten lévén, az őszi házi gyűlés helyett értekezletet tartottunk, s úgy vizsgáltuk meg a ház állapotát, amelyről jelentés küldetük. – Söjtöri Károly kolozsvári tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Nov. 30. A rendkormány évközben nem tudván betölteni a prefektusi tisztet úgy intézkedett, hogy Hám tanár úr viselje az év végéig a prefektusi tisztet, az igazgató pedig lássa el tantárgyait, mint helyettes. A rendkormány elhatározta, hogy a Kalazantinum épületét eladja, s az előleges tárgyalások után az intézeti igazgató a rendkormány jóváhagyásával megbízást adott Novák István dr. ügyvéd³⁹² úrnak az épület eladására, úgy, hogy 250 ezer koronáig ingyen közvetít, 250–300 ezer koronáig 5% és 3000 ezer koronán felül még 10% provízió fejében.

December 15. Komáromy Dezső dr. beteg rendtársunk, aki időközben még difteritist is kapott, most ezen bajából kigyógyulván magához tért, s kilátás van teljes fölgyógyulására; dec. hó 22-én már meg is gyónhatott.

Dec. 20. A félévi előadásokat befejeztük.

Dec. 23. A Rómában tartott egyetemes káptalannak első határozata kimondja, hogy az egész rend minden háza meg fog emlékezni imádságaiban Kal. szt. József leányai olasz és spanyol kongregációjának halottairól úgy, hogy a közös imádság alkalmával a *De profundis psalmus*-t fogja elmondani minden elhunyt sororért, a növendékek pedig egy-egy áldozásukat ajánlják föl értük. Az esti koronulában ma végeztük először a *De profundis*-t az augusztusban, Katalániában elhunyt Assempio Hurrealde a S. Josepho sororért, s a növendékek másnapi szt. áldozásukat ajánlották föl.

Dec. 24. Háromnapi szt. gyakorlat után Sütöry István és Lengyel János növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban, s utána a többiek újították meg fogadalmaikat.

Dec. 31. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az intézeti igazgató elnökle alatt. – Az I–III. évesek félévi vizsgálata a bibliumból Hám Antal dr. prefektus úr elnökle alatt. – A városi tanács felhívása a fedélcsatornák bekapcsolására; mert a Farkas utcát tavasszal aszfaltozni fogják.

³⁹² Novák István ügyvéd, a kolozsvári ügyvédi kamara pénztárnoka.

1913

Januárus 4. Az I. és III. évesek félévi vizsgálata a bölcsletheől az igazgató elnöklete alatt.

Jan. 10. Hénap Tamás dr. rendfőnök úr titkára, Prónai László dr. kormánytanácsos kíséretében azt esti vonattal városunkba érkezett és társházunkba szállt.

Jan. 11. Az I.–III. évesek félévi vizsgálata az egyháztörténelemből a rendfőnök úr elnöklete alatt. A vizsgálat utána megtartottuk a záró-gyűlést és a rendfőnök úr mindjárt megkezde paterna vizitációját úgy, hogy csak este 8 órakor ment át társházunkba; jan. 12-én a társház vizitációját végezte; jan. 13. és 14-én a főgimnáziumban minden tanár előadásán jelent meg, majd 14-én délben a megyéspüspök úrnál. Aki a[erdelői róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére 13-án este érkezett meg, tett látogatást és 15-én elbúcsúzván a déli vonattal Budapestre utazott vissza.

Jan. 14. A II. félévi előadásokat megkezdtük. – Belyis Antal beteg növendékünket házi orvosunk a belgyógyászati klinikán helyezte el, ahol ismételt vizsgálat után baját szívbillentyű-elégtelenségben állapították meg és csak februárus 8-án bocsátották ki, hogy munkától tartózkodván pihenjen. Mivel állapota nem javult, rendfőnöki engedéllyel márc. hó 1-én hazautazott a Sáros megyei Lófaluba,³⁹³ ahonnan április hó 21-én jó színben s megerősödvé tért vissza az intézetbe.

Jan. 30. Komáromy Dezső dr. beteg társunk december végén visszaesett idegességébe, s abból csak most épült föl, amidőn az igazgató ismét meglátogathatta.

Februárus 2. Az Akademia Kalazantiana rendes évi díszgyűlését ma tartotta meg jól összeállított tárgysorozattal.

Febr. 19. Majláth Gusztáv Károly gróf, megyéspüspök úr a[erdelői róm. kat.] status igazgatótanácsának havi gyűlésére városunkba érkezvén, délben meglátogatta Komáromy Dezső dr. beteg társunkat is a kórházban.

Febr. 27. Szikra Gyula kisszebeni tanár-rendtársaink sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tettek az intézetben.

Március 14. A megyéspüspök úr ismét meglátogatta Komáromy Dezső dr. beteg társunkat a kórházban.

Márc. 16. Komáromy Dezső dr. beteg társunkat meglátogatván az intézeti igazgató olyan jó állapotban találta, hogy az elmeegógyintézet klinika igazgatójától, Lechner Károly dr. professzor úrtól engedélyt kért arra, hogy őt Húsvét vasárnap délelőtt kivihesse a húsvéti szt. gyónás és áldozás elvégzésére.

Márc. 23. Háromnapi szt. gyakorlat után a fogadalmak megújítása. – Komáromy Dezső dr. beteg rendtársunkat az intézeti igazgató reggel kihozta az elmeegógyintézetből s miután itt meggyónt és megáldozott, délben ismét visszakísérte az elmeegógyintézetbe.

Márc. 28. Komáromy Dezső dr. beteg társunk állapota annyira javult, hogy az intézeti igazgató engedélyt kért arra, hogy őt hetenként kétszer kivihesse és a

³⁹³ Lófalú, Kobyly (ma Szlovákia).

Házsongárdban megsétáltathassa, amit a klinika igazgatója megengedett, s ennek alapján először márc. 30-án vasárnap, azután pedig kedden és pénteken délután végeztetett a séta.

Márc. 31. László József szegedi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Április 5. Lengyel János növendék tanári kiegészítő alapvizsgálatot tett a történelemből, mint harmadik szaktárgyból dicséretes eredménnyel.

Ápril. 16. Peszeszér János növendék tanári szakvizsgálatot tett a latinból dicséretes és a görögből kitűnő eredménnyel.

1913. május 3.

Jankovich Béla dr. vallás- és közokt. min.³⁹⁴ úr látogatása a Kalazantinumban

Jankovich Béla dr. vallás- és közokt. min. úr, aki mint kir. képviselő jelent meg városunkban a május hó 2-án végzett sub auspiciis regis doktori avatásra, a közintézetek sorában ma délelőtt 9 ½ órakor látogatást tett a Kalazantinumban is, amidőn megnézte a könyvtárt, ahol nevét beírta látogatókönyvünknek 135. lapjára és utána a kis tantermet, amelyből mindjárt a kertbe ment, azt mondván, látom, nagyon szép kertjük van.

A látogatást nálunk ezzel be is fejezte; mert kertünkben Lázár István gróf, orszgy. képviselő, a[z erdélyi róm. kat.] status világi alelnöke foglalta őt le s előadta neki, hogy az intézetnek Budapestre való átköltöztetésével most van alkalom ezen nélkülözhetetlen telek megszerzésére, amely bennefoglaltatik a status gimnázium-építési tervében, s azért is kéri a minisztert, hogy a statusnak építési államsegélyét mielőbb biztosítani kegyeskedjék.

Május 5. Csósz László tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a mennyiségtanból dicséretes és a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 6. Az intézeti igazgató meglátogatván Komáromy Dezső dr. beteg rendtársunkat úgy találta, hogy lelkivilága megtisztult s azért az elmeegógyintézet igazgatójától levélben engedélyt kért, hogy őt Pünkösdi vasárnapjára már egész napra kivi-hesse.

Máj. 7. Dragos Károly debreceni tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Gregorich Izidor növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a történelemből dicséretes és a latinból elégséges eredménnyel.

Máj. 9. Acsay Antal dr. kormánysegéd úr, a tanulmányi ügyek vezetője az intézet hivatalos látogatására ma este városunkba érkezett és társházunkba szállt. A látogatást 10-én és 11-én elvégezvén, 12-én reggel miniszteri megbízottként Csíkszeredára utazott az ottani tanítóképző tanulmányi rendjének megvizsgálására.

Máj. 11. Komáromy Dezső dr. beteg rendtársunk az egész napot intézetünkben

³⁹⁴ Jankovich Béla (Pest, 1865. ápr. 29.–Bp., 1939. aug. 5.) közgazdász, min. 1910-ben orszgy. képviselő, 1911-ben a képviselőház alelnöke. 1913-tól 1917-ig vallás- és közokt. min. A matematikai módszerek közgazdasági alkalmazásának egyik első hazai képviselője.

töltötte, s este az igazgató nehézség nélkül kísérte vissza a gyógyintézetbe.

Máj. 14. A Farkas utca aszfaltozási munkája házunk előtt elvégeztetett, s az utca közepén házunk hosszában egy óriási virágágyat kerekítettek ki.

Máj. 19. Dianiska Pál növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a mennyiségtanból jó és a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 22. Komáromy Dezső dr. beteg rendtársunk gyógyulása annyira előrehaladt, hogy az elmeegógyintézet háromnapos kísérleti kihelyezésre átadta őt az intézeti igazgatónak, s miután 25-én még egyszer megvizsgálták, végleg el is bocsátotta. Felgyógyult rendtársunk elbúcsúzáván, 27-én nővére kíséretében Zentára utazott, hogy a következő nyarat a Felvidéken használja ki üdülésre.

Máj. 26. Söjtöri Károly kolozsvári tanár-rendtársunk sikertült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 27. Sütöry István növendék tanári szakvizsgálatot tett a latinból jó és a német nyelvészetből jó eredménnyel; de a görögből és a német irodalom történetéből nem felelvén meg a követelményeknek, a vizsgálat ismétlésére utasított hat hónap múlva.

Máj. 28. Szimon Endre növendék tanári szakvizsgálatot tett a történelemből és latinból jó eredménnyel.

Máj. 29. Félévi vizsgálat a német és francia nyelvekből.

Máj. 30. Varga János növendék tanári szakvizsgálatot tett a latinból és görögből elégséges eredménnyel.

Máj. 31. A IV. évesek félévi előadásai befejeztettek.

Június 4. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból az igazgató elnöklete alatt.

Jún. 6. A félévi teológiai előadásokat befejeztük.

Jún. 9. Az I–II. éves növendékek félévi vizsgálata a nevelésstanból az igazgató elnöklete alatt.

Jún. 12. A megyéspüspök úr a Marianum intézetben zászlószentelést végzett, s ezen alkalomból az intézet kápolnájában megbérmálta Sütöry István fölszentelendő növendékünket is.

Jún. 13. Acsay Antal dr. kormánysegéd úr, a tanulmányi ügyek vezetője félévi vizsgálatunkra a városunkba érkezett, és társházunkba szállt.

Jún. 14. Az I–III. éves növendékeink félévi vizsgálata a szentirati tanulmányokból Acsay Antal dr. kormánytanácsos úr elnöklete alatt, aki a vizsgálat után még a déli vonattal Budapestre utazott.

Jún. 19. Peszeszér János, Varga János, Szimon Endre és Sütöry István végzett növendékek hittanári vizsgálatot tettek s utána elbúcsúztak, hogy az ordinációra Budapestre utazzanak.

Jún. 20. Az I–III. éves növendékek félévi vizsgálata az egyháztörténelemből Hám Antal dr. tanár úr elnöklete alatt, amely után megtartottuk a záró-gyűlést és a tanévet befejeztük. A növendékek ma s a következő napokban rendfőnöki engedéllyel mindnyájan hazautaztak a nagy szünidőre úgy, hogy az intézetben egyetlen növendék sem maradt.

Jún. 29. A rendi nagygyűlés kívánsága szerint a mutáció valóban a tanév végén közöltetett, s eszerint Komáromy Dezső dr. Máramarosszigetre helyeztetett át házi másodfőnöknek és főgimn. hittanárnak; Hám Antal dr. a főgimnáziumban való tanítás alól fölmentetvén intézeti lelki igazgató és teológiai tanár lett, intézeti prefektusnak és teológiai tanárnak pedig Pallmann Péter kecskeméti prefektus³⁹⁵ rendeltetett. Végzett növendékeink tanárokul alkalmaztatnak, s az intézetbe tíz új növendék rendeltetett, négy Kecskemétről és hat Rózsahegyről. Ebéden társházunkban voltunk, amely Vidákovich Dániel tanárt, mint újonnan kinevezett nagykarolyi igazgatót ünnepelte.

Július 7. Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úr egyházmegyei zsinatra hívta össze papjait Gyulafehérvárra, amely ma vette kezdetét, s azon mint főgimn. hittanár Ocskó Lajos rendtársunk is részt vett, míg Rietly Károly házfőnök és főgimn. igazgatót a rendfőnök úr által összehívott rendi igazgatói konferencia akadályozta meg a megjelenésben.

Júl. 8. Russel Károly igazgató a nagy szünidőre Trencsénbe utazott, s aug. 5-én tért vissza.

Júl. 13. B. Pisztory Mór dr. halálának évfordulóján szt. mise mondatott kápolnánkban, amelyen özvegye ismét megjelent.

Júl. 14. Pallmann Péter az intézetnek új prefektusa Előpatak³⁹⁶ gyógyfürdőbe utazván, egy napra megjelent az intézetben s a gyógykúra után aug. 7-én ismét megállapodott egy napra; de most még a Torontál megyei Billédre³⁹⁷ utazott pihenni szüleihez, s onnan visszatérvén állását augusztus hó 30-án foglalta el.

Júl. 17. Jakabházy Zsigmond dr. az intézetnek kezdet óta háziorvosa, egy. r. tanárnak neveztetett ki, s mint ilyen, ma tette le a hivatalos esküt.

Júl. 26. Rappensberger Vilmos ny. házfőnök és igazgató, rendtársunk Selmecbányáról átutazóban látogatást tett az intézetben.

Júl. 31. Simonides István trencsényi igazgató, rendtársunk átutazóban látogatást tett az intézetben.

Augusztus 6. Hám Antal dr. intézeti lelki igazgató a nagy szünidőre Csongrád-mindszentre utazott, s onnan szept. 2-án tért vissza.

Aug. 17. Szabó József társházunk új tanár tagja³⁹⁸ látogatást tett az intézetben.

Aug. 28. Balázs Ferenc kolozsvár-szentpéterei plébános úr gyulafehérvári kanonok-főesperes,³⁹⁹ plébánosnak neveztetvén ki, látogatást tett az intézetben.

Aug. 31. Szt. Atyánk ünnepe egyetemi templomunkban, ahol az ünnepélyes szt.

³⁹⁵ Pallmann Péter (Billád, 1884. okt. 12.–Makó, 1961.) teológiai tanár, lelkipásztor. 1914–1916 között prefektus, teológiai tanár, majd tábori lelkész. Az első világháború után áttért a protestáns vallásra. 1917–1920 között segédlelkész, vallásoktató Gyulán, majd 1921–1929 között ref. lelkész. 1927-től 1929-ig szerkesztette és kiadta az Egyházi Élet című gyülekezeti újságot.

³⁹⁶ Előpatak, Válcele (ma Románia).

³⁹⁷ Billéd, Biled (ma Románia).

³⁹⁸ Szabó József (Szolnok, 1858. nov. 10.–Debrecen, 1931. júl. 27.) főgimn. tanár. 1914 és 1916 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

³⁹⁹ Balázs Ferenc gyulafehérvári kanonok-főesperes, kolozsvár-szentpéterei plébános.

misén növendékeink segédkeztek és a dicsőítő szt. beszédet Pallmann Péter prefektus úr mondotta. Ebéden mindnyájan társházunk vendégei voltunk.

Szeptember 2. Közöltetik a Congregatio Generalisnak 1913. évi július hó 31-én tartott ülésének határozata a rendből távozó növendékeknek az egyszerű fogadalom alól való felmentésére vonatkozólag.

Congregatio Generalis in sessione die 31. Jul. 1913. habita sequentes casus circa absolutinem et dimissionem Ordinis nostri alumnorum a votis simplicibus, praesentatos a Dicasterio Provinciali Hungariae, approbavit:

1. A S. Sedem precibus supplicibus adeunt aequae ac hucusque illi Clerici alumni, qui secundum mores finibus quidem Ordinis responderent, sed angoribus de vocatione inducti ex Ordine discedere cupiunt.

2. Ad relationem P. Provincialis secundum Canones Praepositus Generalis absolutionem potest dare in casibus sequentibus:

a) Si alumni deserat Ordinem antequam absolutionem a votis simplicibus obtinuerit.

b) Si Ordo cogitur dimittere Clericum alumnum, quia eum ad fines Ordinis inhabilem intelligit, sive quoad ingenii facultatem, sive quoad habitus et mores.

c) Si talia indicia et signa se ostenderent, ut adolescens vocationem amiserit, atque hanc sententiam etiam ipse indicando palam facit, partim externis, partim sociis Ordinis, si Superior eum commonefacit, atque satis temporis ei ad resipiscendum praebet, sed finito tempore alumnum ad fines Ordinis profecto inhabilem intelligit.

Szept. 4. Az intézet növendékei az előző napok folyamán mindnyájan megjelentek az intézetben, kivéve Illovszky Istvánt és Csermák Pált, akiket a ft. rendkormányi dőközben elbocsátott a rendből.

Szept. 5. Az új tanév megnyitása 30 növendékkel *Veni Sancte*-val, s utána háromnapig szt. gyakorlattal, amely 8-án az intézet felajánlásával fejeztetett be.

Szept. 7. A *familia domus* a gyóntatók iurisdíctiója miatt már nem hirdettetett ki, s így házunk megalakult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1913–1914-iki iskolai évre

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, tb. kormánytanácsos, intézeti igazgató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság elnöke, gyóntatók s fölszentelendők vizsgálója.

Hám Antal a hittudományok doktora, intézeti lelki igazgató, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Pallmann Péter a hittudományok felavatandó doktora, gyóntató és prefektus, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett IV. éves tanárjelölt:

Lengyel János

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. évesek:

Panyik-Tóth József

Acsay József

III. évesek:

Belyis Antal

Gregorich Izidor

Csász László

Dianiska Pál

II. évesek:

Szűcs János

Knebel Alfréd

Kraxner György

Király Dezső

Piros Kálmán

Ujváry Gyula

Frecot Lajos

Schmidt Mihály

Hegedűs Gyula

Szauer Gusztáv

Kinczler Gyula

Molnár Imre

Babos Béla

Baratska Gyula

Hofman Kristóf

I. évesek:

Jakab János

Hammel Vilmos

Mihálcsik Géza

Kerkai József

Énekes István

Szűcs Lajos

Galambos Károly

Pócza István

Szept. 12. Az első félévi teológiai előadásokat megkezdtük.

Szept. 13. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának havi ülésére városunkba érkezvén, az intézeti igazgató bemutatta neki az új prefektust s kérelmére a püspök megadta neki mindjárt a iurisdictiont is addig, amíg azt okmányban megkaphatja. – A prefektus úr mint teológiai tanár a hitvallást is ma tette le a kápolnánkban.

Szept. 20. Belyis István növendék, aki tavall[y] betegsége miatt visszamaradt, ma tette le a tanári szak-alapvizsgálatot a magyarból, a latinból és a görögből jó eredménnyel.

Szept. 23. Babos Béla növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Október 3. A róm. kat. status igazgatótanácsa ismét egy bizottságot küldött ki, amely eladó házunkat beható vizsgálat alá vette s fölmérette, hogy az igazgatótanács havi ülésében határozhasson, miután Novák István dr. megbízott ügyvédünk a statusnak tett ajánlatot a ház megvételére 300 ezer korona árban.

Okt. 11. Czaich Gilbert dr. a minorita rendház új főnöke⁴⁰⁰ látogatást tett az intézetben.

Okt. 15. Vályi Gyula dr. nyug. egy. tanár temetésén testületileg jelentünk meg, ami feltűnést keltett, minthogy a már nyug. tanár temetésén alig mutatkozott az egy. ifjúság.

Okt. 19. A kolozsvári Szent Imre Egyesület fényes zászlószentelési ünnepélyeket rendezett. Gyöngélkedő megyéspüspökünk helyett a zászlószentelést Glattfelder Gyula dr. csanádi püspök⁴⁰¹ úr végezte a főtemplomban.

Okt. 26. A rendi generális 71/1913. sz. rendelete értelmében kihirdettetett a Szentszéknak újabb határozata, amely szerint a rendtagok minden approbált gyónató által érvényesen oldozhatók föl, még a rendben rezervált kázusok alól is.

Decretum de absoluteione sacramentali religiosi sodalibus impertienda

In audientia habita ab infrascriptio Cardinali Pro-Praefecto S. Congregationis de Religiosis, die 5. augusti 1913. sanctissimus Dominus noster Pius Papa decimus, ob peculiare conscientiae rationes, facultatem, quam mense februarii huius anni omnibus Confessariis ab Ordinario Urbis approbatis concesserat quoad absoluteionem Religiosis impertiendam, extendere dignatus est ad omnes totius Orbis Confessarios a locorum Ordinariis approbatos. Hi proinde Confessarii, auctoritate Sanctissimi Domini nostri Pii Papae decimi, omnium Sodalium cuiuscunque Ordinis, Congregationis aut Instituti, sacramentales confessiones excipere, quin de licentia a Superiore obtenta inquirere vel petere teneantur, atque valide et licite absoluteionem a peccatis in Ordine vel Instituto etiam sub censura reservatis, impertire queant.

Omnibus igitur eiusque Ordinis, Congregationis aut Instituti superioribus et praesidibus, huius decreti praescripta fideliter Sanctitus Sua in virtute sanctae obedientiae observare mandavit, constitutionibus, ordinationibus apostolicis, privilegiis qualibet efficaciore forma concessis, aliisque contrariis quibuscumque, etiam specialibus atque individua mentione dignis, minime obstantibus.

Datum Romae, ex Secretaria S. Congregationis de Religiosis, die, mense et anno quibus supra.

O. Card. Cagiano de Szereda,
Pro-Praefectus
Donatus, Archiep. Ephesimus,
Secretaribus

November 18. A megyéspüspök úr hivatalos római útjából visszatérvén, meglá-

⁴⁰⁰ Czaich Gilbert (Rozsnyó, 1866. okt. 19.–Nagybánya, 1932. jan. 26.) minorita házfőnök, apostoli gyónató. 1911-ben a nagybányai, 1913-ban kolozsvári rendház főnöke és a tanárjelölt papok igazgatója. 1920 után Kolozsvárt, majd Marosvásárhelyen házfőnök.

⁴⁰¹ Glattfelder Gyula (Bp., 1874. márc. 19.–Szeged, 1943. aug. 30.) csanádi püspök. 1900-ban megalapította a Szt. Imre Kollégiumot. 1909-től a budapesti egyetemen a hitszónoklat tanára, 1911-től csanádi püspök. 1923-ban székhelyét Temesvárról Szegedre helyezte. 1927-től a felsőház tagja, az Actio Catholica elnöke. 1942-ben kalocsai érsek, címét megtartva székhelyét betegsége miatt nem foglalhatta el.

togatta az intézeti igazgatót és Konstantin-emlékérmeket hozott mindnyájunk számára, meghíván egyúttal bennünket a főtemplomban kiosztandó pápai áldásra. S azért november 19-én reggel 8 órakor a főtemplomban voltunk szt. misén, mely után a főpásztor pápai áldást osztott, délben pedig az előjárók tisztelegtek nála, hogy megköszönjék kegyes ajándékát.

November 20-án a[z erdélyi róm. kat.] status évi közgyűlésén az elnöklő püspök úr szenzációs megnyitójában nyíltan ellenzékinék és néppártinak vallotta magát, amely állásfoglalás érthetővé teszi, miért nem ő lett esztergomi érsekprímás, s miért nem lesz később még kalocsai érsekké sem.

Nov. 24. Városunk törvényhatósága mai gyűlésében a nyugalomba vonult Szvacsina Géza helyébe Haller Gusztáv dr. ügyvédet választotta meg polgármesternek.⁴⁰²

Nov. 29. Pallmann Péter prefektus úr fölkérésre konferenciákat tart szombatonként az egy. Szt. Imre Egyesület vallásbölcseleti szakosztályában.

December 5. Szűcs János növendék haldokló nővérének betegágyához hazautazott, s onnan nővérét eltemetvén 10-én tért vissza.

Dec. 20. Az I. félévi előadásokat befejeztük.

Dec. 24. Megelőző szt. gyakorlat után Panyik-Tóth József, Acsay József, Belyis Antal és Csősz László növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban s a ház többi tagjai megújították fogadalmaikat. – Az éjféλι szt. misét egyetemi templomunkban Pallmann Péter prefektus úr mondotta, s ő végezte a karácsonyi ünnepi szt. misét is növendékeink segédletével és énekével.

Dec. 27. Király Dezső növendéket a rendkormány lázításért táviratilag bocsátotta el, s az mindjárt el is távolított az intézetből.

Dec. 29. Acsay Antal dr. kormánytanácsos, tanulmányi ügyvezető úr a teológiai vizsgálatra megérkezett és társházunkba szállt. – A budapesti házfőnök úr táviratilag jelenti be Komáromy Dezső dr. rendtársunknak váratlan halálát a Lipót mezei elmekórházban.

Dec. 30. A IV. évesek félévi pasztorális vizsgálata, s utána az I–III. évesek félévi egyházjogi vizsgálata Acsay Antal dr. kormánytan. úr elnöklete alatt. A vizsgálat után tanácskozás volt a növendékek fegyelmi ügyeiben, s a déli vonattal Acsay Antal dr. kormánytan. úrral az intézeti igazgató is Budapestre utazott b. Komáromy Dezső társunk temetésére, amely 31-én délután volt a Farkasréti temető halottas kápolnájából a budapesti rendtársak és testvéreinek részvételével. – Panyik-Tóth József növendék édesatyja temetésére hazautazott, s onnan januárus hó 6-án tért vissza.

⁴⁰² Hallerkői Haller Gusztáv (†1923) ügyvéd. 1913. dec. 1. és 1918. dec. 24. között Kolozsvár utolsó magyar polgármestere. 1922-ben a Magyar Szövetség ügyvezető alelnöke.

1914

Januárus 2. Az intézeti igazgató visszatért.

Jan. 5. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a gyakorlati szertartástanból és az I–II. éveseké a bölcsészet történetéből az igazgató elnöklete alatt.

Jan. 12. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a fundamentalisból Hám Antal dr. teológiai tanár úr elnöklete alatt.

Jan. 14. A II. félévi előadásokat megkezdtük.

Jan. 23. Szauer Gusztáv növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Februárus 2. Az Akademia Kalazantiana rendes évi díszgyűlése.

Febr. 9. Molnár Imre növendék haldokló édesanyja betegágyához hazautazott, s azt eltemetvén 14-én tért vissza.

Febr. 10. A rend fegyelmi bizottsága Panyik-Tóth József ünnepélyes fogadalmas növendéket rendetlenkedései miatt súlyos büntetéssel sújtotta. Az ítélet kihirdetvén a növendék aláveti magát s bocsánatot kér; de amidőn másnap 10 napi szt. gyakorlatát kellett volna megkezdenie kijelenti, hogy tegnap csak megindultságában vetette magát alá, mire az igazgató az ítélet értelmében kijelenti, hogy el van bocsátva, és az intézetből mindjárt el is távolítja.

Febr. 14. A megyéspüspök úr a[z erdélyi róm. kat.] status igazgatótanácsának ülésére ismét városunkba érkezett s a főgimnáziumi szt. gyakorlatok vezetésére az alsóbb osztályokban Pallmann Péter prefektus urat kérte föl, míg a felsőbb osztályok szt. gyakorlatát Bangha Béla Jézus társasági atya fogja vezetni.

Febr. 23. Sütöry István veszprémi tanár-rendtársunk sikerült javító szakvizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Március 23. Peszeszér János debreceni tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben. – Frecot Lajos növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből.

Márc. 30. Kraxner György növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a történelemből és földrajzból dicséretes eredménnyel.

Április 12. Háromnapis szt. gyakorlat után megtartottuk a húsvéti fogadalomújítást.

Ápr. 14. Pallmann Péter prefektus úr avató értekezésének kiadása ügyében Budapestre utazott, s onnan 16-án tért vissza.

Május 2. Szűcs László növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, a mennyiség- és természettanból jó; Piros Kálmán növendék pedig a magyarból jó, a mennyiségtanból dicséretes és a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 12. Nyári István veszprémi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai javító vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Máj. 13. Hegedűs Gyula növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a történelemből dicséretes és a földrajzból elégséges; Ujváry Gyula növendék pedig a magyarból és latinból dicséretes eredménnyel.

Máj. 14. Lengyel János növendék tanári szakvizsgálatot tett a latinból és görögből jó; Baratska Gyula növendék pedig a tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó és a latinból elégséges eredménnyel.

Máj. 18. Knebel Alfréd növendék tanári szak-alapvizsgálatot a magyarból jó, a mennyiségtanból jó és a természettanból elégséges eredménnyel.

Máj. 19. Hofman Kristóf növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, a történelemből és a latinból jó eredménnyel.

Máj. 20. Molnár Imre növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a mennyiségtanból jó és a természettanból elégséges; Schmidt Mihály növendék pedig a magyarból jó, a németből dicséretes és a latinból jó eredménnyel.

Máj. 25. Az áll. polg. fiúiskola zászlóavatási ünnepélye, amelyen az intézet képviselőjében az egyik felajánlott zászlószeget az intézeti igazgató verte be.

Máj. 19. Acsay József növendék tanári szakvizsgálatot tett a történelemből jó eredménnyel, a latinból azonban a vizsgálat ismétlésére utasítottatott 6 hónap múlva.

Máj. 27. Dr. Tóth György kormánysegéd, kecskeméti házfőnök és főgimn. igazgatót 40. évi tanári működése alkalmából testületileg üdvözlöttük. – Félévi vizsgálat a német és francia nyelvekből. – Kinczler Gyula növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a latinból jó és a görögből elégséges eredménnyel.

Máj. 28. Pallmann Péter prefektus úr Budapestre utazott, ahol május 30-án a hit-tudományok doktorává avatták; Budapestről Kecskemétre utazott, ahol az intézetet Tóth György dr. 40 éves tanári jubileumán képviselte, s onnan június hó 2-án tért vissza.

Máj. 30. Prónai Antal dr. kormánytanácsos, rendfőnöki titkár haláláról érkezett gyászjelentés, amely érzékeny veszteség alkalmából részvétünket fejeztük ki a rend-kormánynak.

Máj. 31. Moldován Gergely dr. egy. tanár *A magyarországi oláhok* című legújabb nagy munkáját⁴⁰³ küldötte meg könyvtárunknak, amelyet megköszönt az igazg.-ság.

Június 3. A IV. évesek félévi vizsgálata a lelkipásztorkodástanból az igazgató elnöklete alatt.

Jún. 4. Az intézet tavaszi kirándulása az Árpád-csúcsra⁴⁰⁴ reggel 8 órától esti 6 óráig.

Jún. 9. Az I–III. évesek félévi vizsgálata az egyházjogból az igazg. elnöklete alatt.

Jún. 11. Fodor Gyula dr. budapesti tanár, mint a főgimn. min. érettségi biztosa látogatást tett az intézetben, s vendégül nálunk maradt vacsorára is.

Jún. 13. A rendfőnök úr titkár nélkül városunkba érkezett és társházunkba szállt; jan. 14-én délelőtt s délután a növendékek ügyeivel foglalkozott; jún. 15-én az I–III. évesek félévi vizsgálatán elnökölt az alaphittanból, s utána Budapestre utazott vissza.

⁴⁰³ Moldován Gergely: *A magyarországi románok*, Bp., 1913. (Nemzetiségi ismertető könyvtár V.)

⁴⁰⁴ Árpád-csúcs: Kolozsvár környékének legmagasabb pontja, régi kirándulóhely. Az EKE 1899. júl. 29-én elhelyezett első jelzése ide vezetett. Az első világháborúban elpusztult 15 m magas kilátótornyát 1905. máj. 21-én avatták fel.

Jún. 18. Lengyel János és Acsay József végzett teológusok hittanári vizsgálatot tettek.

Jún. 19. Szentmisénk *Te Deum*-mal, utána az I–III. évesek félévi vizsgálata a nevelés történetéből az igazgató elnöklete alatt, majd zárógyűlésünk, amellyel a tanévet befejeztük. A növendékek rendfőnöki engedéllyel a nagy szünidőre hazautaztak.

Jún. 22. A rendkormány jún. 20-án kelt leiratával Dianiska Pál, Kraxner György, Hegedűs Gyula, Knebel Alfréd és Ujváry Gyula növendékeket elbocsátotta.

Jún. 28. A mutációt megkaptuk; végzett növendékeink tanárokkul alkalmaztatnak, s az intézetbe 16 új növendék rendeltetik I. évesnek, hét Kecskemétről és kilenc Vácra. – A délután folyamán egy rémes hír járta be a várost, amely szerint Ferenc Ferdinánd trónörökösét és Zsófia feleségét szerb cinkosok Szarajevóban, ahol hadgyakorlaton vett részt, meggyilkolták!

Július 1. Walter János dr. rózsahegy-i prefektus látogatóba érkezett, s a várost és vidékét bejárva júl. 10-én utazott haza.

Júl. 2. Hám Antal dr. lelki igazgató úr a nagy szünidőre Csongrádmindszentre utazott, ahol 3-án ezüstmiséjét tartotta meg feltűnés nélkül, csupán a rendkormánytól és a Kalazantinumtól üdvözöltetvén.

Júl. 4. A július hó 3-án, Bécsben nagy fénnel megtartott temetés után ma országsszerte ünnepélyes rekvium tartatott b. Ferenc Ferdinánd trónörökösért, amelyen minden hatóság képviselve volt.

Júl. 5. Tihanyi Béla kecskeméti prefektus látogatóba érkezett, s a város és vidékének megtekintése után júl. 10-én hazautazott.

Júl. 13. B. Pisztory Mór dr. egy. tanár, országgy. képviselő halálának évfordulóján özvegye ismét megjelent a kápolnámban az érte mondott gyászmisén.

Júl. 17. Az intézeti igazgató Jakabházy Zsigmond dr. egy. tanár meghívására az Udvarhely megyei Siménfalvára utazott, ahonnan Korond⁴⁰⁵ és Szováta⁴⁰⁶ fürdőket járta be, de a mozgósítás miatt kénytelen volt idő előtt, júl. 27-én visszatérni.

Júl. 23. Az Osztrák-Magyar Monarchia demarsnak nevezett jegyzéket adott át Belgrádban a szerb kormánynak,⁴⁰⁷ amelyben elégtételt követel, s mivel a szerb kormánynak júl. 25-én adott válasza nem volt kielégítő,⁴⁰⁸ július 26-án részleges mozgósítást rendelt el egy Szerbia ellen indítandó büntető hadjáratra. A háború híre városunkban is lelkes tüntetésekkel fogadtatott, s a mozgósítás egyszerre megváltoztatta a rendes napi életet.

Júl. 29. Pallmann Péter dr. prefektus úr a nagy szünidőre a Torontál megyei Billédre utazott.

⁴⁰⁵ Korond, Corund (ma Románia).

⁴⁰⁶ Szováta, Sovata (ma Románia).

⁴⁰⁷ A közös minisztertanács júl. 19-én egyhangú határozatot hozott a Szerbiának küldendő ultimátumról, amelyet júl. 23-án Belgrádban nyújtott át a Monarchia nagykövete.

⁴⁰⁸ A szerb miniszterelnök válaszában általában elfogadta az ultimátumot, de ahhoz nem járult hozzá, hogy a Monarchia nyomozást folytathasson Szerbiában a trónörökös meggyilkolása ügyében.

Júl. 31. Minthogy Szerbia ügyét Oroszország magáévé tette és mozgósítani kezdett, Őfelsége elrendelte a hadsereg általános mozgósítását, amelyet a városban még lelkesebb tüntetésekkel vettek tudomásul!

Augusztus 1. Németország mint szövetséges általános mozgósítást rendelt s megüzente a háborút Oroszországnak, majd aug. 3-án Franciaországnak is, és hadait mindjárt meg is indította a semlegesség megsértésével Belgiumon át, amiért aug. 4-én Anglia is háborút üzent neki. Ausztria-Magyarország aug. 4-én üzent háborút Oroszországnak s midőn erre Anglia aug. 13-án Ausztria-Magyarországnak is megüzente a háborút – a hármas-szövetséghez tartozó Itália aug. 4-én semlegességét jelentette ki, – csakhamar hét hatalmassággal került háborúba, amelyek Oroszország, Franciaország, Anglia, Belgium, Japán, Szerbia és Montenegró. Világháború ez, amilyent nem ismert még a történelem, amelyben szárazon, vízen s a levegőben legalább 15 millió harcos küzd a győzelemért.

Aug. 2. A még be nem sorozott növendékek utasítatnak, hogy mint népfölkelők jelentkezzenek illetékes hatóságaiknál. – Városunk utcáit a bevonult tartalékosok ezrei lepték el, akik itt fölszereltetvén aug. 6-ától a különböző harcterekre szállítottak.

Aug. 13. A megyéspüspök úr városunkba érkezett, s itt is marad Hirschler József dr. prelátus, kanonok-plébános helyettesítésére, aki az eukarisztikus kongresszusra Lourdba utazott, s a háború miatt nem tud onnan szabadulni.

Aug. 15. Egyetemi templomunkban Nagyboldogasszony ünnepe a hadiállapot miatt búcsújárás nélkül tartott meg, a templom azonban mégis megtelt, és Rietly Károly házfőnök úr ünnepi szt. beszédére a hívek jelentékeny összeget adtak össze a hadbavonultak családjainak segélyezésére.

Aug. 18. Őfelsége születésnapját városunk nagy lelkesedéssel ünnepelte. Az ünnepélyes szt. misét megyéspüspök urunk celebrálta s a gyermeknap mintájára katonanap rendeztetett, amely a hadbavonultak családjainak segélyezésére 15 ezer kt eredményezett.

Aug. 20. A háború lekötvén minden figyelmet, ma délután minden előkészület nélkül terjedt el a gyász híré, amely szerint X. Pius pápa éjfél után 1 ½ órakor tüdőgyulladásban elhunyt a Vatikánban, korának 79. és pápaságának 11. évében. A gyász híré megerősítést nyervén, intézetünk is kitűzte a gyászlobogót.

Aug. 21. Hirschler József dr. prelátus, kanonok-plébános úr sok viszontagság után ma visszatért, s így a megyéspüspök úr is hazautazhatott.

Aug. 24. A ft. rendkormány elhatározta, hogy a hadiállapot dacára jövő tanév a rendes időben nyitassék meg, s azért elrendelte, hogy a tanárok és növendékek szept. 3-ára behívassanak, ami megtörtént.

Aug. 26. Pallmann Péter dr. prefektus úr visszatért.

Aug. 30. Egyetemi templomunk restaurálása folyamatban lévén aug. 27-én isteni tisztelet sem tartott benne, s a mai vasárnapi ünnepen is csak egy nagymise tartott, amelyen jobbra csak a rendtagok voltak jelen. – Az ebéden azonban mi is társházunk vendégei voltunk.

Aug. 31. Líszy Mátyás társházunk új tanár tagja⁴⁰⁹ látogatást tett az intézetben. Szeptember 2. Hám Antal dr. lelki igazgató úr visszatért.

Szept. 3. A konklávéban ma [Giacomo] Della Chiesa Jakab bíborost, bolognai érseket választották meg pápának, aki XV. Benedek néven foglalta el a pápai trónt.

Szept. 5. Mathisz József társházunk új tanár tagja⁴¹⁰ látogatást tett az intézetben. – A közlekedési akadályok miatt egyes növendékek csak elkésve érkezhettek meg, s azért a *Veni Sancte*-t és a szt. gyakorlatot elhalasztottuk.

Szept. 6. Az új tanév megnyitása *Veni Sancte*-vel 32 növendék jelenlétében – a 33. Piros Kálmán 7-én és a 34. Belyis Antal 10-én érkezett meg – és szept. 9–11., háromnapos szt. gyakorlatot, amely szept. 12-én az intézet felajánlásával fejeztetett be. – A tanév megnyitásával szept. 6-án kihirdettetett a ft. rendkormány határozata, mely a háborús ellátást három tál ételre szállítja le, és az esti bort megvonja.

Szept. 12. A rendfőnöki körlevél és a *familia domus* felolvasásával házunk megalkult.

A kolozsvári Kalazantinum szerzetes személyzete az 1914–1915-iki iskolai évre

Russel Károly a hittudományok licenciátusa, tiszteletbeli kormánytanácsos, intézeti igazgató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság elnöke, gyóntatók s fölszentelendők vizsgálója.

Hám Antal a hittudományok doktora, intézeti lelki igazgató, számvizsgáló és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Pallmann Péter a hittudományok doktora, intézeti prefektus és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett IV. éves tanárjelöltek:

Belyis Antal

Csósz László

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. évesek:

Gregorich Izidor

III. évesek:

Szűcs János

Schmidt Mihály

Piros Kálmán

Molnár Imre

Kinczler Gyula

Baratska Gyula

⁴⁰⁹ Líszy Mátyás (†Szentgyörgy, 1890. febr. 5.) főgimn. tanár. 1915 és 1919 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

⁴¹⁰ Mathisz József (Újhely, 1889. dec. 20.–Sátoraljaújhely, 1971. aug. 13.) főgimn. tanár. 1915-ben kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

Hofman Kristóf

II. évek:

Jakab János	Hammel Vilmos
Mihálcsik Géza	Kerkai József
Énekes István	Szűcs Lajos
Galambos Károly	Pócza István

I. évek:

Hupka István	Mátay Gábor
Varga István	Chura József
Gyurác Ferenc	Fekete Gyula
Mille János	Nagy Lajos
Kecsmár István	Vastag Ferenc
Kaszás József	Agárdy Gyula
Ligeti József	Angyán László
Barlik Imre	Erczbrucker Aladár

Szept. 14. Az I félévi teológiai előadásokat megkezdettük.

Szept. 17. A hatóság elrendeli a jövő évi hadkötelesek összeírását, akik már októberben sorozás alá kerülnek, miért is jövő évi hadköteles növendékeink igazoló bizonyítvánnyal jelentkeznek.

Szept. 20. A ft. rendkormányja háború tartamára külön ájtatosságot rendel el, s ma megkezdtek az előírt imádságot a háború sikeréért.

Szept. 24. Az egyetemen a bírás kivételesen szeptember végéig tartván, növendékeink is csak ma iratkoztak be.

Október 1. Pallmann Péter dr. prefektus úr a galíciai harcokban kibetegedett bátyjának látogatására Kassára⁴¹¹ utazott, ahol az kórházban fekszik, s onnan 5-én tért vissza.

Okt. 4. Őfelségének ez évi névnapja minden ünnepség mellőzésével, mint imnap tartott meg.

Okt. 5. Az egyetem az előadásokat kivételesen csak ma kezdték meg.

Okt. 16. Az északi harctéren az orosz hadak benyomultak a Kárpátokon házánkba, s megszállották Máramarosszigetet. Mivel pedig a háború fordulataiban más rendházunk is ki van téve az invázió veszélyének, azért a rendkormány rendeletéből minden ház gondoskodni tartozik a ház értékeinek biztosításáról. Ezen ügyben ma tartottuk meg gyűlésünket titkos megállapodásra jutván a biztosítás módját illetőleg.

Okt. 21. Kihirdették a rendi generális körlevele, amelyben engedélyt ad a jövő évi Capitulum Provinciale megtartására.

Okt. 30. A háború izgalmi nyugtalanságot keltenek fel minden irányban, s önkéntes hadiszolgálatra bírják a fiatalságot. Az egy. hallgatók önkéntes jelentkezése

⁴¹¹ Kassa, Košice (ma Szlovákia).

magával ragadta intézeti növendékeinket is, s ma az egyszerű fogadalmasok kérvényt nyújtottak be, amelyben mindnyájan ideiglenes elbocsátásukat kérik a rendből, hogy a haza védelmére tényleges hadiszolgálatot teljesíthessenek. Lelkes írásuk fölterjesztetett.

November 8. A rendkormány válaszol a növendékek hadba vonulási kérvényére és csillapítja lelkesedésöket; a végső szükségben azonban el fogja bocsátani, hogy a hon védelmében részt vehessenek. Az atyai leirat megnyugvást keltett.

Nov. 9. Angyán László növendék nem tudván megnyugodni, távozott az intézből, hogy hadiszolgálatra jelentkezzen.

Nov. 18. A polgármester bizalmas információt kér Pallmann Péter dr. prefektus, katonai lelkész alkalmazhatóságáról, amely elküldetett.

Nov. 19. A megyéspüspök úr, ki a[z erdélyi róm. kat.] státusnak tegnapi évi közgyűlésére városunkba érkezett, látogatást tett az igazgatónál, s körülményesen tudakozódott viszonyainkról a hadi állapotban.

December 2. A déli harctéren csapataink ma reggel elfoglalták Belgrádot s az 5. hadsereg parancsnoka, Frank Liborius tábornagy, Ófelségét trónfoglalásának mai 66. évfordulóján Belgrád elfoglalásának bejelentésével üdvözölte. Az örömhírt este 8 órakor a főtemplom nagyharangja hirdette a városnak, s a szép, hideg, holdvilágos éjjelen csakhamar lelkes sokaság járta be a várost.

Dec. 5. Pallmann Péter dr. prefektus úr felkérésre szt. gyakorlatot tart a helybeli minorita rendház tagjainak.

Dec. 7. Hám Antal dr. tanár úr lelkipásztorkodástanának első kötete⁴¹² megjelent, s bemutatott a rendkormánynak, amelynek megbízásából íratott.

Dec. 12. A megyéspüspök úr a státus igazgatótanácsának ülésére ismét városunkba érkezett, s ma a főgimnáziumban újraalakult Mária kongregáció első tagjait ünnepélyesen avatta föl a főtemplomban.

Dec. 19. Az I. félévi előadásokat befejeztük.

Dec. 24. Háromnapos szt. gyakorlat után Gregorich Izidor, Szűcs János, Piros Kálmán és Schmidt Mihály növendékek ünnepélyes fogadalmat tettek házi kápolnánkban, míg a többiek megújították fogadalmaikat. A háborús karácsonyestet csendesen töltöttük el karácsonyfa és játék nélkül, habár az a Szentszék engedélyéből most először böjt nélkül volt megülhető.

Dec. 30. A IV. évesek félévi vizsgálata a pasztorálisból és az I–III. évesek félévi vizsgálata a morálisból az igazgató elnöklete alatt.

Dec. 31. Dr. Pallmann Péter intézeti prefektus a magyar kir. kolozsvári honvédkiegészítő parancsnokságnak 1914. dec. 31. 1197. sz. a. kelt nyílt parancsával a magyar kir. honvédelmi min. úrnak 1914. évi dec. 28-án kelt 196102/2/1914. sz. rendeletével a magyar kir. veszprémi 31. honvéd gyalogezredhez róm. kat. segédlelkészül rendeltetett, és a csapattesthez Mährisch-Ostrauba bevonulni tartozik. Hamarjában felkészülvén, az esti gyorsvonattal Budapestre utazott az északi harctér felé.

⁴¹² HÁM Antal, *A szentmise*, Kolozsvár, 1914.

37. Pallmann Péter piarista, mint tábori lelkész százados (1916).

Zubbonyán láthatók kitüntetései, a Lelkeszi Érdemkereszt (Pius meritis) 2. osztálya és a Bronz Katonai Érdemérem (Signum laudis).

38. Pallmann Péter (középen, prémes gallérban) és a veszprémi honvézred tisztjei a Dunajecnél Galíciában (1915).

1915

Januárus 3. Pallmann Péter dr. prefektus úr Zsolnárról küld értesítést, hogy most indul Oderbergen át rendeltetési helyére Mährisch-Osttrauba.

Jan. 5. Az I. és II. évesek félévi vizsgálata a bölcseletről és az igazgató elnöklete alatt. A vizsgáztató Hám Antal dr. tanár úr mint helyettes volt.

Jan. 7. A rendkormány Pallmann Péter dr. prefektus úr helyettesítéséről a II. félévre úgy intézkedett, hogy a felügyeletet Hám Antal dr. tanár úr vegye át a pedagógia tanításával, a német nyelv gyakorlását az igazgató veszi át és a morális előadására Ocskó Lajos a hittudományok licenciátusa, főgimn. hittanár úr, mint h. teológiai tanár kéretik föl.

Jan. 12. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a dogmatikából Hám Antal dr. lelki igazgató úr elnöklete alatt, amely után záró-gyűlést tartottunk és az I. félévet befejeztük.

Jan. 15. A II. félévi előadásokat megkezdtük.

Jan. 27. A megyéspüspök úr egy ferencrendi szerzetest ordinált városunkban, akinek examen ordinandorumjára egyik vizsgálóul Hám Antal dr. lelki igazgató urat hívta meg, s az ordináció befejeztével jan. 30-án ismét látogatást tett az igazgatónál.

Februárus 2. Az Akademia Kalazantiana évi rendes díszgyűlését szép tárgysorozattal, de ünnepélyesség nélkül tartottuk meg. A díszgyűlés tárgysorozata a következő számokból állt:

1. Himnusz.
2. *A kegyes iskolák Királynőjéhez*. Sík Sándortól.⁴¹³ Szavalja Gyurácz Ferenc.
3. *Ima* Kreuzertől. Előadja a zenekar.
4. *Dugonics András*. Emlékbeszéd. Tartja Baratska Gyula.
5. *Vineta* Seilertől. Előadja az énekkar.
6. *Ave Maria*. Várad Antalától. Szavalja Molnár Imre.
7. *A magyar nép* Gaál Ferenctől. Előadja az énekkar.
8. *A piaristák és a közoktatás a XVIII. században*. Írta s felolvassa Szűcs János.
9. *American patrol*. Induló. Előadja a zenekar.

Febr. 26. Varjú János főgimn. tanár, intézetünk egyik gyóntatója, ma este hirtelen elhunyt.

Március 1. B. Varjú János rendtársunkat nagy részvéttel temették el egyetemi templomunkból, amelyen intézetünk testületileg jelen volt.

Márc. 8. Barlik Imre növendék beadván elbocsátó kérvényét távozott az intézetből, hogy szintén hadi szolgálatra jelentkezzen.

Márc. 11. A 20 évesek sorozása városunkban végrehajtatott, s az intézetből is

⁴¹³ Sík Sándor (Bp., 1889. jan. 20.–Bp., 1963. szept. 28.) piarista, költő, egy. tanár. 1930–44-ben a szegedi egyetemen a magyar irodalom ny. r. tanára. 1946–47 között az Országos Köznevelési Tanács ügyvezető alelnöke, 1948-tól a piarista rend magyarországi tartományfőnöke. 1946-tól a *Vigília* folyóirat szerkesztője.

hét növendéket soroztak be.

Márc. 24. Jakab János növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból, a latinból és görögből jó eredménnyel.

Április 26. Lengyel János sátoraljújhelyi tanár-rendtársunk sikerült pedagógiai vizsgálat után látogatást tett az intézetben.

Ápr. 27. Gregorich Izidor növendék tanári szakvizsgálatot tett a történelemből dicséretes és a latinból jó eredménnyel.

Ápr. 28. Szűcs Lajos növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból jó, a latinból és görögből kitűnő eredménnyel.

Május 5. A rendkormány az intézet hivatalos megvizsgálását az intézeti igazgatóra bízta, mivel a háborús közlekedés nehézségei miatt maga nem végezheti.⁴¹⁴

Máj. 10. Csősz László növendék tanári szakvizsgálatot tett a mennyiségtnből jó és a természetntből jó eredménnyel.

Máj. 11. Pócza István III. éves növendék tanári szak-alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges s a latinból elégséges eredménnyel. – Belyis Antal IV. év. növendék tanári szakvizsgálatot tett a latinból jó és a görögből jó eredménnyel.

Máj. 12. Hammel Vilmos növendék II. év. növendék alapvizsgálatot tett a magyarból elégséges, a latinból jó és a görögből elégséges eredménnyel. – Kerkei József II. év. növendék alapvizsgálatot tett a magyarból dicséretes, a latinból és a görögből dicséretes eredménnyel.

Máj. 13. Márki Sándor dr. egy. rektor lépéseket tesz az intézet bérbevétele iránt. Minthogy azonban az intézet még legalább egy évig Kolozsvárt marad, a kérdés tárgytalan.

Máj. 14. Mihálcsik Géza II. év. növendék alapvizsgálatot tesz a magyarból jó, a mennyiségtnből dicséretes, a természetntből jó eredménnyel.

Máj. 18. Galambos Károly II. év. növendék alapvizsgálatot tesz a magyarból elégséges, a mennyiségtnből elégséges, a természetntből elégséges eredménnyel.

Máj. 20. Énekes István II. év. növendék alapvizsgálatot tesz a magyarból jó, a latinból jó eredménnyel.

Máj. 21. Jakab János III. év. növendék kiegészítő alapvizsgálatot tesz a történelemből mint harmadik tárgyból jó eredménnyel.

Máj. 23. Olaszország megszégvén a szövetségi hűséget ellenségeinkhez pártolt, s megizente a szomszédoknak a háborút.

Máj. 29. Gregorich Izidor IV. év. növendék doktori szigorlatot tesz a magyar művelődéstörténetből mint fő, az egyetemes történelemből és latin irodalomtörténetből mint melléktárgyból „rite”, s délben doktorrá is avatták.

Máj. 30. A városi tanács átír, hogy az intézetet a nyári szünidőre esetleg katonai beszállásolásra foglalják le.

Június 2. A IV. év. növendékek vizsgálata az igazgató elnökle alatt s a tanévi előadások befejezése.

⁴¹⁴ Ettől a naptól kezdve Hám Antal kézírásával folytatódik a Kalazantinum történetének megörökítése.

- Jún. 7. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a morálisból az igazgató elnöklete alatt.
- Jún. 10. Az I. és II. évesek félévi vizsgálata a neveléstanból az igazgató elnöklete alatt.
- Jún. 15. Az I–III. évesek félévi vizsgálata a dogmatikából dr. Hám Antal dr. teológiai tanár elnöklete alatt. Úgyszintén Vastag Ferenc I. növendék pótvizsgálata az első félévi dogmatikából. Év végi záró-gyűlésünk.
- Jún. 16. A *Te Deum*. A növendékek rendfőnöki engedéllyel hazautaztak.
- Jún. 17. Belyis Antal, Csősz László és dr. Gregorich Izidor végzett IV. éves növendékek szóbeli hittanári vizsgálata.
- Jún. 22. Kis káptalani gyűlésünk.
- Jún. 23. Lemberg⁴¹⁵ visszafoglalásának öröme a várost föllobogózták; este a főtéri templomban hálaadó istentisztelet, utána körmenet.
- Július 4. Hám Antal dr. teológiai tanár a szünidőre Csongrádmindszentre utazott.
- Júl. 6. Megjelent egy belügymin. rendelet, amelynek értelmében a háborús viszonyokra való tekintettel kedden és pénteken marha- és sertés-, valamint borjúhús nem árusítható.
- Júl. 13. Az intézetet egy vezér-törzsorvos megszemléli, s előjegyzésbe veszi, hogy szükség esetén – ha t. i. az oláhok megtámadnák Erdélyt, – kórháznak lefoglalhassa.
- Júl. 15. A rendi kis káptalan Budapesten megkezdi üléseit.
- Júl. 17. A rendi kis káptalan megválasztotta rendfőnökké Hénap Tamás drt., asszisztensekké: Fekete Endrét, Takács Józsefet, Szölgyémy Jánost, Tóth György drt., Jászai Rezső drt., Acsay Antal drt., Szinger Kornélt; konzultorokká: Bartos Józsefet,⁴¹⁶ Keller Jánost és Schandl Miklóst.⁴¹⁷
- Júl. 19. A kis káptalan megejti a házfőnökök választását.
- Júl. 25. Minden templomban hálaadó istentiszteletet tartanak a háborúban eddig elért dicsőséges eredményekért.
- Júl. 28. Az évi rendes áthelyezések alkalmával a Kalazantinum eljárósága a következőleg változott: a lemondott Russel Károly igazgató helyébe Hám Antal dr. teológiai tanár s lelki igazgató lépett. Ki ez utóbbi tiszttel továbbra is megbízott; prefektus lett Sebes Ferenc dr. főgimnáziumi hittanár⁴¹⁸ Szegedről, egyúttal teológiai tanár is lett; Pallmann Péter dr. teológiai tanárrá neveztetett ki, de míg a harctérről hazajön, tárgyának előadásaival Ocskó Lajos főgimn. hittanár bízott meg. A volt igazgató Veszprémben helyezettett főgimn. hittanárnak. A végzett növendékeket tanárokkul alkalmazzák s helyükbe 9 I-ó [első] éves jön ide.

⁴¹⁵ Lemberg, Lviv (ma Ukrajna).

⁴¹⁶ Bartos József (Léva, 1853. szept. 6.–Bp., 1931. dec. 9.) főgimn. tanár. 1909-től 1931-ig budapesti gimnáziumigazgató.

⁴¹⁷ Schandl Miklós (Doborján, 1866. szept. 8.–Bp., 1939. febr. 21.) főgimn. tanár, házfőnök. 1910-től 1919-ig váci házfőnök.

⁴¹⁸ Sebes [Streiter] Ferenc (Vác, 1883. ápr. 8.–Bp., 1941. jún. 26.) prefektus. 1912-ben a kolozsvári róm. kat. főgimn. prefektusa.

Júl. 31. Pallmann Péter dr. tanár úr tudósít, hogy gyomorbaja ellen Karlsbadban van kúrán, de már aug. 28-án jelentkeznie kell Veszprémben, hogy a harctérre menjen vissza.

Augusztus 4. Hám Antal dr. teológiai tanár úr, új igazgató visszatért Csongrád-mindszentről, hogy elődjétől átvegye az intézet vezetését.

Aug. 5. Russel Károly volt igazgató átadja az intézet vezetését az új igazgatónak hivatalosan, Rietly Károly társházi házfőnök és főgimn. igazgató jelenlétében. Este jött a hír, hogy szövetséges csapataink Varsót elfoglalták.

Aug. 6. Este 7 órakor hálaadó istentisztelet Varsó bevétele alkalmából a főtéri templomban, egyúttal fellobogózzák a kivilágítják a várost, a honvéd zenekar pedig zenélve járta be az utcákat.

Aug. 7. A Társadalom nevű zártkör,⁴¹⁹ melynek a volt igazgató választmányi tagja volt, annak eltávozása alkalmából házsongárdi helyiségében fényes búcsúlakomát adott, melyen jelen volt Haller Károly⁴²⁰ dr. polgármesteren kívül a város sok előkelősége.

Aug. 8. Látogatás dr. Haller polgármesternél, aki igen szívesen fogadott, s támogatását mindenben megígérte.

Aug. 9. Dr. Haller polgármester s dr. Eszterházy László főjegyző látogatást tettek az intézetben.

Aug. 13. Dr. Menyhárt Gáspár ny. r. egy. tanár,⁴²¹ dr. Fejér Gerő az erdélyi róm. kat. status előadója⁴²² és Hársing István idehelyezett új főgimn. tanár⁴²³ látogatást tett az intézetben. Este Russel Károly elutazott.

Aug. 14. Dr. Schilling Lajos ny. r. egy. tanár búcsúzkodni jött a volt igazgatónál, akit azonban már nem talált itt.

Aug. 16. Dr. Moldován Gergely és dr. Erdélyi László ny. r. egy. tanárok látogatást tettek az intézetben.

Aug. 17. Dr. Tangl Károly egy. rektor⁴²⁴ látogatást tett az intézetben.

Aug. 18. Leleplezése a Kárpátok Őre feliratú faszobornak,⁴²⁵ mely a Deák Fe-

⁴¹⁹ Társadalom: a Majális utca 40. sz. a. működött az 1870-es években megalakult Tekéző Társaság utódként. A Kör a társadalmilag legfontosabb oktatási, egyházi, pénzügyi, hivatali szervezeteinek tagjait tömörítette.

⁴²⁰ Haller Károly 1911-ben meghalt, helyesen Haller Gusztáv. Lásd a 402. sz. jegyzetet. yyy

⁴²¹ Menyhárt Gáspár (Ekel, 1868. jan. 6.–Szeged, 1940. júl. 30.) jogász, egy. tanár. 1889-ben kolozsvári egy. mt., 1911–20 között a magyar magánjog kolozsvári, 1921-től 1939-ig szegedi egy. ny. r. tanár, 1921–22-ben rektor. Főbb művei: *Dolgozatok a magánjog köréből*, Kolozsvár, 1905; *Magyar polgári perjog*, Bp., 1934.

⁴²² Fejér Gerő status előadó.

⁴²³ Hársing István (†Iharos, 1884. febr. 13.) főgimn. tanár. 1916 és 1919 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

⁴²⁴ Tangl Károly (Pest, 1869. okt. 14.–Bp., 1940. jan. 10.) fizikus, egy. tanár. 1903-tól a kolozsvári tudományegyetem fizikatanára, 1915-ben rektora. 1917-től a budapesti műegyetem, 1921-től a budapesti tudományegyetemen a kísérleti fizika tanára, Eötvös Loránd utóda. Intézetben kezdődött meg a kozmikus sugárzások kutatása Magyarországon.

⁴²⁵ Kárpátok Őre: a stilizált székelykapu alatt álló faszobrot 1919 áprilisában ledöntötték, majd

39. A Kárpátok őre (Szeszák Ferenc szobrászművész fafaragványa).

renc utca⁴²⁶ közepén elvonuló magasabb terasz elején áll. A szobor egy fegyverét két kézben tartó subás honvédet ábrázol. Alkotója Szeszák Ferenc kolozsvári származású szobrászművész;⁴²⁷ a szobrot pedig Lyka [Döme] magánzó⁴²⁸ ajándékozta a városnak, hogy a suba díszét képező szegek beveréséből származó összeg háborús jótékony célra fordíttassék. A leleplezés a főtéri kat. templomban tartott istentisztelettel kezdődött, s igen sokan vettek rajta részt.

Aug. 20. Az a hír jött, hogy Ófelsége a király Pallmann Péter drt., az intézet tanárát, az ellenség előtt tanúsított bátor és vitéz magatartásáért a 2-od osztályú lelkészi érdemrenddel tüntette ki. *Kalazantinum* című gyakorló lapunk húszévi fennállása után a háború okozta nagy drágaság miatt megszűnt.

Aug. 24. Sebes Ferenc dr. az új prefektus megérkezett.

Szeptember 1. A növendékek mindnyájan megérkeztek.

Szept. 5. Szt. gyakorlataink kezdete *Veni Sancte*-vel és az intézet felajánlásával.

Szept. 8. Szt. gyakorlataink befejezése szt. áldozással.

Szept. 9. Gergely Sámuel c. ny. rk. egy. tanár látogatást tett az intézetben.

A ház megalakult s felolvastuk a rendfőnöki körlevelet s a *familia domus*-t.

E szerint a Kalazantinum tagjai:

darabjainak is nyoma veszett a kolozsvári Történelmi Múzeumból.

⁴²⁶ Ma Boulevard Eroilor (Deák Ferenc utca).

⁴²⁷ Kolozsvári Szeszák Ferenc (Kolozsvár, 1881. márc. 7.–Kolozsvár, 1919. febr. 18.) szobrászművész. Stróbl Alajos tanytványa. Főbb művei: Arany János szobra (Nagyszalonta), Wesselényi Miklós és Jósika Miklós szobra (Kolozsvár, Nemzeti Színház homlokzata).

⁴²⁸ Lyka Döme (1853–1937) pázmándi nagybirtokos. 1878-ban a szászsebesi, 1886-ban a berecki területben orszgy. képviselő. Fehér megye virilistája, legnagyobb adófizetője.

Hám Antal a hittudományok doktora, intézeti igazgató, lelki igazgató és gyóntató, teológiai r. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság elnöke, gyóntatók és fölszentelendők vizsgálója.

Sebes Ferenc a hittudományok doktora, intézeti prefektus és teológiai r. tanár, számvizsgáló és gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Pallmann Péter a hittudományok doktora, teológiai r. tanár, intézeti gyóntató, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja.

Ocskó Lajos a hittudományok licenciátusa, intézeti gyóntató, teológiai h. tanár, a középisk. rendi hittanárokat képesítő kolozsvári bizottság vizsgáló tagja, főgimn. hittanár.

Hittudományi és egyetemi tanfolyamra járó tanárjelöltek:

Ünnepélyes fogadalmat tett IV. éves tanárjelöltek:

Szűcs János	Piros Kálmán
Schmidt Mihály	

Egyszerű fogadalmat tett tanárjelöltek:

IV. évesek:

Kinczler Gyula	Molnár Imre
Baratska Gyula	Hofman Kristóf

III. évesek:

Jakab János	Hammel Vilmos
Mihálcsik Géza	Kerkai József
Énekes István	Szűcs Lajos
Galambos Károly	Pócza István

II. évesek:

Hupka István	Mátay Gábor
Varga István	Chura József
Gyurác Ferenc	Fekete Gyula
Mille János	Nagy Lajos
Kecsmár István	Vastag Ferenc
Kaszás József	Agárdy Gyula
Ligeti József	Erczbrucker Aladár

I. évesek:

Vajda János	Welsch János
Sándly Vilmos	Japich János
Ranadich Ferenc	Német Antal
Horváth Béla	Kovaly Béla
Neuberger József	

Szept. 13. Az I félévi teológiai előadásokat megkezdtük.

Szept. 26. Marschalkó Tamás dr.-nak, a ház jó barátjának s ny. r. egy. tanárnak a temetése.

Szept. 29. Horánszky Károly főgimn. tanár-rendtársunk katonai behívót kapván, lelkészi szolgálatra este Kassára utazott.

Október 9. Pócza István III-ad éves növendék, kit több rendbeli paphoz nem illő cselekedettel vádoltak, az ellene indított vizsgálat végét be nem várva, búcsú nélkül elhagyta az intézetet.

Okt. 16. Az igazgató és prefektus tisztelgése és bemutatkozása gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspöknél a gimnázium épületében, ki az előljáróságot igen szívesen fogadta, s jóindulatáról biztosította.

Okt. 17. Vastag Ferenc növendék öröklött idegbaja miatt felszólíttatik a rendkormánytól, hogy elbocsátó kérvényét adja be.

November 21. Vastag Ferenc, betegsége miatt elbocsátott növendéket a rendfőnök úr ismét visszaveszi a rendbe.

Nov. 24. Az egyetemen sub ausoiciis regis doktorrá avatták Trócsányi Dezső⁴²⁹ és Judik József⁴³⁰ egy. hallgatókat. Az avató beszédet Ilosvay Lajos dr. vallás- és közokt. államtitkár⁴³¹ mondta.

Nov. 27. Sütöry István selmecebányai tanár sikerült pedagógiai vizsgálata után látogatást tett az intézetben.

December 9. Kuncz Elek dr., a kolozsvári tankerület főigazgatója, influenzából eredő tüdőgyulladásban d. e. 10 órakor meghalt.

Dec. 13. A háborús viszonyok miatt a városban olajat nem lehet kapni, ami miatt kápolnánk örökmécsesét egy időre be kellett szüntetni.

Dec. 20. Az I. félévi teológiai előadásokat befejeztük.

Dec. 21. Az ünnepi fogadalomra készülők szt. gyakorlatainak kezdete.

Dec. 24. Háromnapos szt. gyakorlat után növendékeink közül kilencen, név szerint: Kinczler Gyula, Molnár Imre, Baratska Gyula, Hofman Kristóf, Jakab János, Mihálcik Géza, Énekes István, Galambos Károly és Hammel Vilmos ünnepélyes fogadalmat tettek. A felvételét a fogadalomnak a rendfőnök úr megbízásából Hám Antal dr. igazgató végezte. Ugyan e napon a többiek megújították fogadalmaikat.

A háborús idők miatt Karácsony-estét nem tartottunk. Ugyancsak a nagy fadrágaság miatt (1 vagon = 5,5 öl ára 500 k.) részben a brikett-fűtésre térünk át.

⁴²⁹ Trócsányi Dezső (Sárospatak, 1889. jan. 3.–Pápa, 1962. szept. 7.) filozófiai és pedagógiai író. 1917-től 1929-ig középisk. tanár Pápán, 1929–1951 között a pápai ref. teológiai akadémián a filozófia és pedagógia tanára, 1951-től 1962-ig a dunántúli ref. egyházkerület levéltárosa.

⁴³⁰ Judik József (Kolozsvár, 1891. okt. 3.–Bp., 1951. szept. 14.) pénzügyi és közgazdasági szakember. 1914–1919-ben a bíróságnál teljesített szolgálatot Kolozsváron. 1920-tól Budapesten a Magyar-Olasz Banknál, 1925-től a Magyar Nemzeti Banknál ügyész, 1932-től jogtanácsos, 1937-től igazgató. 1940-től a jog- és államtudományi karon c. ny. rk. tanár.

⁴³¹ Ilosvay Lajos (Dés, 1851. okt. 31.–Bp., 1936. szept. 30.) kémikus, műegy. tanár. 1882-ben a budapesti műegyetemen a kémia rk., 1883-ban ny. r. tanára lett, 1901–1903-ban rektor. 1910-től orszgy. képviselő, 1914–1917 között a vallás- és közokt. min. államtitkára.

Dec. 30. A IV. évesek félévi vizsgálata a lelkipásztorkodástanból a prefektus úr elnöklete alatt.

Dec. 31. Az I–III. évesek vizsgálata a bibliumból az igazgató elnöklete alatt. A Szilveszter-este elmaradt.

1916

Januárius 5. Az I. és II. évesek félévi vizsgálata a bölcsletről és az igazgató elnöklete alatt.

Jan. 7. Az egész városban nem kapható petróleum, s így kénytelenek vagyunk gyertyavilág mellett foglalkozni, míg kőolaj újra kapható lesz.

Jan. 9. A kolozsvári zenekonzervatórium igazgatója, Lavotta [Rezső],⁴³² Haydn *Teremtés* c. oratóriumában való előadásában való közreműködésre kérte el növendékeinket. Mivel azonban az ily közreműködések hivatásunkkal nem egyeznek meg, a kérés nem volt teljesíthető.

Jan. 12. Az I–III. évesek vizsgálata a *Historica Ecclesiastica*ból az igazgató úr elnöklete alatt.

Jan. 13. Az I. félévi záró-gyűlés.

Jan. 14. A lisztben beállott hiány miatt a városban életbe lépett a kenyérjegyrendszer, melynek értelmében kenyeret csak lisztjegy ellenében szolgáltatnak ki a kofák és a pékek, de csak egy napra előírt mennyiségben. Az aprósütemények megszűntek a péknél. Egyúttal elrendelte a kormány, hogy a gabonakészletek az országban való arányos elosztás végett elzárás, pénz- és az eltitkolt gabona elkobzásának büntetése alatt a közéletmezési hivatalban bejelentendők.

Jan. 17. A világháború egyik szereplője, Nikita, Montenegró királya I. Ferenc József Őfelségétől békét kért, s hajlandónak nyilatkozott magát feltétel nélkül megadni.

Jan. 18. Montenegró meghódolásának hírére a város zászlódíszát öltött. – Welsch János I. éves növendék vizsgálata a szentírási tanulmányokból, mely vizsgálatról előbb betegsége miatt lemaradt.

Jan. 26. Reggel 8 óra 37 perckor rég nem érzett, elég erős földrengés remegtette meg a várost; baj azonban nem történt.

Jan. 27. Megkezdtük a II. félévi teológiai előadásokat.

Februárius 2. Az Akademia Kalazantiana díszgyűlése Czimmermann János,⁴³³ dr. Biró Vencel, dr. Patay József, Ocskó Lajos és Liszy Mátyás tanár urak jelenlétében a következő tárgysorozattal:

1. Goll J[ános]: *Uram, maradj velünk*. Előadja az énekkar.

2. Mentés M[ihály]: *A lelkem jobb felének*. Szavalja Galambos Károly.

⁴³² Lavotta Rezső (Bp., 1876. máj. 1.–Bp., 1962.) karmester, zeneszerző. 1913-tól 1919-ig a Kolozsvári Konzervatóriumot vezette, majd 1920-tól Budapesten a Nemzeti Újság kritikusa, a Nemzeti Múzeum zenei könyvtárának vezetője, 1944-ben igazgatója.

⁴³³ Czimmermann [Zimmermann] János (Kálmánd, 1865. február 3.–Csanálos, 1930. nov. 18.) főgimn. tanár. 1908 és 1925 között kolozsvári róm. kat. főgimn. tanár.

3. O[skar] Klose: *Salve Regina*. Előadja az zenekar.
4. *Emlékbeszéd Szepesi Imre felett*. Tartja Baratska Gyula.
5. Lavotta: *Reménybe*. Előadja az énekkar.
6. *Világnézet és nevelés*. Írta és felolvassa Horváth Béla.
7. P[aul] Mestrozzi: *Mei' Mariedd*. Előadja a zenekar.

Febr. 9. Gróf Esterházy Kálmán, 48-as vitéz huszárfőhadnagy, Kolozsvár városának több ízben volt ispánja, az Erdélyi Múzeum-Egyesület elnöke,⁴³⁴ d. u. 5 órákor meghalt.

Febr. 11. Gróf Esterházy Kálmán temetése a ferencesek ősi cinterméből nagy néptömeg jelenlétében.

Március 5. Dr. Márki Sándor prorektor kérdést tesz, vajon az intézetet – megszűnése esetén – kibérelhetné-e az egyetem? Mivel az intézet megszűnésének idejét egyelőre még a rendkormány sem tudja, a kérdésre határozott feleletet adni nem lehet.

Márc. 10. Ma vettük a hírt, hogy intézetünk volt igazgatója, Russel Károly súlyosan megbetegedett. A hír igaz, de a betegség óhajunk szerint szerencsés lefolyású volt.

Márc. 15. Este házi ünnepséget tartottunk márc. 15 emlékeztérére.

Márc. 24. A katonák kórház céljára akarják kivenni az intézetet. (Válasz mint márc. 5.)

Márc. 25. A kolozsvári Tanári Kör néhai Kuncz Elek főigazgató emlékére d. e. 11 órákor népes gyűlést tartott a róm. kat. főgim. dísztermében.

Márc. 27. A polgármester hajlandónak mutatkozik az intézet egész telkét bérbe venni. (Egyelőre válasz mint márc. 5.)

Április 8. Csősz László kecskeméti tanár látogatást tett az intézetben – Vastag Ferenc öthavi üdüléséből visszaérkezett.

Ápr. 12. Kecsmár István alapvizsgálata a magyar nyelvből jó, a latin nyelvből jó s a történelemből dicséretes eredménnyel. – Kaszás István (latin-történelem) alapvizsgálata a magyar nyelvből elégséges, a latin nyelvből elégséges s a történelemből dicséretes eredménnyel.

Ápr. 14. Varga István (latin-történelem) alapvizsgálata a magyar nyelvből jó, a latin nyelvből jó s a történelemből dicséretes eredménnyel.

Ápr. 18. Vastag Ferenc elmaradt vizsgálata a *Dogmatica Specialis*ből jó eredménnyel.

Ápr. 20. Húsvéti szt. gyakorlataink kezdete. – Gróf Lázár István, a katonák rokkantügyi főfelügyelője tudakozódik, vajon az intézet rokkantak iskolájának megszerezhető-e? (Válasz mint márc. 5-én.)

⁴³⁴ Galánthai gróf Esterházy Kálmán (Nagyiklód, 1830. jún. 7.–Kolozsvár, 1916. febr. 9.) orszgy. képviselő, 48-as huszártiszt, az Erdélyi Múzeum-Egyesület elnöke. A szebeni csatában egy ágyugolyó széttronsolta karját. A szabadságharc leverése után gazdasággal és tudománnyal foglalkozott. 1865-ben Fogaras képviselője az utolsó kolozsvári országgyűlésen. 1871-ben Kolozsvár és Kolozsvár főispánja, majd a kolozsvári színház intendánsa.

Ápr. 23. Fogadalomújítás.

Ápr. 30. Ma éjjel 11 órakor az összes órákat egy órával hivatalosan előre igazították nemzetgazdasági tekintetéből, milyenek: a világító szerek ritkasága és drágasága a háború következtében; a nappali munkaidő jobb és gazdaságosabb kihasználása. Az újítást, mely szeptember 30-ig marad érvényben, az európai államok mind elfogadták, közöttük hazánk is.

Május 3. Mátay Gábor (történelem-latin) alapvizsgálata a magyar nyelv és irodalom elégséges; történelemből jó latin nyelv és irodalom elégséges eredménnyel, a német nyelv és irodalom elégséges eredménnyel, a német nyelvből mint kiegészítő nyelvből javító vizsgálatra utasított. – Este az intézet látogatására megérkezett dr. Acsay Antal kormánysegéd úr, ki a társházba szállt. – Biró Vencel dr. társházunk tagja, főgimn. tanár, mint a Magyar Tudományos Akadémiának ma tartott nagygyűlésén kihirdették, *Erdély fejedelemiségének története 1541–1640-ig* c. pályamunkájával⁴³⁵ megnyerte a Vigyázó Sándor-féle 2000 (kettőezer) koronás jutalmat.

Máj. 4. Acsay Antal kormánysegéd úr megkezdte a növendékek kihallgatását. – Az intézet Tóth György dr. kormánysegédet a Ferenc József-renddel való kitüntetésre, Kornis Gyula drt.⁴³⁶ pedig akadémiai levelező taggá való választása alkalmából táviratban üdvözölte.

Máj. 5. Ligeti József növendék beadván elbocsátó kérvényét, az intézetből eltávolított.

Máj. 6. Acsay Antal kormánysegéd úr a reggeli vonattal visszautazott Budapestre.

Máj. 8. Mint a lapok közlik, a magyar görög kat. püspökök, név szerint dr. Papp Antal⁴³⁷ munkácsi,⁴³⁸ dr. Novák István⁴³⁹ eperjesi⁴⁴⁰ és Miklós István⁴⁴¹ hajdúdorogi püspökök a Nyíregyházán tartott tanácskozásuk alkalmával végleg

⁴³⁵ Helyesen: *Az erdélyi fejedelmi hatalom fejlődése (1542–1690)*, Kolozsvár, 1917.

⁴³⁶ Kornis Gyula (Vác, 1885. dec. 22.–Bp., 1958. ápr. 17.) kultúrpolitikus, egy. tanár. 1914-től a pozsonyi egyetem ny. rk., 1916-tól ny. r., 1920-tól 1947-ig a budapesti egyetemen a filozófia ny. r. tanára. 1927-től 1931-ig a vallás- és közokt. min. államtitkára. 1931–1939 között orszgy. képviselő, 1938-tól az orszgy. elnöke. Főbb művei: *Történeletfilozófia*, Bp., 1924; *A magyar művelődés eszményei 1777–1848*, I–II, Bp., 1927; *Kultúra és nemzet*, Bp., 1928; *Az államférfi*, I–II, Bp., 1933; *A tudományos gondolkodás*, Bp., 1943.

⁴³⁷ Papp Antal (Nagykálló, 1867. nov. 17.–Miskolc, 1945. dec. 24.) c. püspök, apostoli kormányzó. 1912. jún. 1-től munkácsi püspök. 1924. jún. 4-én lemondott, 1925. szept. 1-én kiutasították.

⁴³⁸ Munkács, Mukacsevo (ma Ukrajna).

⁴³⁹ Novák István (Ublya, 1879. dec. 4.–Bp., 1932. szept. 5.) püspök. 1913. nov. 20-án nevezték ki eperjesi püspökké. 1919-ben kiutasították Csehszlovákiából, 1920-ban a Szentszék felmentette az egyházmegye kormányzásától.

⁴⁴⁰ Eperjes, Prešov (ma Szlovákia).

⁴⁴¹ Miklós István (Zemplénrákóc, 1857. aug. 22.–Nyíregyháza, 1937. okt. 29.) püspök. 1905-ben zempléni főesperes. 1913-ban hajdúdorogi megyéspüspök. 1914-ben székhelyén, Debrecenben sikertelen bombamerényletet követtek el ellene. Ezután az egyházmegye székhelyét Nyíregyházára helyezte át.

megállapodtak abban, hogy a Julián-naptár helyett áttérnek a Gergely-naptárra. E szerint az új időszámítás a görög szertartású magyar egyházmegyében június 24-én, Keresztelő szt. János születése ünnepén lép életbe, melyet a két egyház már együtt fog megünnepelni. A Julián-naptár hibáját akként fogják pótolni, hogy a görög kat. magyarok június 10 után következő napként június 24-et fognak írni.

Máj. 9. Baratska Gyula (magyar-latin) szakvizsgálata a magyar nyelv és irodalom elégséges; latin nyelv és irodalom jó eredménnyel. – Erczbrucker Aladár (magyar-latin) alapvizsgálata a magyar nyelv és irodalom elégséges; latin nyelv és irodalom elégséges eredménnyel. – Pallmann Péter dr. az intézetnek katonai szolgálatot teljesítő prefektusa a keleti harctérről látogatás céljából hazaérkezett.

Máj. 10. Thura József (német-latin) alapvizsgálata a magyar nyelv és irodalom jó; német nyelv és irodalom jó, latin nyelv és irodalom jó eredménnyel. – Szűcs János (mennyéségtan-természettan) szakvizsgálata a mennyéségtanból dicséretes, a természettanból dicséretes eredménnyel. – Piros Kálmán (mennyéségtan-természettan) szakvizsgálata a mennyéségtanból dicséretes, a természettanból dicséretes eredménnyel. – Schmidt Mihály (német-latin) szakvizsgálata a német nyelv és irodalom kitűnő, latin nyelv és irodalom dicséretes eredménnyel.

Máj. 11. Vastag Ferenc elmaradt morális vizsgálata jó eredménnyel.

Máj. 12. Gyurác Ferenc (magyar-latin) alapvizsgálata a magyar nyelv és irodalom elégséges, latin nyelv és irodalom jó eredménnyel. – Hofman Kristóf (történelem-latin) szakvizsgálata a történelemből dicséretes, latin nyelv és irodalom jó eredménnyel. – Nagy Lajos (magyar-latin) alapvizsgálata a magyar nyelv és irodalom elégséges, latin nyelv és irodalom elégséges eredménnyel. – Mille János (magyar-latin) alapvizsgálata a magyar nyelv és irodalom elégtelen, latin nyelv és irodalom elégséges eredménnyel, így a magyarból javító vizsgálatra utasított. – Fekete Gyula (mennyéségtan-természettan) alapvizsgálata a magyar nyelv és irodalom elégséges, a mennyéségtanból jó, a természettanból dicséretes eredménnyel. – Agárdy Gyula (mennyéségtan-természettan) alapvizsgálata a magyar nyelv és irodalom jó, a mennyéségtanból jó, a természettanból jó eredménnyel.

Máj. 13. Hupka István (magyar-latin) alapvizsgálata a magyar nyelv és irodalom elégséges, latin nyelv és irodalom jó eredménnyel.

Máj. 15. Minthogy csak két inasgyerek maradt, többet pedig nem kapni, tisztogató asszony után tudakozódunk.

Máj. 16. Az intézet rendjétől eltérően, tisztogató asszonyt kellett fogadni havi 30 k-t. – Vastag Ferenc 1915–16. tanév I. félévétől elmaradt teológiai vizsgálata a *Historica Ecclesiasticaból* elégséges eredménnyel.

Máj. 17. Délben három gimn. tanuló kezdte meg nálunk az asztalnál való fel szolgálást: Halász Gábor, Puskás Béla és Eperjesy Antal.

Máj. 21. Hittanár-vizsgálati gyűlés a vizsgálóbizottsági tagokkal.

Máj. 23. D. u. vizsgálat a német és francia nyelvekből.

Máj. 24. Vastag Ferenc további vizsgálata a biblikumból: *Introductio* jeles, *Hermeneutika* jeles eredménnyel. – A IV. évesek vizsgálata a pasztorálisból a prefektus úr elnöklete alatt.

Máj. 29. Vastag Ferenc további vizsgálata a bölcselet történetéből jeles eredménnyel.

Ma van az egyetem évszázó ünnepe. Növendékeink közül jutalmat nyert: Japich János harmadéves *A hadifoglyokkal való bánásmód a görögöknél* c. dolgozata 200 (kettőszáz) k., Mihálcsik Géza harmadéves *Apáczai Cseri János mint pedagógus* c. dolgozata 200 (kettőszáz) k., Kerkai József harmadéves *Mezőpotánia iparművészetének jellemzése és hatása a Földközi-tenger medencéje körül fejlett műveltségre* c. dolgozata 300 (háromszáz) k. felemelt (250+50 k.) jutalomban részesült. Horváth Béla első éves *Apáczai Cseri János mint pedagógus* c. dolgozata 100 (száz) k. szorgalmi díjjal, Neuberger József első éves *Az Árpád-kori oklevelekben fennmaradt magyar szavak művelődéstörténeti feldolgozása* c. dolgozata 100 (száz) k. jutalmi díjjal tüntetett ki.

Máj. 30. Hittanári írásbeli vizsgálat.

Máj. 31. Vizsgálatok a bibliikumból.

Június 1. Arra a hírre, hogy hadseregünk elfoglalta az olasz Arsiero és Asiorgo erődített városokat, Kolozsvárt fellobogózták, este pedig a katonaság lampionos zenés takaróval járta be a várost.

Jún. 4. A skageratti tengeri diadal örömére, mikor az aránylag gyengébb német flotta megverte az addig győzhetetlennek tartott angol flottát, a katonaság délben dísz térzenét adott, a házakat pedig sorban fellobogózták.

Jún. 5. Vizsgálat a neveléstörténetből.

Jún. 9. Délelőtt és délután hittanári szóbeli vizsgálatin

Jún. 10. Vizsgálat a *Historica Ecclesiasticaból*.

Jún. 11. *Te Deum*-mal befejeztük a kolozsvári Kalazantinum utolsó teológiai vizsgálatát.

Jún. 20. Csengeri János dr. egy. r. tanár tudakozódott, hogy intézetünket az egyetem bérben megkaphatná-e?

Jún. 21. Ladics Nándor egy. gondnok az egy. tanács megbízásából megnézi az intézetet.

Jún. 26. Megkezdődött a pakolás.

Jún. 27. Russel Károly az intézet volt igazgatója látogatás végett Kolozsvárra érkezett és délelőtt meglátogatta az intézetet.

Jún. 28. Tekintve a nagy drágaságot és élelmiszerhiányt, júl. 1-től új étel-redukciót rendelt el a rendfőnök úr.

Július 1. Sebes Ferenc dr. intézeti prefektus végleg elhagyta Kolozsvárt.

Júl. 11. A könyvtárt egészen bepakoltuk, amiben Sebes Ferenc prefektus úron kívül igen nagy szolgálatot tett Hupka István és Szűcs Lajos intézeti növendékek, úgyhogy idegen segítségre a nagy munkában nem volt szükség. Köszönet mindhármuknak a fáradhatatlan közreműködésért.

Júl. 13. A városból kiküldött bizottság megtekintette az épületet, hogy mennyiben felelne meg a város céljaira.

Júl. 15. A háztanácsot teljesen feloszlattam s az alkalmazottakat elbocsátottam.

Júl. 17. Pósta Béla dr.⁴⁴² és az egy. bölcséletkari dékán megtekintette az intézetet egy. célokra való tekintetből.

Júl. 26. Az intézet bútorainak elszállítását megkezdte.

Júl. 28. Búcsúzó levél Majláth Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök úr ő excellenciájának az intézet nevében. Hasonlóképpen dr. Hirschler József preláthus-plébános úrnak.

Júl. 29. Minisztériumi kiküldöttek dr. Tóth Lajos min. tan. vezetése alatt megtekintették az intézetet, hogy amennyiben megfelelné, az egyetem céljaira kibéreljék, esetleg megvegyék.

Augusztus 1. Az igazgató búcsúlátogatásait elvégezvén, az intézet pénztárát átadta Rietly Károly házfőnök úrnak, akivel együtt lezárták az intézet bevételi és kiadási naplóját. Erről hivatalos okirat állíttatott ki, mely aláírva a rendfőnök úrnak küldetett.

Délután $\frac{1}{4}$ 6 órakor az igazgató elhagyta Kolozsvárt.

Vége.

Dr. Hám Antal
az intézet utolsó igazgatója.

⁴⁴² Pósta Béla (Kecskemét, 1862. aug. 22.–Kolozsvár, 1919. ápr. 16.) régész, egy. tanár. 1899-től a kolozsvári egyetemen a régészet r. tanára és az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiségtárának igazgatója. Megindította és szerkesztette a *Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem- és Régiségtárából* című folyóiratot. Főbb művei: *Baranya vármegye története az őskortól a bonfoglalásig*, Bp., 1898. *Régészeti tanulmányok az orosz földön*, Bp., 1905.

40. A kolozsvári piarista gimnázium érettségiző osztályának tanárai (az érettségi tabló képei, 1915). Fent: Szabó József, Ocskó Lajos, Rietly Károly (igazgató). Középen: Földváry György, Bíró Vencel. Alul: Majtényi Géza (osztályfőnök), dr. Patay József, Liszy Máttyás.

Supka Nikolaj
Nagy Kláramb
Byghör-gondosk.
Bocskorvika
Riv itelátokai bizi
Simaffersons
Dr. Péterffy Gyula

Hubarcskaly
Tobruanitsky
P. P. M. M. M.
Kölni városi kórház igazgatója

Andrássy Gyula
Temesvári Liget 10. szám.

Magdolna király
Rákóczi utca

Mgr. Dr. János Péter Gyula Polovics

Causus et protestatus Hoffm. János

1815-1818. Colonna

1900. apr. 15-én
Dr. János Péter Gyula, Törvényszék

- 1899. Okt. 26. János Péter Gyula városi önkormányzat igazgatója
- 1899. Nov. 4. S. János Péter Gyula
- " 13. Bán László Gyula városi önkormányzat igazgatója
- 1900. Jan. 17. P. P. M. M. M.

VENDÉGKÖNYVI BEJEGYZÉSEK

A „Koloszvári Kalazantinum története” II. és III. kötetét nemcsak krónika vezetésére használták, hanem vendégekönvként is. Bizonyos üresen hagyott oldalakat Ferenc József 1895. szept. 22-i látogatásától kezdve az intézet előkelőbb látogatói aláírásukkal látták el. A két kötetben több helyen elszórtan található vendégekönvyi bejegyzéseket az alábbiakban összegyűjtve közöljük.

Ferencz József [osztrák császár és magyar király]	Dr. Ferenczi Zoltán
Leövey Sándor vallás- és közokt. min. tan.	Széchy Károly
Lönhart Ferenc erdélyi püspök	Dr. Hénap Tamás
Majláth Gusztáv Károly gróf, erdélyi püspök	Dr. Fabinyi Rudolf
Magyar Gábor, a magyar kegyes tanítórend főnöke	Kuncz Elek
László Polykárpa ord. S. fr. Commissarius Provint. S. Stephani	Dr. Schneller Károly
Frank Ferenc h. rendfőnök	Terner Adolf
Palkovics József cs. és kir. vezérőrnagy	Udránszky László Dr.
Albach Géza kir. tan., polgármester	Vályi Gyula
Szvacsina Géza városi tan.	Haraszi Gyula
Hegedűs Sándor	Dr. Csengeri János
Dr. Hegedűs Lóránt	Dr. Apáthy István
ifj. Hegedűs Sándor	Hindy Árpád
Dr. Moldován Gergely	Orbók Ferenc
Deák Pál	Dr. Vámos Károly
Dr. Márki Sándor	Dr. Purjesz Zsigmond
Dr. Szádeczky Lajos	Dr. Scheitz Vilmos
Dr. Farkas Gyula	Dr. Klupathy Antal
Pál István	Szacsvay Dénes
Gráf Jakab	Mihály István
Dr. Szász Béla	Dr. Pallmann Péter
Dr. Halász Ignác	Szabó István
Dr. Óvári Kelemen	Georgiu János kanonok
Dr. Jakabházy Zsigmond	Máthé István baróti lelkész
Dr. Szamosi János	Szabó Károly kir. tan., Sopron vármegye kir. tanfelügyelője
Dr. Farkas Géza	Rontó gy. s. e. v. hivatalnok
Biró Béla apát-plebános	Ásványi Lajos kolozsmonostori magyar kir. gazdasági tanintézet intézője
Tamási Áron	Dr. Finály Gábor
Dr. Abt Antal	Dr. Davida Leó egy. tanár
Schneller István	Dr. Cserép József
	Lóte József egy. orvostanár Kolozsvárt
	Prof. Meltzl Hugó 1897. április
	Ulrich Géza

- Dr. Török Imre 1897. aug. 14-én
 Dr. Ferenczy József az orsz. közokt.
 tanács titkára
 Supka Béla
 Nagy Kálmán egyházigazgató
 Bocskor Mihály kir. ítélőtáblai bíró
 Simay Ferenc
 Dr. Szádeczky Gyula
 Hubai Mihály
 Hatvani Ede
 P. Imre Márk kolozsvári Szt. ferenc-
 rendi zárdafőnök
 Rudnyánszky Gyula kir. főmérnök
 Tomcsányi Lajos S. J. tanár
 Margetsch Károly MÁV főmérnök
 Mgr. Dr. Anton Peter graf von
 Potozki canonicus ac
 protonotarius
 1899. okt. 26. Tetsen Antal váradi
 1899. nov. 4. Dr. Pósta Béla
 1899. nov. 13. Bán Sándor fr. ferenc-
 rendi Budapestről
- Kazay Rezső magyar kir. dohánygyár
 igazgató
 1900. jan. 17. Prohászka Ottokár
 Dr. Tutsek Sándor orszgy. képv.
 1902. dec. 29.
 Farkas József Kolozsvár, 1909. márc.
 29.
 Dr. Buzogány Gergely 1909. jún. 7.
 Dr. Rauchbauer József selmecebányai
 kir. kat. főgimn. igazgató 1910.
 júl. 22-én
 Dr. Ormándy Miklós budapesti
 kegyesr. főgimn. tanár 1910. júl.
 23-án
 Mika Ferenc székesfővárosi hitoktató
 1910. júl. 23.
 Dr. Erdélyi László
 Dr. Acsay Antal
 Jankovich Béla 1913. május 3.
 Dr. Walter János 1914. júl. 1.
 Tihanyi Béla 1914. július hó 5-én

41. A kolozsvári Kalazantinum tanárai az intézet megszűnésekor 1916-ban. Áll: Ocskó Lajos, ülnek: Hám Antal (igazgató), Rietly Károly (szomszédos házfőnök-igazgató), Sebes Ferenc (prefektus).

42. A Kalazantinum növendékei az intézet megszűnésekor (1916). I. évesek. Állnak: Neuberger József, Kovaly Béla, Ravadies Ferenc, Horváth Béla, Német Antal, ülnek: Jagsich János, Welsch János, Vajda János, Sándly Vilmos. – 43. II. évesek. Állnak: Kaszás József, Agárdy Gyula, Fekete Gyula, Chura József, Nagy Lajos, Erczbrucker Aladár, Mátay Gábor, Vastag Ferenc, ülnek: Kecsmár István, Gyurácz Ferenc, Hupka István, Varga István, Mille János.

44. III. évesek. Allnak: Galambos Károly, Szűcs Lajos, Hammel Vilmos, Kerkai József,
 ülnök: Mihálcsik Géza, Jakab János, Énekes István. – 45. IV. évesek. Állnak: Molnár Imre,
 Baratska Gyula, Kniczler Gyula, Hofman Kristóf, Schmidt Mihály, ülnök: Szűcs János,
 Hám Antal (igazgató), Sebes Ferenc (prefektus), Piros Kálmán.

ANKA

A

EGYES ISKOLAK
300-DOS

ÉDFO RÁUFÓRÁ

1897

A KALAZANTINUM
KOLOZSVÁROTT.

FÜGGELÉK: EMLÉKLAPOK A KEGYES ISKOLÁK 300-DOS ÉVFORDULÓJÁRA 1897

Az első piarista iskola megnyitásának 300. évfordulóján, 1897 nyarán a magyar rendtartomány öt növendékképző intézete (a váci noviciátus, a kecskeméti és rózsashegyi stúdium, valamint a budapesti és kolozsvári Kalazantinum) egységes méretű „emléklapokat” állított össze, amelyeket a tartományfőnökségen egységesen beköttek (lelőhelyük: PMKL, Magyar Tartományfőnökség új levéltára, Vegyes ügyek [N 54]). Az „emléklapok” az évfordulós ünnepségek programját, a növendékek verseit, írásait, az intézetek fényképét és hasonlókat tartalmaztak. a szerzők saját kezű írásával, díszes kivitelben. A kolozsvári kötet címe: „Emléklapok a Kegyes Iskolák 300-dos évfordulójára 1897, A Kalazantinum Kolozsvárott”. Készítéséről Russel Károly igazgató az intézet krónikában is megemlékezett (ld. az 1897. jún. 28-i bejegyzést). Az alábbiakban a kézirat legfontosabb részeit közöljük.

A KOLOZSVÁRI KALAZANTINUM SZEMÉLYZETE

[Az 1896/1897. évi *familia domus* az előjárók és sajátkezű bejegyzéseivel. Tartalmát ld. a krónika 1896. szept. 21-i bejegyzésénél.]

AZ AKADEMIA KALAZANTIANA DÍSZÜLÉSE A KEGYES ISKOLÁK 300-DOS ÉVFORDULÓJA EMLÉKÉRE 1897. ÉVI MÁRCIUS HÓ 25-ÉN.

A díszülés tárgysorozata:

1. *Hymnus*. – Szövegét írta Szőke Lőrinc kegyesrendi tanár, zenéjét Rietly Károly kegyesrendi tanár.
2. *Megnyitó beszéd*. *A Kegyes Iskolák alapítása*. Tartotta az intézeti igazgató.
3. *Réve és Alusus*. Poszpischl-tól. Előadta a zenekar.
4. *Fobász*. Gáll Ferentől. Előadta az énekkar.
5. *Jubilate*. Írta és szavalta Szőke Lőrinc.
6. *Consummatum est*. Haydn-tól. Előadta a zenekar.
7. *Estbarang*. Hegedűs Endrétől. Előadta az énekkar.
8. *A vallástan a középiskolában*. Írta és előadta Jakobinyi Alajos.
9. *A Fákelyafény*nél. Induló Villebichot-tól. Előadta a zenekar.

AZ INTÉZETI IGAZGATÓNAK MEGNYITÓBESZÉDE A KEGYES ISKOLÁK ALAPÍTÁSÁRÓL

[Ld. az intézeti krónika 1897. márc. 25-i bejegyzésénél.]

SZÓKE LÓRINC ÜNNEPI ÓDÁJA

[Jubilate! Ld. az intézeti krónika 1897. márc. 25-i bejegyzésénél.]

JAKOBINYI ALAJOS ELŐADÁSA:
A VALLÁSTAN A KÖZÉPISKOLÁBAN¹

Nagy a forrongás a tanügy terén: revízió alatt áll a tanterv. Beszélnek, vitatkoznak, hol, mennyiben kellene változtatásokat eszközölni, hogy s mint volna jobban? Valamennyi kérdés mind függő. Nem tudjuk, mi lesz az eredmény.

A vallástanítás is revízióra vár és a több helyen felmerült véleményekből biztosra vehetjük, hogy a vallástan fényesen kiállja a tűzpróbát s győztesen kerül ki a revízió alól és számíthatunk rá, hogy az egész középisk. tanítás-nevelést vallásos szellem lengi majd át. Erősen hisszük most annak az indítványnak a megvalósulását, melyet tanügyünk egyik jelese² tizenhárom évvel ez előtt hathatósan megokolva előterjesztett, hogy a középisk. nevelés kiindulópontjává a vallásosságot kell tenni. Ezt sürgeti az élet is. Erősen kopogtat az iskola ajtaján, az iskolától várja a társadalom bajainak orvoslását. Érti és tudja, hogy „nem csak nyelvében él a nemzet, hanem történetében és erkölcsében”³ is. Azért függeszti az iskolára szemét s kérve kéri, legyen megmentője, fenntartója a magyarságnak, forrása az egészségesebb szellemnek és a közerkölcsöknek.⁴ E követelésnek az iskola csak a vallás megifjító s mindent átalakító szellemével tehet eleget, mely eddig is plasztikus ideáljával a magyar faj társadalmát összetartotta, mert nélküle örökre felbomlott volna.⁵

Amint az életben a vallást nem pótolhatja semmi sem, úgy az iskolában sem lehet a vallástant semmivel sem helyettesíteni. Nincs az iskolának tárgya, melynek tanítása szebben s megfelelően a nevelés általános céljának és az ember végső rendeltetésének. Mégis általános a panasz a gimnáziumi vallástanítás meddősege ellen is. Nem a bizonyítványban feltüntetett eredmény ellen szól a panasz – mert az a többi tárgyéhoz képest jónak mondható: csupa jó és jeles, elégséges nagyon kevés – hanem az ellen, hogy annak a vallásos életnek és irányító erkölcsi elveknek, melyeket az életre nevelő iskola padjain, azért tanult az ifjú, hogy az élet színpadján hasznukat vegye s vezérelveikül szolgáljanak, – nagyon ritkán láthatni jelét. Keresik, kutatják az okát ennek a kevésbé kielégítő eredménynek s majd a kevésbé jó tankönyvekben, majd a nem éppen megfelelő tananyagban, vagy a kevés óraszámiban találják. Pedig mindezek alig számba vehető okok. Nagyobb és talán legnagyobb baj az, hogy az iskolának nem mindig és mindenütt vallásos a szelleme és az, hogy a vallásban is minden magasabb nevelési törekvés nélkül csak tanítottunk.

Minden tárgynál igen fontos a gyakorlati szempont. Így a természettudományok tanításának az a gyakorlati célja, hogy a tanulókkal józan és bölcs gazdasági életelve-

¹ Megjelent: Kalazantinum 3(1897), 4. sz. (ápr.), 9-11; 5. sz. (máj.), 2-4; 6. sz. (jún.), 3-5.

² Kuncz Elek. Vö. Tanár Egylet Közlönye 1884/5.

³ ALEXANDER Bernát, Budapesti Hírlap 1896. júl. 9.

⁴ PINTÉR Károly, Magyar Szemle 1897. 10. sz.

⁵ FELMÉRI Sándor, *A neveléstudomány kézikönyve*, Kolozsvár, 1890, 91.

ket sajátíttasson el; a történelem ügyes társadalmi életre és működésre nevel; a nyelvek és irodalmak pedig gondolataink és érzelmeink helyes kifejezésére oktatnak.

S mi a vallástanításnak a feladata?

A vallástanításnak az a feladata, hogy a tanuló Istent megismerje, Őt szeresse, Neki szolgáljon s ez által üdvözüljön. Ez az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent és akit küldöttél, Jézus Krisztust?⁶

Ez a meghatározás eléggé jelzi, hogy vallástanítás nem elégedhetik meg az igazságok egyszerű közlésével, hanem meg kell tanítania az ifjakat ezen igazságok gyakorlati követésére, meg kell tanítania arra, hogyan kell Istent szeretni s neki szolgálni. Vagyis a vallástanítás nem csak abból áll, hogy a tanulókat a vallás hit- és erkölcsi igazságaira oktassuk, hanem, hogy keresztény érzületet és nemes jellemet ojtunk beléjük, mint irányadó szabályt, mely szerint éljenek és cselekedjenek egész életükön át. Igaz, hogy ennek alapját már a családban megvetik, de a középiskola van arra hivatva, hogy ezen az alapon megadja az ifjúságnak az ész és szív általános, emberhez és keresztényhez illő alapműveltségét. S ami a vallástant oly fontos középisk. tárggyá teszi, éppen az, hogy mind az észnek, mind a szívnek művelődésében a leghatásosabb tényező. A vallástanításnál az értelmi, érzelmi és akaró tehetőség egyaránt működtetésben részesül. Megkívánja ezt maga a tárgy, mert a keresztény vallás az ész, a szív, az akarat és tett religiója,⁷ melynek igazságai az ember egész lelkére, ennek minden tehetségére épp úgy igényt tartanak, mint akaratára. Példa rá a katekizmus.

A katekizmus megtanítja a tanulót arra, amit egy keresztény embernek hinnie kell, hogy üdvözüljön; felvilágosítja, az emberiség legfontosabb kérdéseiről s legégetőbb szükségleteiről kérdésekben és feleletekben, a tanítás legkipróbáltabb formájában, mely az alaki képzésnek leghathatósabb tényezője. Társadalmilag pedig úgy műveli az elmét, hogy oly igazságokkal gazdagítja, melyeket önmagától legnagyobb részben soha sem ismert volna meg.

De az érzelem és akarat sem marad érintetlenül, sőt ezekre esik a vallástanítás igazi súlya.

Az elkövetett jó vagy rossz, mind érzelmeinkből erednek, melyek az értelem ítélete és az akarat hatásai szerint módosulnak. A vallás erkölcsi igazságokkal a növekedék érzelmeire és akaratára kell tehát elhatározó befolyást gyakorolni, hogy azok szerint érezzék és cselekedjék életében annál is inkább, mert nincs keresztény hit-igazság, melynek nem volna több-kevesebb folyása az életre s ezen igazságok azon legszilárdabb alapkövek, melyeken egyedül emelkedhetik a minden viharral dacolni tudó erkölcsi nagyság. Az erkölcsi nagyság alapjait, ha az iskola jó munkát akar végezni, már jó korán le kell rakni a gyermeki szívbe, mert a szív ép e zsenge korban a legfogékonyabb a jóra. Most kell megtanítani az ifjakat mindarra, amiket parancsolt nekünk az Úr.⁸

Miután tehát a gyermek elméje előtt megvilágosította a tanítás az igazságokat s betanulásukkal emlékezetüket is gyakorolta, az marad hátra, hogy a gyermekek szívére is hasson, hogy érzelmei lassan-lassan kialakuljanak s oly összhangot alkossak

⁶ János 17, 3.

⁷ Vö. STÖCKL Albert–RÉPÁSSY János, *Korunk nagy kérdései és a kereszténység*, Eger, 1883.

⁸ Máté 28, 19–20.

nak, mely az isteni Mester hű képét tüntesse fel: ut Christus formetur in vobis.⁹ A gyakorlati tanúságok elvonásánál igen jó alkalom nyílik a tanulók érzelmi munkásságának elősegítésére és annak a kimutatására, mi a célok az egyes parancsoknak, minő gyümölcsöket kell hozniok az életben és a lelkesítő, buzdító szavak ezen igazságok szerint való életre hajtják az akaratot. Ily szép szerepet tölt be már a katekizmus.

A katekizmus után a bibliatanulással egészítődnek ki a tanuló vallási ismeretei és erősítődik meg hite. Mert a bibliatanulásnak csak az lehet a helyes célja, hogy fölvilágosítson az Isten és ember közt való igazi viszonyról, elismerjük az Istent műveiben és érte lelkesüljünk. De hogy a helyes kapcsolat a biblia és katekizmus közt meglegyen, a katekizmus tanulmányi alapjának kell a bibliában is középpontként szerepelnie, mint ahol egy-egy történeti tény alakjában bennfoglaltatik a katekizmus minden tétele, a hitvallás minden ágazata. És éppen ezzel nyújt kiváló alkalmat igazi értelmi munkásság kifejtésére, mert a tanulónak induktív módon kell megállapítania a történeti tényekből az egyes hitigazságokat és felismernie az ideát, mely az ószövetség könyvein átvonulva az újban teljes kifejezést nyer. A gyakorlati feladatnak is igen szépen megfelel a biblia. Példákat szolgáltat az erkölcsi életre, megmutatja, miként veszi a bűn büntetését, az erény jutalmát s miként vonul végig az emberiség történetén az Isten gondviselése. Megismerteti velünk földi életünk eszményképének, Jézus Krisztusnak életét, aki megtanított, hogyan kell erényesen élnünk. Megismer az ifjúság minden erényt: alázatosságot, becsületességet, szerénységet, melyeket Jézus hősi mértékben gyakorolt. Megvigasztalta a szegényt, intésével visszatartá a gazdagokat az elbizakodástól. Megenyhíté a szenvedőket, arcunk verejtékét megszenteli véres verejtéke, megostorozása önmegtágadásra int, keresztútja az élet keresztjének elviselésére tanít. Jézus, minden erény tanítója, megtanítja az ifjúságot a hazaszeretet erényére is. Midőn lefelé jött az Olajfák hegyéről, eszébe jutott hazája sorsa és sírva fakadt. Könnyeket hullatott Jeruzsálem felett nemcsak a vétkeket sirató Isten-ember, hanem a hazája szomorú jövője felett kesergő honfi szív is,¹⁰ amint a költő oly szépen mondja:

„A nép remegve hallgatá
Jézus titokbeszédét,
Ki mint Isten mond végzetet:
A honfi Jézus könnyezett.”

(Tárkányi Béla: *Isten és honfi*)

Így munkálkodik a bibliatanítás a nevelés általános céljának előmozdításán. Pedagógiai értékét emeli az, hogy a genetikai tanmenetnek ősi mintája, a heurisztikára bőséges alkalmat nyújt, szemléleteket szolgáltat és ingerli a képzeletet és bőséges táplálékot ad neki, elbeszélő alakjával pedig állandóan leköti a figyelmet.¹¹

A bibliatanítást követi a liturgia. Nagyon sok dolgot, melyeket eddig időhiány, vagy a tanulók gyengébb kora és kevésbé fejlett tehetsége miatt megvilágosítani, ki-

⁹ Gal, 4, 19.

¹⁰ WOLAFKA Nándor, A hazafiság erénye a kath. egyházban, Katholikus Teológiai Folyóirat, I. évf. 3-4. f.üzet

¹¹ Magyar Paedagogia 1896. 321.

fejteni nem lehetett, igen könnyen megértethetjük a növendékekkel, ha a szertartások megmagyarázásával a hit- és erkölcsant ügyesen kapcsolatba ejtve megmagyarázzuk a szertartások alatt rejlő titokteljes igazságokat is. Mert miként ha egy élőfát akarunk leírni, nem elég csak zöldellő lombjáról és szép koronája leveliről szólani, hanem meg kell említeni a törzset is, melyet a lombkorona díszít és az ágas-bogas gyökereket, melyek az egész fát a földbe erősítik és életető nedvvel látják el: épp úgy nem elég csak a külsőről, az ékes szertartásról szólani, hanem rá kell mutatni arra is, amit ékesít, az alatta rejlő eszmére, mert csaknem minden szertartás tárgyilag és önmagában véve valami hitágazati tételt fejez ki.¹²

A tapasztalás bizonyítja, hogy a szertartások értelmének magyarázatát a felnőttek is igen örömezt hallgatják, mert magasabb jelentéseket sejtő szívök várakozását kielégíti. A serdülő ifjak pedig élénk természetök fürkésző kíváncsiságával mindennek okát, mélyebb jelentését kutatják. Miért ne elégítenők ki ártatlan kíváncsiságukat, mikor itt a helyes oktatás is ezt követeli.¹³ A szertartástannak is megvannak azok a tulajdonságai, melyek középisk. tárggyá avatják. Leköti a gyermek figyelmét, sokféle szemlélettel gazdagítja lelkét, és azon nem kicsinylendő értelmi munkásságra sarkallja, hogy keresse meg a jelben az eszmét. Továbbá „a liturgia révén a teológiai tananyag a művészetekkel lép kapcsolatba, s úgy főleg az alkotó képzeletnek lesz képző iskolájává.”¹⁴

Ezzel mintegy betetőződik az algimnáziumi vallástanulás. Kétségtelen, hogy kivált a tanításnak ezen a fokán, a vallástanítást illeti az első hely, mert az értelem alaki és tartalmi képzéséhez hozzájárul oly mértékben, mint akármelyik más tárgy, nevelői hatás tekintetében pedig egyik sem versenyezhetik vele.

Ez a tanítás megismertetvén az ifjúsággal, amit hinnie és tennie kell, mi az élet célja, mi a jó és rossz, elég volna egész életére.

Miért szerepel tehát a gimnázium felső osztályaiban is a vallástan? Azért, mert a gimnázium az idealizmusnak az iskolája, az idealizmusnak pedig szülőanyja a vallás, ápoló dajkája pedig az irodalom, a nemzeti és klasszikus egyaránt. Nem nélkülözheti a vallástanítást azért sem, mellyé igazán csak a vallással avatódik, mert ez fejleszti a legnemesebb humanizmust, – „bűnnek tekint mindent, mi lerontja emberi voltunkat, gyógyítja természetünk sebeit, kiveti belőle a mérget és ami emberi szükséglet vagy képesség van benne, azt mind kielégíti és kifejleszti és megnemesíti.”¹⁵

Továbbá a gimnázium az általános műveltség mellett a felsőbb tudományos képzésre való előkészítést is feladatának vallja. Ez okozta, hogy a gimnázium felső osztályaiban erősen kifejlődött a szaktanítás, a tananyagnak egészen tudományos rendszere szerint való csoportosításával. Innen van, hogy a felső gimnáziumi valóságoktatásban is oly tananyag alakult ki, mely egyrészt az általános műveltségnek szolgál, másrészt tudományos jellegével a felsőbb tudományos képzésre készítés követelményeinek is megfelel.

Tudományos alakban, rendszeres és módszeres tárgyalással itt is szinte ugyanaz a tananyag szerepel, mint az alsó osztályokban. E módszer és tudományos eljárás,

¹² Egri nagygimnázium 1853/54. program, 14.

¹³ Egri nagygimnázium 1853/54. program, 13.

¹⁴ Magyar Paedagogia 1896. 325.

¹⁵ Magyar Paedagogia 1896. 328.

mely tanulók izmosodott értelmének megfelelő is, világosan megmutatja a tanulóknak, miként bizonyíthatók a keresztény hitigazságok az ész vezérfénye mellett, mely de Maistre szép szavai szerint „emberi előszó az evangéliumhoz” – s így belátja a tanuló, hogy „nemo crederet, nisi videret esse credendum”. Az alaphittanból megismerik a keresztény vallás természetfölötti jellemét, az ágazatos hittan megmutatja, hogy származnak a hit egyes tételei, a parancsolatok és szentségek az Istentől és hogyan fonódnak belé a népek életébe és teszik a közműveltség legrágább kincseit és a haladásnak leghatékonyabb tényezőit.¹⁶ Emellett apologetikus eljárást követve figyelemmel kísérheti korunknak az egyes igazságokra vonatkozó felfogását, s ha ellentétbe jön velök, kimutathatja tévedését és hibás voltát. Az erkölcstané a legszebb feladat, mely megmutatja, hogyan kell a vallás magasztos erkölcsi elveit az életbe átvinni. Ehhez csatlakozik az egyháztörténelem, mely magasztos tárgyával a tudományos hitoktatásnak megfelelő kiegészítő és befejező része.

A vallástanításnak mintegy gyakorlatával szolgál a tanítás előtt és után való ima, melytől nagy támogatást nyer az iskolai rend és fegyelem¹⁷ a szentmishallgatás, a szentgyónás és áldozás, melyekből természetfölötti erőt nyer a lélek és egyéb ajtatossági gyakorlatok. S éppen azon kell lennie az iskolának, hogy e vallási gyakorlatok a növendék szent szokásaivá váljanak, mert csakis így biztosítható minden tanítás és nevelés.

A vallástanításnak tehát, mint iskolai tárgynak az a célja, hogy megtanítsa a növendékeket arra, hogyan kell a vallás magasztos erkölcsi elveit az életben gyakorlatilag érvényesíteni, hogyan kell lelköket tisztán tartani és megőrizni lelkiismeretök nyugalmát, hogy gondolkozás-, beszéd- és cselekvésmódjuk jellemes emberre valljon.

De csak elszigetelten a vallástanításnak célja-e ez? Nem kell-e ezt az iskolának is feladatául tekintenie? Nincs kétség benne, hogy az iskola nemcsak tanít, hanem nevel is, elmét és szívet, értelmet és jellemet egyaránt képez. Igazi célja az lehet, hogy megadja az ifjúságnak az ész és szív általános, emberhez és keresztényhez illő alapműveltségét.

Ennek a megvalósítására az egész iskola egyöntetű együttműködésére van szükség, egy szellemnek, vallásos szellemnek kell uralkodnia az iskolában s e szellemnek kell vezetnie a tanárokat is munkájokban, hogy az ifjúság vallásosságát soha se gyengítsék, hanem lelkiismereti kötelességüknek tartsák amennyire tőlük telik erősíteni, szilárdítani, mint ahogy ezt egyik régebbi tantervünk elő is írja.¹⁸

Mert a vallástanítás csak akkor érvényesítheti igazán nevelő hatását, s csak úgy lehet igazán gyümölcsöző, ha más tárgyak előadása a vallástannal soha ellentétbe nem jó, hanem azt inkább támogatja. Mert ha méltán kívánatos az, hogy a tanítás koncentrikus legyen, hogy egyik tárgy a másikat támogassa, hogy pl. a magyar nyelvet ne csak a magyar nyelv tanára, hanem minden tanár tanítsa,¹⁹ mennyivel kívánatosabb az, hogy koncentrikus legyen a nevelés, hogy mindenik tanár neveljen, erősítse az ifjúság erkölcsi érzetét és vallásosságát.

¹⁶ Magyar Paedagogia 1896. 323.

¹⁷ Vö. Tanár Egylet Közlönye 1881/1882. 601.

¹⁸ Organisation Entwurf 1849, 49–50.

¹⁹ Magyar Paedagogia 1897, 133.

A történelem csakis úgy lesz az életre készülő ifjúság életének magisztrája, ha látja benne a népek sorsát intéző isteni gondviselés kezének a működését, ha megismeri a jót és rosszat, okait és következményeit, mert így meríthet belőle okulást az életre.

A természettudományok a természet élő és élettelen tárgyaiban nyilatkozó ámulatos renddel és célszerűséggel egyszerre Istenhez vezetik az ifjút.

A nyelvek és irodalmak tanítása megismerteti az ifjakkal a pogány társadalmat és szellemet, összehasonlítva a kereszténység szellemi nagyhatalmával, melynek tündöklő fénye és előbbvalósága az ellentétben élesen feltűnik. Így mozdíthatja elő minden tudományág az ifjúság erkölcsi érzetének nemesbedését, világnézete helyes kialakulását.

Egyöntetű eljárásra, egy szellemben való működésre annál is inkább nagy szükség van a tanítás-nevelés ezen a fokán, mert a tanuló erősebben kialakult egyénisége most lép határozottabban előtérbe, most kezdi énjének értékét észrevenni és becsülni. Önmagában bízva önállóan gondolkodik, különböző tárgyakban szerzett ismeretei alapján önálló reflexiókat tesz, az ismereteket összehasonlítja és rendezgeti fejledező belső világában, építgeti meggyőződése bástyáit és alakítgatja világnézetét, melynek kialakultával meg van határozva az egész ember.²⁰

S most mikor egész életre kiható munkát végez az ifjú, most hagyja cserben az iskola?

Hisz az iskolának éppen az a feladata, hogy az ifjúban a helyes világnézet kialakulását elősegítse, őt a kialakítás munkájában gyámolítsa, segítse reflexiói megtételében, óvja a szélsőségektől, tartsa a helyes irányban s legyen rajta, hogy a növendék erkölcsi ítélete, a különböző tárgyakban, különösen a történeti és irodalmi tanításban fejlődött etikai képzetek a rendezés megállapító üdvös hatásában részesüljenek.²¹

E feladat teljesítése, melyet most a középiskola a hittanítástól vár, csakis az iskola egy szellemben vezetett, egy célra törekvő tanításával érhető el.

Határozott szellemű, határozott célú középiskolára van tehát szükségünk. A mostaninak nincs határozott szelleme, mert nincs határozott célja.

Egyik célja a mostani középiskolának, hogy az ifjúságot „magasabb általános műveltséghez juttassa”.

Már akkor, mikor a mostani középisk. törvényjavaslatot tárgyalták, felszólaltak e meghatározás ellen s azóta többször, még legújabbban²² is hangoztatták határozatlan voltát. És nem ok nélkül, mert bár helyes a meghatározás, de nem egészen világos, nem mondja meg miben áll az a „magasabb általános műveltség”. Pedig ezt tudnia kell az iskolának, ha valóban elérendő célja.

Talán az ész minél többoldalú képzése, fejlesztése adja ezt a műveltséget? Az bizonyos, hogy az ész fejlesztése elsődrendű feladata és kötelessége az iskolának, e nélkül nincs haladás, nincs intelligencia, nincs iskola! De az ész művelése, az oktatás, az általános műveltségnek csak egy részét teszi. Mert „az embernek” valódi becsé

²⁰ Vö. SARMASÁGH Géza, *A legfontosabb tanügyi kérdés*, Szatmári kir. kat. főgimnázium 1890/01. értesítője, 35, 38.

²¹ KLAMARIK János, *A magyarországi középiskolák újabb szervezete*, Bp. 1893, 208–209.

²² Vö. Tanár Egylet Közlönye 1897. 421.

nem eszének, hanem akaratának erejétől függ; akiben ez hiányzik, azt a nagy elméleti tehetségek csak gyengébbé teszik; nincs szerencsétlenebb, sőt néha alávalóbb teremtés a világon, mint a nagy ész, melynek a jellem nem felel meg! (Eötvös) De igazi jellem csakis az erkölcsi igazságok világos ismeretével és befogadásával alakulhat. Az erkölcsi igazságok legtermőbb talaja pedig a vallásos hit és érzület. Az iskola jellemeket akar nevelni, nem képzelhető tehát határozott erkölcsi irány és vallásánítás nélkül. E nélkül világtalan ember vezető nélkül.²³ Ha az iskolai nevelés alapja nem a vallás lesz, ha nem vallásos szellem uralkodik ottan, – emelhetjük iskoláinkat – valljuk egy jeles piaristával²⁴ - képezhetjük tanárainkat, fokozhatjuk az alaki képzés követelményeit, – nem mondom, hogy teljesen sikertelenek lesznek fáradozásaink, meddők áldozataink, de azt lelkem legbensőbb, meggyőződéséből vallom, hogy nevelésünkben hiányozni fog az, ami a héjban a mag, a testben a lélek, hiányozni fog az igazi ideál. Eszmény kell az emberi elmének, az kell az akaratnak! Ha ezt nem a hit, nem a keresztény szeretet nyújtja: az önzés fogja nyújtani.²⁵

A középiskolai nevelés kiindulópontjává tehát a vallásosságot kell tenni, céljául pedig azt kitűzni, hogy az ifjúságot vallás-erkölcsi alapon általános műveltséghez juttassa és a felsőbb tudományos képzésre előkészítse.²⁶ Tanítson tudományra és neveljen istenségre!

És azon a napon, melyen a két életerő, az istenesség és a tudomány, együttműködve, a fiatal ember szellemének és szívének kifejtésén együtt munkálkodva, összhangzatosan mindezt, mind amazt hatalmas legmagasabb fokára emeli: az a nap az az egyháznak diadal – a hazának dicsőség napja lesz!²⁷

*

Háromszáz éve küzdünk e célért! Háromszáz éve, hogy „Scholae Piae Pauperum” címen megnyílt az örök városban az első kegyes iskola! Háromszáz éve hozza már a kegyes rend két oltáron, Isten és a haza oltárán, áldozatát.

Rendünk nevéhez méltó és hazánknak hasznos munkát akarunk-e végezni?

Tanítsuk az ifjúságot tudományra, neveljük istenségre és hazaszeretetre a jövőben is, mert

„Így szép a hit s honszerelem,
Egymás kebelére hajolva.”

(Mindszenty)

Ünnepünk vendégei:

Abt Antal dr. egy. tanár, Apáthy István dr. egy. tanár, Baksay József főgimn. tanár, Bálint Gábor dr. egy. tanár, Biró Béla apát-plébános, Böhm Károly dr. egy. ta-

²³ PINTÉR Károly Magyar Szemle 1897.

²⁴ NAGY Alajos, *A tekintély elve nevelésünkben*, Kolozsvárt, 1881, 53.

²⁵ SIMOR János a Sz. István-Társulat 1878. márc. 28. közgyűlésén tartott beszédében.

²⁶ Ez volt a mostani középiskolai törvényjavaslat tárgyalásakor a főrendi ház állandó hármas bizottságának javaslata, melyet Császká György, szepesi püspök (1883. máj. 2. tartott beszédében) terjesztett elő.

²⁷ Guiol. Idézve CsÓSZ Imre, Rózsahegyi 1890/91. évi értesítő, 19, 2. jegyzet.

nár nejével, Csányi Ferenc, kir. táblai bíró, Csengeri János dr. egy. tanár, Erdélyi Károly dr. főgimn. tanár, Farkas Gyula dr. egy. tanár, Finály Henrik dr. egy. tanár nejével, Folly Viktor bankár, Gráf Jakab főgimn. tanár nejével és Pál Anna ipariskolai igazgatónővel, Hám Sándor dr. főgimn. igazgató, Halász Ignác dr. egy. tanár nejével, Haraszi Gyula dr. egy. tanár nejével, Meltzl Hugó dr. egy. tanár nejével és leányával, Moldován Gergely dr. egy. tanár nejével, Móczár József dr. főgimn. tanár, Pál István c. kanonok, statusi előadó, Petrán József bankhivatalnok, az *Ellenzék* munkatársa, Réti Márton, elemi isk. igazgató, Schichmann Endre, főgimn. tanár, Schilling Lajos dr. egy. tanár, Schneller István dr. egy. tanár nejével és Török Imre drnéval, Szász Béla dr. nyug. egy. tanár, Széchy Ákos dr. főgimn. tanár, a *Kolozsvár* munkatársa, Széchy Károly dr. egy. tanár nejével, Ternér Adolf dr. egy. tanár, Tóth Ernő kegyesrendi házfőnök, főgimn. tanár, Udránszky László dr. egy. orvostanár, Vajda Gyula dr. kegyesrendi kormánysegéd, főfelügyelő, egy. tanár, Vályi Gyula dr. egy. tanár, Wagner Antal főgimn. tanár és kolozsvári társházunk tanárjelöltjei.

SÓVÁRGÁS

[Szőke Lőrinc verse, Rietly Károly megzenésítésében 4 szólamban, egynemű karra]

EMLÉKSOROK

[a növendékektől, saját kezűleg]

A KOLOZSVÁRI KALAZANTINUM SZERVEZETE²⁸

I.

Napirend:

5½ óraker: fölkelés.

6 óraker: reggeli imádság és szt. mise.

6¾–7 óráig: reggeli.

7–1 óráig: előadások az egyetemen és a hittudományi intézetben.

1–1¾ óráig: ebéd.

2–4 óráig: egyes szakoknál 5, sőt 6 óráig előadások az egyetemen.

4–6 óráig: séta.

6–8 óráig: előadások a hittudományi intézetben.

8–8½ óráig: vacsora.

9¼ óraker: esti imádság.

Jegyzet. Vasár- és ünnepnapokon 6 ½ óraker fölkelés; 9½–10 óráig szt. beszéd.

²⁸ Russel Károly kézírásával.

II.

Ájtatossági gyakorlatok:

1. Szt. mise hallgatás naponként.
2. Közös imádság. – Reggeli: *Psalmus Miserere, Veni Sancte*, elmélkedés: – Kempis – Nogáll: *Krisztus követése*,²⁹ szal. Szt. Ferenc – Haugg Leo: *Philothea*,³⁰ Ladislaus Deményi: *Meditationes*,³¹ Scotti–Adj. Secundus: *Elmélkedési könyv*,³² Tóth Mike: *A zárda*,³³ Neumayr: *Lelki magány*,³⁴ Constitutiók – *Antiphona, Versus, Oratio, Benedictio, Sub tuum praesidium, Angelus*. – Esti: *Coronula Beatae Virginis, Examen conscientiae, Aniphona, Versus, Oratio, Benedicti, Sub tuum praesidium, Psalmus De profundis*.
3. Szt. gyónás és áldozás: Mária névnapján, Mindenszentek ünnepén, Karácsony ünnepén, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén, Húsvét ünnepén, Pünkösöd ünnepén, – a szünidőben szt. Péter és Pál ünnepén és szt. Atyánk ünnepén.
4. Renovatio votorum megelőző 3 napi szt. gyakorlattal karácsony és húsvét előtt.
5. Adventi és nagyböjti olvasás.
6. A beszédek vasár- és ünnepnapokra.
7. Segédkezés a kegyesrendiek egyetemi s a főplébánia szt. Mihály templomai-ban ünnepnapokon.

III.

Iskolai leckerend:

Vasárnap:

- 10–12. Természettani gyakorlatok.
 11–12. Francia nyelv.
 7–8. Ének s zene.

Hétfő:

- 7–8. Gót nyelvtan. Vegytan. (Művelődéstörténet)
 8–9. Német irodalom. Herbart. (Művelődéstörténet)
 9–10. Klasszika-filológia története. Kísérleti természettan. Földrajz.
 10–11. Magyarország története. Geometria. Kőzetalkotó ásványok.
 11–12. Kőzetalkotó ásványok. Matematikai bevezetés az elméleti fizikába. Görögök története.
 12–1. Amerika története. Török-tatár nyelv. Energia.
 2–3. Finn nyelv. Földrajzi gyakorlatok.
 3–4. Hangtan. Termo-elektromosság. Földtan.
 4–5. Termo-elektromosság.

²⁹ KEMPIS Tamás *Négy könyve Krisztus követéséről*, ford. NOGÁLL János, Pest, 1864.

³⁰ SZALÉZI Szt. Ferenc, *Philothea*, átdol. HAUGG Leó, ford. SZENCZY Imre, Szatmár, 1879.

³¹ DEMÉNYI Ladislaus, *Sacrae et piae meditationes in omnes anni dominicas et festa Hungariae celebrata*, Posonii, 1754.

³² SCOTTI, Angelus, *Elmélkedési könyv papok számára*, ford. Adjutus Secundus [REIZER György, I-II, Szatmárnémeti, 1896.

³³ TÓTH Mike SJ, *A zárda: felvilágosítások a zárdaélet érdekében*, Bp., 1877; Kalocsa, 1883; 1899.

³⁴ NEUMAYR Ferenc SJ, *Lelki magány: Nyolcz napi lelki gyakorlatok sz. Ignác útmutatása szerint*, szerk. MAYR Gallus Pál, ford. több győri egyházmegyei pap, Győr, 1885.

6–7. Dogmatika.
7–8. Német nyelv.

Kedd:

7–8. Ballada–év. Vegytan. (Művelődéstörténet).
8–9. Német irodalom. Herbart. (Művelődéstörténet)
9–10. Klasszika-filológia története. Kísérleti természettan. Földrajz.
10–11. Magyarország története. Geometria. Ásványtani gyakorlatok.
11–12. Ásványtani gyakorlatok. Integrális szám. Görögök története.
12–1. Amerika története. Energia.
2–3. Hangtan. Földrajzi gyakorlatok.
3–4. Helyes magyarság. Mennyiségtani gyakorlatok. Földtan.
4–5. Mennyiségtani gyakorlatok. Helyes magyarság.
5–6. Pszichológia. 6–7. Francia nyelv.
7–8. Morális.

Szerda:

7–8. Ballada–év. Vegytan. Városaink és közműveltségünk története.
8–9. Német irodalom.
9–10. Plautus. Kísérleti természettan. Földrajz.
10–11. Magyarország története. Geometria. Természettani gyakorlatok. Növényta-
ni gyakorlatok.
11–12. Növénytani gyakorlatok. Matematikai bevezetés az elméleti fizikába. Görö-
gök története. Természettani gyakorlatok.
12–1. Amerika története. Török-tatár nyelv. Energia.
2–3. Magyar nyelv. Földrajzi gyakorlatok.
3–4. Hangtan. Elemi fizikai gyakorlatok. Földtan.
4–5. Elemi fizikai gyakorlatok. Művészetek története.
5–6. Pszichológia. Szövektan.
6–7. Dogmatika.
7–8. Neveléstan.

Csütörtök:

7–8. Ó-germán elemek. Vegytan.
8–9. Herbart. Római irodalom. Felsőbb mennyiségtan. Római régiségtan. Földrajz.
9–10. Klasszika-filológia története. Kísérleti természettan. Közvetalkotó ásványok.
10–11. Magyarország története. Geometria. Növénytani gyakorlatok.
11–12. Növénytani gyakorlatok. Integrális szám. Görögök története. Természettani
gyakorlatok.
12–1. Amerika története. Természettani gyakorlatok. Energia.
2–3. Művészetek története.
3–4. Katolikus visszahatás történet. Földtan.
4–5. Szövektan. Katolikus visszahatás történet.
5–6. Pszichológia. Szövektan.
6–7. Morális.

7–8. Német nyelv.

Péntek:

7–8. Vegytan.

8–9. Római régiségtan. Római irodalom. Oktatástan.

9–10. Klasszika-filológia története. Kísérleti természettan. Földrajz.

10–11. Történeti kútfők. Geometria. Ásványtani gyakorlatok. Cicero levelei.

11–12. Oresteia. Ásványtani gyakorlatok. Matematikai bevezetés az elméleti fizikába.

12–1. V. Károly és kora. Kabard nyelv. Energia.

2–3. Állattani ismeretek.

3–4. Kazinczy. Felsőbb mennyiségtani gyakorlatok. Állattani gyakorlatok.

4–5. Szövektan. Arany János kis elbeszélései.

5–6. Arany János kis elbeszélései. Szövektan. Filozófia története.

6–7. Dogmatika.

7–8. Morális.

Szombat:

7–8. Neveléstan. Oktatástan.

8–9. Oktatástan. Római régiségtan. Római irodalom.

9–10. Plautus. Termo-elektromosság. Állattani gyakorlatok.

10–11. Sallustius. Ábel-féle egyenletek. Természettani gyakorlatok. Állattani gyakorlatok.

11–12. Állattani gyakorlatok. Ábel-féle egyenletek. Természettani gyakorlatok.

Sallustius. Latin stílusgyakorlatok.

12–1. Oresteia. Integrális szám.

2–3. Morális.

3–4. Katolikus visszahatás története.

4–5. Katolikus visszahatás története.

5–6. Filozófia története.

6–7. Dogmatika.

7–8. Ének és zene.

IV.

Stúdiumi melléktárgyak:

1. Német nyelv heti két órában.
2. Francia nyelv heti két órában.
3. Ének és zene heti két órában.
4. Tornászat: vasgolyókkal a szobákban, korláton és nyújtón a kertben, melyben e célból jó karban levő kuglizó is van.

V.

Intézeti könyvtár:

1. Magyar nyelv és irodalom	255 mű, 346 kötet
2. Német nyelv és irodalom	129 mű, 405 kötet
3. Idegen nyelv és irodalom	35 mű, 43 kötet

4. Klasszika-filológia	291 mű, 450 kötet
5. Történelem és földrajz	152 mű, 287 kötet
6. Mennyiségtan és természettan	202 mű, 382 kötet
7. Filozófia, pedagógia	117 mű, 278 kötet
8. Teológiai	850 mű, 1155 kötet
9. Vegyes	65 mű, 145 kötet
Összesen	2096 mű, 3491 kötet

Jegyzet. Még körülbelül 3000 kötetnek rendezése folyamatban van.

VI.

Magán munkásság:

1. Akademia Kalazantiana

Tartott négy rendes, egy dísz- s egy rendkívüli ülést.

Szavaltak: Szőke Lőrinc: *Árpád ébredése* (részlet). Vörösmartytól

Hangonyi Leó: *Rákóczi Ferenc Rodostóban*. Várad Antaltól

Simon Ignác: *Egy gondolat bánt*. Petőfitől

Szőke Lőrinc: *Jubilate* ünnepi ódáját.

Előadtak: Jakobinyi Alajos: *A nyelv és pénz*.

Simon Ignác: *A matematika előadása a gimnáziumban*.

Perger Kálmán: *A mnemonikáról*.

Sándor Vencel: *Az idegen nyelvek tanítása*.

Rozs Lajos: *Alvás és álom*.

Értekezett: Stodolni Gyula: *Rousseau boldogság elmélete* címen.

A díszülés tárgysorozata közölve.

2. Kalazantinum

A saftirografozott intézeti lap II. évfolyamának tartalomjegyzéke következő:

Jakobinyi Alajos: *Beköszöntő*

A görögök testi nevelése, Lukianosból

Az Akademia Calazantiana díszülése

A vallásban a középiskolában

Kovács Géza: *Népdalok – Sűrű erdő árnyas lombján – Széplőtlen szép Szűz Mária*

A természet imája

Német Károly: *A rómaiak politikája a vallásban*

Perger Kálmán: *Arany János Toldi-jának szerkezete*

A trónkereső (történelem elbeszélés)

Sándor Vencel: *Nébány monda a költészet eredetéről*

Schultheisz Vince: *Lilienthal repülőgépe*

Stodolni Gyula: *Az értelem és lelkiismeret Rousseaunál*

A fogadalomtétel

Szőke Lőrinc: *Újévre. – Jubilate! – Sívárgás. – Szamos partján. – Udvarunkba.*

Vincze József: *A hölmöläiek* (ford. finnből) – *Istennél van* (ford. finnből)

Wolmuth Endre: *Hull a hó – Lemondani – Ünnepeünk – Emlékezzetek.*

Feltámadt – Május – L'esperanto

Az Akademia Kalazantiana jegyzőkönyvei.

Vegyesek

3. Pályamunkák

A kolozsvári magyar kir. Ferenc József tudomány-egyetem jutalomtételi.

A magyar irodalom történetéből: *Arany János trilógiájának széptani méltatása*. Jutalma 75 frt. Pályázott Vincze József s 100 frt. jutalmat nyert.

A német nyelvészet és irodalom történetéből, ismételve: *A gyulafehérvári Batthyány könyvtárban őrzött F. Nibelung-kódex töredék értelmezése, fotografálása facsimile kiadása kéziratóban*. Jutalma 80 frt. Pályázott Alter Béla s 100 frt. jutalmat nyert.

VII.

Ének- és zenekar

Énekkar:

Tenor I. Jakobinyi Alajos, Fejér Gyula, Stodolni Gyula, Flóderer Imre, Kovács Géza, Virnhart Ágost.

Tenor II. Német Károly, Miklós János, Simon Ignác, Hollósy Béla.

Bass I. Martin Pál, Hangonyi Leó, Wolmuth Endre, Sándor Vencel, Bitán Gergely.

Bass II. Hannig István, Pálffy János, Puder József, Perger Imre, Szabó János.

Tenor I. 6; Tenor II. 4; Bass I. 5; Bass II. 5. = 20.

Zenekar:

Első prím: Hollósy Béla, Sándor Vencel.

Második prím: Fejér Gyula, Hangonyi Leó.

Első kontrás: Schultheisz Vince, Kornis Géza.

Második kontrás: Martin Péter, Bitán Gergely, Szabó János.

Violás: Hannig István, Miklós János.

Flautás: Pálffy János.

Klarinétos: Perger Imre.

Czimbalmos: Flóderer Imre.

Kis bőgős: Virnhart Ágost.

Nagy bőgős: Német Károly.

10 hangszeren 16 zenész.

VIII.

Szórakozás és üdülés:

1. Séta köznapokon 4–6-ig párosával.
2. Kuglizás ebéd után 3, 4 óráig szabad időben.
3. Kertészkedés: virágtenyésztés, rózsaoaltás stb.
4. Madáretetés az Állatvédő Egyesület kötelékében, melynek révén a madárcákok foglyul tartása megszűnt.

A KOLOZSVÁRI KALAZANTINUM ELÖLJÁRÓI ÉS TANÁRAI

Főfelügyelő

Vajda Gyula 1895–1909. márc. 26. (†)

Igazgató

Szölgvény János 1894/1895

Russel Károly 1895–1915

Hám Antal 1915–1916

Prefektus

Titz Antal 1894/1895

Hám Antal 1895–1908

Komáromy Dezső 1908–1912. nov. 10.

(megbetegedett)

Hám Antal 1912. nov. 12.–1913. jún. 29.

Pallmann Péter 1913–1914. dec. 31.

(bevonult tábori lelkésznek)

Hám Antal 1915. jan. 7.–1915. jún. 28.

Sebes Ferenc 1915/1916

Lelkiigazgató (spirituális)

Janny László 1898–1903

Hám Antal 1903–1908

Komáromy Dezső 1908–1912. nov. 10.

(megbetegedett)

Hám Antal 1912. nov. 12.–1916

Intézeti tanárok (a fenti beosztások nélkül)

Russel Károly 1894/1895

Komáromy Dezső 1903–1908

Hám Antal 1908–1913

Ocskó Lajos 1915. jan. 7.–1916

46. Vajda Gyula

47. Szölgvény János

48. Russel Károly ▲ – 50. Titz Antal ▼

49. Hám Antal ▲ – 51. Janny László ▼

52. Komáromy Dezső ▲ – 54. Ocskó Lajos ▼

53. Pallmann Péter ▲ – 55. Sebes Ferenc ▼

RÖVIDÍTÉSEK

a. = alatt	nagym. = nagyméltóságú
áll. = állami	nagys. = nagyságos
ált. = általános	NB = nota bene
b. = boldogult	nt. = nagytiszteletű
c. = címzetes	ny. = nyilvános
cc. = cirka	nyug. = nyugalmazott
cs. = császári	orsz. = országos
dr. = doktor	orszgy. = országgyűlési
egy. = egyetemi	PMKL = Piarista Rend Magyar Tartománya
ev. = evangélikus	Központi Levéltára
f. = folyó	r. = rendes
főgimn. = főgimnáziumi	ref. = református
frt. = forint	rk. = rendkívüli
ft. = főtisztelendő	róm. = római
gimn. = gimnáziumi	s. = segéd
h. = helyettes	s. k. = saját kezűleg
hr. = helyrajzi	sz. = szám
hrs. = helyrajzi szám	szab. = szabad
isk. = iskolai	szt. = szent
k. = korona	t. = tisztelt
k. a. = kisasszony	tan. = tanácsos
kat. = katolikus	tb. = tiszteletbeli
kir. = királyi	ti. = tudniillik
k. k. = königliche kaiserliche	ú. m. = úgy mint
középisk. = középiskolai	v. b. t. t. = valóságos belső titkos tanácsos
közokt. = közoktatásügyi	vm. = vármegye
kr. = krajcár	□öl = négyszögöl
l. = liter	
mélt. = méltóságos	
min. = miniszter	
mt. = magántanár	

IDEGEN KIFEJEZÉSEK MAGYARÁZATA

- absolutio a censuris = vétkes alóli feloldozás
abszolúció = bünbocsánat
ad intentionem = szándék
adoráció = az Oltáriszentség előtt végzett dicsőítő imádság
alba = miseing, a miseruha alatt hordott liturgikus viselet
ampolna = a szentmise felajánlási részénél használt, fémből vagy üvegből készült fedeles kannácska a bor és a víz számára.
antependium = oltárelő, az oltár előlapjának textiltől vagy nemesfémből készült díszítése
apologetika = hitvédelem, a teológia egyik szakága, amely Isten létének, a teremtésnek, a kereszténység igaz voltának bizonyításával, a tévhitek, tévmitésök megcáfolásával foglalkozik
aposztázia = a katolikus hit megtagadása, illetve a papi vagy szerzetesi állapot engedély nélküli elhagyása
approbál = jóváhagy, engedélyez
benedikció = megáldás
bursa = négyzet alakú, kemény lapra erősített erszény, amelybe az összehajtogatott korpórlét helyezték
Capitulum Generale = egyetemes káptalan
Capitulum Provinciale = tartományi káptalan
cibórium = áldozatókehely, a megszentelt ostyák őrzésére szolgáló fedeles edény
Congregatio Generalis = a piarista rend generálisából és asszisztenseiből álló tanács
conscientia = lelkiismeret
cum applausu = tapsal, sikeresen
cum laude = jól megfelelt
De profundis = A mélységből, a 129. zsoltár kezdő sora.
dimissió = ideiglenes (egyszerű) fogadalmas növendék elbocsátása a szerzetesrendből
dogmatica specialis = különleges tanítás
donum didacticum = tanítás képessége, tehetsége
eukarisztia = Oltáriszentség
exhortáció = buzdító szentbeszéd
examen conscientiae = lelkiismeretvizsgálat
examen iurisdictionale = törvényhatósági vizsga
examen ordinandorum = pappá szentelés előtti vizsga
exegézis = bibliai szövegmagyarázat értelmezése
familia domus = a rendházhoz tartozó szerzetesek névsora
generalis absolutio = általános feloldozás
grafofon = hangrögzítő eszköz, módosított fonográf
hermeneutika = az értelmezést és megértést vizsgáló filozófiai tudományág, az erre vonatkozó elméletek összessége
humeralis = vállkendő, téglalap alakú vászonkendő két szalaggal
historia domus = háztörténet
historia ecclesiastica = egyháztörténet
hospitál = tanárjelöltként iskolai órát látogat
hymen = menyegző, házasság
Immaculata = Szeplőtelen, Szűz Mária jelzője
in causa et ad effectum admittendorum ad professionem solennem clericorum = infirmaria = betegszoba, a gyengélkedő novíciusok szobája
infra missam = misén kívül
introdukción = bibliai bevezetés
iurisdictionalis = törvényhatósági
Jézus szíve = Jézus szeretetének szimbóluma; 1765-ben XIII. Kelemen pápa az ünnepét engedélyezte, 1899-ben XIII. Leó pápa a világot Jézus Szívének ajánlotta.
kanonizáció = szentté avatás, felvétel a szentek jegyzékébe
katekézis = kérdés-felelet formájában történő hitoktatás
kinematográf = filmvetítő gép
kollaudáció = hivatalos eljárás, a végső engedélyezés előtti ellenőrzés
konklávé = pápaválasztó bíborosok gyülekezete
konvertita = más vallásfelekezettől a katolikus Egyházba tért hívő
konzisztórium = a piarista tartományfőnökből, az asszisztensekből (kormánysegédek) és a konzultorokból (kormánytanácsosokból) álló tanács
koronula = szőrkoszorú
korporále = hímzett, újabban sima fehér vászonkendő, amelyre mise közben a szentelt ostyát helyezik
Laudetur Jesus Christus = Dicsértessék a Jézus Krisztus
licenciátus = a doktorátust megelőző, vagy azzal egyenlő értékű tudományos fokozat
missale = a mise teljes szövegét tartalmazó

- könyv
- manuductor = kézvezető, az újmisénel segédkező idősebb pap
- miseintenció = miseszándék
- modesta religiosa = szerzetesi szerénység
- mutáció = a szerzetesek vagy papok áthelyezése egyik rendházból vagy feladatkörből egy másikba, többnyire az év egy adott időpontjában, a piaristáknál a tanév végén
- nemo crederet, nisi videret esse credendum = senki sem hiszi, amíg hihetőnek nem látja
- ordináció = lelkész avatás, pappá szentelés
- pasztorális = lelkipásztori
- paterna vizitáció = a szerzetesi előjáró hivatalos („atyai”) látogatása
- patena = a szentelt ostya elhelyezésére szolgáló, fedélként a kehelyre helyezett kerek tányér
- paramentum = liturgikus öltözet
- piarisztikum = piarista vonatkozású könyv, amely lehet piarista szerző műve, valamely rendi intézmény kiadványa, illetve a piarista rend történetére, karizmájára vagy lelkiességére vonatkozó mű
- pluviale = félkör alakú, bő köpeny liturgikus célokra, régi magyar nevén vecsernyepalást
- petitionális bizottság = a kérvényekkel (petíciókkal) foglalkozó káptalani bizottság
- portatile = hordozható oltár
- prefektus = nevelőtanár, felügyelő
- professio fidei = hitvallás
- provízió = közvetítés
- praesente corpore = a holttest jelenlétében
- primicia = újmise, első szentmise
- purificatorium = kehelykendő, mely a kehely és a patena kitörlésére szolgál a szentmise során
- Regina Scholarum Piarum ora pro nobis = Kegyes Iskolák Királynője könyörögi éretünk
- renovatio votorum = fogadalomújítás
- remuneráció = jövedelemrészesedés
- rezervált kázus = fenntartott ügy
- rite = megfelelt (doktori minősítésben)
- scrutinium = a rendi növendékekről (illetve korábban a nem teljes jogú szerzetesekről) évente végzett szavazás, fekete és fehér golyókkal
- senior = a növendékház legidősebb növendéke vagy választott diákfelügyelője, némely esetekben a növendékek képviselője az előjárók felé
- spirituális = lelkiatya, lelki vezető
- stóla = a miseruháéval megegyező anyagú, két végén trapéz alakúan kiszélesedő szalag, közepén és végein kereszttel
- sub auspiciis regis = a király védnöksége alatt
- sub conditione = feltétel alatt
- subregens = konviktusi (diákotthoni) felügyelőtanár
- subsenior = a senior helyettes
- suffragium = a) az elhunyt piaristákért végzett ima és szentmise; b) piaristák haláláról szóló gyászjelentés vagy nekrológ;
- summa cum laude = kiválóan megfelelt
- Tantum ergo Sacramentum = „Azért ezt a nagy Szentséget”, az úrnapi vecsernye himnuszának (Pana lingua) szentségkítételkor énekelt része
- Te Deum = a) „Téged, Isten dicsérünk”, himnusz, az egyház legrégebbi magasztaló, hálaadó éneke; b) tanévzáró, hálaadó ünnepi szentmise
- triduum = háromnapos lelkigyakorlat
- velum = hosszú selyem- vagy brokátkendő, amellyel a pap a monstranciát, ill. a cibóriumot tartja
- Veni Sancte = a) „Jöj el Szentlélek”, a pünkösdi szekvencia, a Szentlelket segítségül hívó ének kezdő szavai; b) tanévnyitó ünnepi szentmise
- Vigilantia Bizottság (Commissionis a Vigilantia) = a modernizmus jelenségeinek vizsgálatára létrehozott testület.
- visitor apostolicus = apostoli vizitátor, a Szentszék megbízásából hivatalos látogatást (vizsgálatot) végző személy
- vokális = a rendházak által a tartományi káptalanra, illetve a tartományi káptalan által az egyetemes káptalanra megválasztott képviselő

KÉPEK JEGYZÉKE

1. A kolozsvári piarista (korábban jezsuita) templom és a Ferenc József Tudományegyetem épülete (1910 körül). – Országos Széchényi Könyvtár, Plakát- és Kisnyomtatványtár, László Gábor képeslapgyűjteménye. Vö. *Képeslapok: 10.000 pillantás Magyarországra 1896–1916 az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményéből* [DVD-ROM], Budapest, Arcanum, 2008.
2. A kolozsvári Egyetem utca a Főtér felől (1902). A számozott épületek: 1. Tudományegyetem; 2. piarista rendház; 3. piarista templom. – Uo.
3. A piarista rendház (jobbra), a főgimnázium (tőle balra) és a Karacsay-házak (ettől balra) a kolozsvári Farkas utcában (1890 körül).– Uo.
4. A Kalazantinum folyóirat egyik nyomtatott, nagyalakú számának fejléce (1898). – Piarista Központi Könyvtár, Budapest.
- 5-6. A Kalazantinum folyóirat kisméretű számainak címlapjai (1910 és 1914). – Uo.
7. Fekete Endre (1844–1923), mint fiatal piarista tanár (Klöss György fölvétele, Pest, 1870 körül). – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok (Simonides-gyűjtemény), XXXIII, 16.).
8. A Karacsay-féle házak a Belső Farkas utcában (balra a 6., jobbra a 4. számú ház, Pachinger Alajos felvétele, 1894) – PMKL, Kolozsvári Kalazantinum levéltára, Rendkormányzati kötetek, 1. kötet). Egy későbbi nagytársa: Piarista Múzeum, fényképgyűjtemény, Rendházak és iskolák képei. Vö. BIRÓ Vencel, *Farkas utca 4.*, in Kolozsvári Szemle 3(1944), 38.
9. A Karacsay-féle házak a Belső Farkas utcában (balra 6., középen a 4. számú ház, jobbra a gimnázium, Pachinger Alajos felvétele, 1894). – Uo.
10. „A 6. számú ház a Belső Farkas utcában, emeletes, 33 lakrészsel, 259 négyszögölnyi területtel, az udvarban végig kiépítve, 2 kiszögelléssel” (Pachinger Alajos felvétele, 1894).– Uo.
11. „A 4. számú ház a Belső Farkas utcában, emeletes, 14 lakrészsel, 150 négyszögölnyi területtel „(Pachinger Alajos felvétele, 1894).– Uo.
12. „A 4. számú háznak az udvarra néző része” (Pachinger Alajos felvétele, 1894).– Uo.
13. „A 4. és 6. számú háznak az udvarra néző része a kerttel. a) a 6. számú háznak első kiszögellő része az udvarra; b) a 6. számú háznak második kiszögellő része az udvarra; c) A Külső Torda utcai háznak részlete” (Pachinger Alajos felvétele, 1894).– Uo.
14. „A Karacsay-féle ház Kolozsvárott a Külső Torda utcában. A 19. számú ház, emeletes, 6 lakrészsel, 260 négyszögölnyi területtel” (Pachinger Alajos felvétele, 1894).– Uo.
15. Lévay Imre piarista tartományfőnök (1890–1895) – Uo.
16. A Kalazantinum homlokzata (Alter Béla fölvétele, 1897). – PMKL, Magyar Tartományfőnökség új levéltára, Vegyes ügyek, [N 54], Emléklapok a Kegyes Iskolák 300-dos évfordulójára 1897, A Kalazantinum Kolozsvárott, p. 3. Egy másik nagytársa Váry Gellért fölíratával: Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Rendházak és iskolák képei, Kolozsvár
17. A Kalazantinum kápolnája az udvar felől (Alter Béla felvétele, 1897). – Uo., p. 82.
18. A Kalazantinum kertje (Alter Béla felvétele, 1897). – Uo., p. 6.
19. A Kalazantinum kápolnája belülről (Alter Béla felvétele, 1897). – Uo., p. 46.
20. B. Bak Lajos műbutor- és épületasztalos számlája a kolozsvári Kalazantinum számára (1894. nov. 3.) – PMKL, Kolozsvári Kalazantinum levéltára, Gazdasági iratok, Számlák, 1894.
21. Zattler József és Danczinger Henrik emészetkihordási (szippantó) vállalata számlája a kolozsvári Kalazantinum számára (1894. dec. 8.) – Uo.
22. Frank-Kiss János fiai üveg- és porcelánárkereskedése számlája a kolozsvári Kalazantinum számára (1894. dec. 12.)– Uo.
23. Hantz György könyvkötő (1894) számlája a kolozsvári Kalazantinum számára. (1894. okt. 30.) – Uo.
24. Ferenc József császár és király látogatása Kolozsvárott, 1895-ben. A király éppen a Szent Mihály templomból jön ki. – Magántulajdon.
25. Lönhart Ferenc erdélyi püspök (1882–1897) – *Emlékkönyv nagyméltóságú és főtisztelendő Lönhart Ferencz erdélyi püspök aranyisméje* al-

- kalmából*, Kolozsvár, 1895
26. Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök (1897–1936) hivatalos portréja. – Magántulajdon.
 27. Az Academia Calasantiana jegyzőkönyvének 1897/98. évi kezdőlapja a tagok saját kezű aláírásaival. – PMKL, Kolozsvári Kalazantinum levéltára, Academia Calasantiana iratai, 1. kötet: Az Academia Calasantiana jegyzőkönyvei I (1895–1905).
 28. Nyomatott meghívó Az Academia Calasantiana 1901. évi díszülésére. – PMKL, Kolozsvári Kalazantinum levéltára, Academia Calasantiana iratai, 4. tétel: Meghívók az Academia Calasantiana üléseire.
 29. Pipázó kalazantinerek a kolozsvári piarista rendház udvarán (1898/1899). 1–2. ?, 3. Vidákovich Dániel, 4. Flóderer Imre, 5. Mátrai János, 6. Adorján (Adler) Jenő, 7. Zimmermann Pál, 8. Szabó János (Alajos), 9. ? – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok (Simonides-gyűjtemény, XVI, 39).
 30. A kolozsvári piarista gimnázium tanári kara (1897/1898). Állnak: Vermes Lajos (tornatanár), Tarány István, Pintér Pál, Lóky Béla, Rietly Károly, Both Ferenc, Vizner Gyula, dr. Scheitz Vilmos (iskolaorvos), ülnök: Vincze József, Mondik Pál, Erdélyi Károly (igazgató), Tóth Jenő (házfőnök), Száamek György, Wagner Antal, Baksay József. – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Rendházi csoportképek, Kolozsvár.
 31. A kolozsvári rendház tagjai és a Kalazantinum tanárai (1900). Állnak: Lóky Béla, Rietly Károly, Benczik Béla, Nyilassy Károly, Varjas Endre, Wagner Antal, Novotny Endre, Pintér Pál, Száamek György, Szukus János, ülnök: Russel Károly (Kalazantinumi igazg.), Erdélyi Károly (gimn. igazg.), Janny László (kalaz. lelkiigazgató), Vajda Gyula (kalaz. főfelügyelő), Réti Márton (népiskolai igazg.), Kozár Ferenc (házfőnök), Hám Antal (kalaz. prefektus). – Uo.
 32. Bíró Béla apát-kanonok, kolozsvári plébános (1890–1905, Csizhegyi Sándor felvétele) – Magántulajdon.
 33. A kolozsvári Kalazantinum Farkas utcai homlokzata (1916 körül, a Farkas utca 1913. évi kikövezése után). – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Rendházak és iskolák képei, Kolozsvár.
 34. A Kalazantinum kápolnája az udvar felől (1916 körül). – Uo.
 35. Az egykori kolozsvári Kalazantinum Farkas utcai homlokzata (1944). – Magántulajdon. Vö. BIRÓ Vencel, *Farkas utca 4.*, in Kolozsvári Szemle 3(1944), 39.
 36. A Kalazantinum egykori kápolnája az udvar felől (1944). – Uo. Vö. BIRÓ, *Farkas utca, i. m.*, 43.
 37. Pallmann Péter piarista, mint tábori lelkész százados (1916). Zubbonján láthatók kitüntetései, a Lelkeszi Érdemkereszt (Pii meritis) 2. osztálya és a Bronz Katonai Érdemérem (Signum laudis). – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok (Simonides-gyűjtemény), XVI, 59.
 38. Pallmann Péter (középen) és a veszprémi gyalogos honvézred tisztjei a Dunajecnél Galíciában (1915). – PMKL, Kolozsvári Kalazantinum levéltára, Rendkorm. kötetek, 3. kötet: A kolozsvári Kalazantinum története, III, p. 172.
 39. A Kárpátok őre (Szeszák Ferenc szobrászművész fafaragványa). – Magántulajdon.
 40. A kolozsvári piarista gimnázium érettségiző osztályának tanárai (az érettségi tabló képei, 1915). Fent: Szabó József, Ocskó Lajos, Rietly Károly (igazgató). Középen: Földváry György, Bíró Vencel. Alul: Majtényi Géza (osztályfőnök, dr. Patay József, Liszy Máttyás. – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Rendházi csoportképek, Kolozsvár.
 41. A kolozsvári Kalazantinum tanárai az intézet megszűnésekor 1916-ban. Áll: Ocskó Lajos, ülnök: Hám Antal (igazgató), Rietly Károly (szomszédos házfőnök és gimnáziumi igazgató), Sebes Ferenc (prefektus). – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok (Simonides-gyűjtemény), XVI, 82.
 42. A Kalazantinum I. éves növendékei az intézet megszűnésekor (1916). Állnak: Neuberger József, Kovaly Béla, Ravadies Ferenc, Horváth Béla, Német Antal, ülnök: Jagsich János, Welsch János, Vajda János, Sándly Vilmos. – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok (Simonides-gyűjtemény), XVI, 35.
 43. A Kalazantinum II. éves növendékei az intézet megszűnésekor (1916). Állnak: Kaszás József, Agárdy Gyula, Fekete Gyula, Chura József, Nagy Lajos, Erczbrucker Aladár, Mátay Gábor, Vastag Ferenc, ülnök: Kecsmár István, Gyurác Ferenc, Hupka István, Varga István, Mille János. – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok

- (Simonides-gyűjtemény), XVI, 19.
44. A Kalazantinum III. éves növendékei az intézet megszűnésekor (1916). Állnak: Galambos Károly, Szűcs Lajos, Hammel Vilmos, Kerkai József, ülnök: Mihálcsik Géza, Jakab János, Énekes István. – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok (Simonides-gyűjtemény), XVI, 13.
45. A Kalazantinum IV. éves növendékei az intézet megszűnésekor (1916). Állnak: Molnár Imre, Baratska Gyula, Kniczler Gyula, Hofman Kristóf, Schmidt Mihály, ülnök: Szűcs János, Hám Antal (igazgató), Sebes Ferenc (prefektus), Piros Kálmán. – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok (Simonides-gyűjtemény), XVI, 13.
46. Vajda Gyula (Dunky fivérek felvétele, Kolozsvár, 1900). – Piarista Múzeum, Fényképgyűjtemény, Albumok (Simonides-gyűjtemény), I, 21.
47. Szölgyémy János (1890 körül). – Uo., XXXI, 24.
48. Russel Károly (Joánovics testvérek felvétele, Kolozsvár, 1900 körül). – Uo., XXXIX, 7.
49. Hám Antal (Joánovics testvérek felvétele, Kolozsvár, 1900 körül). – Uo., XXXI, 13.
50. Titz Antal (Meinhardt Ágoston felvétele, Szabadka, 1890 körül). – Uo., XIX, 12.
51. Janny László (Veress Ferenc felvétele, Kolozsvár, 1880 körül). – Uo., XXXIII, 18.
52. Komáromy Dezső (Dunky Elek felvétele, Kolozsvár, 1910 körül). Uo., XII, 17.
53. Pallmann Péter (1905 körül). – Uo., XIII, 20.
54. Ocskó Lajos (1915 körül). – Uo., XXXI, 7.
55. Sebes Ferenc (1920 körül). – Uo., XXXIV, 6.

NÉVMUTATÓ

- Abelsberg József, 156, 169
Abt Antal, 114, 132, 148, 190, 321, 334
Acsay Antal, 276, 285, 291, 292, 297, 308, 315, 322
Acsay Ferenc, 172, 181, 185, 188, 190, 205
Acsay József, 274, 280, 283, 287, 295, 297, 299, 300
Adorján (Adler) Jenő, 131, 145, 161, 171, 177, 195, 203
Agárdy Gyula, 303, 311, 316, 324
Agárdy László, 280
Ákontz István, 32
Alaker István, 260
Albach Géza, 100, 102, 112, 113, 114, 149, 150, 151, 158, 321
Albert István, 202, 208, 228, 230
Alexander Bernát, 328
Alleker Lajos, 45
Alter Béla, 47, 86, 87, 89, 99, 124, 138, 141, 157, 168, 340, 347
Andor György, 184
Angyán László, 303, 304
Anonymus, 147
Antalfi István, 9
Antalfy János, 9
Apáczai Cseri János, 317
Apáthy István, 132, 150, 198, 321, 334
Apponyi Albert, 16, 247, 248, 261
Arany János, 221, 338, 339, 340
B. Nagy Margit, 10
Babos Béla, 287, 295
Babos Dezső, 194, 202, 205, 208, 228, 239, 240, 248
Bak Lajos, 92, 126
Baksay József, 127, 132, 175, 334
Balanyi György, 11, 12, 19
Balázs Ferenc, 293
Balácsi József, 170
Baligó János, 45
Bálint Gábor, 114, 132, 334
Ballai Máté, 261
Balogh Jenő, 280, 281
Balogh Sándor, 239, 249
Bán József, 127, 187
Bán Sándor, 322
Bánffy Dezső, 101, 105, 147
Bánffy György, 101
Bánffy László, 13
Bánffy Miklós, 238, 268
Bangha Béla, 298
Bánóczy Ferenc, 45
Bánóczy József, 45
Bara Endre, 189
Baratska Gyula, 287, 295, 299, 302, 306, 311, 312, 313, 316, 325
Bárdi István, 13, 257, 265, 268, 272
Barlik Imre, 303, 306
Barna Leander, 145, 161, 169, 171, 184, 189, 197
Bartos József, 180, 308
Batthyány József, 11
Batthyány Lajos, 11
Baumgarten Sándor, 221
Béldi Ákos, 101, 102, 112
Belky Jánosné, 114
Bellai Máté, 251, 254, 257, 265, 266, 273, 277, 278, 283
Belyis Antal, 280, 287, 290, 295, 297, 302, 307, 308
Belyis István, 295
Benczik Béla, 145, 161, 171, 175, 177, 186
Benczik Ferenc, 198, 261
Bencsik Béla, 169
Bendes György, 202, 208, 230
Benedek István, 269
Benedek, XV. pápa, 302
Bereczki Imre, 145, 161, 167, 169, 171, 176
Berényi Mátyás, 272
Berger István, 194, 202, 206
Berreitter, Josef, 40
Bertalan Alajos, 156
Bertolotti, Aegidius, 217, 243, 274, 285
Berzeviczy Albert, 221
Bethlen Gábor, 147
Bezerédj Pál, 253
Biassini, Gaetano, 258
Bielek Ede, 194, 202, 205, 208, 228, 240, 267
Bike Béla, 207
Bindner József, 169
Bíró Béla, 101, 108, 111, 112, 113, 114, 133, 145, 146, 149, 150, 152, 153, 160, 181, 200, 202, 204, 207, 227, 228, 321, 334
Bíró Gyula, 196
Bíró Imre, 19
Bíró József, 9
Bíró Vencel, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 19, 20, 157, 208, 231, 239, 245, 246, 251, 253, 254, 255, 256, 313, 315, 319
Bisinger Ferenc, 201
Bitán Gergely, 340

- Blaumann, Johann Eberhard, 101
 Bocskai István, 147
 Bodor András, 10
 Bodor Irmuska, 114
 Bodor Lászlóné, 114
 Boér Ignác, 32
 Bognár János, 100, 124, 141, 145, 184, 186
 Bognár Pál, 181, 188, 193
 Bojér István, 13
 Bolgár Mihály, 45
 Bolyai János, 196
 Borián Tibor, 11
 Boros Antal, 191, 206
 Both Ferenc, 166, 175, 177, 192
 Böhm Károly, 133, 277, 334
 Böhm Mihály, 243, 244
 Brassai Sámuel, 96, 115
 Brattina, Adolf, 222, 226
 Bruckner Antal, 32
 Bubics Zsigmond, 16, 173
 Bunta Magdolna, 253
 Burány Gergely, 262
 Buzogány Gergely, 322
 Canisius Szent Péter, 243
 Cholnoky Jenő, 228
 Chura József, 303, 311, 324
 Cianfrocca, Rafael, 217, 243, 285
 Cicero, 338
 Comapla, Raymundus, 286
 Czaich Gilbert, 296
 Czakó Lajos, 41
 Czerny Antal, 32
 Zimmermann János, 313
 Zimmermann Pál, 131, 145, 161, 169, 171, 177, 189, 204
 Czweck Sándor, 138
 Csák Czirjék, 271
 Csákány József, 39
 Csányi Ferenc, 133, 335
 Császka György, 334
 Csengeri János, 114, 124, 129, 133, 150, 317, 321, 335
 Cserei Mihály, 7
 Cserép József, 90, 321
 Cserhelyi Sándor, 264
 Csermák Pál, 294
 Csibertics Pompilius, 47, 89, 99, 108, 124, 129
 Csizofszky Ferenc, 194, 202, 206, 208, 228
 Csomor Lajos, 257, 265, 267, 273, 274, 277
 Csonka Mihály, 245, 251, 257, 265, 268, 269, 280
 Csóti Márk, 95, 148, 185
 Csősz Imre, 278, 334
 Csősz László, 280, 287, 291, 295, 297, 302, 307, 308, 314
 Csukovics Sándor, 191, 248
 Danczinger Henrik, 92, 123
 Dáné Tibor Kálmán, 10
 Dániel Ernő, 158
 Dániel Joakim, 36, 41
 Davida Leó, 126, 321
 Deák Ferenc, 150, 202
 Deák Pál, 104, 111, 114, 116, 125, 150, 204, 321
 Deák Pálné, 167
 Deák Vidor, 202, 208, 227
 Debreczeni László, 10
 Della Chiesa, Giacomo, 302
 Deményi László, 336
 Dianiska Pál, 280, 287, 292, 295, 300
 Ditrói Mór, 41
 Divényi Gyula, 256
 Dóczy Lajos, 117
 Dombai Gyula, 172, 181, 186, 188, 190, 195, 239, 248
 Dragos Károly, 257, 265, 267, 273, 280, 282, 283, 284, 291
 Dulósy Jenő, 278
 Dunky Elek, 349
 Eck Pál, 30, 32, 33, 34, 35
 Edvárd, VII. angol király, 184
 Endrődi Sándor, 114
 Endstrasser Benedek, 101
 Énekes István, 295, 303, 307, 311, 312, 325
 Engeszer Mátyás, 105
 Eötvös József, 16, 106, 334
 Eötvös Loránt, 48, 49
 Eperjesy Antal, 316
 Erczbrucker Aladár, 303, 311, 316, 324
 Erdélyi Károly, 127, 133, 146, 149, 151, 152, 153, 156, 164, 166, 174, 175, 191, 195, 204, 246, 249, 253, 254, 335
 Erdélyi László, 275, 276, 309, 322
 Ernyei István, 128
 Erzsébet királyné, 150, 162, 164, 172
 Esterházy Kálmán, 314
 Esterházy Miklós, 11
 Esztergályos Ágoston, 95
 Esztergályos Gyula, 99, 103
 Eszterházy László, 151, 309
 Fábíán Sándor, 95, 103, 143
 Fabinyi Rezső, 150
 Fabinyi Rudolf, 114, 321
 Fadrusz János, 194
 Faragó Ödön, 243
 Farkas Gábor, 280, 287, 288

- Farkas Géza, 111, 114, 116, 125, 141, 150, 321
 Farkas Gyula, 104, 114, 133, 150, 195, 204, 321, 335
 Farkas József, 180, 241, 260, 263, 284, 322
 Farkas Miklós, 204, 238
 Fazokas Kálmán, 251, 253
 Fehdenfeld Ottó, 151
 Feilitzsch Arthur, 167
 Fejér Gerő, 309
 Fejér Gyula, 47, 89, 99, 124, 129, 191, 198, 227, 340
 Fejérváry Géza, 124, 125
 Fekete Endre, 13, 20, 27, 29, 33, 41, 49, 89, 95, 96, 138, 147, 148, 155, 156, 159, 168, 172, 179, 186, 190, 192, 199, 202, 207, 227, 229, 237, 240, 241, 255, 262, 263, 284, 308
 Fekete Gyula, 303, 311, 316, 324
 Fekete Ipoly, 207
 Felméri Sándor, 328
 Ferenc Ferdinánd, 300
 Ferenc József, 16, 91, 98, 100, 101, 102, 110, 147, 157, 164, 170, 182, 188, 272, 301, 303, 310, 313, 315, 321
 Ferenczi Zoltán, 114, 129, 150, 321
 Ferenczy József, 147, 322
 Festetics István, 208, 231, 239, 245, 251, 254, 255, 261
 Feszty Gyula, 101
 Fetszer Antal, 279, 283
 Fiedler Lajos, 266
 Finály Gábor, 321
 Finály Henrik, 111, 114, 116, 129, 133, 148, 153, 154, 335
 Finály Henrikné, 114
 Flóderer Imre, 100, 124, 131, 142, 145, 155, 160, 186, 190, 197, 340
 Fodor Gyula, 299
 Folly Viktor, 133, 335
 Forgács János, 181, 188, 191, 193, 197, 201, 206, 207, 249
 Földváry György, 287, 319
 Frank Ferenc, 45, 79, 96, 97, 103, 116, 117, 130, 138, 143, 150, 157, 163, 321
 Frank-Kiss János, 93
 Frecot Lajos, 287, 295, 298
 Freész Endre, 180
 Frey, André, 269
 Frick József, 245, 251, 253, 257, 265, 267, 268, 269, 281
 Friedreich Endre, 271, 285
 Füredi Ferenc, 181, 188, 191, 193, 197, 198, 201, 205, 237
 Fürtös Lajos, 265, 274, 276, 280
 Füzéri György, 9
 Gaál Ferenc, 306
 Gabányi Endre, 125
 Gácsér Endre, 91, 152
 Gál István, 265, 269, 272
 Galambos Károly, 295, 303, 307, 311, 312, 313
 Galgóczy Tivadar, 102
 Gáll Ferenc, 130, 132, 327
 Garai Antal, 181, 188, 191
 Gärtner József, 145, 161, 169, 171, 177
 Gáspár Ferenc, 251, 257, 261, 265, 273, 274, 277, 278, 283
 Gáspár Gyula, 265, 273, 276, 277
 Gellért, Szt., 147
 Georgiu János, 231, 321
 Gera Antal, 160, 161, 163
 Gergely Sámuel, 111, 114, 150, 310
 Giergl Kálmán, 261
 Gisoldi, Franciscus, 285
 Glattfelder Gyula, 296
 Goll János, 313
 Gombos Albin, 47, 89, 94
 Gombos Ferenc, 17
 Gopcsa László, 247
 Goró Lajos, 101
 Goschi Péter, 208, 231, 239, 244
 Gosts István, 47, 89, 96
 Gözon István, 278
 Gráf Jakab, 90, 100, 104, 111, 114, 116, 133, 144, 151, 259, 321, 335
 Gráf Jakabné, 114
 Gregorich Izidor, 280, 287, 291, 295, 302, 304, 307, 308
 Gróff Gábor, 145, 161, 167, 171, 172, 177, 204, 239
 Groisz Gusztáv, 126, 167
 Gröger Lajos, 265, 273, 276, 280, 281
 Gutjahr Károly, 257, 265, 267, 272
 Gyalogi János, 9
 Gyergyai Pál, 9
 Gyurácz Ferenc, 303, 306, 311, 316, 324
 Haaz János, 95
 Hadady Géza, 95
 Hajós Ede, 197
 Halász Gábor, 316
 Halász Ignác, 100, 101, 104, 111, 114, 116, 125, 133, 141, 150, 185, 321, 335
 Haller Gusztáv, 297
 Haller Károly, 309
 Haller Rezső, 14, 35, 36, 37, 38, 39
 Halmi Ferenc, 188, 192
 Hám Antal, 20, 98, 99, 103, 104, 108, 123, 144, 145, 160, 161, 171, 175, 176, 181, 186, 187,

- 190, 193, 199, 200, 201, 204, 208, 229, 230, 231, 237, 240, 244, 250, 251, 253, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 272, 273, 275, 276, 278, 279, 280, 284, 286, 288, 289, 292, 293, 294, 298, 300, 302, 304, 306, 307, 308, 309, 310, 312, 318, 323, 325, 341, 342, 343
- Hám János, 99
- Hám Sándor, 100, 105, 111, 113, 114, 116, 126, 127, 129, 133, 141, 205, 335
- Hammel Vilmos, 295, 303, 307, 311, 312
- Hangonyi Leó, 124, 145, 160, 339, 340
- Hannig István, 47, 89, 99, 124, 127, 129, 190, 197, 248, 340
- Hantz György, 93
- Hanustadter József, 17
- Haraszti Gyula, 114, 133, 321, 335
- Hársing István, 17, 172, 181, 184, 185, 188, 190, 202, 233, 309
- Hartmann Adolf, 32
- Hatvani Ede, 145, 161, 169, 171, 202, 226, 322
- Haugg, Leo, 336
- Haunstädter József, 17, 161, 171, 178, 181, 185, 196, 227
- Haydn, Joseph, 130, 132, 313, 327
- Hegedűs Endre, 130, 132, 327
- Hegedűs Gyula, 287, 295, 298, 300
- Hegedűs Lóránt, 103, 321
- Hegedűs Sándor, 103, 126, 167, 168, 321
- Hénap Tamás, 196, 205, 226, 241, 242, 248, 263, 266, 277, 278, 282, 284, 285, 288, 290, 308, 321
- Hencz Ede, 156
- Herbart, 336, 337
- Herczeg Ferenc, 244
- Hidegh Mihály, 95
- Hild Gyula, 102
- Hindy Árpád, 114, 321
- Hirschler József, 200, 204, 238, 254, 255, 281, 301, 318
- Hofman Kristóf, 287, 295, 299, 303, 311, 312, 316, 325
- Hogyor József, 172, 181, 186, 187, 190, 192, 204, 227
- Holl Béla, 11
- Holló Barnabás, 150
- Hollósy Béla, 99, 124, 132, 141, 145, 155, 185, 186, 198, 340
- Homéros, 124
- Homs, Josephus Cal., 217, 286
- Horánszky Károly, 263, 311
- Horvát Sándor, 241, 263
- Horváth Béla, 311, 313, 317, 324
- Horváth György, 170
- Horváth Károly, 202, 208, 228, 229, 231, 233, 239, 245, 247, 249, 250, 254
- Horváth Konstantin, 47, 89, 99, 123, 124, 125
- Horváth Piusz, 45, 155
- Hóry Béla, 150
- Hraskó István, 47, 89, 99, 105, 108, 123, 124, 125
- Hubai Mihály, 322
- Hubay Jenő, 112
- Huber Imre, 190, 198, 200
- Hunyadi János, 147
- Hupka István, 303, 311, 316, 317, 324
- Hurralde, Assempio, 289
- Hüldl Dezső, 196
- Illésházy János, 153
- Illovszky István, 294
- Ilosvay Lajos, 312
- Imre László, 254
- Imre Márk, 162, 184, 322
- Innker László, 106
- Isac, Aurel, 39
- Isac, Emil, 39
- Issekutz Béla, 90
- Istvánffi Gyula, 150
- Jagsich János, 324
- Jakab Elek, 11
- Jakab János, 295, 303, 307, 311, 312, 325
- Jakabházy Zsigmond, 90, 100, 105, 111, 115, 116, 125, 129, 133, 141, 144, 151, 155, 156, 164, 166, 168, 278, 293, 300, 321
- Jakobinyi Alajos, 47, 89, 99, 112, 113, 124, 129, 130, 132, 142, 160, 327, 328, 339, 340
- Jancsó György, 281
- Jankovich Béla, 16, 291, 322
- János Károly, 116
- Jánosy Demjén, 100, 101, 112
- Janny László, 159, 160, 161, 165, 171, 175, 179, 181, 186, 187, 193, 199, 200, 341, 342, 343
- Japich János, 311, 316
- Jászai Rezső, 127, 285, 308
- Joánovics testvérek, 349
- Jókai Mór, 103, 115
- Jósika Sámuel, 101, 102, 125
- József Ágost, 194
- Judik József, 312
- Kagerbauer Antal, 101
- Kalazanci Szt. József, 7, 10, 15, 48, 49, 79, 112, 113, 136, 137, 151, 215, 225, 270, 275
- Kalazanci, Pedro, 136
- Kalcsok Leó, 244
- Kálmán Gusztáv, 268

- Kalmár Endre, 45, 157, 170
 Kanter Károly, 182
 Karacsay Alexandrina, 13
 Karacsay András, 13
 Karacsay Elodie, 13
 Karacsay József, 13
 Karacsay Klementin, 37
 Karacsay Klementina, 14, 30, 37, 39, 40
 Karacsay Sándor, 13
 Karacsay Sándorné, 37
 Károly, III. császár, 47
 Károly, V. császár, 136, 338
 Károlyi Gábor, 194, 202, 206, 208, 227
 Károlyi Sándor, 11
 Karsay János, 249
 Kaszás István, 314
 Kaszás József, 303, 311, 324
 Kausch Mihály, 145, 160
 Kazay Rezső, 322
 Kazinczy Ferenc, 338
 Kecskeméthy István, 243, 244
 Kecsmár István, 303, 311, 314, 324
 Kelecsényi Rezső, 188, 193, 199
 Kelemen Lajos, 10
 Kelemen, XII. pápa, 47
 Kelemen, XIV. pápa, 10
 Keller János, 268, 308
 Kemény Gábor, 253
 Kemény János, 188, 193, 198, 201, 205, 228, 229, 248
 Kempis, Thomas, 336
 Kerekes János, 97, 127, 182
 Kerkai József, 295, 303, 307, 311, 317
 Kinczler Gyula, 287, 295, 299, 302, 311, 312
 Király Dezső, 287, 295, 297
 Király Lajos, 47, 89, 99, 105, 124, 144, 165, 177
 Kis János, 133
 Kis Kálmán, 265, 273, 276, 280, 281
 Kiss Ernő, 180
 Klacskó István, 169, 198, 249
 Klamarik János, 333
 Klínger István, 252
 Klose, Oskar, 313
 Klösz György, 347
 Klupathy Antal, 125, 150, 321
 Knebel Alfréd, 287, 295, 299, 300
 Kniczler Gyula, 325
 Kocsis Vince, 274, 280, 283
 Kohl Medárd, 262, 269, 278
 Kolosváry Sándor, 104
 Kolozsvári György, 221
 Kolozsvári Lajos, 194, 202, 206, 208, 228, 239, 240, 253, 272
 Kolozsvári Márton, 221
 Koltai András, 11
 Komáromy Béla, 288
 Komáromy Dezső, 200, 201, 202, 207, 208, 229, 230, 231, 233, 237, 238, 240, 244, 245, 246, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 269, 272, 273, 276, 278, 279, 280, 282, 284, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 297, 341
 Korb Flóris, 261
 Kornis Antal, 10
 Kornis Gyula, 315
 Kornis Rozália, 13
 Kossuth Lajos, 194
 Kovács Géza, 124, 145, 153, 339, 340
 Kovács János, 251, 257, 261
 Kovaly Béla, 311, 324
 Kozár Ferenc, 159, 175, 195, 204, 229, 237, 240, 253, 255
 Körösfői Kriesch Aladár, 243
 Kőrösi Albin, 241, 242
 Kóvári Endre, 188, 194, 198, 201, 204
 Kóváry László, 14
 Kövesi Lajos, 255
 Krasznopolszky József, 168, 187, 192, 284
 Kraxner György, 287, 295, 298, 300
 Kreuzer, Conradin, 113
 Krisztin Ernő, 274, 279
 Kucsera Rezső, 273
 Kummergruber Emil, 256
 Kuncz Elek, 113, 115, 312, 314, 321, 328
 Kuncz Ignác, 196
 Kuncz Ödön, 247
 Kunszt József, 183
 Kuzsinszky Bálint, 278
 Ladics Nándor, 133, 317
 Láng Adolf, 31
 Lasky Béla, 112, 113
 Lasky Géza, 100, 113, 117
 László Gábor, 347
 László József, 257, 265, 267, 273, 280, 282, 283, 284, 291
 László Polikárp, 162, 321
 Lavotta János, 313
 Lázár István, 16, 112, 115, 291, 314
 Lechner Károly, 115, 150, 290
 Lechner Károlyné, 114
 Legeza László, 11
 Leitner József, 171, 177
 Lendvai János, 188, 194, 198, 201, 205, 206, 228, 229, 238

- Lengyel János, 274, 280, 283, 287, 289, 291, 295, 299, 300, 307
 Lengyel Lipót, 32
 Leó, XII. pápa, 163, 214, 216, 225
 Leó, XIII. pápa, 154, 155, 174, 177, 189, 196, 199, 203
 Leövey Sándor, 96, 321
 Lepage Lajos, 17
 Lévay Imre, 12, 28, 37, 39, 49, 60, 73, 83, 89, 90, 96, 149, 153, 155, 156, 248
 Liborius, Frank, 304
 Ligeti József, 303, 311, 315
 Lindner József, 145, 161, 171, 176
 Lipót, I. király, 10
 Liszy Mátyás, 302, 313, 319
 Litán Gergely, 124, 145, 161, 163, 186, 206, 238
 Lóky Béla, 127, 133, 175, 272
 Lönhart Ferenc, 16, 48, 94, 108, 110, 142, 321
 Lőrincz Gábor, 151
 Lóte József, 150, 321
 Lucheni, Luigi, 162
 Lukianos, 339
 Lukinich Imre, 17, 161, 172, 178, 181
 Lux Kálmán, 221
 Lyka Döme, 310
 Macska Lajos, 127
 Madách Imre, 108
 Madary János, 278
 Magas Mihály, 172, 181, 185, 187, 190, 197, 206
 Magyar Gábor, 159, 163, 170, 171, 179, 184, 196, 199, 205, 210, 226, 241, 242, 248, 263, 284, 286, 321
 Majláth Gusztáv Károly, 110, 129, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 149, 152, 154, 155, 163, 166, 189, 191, 237, 240, 241, 242, 259, 282, 289, 290, 293, 311, 318, 321
 Majoros Béla, 161, 171, 178, 181, 197
 Majtényi Géza, 287, 319
 Majtényi János, 257, 265, 267, 268, 272
 Margetsch Károly, 204, 322
 Mária Terézia, 10, 28
 Márki Ferenc, 195
 Márki Sándor, 104, 105, 111, 112, 115, 129, 133, 150, 164, 258, 276, 307, 314, 321
 Márkos Albert, 9
 Maróti Géza, 243
 Marschalkó Tamás, 311
 Martin Ferenc, 208, 226, 227
 Martin Lajos, 123, 129
 Márton (Martin) Pál, 124, 145, 159, 161, 167, 168, 340
 Mártonffy György, 9
 Mátay Gábor, 303, 311, 315, 324
 Máthé István, 321
 Mathisz József, 302
 Mátrai János, 131, 161, 172, 178, 181, 185, 196, 227
 Mátyás József, 157, 168
 Mátyás király, 104, 123, 125, 194
 Mattyasovszky László, 11
 Mayr, Gall Paul, 336
 Medgyesi János, 152, 155
 Medveczky János, 117
 Meinhardt Ágoston, 349
 Meixner Károly, 188
 Meltzl Hugó, 96, 115, 129, 133, 148, 252, 321, 335
 Meltzl Hugóné, 114
 Meltzl Ilza, 114
 Mentés Mihály, 313
 Menyhárt Gáspár, 309
 Mérra László, 13
 Merry del Val, Rafael, 209, 214, 224
 Mestrozzi, Paul, 314
 Meszlényi Gyula, 16, 173
 Mihálicsik Géza, 295, 303, 307, 311, 312, 317
 Mihalovits Béla, 47, 89, 99, 124, 125
 Mihály István, 125, 141, 151, 321
 Mika Ferenc, 272, 322
 Mikes János, 184
 Miklós János, 340
 Miklós István, 315
 Mikó Anna, 199
 Mikó Imre, 199
 Mille János, 303, 311, 316, 324
 Mistrangelo, Alfonso Maria, 178, 204, 205, 209, 214, 218, 223, 224, 225, 242, 243, 285
 Misztótfalusi Kis Miklós, 7
 Móczár József, 133, 335
 Moldován Gergely, 104, 111, 115, 116, 125, 129, 133, 141, 150, 151, 190, 246, 299, 309, 321, 335
 Molnár Imre, 287, 295, 298, 299, 302, 306, 311, 312, 325
 Molnár János, 39
 Molnár Sándor, 47, 89, 99, 124, 125
 Mondik Pál, 144, 175, 206, 272
 Moós János, 44
 Morlin Imre, 35, 39
 Morlin Zsigmond, 35
 Morvay Endre, 231, 245, 249, 250
 Morvay Ferenc, 231, 245, 249, 251, 257, 261, 262, 274
 Mundy András, 280, 281

- Mustó Béla, 145, 161, 166
 Mück József, 280, 283
 Müllner Pál, 180, 241, 263, 284
 Nagy Alajos, 334
 Nagy Aurél, 194, 202, 206, 208, 228, 240, 246, 252
 Nagy Ferenc, 194, 202, 205, 206
 Nagy Gyula, 188, 193, 198, 201, 204
 Nagy István, 172, 181
 Nagy József, 178, 188, 193, 195, 198, 201, 205, 206, 227, 229, 237, 245, 272
 Nagy Lajos, 303, 311, 316, 324
 Nagy Sándor, 243
 Nagy Vilmos, 149, 177, 185
 Néder Ede, 208, 231, 238, 245, 246, 251, 254, 255, 261
 Nemes (Novotny) Endre, 263, 282
 Nemes (Novotny) Endre, 160, 175, 256
 Német Antal, 311, 324
 Német Károly, 47, 89, 99, 108, 124, 129, 189, 206, 339, 340
 Neuberger József, 311, 317, 324
 Neumayr, Franz, 336
 Neuvirth Gábor, 161, 169
 Niklos János, 99, 124, 141, 145, 154, 155, 159, 178, 190
 Nogáll János, 336
 Novák Béla, 98
 Novák István püspök, 315
 Novák István ügyvéd, 289, 295
 Nyári István, 257, 265, 268, 273, 274, 280, 283, 284, 298
 Nyilassy Károly, 160, 162, 175
 Oberle József, 208, 231, 239, 244
 Ocskó Lajos, 286, 293, 306, 308, 310, 313, 319, 323, 341
 Olejovics János, 187
 Orbán Gyula, 231, 245, 246, 248, 249
 Orbán Sándor, 39
 Orbán, VII. pápa, 243
 Orbók Ferenc, 321
 Ormándy Miklós, 272, 322
 Osztrovszky Sándor, 231, 245, 249, 250
 Óvári Kelemen, 104, 111, 115, 116, 125, 141, 150, 321
 Pachinger Alajos, 22, 23, 24, 25, 347
 Pákei Lajos, 162
 Pál Anna, 133, 335
 Pál István, 104, 108, 114, 115, 133, 146, 150, 152, 153, 204, 264, 321, 335
 Pál Károly, 47, 89, 99, 123, 124, 125
 Palásti (Priváry) Gyula, 117, 178
 Palczér Ernő, 180, 229, 240, 241
 Pálffy János tábornok, 147
 Pálffy Pálné, 10
 Pálffy János, 47, 89, 99, 112, 113, 124, 127, 129, 142, 143, 340
 Pálik Oszkár, 32
 Palkovics József, 141, 150, 158, 321
 Pallmann Péter, 293, 294, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 308, 309, 310, 316, 321, 341
 Pálmai Miklós, 180, 241, 263
 Panágl Ferenc, 264
 Panner János, 280, 282
 Panyik-Tóth József, 274, 287, 297, 298
 Pap ker. János (1880-1934), 181, 188, 193, 197, 201, 206, 207, 228, 248
 Pap ker. János (1880-1943), 191
 Pap nep. János (1843-1917), 179, 241, 263
 Papp Antal, 315
 Paschek Vilmos, 233
 Pásztor Imre, 159, 161, 167, 169
 Pataki István, 9
 Patay József, 231, 245, 248, 251, 252, 257, 261, 262, 264, 267, 313, 319
 Páter Pál, 9
 Pázmány Péter, 147, 152
 Peck Ágoston, 45, 90
 Peckl Mihály, 181, 188, 191, 193, 198, 201, 203, 207, 249
 Pejácsevich Alvina, 199
 Pejácsevich Artúrné, 199
 Perczel Dezső, 101
 Perényi József, 156
 Perger Imre, 124, 145, 340
 Perger József, 107
 Perger Kálmán, 124, 145, 159, 161, 339
 Peszeszér János, 265, 273, 276, 280, 282, 287, 291, 292, 298
 Péter László, 180
 Péterfi Zsigmond, 204
 Petki Anna, 10
 Petőfi Sándor, 339
 Petrán József, 133, 335
 Petz Vilmos, 100
 Piccolomini, Aeneas Sylvius, 276
 Pintér Elek, 45
 Pintér Ferenc, 272
 Pintér Kálmán, 149
 Pintér Károly, 328, 334
 Pintér Pál, 129, 175
 Piroff Pál, 265
 Piros Kálmán, 287, 295, 298, 302, 304, 310, 316, 325
 Pirrotti, Pompilius, 203, 227

- Piszatory Mór, 238, 242, 243, 244, 250, 255, 262, 271, 278, 285, 293, 300
 Piszatory Mórné, 250
 Pius, II. pápa, 276
 Pius, X. pápa, 200, 216, 217, 223, 224, 225, 242, 257, 259, 301
 Pius, XI. pápa, 203
 Pivár Ignác, 170, 186
 Plautus, 337, 338
 Pócza István, 295, 303, 307, 311
 Polcz Géza, 239
 Popini Albert, 143
 Pósta Béla, 317, 322
 Potozki, Anton Peter, 322
 Pozzo, Andrea, 9
 Pozsgai Rezső (Rudolf), 208, 231, 239, 240, 245, 246, 251, 254, 255, 261
 Prohászka Ottokár, 176, 184, 266, 267, 322
 Prónai Antal, 279, 285, 288, 299
 Prónai László, 290
 Puder József, 100, 124, 141, 145, 159, 197, 238, 340
 Purjesz Zsigmond, 103, 114, 115, 116, 321
 Pusch Ödön, 245, 251, 253, 257, 265, 267, 268, 269, 277
 Puskás Béla, 316
 Rác Mihály, 41
 Rajka Albert, 32
 Rákóczi Ferenc, II., 104, 178, 198, 246, 339
 Ranadich Ferenc, 311
 Randveg Mihály, 241
 Ranezay József, 47, 89, 96
 Rappensberger Vilmos, 45, 95, 164, 293
 Rassovszky Gyula, 231, 245, 248, 251, 252, 257, 261, 262, 265, 274
 Rauchbauer József, 272, 322
 Ravadics Ferenc, 324
 Récei Ede, 204, 256
 Réger Ede, 94, 200
 Rehák Pál, 141, 166, 168
 Reményik Károly, 14, 41, 42, 43, 106
 Reményik Sándor, 14, 41
 Répássy János, 329
 Respighi, Pietro, 243
 Réti Márton, 90, 100, 105, 111, 115, 116, 133, 151, 153, 156, 162, 164, 175, 204, 230, 249, 335
 Révay Ede, 95
 Révész László, 208, 231, 239, 245, 246, 251, 254, 255, 266
 Rhédey Mária, 199
 Ricci, Mauro, 177, 178
 Rietly Károly, 128, 130, 132, 138, 144, 175, 188, 293, 301, 309, 318, 319, 323, 327
 Rippl-Rónai József, 243
 Rodakowsky József, 30
 Rodakowsky Józsefné, 14, 30, 37, 39, 40
 Rónai István, 45, 107
 Ronchetti József, 98
 Róth Miksa, 243
 Rozs Lajos, 47, 89, 99, 124, 129, 198, 228, 246, 339
 Rózsa István, 198, 227
 Rözner János, 32
 Rudnyánszky Gyula, 322
 Rueda, Melithon, 218
 Russel Károly, 15, 20, 47, 89, 95, 97, 99, 113, 123, 132, 145, 161, 171, 175, 181, 187, 193, 201, 208, 231, 237, 239, 240, 241, 242, 244, 251, 256, 259, 263, 264, 273, 278, 279, 285, 286, 293, 294, 302, 308, 309, 314, 317, 341, 342, 343
 Salánky István, 169, 178, 180
 Saláta Károly, 47, 89, 99, 124, 129
 Sallustius, 338
 Salzbauer János, 91, 157
 Sanchez, Emmanuel, 217, 243, 270, 271, 274
 Sándly Vilmos, 311, 324
 Sándor Vencel, 145, 149, 159, 161, 168, 339, 340
 Sándor, III. cár, 90
 Sarmaságh Géza, 333
 Sarto, Giuseppe, 200
 Sas Péter, 10, 157, 264, 281
 Schandl Béla, 172, 181, 185, 188, 197, 227
 Schandl Miklós, 308
 Scheitz Vilmos, 125, 127, 151, 175, 321
 Schichmann Endre, 127, 200, 335
 Schielmann Endre, 133
 Schiff József, 194, 202, 206, 208, 226
 Schilling Lajos, 115, 129, 133, 309, 335
 Schlauch Lőrinc, 16, 163, 173
 Schlesinger Lajos, 150
 Schmidt Mihály, 287, 295, 299, 302, 304, 310, 316, 325
 Schneider, Friedrich, 113
 Schneller István, 115, 133, 150, 321, 335
 Schneller Károly, 321
 Schuchbauer, Anton, 10
 Schultheisz Vince, 124, 145, 159, 161, 185, 186, 204, 339, 340
 Schuster Konstantin, 183
 Schütz Antal, 176
 Schwartz József, 32
 Schweighoffer János, 138, 168
 Schweighoffer Tamás, 209, 231, 238, 245, 251,

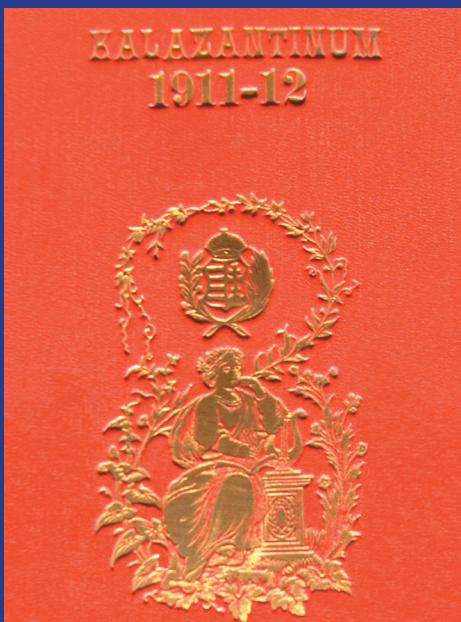
- 254
 Sebes Ferenc, 308, 310, 317, 323, 325, 341
 Sebes Gyula, 194, 202, 205, 208, 232
 Serbőczy M. Amanda, 281
 Serly Lajos, 112, 113
 Simay Ferenc, 322
 Simon Ignác, 124, 143, 339, 340
 Simon István, 11
 Simonides István, 293
 Simor Antal, 274, 276
 Simor János, 334
 Sindelác Vencel, 124
 Sinkovics Ferenc, 199
 Sinkovics Gergely, 206
 Somhegyi Ferenc, 104, 257, 265, 267, 273, 274, 280, 283, 284, 286
 Somogyi Ferenc, 280, 282
 Somogyi István, 148, 165, 202, 208, 228, 230
 Soóthy Gyula, 184
 Söjtöri Károly, 257, 265, 268, 273, 274, 280, 283, 284, 286, 289, 292
 Steiner Fülöp, 16, 173
 Steinhardt Antal, 14, 30, 31, 33, 40, 44
 Stodolni Gyula, 99, 124, 141, 145, 148, 339, 340
 Stöckl Albert, 329
 Strauss, Johann, 117
 Striegl József, 47, 89, 96
 Ströbl Alajos, 162
 Supka Béla, 147, 322
 Sümegi Gyula, 194, 202, 205, 208, 228, 237, 239, 240, 253
 Sütöry István, 265, 273, 277, 280, 287, 289, 292, 298, 312
 Szabó Alajos, 182
 Szabó Béla, 202, 204
 Szabó Ferenc, 44, 111, 112
 Szabó Gyula, 98
 Szabó István, 264, 321
 Szabó János, 124, 131, 145, 159, 161, 167, 195, 204, 237, 340
 Szabó János püspök, 195
 Szabó József, 288, 293, 319
 Szabó Károly, 321
 Szabó Mihály, 9
 Szacs vay Dénes, 100, 104, 111, 115, 116, 133, 141, 150, 321
 Szádeczky Gyula, 322
 Szádeczky Lajos, 104, 111, 115, 116, 129, 133, 150, 321
 Szakál (Barth) Ferenc, 8
 Szakáll Gyula, 172, 181, 186, 187, 190, 233
 Szalai István, 178
 Szalay István, 168, 200
 Szalay József, 194, 202, 205, 208, 228, 239, 240, 253
 Szalay Károly, 189, 205
 Szalay Mihály, 231, 245, 248, 251, 257
 Szalézi Szt. Ferenc, 336
 Számek György, 100, 105, 111, 127, 164, 175
 Szamosi János, 113, 115, 129, 148, 150, 153, 162, 164, 254, 261, 321
 Szamosi Károly, 133
 Szamota István, 245
 Szász Béla, 100, 104, 113, 115, 133, 159, 321, 335
 Szauer Gusztáv, 287, 295, 298
 Széchenyi István, 267
 Széchy Ákos, 133, 335
 Széchy Károly, 115, 129, 321, 335
 Széchy Károlyné, 114
 Szedlmayer Gyula, 145
 Szegvári Gyula, 161, 169, 171, 177
 Szeiler Antal, 208, 231, 239, 244
 Székely Ede, 181
 Székely Ernő, 145, 157
 Szekeres József, 181
 Szelepcsényi György, 10
 Széll József, 280, 286
 Szenczy Imre, 336
 Szenté Károly, 124, 145, 161, 169
 Szepesi Imre, 313
 Szeszák Ferenc, 310
 Szikra Gyula, 257, 265, 267, 273, 280, 282, 283, 284, 288, 290
 Szilágyi Csaba, 9
 Szilveszter, II. pápa, 178, 267
 Szimon Endre, 265, 273, 277, 280, 282, 287, 292
 Szimon István, 250
 Szinger Kornél, 285, 308
 Szira Béla, 257, 265, 267, 273, 277, 279
 Szmrecsányi Pál, 279
 Szomorú Árpád, 274, 280, 283
 Szőke Lőrinc, 124, 128, 130, 132, 133, 144, 145, 148, 149, 158, 159, 327, 339
 Szölgvény János, 15, 47, 89, 90, 97, 104, 241, 263, 285, 308, 341
 Szöllösi Károly, 245, 251, 254, 257, 265, 268, 269, 280
 Szukup János, 175, 205
 Szurovy József, 208, 231, 239, 245, 246
 Szűcs János, 287, 295, 297, 302, 304, 306, 310, 316, 325
 Szűcs Lajos, 295, 303, 307, 311, 317
 Szvacsina Géza, 112, 115, 116, 150, 158, 297,

- 321
 Szvaratkó Kálmán, 45
 Táby Andor, 188, 194, 198, 201, 204
 Takács József, 45, 241, 268, 285, 308
 Tamási Áron, 108, 143, 146, 152, 153, 321
 Tangl Károly, 309
 Tarány István, 152, 175
 Tarin, Antonius, 243
 Tárkányi Béla, 330
 Taugner Mátyás, 274, 280, 283
 Tausch, Christoph, 9
 Teleki Mihály, 111
 Tell Sándor, 208, 231, 238, 245, 246, 251, 254, 255, 267
 Ternér Adolf, 115, 129, 133, 321, 335
 Tetsen Antal, 322
 Thomay János, 202, 208, 229, 231, 233
 Thótt Antal, 13
 Thura József, 316
 Tihanyi Béla, 300, 322
 Tinódi Lantos Sebestyén, 147
 Titz Antal, 15, 47, 89, 95, 97, 241, 285, 341, 342, 343
 Tomcsányi Lajos, 164, 166, 322
 Tomozy Endre, 200
 Tompos József, 231, 245, 249, 251, 252, 257, 262, 265
 Torma Károly, 181, 188, 191, 193, 197, 201, 206, 207, 228
 Tóth Ernő, 335
 Tóth Ferenc, 231, 245, 249, 251
 Tóth György, 180, 228, 241, 263, 284, 299, 308, 315
 Tóth Jenő, 90, 96, 97, 100, 105, 106, 111, 114, 115, 116, 127, 129, 133, 141, 151, 153, 156, 175, 274, 279
 Tóth József, 237, 280, 283, 295
 Tóth Lajos, 245, 251, 254, 257, 265, 267, 269, 276, 318
 Tóth Mike, 336
 Tóth Sándor, 187
 Tőkés Lajos, 154, 157
 Török Bódogné, 152
 Török Imre, 335
 Török Imréné, 133
 Török János, 163
 Trócsányi Dezső, 311
 Tubán Tibor, 47, 89, 99, 108, 112, 113, 124, 129, 187, 190, 228
 Tutsek Sándor, 252, 322
 Udránszky László, 115, 116, 133, 321, 335
 Udvardy Gyula, 150, 155
 Udvardy Ignác, 155
 Ugron Sándor, 32, 33
 Ujváry Gyula, 287, 295, 298, 300
 Ulrich Géza, 321
 Uskert Kálmán, 208, 239, 246
 Vajda Gyula, 30, 41, 90, 96, 98, 99, 100, 102, 103, 108, 113, 115, 116, 117, 123, 124, 126, 128, 133, 138, 140, 142, 143, 145, 146, 149, 152, 154, 157, 161, 171, 174, 175, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 207, 208, 226, 229, 230, 231, 232, 233, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 255, 256, 259, 260, 261, 265, 335, 341
 Vajda Ignác, 265
 Vajda Imre, 194, 202, 208, 228, 240, 261, 267, 287
 Vajda János, 311, 324
 Vajda Ödön, 253
 Vajnóczky Ferenc, 208, 231, 238, 244
 Vajnóczky István, 181, 188, 191, 193, 194, 201, 203, 206, 207, 237
 Vályi Gyula, 115, 133, 150, 204, 296, 321, 335
 Vámos Béla, 208, 231, 238, 245, 246
 Vámos Károly, 97, 170, 180, 241, 263, 284, 321
 Vanke József, 205
 Váradai Antal, 306, 339
 Varga Ferenc, 145, 161, 169, 171, 177, 188, 197
 Varga Gábor, 287
 Varga István, 303, 311, 314, 324
 Varga János, 265, 274, 277, 280, 282, 287, 292
 Varga Viktor, 47, 89, 99, 124, 125, 126
 Varjas (Wolmuth) Endre, 16, 17, 124, 145, 154, 159, 161, 167, 168, 173, 175, 186, 339, 340
 Varjú János, 272, 306
 Városey Gyula, 274
 Váry Gellért, 180, 209, 217, 232, 241, 243, 263, 271, 274, 276, 277, 285, 347
 Vas Emil, 269
 Vastag Ferenc, 303, 308, 311, 314, 316, 324
 Vaszary János, 243, 262
 Véber Antal, 171
 Veress Ferenc, 9
 Veress Ferenc, fényképész, 349
 Vermes Lajos, 175
 Vidákovich Dániel, 131, 145, 161, 169, 171, 177, 228, 293
 Vieszner Gyula, 177, 182
 Vigyázó Sándor, 315
 Viktória királynő, 184
 Vinas, Thomas, 226, 232, 285, 286

- Vincze János, 208, 231, 239, 245, 246
Vincze József, 47, 99, 124, 140, 149, 151, 153,
155, 157, 175, 339, 340
Vincze László, 172, 181, 186, 188, 190, 204,
207, 260
Vincze Zoltán, 10
Virnhart Ágost, 124, 144, 340
Visegrádi Lajos, 172, 181, 185, 188, 191, 193,
195, 197, 199, 204, 206, 207
Vizner Gyula, 175
Vnuk István, 47, 89, 96
Voggenhuber Oszkár, 174, 180, 188
Vörös Cirill, 272
Vörösmarty Mihály, 182, 339
Wagner Antal, 105, 127, 133, 141, 144, 151,
156, 164, 175, 335
Wagner György, 265, 272
Wagner József, 247
Walter János, 300, 322
Walz Lajos, 95
Welsch János, 311, 313, 324
Werbőczy István, 147
Wesselényi Johanna, 14, 37
Wesselényi Miklós, 128, 238
Winkler György, 101
Wlassics Gyula, 105, 106, 116, 130, 138, 195
Wohlmuth Gyula, 109, 111
Wolafka Nándor, 16, 172, 330
Wolf János, 245, 251, 254, 257, 265, 268, 269,
277
Zachar János, 90, 100, 103, 105, 111, 115, 116,
117, 118, 123
Zacher György, 172, 181, 186, 187, 190
Zajkányi Lénárd, 11
Zalai János, 172, 181, 185, 188, 190
Zattler József, 92, 123
Zeyk Károly, 150
Zichy János, 267
Zoboki Vince, 208, 231, 239, 245, 246, 251,
255, 282
Zolnai Gyula, 245
Zrínyi Miklós, 147
Zvér Endre, 160
Zsigmond Alajos, 47
Zsigmond János, 94

Az Osztrák-Magyar Monarchia utolsó éveiben, 1894 és 1916 között piarista kispapok népesítették be a kolozsvári Farkas utca 4. számú házát, közvetlenül a szintén piaristák vezette főgimnázium mellett. Ott működött ugyanis a rend hittudományi és tanárképző intézete, a Kalazantinum. Igazgatója, Russel Károly két évtizeden át folyamatosan följegyezte az intézet minden napjait, valamint Kolozsvár egyházi, tudományos, kulturális és politikai életének jelentősebb eseményeit. Krónikáját Fekete Endre, a rend tanügyi biztosa a Kalazantinum alapításának elbeszélésével, Hám Antal pedig az 1915/1916. évi események följegyzésével egészítette ki. A háromkötetes kéziratot, a békebeli Kolozsvár történetének sokszínű tükrét és egyedülálló forrását, Sas Péter művelődéstörténész rendezte sajtó alá.

„A Felső jókedvűen mosolygott, s midőn az igazgató látogatókönyv hiányában házuk történetének könyvével lépett eléje még egy kegyért esedezvén, Őfelsége a kérés elé vágván kérdezé: Beírom a nevemet? S erre házuk történetének hetedik lapjára egyszerű könyvtári asztalunkon, közönséges széken ülve, közönséges tollal írta be felséges nevét: Ferencz József.”